(3)

فتاوی دارالعلوم دیوبند

پښتو

مکمل او مدلل

له افاداتو

حضرت مفتی عزیز الرحمن عثمانی صاحب

تر هدایت لاندی

حکیم الاسلام حضرت مولانا محمد طیب صاحب

ترتیب

مولانا محمد ظفیر الدین صاحب

تخریج او نوی زیاتونه

مولانا محمد یامین صاحب

خپرونکی

محمد ساجد

مکتبہ رشیدیہ

سرکی روڈ کوئٹہ

دموجوده وخت په دار الافتآء کی دمروجه نسخو مطابق، دنوی تخریج سره اعلیٰ کمپوټری چاپ

فتاویٰ دارالعلوم دیوبند

مُدلّل و مکمّل

مع رسالة (**غاية التحقيق ونهاية التدقيق**) للعلامة السندی رحمه الله
فی تحقیق مسئلة إقتداء الحنفیّ بالشافعیّ

په کندهاری پښتو

دریم جلد ۳

کتابُ الصَّلٰوة (رُبع اوّل)

تالیف: مفتی اعظم عارف بالله حضرت مولانا مفتی عزیز الرحمٰن صاحب عثمانی رحمه الله
((ددار العلوم دیوبند اول مفتی))

په لار ښوونه د: حکیم الاسلام حضرت مولانا قاری محمدطیّب صاحب رحمه الله (مهتمم دارالعلوم دیوبند)

مرتب: مولانا محمد ظفیر الدین صاحب، رفیقِ شعبۂ ترتیبِ فتاوٰی دار العلوم دیوبند

اضافه تخریج جدید: مولانا مفتی محمد صالح، رفیقِ دارالافتآء جامعة اسلامیه، بنوری ټاؤن کراچی

ژباړه ، تعلیق او تحقیق : مولانا حافظ محمَّد أحمد الحقانی الأفغانی، فاضلِ حقانیه، پشاور

زیرِ نګرانی: شیخ الحدیث حضرت مولانا الشیخ عبد القادر النهرکاریزی (دامت برکاتهم العالیة)

مَکتبۂ حَبیبیه

کاسی روډ، کوئټه : 0812662448

لومړی چاپ

۱۴۲۹ شعبان \ اګست 2008

Maktabah Habibiyah	مکتبه حبیبیه
Publishing Organization	خپروونکی اداره
AL – ILM Computers	العلم کمپیوټرز
Composing Organization	کمپوزنګ اداره

Arg Bazar, Kandahar, Afghanistan. Mob : 0799447413 : ارګ بازار کندهار ، افغانستان ، ګرځنده تلیفون
Kasi Road, Quetta, Pakistan . Phone : 0812662448 : کاسي روډ ، نزد مسجد نور ، کوئټه ، تلیفون شمیره
AL-ILM Computers, Quetta. Mob: 03218016371 :العلم کمپیوټرز، کوئټه پاکستان، ګرځنده تلیفون شمیره

دفتاوی دار العلوم دیوبند مدلّل او مکمل (پښتو) دمضامینو فهرست، حصه ۳

بِسۡــــــــــمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

الحمد لله رب العٰلمين والصلوٰة والسلام علیٰ سيد المرسلين وعلیٰ اٰله وصحبه اجمعين.

دالله ﷻ لك لك شكرونه دي چي هغه خپل په بي انتها رحمت اومهرباني سره ددريمي حصي دتكميل توفيق راكي. اودخپل محنت اوخوارئ ترحده پوري چي څومره مي كولی سواي په هغه كي مي دخپل طرف څخه څه كوتاهي نه ده كړي. كاميابي راته ترڅومره حده پوري وسوه، ددي فيصله به دفضل اوكمال خاوندان كوي. خاكسار ديوي معمولي درجي طالب علم دي، البته دويلو، ليكلو اومطالعي لږ ډير ذوق لري. كم وخت چي دا مهم اوخالص علمي كار راته حواله سوي وو. خداي ﷻ پوهيږي خوپه دي سوچ سره را ته دزړه اطمينان حاصل سوي وو، چي داخدمت راته زما دخواهش اومطالبي څخه بغير حواله سوي دي، اوحواله كونكي هغه خلگ دي چي دخپل وخت منتخب جيد علماء اوپه مسلمانانو كي دهر چا زړه خوښ دي. بيا ددي سره داحديث مي هم مخ ته وو چي رحمتِ عالم ﷺ حضرت عبد الرحمٰن بن سمره ﷺ ته فرمايلي وه:

لا تسال الامارة فانك ان اُعطيتها عن مسئلة وُكلت اليها وان اُعطيتها عن غير مسئلة اُعنت عليها. متفق عليه

(مشكوٰة كتاب الامارة ص ۳۲۰)

دامارت (ذمه واري) هوس (غوښتنه) مه كوه. اومه دهغه دپاره درخواست وركوه. ولي چي كه چيري په درخواست باندي درته داخدمت حواله سو نو دمدد څخه به محروم سي. البته كه چيري دمطالبي څخه بغير درته داخدمت وسپارل سو نودالله ﷻ دطرف څخه به ستا امداد كول كيږي.

زما زړه خوشحاله دي چي همدغه شان وسوه. الله ﷻ زما امداد وفرمايي. اوكم كار چي دمودي راهيسي دچاپه واك كي نه وو پرهغه باندي واك پيداسو، دعا ده چي داكار سرته ورسيږي او ددي باقي جلدونه هم چاپ سي. او دملك اوملت مخ ته راسي. دلته په رارسيدو سره داساتذهٔ كراموبي انتها شفقتونه راته ياديږي دكمو ددعاگانو اوخصوصي توجهاتو دبركته چي راته دعلم اوفن شرف نصيب سو.

اِله العالمينه! زما داحقير خدمت قبول وفرمايي اوخلگو ته دزيات څخه زياتي استفادي موقع نصيب كړي. اودا ددي مرتب دپاره ددواړو جهانو دكاميابي ذريعه جوړه كړي.

ربنا تقبل منا انك انت السميع العليم.

محتاج ددعا: **محمد ظفير الدين غفرله**، پوره نو ډيهاوي، دار الافتاء دار العلوم ديوبند

بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اَلْبَابُ الْخَامِسُ فِی الْاِمَامَةِ

اولنی فصل: جَمع او دهغه اهمیت

که چیری په محله کی جمع نه کیږی نو دبلی محلي جومات ته تلل پکاردی او که نه؟

سوال:(۵۱۳) چی دمحلي په جومات کی دجمعی انتظام نه وی نودبلی محلي په جومات کی په جمع سره لمونځ کول جائزدی اوکه نه؟

جواب: دخپلی محلي دجومات حق زیات دی. نودی سړی ته دخپل محلي جومات پریښوول اوبل جومات ته تلل نه دی پکار. په شامی کی دخانیه څخه منقول دی چی دخپلی محلي په جومات کی که چیری یوازی هم دلمونځ کولو ضرورت راسی نوهم هلته دی اذان وکړی اولمونځ دی وکړی اوبل جومات ته دی نه ځی: لان له حقا علیه فهو یؤدیه (۱) ﷺ. فقط

چی جومات ته څوک نه رازی نوآیا مؤذن دآذان کولو څخه وروسته جومات ته دجمعی دپاره تلی سی؟ **سوال**: (۵۱۴) یوسړی په جومات کی مؤذن لګیدلی دی، دغه جومات ته څوك لمونځ ګزارنه راځی. عموماً مؤذن یوازی لمونځ کوی. آیادغه مؤذن په خپل جومات کی دآذان کولو څخه وروسته بل جومات ته دجمعی دپاره تلی سی.

جواب: دآذان کولو څخه وروسته په همدغه جومات کی هغه ته لمونځ کول پکاردی. (۲) فقط

دعذر په وجه جمعه پریښوول! **سوال**: (۵۱۵) دیو قوم مشر ته په لحاظ دحالاتو دسرحد او په نورو وجهو سره بیره ده چی که چیری دماښام اوماخستن اوسهار دلمانځه دپاره جومات ته ولاړ سی نوخدای مه کړه بدنی ضرر به ورته ورسیږی. نودهغه دپاره جائز دی چی دغه مذکوره لمونځونه په خپل ځای کی کوی اوکه نه؟

---

(۱). بل فی الخانية لولم يكن لمسجد منزله مؤذن فانه يذهب اليه ويؤذن فيه ويصلی ولوكان وحده لان له حقا عليه فيؤديه. (ردالمحتار باب مايفسد الصلوة ﷺ مطلب فی احكام المسجد ج ١ ص٦١٧. ط.س. ج١ ص٢٠٩. ظفير)

(۲). بل فی الخانية لولم يكن لمسجد منزله مؤذن فانه يذهب اليه ويؤذن فيه ويصلی ولوكان وحده لان له حقا عليه فيؤديه. ردالمحتار باب مايفسد الصلوة ﷺ مطلب فی احكام المسجد ج ١ ص٦١٧ ط.س. ج١ ص٢٠٩،ظفير

جواب: په وجه دمذکور عذر جمعه پريښوول روا دی. (۱) فقط

فرض لمونځ دبي بي سره کيدي سي؟ سوال: (۵۱۶) دخپلی بی بی سره فرض لمونځ کولی سی اوکه نه؟ اوبی بی به څومره ليری درېږی.

جواب: که يوځای لمونځ کوی نوښځه دی وروسته ودروی (۲).

دخولی دبدبويي مريض دی په جمعه کی نه شريکيږی، سوال: (۵۱۷) يوسړی ته دمودی راسی دخولی دبدبويي شکايت دی. ددواړو طرفو مقتديانو ته تکليف وی نوهغه ته په جمعه کی شريکيدل پکاردی اوکه ځان ته لمونځ کول پکاردی؟

جواب: په شامی کی دی: وکذٰلك الحق بعضهم من بقيه بخر اوبه جرح اورائحة الی ان قال وقوله ﷺ وليقعد فی بيته، صريح فی ان اكل هٰذه الاشياء عذر فی التخلف عن الجماعة (۳). ﷺ نو معلومه سوه چی دغه سړی دی په جمعه کی نه شريکيږی. بيل دی ځانته لمونځ کوی. فقط.

قصداً جمعه پريښوول اودهغه ګناه سوال: (۵۱۸) څوك چی قصداً جمعه پريږدی اوپه کور کی لمونځ اداء کوی دهغه څه حکم دی.

جواب: څوك چی بغير دعذر څخه په جمعي پريښوولوهميشه والی کوی هغه فاسق دی. فی البحر: لاتقبل شهادته اذاتركها استخفافًا بذلك ومجانةً اما اذا تركها سهوًا اوبتاويل ككون الامام من اهل الاهواء ولا يراعی مذهب المقتدی فلا. (۴) فقط.

په دوهمه جمعه کی اختلاف اودهغه جواب سوال: (۵۱۹) دوهمه جمعه دمحلې په جومات کی جائزه ده که نه. که جائزه نه وی نودعدمی جواز څه دليل دی؟ امام ابويوسفؒ ورته جائز وايي. اودی قول ته اکثرو فقهاوو صحيح ويلی دی. ددی جواب څه دی.

جواب: دَمحلې په جومات کی دوهمه جمعه مکروه ده. قال المحقق الشامی: ولنا انه عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ كان خرج ليصل بين قوم فعاد الی المسجد وقد صلی اهل المسجد فرجع الی منزله فجمع اهله وصلی بهم ولو جاز ذلك لما اختاروا الصلٰوة فی بيته علی الجماعة

---

(۱). فلاتجب (الجماعة) علی مريض الخ ولاعلی من حال بينه وبينها مطر الخ وخوف علی ماله اومن عزيم اوظالم (درمختار) يخافه علی نفسه اوماله (الدرالمختار علی هامش رد المحتار باب الامام ج ۱ ص ۵۱۹، ط.س. ج۱ ص۵۵۵). ظفير

(۲). وقال المرأة اذا صلت مع زوجها فی البيت ان كان قدمها بحذاء قدم الزوج لا تجوز صلاتهما بالجماعة وان كان قدماها خلف قدم الزوج جازت صلاتهما الخ. لو اقتدت به متاخرة عنه بقدمها صحت صلاتهما (رد المحتار باب الامامة ج ۱ ص ۵۳۵، ط.س. ج۱ ص ۵۷۲). ظفير

(۳). ردالمحتار باب مايفسد الصلوة الخ مطلب فی احكام المسجد ج ۱ ص ۶۱۹، ط.س. ج۱ ص۶۶۱. ظفير

(۴). البحرالرائق. باب الامامة ج ۱ ص ۳۶۵، ط.س. ج۱ ص ۳۴۵ . ظفير

فی المسجد ولان فی الاطلاق هکذا تقلیل الجماعة معنًی فانهم لا یجتمعون اذا علموا انها لاتفوتهم الخ ومثله فی البدائع وغیره. ومقتضی هذا الاستدلال کراهة التکرار فی مسجد المحلة ولو بدون اذان یؤیده مافی الظهیریة لودخل جماعة المسجد بعد ما صلی فیه اهله یصلون وحدانا وهوظاهر الروایة. (۱)

ددی روایت څخه دکراهت صحیح اوراجح کیدل معلومه سوه. ولی چی داظاهر الروایة دی. نودامام ابویوسفؒ روایت به دظاهر الروایة په مقابله کی معمول بها نه وی، اوبله دا چی کله په کراهت اوعدم کراهت کی تعارض راسی نوترجیح کراهت ته وی. کما بین فی موضعه. اوددی مسئلی زیات تحقیق دی دحضرت مولانا رشید احمد گنگوهی قدس سرہ رساله (القطوف الدانیه فی کراهیة الجماعة الثانیة) کی وکتل سی.

دځای دتنګوالی په وجه چی دریم سړی ځان ته لمونځ ادا کړی. نوڅه حکم دی؟ سوال:

(۵۲۰) یوسړی ځان ته په جومات کی یامیدان کی فرض لمونځ ادا کوی اودهغه سره یو مقتدی هم دی. دادواړه په داسی لوړ ځای کی دی. چی که چیری ددوی سره دریم سړی اقتداء وکړی اوورسره ودریږی. نودپریوتلو بیره ده، په داسی حالت کی دغه دریم سړی لړ اخوا ته سو اوجلا یی لمونځ کول شروع کړه. دده لمونځ به صحیح سی اوکه نه؟

جواب: دغه دریم سړی پکاردی چی هغه دی هم ددغه امام اقتداء وکړی که څه هم دمذکوره ضرورت په وجه وروسته جلا ودریږی. اوکه وی نه کړه ځان ته یی لمونځ وکی نوبیا هم صحیح سو. (۲)

په ډیر لوی بازار کی چی جومات یووی نوهغه وخت دی څه وکړی؟ سوال: (۵۲۱) که چیری بازار دیو میل په مقدار کی لوی وی اوپه هغه کی جومات صرف یووی نوآیا دبازار پر ټولو خلګو باندی په جمعی سره لمونځ کول ضروری دی اوکه صرف دجومات پر چار چاپیره خلګو باندی.

جواب: پرټولو باندی په جمعی سره لمونځ کول سنت مؤکد دی خوچاته چی څه عذر داسی وی لکه ناجوړی یاباران یاسخته یخنی وغیره نوهغوی ته جمعه پریښوول درست دی. (۳) درمختار، فقط

چی جومات پریږدی اومتصل جمعه وکړی نوڅنګه ده؟ سوال: (۵۲۲) آیاپه دائمی طور سره

---

(۱). رد المحتار باب الامامة مطلب تکرار الجماعة ج۱ ص ۵۱۲ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۳. ظفیر

(۲). وفی الفتح لو اقتدٰی واحد باٰخر فجاء ثالث. یجذب المقتدی الخ مقتضاه ان الثالث یقتدی متاخرا ومقتضی القول بتقدم الامام انه یقوم بجنب المقتدی الاول والذی یظهر انه ینبغی للمقتدی التاخر اذا جاء ثالث الخ وهذا کله عند الامکان والا تعین الممکن. (رد المحتار باب الامامه ج ۱ ص ۵۳۱، ط.س. ج۱ ص ۵۶۸). ظفیر (باقی)

جومات پریښوول اودهغه ځخه پرځو لاسه فاصله باندی په خپل کورکی باقاعده دجمعی انتظام کول جائزدی اوکه نه؟

جواب: داجائزنه دی اودجومات جمعه پریښوول په دائمی طور سره معصیت دی. او اصرار پردی باندی فسق دی. قال فی الاجناس لا تقبل شهادته (۱). شامی. فقط

په خومره مقتدیانو دَجمعی ثواب ورکول کیږی؟ سوال: (۵۲۳) دجمعی ثواب په خومره کسانو سره حاصلیږی. که صرف یوسړی دامام سره وی، نوبیابه هم ثواب وی اوکه نه؟

(۵۲۴) مقتدیان به دامام ځخه په خومره فاصله باندی دریږی؟

جواب: (۱) که یومقتدی دامام سره وی نوجمعه به وسی اودجمعی ثواب به ورکول سی. (۲) مقتدیان دی امام ځخه په دومره فاصله باندی ودریږی چی بی تکلفه دهغوی سجده وسی. فقط

دواردادتو په وجه چی ځوک پرقرآئت اوتشهد باندی قادرنه وی هغه څه وکړی؟ سوال:

(۵۲۵) ما قولکم رحمکم الله فی رجل استولی علیه الواردات حتی لَم یقدر علی القرآءة والتشهد وخرج کلمة هل من مزید، یا الله اکبر، یا لا اله الا الله، من فمه بلا اختیار منه وامام الناس یصلی بالجماعة یَجب علیه الدخول فی صلٰوتهم بالجماعة او یَجب علیه الانحراف عن الجماعة عسی ان یجد وقتا یؤدی الصلٰوة بقرآئة تشهد ؟

جواب: یجب علیه الدخول فی الجماعة قال علیه الصلاة والسلام اذا اقیمت الصلاة فلا صلاة الا المکتوبة، وقال علیه الصلاة والسلام فعلیك بالجماعة فانما یاکل الذئب القاصیة، الحدیث، فالشیطان ذئب الانسان یسوّل له ویصدّه عن ذکر الله والمسابقة الی الخیرات، فالواردات المقبولة ما تدعوه الی اتباع السنة السنیة لا ما تمنعه عن القربات فلا ینحرف عن الجماعة ویجتهد بقدر الوسع ان یزیل تلك الواردات یاتی باوراد الصلٰوة فما فوت بالاختیار لا یؤاخذ به. فقط والله تعالی اعلم

مسلمان ښځی په جمعه کی شریکیدی سی اوکه نه؟ سوال: (۵۲۶) مسلمان ښځیان په جومات کی په جمع سره لمونځ اداکولی سی اوکه نه ؟ اودجومات په تالابو باندی اودس اودس کولی سی اوکه نه؟

(۳). وفی البدائع تعجب الجماعة عن الرجال العقلاء البالغین الاحرارالقادرین علی الصلوة بالجماعة من غیرحرج الخ وتسقط الجماعة بلا عذر حتٰی لاتجب علی المریض الخ والصحیح انها تسقط بالمطر والطین والبرد الشدید والظلمة الشدیدة کذا فی التبیین. (عالمگیری مصری الباب الخامس فی الامامة ج ۱ ص ۷۷، ط. ماجدیه ج ۱ ص ۸۲....۸۳). ظفیر

(۱). رد المحتار. باب الامامة ج ۱ ص ۵۱۸. ط.س. ج ۱ ص ۵۵۴. ظفیر

جواب: مسلمان بنګیان په جومات کی په جمعی سره لمونځ ادا کولی سی، او دجومات په تالابو باندی اودس کولی سی (١) فقط. (جومات ته دراتللو په وخت کی دومره خیال دی کوی چی صفا سُتره اوپاکه جامه یی پربدن باندی وی. چی په هغه کی نه پلیتی وی اونه بدبویی. اودا دهرچا دپاره ضروری ده. والله اعلم. ظفیر)

دوهمی جمعی دکراهت دلائل: **سوال**: (۵۲۷) ددوهمی جمعی دکراهت څه دلیل دی؟

جواب: دمقلدینو دپاره اقوال دفقهاوو اوائمه وو په طور ددلیل کافی دی. نوکله چی ظاهر الروایة عند الحنفیة کراهت ددوهمی جمعی دمحلی په جومات کی دی څنګه چی په شامی کی منقول دی نوددی څخه زیات دمقلدینودپاره هیڅ حجت نسته. په شامی کی منقول دی: ومقتضی هذا الاستدلال کراهة التکرار فی مسجد المحلة ولو بدون الاذان ویؤیده ما فی الظهیریة لودخل جماعة المسجد بعد ما صلی فیه اهله ویصلون وحدانًا وهو ظاهرالروایة (٢). الخ اوددی څخه ځه مخکی مذکوردی چی:

ثم قال فی الاستدلال علی الامام الشافعی النافی الکراهة ما نصه ولنا انه علیه الصلاة والسلام کان خرج لیصلح بین قوم فعاد الی المسجد وقد صلی فیه اهل المسجد فرجع الی منزله فجمع اهله وصلی بهم ولو جاز ذلك لما اختار الصلاة فی بیته عن الجماعة فی المسجد ولان فی الاطلاق (ای فی تجویز الجماعة الثانیة) هکذا تقلیل الجماعة معنًی فانهم لا تفوتهم (٣).

نودحضور ﷺ دفعل څخه او دفقهاوو دتصریح څخه دمحلي په جومات کی ددوهمی جمعی کراهت ثابت سو. په دی صورة کی که چیری بعضی روایات دجوازهم وی نواول خو جواز دکراهت سره هم جمع کیږی نوهلته به جواز مع الکراهة مراد وی، غایت داچی کراهت تنزیهی به وی. بهر حال دوهمه جمعه دکراهتِ تحریمی یاتنزیهی څخه خالی نه ده. اوبله داچی کم ځای په کراهت اوعدمی کراهت کی تعارض راسی نو کراهت ته ترجیح ورکول کیږی. لان دفع المضار اولی من جلب المنافع. همدامضامین دی، کم چی حضرت مولانا ګنګوهی قدس سرہ په خپله رساله (کراهت جماعت ثانیه) کی بیان فرمایلی دی اوپه هغه کی یی دحدیث اوفقهی دهغه روایت جواب ورکړی دی، دکم څخه چی جواز

---

(١). دنورومسلمانانو لمونځ ګذاروپه شان دوی هم دی اوڅنګه چی پرنورو عاقلو بالغو مسلمانانو باندی دجمعی شرکت واجب دی، پردوی باندی هم واجب دی. تجب الجماعة علی الرجال العقلاء البالغین الاحرار القادرین علی الصلوة بالجماعة من غیر حرج. (عالمګیری مصری باب خامس ج ١ ص ٧٧، ط. ماجدیه ج١ ص ٨٢).

(٢). رد المحتار، للعلامة الشامی، باب الامامة ج ١ ص ۵١٢، ط.س. ج ١ ص ۵۵٣. ظفیر (٣). ایضًا. ظفیر

مفهومیږی. حضرت مولانا محمد قاسم صاحب نانوتوی قدس سرہٗ په دی باره کی یوه فیصله کوونکی خبره ارشاد فرمایلی ده. هغوی فرمایلی دی، چی ددوهمی جمعی په عدم جواز کی یودلیل ماته ظاهرسو. اویوحضرت مولانا احمد علی محدث سهارنپوری قدس سرہٗ ته، څوك چی دحضرت مولانا نانوتویؒ استاذ دی. کم دلیل چی حضرت مولانا نانوتویؒ ته معلوم سو. هغه دَصلوة خوف قصه ده چی باوجود دداسی اړدوړ چی دجنګ موقعه ده بیا هم یوه جمعه وسوه. اودلمانځه ګذارو دوی ډلی کړل سوې، او دومره حرکات اوتګ راتګ په لمانځه کی دننه جآئز کړل سو خو ددوهمی جمعی اجازت ونه سو حالانکه دا آسانه وه چی یوه امام یوې ډلی ته پوره لمونځ ورکړی وای اوبل امام دَهغه څخه وروسته دوهمی ډلی ته پوره لمونځ په جمعی سره ورکړی وای. اووی فرمایل چی دا دلیل ظاهِرتَرْ دی، اوچونکی دالمونځ دَحضور ﷺ دزمانی سره خاص نه وو بلکی اوس هم ددغه ډول کولو حکم دی نونه سی ویل کیدی چی دا ددی دپاره وه چی ټولوته دهغه ﷺ داقتداء فضیلت حاصل سی. اوکم دلیل چی حضرت مولانا احمد علی قدس سرہٗ فرمایلی دی هغه دقیق دی. مولانا احمد علی صاحبؒ فرمایلی دی چی دامسئله ده چی په کم جومات کی یووار دجمعی لمونځ سوی وی نوپه هغه جومات کی بیا دجمعی جماعت درست نه دی. همدارنګه په شامی (١) وغیره کی تصریح ده چی دجمع څخه وروسته دی دَجامع مسجد دروازې بندی سی هسی نه چی بیا یوڅو سړی راسی اودوهمه جمعه وکړی. نوددی په وجهه کی مو چی غوروکی چی ددی عدم جواز څه وجه ده. حالانکی شرائط دجمع ټول علی حالها موجود دی. مصرهم دی، اذن عام هم سته، لمونځ ګذار هم موجود دی په یو ښارکی تعدد دجمعی هم برابر دی. بیاڅه وجه ده چی دوباره دجمع جماعت په یوجومات کی صحیح نه وی نوددی څخه ماسوا هیڅ وجه نسته چی دجمع دپاره جماعت هم شرط دی. نومعلومه سوه چی جماعت ثانیه جماعتِ مشروعه نه دی اوکله چی هغه جماعت معتبر نه سو نویو شرط دجمعی فوت سو. نومعلومه سوه چی جماعت ثانیه په یوجومات کی صحیح نه دی. وهو کما قال رحمه الله. فقط

جمعه پرېښوول: **سوال**: (۵۲۸) که چیری یو سړی ددوو کالو څخه په جومات کی متواتر اذان کوی داذان څخه یوه ګنټه مخکی جومات ته راتلل، داذان په شوق سره یې دجومات مسافرو ته ډوډی ورکول، دَجومات دَتیلو اوبتی، لوټې، څیني وغیره اهتمام کول، دَجومات دامام سره هرقسمه امداد کول وغیره، دادَخیر کارونه یی داذان دَشوق په وجه

(١). والظاهر انه یغلق ایضًا بعداقامة الجمعة لئلایجتمع فیه احدبعدها. (ردالمحتار باب الجمعة ج ١ ص ٧٦٢، ط. س. ج ٢ ص ١٥٧). ظفیر

کول. که چیری یو سړی دی دآذان کولو څخه بندکړی اوپه دغه وجه سره هغه مذکوره بالا کارونه پریږدی نو شرعًا څه حکم دی؟ مؤذن جومات ته راتلل هم پریښی دی په خپل کور کی لمونځ کوی.

جواب: داذان کولو ثواب په حدیثونوکی ډیر زیات وارد سوی دی په دی شرط چی اذان پروخت باندی اوپه صحیح طریقی سره کوی. لیکن داذان څخه زیات ثواب په جمعی سره دلمانځه کولو دی. اوددی تاکید ډیر زیات دی. نوکه چیری مؤذن مذکور په څه وجهی سره خلکو داذان کولو څخه بندکړی وی نوهغه ته جائزنه دی چی په جومات کی په جمع سره لمونځ کول هم پریږدی، داډیر بددی. (١) البته که چیری هغه مؤذن اذان صحیح کوی اوپه وخت باندی یی کوی اولوجه الله یی کوی اوپه دی شوق کی یی نور دخیر کارونه هم کول اودَجومات هرقسم خبرګیری یی کوله نوبی وجهی هغه دَاذان څخه بندول بددی. دمحلی اودَجومات خلګو ته پکاردی چی هغه دی دَاذان کولو څخه نه بندوی. لیکن که چیری په څه وجهی سره هغوی بندکړی وی نودغه مؤذن ته داګنل پکاردی چی په موجب دَحدیث شریف: انما الاعمال بالنیات، هغه ته به دَنیك نیت ثواب ورکول کیږی اوجمعه اونور دخیر کارونه پریښوول نه دی پکار. ولی چی دادکم فهمی خبره ده چی که چیری دثواب یوکار په هغه بندسو نونور کارونه دَثواب اوضروری امور شرعیه یعنی جماعت وغیره هم پریږدی. فقط

<u>جذامی دی دجمع دشرکت دپاره جومات ته نه راځی</u>: **سوال**: (٥٢٩) دَجذام مرض متعدی ناجوړی ده اوکه نه؟ که چیری جذامی سړی دجمعی سره لمونځ اداکول غواړی اوخلګ دَهغه څخه نفرت کوی، ددی مجبوری په حالت کی هغه ته په خپل کورکی لمونځ کول جائزدی اوکه نه؟ اودجمعی پریښوولو ګناه به دَچا پرذمه وی. اوداچی مشهوره ده چی جذامی ته ډوډی په نیزې باندی دورکولو حکم دی. ددی څه اصل دی؟

جواب: دجذامی دپاره حکم هم دغه دی چی هغه دی جومات ته نه راځی. اوپه جمعه کی دی نه شریکیږی اوپه کور کی دی لمونځ کوی. نودَجمعی په ترك کولوکی پرهغه باندی هیڅ ګناه نسته بلکه هغه ته حکم هم دغه دی اوپه جمعه کی شریکیدل دهغه دپاره مکروه دی اوګناه ده. درمختار (٢) . فقط

---

(١).وَالْجَمَاعَةُ سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ لِلرِّجَالِ وَقِيلَ وَاجِبَةٌ وَعَلَيْهِ الْعَامَّةُ (در مختار) قال فی شرح المنية والاحكام تدل على الوجوب من ان تاركها بلا عذر يعذر وترد شهادته ويأثم الجيران بالسكوت عنه ؒ (ردالمحتار. باب الامامة ج ١ ص ٥٢٠ ، ط.س. ج ١ ص ٥٥٧). ظفير غفرله.

(٢). ويمنع منه ای المسجد وكذا كل مؤذن (در مختار) وكذالك القصاب والسمك والمجذوم والابرص اولى =

په یوجومات کی دوه اذانه اودوی جمعی جائز دی اوکه نه؟ سوال: (۵۳۰) که چیری په یو جومات کی امام حنفی وی اودڅه زمانی څخه دغیر مقلدینو دډلی یو سړی هلته لمونځ کول شروع کړی. اوآمین بالجهر وغیره کوی اوموجوده امام کله کله دصحیح معنٰی په خیال وظیفه (شیئًا لله) وایی. ددی دپاره غیر مقلدینو هغه مشرك وګرزوی اوپه هغه پسی لمونځ کول یی پریښوول. خبره تردی ورسیده چی په دغه جومات کی دوه اذانه او دوې جمعی کیږی. داسی کول شرعًا جائزدی اوکه نه؟ اوزوړ امام ته مشرك ویل څه حکم لری.

جواب: دوه اذانه اودوی جمع کول په یوجومات کی جائزنه دی ([۱]) اومذکور امام مشرك نه دی، هغه ته مشرك ویل غلط دی. البته وظیفه: شیئًا لله دغه امام ته پریښوول پکار دی، ځکه چی داوظیفه جائز نه ده. ([۲]) اوامام ته دداسی مشتبه امورو څخه احتراز کول پکار دی. فقط

چی صرف ماشومان مقتدیان وی نوهم جمعه کیږی: سوال: (۵۳۱) کله چی بالغ مقتدیان پیدانه سی نوصرف دماشومانو په مقتدیانو جوړیدلو سره به دجمعی ثواب ورکول کیږی اوکه نه؟

جواب: که چیری مقتدی بالغ هیڅوك نه وی نوصرف دماشومانو په مقتدیان جوړولو سره به دجمعی ثواب ورکول سی. ([۳]) فقط

څوك چی اذان آوری بیاهم جومات ته نه راځی دهغه لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟ سوال: (۵۳۲) که چیری دمحلی یوسړی اذان اوری اوجومات ته نه راځی اوپه جمع کی نه شریکیږی په کورکی لمونځ کوی نودهغه دپاره څه حکم دی اودهغه لمونځ کیږی اوکه نه؟ **جواب**: په جمعی سره لمونځ کول واجب دی ددی پریښوونکی فاسق دی. دمحلی خلګوته پکاردی چی هغه ته په جمعی سره دلمانځه کولو تاکید وکړی کنه هغوی به هم ګنهګار وی قصداً جمعه پریښوونکی ته سزا ورکول کیږی او دهغه شاهدی معتبره نه ده ([۴]) لیکن دهغه لمونځ صحیح کیږی دقضا راګرزولو ضرورت یی نسته. ([۵]) فقط

= بالالحاق (ردالمحتار. باب ما یفسد الصلوة وما یکره مطلب فی احکام المسجدج ۱ ص ۲۱۹، ط.س. ج ۱ ص ۶۶۱). ظفیر

([۱]). اهل المسجد اذا صلوا باذان وجماعة یکره تکرار الاذان والجماعة فیه (عالمگیری. الباب الثانی فی الاذان ج ۱ ص ۵۱ ، ط. ماجدیه ج ۱ ص ۵۴). ظفیر

([۲]). وګوری مائة مسائل دحضرت شاه اسحٰق ډهلوی".

([۳]). وتحصیل فضیلة الجماعة بصلوته مع واحد (ای من الصبیان) الا فی الجمعة فلا تصح بثلاثة منهم. (الاشباه والنظائر احکام الصبیان ص ۴۸۰). ظفیر (پاته حواشی په آینده صفحه کی وګورئ)

په کور کې دښځو سره جمعه ادهغه ثواب: **سوال**: (۵۳۳) په کور کې دښځو سره جمعه کول جائز دي اوکه نه؟ دبهشتي زيور په حصه کې دي چې سړی ته صرف دښځو امامت په داسې ځای کې مکروه تحريمي دی کم ځای چې هيڅ يوسړی نه وي، نه ځوك محرمه ښځه لکه مور خوروی، که چيری ځوك سړی يامحرمه ښځه وي نوبيا مکروهه نه ده. که بعضې ځوك داسې جمعه سنت وګڼي اودخپلې بي بي يامحرمې سره جمعه وکړی نو دجمعې ترك کولو دوعيد څخه خلاصيدی سي اوکه نه؟ اوکه چيری په کور کې جمعه سنت وی نوپه يوحديث کې چې داسبابو اوکورونو سوزولو اراده چې رسول الله ﷺ فرمايلې وه، داولې ده؟ غرض داچې بعضې خلګ په کورکې جمع سنت موکده ګڼی اواداء کوی يې نوڅه حکم دی؟

جواب: دښځو ځان ته جمعه مکروه تحريمي ده. لهٰذا ښځې دی جمعه نه کوی يعنې په داسې شان چې امام هم ښځه وي داسې جمعه دی نه کوی.

ويکره تحريمًا جماعة النساء الخ کما تکره امامة الرجل لهن فی بيت ليس معه رجل غيره ولامحرم منه کاخته وزوجته (١) ترجمه: ددې هم هغه ده کمه چې دبهشتي زيور حصه ۱۱ څخه يې مسئله نقل کړيده، پس داهم صحيح ده. نوکه چيری په جومات کې جمع ونه سی نوپه داسې کولو سره دترك جماعت عذاب څخه خلاصيدی سي. الغرض اصل دادی چې جومات ته دی ځي اوپه جمعه کې دی شريکيږي. که چيری کله اتفاقًا په جومات کې جمعه نه ونيسي نوپه کورکې دی ښځې اوماشومان شامل کړي، اوجمع دی وکړی څنګه چې په درمختارکې دی. اودحديث احراقِ بيوت څخه ثابتيږي چې سړيوته بغير دعذره په کورکې جمعه کول نه دی پکار، بلکه جومات ته دی راځي، اوپه جمع کې دی شريکيږي اوکه چيری کله په اتفاق سره جمعه نه وسوه نوپه صورة مذکوره سره دی په کورکې جمعه وکړي. دانه چې دَجومات جمعه پريښوول اودکورونو کې جمعه کول سنت دی. داسې نه

---

(۴). فتسن اوتجب ثمرته تظهر فی الاثم بترکها مرة علی الرجال العقلاء البالغين الاحرار القادرين علی الصلاة بالجماعة من غير حرج ولو فاتته ندب طلبها فی مسجد اخر الا المسجد الحرام ونحوه (در مختار) قال فی النهر الا ان هٰذا يقتضی الاتفاق علی ان ترکهامرة بلاعذر يعزر وترد شهادته وياثم الجيران بالسکون عنه (رد المحتار. باب الامامة ص ۵۲۰، ۵۲۱ ج ۱، ط.س. ج۱ ص۵۵۴، ۵۵۵). ظفير

(۵). په دی سلسله کی دا حديث مشهور دی، لاصلوة لجار المسجد الا فی المسجد. دَجومات دخوا اوشا اوسيدونکی که بغير دَشرعی عذر څخه په جمعی سره لمونځ نه ادا کوی نودهغه لمونځ اداکيږی. داپه طور دتهديد (زورنی) دی. بيا داحديث ضعيف هم دی. ددی دپاره وګوری شرح سفر السعادة، خاتمه ص ۵۳۵ والله اعلم، ظفير

(١). الدرالمختار هامش ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۲۸ ج ۱ وص ۵۲۹، ط. س. ج ۱ ص ۵۷۵. ظفير

ده. دغه رکم شامی داواقعه لیکلی ده چی یووار حضرت نبی ﷺ په یوقوم کی دصلح کولو دپاره تشریف وړی وو چی جومات ته راغی نوجمعه سوی وه. هغه وخت هغوی ؐ په خپل کور کی اهل اوعیال راجمع کړل اوپه جمعی سره یی لمونځ ادا وفرمایی ([1]) ددی څخه داهم ثابته سوه چی په کور کی جمع کول په داسی حالت کی دی چی په جومات کی جمع ونه ونیسی. فقط

داامام دعداوت په وجه جمعه ترک کول نه دی پکار: سوال: (۵۳۴) مؤذن دچاچی دااعتراض دی. چی دپیش امام زما سره عداوت دی. په همدی وجه په امام پسی لمونځ نه کوی، همیشه ځان ته لمونځ کوی، دهغه لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟ اودهغه اذان مکروه دی اوکه نه؟

جواب: داعذر دجمعی پریښوولو شرعًا خطا اوغلط دی اودجمعی پریښوولو عادت جوړول اوهمیشه جمعه ترك كول موجب دفسق اومعصیت دی اودَفاسق اذان مکروه دی. اودهغه اعاده مستحب ده. ویعاد اذان جنب ؒ درمختار. زادالقهستانی والفاجر والراکب والقاعد ؒ شامی ([2]) .

(که څه هم دهغه لمونځ کم چی ځانته کوی جائز کیږی، خودجمعی دثواب څخه محرومه پاته کیږی. اودجمعی دپریښوولو په وجه ګنهګار دی. ظفیر)

ددین علم ښوولو وخت کی جمعه پریښوول درست دی اوکه نه؟ سوال: (۵۳۵) که چیری زید ددین دعلم درس ورکوی نودماخستن جمعه ترك كیږی. په دی صورة کی څه حکم دی.

جواب: په درمختارکی منقول دی چی دفقهی دعلم په حاصلولو اومطالعه کی مشغوله کیدل بعضو علماوو دجمعی ترك كولو عذر ګرزولی دی یعنی من جمله دهغه عذرونو څخه دکمو په وجهی سره چی ترك جماعت احیانًا وسی نوهیڅ حرج نسته. مشغولتیا دعلم فقهی ده. لیکن که په جمعی ترك كولو باندی همیشه والی کوی نومعذوره نه دی، بلکی واجب التعزیر دی. ([3])

([1]). حدیث احراق دادی: عن ابی هریرة ؓ قا ل قا ل رسول الله ﷺ والذي نفسي بيده لقد هممت أن آمر بحطب فيحطب ثم آمر بالصلاة فيؤذن لها ثم آمر رجلا فيؤم الناس ثم أخالف إلى رجا ل. وفي رواية: لا يشهدون الصلاة فأحرق عليهم بيوتهم ؒ رواه البخاري ولمسلم نحوه (مشکوٰة باب الجماعت وفضلها فصل اول ص ۹۵). ظفیر

ولنا انه علیه الصلاة والسلام کان خرج لیصلح بین قوم فعاد الی المسجد وقدصلی اهل المسجدفرجع الی منزله فجمع اهله وصلی، ولو جاز ذلك لما اختار الصلوة فی بیته علی الجماعة فی المسجد ؒ (ردالمحتار باب الامامة ج ۱ ص ۵۱۸، ط.س. ج۱ ص ۵۵۳). ظفیر

([2]). رد المحتار باب الاذان ج ۱ ص ۳۲۵ ، ط. س. ج ۱ ص ۳۹۳. ظفیر

([3]). فلاتجب (الجماعة) علی مریض ؒ وکذا اشتغاله بالفقه لابغیره کذا جزم به الباقانی تبعا للبهنسی ای الا اذا=

ددوهمی جمعی دجواز دپاره دامام او مؤذن دعدمی تعیین شرط او دهغه حیثیت: سوال: (۵۳۲) فقهاوو چی دافرمایلی دی چی جماعتِ ثانی په جومات قارعة الطریق (دلاری دغاړی مسجد) کی جائز دی اوددی یی داتعریف کړی دی، چی کم ځای امام اومؤذن معین نه وی. ددی تعریف پربنا باندی به نن صبا په اکثرو ځایونو کی هیڅ یوداسی جومات راونه وزی چی څوك امام اومؤذن معین نه وی، لهٰذا جماعتِ ثانی به ګرسره جائز نه وی. اوپه اکثرو کلیوکی امام اومؤذن معتین نه وی نو ددی تعریف څخه لازمیږی چی هلته دی په هرجومات کی دوهمه جمعه جائزوی. ماته داشبهه ده چی داتعریف هغه ډول تعریف خوبه نه وی لکه څنګه چی دمصر تعریف دی. چی دخپلی زمانی په اعتبار سره یې فقهاوو تعریف وکی.

جواب: داقاعده کلیه دفقهاوو ده چی په کم جمات کی امام اومؤذن مقرروی هلته دوهمه جمعه مکروه ده برابره خبره ده که هغه دښار جوماتونه وی اوکه دکلیو. پس اشکال هیڅ نسته. دهمدی قاعدی مطابق دی عمل وسی. (۱) فقط

په یو جمات کی دوی جمعی: سوال: (۵۳۷) دلته جومات ته دروژه مات دپاره ډوډی راوړل کیږی. دمانښام داذان سره روژه ماته کړی اوخوراك شروع کړی چی په هغه کی اکثره خلګ خولاندی کښینی اوروژه ماته کړی. داذان کیدلو څخه وروسته دلسو دقیقو وقفی څخه وروسته جمعه دریږی. اوبعضی حضرات پرچت باندی روژه ماته کړی. هر لمونځ ګذار په اطمینان سره دروژه مات څخه فارغه سی او په جمع کی شامل سی. خو

= واظب تکاسلا فلا یعذر ویعزر ولو باخذ المال یعنی بحبسه عنه مدة ولا تقبل شهادته (الدر المختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ج ۱ ص ۵۲۰، ط. س. ج ۱ ص ۵۵۵). ظفیر

(۱). ویکره تکرار الجماعة باذان واقامة فی مسجد محلة لا فی مسجد طریق اومسجد لا امام له ولا یؤذن (درمختار) قوله یکره تحریمًا لقول الکافی لا یجوز والمجمع لا یباح، وشرح الجامع الصغیر انه بدعة کما فی رسالة السندی ☾، قوله باذان ؒ عبارته فی الخزائن اجمع مما هنا ونصها: ویکره تکرار الجماعة فی مسجد محلة باذان واقامة الا اذا صلی بهما فیه او لا غیر اهله او اهله بمخافة الاذان ولو کرر اهله بدونها اوکان مسجد طریق جاز اجماعًا کما فی مسجد لیس له امام ولا مؤذن ویصلی والناس فیه فوجا ؒ والمراد بمسجد المحلة ما له امام وجماعة معلومون ؒ ومقتضی هذا الاستدلال کراهة التکرار فی مسجد المحلة ولو بدون الاذان (رد المحتار باب الامامة مطلب فی تکرار الجماعة فی المسجد ج۱ ص۵۱۲، ط.س. ج۱ ص۵۵۲) الا فی مسجد علی طریق فلاباس بذلك) (در مختار) هو مالیس له امام وموذن، راتب (رد المحتار باب الاذان ج۱ ص ۳۲۷، ط.س. ج۱ ص ۳۹۵). ظفیر

==========

☾ **رسالة السندی**، دعلامه سندی رحمه الله دارساله په عربی ژبه کی اوترننه پوری مخطوطه وه، موږ ته یې یوه نسخه په لاس راغله او دفتاوی دهمدې جلد په پای کی به انشآء الله دتحقیق اوتعلیق سره وړاندی کړل سی. محمد احمد الحقانی

دچت والا حضرات په جمعه کی نه شاملیږی. کله چی لاندی جمعه تیره سی نودچت والا حضرات دوهمه جمعه کوی. داجائز دی اوکه نه؟

جواب: ښه داده چی په اوله جمعه کی شامل سی اودجمع کیدلو په وخت کی دی په خوراك اوچښاك کی نه مشغولیږی. اِلاً بضرورة. اولاندی خلګو ته داپکاردی چی لږ نوره وقفه وکړی دپاره ددی چی ټول خلګ په اطمینان سره څه خوراك وکړی او په جمعه کی شامل سی. (١) فقط

دیوه لمونځ ګذار انتظار څنګه دی؟ سوال: (۵۳۸) یوسړی دی چی دهغه دشپی اوورځی اکثره حصه په جوماتی کی تیریږی، که چیری کله کله هغه دلمانځه په وخت کی دجومات څخه دباندی خپله رانه سی (اوپه جومات کی لمونځ دګړی په حساب سره پرمقرر وخت باندی کیږی) اوټول خلګ جومات ته راغلل اودلمانځه مقرروخت هم سونوآیا ددغه سړی داذان څخه ماسوا دوهم وار بیا خبرول پکاردی اوکه نه؟ اودهغه په انتظار کی په جمعه کی تاخیر کول درست دی اوکه نه؟ اوپه دی تاخیر سره به په جمعه کی څه قسم کراهت رازی اوکه نه؟

جواب: په دوباره خبرولوکی په صورة مذکوره کی هیڅ حرج نسته. اوکه چیری دهغه یا دبل چاپه وجهی سره په جمعه کی دومره اندازه تاخیر وسی چی وخت مکروه نه سی او نورو لمونځ ګذاروته تکلیف نه وی نوپه دی کی هم هیڅ حرج نسته. (٢)

که دجمعی په وخت کی څوک سنت کوی نوامام یی انتظار وکی اوکه نه؟ سوال: (۵۳۹) دماپښین لمونځ پردوی بجی کیږی. دوو بجوته دری منټه پاته وه چی یوسړی دماپښین دسنتو نیت وتړی. په دریم رکعات کی دوی بجی سوی. په دی صورة کی آیا امام ته ددومره تاخیر کولو اجازه سته اوکه نه چی هغه سړی څلور رکعاته پوره کړی؟

جواب: دغومره اجازه سته. (٣)

دعذر په وجه دجمعی پریښوولو ګنجائش سته اوکه نه؟ سوال: (۵۴۰) دزید دکورسره متصل یوجومات دی چی په هغه کی پنځه وخته اذان کیږی اوبعضی وخت په جومات کی دښکنځلو کولو نوبت هم راسی دجمعی قائمونکی خلګ دجومات داحترام مطلق خیال نه کوی. زید تعلیم یافته دمسائلو څخه خبردی. لیکن جومات ته په جمعی سره

(١). ویکره تکرار الجماعة ﷺ فی مسجد محلة (الدرالمختارعلی هامش ردالمحتارباب الامامة ج١ ص۵١٢، ط.س. ج١ ص۵۵٢). ظفیر

(٢). والتثویب حسنٌ عندالمتاخرین ﷺ وینتظر المؤذن الناس الخ عالمگیریه ج ١ ص ۵۴، ط. ماجدیه ج١ ص۵٢.

(٣). ایضًا (مخکنی حواله).

دلمونځ ادا کولو دپاره نه ځی. دزید دطرفه څخه په وخت داعتراض داجواب ورکول کیږی. چی چونکی دجومات داحترام اوآدابو خیال نه ساتل کیږی اویو دتفریح ځای یی مقرر کړی دی. په پوهولو سره هم خلګ دخپلو حرکتونو څخه نه منع کیږی. په دی وجه زه په کور کی لمونځ کول ښه ګڼم. بعضی خلګ وایی چی جمع پریښوونکی ته دخپلی مورسره دزنا کولو دومره ګناه ورکول کیږی آیا داصحیح ده؟ یا دداسی سړی ګرسره لمونځ نه کیږی؟

جواب: دزید نیت که چیری خالص وی اوپه حقیقت کی هغه دمذکوره وجوهو په وجه لمونځ په کور کی کوی نوممکنه ده چی عند الله دجماعت دمؤاخذی څخه خلاص سی. په هرحال احتیاط په همدی کی دی چی په جومات کی په جمع سره لمونځ کوی. اودبعضو خلګو داوینا چی دجمعی پریښوولو ګناه داسی ده لکه چی دخپلی مور سره زنا وکړی نو داغلطه ده. بی عذره جمعه پریښوونکی ګنهګاریږی اولمونځ یی صحیح کیږی. اوکه چیری یوصحیح عذر وی یا امام مبتدع اوفاسق وی نوبیا به په جمعی پریښولو سره نه ګنهګاریږی. که څه هم په جمع کی شرکت ښه دی. (۱) فقط

جائز نه دی: **سوال**: (۵۴۱) یو سړی دډیری مودی راهیسی دجومات امام دی. هیڅ کار خلافِ شریعت نه کوی نوکم سړی چی په دغه امام پسی لمونځ نه کوی په سبب دتکبر چی زه ددی عالم امام څخه ښه یم، علم خو زما زیات نه دی، خوزما اعمال دمسجد دامام څخه ښه دی یعنی ماتحیة المسجد هیڅکله نه دی پریښی، اوامام څوواره پریښی دی. اوزه نوافل زیات اداء کوم، نودغه سړی جمعه پریږدی اوځانته لمونځ کوی؟

جواب: مذکوره سړی ته جمعه ترك کول په وجه مذکوره سره درست نه دی اوعذر دهغه غلط دی اوپه شامی کی دی چی بغیر عذره جمعه ترك کونکی ته به سزا ورکول کیږی. اودهغه شاهدی مردود ده: کما نقل عن شرح المنية والاحكام تدل على الوجوب من ان تاركها بلا عذر يعزر وترد شهادته (۲) الخ. فقط

دښځو دلمانځه دپاره عید ګاه ته تلل؟ سوال: (۵۴۲) ښځو ته دسړیو په شان عیدګاه ته دلمانځه دپاره تلل درست دی اوکه نه؟

---

(۱). فتسن او تجب ﷺ على الرجال العقلاء البالغين الاحرار القادرين على الصلاة بالجماعة من غير حرج (در مختار) فبالحرج يرتفع الاثم ويرخص فی تركها ﷺ فی نور الايضاح وانقطع عن الجماعة العذر من اعذارها وكانت نيته حضورها يصحل له ثوابها صلى خلف فاسق او مبتدع نال فضل الجماعة (در مختار) افاد ان الصلاة خلفهما اولى من الانفراد. ردالمحتار. باب الامامة ج۱ ص ۵۱۸، ط.س. ج۱ ص ۵۵۴. ظفير

(۲). رد المحتار، باب الامامة ج ۱ ص ۵۱۲، ط. س. ج ۱ ص ۵۵۲. ظفير

جواب: په دی زمانه کی بلکه دډیر مخکی څخه دښځو په جمعه کی دشریکیدلو دپاره جومات اوعیدگاه ته تلل ممنوع اومکروه دی. دصحابه وو ﷺ په زمانه کی دامنع سوی وه. کما ورد فی الاحادیث (۱) په درمختار کی دی: ویکره حضورهن الجماعة ولو لجمعة وعيد ووعظ. الخ (۲)

ازواج مطهرات به په جمع کی شریکیدلی اوکه نه؟ سوال: (۵۴۳) ازواجو مطهراتو ﷺ او
دخواصو صحابه وو ﷺ مستوراتو به پنځه وخته په جماعت اوجمعی اواخترونو کی شرکت کوی اوکه نه؟

جواب: درسول الله ﷺ په زمانه کی به ښځی په پنجگانه لمونځ اوجمعی اواخترونو کی حاضریدلی خوداسی نه لکه څنگه چی به سړی په پایبندی سره حاضریدل اودحجاب آیت دنازلیدلو څخه وروسته په دی کی زیاته تنگی وسوه حتّی چی حضرت عمرﷺ ښځی په جومات کی دلمونځ کولو څخه بندی کړی نوښځو دحضرت عائشی ﷺ په خدمت کی شکایت وکی چی رسول الله ﷺ اجازه فرمایلی ده، اوعمرﷺ یی منع کوی نوحضرت عائشی ﷺ دښځو حمایت ونه کی بلکی دحضرت عمر ﷺ تائید یی وفرمایی. او وی فرمایل چی که چیری رسول الله ﷺ دښځودحالت مشاهده فرمایلی وای کم چی اوس ددوی حالت دی نوضرور به یی دوی منع فرمایلی وای. (۳) فقط

په دوهمه جمعه کی شرکت وسی اوکه نه؟ سوال: (۵۴۴) دوهمه جمعه مکروه ده، که چیری بنده دمحلی جومات ته ورسیږی اودوهمه جمعه تیاره وی یاولاړه وی نوشریك سی یابل جومات ته چیری چی دجمعی سره دشریکیدلو گمان وی ولاړ سی ؟

جواب: بل جومات ته دی ولاړسی. یاکه کیدی سی نودنورو خلگو سره دی په بل یو ځای کی جمعه وکړی. (۴) فقط

---

(۱). وگوری مسلم شریف باب خروج النساء الی المساجد ج ۱ ص ۱۸۳. ومشکوٰة باب الجماعة.

(۲) الدر المختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ج۱ ص ۵۲۹ ،ط. س. ج ۱ ص ۵۶۶. ظفیر

(۳). عن عمرة بنت عبدالرحمٰن انها سمعت عائشة زوج النبی ﷺ تقول لو ان رسول الله ﷺ رای ما احدث النساء لمنعهن المسجدكمامنعت نساءبنی اسرائیل قال فقلت لعمرة انساء بنی اسرائیل صنعن المسجد قالت نعم (مسلم باب خروج النساء الی المساجد ج۱ ص۱۸۳).

(٤). وَإِذَا فَاتَتْهُ الْجَمَاعَةُ لا يَجِبُ عَلَيْهِ الطلبُ فِي مَسْجِدٍ آخَرَ بِلاَ خِلاَفٍ بَيْنَ أَصْحَابِنَا لَكِنْ إِنْ أَتَى مَسْجِداً آخَرَ لِيُصَلِّيَ بِهِمْ مَعَ الْجَمَاعَةِ فَحَسَنٌ وَإِنْ صَلَّى فِي مَسْجِدِ حَيِّهِ فَحَسَنٌ وَذَكَرَ الْقُدُورِيُّ أَنَّهُ يَجْمَعُ فِي أَهْلِهِ وَيُصَلِّي بِهِمْ. (عالمگیری مصری. فصل فی الامامة ص ۷۷ ج۱، ط. ماجدیه ج۱ ص ۸۲، ۸۳). ظفیر

دتکبیر اولي وخت دکم ځای څخه ترکم ځای پوري دي؟ سوال: (۵۴۵) دتکبیر اولی ثواب تر کله پوری وی؟ **جواب**: داولنی رکعات ترركوع پورى دشامليدلوسره به دتكبير اولی ثواب حاصل سی. کمافی الشامی:وقیل بادراك الركعة الاولى وهذا اوسع وهوالصحيح.
(۱) شامی ص ۳۵۳، جلد اول.

داعادې په جمعه کې په شریکیدلو سره فرض کولي سی اوکه نه؟ سوال: (۵۴۶) که چیری لمونځ دجمعی سره اداء سو اوپه لمانځه کی څه داسی غلطی وسوه چی په هغې سره دلمانځه داعادی ضرورت سو. اوس چی کم لمونځ دوباره کول کیږی په هغه کی نوی لمونځ گذار شریکیدلی سی اوخپل لمونځ اداء کولی سی اوکه نه ؟
جواب: که چیری په مخکی وارکی لمونځ بالکل نه وو سوی مثلاً باطل سوی وو نود نوو لمونځ گذارو لمونځ داعادی په وخت کی اداء سو. اوکه چیری دیوواجب په ترك سره دلمانځه اعاده واجب وه نودنوو لمونځ گذارو لمونځ به نه صحیح کیږی. (۲) فقط

په کم ځای کی چی امام اومؤذن متعین نه وي هلته دوهمه جمعه جائز ده اوکه نه؟ سوال: (۵۴۷) ددی ځای په جوماتونوکی عمومًا نه خودجمعی دلمانځه وختونه مقرر دی نه امام اومؤذن. صرف دمانبام په وخت کی څه سړی راسی نو په دی جوماتونو کی دوهمه جمعه جائز ده اوکه نه ؟
جواب: په داسی جمات کی په کم کی چی امام اومؤذن اوجماعت مُعیّن نه وی نودوهمه جمعه جائز ده. (۳) فقط

دبدعتیانو په مخالفت سره به دمخکی امام په جماعت کی هیڅ فرق نه راځي: سوال: (۵۴۸) که چیری یوسړی دپنځلسو یاشلو کالو راهیسی په یوجمات کی امام وی بعضی خلگ ددغه امام سره دنفسانیت په غرض یادعقائدو داختلاف په وجه دغه امام ایستل غواړی حالانکه امام متبع سنت دی، اودغه ډله دبدعتیانو څخه وی اوماسوا ددغه ډلی څخه نور ټول مقتدیان په امام رضامند وی او دبدعتیانو ډله دضد په وجه یوهم خیال امام ودروی اودمخکنی امام په ځای باندی جمعه کوی، وروسته دهغه څخه مخکنی

---

(۱). ردالمحتار. باب صفة الصلوة مطلب فی وقت ادراك فضيلة الافتتاح ج۱ ص۴۹۱، ط.س. ج۱ ص۵۲۲.ظفير
(۲). والمختار انه جابر للاول لان الفرض لايتكرر (درمختار) ای الفعل الثانی جابر للاول بمنزلة الجبر بسجود السهود وبالاول يخرج عن العهدة وان كان على وجه الكراهة على الاصح كذا فی شرح الاكمل على اصول البزدوی. (ردالمحتار باب صفة الصلوة مطلب واجبات الصلوة ج۱ ص۴۲۲، ط.س. ج۱ ص ۴۵۷). ظفير
(۳). ویکره تکرار الجماعة باذان واقامة فی مسجد محلة لا فی مسجد طریق اومسجد لا امام له ولا مؤذن (الدر المختار على هامش ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۱۲ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۲). ظفير

امام جمعه ورکوی نودمخکی امام لمونځ درست وی اوکه نه؟ که چیری په یو وخت کی نوی امام اوزوړ امام په جهری قرآئت سره جمع کوی نوکم لمونځ صحیح کیږی اوکم نه ؟

جواب: دامام سابق جماعت بغیر کراهته درست دی، هغه جماعت ثانیه نه دی بلکه دبی اتفاقی ګناه دبدعتیانو پردغه فرقی باندی ده، اودهغوی پرامام باندی ده اودهغوی جمع معتبره نه ده او ددواړو جمعو په یووخت کیدلوکی هم ګناه ده، پرنوی امام اوبدعتیانو مقتدیانو باندی ده. دزوړ امام په جمعه کی هیڅ کراهت نسته. (۱) فقط

دوهمه جمعه جائزه ده او که نه او دجمعی کیدلو څخه وروسته په جومات کی جلا جلا لمونځ ښه دی یاپه کورکی په جمعی سره؟

سوال: (۵۴۹) په جومات کی دوهمه جمعه کول جائزدی اوکه نه؟ اودجمعی کیدلو څخه وروسته ځان ځان ته په جومات کی لمونځ ادا کول ښه دی اوکه په ځنګل یاکورکی په جمعی سره اداء کول ښه دی؟ اوپه ځنګل یا په کورکی اذان اوتکبیر ویل ښه دی اوکه نه؟ او دجومات پرچت باندی یادجومات په تالابو باندی یاکمه کوټګۍ چی دجومات څخه دباندی ده په هغه کی دوهمه جمعه کول جائز دی اوکه نه؟

جواب: په کور یا ځنګل کی په جمعی سره لمونځ کول ښه دی. په ځنګل یاکور کی اذان اوتکبیر ویل ښه دی. صرف تکبیر ویل هم کافی دی. که په کورکی کوی نو ددغه محلی په جومات کی چی کم اذان سوی دی هم هغه کافی دی صرف تکبیر دی ووایی. دفرش په مینځ کی چی کم تالاب دی یا دجومات بام اوچت، داټول دجومات په حکم کی دی. هغه کوټه ګۍ وغیره چی دباندی ده په هغه کی دوهمه جمعه جائزده. (۲) فقط

دامام راتللو څخه مخکی چی کم سړی لمونځ وکی هغه دجمعی په حکم کی نه دی:

سوال: (۵۵۰) دیوجومات امام دسهار په وخت کی ناوخته راځی. یو مقتدی وختی راځی اوهغه په لمانځه کی په جهر سره قرآئة وایی اویو جاهل لمونځ ګذار ددغه مقتدی سره نه شامليږی بلکی دامام انتظار کوی دافعل دهغه جائز دی اوکه نه؟

---

(۱). ولوصلی بعض اهل المسجد باقامة وجماعة ثم دخل المؤذن والامام وبقية الجماعة فالجماعة المستحبة لهم والكراهة للاولى كذافی المضمرات، عالمګیری مصری باب ثانی فی الاذان ص۵۱ ج۱، ط ماجديه ج۱ ص۵۴). ظفير

(۲). قا ل عليه الصلاة والسلام صلوة الجماعة تفضل صلوة الفذ بسبع وعشرين درجة، مشكوٰة ص ۹۵ ثم لهما سنة للصلوات الخمس اداءً اوقضاءً اذا صليت بجماعة، كبيری ص ۳۵۷، وَلَا يُكْرَهُ تَرْكُهُمَا لِمَنْ يُصَلِّي فِي الْمِصْرِ إذَا وُجِدَ فِي الْمَحَلَةِ وَلَا فَرْقَ بَيْنَ الْوَاحِدِ وَالْجَمَاعَةِ. وَالافضَلُ أَنْ يُصَلِّيَ بِالأَذَانِ وَالإِقَامَةِ وَإِذَا لَمْ يُؤَذِّنْ فِى تِلْكَ الْمَحَلَةِ يُكْرَهُ لَهُ تَرْكُهُمَا وَلَوْ تَرَكَ الْأَذَانَ وَحْدَهُ لا يُكْرَهُ وَلَوْ تَرَكَ الإِقَامَةَ يُكْرَهُ وَيُكْرَهُ لِلْمُسَافِرِ تَرْكُهُمَا وَإِنْ كَانَ وَحْدَهُ وَلَوْ تَرَكَ الإِقَامَةَ أَجْزَأَهُ وَلَكِنَّهُ يُكْرَهُ فَإِنْ أَذَّنَ وَأَقَامَ فَهُوَ حَسَنٌ. عالمګیری ص ۵۲ مطبوعه هند، ماجديه ج۱ ص۵۴.

جواب: جماعتِ اولی هم هغه وی کم چې دمحلی امام دمحلی دخلکو سره اداء کوی نو دغه جاهل لمونځ گذار ته دمحلی دامام دجمعی انتظار کول پکاردی. (۱) فقط

مقرر امام چې دمقتدی نه راتلو په وجه ځانته لمونځ وکړی نوڅه حکم دی؟ سوال:

(۵۵۱) یوجومات چې دآبادی څخه پرفاصله باندی دی، اوپه دی وجه په دغه جومات کی اکثره جمعه نه کیږی نوآیا پرخالد باندی (چې مقررامام دی) په دی صورة کی هلته لمونځ کول سره دجمعی پرترك کولو څه گناه خوبه نه وی؟

جواب: په دی صورة کی دجمعی ترك کولوگناه پر خالد باندی نسته بلکی کله چې څوك رانه سی نوخالد دی داذان اواقامت کولو څخه وروسته ځان ته لمونځ کوی، په دی کی به دجمعی ثواب هغه ته حاصلیږی، اودجومات حق به هم اداء کیږی. (۲) فقط

دیوی جمعی په وخت کی بله جمعه جائز ده اوکه نه؟ سوال: (۵۵۲) په جومات کی کله چې داهلِ حدیثو جمع کیږی اولمونځ هم جهری وی په دغه وخت کی حنفیانو ته بله جمعه کول جائزدی اوکه نه؟

جواب: غیر مقلد امام جوړول نه دی پکار، اوکه جوړ سو نولمونځ په هغه پسی صحیح دی خواحتمال دکراهت اوفساد سته. بیله جمعه په همدغه جومات کی نه دی کول پکار، که چیری بیله جمعه کوی نوبل ځای دی وکړی. (۳) فقط

چاته چې جمعه ورپیدا نه سوه هغه دی کم ځای لمونځ وکړی؟ سوال: (۵۵۳) کم منفرد ته چې لمونځ دجمعی سره ورپیدانه سوهغه ته په جمات کی خپل فرض کول ښه دی اوکه په کورکی؟

جواب: که چیری دجومات څخه دباندی جمعه کیدی سی نوداښه ده. (۱) کنی دفرائضو دپاره جومات ښه دی. فی روایة انس ان اصحاب رسول الله ﷺ کانوا اذافاتتهم الجماعة فی المسجد صلوا فی المسجد فرادی. (۲) الخ شامی.

---

(۱). لوصلی بعض اهل المسجدباقامة وجماعة ثم دخل المؤذن والامام وبقیة الجماعة فالجماعة المستحبة لهم والکراهة للاولی. (عالمگیری مصری. باب الاذان ص ۵۱ ج ۱، ط: ماجدیه ج۱ ص۵۴).

(۲). بل فی الخانیة لولم یکن لمسجد منزله مؤذن فانه یذهب الیه ویؤذن فیه ویصلی ولوکان وحده لان له حقا علیه فیؤدیه (رد المحتار. باب مایفسد الصلوة ومایکره فیها، مطلب فی احکام المسجد ص ۲۱۷ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۶۵۹). ظفیر

(۳). په اصل کی دَمتعین امام دجمعی اعتبار دی: ولوصلی بعض اهل المسجد باقامة وجماعة ثم دخل المؤذن والامام وبقیة الجماعة فالجماعة المستحبة لهم والکراهة للاولی کذافی المضمرات (عالمگیری مصری باب ثانی اذان ص ۵۱ ج ۱ ط: ماجدیه ج۱ ص۵۴) (ددوهم خل ۱ او ۲ حاشیه په وریسی صفحه کی وگورئ)

دچا ځخه چې په امن او امان کې دخلل یافساد اندیښنه وي، هغه دجمعې ځخه بندول ښنګه دی؟ **سوال**: (۵۵۴) که چیری دیوه لمانځه ګذار په ذریعه په حفظ اوامن کې خلل واقع کیږي اودشر اوفساد اندیښنه وي یاعامو لمونځ ګذاروته یو قسم تکلیف اواذیت رسیږي، نوداسې سړی په غرض دحفظِ امن اودانسداد دشر اوفساد دجمعې ځخه بندول آیا دشریعت ځخه خلاف دی؟

جواب: کم سړی چې په حفظ اوامن کې خلل اچوی اوباعث دشر اوفساد وی اوعامو لمونځ ګذاروته تکلیف اوضرر رسونکی وی اودهغه فعل داشتغال سبب وی هغه دجمعې ځخه بندل دشریعت دقانون مطابق دی. حدیثونه اوآثار اواقوال دفقهاوو پردی باندی صفا دلالت کوی. رسول کریم ﷺ اومه اوږه، پیاز خوړونکی دجومات ځخه بندکړی دی، بلك(i) دجومات ځخه یې ایستلی دی دغه رکم هغوی ٔ هغه ښځې چې خوشبویی یې لګولی وی جومات ته دراتللو ځخه دفتنی دبیری ځخه منع کړی دی، دغه رکم هغوی ٔ دهغه خلګو په حق کې ځوك چې دلمونځ ګذار مخ ته تیریږی چې په هغه سره دلمونځ ګذار په خشوع اوخضوع کې دفرق راتلو احتمال دی، که څه هم لمونځ نه ماتیږی. وفرمایل: ادرءوا ما استطعتم فلیدفعه فان ابی فلیقاتله فانما هو شیطان، ونحو ذالك. دغه رکم هغوی ٔ هغه سړی چاچې په جومات کې دقبلې طرف ته توکلی وه دامامت ځخه معزوله کې اوهغه یې دخدای اورسول مؤذی ګرزولی وو. اوعبدالله بن مسعود رضی الله عنه هغه خلګ چې په جومات کې جمع سوی وه اوپه لوړ آواز ذکر او وِرد کې مشغوله وه بدعتیان وګرزول اودجومات ځخه یې دباندی وایستل. اوفقهاوو هم تصریح کړیده چې اومه اوږه اوپیاز خوړونکی اودغه رکم مُردار خُلې (چې دخولې ځخه یې خراب بوی ځی) اوجذامی اومبروص (دبرص مریض) اوماهیان خرخونکی اوهر مؤذی که څه هم هغه په ژبې سره ضرر رسوی جومات ته دراتللو ځخه بندول پکار دی. دنمونی په طور یوڅو روایات اوعبارتونه دمحدثینو اوفقهاوو ملاحظه کړی:

عن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال رسول الله ﷺ من اکل هٰذه الشجرة فلایقربن مسجدنا ولایؤذینا بریح الثوم. رواه مسلم. وعن عمر بن الخطاب رضی الله عنه قال انکم ایّها الناس تاکلون شجرتین لا اراهما الا خبثین هٰذ البصل والثوم رأیت رسول الله ﷺ اذا وجد ریحها من الرجل فی المسجد امر به فاخرج الی

(۱). انه علیه الصلوة والسلام کان خرج لیصلح بین قوم فعاد الی المسجد وقدصلی اهل المسجد فرجع الی منزله فجمع اهله وصلی. (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۱۸ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۳). ظفیر

(۲). ردالمحتار. باب الاذان مطلب فی کراهة تکرارالجماعة فی المسجد ص۳۲۷ ج۱، ط.س. ج۱ ص۳۹۳. ظفیر

البقیع فمن اکلها فلیمتها طبخًا. رواہ مسلم.

نووی ؒ دمسلم پہ شرح کی لیکلی چی: فلا یقربن المساجد هذا تصریح بالنهی عن اکل الثوم ونحوه عن دخول کل مسجد وهٰذا مذهب العلماء کافةً. (۱)

اوحافظ ابن حجر ؒ پہ فتح الباری کی لیکی:

والحق بعضهم بذلك من بفیه بخر او جرح او رائحة، وزاد بعضهم فالحق اصحاب الصنائع کالسماك والعاهات کالمجذوم، ومن یؤذی الناس بلسانه، (۲) الخ ، وعن ابی هریرة ﷺ قال قال رسول الله ﷺ ایما امرة اصابت بخورًا فلا تشهد معنا العشاء الأخر رواه مسلم. (۳) وعن ابی سعید قال قال رسول الله ﷺ لایقطع الصلوٰة شیئ وادرءوا ما استطعتم فانما هوشیطان رواه ابوداود. (٤) وعن ابی سعید قال قال رسول الله ﷺ اذا صلی احدکم الی شیئ یسیره من الناس فاراد احد ان یجتاز بین یدیه فلیدفعه فان ابی فلیقاتله فانما هو شیطان. رواه البخاری (۵) ، وعَنْ أَبِي سَهْلَةَ السَّائِبِ بْنِ خَلَّادٍ هُوَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَجُلًا أَمَّ قَوْمًا فَبَصَقَ فِي الْقِبْلَةِ وَرَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْظُرُ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ فَرَغَ لا يُصَلِّي لَكُمْ فَأَرَادَ بَعْدَ ذَلِكَ أَنْ يُصَلِّيَ لَهُمْ فَمَنَعُوهُ وَأَخْبَرُوهُ بِقَوْلِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ نَعَمْ وَحَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ إِنَّكَ آذَيْتَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ. ابوداؤد. (٦) ، عن ابن مسعود ﷺ انه سمع قوما اجتمعوا فی مسجد یهللون ویصلون علیه والسلام جهرًا فراح الیهم وقال ما عهدنا ذلك علی عهده علیه الصلاة والسلام وما اراکم الا مبتدعین فما زال یذکر ذلك اخرجهم من المسجد. رواه الطبرانی.

اوپہ درمختار کی دی: واکل نحو ثومٍ یمنع عنه وکذلك مؤذٍ ولو بلسانه. آهـ ، اوپہ رد المحتار کی دی: وَكَذَلِكَ أَلْحَقَ بَعْضُهُمْ بِذَلِكَ مَنْ بِفِيهِ بَخَرٌ أَوْ بِهِ جُرْحٌ لَهُ رَائِحَةٌ، وَكَذَلِكَ الْقَصَّابُ وَالسَّمَّاكُ، وَالْمَجْذُومُ وَالْأَبْرَصُ أَوْلَى بِالْإِلْحَاقِ. وَقَالَ سَحْنُونٌ لَا أَرَى الْجُمُعَةَ عَلَيْهِمَا وَاحْتَجَّ بِالْحَدِيثِ وَأَلْحَقَ بِالْحَدِيثِ كُلَّ مَنْ آذَى النَّاسَ بِلِسَانِهِ وَبِهِ أَفْتَى ابْنُ عُمَرَ وَهُوَ أَصْلٌ فِي نَفْيِ كُلِّ مَنْ يُتَأَذَّى بِهِ.

---

(۱). مسلم باب نهی من اکل ثوما اوبصلا الخ عن حضور المسجد ص ۲۰۹ ج ۱ وص ۲۱۰ ج ۱. ظفیر

(۲). شرح نووی علی مسلم ص ۲۰۹ج۱ . ظفیر

(۳). فتح الباری شرح صحیح البخاری.

(٤). مشکوٰۃ باب الجماعت ص ۹۷.

(۵). مشکوٰۃ باب الجماعة ص ۹۷.

(٦). مشکوٰۃ باب المساجد ومواضع الصلوٰۃ فصل ثالث ص ۷۱ . ظفیر

آهــ ونحو ذلك فى مجالس الابرار وغيره. ([1]) فقط والله تعالىٰ اعلم.

دجمعي څخه بيل چي كم لمونځ وسو، هغه وسو اوكه نه؟ **سوال**: (٥٥٥) كه چيري يوځاى جمعه ولاړه وى، اويو سړى دامام سره دخوابدتيا په وجه په جمع كى شامل نسى او خپل لمونځ ځان ته وكړى نوددغه سړى لمونځ صحيح سو اوكه نه؟

جواب: لمونځ صحيح سو خودغه سړى گنهگار اوفاسق سو ([2]).

چي جمعه ولاړه وى نو بله جمع كول څنگه دى ؟ **سوال**: (٥٥٦) بكر جومات ته په داسى وخت كى راورسيدى چي دمانبام جمعه ولاړه. بكريوسړى دځان سره كى اودمانبام لمونځ يى په لوړ آواز شروع كى. خلگو دبكر څخه پوښتنه وكړه، نوجواب يى وركى چي په دى امام پسى لمونځ نه كيږى، ولى چي دى دجمعي په ورځ فاتحه نه وركوى، ددى سړى په باره كى څه حكم دى؟

جواب: په دى صورة كى بكر سخت گنهگار اوقصور وار فاسق اوتفرقه اچوونكى دى، چي دجمعي مخالفت كوى اوپه مسلمانانو كى تفرقه اچوى. ([3])

دجومات دحجرى پرچت باندى جمعه: **سوال**: (٥٥٧) په رمضان شريف كى كه چيرى دگرمى په وجه دجومات دحجرى پرچت باندى دماخستن جمعه وسى نوجائزده اوكه نه؟

جواب: لمونځ كيږى. خودجومات ثواب به نه وركول كيږى. ([4])

دجمعي ترك كونكي كور سوزل جائزنه دى: **سوال**: (٥٥٨) دافتوٰى وركول چي كم سړى په كوركى لمونځ كوى، جومات ته نه ځى، دهغه كورته داور لگولو حكم دى. څنگه دى؟

داويناچي په كوركى لمونځ گناه كبيره ده، څنگه ده؟ **سوال**: (٥٥٩) داويل چي په كوركى لمونځ كول گناه كبيره ده څنگه دى؟

جواب: (١) په حديث شريف كى تهديداً بيشكه داسى واردسوى وى چي نبى كريم ﷺ وفرمايل چي ما داسى اراده كړى وه چي كم خلگ لمانځه ته نه راځى دهغوى كورونو ته

([1]). ردالمحتار باب مايفسد الصلوٰة ومايكره فيها مطلب فى احكام المسجد ص٦٢١ ج١، ط.س. ج١ ص ٦٦١. ظفير

([2]). والجماعة سنة مؤكدة للرجال، قال الزاهدى ارادوا بالتاكيد الوجوب (درمختار) ان هٰذا يقتضى الاتفاق على ان تركها مرة بلا عذر يوجب اثما ؒ وقال فى شرح المنية والاحكام تدل على الوجوب من ان تاركها بلا عذر يعزر وترد شهادته وياثم الجيران بالسكوت عنه. (ردالمحتار. باب الامامة ص ٥١٢ ج١، ط.س. ج١ ص ٥٥٢). ظفير

([3]). ثمرته تظهر فى الاثم بتركها مرة (الدرالمختار على هامش رد المحتار. باب الامامة ص ٥١٨ ج١، ط.س. ج١ ص ٥٥٤). ظفير

([4]). قال ان رسول الله ﷺ علمنا سنن الهدى وان من سنن الهدى الصلوٰة فى المسجد الذى يؤذن فيه (مشكوٰة باب الجماعة).

اور ولګوم. لیکن دښځو اوماشومانو په وجه می داسی ونه کړل [۱] نو ددی څخه معلومه سوه چی اوس اور لګول جائز نه دی ولی چی هغوئ هم اور نه وو لګولی.

(۲) په جمعی ترك کولو باندی عمداً مواظبت کول بی عذره ګناه کبیره اوموجب دفسق دی. لیکن که چیری یووار دوه اتفاقًا جمعه ترك سوه نوداګناه کبیره نه ده. [۲] فقط

باران او سخته یخنی عذر دی اوکه نه؟ سوال: (**۵۲۰**) که چیری امام یا مقتدی دباران یا دژمی په ورځوکی دیخنی په وجه کله کله په جمع کی شریك نه سی نوآیا داعذر دترك جماعت دپاره کافی دی؟

دامام اومقتدی انتظار درست دی اوکه نه؟ سوال: (**۵۲۱**) آیادامام یامقتدی لس پنځه منټه انتظار کول درست دی، کله چی دجمعی وخت مقرروی؟

جواب: (۱) په باران اوسخته یخنی کی په بعضو صورتونو کی عذر دترك دجماعت کیدی سی. [۳]

(۲) کله چی په وخت کی ګنجائش کافی سته نو انتظار درست دی. [۴] فقط

په حرم شریف کی چی اوله جمعه ونه نیسی نوآیا په دوهمه جمعه کی شریک سی؟ سوال:

(**۵۲۲**) که چیری په حرم شریف کی جماعتِ شافعی ونه نیول سی نوخپل لمونځ په مسجد شریف کی ځان ته کول ښه دی اوکه په جماعت مالکی یاحنفی کی شریکیدل ښه دی. په جماعت ثانیه کی به لمونځ بغیر کراهته جائزوی اوکه نه؟

جواب: خلاصه دسوال داده چی که چیری چاته دحرم محترم په جومات کی مخکنی جمعه ونه رسیږی نودمالکی یاحنبلی یاحنفی په دوهمه جمع کی دی شریك سی اوکه نه؟

---

(۱). قال رسول الله ﷺ والذی نفسی بیده لقد هممت آن آمر بحطب فیحطب ثم آمر بالصلوة فیؤذن لها ثم اٰمر رجلاً فیؤم الناس ثم اخالف الی رجال وفی روایة لا یشهدون الصلوة فاحرق علیهم بیوتهم رواه البخاری، وعن ابی = هریرة ﷺ عن النبی ﷺ قال لولا ما فی البیوت من النساء والذریة اقمت صلوة العشاء وامرت فتیاتی یحرقون مافی البیوت بالنار رواه احمد (مشکوٰة باب الجماعة وفضلها فصل اول وثالث ص **۹۵** وص ۹۷). ظفیر

(۲). هَذَا يَقْتَضِي الاتفَاقَ عَلَى أَنَّ تَرْكَهَا مَرَّةً بِلا عُذْرٍ يُوجِبُ إثْمًا مَعَ أَنَهُ قَوْلُ الْعِرَاقِيِّينَ. والْخرَاسانِيُّون عَلَى أَنَّهُ يَأْثَمُ إِذَا اعْتَادَ التَّرْكَ كَمَا فِي الْقُنْيَةِ. وَقَالَ فِي شَرْحِ الْمُنْيَةِ: وَالأَحْكَامُ تَدُلُّ عَلَى الْوُجُوبِ، مِنْ أَنَّ تَارِكَهَا بِلا عُذْرٍ يُعَزَّرُ وَتُرَدُّ شَهَادَتُهُ وَيَأْثَمُ الْجِيرَانُ بِالسُّكُوتِ عَنْهُ. (رد المحتار . باب الامامة ص **۵۱۵** ج ۱ وص **۵۱۲** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۵۲**). ظفیر

(۳). فلاتجب (الجماعة) علی مریض الخ ولاعلی من حال بینه وبینها مطر فطین وبردشدید وظلمة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ص **۵۱۹** ، ط.س. ج۱ ص **۵۵۵**). ظفیر

(۴). عن جابر بن سمرة قال کان بلال یوذن ثم یمهل فاذا رای النبی ﷺ قدخرج اقام الصلوة (ابوداود. باب فی المؤذن ینتظر الامام ص ۸۲ ج ۱) وینتظر المؤذن الناس (عالمګیری. مصری الباب الثانی فی الاذان. فصل ثانی ص **۵۳** ج۱، ط. ماجدیه ج ۱ ص **۵۷**). ظفیر

اوس په دی ځای کی دوې مسئلی پیښی دی. یوه داچی دبل مذهب والا اقتداء کول اوپه جمع سره لمونځ کول ښه دی اوکه ځان ته لمونځ کول ښه دی. نوپه دی مسئله کی دفقهاوو اختلاف دی. بعضی په جمعی سره لمونځ کولو ته ښه وایی، که څه هم امام دبل مذهب یعنی شافعی وغیره وی. نوپه دی مسئله کی راجح داده چی په جمعی سره لمونځ کول ښه دی، دځان دلمونځ کولو څخه. لکه څه رکم چی علامه شامی وروسته دنقل کولو داختلاف څخه فرمایلی دی: فنحصل الی الاقتداء بالمخالف المراعی فی الفرائض افضل من الانفراد اذا لم یجد غیره والا فالاقتداء بالموافق افضل (١) ﷺ (ؒ)

اودوهمه مسئله داده چی په حرم شریف کی چی متعددی جمعی کیږی نوکه چیری چاته مخکنی جمعه ونه رسیده نوپه دوهمه اودریمه اوڅلورمه جمع کی شاملیدل جائزدی اوکه نه؟ اوجماعت ثانیه په حرم شریف کی جائزدی اوکه نه؟ اوپه جماعت ثانیه وغیره کی شریکیدل ښه دی اوکه ځان ته لمونځ کول ښه دی. نوپه دی کی هم اختلاف دی. اکثره محققین په حرم محترم کی هم دوهمی اودریمی جمعی وغیره ته مکروه فرمایی. دهغوی په نزد ظاهره ده چی ځان ته لمونځ اولٰی دی په دوهمه جمعه کی دشریکیدلو څخه. څنګه چی دمحلی دنورو جماتونو حکم دی.

اوبعضی علماء دافرمایی چی دحرم شریف دجومات حکم دمحلی دجومات غوندی نه دی بلکی دلاری دجومات غوندی دی هلته جماعت ثانیه (دوهمه جمعه) درسته ده. په دی شان علامه شامی وروسته دنقل کولو دقول دعلماوو محققینو کم چی په باره دانکار دجماعتِ ثانیه کی دهغوی څخه منقول دی، نقل کولو څخه وروسته فرمایلی دی: لکن یشکل علیه ان نحو المسجد المکی والمدنی لیس لهم جماعة معلومون فلایصدق علیه انه مسجد محلة بل هو کمسجد الشارع وقد مرَّ انه لا کراهة فی تکرار الجماعة فیه اجماعًا فلیتامل (٢) ﷺ اوبیا علامه موصوف جواز راجح ګڼلی دی لیکن فی الواقع قول دمحققینو څوك چی دعدم جواز قائل دی راجح معلومیږی، ولی چی په حرمینو شریفینو کی دامامانو اومؤذنانو مقرروالی معلوم دی اودهمیشه لمونځ ګذارو جماعت هم معلوم دی. که څه هم دحج اوزیارت په موسم کی دغیر معلومینو دجماعت اضافه وسی. وعن هٰذا ذکر العلامة الشیخ السندی (ؒ) تلمیذ المحقق ابن الهمام فی رسالة ان ما یفعله

(١). رد المحتار. باب الامامة. مطلب فی الاقتداء بشافعی ونحوه ص ۵۲۷ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۶۳. ظفیر

(٢). رد المحتار باب الامامة مطلب فی تکرار الجماعت فی المسجد ص ۵۱۷ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۳. ظفیر

ؒ باید ووایو چی پرهمدې موضوع باندی دعلامه سندی" رساله دهمدې جلد په پای کی وګوری. حقانی"

اهل الحرمين من الصلٰوة بائمة متعددة وجماعة مترتبة مكروه اتفاقًا ونقل عن بعض مشائخنا انكاره صريحًا حين حضر الموسم بمكة سنة **۵۵۱** هـ منهم الشريف الغزنوى وذكر انه افتى بعض المالكية بعدم جواز ذلك على مذهب العلماء الاربعة ونقل انكار ذلك ايضًا عن جماعة من الحنفية والمالكية حضروا لموسم سنة **۵۵۱** هـ آهـ واقرة الرملي فى حاشية البحر (۱). ثم نقل العبارة المذكورة سابقًا اعنى لكن يشكل عليه الخ وقد مرّ الجواب عنها. فقط

(۵۲۳) **سوال**: **دجمعي څخه وروسته آيا په يوه درجه کې جلا جلا لمونځ کول کيږي؟**

مشهوره ده چې که چيرې دمازيګر لمونځ سوی وی او وروسته دوه سړی جومات ته دلمانځه دپاره راسی نوپه يوه درجه کی دواړه ځان ځان ته لمونځ نه سی کولی اولمونځ به نه کيږی. هرسړی دی په جلا درجه کی لمونځ وکړی. اوپه نورو لمونځونو کی همداشان جائز دی. دادرسته ده اوکه نه؟

جواب: داچې مشهوره ده غلطه ده لکه څنګه چې په نورولمونځونوکی که چيری مخکی جمع ونه نيول سی اودوه ياځلور سړی وروسته راسی نوهغوی دجومات په يوه درجه کی ځانته لمونځ کولی سی. دغه رکم په هريو وخت کی کولی سی هيڅ وجه دفرق نسته.

(۵۲۴) **سوال**: **داقامت په شروع کی دمقتدی اوامام په دريدلو کی څه مصلحت دی؟**

دمقتدی اوامام پردريدلو باندی داقامت په شروع کی تعامل راروان دی نوپه دی کی څه مصلحت دی؟

جواب: هغه خاص مصلحت دادی چی داحاديثو څخه معلوميږی چی دمخکی څخه دی برابروالی دصفونو وسی. نوکه چيری په حی علی الفلاح باندی مقتديان ودريدل ودريدل اوپر قدقامت الصلٰوة باندی امام تکبيرتحريمه ووايل څنګه چی دفقهی دکتابونو دروايت څخه معلوميږی. نودمخکی څخه به دصفونو دبرابروالی وغيره انتظام ونه سی حالانکی داآهم (۲) دی. اوپه حی علی الفلاح باندی ددريدو امر استحبابی دی اوپه دی کی تاويل هم کيدی سی هغه داچی ددی څخه دی تاخير نه کوی په تقديم کی هيڅ حرج نسته. فقط

شيعه که چيری دسنيانو په جمعه کی شريک سی نوآيا ددی په وجه به څه نقص پيدا سی ؟

---

(۱). رد المحتار باب الامامة مطلب فى تكرار الجماعت فى المسجد ص۵۱۷ ج ۱، ط.س. ج۱ ص **۵۵۳**. ظفير

(۲). عن النعمان بن بشير ﷛ قال: كان رسول الله ﷺ يسوي صفوفنا حتى كأنما يسوي بها القداح حتى رأى أنا قدعقلناعنه ثم خرج يوما فقام حتى كاد أن يكبرفرأى رجلا باديا صدره من الصف فقال: عباد الله لتسون صفوفكم أو ليخالفن الله بين وجوهكم". رواه مسلم، وعن انس ﷛ قال اقيمت الصلاة فاقبل علينا رسول الله ﷺ بوجهه فقال اقيموا صفوفكم وتراصوا الخ (مشكوة باب تسوية الصف ص ۹۷ وص ۹۸). ظفير

سوال: (۵۲۵) په جمعه کی که چیری ځوک شیعه په منځ کی ودریږی، اولمونځ کوی نو دسنیانو لمونځ به صحیح سی اوکه نه؟ اوهغه منع کول پکاردی اوکه نه؟

جواب: دسنیانو په لمانځه کی به په دی صورة کی ځه نقصان اوخلل نه وی لیکن آئنده به دغه رافضی ته ووایی چی یادی هغه دخپل مذهب ځخه توبه وکاږی کنی دمسلمانانو جمعی ته دی نه راځی اوهغه دی مسلمانان په خپل قبرستان کی نه ښخوی. فقط

دچا ځخه چی جمعه تیره سی ځان ته په جومات کی لمونځ وکړی اوکه په کور کی جمع وکړی: **سوال**: (۵۲۶) دیو سړی ځخه دجمع لمونځ فوت سو آیادی په جومات کی ځان ته لمونځ وکړی اوکه په کورکی دجمعی سره لمونځ وکړی.

جواب: که چیری په کورکی په جمعی سره لمونځ ممکن وی نوداښه اوبهتره دی. ولی به داسی نه وی حال داچی دامروی دی درسول الله ﷺ ځخه ځنګه چی یی په ردالمحتار کی نقل کړی دی. (۱) فقط

په جومات کی دوهمه جمعه جمعه اودوباره جمعه: **سوال**: (۵۲۷) یوسړی دضد په وجه په همدغه جومات کی خپل ځان ته پنځه وخته لمونځ اوجمع کوی. جماعت ثانیه اوجمعه دوباره کول ځنګه دی. **جواب**: دوهمه جمعه دمحلی په جومات کی کول مکروه دی اودجمعی لمونځ دوباره په همغه جومات کی په کم کی چی جمعه سویده جائز نه دی. «والظاهر انه یغلق ایضًا بعد اقامة الجمعة لئلا یجمع فیه احد بعدها» شامی (۲) . نو کم سړی چی دضد په وجه داسی کوی هغه سخت ګنهګاردی.

دامام دفسق په وجه په کور کی لمونځ: **سوال**: (۵۲۸) په فاسق امام پسی دلمانځه مکروه کیدلو په خیال سره خپل په کورکی یاجومات کی دجمعی ځخه مخکی یادجمعی ځخه وروسته ځان ته لمونځ کول جائز دی اوکه ناجائز. اوځان ته لمونځ کونکی ته به تارك جماعت خونه ویل کیږی؟

جواب: په درمختارکی دی: وفی النهر عن المحیط صلی خلف فاسق اومبتدع نال فضل الجماعة (۳). پردی باندی علامه شامی لیکلی دی: قوله نال فضل الجماعة ﴿ ان الصلوة خلفهما اولی من الافراد (۴) الخ نو معلومه سوه چی د یوازی لمونځ کولو ځخه دا ښه دی

---

(۱). ولنا انه علیه الصلاة والسلام کان خرج لیصلح بین قوم فعاد الی المسجد وقدصلی اهل المسجد فرجع الی منزله فجمع اهله وصلی. (رد المحتار . باب الامامة ص ۵۱۸ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۳). ظفیر

(۲). ردالمحتار باب الجمعه تحت قول الماتن وافاد ان المساجد تغلق یوم الجمعة الا الجامع ص ۷۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۱۵۷. ظفیر

(۳) و (۴) وګوری رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲). ظفیر

چی په مذکوره جماعت کی شامل سی.

په جمعه کی دمهتر شرکت: **سوال**: (۵۶۹) دمهتر قوم یوسړی بغیر دمسلمانیدلوکه چیری دجمعی په لمونځ کی شریکیږی نو هغه شریکول پکار دی اوکه نه ؟ هغه خپله برادری نه پریږدی؟

جواب: په جمعه کی دشریکیدلو څخه هغه مه بندوی، هسی نه چی په وعید، وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللهِ اَنْ يُّذْكَرَ فِيْهَا اسْمُهُ [1] کی داخل سی، په لمونځ اوجمعه کی به هغه هغه وخت داخلیدل غواړی چی دهغه په زړه کی به اسلام وی اوپه مهتر قوم (کی) بعضی مسلمانان هم وی. غالبًا هغه به هم دهغه کسانو څخه وی کم چی مسلمانان دی.

دښار په غیر آباد ځای کی اذان اولمونځ: **سوال**: (۵۷۰) یوجومات په ځنګل کی ددریاب په غاړه واقع دی، او هغه جومات غیر آباد دی، په هغه کی څوك لمونځ نه کوی، که یو سړی دښار یاکلی څخه په هغه کی دیره سی اوپنځه وخته په اذان اوتکبیرویلوسره لمونځ کوی نوهغه ته به دجمعی ثواب ورکول کیږی اوکه نه؟ اودهغه په حق کی په دغه جومات کی ځان ته لمونځ کول ښه دی اوکه دجمعی ترك کولو په وجه به ګنهګاریږی؟

جواب: په دغه جومات کی داذان اواقامت ویلو څخه وروسته ځان ته په لمونځ کولو کی هم دجمعی ثواب حاصلیږی اوددغه ښارجومات آبادول په بعضو وجوهاتوسره افضل دی اوددی څه تفصیل دفقهی کتابونو کی لیکل سوی [2] دی.

دتجارت په وجه جمعه ترک کول: **سوال**: (۵۷۱) زید سوداګر دی اوهغه په خپل نوکر یایو بل ملګری باندی دخپل کاروبار اعتماد نه سی کولی چی هغه دی خلګوته (خپله سودا) پریږدی اودجمعی لمونځ داداء کولودپاره جومات ته ولاړسی اوکه چیری وکی نوخیالات یی منتشر کیږی، اوس په دی باره کی دزید دپاره څه حکم دی، آیاهغه په دوکان کی لمونځ کوی اوکه جومات ته ځی، ځکه چی جومات ته په تللو کی ډیر تکلفات کول وی.

جواب: که چیری دنقصان اندیښنه وی اودوکان بندول ګران وی نودغه سړی دی په دوکان کی لمونځ وکړی. کما فی الشامی. قوله وخوف علی ماله ای من لص ونحوه اذالم یمکنه غلق الدكان والبيت مثلاً [3] فقط.

---

(1). سورة البقره رکوع ۱۴ . ظفیر

(2). مؤذن مسجد لايحضر مسجده احدا قالوا هو يؤذن ويقيم ويصلى وحده وذلك احب من ان يصلى فى مسجد اخر (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۱ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۵). ظفیر

(3). رد المحتار باب الامامة ص ۵۱۹ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۳. ظفیر

دجمع ترک کونکی حکم: **سوال**: (۵۷۲) کم سړی چی په جومات کی سره دجمع قائم کیدلو ځانته لمونځ کوی اوپه جمعه کی نه شریکیږی دهغه څه حکم دی. په دی فعل سره کفر لازمیږی اوکه نه؟

جواب: کفر نه لازمیږی خودغه سړی فاسق دی، توبه دی وکاږی ان تارکها (الجماعة) بغیر عذر یعزر وترد شهادته ویاثم الجیران بالسکوت عنه. غنیة المستملی ص ۴۷۵، ظفیر.

دامام سره دجگړی په وجه جمعه ترکول **سوال**: (۵۷۳) دیوسړی دجومات دامام سره جگړه سویده. دغه سړی په جمعی سره لمونځ کول پرې ایښی دی کم وخت چی لمونځ شروع سی نودغه سړی ځانته لمونځ شروع کړی دغه سړی گنهگاردی که نه؟

جواب: په داسی حالت کی جمعه پریښوول اوځانته لمونځ کول سخته گناه ده، دغه سړی به گنهاریږی. (۱)

دیو سلام گرزولو څخه وروسته په جمعه کی شریکیدل درست نه دی: **سوال**: (۵۷۴) دامام یو سلام گرزولو څخه وروسته زید تحریمه وویل اوپه جمعه کی شامل سو نولمونځ صحیح سو اوکه نه؟ **جواب**: فی الدر المختار وتنقطع التحریمة بتسلیمة واحدة (۲) الخ نو په صورة مذکوره کی اقتداء صحیح نه سوه اوهغه دی دسره تکبیر تحریمه ووایی اوځان ته دی لمونځ وکړی. فقط

په مکه مکرمه کی څلور مصلی ولی دی؟ **سوال**: (۵۷۵) په مکه شریفه کی څلور مصلی ولی قائمی سوی دی اوهلته دتعدد جماعت څه حکم دی؟

جواب: په دی کی اختلاف دعلماوو دی څنگه چی یی په شامی کی نقل کړی دی. لیکن په آخره کی یی فرمایلی دی چی په مسجد حرام کی متعددی جمعی مکروه نه دی. (۳)

دمسجد قارعة الطریق تشریح: **سوال**: (۵۷٦) د دوهمی جمعی څه حکم دی او د مسجد

---

(۱). ان تارکها (ای الجماعة) من غیر عذر یعزر وتردشهادته ویاثم الجیران بالسکوت (غنیة المستملی ص ۴۷۵). ظفیر

(۲).الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب صفة الصلوة ط. س. ص ۴۹۰ ج ۱. ظفیر

(۳). ویکره تکرار الجماعة الخ (درالمختار) وعن هٰذا ذکر العلامة الشیخ رحمة الله السندی تلمیذ المحقق ابن الهمام ان مایفعله اهل الحرمین من الصلوة بائمة متعددة وجماعات مترتبة مکروه اتفاقا ونقل عن بعض مشائخنا انکاره صریحًا الخ وقد مر انه لاکراهة فی تکرار الجماعة فیه اجماعًا (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۱۷ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۲) لکن الف العلامة الشیخ ابراهیم البیری شارح الاشباه رسالة سماها (الاقوال المرضیة) اثبت فیها الجواز وکراهة الاقتداء بالمخالف الخ وکذا الف العلامة الشیخ علی القاری رسالة سماها (الاقتداء فی الاقتداء) اثبت فیها الجواز لکن نفی فیها کراهة الاقتداء بالمخالف اذا راعی فی الشروط والارکان فقط (ردالمحتار. کتاب الصلاة ص ۳۵۰ ج۱ مطلب فی تکرار الجماعت، ط.س. ج۱ ص ۳۷۷). ظفیر

قارعة الطریق څخه څه مراد دی؟

جواب: دمسجدقارعة الطریق څخه مراد دادی چې په هغه کې دوهمه جمعه مکروه نه ده اودمحلې په جومات کې دوهمه جمعه مکروه (۱) ده. فقط

جذامي په جمعه کې شریکیدلی سی اوکه نه؟ **سوال**: (۵۷۷) دجذامي سړی په جمعه کې شریکیدل پکاردی اوکه نه؟ اونورو خلګو ته نفرت کول پکاردی اوکه نه؟

جواب: دجذامی څخه جمعه اوجماعت ساقط اومعاف دی، په دی وجه چې هغه دی جومات ته نه راځي. نوجذامي ته نه دی پکار چې هغه په جمعه کې شریك سی، اوکم خلګ چې دجذام وهلی سړی څخه جلا سی اوځان ځیني ساتي نوپر هغوی باندی هیڅ ملامتیانسته ځکه چې دجذامي څخه دتښتیدلو اوخلاصیدلوحکم رسول الله ﷺ فرمایلی (۲) دی. فقط

چې په یو جومات کې جمعه پیدا نه سی نوآیا بل جومات ته ولاړ سی؟ **سوال**: (۵۷۸) که چیری په یو جومات کې جمعه پیدا نه سوه نوبل جومات ته دجمعې دنیولو دپاره تلل څنګه دی؟

جواب: که په یوجمات کې جمع سوی وی نوکه چیری په بل جومات کې دجمعې ورکولو امیدوی نوبل جومات ته تلل اوپه جمعې سره لمونځ کول ښه اودثواب موجب دی، په سلفو کې به دامت اکابرو داسی کول چې په یوجمات کې به جمعه سوی وه نوبل جومات ته به دجمعې په تلاش تلل (۳). فقط

په جمعه کې تلوار: **سوال**: (۵۷۹) زید دیوجمات امام دی اودهغه ورور مؤذن دی، داجامع مسجد دی، لمونځ ګذار زیات پکښې راجمع کیږي، امام اومؤذن چې کم اصول دجمع دپاره مقرر کړیدی، هغه دلمونځ ګذارو څخه خلاف دی، هغه داچې مؤذن اذان وکی، امام صاحب راحاضر سو، دځلورو رکعاتو په مقدار یې انتظار وکی، په دی دوران کې که دوه یاځلور سړی راغلل نولمونځ یې شروع کی که رانغلل نوهم یې شروع کوی.

---

(۱). قال فی الشامی ومقتضی هٰذا الاستدلال کراهة التکرار ولوبدون اذان الخ شامی ص ۵۱۲ ج۱.

(۲). واکل ثوم ویمنع منه وکذا کل موذو ولوبلسانه (درمختار) وکذالك القصاب والسماك والمجذوم والابرص اولی بالالحاق (ردالمحتار. مایفسد الصلوة ومایکره فیها مطلب احکام المسجد ص ۲۱۹ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۶۶۱). ظفیر

(۳). ولوفاتته ندب طلبها فی مسجد اٰخر الا المسجد الحرام ونحوه (درمختار) فلایجب الطلب فی المساجد بلا خلاف بین اصحابنا بل ان اتی مسجدا للجماعة فحسن وان صلی فی مسجد حیه منفردا فحسن الخ وردالمحتار. باب الامامة جلد اول ص ۵۱۸ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۵). ظفیر

اوپه دغه مقدار معينه باندی دلمونځ ګذارو راجمع کيدل ناممکن دی، که چيری لس دولس منټه انتظار وسی نوټول لمونځ ګذاربه راجمع سی، اوډير لوی جماعت به په لمانځه کی شريك سی. امام صاحب ته داوينا هم وسوه چی پنځلس منټه انتظار کوی، چی ټول لمونځ ګذار جمعی ته راځی. خو هغه د خپل حرکت څخه نه اوړی په دی صورة کی ددی امام څه حکم دی اوددوهمی جمعی څه (حکم) دی؟

جواب: مؤذن اوامام ته دومره تلوار کول نه دی پکار، کله چی دلمونځونو وخت موسع (فراخه) دی نوهيڅ وجه دداسی تلواری نسته اوانتظار دلمونځ ګذارو ډير ضروری دی. دنيمی ګنټی په انتظار کی تقريبًا داکارونه کيدی سی (يعنی داستنجاء وغيره څخه فراغت) امام ته دغومره انتظار کول پکار دی اودلمونځ ګذارو رعايت کول پکاردی. په دی خودرايی کی اودمحلې دخلګو په انتظار نه کولو کی امام ته پرځای دثواب ورکولو دګنهګاريدلو ([1]) خطره ده. دمحلی خلګ هغه معزلولی هم سی. دمحلی خلګو او لمونځ ګذارو ته پکاردی چی که امام داتلواری کول پری نه ږدی نوهغه دی موقوف کړی اوبل امام دی مقرر کړی. دوهمه جمعه مکروه ده ددی ارتکاب هيڅکله مه کوی. دامام انتظار کوی. فقط

داودس مات دتقاضا په وخت کی دی مخکی دهغه څخه فارغه سی، بيا دی لمونځ وکړی

سوال: (۵۸۰) زيد چی سهار ولاړيدی نوهغه ته دلوی اودس مات ضرورت وو. که بيت الخلاء ته ځی، نولمونځ ځينی قضا کيږی، نواول داودس مات څخه فارغه سی اوکه لمونځ اداء کړی ؟

جواب: مخکی دی قضاءِ حاجت ادا کی بيا دی قضاء لمونځ وکړی. ([2]) فقط

دامام دمقررولو طاقت نه لرلو په وجه په بعضو جوماتونو کی جمعه بندول څنګه دی؟

سوال: (۵۸۱) که په يوښار کی ډير جوماتونه وی اولمونځ ګذار کم وی په هر يو جومات کی دامام مقررولو طاقت نه لری نوکه چيری متصل محلی والا په شريکه

([1]). ويجلس بينهما بقدرمايحضر الملازمون مراعيالوقت الندب الافی المغرب فيسکت قائما قدر ثلاث ايات قصار ويکره الوصل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. باب الاذان ص ۳۲۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۳۸۹). ظفير

([2]). فلاتجب (الجماعة) علی مريض الخ اومدافعة احد الاخبثين (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۱۹ و ۵۲۰ ج ۱ ط.س. ج۱ ص ۵۵۵ و ۵۵۲) کره الخ وصلاته مع مدافعة الاخبثين اواحدهما او الريح للنهی (درمختار) الاخبثين ای البول والغائط قال فی الخزائن سواء کان بعد شروعه او قبله فان شغله قطعها ان لم يخف فوت الوقت وان اتمها اثم الخ (رد المحتار باب مايفسد الصلوة ومايکره فيها ص ۲۰۰ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۲۴۱). ظفير

یوجومات کی امام مقرر کړی اونور جوماتونه پریږدی په یوجومات کی په جمعی سره په امام مذکور پسی لمونځ اداء کړی نوڅه حکم دی؟
جواب: ښه داده چی حتی الوسع دی ټول جوماتونه آباد کړی او لږ لږ لمونځ گذاردی په ټولو جوماتونو کی لمونځ کوی دمجبوری په حالت کی چی څنګه په وسه وی هغسی دی کوی. ([1]) فقط
دجومات پریښوول درست نه دی: **سوال**: (۵۸۲) په داسی حمام کی چی په څلورو طرفونو کی پکښی دود وی په هغه کی لمونځ کول جائزدی اوکه نه؟ مثلاً ترحمام لوړ خانقاه وی په هغه کی لمونځ اداء کول څنګه دی؟ په مخکښی جومات چی صرف په پنځلس**۱۵** قدمه فاصله کی دی په هغه جومات کی لمونځ نه اداء کوی بلکه دمودی راهیسی یی لمونځ معطل گرزولی دی، څه حکم دی؟
جواب: جومات معطل ګرزول او خرابول جائزنه دی که څه هم ترحمام لوړ خانقاه کی لمونځ اداء کول جائزدی لیکن جومات پریښوول اوپه دغه خانقاه کی لمونځ اداء کول ښه نه دی. دمحلی جومات آبادول دمحلی پرخلګو لازم دی. بدوالی ددی فعل چی جومات پریږدی اوحمام ته نژدی چی ددود جمع کیدلو ځای دی لمونځ اداء کوی اوبی ضرورته ددی فعل التزام کول په چا باندی پټ نه دی. ([2])
دکور دحفاظت په وجه جمعه پریښوول: **سوال**: (۵۸۳) که چیری دکور دحفاظت په وجه په کور کی لمونځ کوی نوآیا دجمعی ترك کولو ګناه به وی؟
جواب: جمع ترك کول اوعلی الدوام تارك دجماعت کیدل دکبائرو څخه دی، اوفسق او معصیت دی. دجمعی ضرور اهتمام کول پکاردی. ([3])
په جمعه کی دشَری سړی رعایت: **سوال**: (۵۸۴) دجومات امام دچارعایت کولی سی اوکه نه؟ **جواب**: فقهاوو لیکلی دی چی په بعضی ځایونو کی دیو شری سړی هم امام رعایت

([1]). ومسجد حیه افضل من الجامع (درمختار) ای الذی جماعته اکثر من مسجد الحی الخ بل فی الخانیة لولم یکن لمسجد منزله مؤذن فانه یذهب الیه ویؤذن فیه ویصلی ولوکان وحده لان له حقا علیه فیؤدیه (ردالمحتار. باب مایفسد الصلوة مطلب احکام المسجد ص ٢١٧ ج ١ ، ط.س. ج١ ص **۵۵۵**). ظفیر

([2]). ثم الاقرب الخ ومسجد حیه افضل من الجامع (درمختار) بل فی الخانیة لولم یکن لمسجد منزله مؤذن فانه یذهب الیه ویؤذن فیه ویصلی ولوکان وحده لان له حقا علیه فیؤدیه (ردالمحتار. باب مایفسد الصلوة مطلب احکام المسجد ص ٢١٧ ج ١ ، ط.س. ج١ ص **۵۵۵**). ظفیر

([3]). والجماعة سنة مؤكدة للرجال الخ وقیل واجبة وعلیه العامة ؒ قال فی البحر وهو الراجح عند اهل المذهب ؒ ثمرته تظهر فی الاثم بترکها مرة الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ج ١ ص **۵۲۰**، ط.س. ج١ ص **۵۵۲**). ظفیر

کولی سی، کله چې دهغه څخه دڅه فساد اندېښنه وی ([1]). فقط

په جمعه کی تاخیر: **سوال**: (۵۸۵) په دی علاقه کی په یوه کوڅه (ګلی) کی دننه یو کوچنی جومات دی چې په هغه کی صرف پنځه یا اووه لمونځ ګذاردی. په دی جومات کی پنځه وخته دجمعی دپاره دوختونو پابندی بالکل نه کیږی عمومًا پر انتهایی وخت باندی لمونځ کیږی چې په هغه کی بعضی اوقات دوخت فوت کیدلو احتمال وی کنی کم از کم دجمعی فضیلت خوقطعی نه حاصلیږی. ددسمبر اوجنوری په میاشت کی دسهار دلمانځه سلام داوو۷ بجو څخه دری څلور منټه مخکی ګرزول کیږی. کم وخت چې دسائل په خیال کی دلمر کناره شاید دآسمان دغاړی څخه پرښکاره کیدلو وی. سرخی او دورځی رڼا په ښه ډول سره ښکاره سی. درحمت الله رعد کانپوری په جنتری کی یی په ۱۴دجنوری کال ۱۹۱۸ م کی پرشپږ بجی اوشپږ څلویښت دقیقې (6:46) باندی لمر راختل لیکلی دی. دماپښین لمونځ اکثره دوی بجی یا ددوو بجو څخه دوه څلور منټه وروسته وی او ددوو بجو څخه مخکی ډیرکم کیږی. په داسی صورة کی سائل چې په اول وخت کی لمونځ کول غواړی دجمعی څخه مخکی دلمونځ ګذارو جمع کیدلو څخه که چیری جلا خپل لمونځ کوی نوڅنګه دی؟

جواب: دریلوې ټائم مطابق جنتری موجوده اومعموله په دې مدرسه کی ۱۴ جنوری ته په اووه بجی او یوویشت منټه (7:21) باندی لمر راختل درج دی، بلکی د۳ جنوری څخه تر ۱۸ دجنوری پوری همدغه وخت دلمر راختلو دی اوجنتری صادقه ([2]) ده اوتجربه ددی دکلونو راهیسی ده، اواول وخت دمازیګر د ۱۴جنوری دیارلس منټه بالا څلور بجی (4:13) باندی دی اوددی څخه مخکی مخکی آخر وخت دماپښین موافق دمذهب دامام ابوحنیفه رحمه الله وی. نوکم ساعت (ګړی) چې دریلوی ټایم سره برابر دی په هغه کی که چیری په جنوری کی تراوو ۷ بجو پوری دسهار لمونځ وسی نوتر دغه وخته پوری دسهار دلمانځه وخت ښه وی. همدغه ډول تردوو ۲ پاو باندی دوو (2:15) بجو پوری دماپښین وخت هم ښه وی. په داسی حالت کی جمعه ترك کول هیڅکله درست نه دی. اوواضحه دی وی چې داحنافو په نزد دسهار په لمونځ کی ښه اسفار یعنی په رڼایی کی لمونځ کول

([1]). رئیس المحلة لاینتظر مالم یکن شریرا والوقت متسع (الدر المختار علی هامش ردالمحتار. باب الاذان ص ۳۷۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۰۰). ظفیر

([2]) حضرت مفتی علام" ددیوبند دجنتری حواله ورکړیده اوسوال دکانپوردی، نوځکه په کانپور کی دشپږ نیمو بجو څخه مخکی جماعت ختمیدل پکاردی.

نبه دی. هٰکذا فی الدر المختار (١) فقط

دسلام گرځیدلو په وخت کی په تکبیرِ تحریمه او جمعه کی شریکیدل : سوال : (٥٨٦) زید

تکبیری تحریمه وویل او امام سلام وگرزوی او زید دامام سره په قعده کی بالکل شریك نه سو نواوس زید ته دوباره تکبیرِ تحریمه ویل پکاردی اوکه دغه مخکنی تکبیر تحریمه کافی دی؟

جواب: چی پوره تکبیرِ تحریمه یعنی الله اکبر یی دامام دسلام گرزولو څخه مخکی ویلی دی نو هغه په جمعه کی شریك سو اوس هغه ته دوباره دتکبیر ویلو ضرورت نسته. قال فی الحلیة عند قول المنیة ولا دخول فی الصلوٰة الا بتکبیر الافتتاح. شامی

دمتعین امام په غیر موجود گی کی امامت: سوال: (٥٨٧) په فتاوٰی رشیدیه کی دی چی که چیری یوڅوکسان په مقرر وخت کی دمتعین امام په غیر موجودگی کی په جمعی سره لمونځ وکړی، نو متعین امام بیا جمعه بغیر دکراهت څخه کولی سی. اودجمعی ثواب به دی دوهم جماعت ته رسیږی. نه اول الذکر ته، خوپه درمختار کی چی کم ځای دکراهت لازمیدلو شرائط امام اعظمؒ اوامام ابویوسفؒ بیان کړی دی هلته دتعین دوخت یا دامام هیڅ شرط نسته، په دی صورة کی دی څه وسی، شرعًا څه حکم دی؟

جواب: په شامی کی ددی تصریح ده چی که چیری مخکنی جمعه غیر اهل مسجد کړی وی نوپه دی صورة کی دوهمه جمعه مکروه نه ده بلکی په دی حالت کی معتبره دوهمه جمعه ده اودمخکنی جمعی اعتبار نسته. یعنی په دی معنٰی چی دجومات خلگوته دجمع کولو حق سته که څه هم ثواب دجمعی به مخکی جمعی والاوو ته هم حاصل سی. عبارت دهغه دادی: عبارته فی الخزائن اجمع مما هٰهنا ونصها ویکره تکرار الجماعة فی مسجد محلة باذان واقامة الا اذا صلی بهما فیه اولا غیر اهله (٢) الخ اودنورو عبارتونو څخه هم دامفهومیږی: ویؤیده ما فی الظهیریة ولو دخل جماعة المسجد بعد ماصلی فیه اهله یصلون وحدانا وهوظاهر الروایة (٣) شامی. په دی عبارت کی داهلهِ دقید څخه دغیر اهل مسجد جماعت خارج سو. دغه رکم په باب الاذان کی دی: وحینئذ فلو دخل جماعة المسجد بعد ماصلی اهله فیه فانهم یصلون وحدانا . الخ ، نو معلومه سوه چی په فتاوٰی

---

(١). یستحب الاسفار بالفجر لقوله ﷺ اسفروا بالفجر فانه اعظم للاجر (هدایه کتاب الصلوة باب المواقیت ص ٧٨ ج ١، ط.س. ج١ ص ٣٢٢). ظفیر

(٢). ردالمحتار. باب الامامة ج ١ ص ٥١٢ ، ط.س. ج١ ص ٥٥٣. ظفیر

(٣). ردالمحتار باب الامامة ص ٥١٧ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٥٣. ظفیر

رشیدیه کی چی څه دی هغه صحیح دی. (۱)

دفساد دېیری څخه دجومات جمعه پرېښوول درست دی، که نه؟ سوال: (۵۸۸) دمسجد یو بانی دمسجد امام یوه ورځ ووهی اوښکنځل یی ورته وکړل په دی وجه شل مسلمانان په کور کی جمعه اوجماعت کوی. داجائز دی که نه؟ په وجه دخوف دفتنی او فساد؟

جواب: په دی حالت کی په کور کی جمعه اوجماعت کول درست دی. فقط

په تراویحو کی دښځو جماعت کول مکروه دی: سوال: (۵۸۹) یوه ښځه دقرآن حافظه ده. که چیری دغه ښځه کلامِ ربّانی په تراویحو کی ویل غواړی نو دښځو جماعت کیدی سی اوکه نه؟

جواب: دښځو جماعت مکروه تحریمی دی، نه دی کول پکار. (۲)

دځان ته لمونځ کولو ثواب په کورکی زیات دی اوکه په جومات کی؟ سوال: (۵۹۰) زید په جومات کی ځان ته لمونځ کوی اوبکر په کور کی لمونځ کوی. ددواړو په ثواب کی څه فرق سته اوکه نه؟

جواب: کم سړی چی په جومات کی دجمعی لمونځ پریږدی اوپه کورکی دلمونځ کولو عادی دی اودجمعی پرېښوولو باندی مصِر دی هغه فاسق دی. په احادیثوکی دی چی نبی کریم ﷺ فرمایلی دی چی که چیری دماشومانو اوښځو خیال نه وای نومابه دهغه خلکو کورونو ته اور ورکړی وای څوك چی جومات ته دجمعی لمانځه ته نه راځی. (۳) نوکم سړی چی جومات ته راځی اوځانته لمونځ کوی اودجمعی خیال نه ساتی اوخپل عادت دجمعی ترك کولو کوی یاپه کورکی دځان ته لمونځ کولو عادی وی اوجمعه ترك کوی، دواړه فاسقان اودواړه دحرام کار ارتکاب کونکی دی. په دوی کی به دچا په باره کی وویل سی چی زیات ثواب فلانکی ته دی، اوفلانکی ته نه دی. دوی دواړه گنهگار دی. دواړو ته دالازم دی چی دجمعی پابندی دی کوی، نه دی په کورکی ځانته لمونځ کوی اونه دی په جومات کی ځانته لمونځ کوی. دمجبوری په وجه که اتفاقًا جمعه فوت سی نودا جلا خبره (۴) ده.

---

(۱). رد المحتار باب الاذان ص ۳۲۷ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۳۹۵. ظفیر

(۲). ویکره تحریمًا جماعة النساء ولوفی التراویح فی غیر صلوٰة جنازة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۸ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۵). ظفیر

(۳). عن ابی هریرة ﷺ عن النبی ﷺ قال لو لا ما فی البیوت من النساء والذریة اقمت صلوة العشاء وامرت فتیاتی یحرقون مافی البیوت بنار. رواه احمد (مشکوٰة باب الجماعة فصل ثانی ص۹۷). ظفیر

(۴). قال محمد فی الاصل اعلم ان الجماعة سنة مؤکدة لایرخص الترك فیها الا بعذر مرض اوغیره ؒ ففی الغایة =

په ځنګل کی دلمانځه کولو فضیلت یوازې دسړي دپاره دی اوکه جماعت دپاره؟ سوال: (۵۹۱) په ځنګل کی دلمانځه کولو چی کم لوی فضیلت راغلی دی نویوازې سړی ته دی اوکه په جماعت سره، اودا ظاهره ده چی په ځنګل کی جماعت ډیر مشکل دی؟

دوهمه جمعه مکروه تحریمی ده او که تنزیهی ؟ سوال : (۵۹۲) په دوهمه جمعه کی کراهت تحریمی دی اوکه تنزیهی؟ او دمکروه تحریمی مرتکب دګناه کبیره مرتکب دی اوکه دصغیره؟

داستوګنی په کور کی دوهمه جمعه مکروه ده اوکه نه؟ سوال: (۵۹۳) داستوګنی په کورکی دوهمه یا دریمه جمعه کول مکروه دی اوکه نه؟

په محراب کی به امام څه رکم دریږی؟ سوال: (۵۹۴) دجومات په محراب کی امام ته څه رکم دریدل پکاردی. که چیری بالکل دننه دریږی نومکروه تحریمی دی یاتنزیهی. دقدم دڅومره حصې دباندی ایستلو سره به دریږی. سره دحوالی دکتابونویې تحریر وفرمایی.

جواب: (۱) په ځنګل کی دلمانځه کولوفضیلت دی، ددی دامطلب نه دی چی دجوماتونو څخه زیات په دی کی فضیلت دی. دحدیث شریف څخه دجوماتونو خیرالبقاع (په ځایونو کی بهترین) کیدل ثابت [۱] دی. بلکی مطلب ددی دادی چی کله یوسړی په ځنګل کی وی اودلمانځه وخت راسی نوهلته دی لمونځ وکړی، که ډیر کسان وی نوجمعه دی وکړی اوکه یووی نویوازې دی وکړی. په هرډول فضیلت حاصل دی. په شامی کی دی: وروی فی الخبر ان من صلی علی هیئة الجماعة ای باذان واقامة ولوکان منفرداً صلت بصلوته صفوف [۲] الملئکة. ﴿

(۲) قال فی الشامی قوله: ویکره تکرار الجماعة ﴿ ای تحریمًا لقول الکافی لا یجوز والمجمع لا یباح وشرح الجامع الصغیر انه بدعة ﴿. شامی [۳]

ددی څخه معلومه سوه چی په دوهمه جمعه کی کراهت تحریمیه دی.

(۳) مکروه نه ده. [۴]

= قال عامة مشائخنا انهاواجبة ﴿ وفی البدائع تجب علی العقلاء البالغین الاحرار القادرین علی الجماعة من غیر حرج انتهٰی، والادلة تدل علی الوجوب ﴿ وکذا الأحکام تدل علی الوجوب من ان تارکها من غیر عذر یعزر وترد شهادته ویاثم الجیران بالسکوت عنه. (غنیة المستملی فصل فی الامامة ص ۴۷۴). ظفیر

[۱]. فقال شر البقاع اسواقها وخیر البقاع مساجدها رواه ابن حبان. (مشکوٰة باب المساجد ص ۷۱). ظفیر

[۲]. درمختار فصل فی القراءة. قوله ولو منفرد ا لانه ان اذن واقام صلی خلفه من جنود الله ما لایری طرفاه رواه عبد الرزاق. (ردالمحتار باب الاذان ج۱ ص ۳۲۲، ط.س. ج۱ ص ۳۹۴). ظفیر

[۳]. ردالمحتار مطلب فی تکرار الجماعة فی المسجد. باب الامامة ص ۵۱۲ ج ۱. ظفیر

[۴]. ویکره تکرار الجماعة باذان واقامة فی مسجد محلة، لا فی مسجد طریق اومسجد لا امام له ولامؤذن =

(۴) په درمختارکی دی: وقیام الامام فی المحراب لا سجوده فیه وقدماه خارجه لان العبرة للقدم ([1]) ؒ ددی څخه معلومه سوه چی که چیری قدمونه یی دمحراب څخه دباندی وی نو کراهت نه پاته کیږی. او په شامی کی یی ویلی دی : وفی حاشیة البحر للرمل الذی یظهر من کلامهم انها کراهیة تنزیهیة. فتامل ص نمبر: ۴۳۴، جلد اول. ([2])

دیوی جمعی په دوران کی دبلی جمعی کوشش؟ سوال: (۵۹۵) زید نومی یوسړی باوجود ددی چی جمعه ختمه نه وه، تکبیر یی ووایه، اودوهمه جمعه یی وکړه اودا جمعه یی صرف په دی وجه وکړه چی داولنی جمعی امام غیر مقلد وو. یعنی اهلِ حدیث په دغه جومات کی امام دی. کله چی لمونځ ختم سو نوغیر مقلد امام ددوهمی جمعی مقتدیانو ته وویل چی تاسی دلمانځه اعاده وکی ولی چی ستاسی لمونځ په دی وجه ونه سو چی په حدیث شریف کی راغلی دی اذا اقیمت الصلوة فلا صلوة الا التی اقیمت. اوس سوال دادی: ([3]) په پورته ذکرسوی صورة کی په دغه حدیث شریف سره دهغه لمونځ باطلیدل ثابتیږی اوکه نه؟ کم چی داولنی جمعی دختمیدلو څخه مخکی شروع سوی وی. که چیری ثابتیږی نواعاده په جمعی سره پکارده اوکه دجمعی څخه بغیر؟ اوکه نه ثابتیږی، نوپه یوه جومات کی دیوفرض ددوو جمعو په یووخت کی دناجائزوالی څه دلیل دی.

دیوی جمعی دوران کی دبلی جمع کونکی لمونځ وسو اوکه نه؟ سوال: (۵۹۶) په پورتنی صورة کی دحدیث مذکور څخه قطع نظر خاص دحنفی مذهب په اعتبار سره هغه لمونځ صحیح سو اوکه نه؟ کم چی داولنی جمعی دختمیدلو څخه مخکی شروع سوی وو. که چیری صحیح سوی وی نودکراهت تحریمی سره یاتنزیهی سره؟

اقتداء ترک کول سوال: (۵۹۷) سوال دادی (الف) چی باوجود دشرعی قسم اختسو څخه دذاتی خفګان په وجی سره دزید اقتداء ترك کول (ب) دتفریق جماعت کوشش کول (ج) په اولنی جمعه کی شرکت نه کول اودهغه دختمیدلو څخه مخکی بله جمعه شروع کول دحنفی مذهب په اعتبار سره جائز دی اوکه نه؟

په دوو سړیو سره جمعه کیږی اوکه نه؟ سوال: (۵۹۸) په حنفی مذهب کی دجُمعې څخه ماسوا په نورو لمونځونو کی په دوو سړو سره جَمعه کیږی اوکه نه؟

جواب: د (۵۹۵) څخه تر (۵۹۸) پوری، دحدیث شریف الفاظ کم چی په مسلم شریف کی

= (درمختار) ولنا انه علیه الصلوة والسلام کان خرج لیصلح بین قوم فعاد الی المسجد وقد صلی اهل المسجد فرجع الی منزله فجمع اهله وصلی ؒ (رد المحتار باب الامامة مطلب فی تکرار الجماعت فی المسجد ط.س. ج۱ ص **۵۵۳**). ظفیر

([1]). و ([2]) رد المحتار باب ما یفسد الصلاة وما یکره فیها، ط.س. ج۱ ص **۲۴۵**. ظفیر

([3]). قال رسول الله ﷺ، اذا اقیمت لصلوة فلا صلوة الا المکتوبة، رواه مسلم (مشکوٰة. باب الجماعة ص۹۲). ظ

روایت سوی دی، دادی: اذا اقیمت الصلوٰة فلا صلوٰة الا المکتوبة. ([۱]) ددی حدیث څخه ممانعت ددی خبری ثابت دی چی کم وخت دلمانځه تکبیر وسی اوجمعه شروع سی نوپه دغه جمعه کی شریکیدل پکاردی. سنت، نفل وغیره نه دی کول پکار. خودنورو احادیثو په وجهی سره دسهار سنت امام ابوحنیفه رحمه الله مستثنٰی فرمایلی دی. دلته دهغه دلیکلو ضرورت نسته. بهر حال ددی حدیث څخه بطلان ددوهم لمونځ نه معلومیږی. ددی حدیث حاصل صرف دادی چی کله جمعه ودریږی نوبل لمونځ مه کوی. نه داچی بل لمونځ به باطل وی. دامفهوم ددی حدیث نه دی. دا ددغه غیر مقلدغلطی ده چی دبل لمونځ دباطل والی حکم یی وکی. بلکی هغه ته داویل پکاروه چی دیوی جمعی په دوران کی دوهمه جمعه کول نه وو پکار. داکار بد وسو، آئنده داسی مه کوه. غرض داچی راګرزول ددغه لمونځ ضروری نه وو. غیر مقلد امام جوړول نه دی پکار ولی چی غیر مقلد خلګ په احادیثوکی همدغه ډول خطا کوی اوپه ناخبرتیا سره غلطی مسئلی خلګو ته ښیی، اود دوی په عقائدو کی فسادوی په دی وجه غیر مقلد امام جوړول نه دی پکار اودهغه څخه ډیر احتیاط کول پکاردی. تعجب دی چی غیرمقلدین تقلیدته شرك اوحنفیانوته مشرکان وایی. اوبیا حنفیان دی چی همدغه خلګ دخپل لمونځ امامان جوړوی. چونکی په صورة مسئوله کی دغیرِ مقلد امام په باره کی سوال دی، په دی وجه د ۳ دمضامینو جواب ترك سو چی کله امامت دغیرمقلد درست نه دی اودهغه معزوله کول ضروری دی نودهغه متعلق دزید دترکِ اقتداء سره بحث ونه سو. (۴). کیږی. ([۲]) فقط، والله اعلم

<u>چی دمخکی سلام څخه وروسته په جمعه کی شریک سو نوڅه حکم دی؟</u> سوال: (۵۹۹) که چیری یوسړی په جمعه کی ددوهم سلام دختمیدلو څخه مخکی اوداول سلام څخه وروسته شریك سی نوهغه ته به دجمعی ثواب ورکول کیږی اوکه نه؟

جواب: دغه سړی په جمعه کی شریك نه سو اودجمعی ثواب ورنه کول سو، په درمختار کی دی. تنقضی قدوة بالاول ([۳]). فقط

<u>په ناجائزه مال باندی په جوړسوی جومات کی لمونځ</u>: سوال: (۶۰۰) یوی ډمی دنکاح څخه وروسته خپل خاوند ته روپی ورکړی هغه په هغو روپیو باندی جومات جوړ کی. په دغه

([۱]). حواله یې په تیره صفحه آخری حاشیه کی تیره سوه. محمد أحمد الحقّانی الأفغانی

([۲]). واقلها ای الجماعة اثنان واحد مع الامام ولوممیزا فی مسجداوغیره (درمختار) لحدیث اثنان فما فوقهما جماعة (رد المحتار باب الامامة ص ۵۱۸ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۳). ظفیر

([۳]). اوتنقطع به التحریمة بتسلیمة واحد، برهان وقدمر (درمختار) حیث قال وتنقضی قدوة بالاول قبل علیکم الخ فلایصح الاقتداء به. بعدها لانقضاء حکم الصلاة (ردالمحتار مطلب فی وقت ادراك فضیلة الافتتاح، ط.س. ج۱ ص ۵۲۵). ظفیر مفتاحی

جومات کی لمونځ جائزدی اوکه یوازی دی په کورکی لمونځ کوی؟

جواب: په دغه جومات کی لمونځ کیږی اوپه کور کی دیوازی لمونځ کولو څخه په جمعی سره په دغه جومات کی لمونځ کول ښه دی. فقط

دوهم فصل

دامامت استحقاق

دامام په موجود ګی کی بل څوک امام جوړول: **سوال**: (۲۰۱) چی دجومات امام دباندی په غولی کی وی اوپه دننه جومات کی خلګ بل سړی دامام داجازت څخه بغیر امامتی ته مخکی کړی نوڅنګه دی؟

جواب: دامامِ مسجد په موجودګی کی دبل چا امام جوړیدل بغیر ضرورته اوبغیر دشرعی وجهی څخه ښه نه دی. لیکن کم سړی چی دجومات خلګو امام جوړکی په هغه پسی هم لمونځ صحیح دی. څنګه چی په درمختار کی دی: واعلم ان صاحب البیت ومثله امام المسجد الراتب اولی بالامامة من غیره مطلقًا وقال قبیله والخیار الی القوم فان اختلفوا اعتبر اکثرهم ولو قدموا غیر الاولی اساءوا بلا اثم اﻫ. (۱) فقط

یوسړی دجنابت تیمم وکی اوبل دبی اودسی نوپه دوی کی دچا امامت ښه دی. **سوال**: (۲۰۲) یوسړی دجنابت تیمم وکی اوبل دبی اودسی، او دادواړه په علم او پرهیزګاری کی برابر دی نودچا امامت به ښه وی؟

جواب: دواړه برابر معلومیږی. (۲) والله اعلم

چی په حالت دحَدث اوجنابت کی جمعه ورکړی، نوڅه دی وکړی؟ **سوال**: (۲۰۳) که چیری یوامام په حالت دحدث یاپه حالت دجنابت کی لمونځ ورکړی وی نوددغه لمونځونو به څه علاج کیږی کله چی دایاد نه وی چی هغه وخت کم کم لمونځ ګذاروه. اوهغوی ته څه رکم اطلاع ورکړی؟

جواب: په درمختار کی دی چی که چیری امام دجنابت په حالت کی یا دبی اودسی په حالت کی لمونځ ورکړی نوپر هغه لازم دی چی مقتدیانو ته اطلاع ورکړی. (۳) نومذکور

---

(۱). الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹. ظفیر

(۲). لهٰذا دَقرعی په ذریعه دی فیصله وسی. یادقوم اکثریت چی کم طرفته وی. فان استووا یقرع بین المستوین او الخیار الی القوم فان اختلفوا اعتبر اکثرهم (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۸). ظفیر

(۳) کما یلزم الامام اخبار القوم اذا امهم وهو محدث اوجنب اوفاقد شرط اورکن وهل علیهم اعادتها، ان عدل نعم والا ندبت. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۵۳ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۹۱).

امام ته پکاردی چی حتی الوسع کم کم مقتدیان چی ورپه یادسی هغوی ته دی اطلاع ورکړی چی دفلانی وخت دلمانځه اعاده وکړی ولی چی هغه لمونځ نه وو سوی. اوځوك چی ورپه یاد نه سی دهغوی لمونځ صحیح سو. هغه ته په اطلاع نه کیدلو کی څه حرج نسته، که چیری بیا ورپه یاد سی نوهغه ته دی هم اطلاع ورکړل سی، اوپخپله امام مذکوردی هم ددغه لمانځه اعاده وکړی اوددغه ګناه څخه دی توبه او استغفاروکړی. فقط

بی دشرعی وجهی څخه په امام پسی لمونځ نه کول سوال: (۲۰۴) دلته دوه مخالفه دی. یو سړی پربل باندی ناحقه زبردستی وکړه. دوهمه ډله ددغه مظلوم سړی په طرف سوه اوپه فوجداری کی یی دعوه داخله کړه. مظلوم ته اندیښنه سوه چی که چیری ظالم ته څه سزا ورکول سوه نومابه دهمیشه دپاره تنګوی دجومات امام ته دغه مظلوم ویل چی که چیری دآئنده دپاره مانه تنګوی نوزه معافی ورکوم، نودجومات امام دهغه ظالم څخه اقرار واخستی دآئنده دپاره. دوهمی ډلی ته چی ددی خبری پته ولګیده چی دجومات امام زموږ مخالف ددعوې څخه خلاص کی نودجومات په امام پسی یی لمونځ کول پریښوول نوهغوی دګناه مرتکب سوه اوکه نه؟

جواب: دفقهي کتابونو کی لیکلی دی چی که چیری امام بی قصوره وی، اوخلګ دهغه داقتداء څخه کراهت کوی نوګناه په دغه ترك کونکو باندی ده. اوکه چیری په امام کی قصور وی نودغه امام ته دداسی خلګو امامت کول کم چی دهغه په امامت ناخوښه وی مکروه دی. خوپه پوښتنی سوی صورة کی دامام خطاء نسته. لهٰذا هغه خلګ ګنهګار دی کم چی دهغه داقتداء څخه احتراز کوی. آئنده هغوی ته په دغه امام پسی لمونځ کول پکاردی. ([1]) فقط

که امام قرآئت بهتر نسی کولی نودقاری انتظار مناسب دی: **سوال**: (۲۰۵) که جمع تیاره وی اومقرر امام دقرآئت څخه ناخبره وی. یوقاری اودس کوی نودهغه انتظار وسی اوکه نه؟

جواب: په دی صورة کی دقاری صاحب انتظار مناسب اوښه دی. ([2])

([1]). لوام قومًا وهم له کارهون انکان الکراهة لفساد فیه ﴿کره له ذلك﴾ وان هو احق لا والکراهة علیهم (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹) فتسن اوتجب ﴿علی الرجال العقلاء البالغین الاحرار القادرین علی الصلاة بالجماعة من غیر حرج (درمختار) فبالحرج یرتفع الاثم ویرخص فی ترکها ولکن یفوته الافضل (رد المحتار باب الامامة ص ۵۱۸ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۴). ظفیر

([2]). که چیری امام په قرآت کی څه داسی غلطی نه کوی چی مفسدِ صلوة وغیره ده نوحکماً دامقرر امام دبل چا څخه افضل دی. واعلم ان صاحب البیت ومثله امام المسجد الراتب اولی بالامامة من غیره مطلقا (درمختار) ای وان کان غیره من الحاضرین من اعلم واقرأ منه (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹) =

که اکثریت په یو وجه امام معزول کړي: **سوال**: (۲۰۲) په جامع مسجدکې یوامام داتو کالو راهیسې مقرردی په دې دوران کې یې دیوبې ږیرې هلك سره بدمعاشي وکړه. هغه هلك ممبرانوته شکایت وکې نودجومات متولي اوپنځلسو غړیومشوره وکړه چې امام معزوله کړي. اودوه ممبران اولمونځ ګذار دامام طرف دار دي اوهغه نه معزوله کوي، شرعًا په دې صورة کې څه حکم ورکول کیږي؟

جواب: فقهاوو لیکلي دي چې دامام دمعزوله کولو اومقررولو اختیار (دجومات) باني یادهغه اولاد لره دی. اوکه چیرې دقوم اکثره افراد دیوسړي په امامت باندې راضي سي اودقوم مقرر کړې امام اصلح وي، نوهغه اصلح امام کیدی سي. قال في الدر المختار الباني للمسجد اولی من القوم ینصب الامام والمؤذن في المختار الا اذا عیَّن القوم اصلح ممن عینه الباني ﴿ (قوله الباني اولی) وکذا اولاده وعشیرته اولی من غیرهم ﴿ شامي، ([1]) نوپه صورة مسئوله کې کله چې اکثره قوم مخکني امام دهغه دشرارت او فسق په وجه معزوله کړي اوبل امام یې مقررکې نودا معتبردی اولني امام به معزوله سي. اومتولي که چیرې دوقف کونکې دطرف څخه وي او دهغه دشرط مطابق وي نودغه متولي هم قائم مقام کیدی سي. فقط

دامام دامامت دعوٰی او دمقتدیانو انکار: **سوال**: (۲۰۷) که چیرې دیوې خانقاه دمشر ځای ناستي (سجاده نشین) په وجه دمشرۍ دخانقاه دامامت دعوه وکړي اوباقي وارثان کم چې دهغه دکورنۍ والا او مقتدیان دي دهغه امامت منظور نه کړي نه دامام دعوٰی درسته ده اوکه نه؟

جواب: دفقهي په کتابونوکې دي چې دجمات باني اووقف کونکې دامام وغیره مقررولو زیات حقداردی. اوکه هغه نه وو نودهغه اولاد اوخپلوان زیات حقداردی. دهغه څخه وروسته چې دمحلې اوجومات خلګ ځوك امام مقرر کړي، هغه امام کیږي. نو دخانقاه مشر که چیرې دوقف کونکې داولاد څخه دي نوبیشکه هغه ته حق دی دامام وغیره مقررولو لیکن دوقف کونکې نورو خپلوانو ته هم داحق دی دخانقاه مشرته څه ترجیح اوخصوصیت په دې باره کې نسته. ([2]) فقط

= البته که امام په خوشحالي سره دغه قاري ته دامامت اجازه وکړه نودهغه دپاره اجازه دی اوانتظاربه دی. ظفیر

([1]). ردالمحتار، کتاب الوقف بعد مطلب من سعی في نقض ماتم ص ۵۷۳ ج ۳، ط.س. ج۴ ص ۴۳۰. ظفیر

([2]). ولایة الاذان والاقامة لباني المسجد مطلقا وکذا الامامة لوعدلا (درمختار) وفي الاشباه ولد الباني وعشیرته اولی من غیرهم وفي الوقف ان القوم اذا عینوا مؤذنا واماما وکان اصلح مما نصبه الباني فهو اولی (ردالمحتار. باب الاذان فروع ص ۳۷۲ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۴۰۰). ظفیر

چي په امامت کې اختلاف وي نوترجيح چاته ورکړي: **سوال**: (٢٠٨) دمحلي په جومات کې دوه سړي وايي چې زموږ مقرر سړی به امام وي. اودجمعي چې کم زيات کسان دي هغوی وايي، چې موږ څوك امام مقرر کړي هغه به امام وي.

جواب: دجمعي زيات کسان چې کم څوك امام مقرر کړي هم هغه به امام وي. لان الاعتبار للاکثر. ([1]) فقط

دغير معزز امامت: **سوال**: (٢٠٩) دامامت حق ماسوا دمعزز قوم څخه بل قوم ته سته اوکه نه؟ يوڅو کسان وايي چې لمونځ صرف دلاندينيو قومونو سړي ورکولي سي يعني شيخ قوم، سيدان، مغل او پښتون. اوپه رذيل قوم پسې لمونځ جائز کيدی نه سي اوهغوی ته دامامت حق حاصليدی نه سي. داخبره شرعًا صحيح ده اوکه نه؟

جواب: دامامت استحقاق هرهغه مسلمان ته سته څوك چې اهليت دامام کيدلو لري. بيا چې څومره لوازمات دامامت دمسائلو علم اوتجويد قرآئت، اوصلاح اوتقوٰی په هغه کې زيات وي هغومره به هغه اولی او اليق بالامامت متصورکيږي ([2]) څنګه چې په درمختار وغيره کې دي. والاحق بالامامة الأعلم باحكام الصلوٰة ثم الأحسن تلاوة للقرآءة ثم الورع الى ان قال ثم الاشرف ([3]) نسبًا. ؒ ددی عبارت څخه واضحه سوه چې په چا کې اهليت دامامت وي هغه امام کيدی سي، اواحق بالامامت اولی دی دهغه دغير څخه. اوپه دی حکم کې ټول قومونه اوکسب والا برابردي. البته که دشرافت علمي وغيره سره نسبي شرافت هم وي مثلاً داچې هغه قريشي وي، سيدوي، ياشيخ وي، علوي وي يا انصاري وي، نوهغه به افضل وي دهغوی دغيرڅخه لکه څنګه چې دآخری جملې ثم الاشرف نسبًا حاصل دی. نوقول دهغه خلګو څوك چې داوايي چې ماسوا دشيخ يا پښتون وغيره، يا سپين پوستی، اوحجّام وغيره څخه کم چې دامامت لائق وي په هغه پسې لمونځ صحيح دی اوپه دوی کې چې څوك زيات عالم زيات قاري اوزيات پرهيزګار وي هغه دامامت زيات حقداردی. دغه ډول څوك چې اشرف دی په اعتبار دنسب سره باوجود دحاصلوالی دصفت دعلم اوتجويد اوتقوٰی هغه افضل دی دهغه دغير څخه ([4]) دالله ﷻ په نزد زيات

([1]). او الخيار الى القوم فان اختلفوا اعتبر اکثرهم ايضًا. باب الامامة ص ٥٢٢ ج١، ط.س. ج١ ص ٥٥٨). ظفير

([2]). والاحق بالامامة تقديما بل نصبا الاعلم باحكام الصلوة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة وحفظه قدر فرض وقيل واجب وقيل سنة (درمختار) وعبارة الکافی وغيره الاعلم بالسنة اولى الا ان يطعن عليه فی دينه لان الناس لا يرغبون فی الاقتداء به. (ردالمحتار باب الامامة ص ٥٢١ ج١، ط.س. ج١ ص ٥٥٧). ظفير

([3]).الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ص ٥٢١ ج١ . ظفير

([4]). والاحق بالامامة تقديما بل نصبا الاعلم باحكام الصلوة فقط صحة وفسادا بشرط اجتناب الفواحش الظاهرة وحفظه قدرفرض ؒ ثم الاحسن تلاوة وتجويدا ؒ ثم الاسن ثم الاحسن خلقا ؒ ثم الاحسن وجها ای اکثرهم تهجدا =

عزتمند هغه دی څوك چی زيات پرهيزگاروی کماقال الله تعالیٰ: اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللهِ اَتْقٰكُمْ.
(۱) ليکن سره دتقوٰی دسعادت څخه که چيری نسبی شرافت هم وی نُوْرٌ عَلٰی نُوْرٍ دی.
ليکن هيڅوك مسلمان اوهيڅوك کسب گر سپك گڼل درست نه دی: اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ اِخْوَةٌ.
پردی موقع باندی ياد ساتل پکاردی. فقط

دعيدگاه امامت: **سوال**: (۲۱۰) يو سړی عيدگاه جوړه کړه اوپخپله دهغه امام سو. يوڅو کاله وروسته هغه يوبل سړی امام کی اوپه هغه پسی يې لمونځ وکی. اوس اولنی امام مړسو دهغه يوزوی دی په دی صورة کی دامامت حق دچادی.

جواب: دامامت حق په دی صورة کی دعيدگاه دبانی دی. (۲) فقط

کم علمه امام به دلوی عالم باوجود امامت کوی: **سوال**: (۲۱۱) کم امام چی په يوځای کی پر امامت باندی مقرردی اوپه دغه ځای کی بل سړی دهغه څخه په علم کی زيات وی نو دهغه داجازه څخه بغير هغه امامت کولی سی اوکه نه ؟ که چيری نسی کولی نوبغير اجازته نکاح خوانی څه رکم کولی سی؟

جواب: داحاديثو اودفقهی درواياتو څخه داثابت سوی دی چی کم سړی ديو جومات او محلی امام وی دهغه په موجودگی کی دهغه دمرضی څخه خلاف دی بل څوك نه امام کيږی. (۳) اودنکاح خوانی دپاره شارع ﷺ قاضی نکاح خوان معين اومقرر کړی نه دی بلکی داکار وليانو ته سپارل سوی دی چی دهغه تفصيل دفقهی کتابونو کی موجوددی. نو نکاح خوانی پرامامت باندی قياس کول صحيح نه دی. فقط

په زيات علم والا اوکم علم والا کی ښه څوک دی؟ **سوال**: (۲۱۲) يو سړی په مسائلو ښه خبر دی. بل سړی کم علمه دی. په دی دواړو کی دامامت مستحق څوك دی اوپه کم علم والا پسی که زيات علم والا لمونځ وکړی نودرست دی اوکه نه؟

جواب: دامامت زيات حق دار هغه سړی دی کم چی دلمانځه په مسائلو باندی زيات پوه وی ليکن که چيری زيات علم والا په کم علم والا پسی لمونځ وکی نولمونځ کيږی. (۴)

= ؒ ثم الاشرف نسبا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۲۰، ۵۲۱ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفير

(۱). سورة الحجرات : ۲.

(۲). ولاية الاذان والاقامة لبانی المسجد مطلقا وکذا الامامة لوعدلا (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الاذان ص ۳۷۴ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۴۰۰). ظفير

(۳). واعلم ان صاحب البيت ومثله امام المسجد الراتب اولی بالامامة من غيره مطلقا (درمختار) مطلقا ای وان کان غيره من الحاضرين من هو اعلم واقرأ منه ؒ (ردالمحتار باب الامامت ص ۵۲۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفير

(۴). اَلْأَوْلٰى بِالْإِمَامَةِ أَعْلَمُهُمْ بِأَحْكَامِ الصَّلَاةِ ، هٰكَذَا فِي الْمُضْمَرَاتِ وَهُوَ الظَّاهِرُ ، هٰكَذَا فِي الْبَحْرِ الرَّائِقِ هٰذَا إِذَا عَلِمَ مِنَ الْقِرَاءَةِ قَدْرَ مَا تَقُومُ بِهِ سُنَّةُ الْقِرَاءَةِ هٰكَذَا فِي التَّبْيِينِ وَلَمْ يُطْعَنْ فِي دِينِهِ ؒ وَيَجْتَنِبُ الْفَوَاحِشَ الظَّاهِرَةَ =

په لاندینیو دوو کسانو کی دامامت مستحق څوک دی؟ سوال: (۲۱۳) زید ته دخپل پلار څخه

کامل حق دامامت وغیره ورکول سو. اوپه زید کی دشریعت څخه خلاف هیڅکله څه خبره نسته، بلکی نهایت متقی اودکتاب اوسنت عالم دی، اوقوم هم دزید په امامت باندی خوشحاله دی. که چیری دداسی سړی حق جبرًا ضبط کړی اوخالد پنځه وخته لمونځ او جمع دزید په موجودګی کی ورکوی نو شرعًا خالد ته امامت ورکول او دخلګو په هغه پسی لمونځ کول جائزدی اوکه نه؟

جواب: په درمختار کی دی. واعلم ان صاحب البیت ومثله امام المسجد الراتب اولی بالامامة من غیره مطلقا ای وان کان غیره من الحاضرین من هو اعلم واقرأ منه الخ شامی. (۱) نو معلومه سوه چی اولی بالامامت په دی صورة کی زید دی. اوپه داسی حالت کی چی زید پخوانی اوداقوم مقررکړی دی خالدته امام جوړیدل ناجائز اومکروه دی. لحدیث ابی داود ولا یقبل الله صلٰوة من تقدم قوما وهم له کارهون. درمختار (۲)

دامام څخه وروسته دهغه ټولو زامنو ته دامامت استحقاق سته اوکه کم څوک چی خلګو مقرر کی؟ سوال: (۲۱۴) یو دمسجد امام وفات سو دهغه پنځه زامن دی په هغوی کی یوبالغ وو. باقی ټول نابالغه وه. دکلی خلګو په اتفاق سره مشر ورور امام کی هغه دپنځلسو شپاړسو کالو څخه امامت کوی. اوس کشران ورونه هم بالغ او دامامت قابل سوه اوپه مشر ورور باندی دعوٰی کوی چی موږ په امامت کی شریك یو. دکلی خلګ کشران ورونه دمشر ورور درضامندی څخه بغیر په لمونځ ورکولوکی شریك کوی سی که نه؟ اوکشران ورونه که دمشر ورور درضامندی څخه بغیر لمونځ ورکړی نوپه هغوی پسی لمونځ جائز دی اوکه نه؟

جواب: فقهاوو تصریح فرمایلی ده چی دامام مقررولو حق بانی یادمحلی خلګوته دی، نو دکلی ټولو خلګو چی څوك امام مقرر کی هغه امام سو. کشرانو ورونو ته دبلوغ څخه وروسته دامامت ددعوی حق په دی بنا باندی چی دهغوی پلار امام وو نه رسیږی، البته که دکلی خلګ هغوی هم دامامت لائقووینی اوپه امامتی کی یی شریك کړی، نودرسته

= وَإِنْ كَانَ غَيْرُهُ أَوْرَعَ مِنْهُ وَإِنْ كَانَ مُتَبَحِّرًا فِي عِلْمِ الصَّلَاةِ لَكِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَظٌ فِي غَيْرِهِ مِنْ الْعُلُومِ فَهُوَ أَوْلَى الخ دَخَلَ الْمَسْجِدَ مَنْ هُوَ أَوْلَى بِالْإِمَامَةِ مِنْ إمَامِ الْمَحَلَّةِ فَإِمَامُ الْمَحَلَّةِ أَوْلَى كَذَا فِي الْقُنْيَةِ. (عالمگیری مصری، کتاب الصلوٰة الباب الخامس فی الامامة الفصل الثانی ص ۷۰ ج۱، ط. ماجدیه ج ۱ ص ۸۳). ظفیر

(۱). رد المحتار باب الامامة ج۱ ص ۵۲۲، ط.س. ج۱ ص **۵۵۹**. ظفیر

(۲).الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۵۹**. ظفیر

ده. دمشر ورور رضامندي ضروري نه ده. اولمونځ په هغه ټولو كسانو پسي بغير كراهته صحيح دي. ځوك چي دكلي خلګو مقرر كړي وي. ([1])

دامام رخصتي كول : **سوال**: (۲۱۵) كه يو امام سره دامامت دتنخواه اخستلو كله كله د جومات ځخه غير حاضرسي نوځه حكم دي؟

جواب: په شامي جلد دريم كتاب الوقف كي دي: امام يترك الامامة لزيارة اقربائه في الرساتيق اسبوعا اونحوه او لمصيبة او لاستراحة لاباس به ومثله عفو في العادة والشرع ([2]). ددي حاصل دادي چي امام ته دخپلو ضرورياتو يا راحت دپاره يوه هفته يادي ته نژدي يعني دپنځلسو ورځو ځخه تركمو پوري عادةً غير حاضري عرفًا اوشرعًا جائزده. بيايي مخكي تصريح كړيده چي كه په ټول كال كي هفته دوي هفتي غير حاضر وي نو معاف دي. نو دمسئوله صورة حكم هم ددي ځخه معلومول پكاردي چي دامام كله كله غير حاضري به معاف وي.

په امامت كي وراثت نسته: **سوال**: (۲۱۶) زيد ديو جومات امام دي، اوجومات ديو بزرګ دخانقاه سره متصل دي. ددغه جومات اخراجات تيل اوځراغ ددي جومات متوليان په شريكه كوي. زيد ددغه خانقاه سجاده (مشر اومتولي) مقرردي. باقي متوليانو تراوسه پوري هغه خپل امام جوړ كړي وو او لمونځ به يي ورپسي كوي. اوس چونكي په هغه كي دشريعت اوخاندان په لحاظ سره ډيري خرابي پيداسوي وي بدعتي هم دي اوهغه دخپلو خپلوانوسره بالكل ورانه كړيده چي دهغه په وجهي سره ډيرمقتديان دهغه ځخه ګرزيدلي اوناراضه دي په هغه پسي لمونځ كول نه غواړي اوپه خپلو خپلوانو كي يوبل سړي كم چي دهغه ځخه په علم كي لوړ دي اوبدعتي هم نه دي امام جوړول غواړي. نواوس دغه سجاده (مشر) امامت خپل ميراث ګڼي اوپريږدي يي نه. اوسجاده والي (مشروالي) اود حقوقو قدامت دخپل امامت په ثبوت كي پيش كوي. آيا اوس هغه متوليان مقتديان امام بدلولي سي اوكه نه؟ دمخكني امام عذر مسموع دي اوكه نه؟

جواب: په امامت كي وراثت نسته بلكي دامام مقررولو حق اول دجومات باني ته اودهغه اولاد اوخپلوانو ته دي. دهغه ځخه وروسته دلمونځ ګذارو اودمحلي داوسيدونكو حق دي چي په هغوي امام مقرر كړي بلكي كه چيري دجومات باني يوسړي امام جوړكي او

([1]). وفي الاشباه ولد الباني اولي من غيرهم آه وسيجيئ في الوقف القوم اذا عينوا مؤذنا اواماما وكان اصلح مما نصبه الباني فهو اولي. (رد المحتار، باب الاذان ص ۳۷۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۴۰۰). ظفير

([2]). ردالمحتار. كتاب الوقف. مطلب في غيبة التي يستحق بها العزل عن الوظيفة وما لا يستحق ص ۵۲۴ ج۳، ط.س. ج ۴ ص ۴۱۹. ظفير

هغه دامامت صلاحيت نه لري اولمونځ ګذارو دهغه څخه زيات لائق سړی امام مقرر کی نوهم هغه به امام مقرر کيږي ځوك چي لمونځ ګذارو مقرر کړی دی. قال في الدرالمختار: البانی للمسجد اولی من القوم ينصب الامام والمؤذن فی المختار الا اذا عيّن القوم اصلح ممن عينه البانی. (١) حاصل داچي کله هغه سابق امام بدعتی سو او دجومات لمونځ کوونکی ددې خرابی په وجه دهغه څخه ناخوښه دی نوهغه معزوله کول اوبل لائق تر اودلمانځه په مسائلو باندی پوه سړی امام مقررول پکاردی. (٢) مخکنی امام ته داحق نسته چي هغه دقوم مقرر کړی امام په مقابله کی خپل ځان دامامت حقدار ګڼی.

دمتعين امام داجازي څخه بغير بل چاته دامامت حق نسته: **سوال**: (٢١٧) په يوجومات کی چي يوځوك اهل سړی مقرروی اودهغه په موجودګی کی يو وخت دهغه څخه زيات افضل سړی دغه جومات ته راسی اودجومات ځوکسان هغه ته دمقرر امام داجازي څخه بغير دامامت اجازه ورکړي نودهغوی دافعل جائزدی اوکه نه؟ اوداکمه خبره چي مسلّمه ده چي په ډيرو کسانوکی کم سړی چي زيات دفضيلت والا وی، هم هغه دامامت مستحق دی. نوآيا دا استحقاق په هغه جوماتونو کی هم حاصل دی په کموکی چي دمخکی څخه امام مقرر وی اودغه وخت موجود وی؟ اوداسی فضيلت والا ته دجومات دمقرر امام څخه داجازي اخستلو ضرورت سته اوکه نه؟

جواب: په جومات کی چي کم امام مقرر وی اوپه هغه کی دامامت اهليت وی نوهم هغه مقرر امام دبل سړي په نسبت دامامت زيات مستحق دی، که څه هم بل سړی افضل او اعلم (زيات عالم) واَقرأ (زيات قاری) وی. ليکن که چيری ځومقتديانو هغه بل سړی امام جوړکی نوهم څه حرج نسته پکښي. په در المختار اوشامی کی دی: واعلم ان صاحب البيت ومثله امام المسجد الراتب اولی بالامامة من غيره مطلقا. قال الشامی قوله مطلقا ای وان کان غيره من الحاضرين من اعلم واقرأ منه وفي التاتارخانية جماعة اضياف في دار يريد ان يتقدم احدهم ينبغی ان يتقدم المالك فان قدم واحدا منهم لعلمه وکبره فهو افضل (٣) الخ. دعبارت دآخر څخه معلومه سوه چي که چيری زيات فضيلت والا يو مقتدی امام جوړکړي. نوبديت نسته ليکن ښه دادی چي دمعين امام داجازي څخه بغير دی امامت ونه سي. فقط والله اعلم

---

(١). الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. کتاب الوقف ص ٥٧٣ ج٣ ، ط.س. ج١ ص ٤٣٠. ظفير

(٢). ويکره امامة الخ مبتدع (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ص ٥٢٣ ج ١، ط.س. ج١ ص ٥٥٨ ، ٥٥٩). ظفير

(٣). ردالمحتار باب الامامة ص ٥٢٢ ج١، ط.س. ج١ ص ٥٥٩. ظفير

دغیر اصلح امام معزولي: **سوال**: (۲۱۸) عَمرو وايي چي دمدرسی مهتمم یادجومات متولی ته داکلی اختیار حاصل دی چی داوقافو دمال څخه وظیفه اخستونکی بغیر دوجهی اوبغیر دشرعی عذر څخه دځپل منصب تدریس اوامامت څخه لیری کړی که څه هم متولی جوړوونکی دمتولی پردا ناجائز فعل باندی ناراضګی ظاهروی اوهغه منع کوی. اوعمرو دځپلی دعوی په دلیل کی دشامی داعبارت پیش کوی: ولم ار حکم عزله لمدرس وامام ولا لهما، اقول وقع التصریح بذالك فی حق الامام والمؤذن ولا ریب ان المدرس کذلك بلا فرق ففی لسان الحکام عن الخانیة اذا عرض للامام والمؤذن عذر منعه من المباشرة ستة اشهر للمتولی ان یعزله ویولی غیره وتقدم مایدل علی جواز عزله اذا مضی شهر، بیری، اقول هٰذا العزل لسبب المقتضی والکلام عندعدمه قلت وسیذکره الشارح عند المؤیدیة التصریح بالجواز لوغیره اصلح ﷺ. زید وايي چي ددی عبارت څخه هم عذرِ شرعی ثابت دی چی شپږ میاشتی یا یوه میاشت بغیر درخصت څخه یابغیر دځپل قائم مقام مقررولو څخه امام یا مدرس په تکاسل اوتساهل سره حاضر نه دی چی دهغه په وجه سخت نقصان رسیږی. داځه کم عذردی، بغیردشرعی عذرڅخه دخارجونکی ثبوت چیری دی اوپخپله عندعدمه کی ضمیرد: هُ راجع دی دعزل طرف ته یعنی ای عندم العزل. اوآخری عبارت پخپله ددی خبری شاهد دی چی متولی ته محض په ځپلی رایی سره اختیار دمعزولولو نسته. په دی صورة کی څوك پرحقه دی؟

جواب: دمذکوره عبارتونو اودغه رکم دنورو عبارتونو څخه واضح کیږی چی دشرعی عذر څخه بغیر متولی اومهتمم ته دمدرس وغیره دمعزولولو اختیار نسته. ها! دشامی ددی عبارت څخه: وقلت وسیذکر الشارح عند المؤیدیة التصریح بالجواز لوغیره اصلح، ([1]) دامعلومیږی چی دموجوده مدرس اوامام څخه زیات لائق اواصلح تریپیدا سو نواول معزوله کول اودوهم کم چی اصلح دی مقررول درست دی.

تنخواه دار امام داجیر په حکم کی دی: **سوال**: (۲۱۹) زید وايي چي دجومات امام نه خو اجیردی نه نوکر، ولی چی هغه ته دوقف مال څخه تنخواه ورکول کیږی. اوعمرو وايي چي دجومات امام اجیر اونوکر دی. په دی دواړو کی دچا قول صحیح دی؟

جواب: کم امام چی دامامت تنخواه اخلی دهغه په اجیر کیدلو کی څه تامل دی. پرامامت باندی اجرت اخستل فقهاوو جائز لیکلی دی. اودوقف مال څخه تنخواه ورکول ددی مقتضی نه دی چی هغه دی اجرت نه وی اوتنخواه داردی اجیر نه وی. آیاکه چیری دوقف

([1]). رد المحتار. کتاب الوقف ص ..... ج۳ ، ط.س. ج۱ ص ۴۲۸.

دتعمیر دپاره دوقف دمال څخه دتعمیر کار کونکی مقرر سی نوهغوی به اجیر (اجرت اخستونکی) نه وی. دعمرو قول په دې کې صحیح دی. فقط

دامام داجازې څخه بغیر دبل سړی امام کیدل؟ **سوال**: (۲۲۰) دکلي اوسیدونکو یوسړی پابیند دصوم اوصلوة عالم، دپنج وخته لمونځونو اودجمعی اواخترونو اوجنازی دپاره امام مقرر کړی دی څوك چی خپل فرائض برابر ترسره کوی خویو غیر سړی دامام داجازې څخه بغیر داخترونو خطبه پرمنبر باندی ویل شروع کړی، په علم کې دامام سره دیوې حصې برابر نه دی. بل داچې دادوهم سړی دروژې او لمانځه پابیند نه دی بلکې دشرعی ممنوعاتو مرتکب دی اودنفسانیت په بنا باندی داتول حرکتونه کوی. اوس دامام صالح په پریښولو سره دزید خطبه خوانی ترکمه پوری رواکیدی سی. دکم سړی پلار چې دخپل زوی څخه قطعی ناراضه وی اودهغه شکل لیدل هم نه خوښوی اودهغه څخه دنفرت په وجه یې جلااستوګنه اختیارکړی وی. آیاهغه دجمعی اواخترونوخطبه ویلی سی اوکه نه؟

جواب: قال فی الدر المختار واعلم ان صاحب البیت ومثله امام المسجد الراتب اولی بالامامة من غیره مطلقًا الخ ای وان کان وغیره من الحاضرین من هو اعلم واقرأ منه. (۱) الخ شامی. ددی روایت څخه معلومه سوه چې دجومات دمعین امام په موجودګی کې بل سړی ته که څه هم هغه دوهم سړی دمعین امام څخه افضل وی نوبغیر دمعین امام داجازې څخهورباندی امامت کول نه دی پکار. نو کله چې هغه دوهم سړی دامامت لائق هم نه دی بلکې فاسق دی اوامام معین عالم اوصالح دی نوپه هیڅ شان دی دوهم سړی ته درست نه دی چې دضد اونفسانیت په وجه هغه امام جوړسی اوخطبه وایی. دادهغه په جهالت باندی دلالت کوی اوپه فاسق پسی لمونځ مکروه تحریمی دی. کما حققه فی الشامی وشرح المنیة وغیرهما. اوکم سړی چې دصوم اوصلوة پابینده هم نه دی دهغه فاسق کیدل ظاهردی. دغه رکم دپلارنافرمانه فاسق دی لائق دامام کیدلونه دی. اولمونځ په هغه پسی مکروه تحریمی (۲) دی. فقط

چې کوټ واغوندی نو امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۲۲۱) که امام کوټ واغوندی او امامت کوی نودرست دی اوکه نه؟

جواب: امامت دهغه بلا کراهته درست دی. (۳) فقط

---

(۱). ردالمحتار باب الامامة جلد اول ص ۵۲۲ ط.س. ج۱ ص ۵۵۹. ظفیر

(۲). بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه (ای الفاسق) کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص۵۲۵ ج۱). ظفیر

(۳). یجب علی المصلی ان یقدم الطهارة من الاحداث والانجاس الخ ویستر عورته لقوله تعالی خذوا زینتکم عند کل مسجد الخ هدایة باب شروط الصلوة ص ۸۷ ج۱، ردالمحتار ط.س. ج۱ ص ۲۵۰). ظفیر

دغیر حاضری دورځو تنخواه امام اخستی سی اوکه نه؟ سوال: (۲۲۲) آیا تنخواه دار امام چی دهغه تنخواه دجومات دوقف سوی جایداد څخه ورکول کیږی په څه عذر سره یابغیر دعذر څخه دنیمی میاشتی څخه کم دامامت کار تر سره نه کړی نودهغه دپوره میاشتی تنخواه اخستلو شرعاً مستحق دی دجومات امام دادلیل پیشوی او دغائب والی دمودی برابره تنخواه اخلی: فی القنیة عن باب الامامة امام لوترك لزیارة اقربائه فی الرساتین اسبوعًا اونحوه اولمصیبة اولاستراحة لاباس به عفو فی العادة والشرع وهٰذا مبنی علی ان القول بان خروجه لاقل من خمسة عشر یومًا بلاعذر شرعی لایسقط معلومه علی هٰذا انابت ادون ومساوی بلا اجازة قیم مسجد، څخه استدلال کوی اوپه استدلال کی دقنیه دعبارت په پیش کولو سره تنخواه دغائب والی اخستل غواړی. دا اخستل او ورکول جائزدی که نه؟

جواب: فی الشامی وقد ذکر فی الاشباه فی قاعدة العادة محکمة عبارة القنیة هذه ([1]) وحملها علی ان یسامح اسبوعًا فی کل شهر ([2]) الخ وقد ذکر روایات جواز الاستنابة ایضًا فلیطالع ثمه. حاصل دجواب دادی چی اَلمعروف کالمشروط نو څومره غائب والی چی معروف وی دهغه تنخواه اخستل درست دی اوانابت هم درست دی. فقط

افضل دی امام جوړسی؟ سوال: (۲۲۳) زید حاجی دی اودپنځه وخته لمونځ ډیر پابینددی اودزید دری زامن دی یوږیره نه خروی بلکی اوږده ږیره یی ده په شرعی لباس کی دزید په شان دی اودوه ږیره خروی زید اودری زامن یی په دوکانداری کی په دروغ ویلو سره سودا خرخوی نوپه داسی حالت کی زید اودهغه زامن امامت کولی سی اوکه نه؟

دریږی لنډونکی امامت: **سوال**: (۲۲۴) زید حافظ دی دروژی اولمانځه پابینده دی. خوږیره څه قدر لنډوی. دیوی ګوتی په اندازه یی ساتی. په دی حالت کی په زید پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ که څوك مولوی هغه ته په ډله کی ووایی چی دافاسق دی اومرتد دی نوڅه حکم دی؟

جواب: (۱) په زید کی اودزید په زامنو کی چی څوك دروژی اولمانځه پابیندی اوظاهرًا دفسق څه علامه په هغه کی نه وی نو دهغه امامت بغیر کراهته درست دی. اوکه دفسق څه خبره په هغوی کی وی نوامامت دهغوی مکروه ([3]) دی.

([1]). دهغه عبارت طرفته اشاره ده کم چی سائل په سوال کی دقنیی په حوالی سره نقل کړیدی. علامه شامی هم دغه عبارة بعینه ددی څخه مخکی نقل کړی دی (وګوری ردالمحتار کتاب الوقف ص ۷۲۴ ج۳). ظفیر

([2]). رد المحتار کتاب الوقف مطلب فی الغیبة التی یستحق بها العزل الخ ص ۵۲۴ ج۳ ط.س. ج۴ ص ۴۱۹. ظفیر.

([3]). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ص۵۲۳، ط.س. ج۱ ص =

(۲) دیوموټ څخه کمه ږیره لنډول یعنی دومره لنډول چی دموټ څخه کمه پاته سی منع دی. په داسی ږیره خریونکی اولنډوونکی باندی دفسق اطلاق صحیح دی، هغه فاسق دی. مرتد اوکافر ویل ورته حرام اوناجائز (۱) دی اوپه مرتد ویلوکی سخته گناه ویونکی ته ده اودفاسق امامت مکروه دی. لمونځ وروپسی سره دکراهته اداکیږی، اومرتد ویونکی مولوی دسخت معصیت اوگناه کبیری مرتکب دی. هغه په دی وینا سره فاسق سو، توبه دی وکاږی (۲). فقط

دنکاح قاضی په موجود گی کی دبل سړی امامت درست دی که نه؟ سوال: (۲۲۵) دقاضی په موجودگی کی بل سړی ته امامت کول درست دی اوکه نه؟ **جواب**: په دی زمانه کی شرعی قاضی نسته. دی قاضیانو ته کم چی اوس موجوددی دامامت وغیره هیڅ حق نسته. امام اومؤذن مقررول اولاً دجومات دبانی اوواقف حق دی، دهغه څخه وروسته دهغه په اولاد کی چی کم اهل وی دهغه حق دی دهغوی څخه وروسته چی دمحلی یانبار خلګ څوك امام مقرر کړی هغه به امام وی. کذا فی الدر المختار وشامی (۳). فقط

دنکاح قاضی ته دامامت هیڅ شرعی استحقاق نسته: سوال: (۲۲۶) چی دقاضی دامامت څخه څه خلګ منکره وی اوڅه متفق وی اوقاضی مصروی نوقاضی په حقه دی اوکه نه؟ **جواب**: عرفی قاضی ته په دی باره کی څه خاص استحقاق نسته بلکی دمخکنی تفصیل موافق بانی ته یادهغه وارثانو ته یا دمحلی خلګو ته ددی استحقاق دی چی هغوی څوك وغواړی مقرر دی کړی. (۴) فقط

دقضا مخکی سند په دی وخت کی په کار نه راځی: سوال: (۲۲۷) دقاضی په سند کی اقامت دجمعی اواخترونو اوجماعت اوترغیب اوتحریص دخلګو پرطاعاتو اوعباداتو مذکوردی، ددی څخه څه مراد دی؟

= ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

(۱). ولاباس بنتف الشیب واخذ اطراف الحیة والسنة فیها القبضة الخ ولذا یحرم علی الرجل قطع لحیته (الدر المختار علی هامش رد المحتار کتاب الحضر والاباحة فصل فی البیع ص ۳۵۹ ج۵، ط.س. ج۲ ص ۴۰۷). ظفیر

(۲). وعزر الشاتم بیاکافر وهل یکفر ؟ ان اعتقد المسلم کافرا نعم والا لا، به یفتی (ایضًا باب التعزیر ص ۲۵۳ ج۳). ظفیر

(۳). ولایة الاذان والاقامة لبا فی المسجد مطلقاوکذا الامامة لوعدلا (درمختار) وفی الاشباه ولد البانی وعشیرته اولی من غیرهم اه وسیجی فی الوقف ان القوم اذا عینوا مؤذناواماما وکان اصلح ممانصبه البانی فهو اولی وذکره فی الفتح عن النوافل واقره اه (درمختار. باب الاذان ص ۳۷۲، ط.س. ج۱ ص ۴۰۰). ظفیر

(۴). ولایة الاذان والاقامة لبانی المسجد مطلقا وکذا الامامة لوعدلا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۳۷۲ باب الاذان، ط.س. ج۱ ص ۴۰۰). ظفیر

جواب: کم وخت چې به داسلامي بادشاهانو دطرف څخه قاضيان مقرر کيدل دابه هغه وخت ليکل کيدل. اوس هغوی ته څه خاص حق په دې باره کې نسته اوتحريص اوترغيب دطاعاتو طرف ته واعظان داسلام کوی. فقط

دامام اومؤذن دانکار په وخت کې نيابت: **سوال**: (٢٢٨) که چيری قاضي دامامت څخه او خطيب دخطبې څخه اومؤذن داذان څخه انکاروکې نوقوم ته دنائب طلب کولو حق حاصل دی اوکه څنګه. او متولی ته دوقف سوی مزکی دمَا حَصَل (حاصلاتو) څخه دامام وغيره مقررولو اختيار سته اوکه نه؟

جواب: داحق دبانی وغيره څخه وروسته دمحلي خلګو ته مخکې دی قاضي ته ددی څه استحقاق نسته (١). البته که يوځوك بانی متولی جوړ کړی وی هغه به موافق دشرائطو دوقف کوونکی دراتلو انتظام کوی. فقط

په نابينا عالم اوبينا عالم کې احق بالامامت څوک دی؟ **سوال**: (٢٢٩) يوسړی نابينادی ليکن عالم دی، اومحتاط دی، بل سړی بينا دی خوعالم نه دی، نوآحق بالامامت څوك دی؟

جواب: که ړوند سړی عالم وی نوحق دامامت هغه ته دی. شامي جلد اول، تبع فی ذالك صاحب البحر حيث قال قيّد کراهة امامة الاعمی فی المحيط وغيره بان لا يکون افضل القوم فان کان افضلهم فهو اولی (٢).

مولوی احق بالامامت دی اوکه حافظ دقرآن؟ **سوال**: (٢٣٠) داختر دلمانځه په باره کې په مسلمانانوکې اختلاف پيداسو. بعضو ويل چې داختر لمونځ به امام صاحب راکړی څوك چې دهميشه څخه امام دی اولمونځ ورکوی اوبعضو ويل چې داختر لمونځ به حافظ صاحب ورکوی چاچې په رمضان شريف کې په تراويحو کې قرآن را اوروړلی دی اووايي چې دحافظ صاحب په موجودګی کې په امام صاحب پسې لمونځ نه کيږی، آخر داچې امام صاحب لمونځ ورکې اوحافظ صاحب نيت مات کې اوولاړی، په داسې صورة کې څه کول پکاردی؟

جواب: تفرقه په مسلمانانو کې بده ده، لمونځ په حافظ صاحب پسې هم کيږی، او په امام

---

(١). البانی للمسجد اولی من القوم بنصب الامام والمؤذن فی المختار الا اذا عين القوم اصلح ممن عينه البانی (درمختار) وکذا واولاده وعشيرته اولی من غيرهم (ردالمحتار کتاب الوقف ص ٥٧٣ ج ٣، ط.س. ج١ ص ٤٣٠) اوالخيار الی القوم فان اختلفوا اعتبر اکثرهم (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ٥٢٢ ج ١، ط.س. ج١ ص ٥٥٨). ظفير

(٢). ردالمحتار. باب الامامة ص ٥٢٣ ج ١، ط.س. ج١ ص ٥٢٠. ظفير

صاحب پسی هم. نفسانیت بدشی دی، ځوك چې د نفسانیت په وجه دجَمعی څخه جلاسو، اونیت یی مات کی اوولاړی هغه بد وکړل اوګناهګار سو. توبه دی وکاړی. اوټولو ته په خپل مابینځ کی په اتفاق سره اوسیدل پکاردی اوپه اتفاق سره امام مقررول پکاردی. (۱)
(په قاعده کی عالم احق بالامامت دی، او الاحق بالامامة تقدیما بل نصبًا الاعلم باحکام الصلوٰة فقط صحةً وفساداً بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة ؒ درمختار. ظفیر)

پرامام باندی دمقتدی رعایت: (۲۳۱) **سوال**: کم امام چې دقرآئت ختمولو څخه وروسته رکوع ته دتللو په وخت کی لفظ دالله اکبر دومره اوږد وایی چې اکثره لمونځ ګذار دهغه څخه مخکی رکوع ته ولاړسی آیاپه داسی صورة کی دمقتدیانو درعایت دپاره دمعمولی قرآئت اوتاخیرکولوڅخه بغیررکوع ته تلل پرامام باندی واجب دی اوکه نه؟ اودمقتدیانو رعایت حتٰی الوسع کول مستحب دی اوکه نه؟

جواب: بیشکه دمقتدیانو رعایت په داسی موقع باندی مناسب دی اوتکبیر دی زیات نه اوږدوی بلکی مختصر دی یی کړی دپاره ددی چې دمقتدیانو تکبیر مخکی ختم نه سی. اومقتدیانو ته مناسب دی چې وروسته تکبیر شروع کړی دپاره ددی چې پرامام باندی مخکی والی رانسی. (۲)

په دینداره حافظ اونیم ملا فاسق کی احق بالامامة څوک دی؟ **سوال**: (۲۳۲) زید په کوچنی والی کی قرآن کریم حفظ کی همیشه تلاوت کوی اوما تجوز به الصلوٰة ښه پیژنی اود تجوید په قواعدو هم خبردی اونیك صالح دی دهغه دامامت څخه ټول لمونځ ګذار خوشحاله دی، په هغه پسی لمونځ جائز دی که نه؟ اوعمرو مشکوٰة، هدایه دویلو څخه وروسته هیرکړی دی اولمونځ ګذار دهغه په امامت خوشحاله نه دی اوشطرنج کوی. او اکثره دجُمعی په ورځ جَمعه پریږدی اوښکار ته ولاړسی. په داسی سړی پسی لمونځ جائز دی اوکه نه؟

جواب: په دی دواړو کی داول سړی امامت ښه دی. اوپه دوهم پسی لمونځ مکروه دی (۳)

---

(۱). ښه خوداده چې په متفقه طور باندی دامام انتخاب وسی دپاره ددی چې څه اختلاف لاره نه کړی پیدا. لیکن که چیری اختلاف پیداسی نوپر اکثریت باندی فیصله کول پکاردی اوبیا ټولو ته داکثریت فیصله تسلیمول پکاردی. فان استووا یقرع بین المستوین اوالخیار الی القوم فان اختلفوا اعتبر اکثرهم ولو قدموا غیر الاولی اساءوا بلا اثم. الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص **۵۲۲** ج۱، ط.س. ج۱ ص **۵۵۸**). ظفیر

(۲). عن انس ؓ صلی بنا رسول الله ﷺ ذات یوم فلما قضی صلوته اقبل علینا بوجهه فقال ایها الناس انی امامکم فلا تسبقونی بالرکوع ولا بالسجود ولا بالقیام ولا بالانصراف رواه مسلم، (مشکوٰة باب ما علی الماموم من المتابعة ص ۱۰۱). ظفیر

(۳). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ص **۵۲۳** ج۱، ط.س. ج۱ =

هٰکذا فی کتب الفقه.

داغلطه ده چي صرف سادات دامامت مستحق دي: **سوال**: (۲۳۳) بعضی خلگ وایي چي ماسوٰی دسیدانو څخه بل څوك دامامت مستحق نه دی. داویل صحیح دی اوکه غلط؟

جواب: داغلطه ده چي ماسوا دسیدانو څخه بل څوك دامامت مستحق نه دی. دامامت استحقاق پرعلم اوفضل اوتقوٰی باندی دی. اوکم سړی چي دمسائلو څخه خبر وی احق او ښه بالامامت دی کما فی کتب الفقه ([1]). فقط

په لاندینیو دري کسانو کي دامامت لائق څوک دي؟ سوال: (۲۳۴) زید، عمرو، اوبکر دري واړه په یوځای کي کار کوونکي دي. زید په سواریو کي. عمرو په سپاهیانو کي. بکرپه ستار غړولوکي. زید حافظ دی اوله طوائفی (ډمی) څخه پیداسوی دی. دروژي اولمانځه پابندی. دشرعی ممنوعاتو څخه ځان ساتي. اخلاق یی ښه دی. دعمرو تلفظ درست نه دی. کوچنی کوچنی سورتونه هم نه وایي. دروژي اولمانځه پابند دی. اوبکر هم دروژي اولمانځه پابندی خودستار غړولو کسب کوی. قرآن کریم صحیح وایي. په دی درو واړو کي دامامت مستحق څوك دی؟

جواب: په دی دری واړو کي زید احق بالامامت دی. اوکه چیری زیدنه وی اوعمرو اوبکر موجود وی نوبکر که څه هم فاسق دی په وجه دحرام کسب، لیکن که عمرو په قرآن کریم ویلوکي داسی غلطي کوی چي په هغه سره لمونځ فاسدیږی نوبکر ته امام کیدل پکاردی ځکه چي هغه قرآن کریم صحیح وایي.

که څه هم امامت دفاسق مکروه دی خوپه هغه پسی لمونځ کیږی په خلاف دعمرو چي په هغه پسی دلمانځه فاسد کیدلو بیره ([2]) ده.

افضل ترخپل ځان په کم فضلیت والا سړي پسي اقتداء وکړي اوکه نه؟ سوال: (۲۳۵) زید جَمعه ورکوی اوتر هغه افضل خلگ راغلل نوپه جمعه کي دی شریك سی اوکه نه؟ او لمونځ خوبه یی مکروه نه وی؟

جواب: په لمانځه کي به یې هیڅ کراهت نه وی اوپه جمعه شریکیدل پکار دی. ([3])

= ص ۵۵۹). ظفیر

([1]). والاحق بالامامة تقدیما بل نصب الاعلم باحکام الصلوٰة فقط صحةً وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۱۸ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفیر

([2]). والاحق بالامامة تقدیما بل نصبًا الاعلم باحکام الصلوٰة فقط صحة وفساد الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۲۰ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷).

([3]). ومثله امام المسجد الراتب اولی بالامامة من غیره مطلقا (درمختار) ای وان کان غیره من الحاضرین من هو =

دقوم دخوښی څخه خلاف امام جوړول: **سوال**: (۲۳۶) آیا عدالت ته څه شرعی حق حاصل دی چی په زور سره دقوم داسی امام مقرر کړی چی قوم دهغه په امام جوړولو باندی رضامند نه وی؟

جواب: عدالت ته داحق نسته. ولی چی ددی نفع اونقصان قوم ته دی. لهٰذا دقوم درضا مندی څخه بغیر دی عدالت دهغوی دپاره هیڅوك امام نه مقرروی. اوعدالت ته په دی کی هیڅ حق نسته. کما مر ان منفعة ذٰلك ترجع الیهم (۱). فقط

اذان اوامامت یوسړی کولی سی: **سوال**: (۲۳۷) که چیری یوسړی اذان اوامامت کوی نو جائزدی اوکه نه؟

جواب: که یوسړی اذان وایی اوامامت هم کوی نودا په شریعت کی درست دی بلکی په دی کی ثواب زیات دی. (۲)

په خطبه کی دنیابت مسئله: **سوال**: (۲۳۸) مخکنی خطیب په خپل ژوند کی دورور په موجودوالی کی خپل وراره خپل نائب مقرر کی. ترپنځو شپږو کالو پوری یی دنیابت خدمت په ډیر دیانت سره ترسره کی. اوس مخکنی خطیب صاحب وفات سو اویوه لور ځینی پاته سوه، هغه دخپل طرف څخه نائب مقررولی سی اوکه نه؟

خطیب دورور په موجودوالی کی وراره نائب مقرر کړی دی اوجماعت منظور کړی دی. اوس یی ورور دعویدار دی، دهغه دعویٰ صحیح ده اوکه نه؟

جواب: سابق خطیب چی څوك په خپل ژوندکی امام مقررکی اوقوم اوجماعت هغه منظور کی، هم هغه امام مقرر سو، ولی چی په حقیقت کی دامام مقررولو اختیار دبانی اودهغه داولاد څخه وروسته قوم اوجماعت ته دی لهذا څوك چی قوم امام تسلیم کی هغه امام سو. اوس به دهیڅا دعویٰ صحیح نه وی. نه دلور اونه دورور. ولی چی په دی کی میراث نه جاری کیږی. (۳)

= اعلم واقرأ منه. (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفیر

(۱). اوالخیار الی القوم فان اختلفوا اعتبر اکثرهم الخ وأم قوما وهم له کارهون لفساد فیه الخ کره له ذلك تحریما لحدیث ابی داود لا یقبل الله صلاة من تقدم قوما وهم لهم کارهون. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۸). ظفیر

(۲). الافضل کون الامام هو المؤذن وفی الضیاء ان علیه السلام اذن فی سفر بنفسه وقام وصلی الظهر وقد حققناه (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. باب الاذان ص ۳۷۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۰۱). ظفیر

(۳). ولایة الاذان والاقامة لبانی المسجد مطلقا وکذا الامامة لوعدلا (درمختار)، (سیجیئ فی الوقف ان القوم اذا عینوا مؤذنا واماما وکان اصلح مما نصبه البانی فهو اولی. (ردالمحتار باب الاذان ص ۳۷۲ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۰۰). ظفیر

چاچي دفرضو څخه مخکي سنت مؤ کد ونه کړه هغه امام کيدي سی اوکه نه؟ سوال: (۲۳۹) که چيری امام دجمعي څخه مخکي سنت مؤکد ونه کړه، نوامام کيدی سی اوکه نه؟ دمقتديانو په لمانځه کی خوبه څه فرق نه راځی؟

جواب: دغه سړی امام کيدی سی. اودمقتديانو په لمانځه کی به هيڅ کراهت اوخلل نه وی. (۱) فقط

دصبح صادق څخه مخکي اذان او وروسی فوراً جماعت: سوال: (۲۴۰) يوغير مقلد بی علمه اوشری اوسخت طبيعته دی په دی وجه دمحلی خلګو په جومات کی لمونځ کول پريښوول اوسره ددی چی امام طالب العلم ولايتی اوحنفی دی خودزيد په غوښتنه سره امام په لمانځه کی رکوع اوسجده اوقومه اوجلسه ښه اوږدوی اودسهار اذان دصبح صادق څخه شل منټه مخکی ورباندی وايی، دسهار کيدو سره لمونځ يوازی ياکه يو سړی دوه راسی نودهغوی سره پرامام په زور اچولو سره وکړی. نورو مقتديانو ته څه کول پکاردی؟ هغوی دوهمه جمعه بيرته وکړی اوکه بل جومات ته ولاړسی؟

جواب: دصبح صادق څخه مخکی داحنافو په نزد دسهار اذان جائز نه دی. الا فی رواية الثانی ای ابی يوسف رحمه الله. (۲) اواسفار دسهار په لمانځه کی سنت دی. (۳) نو مقتديانو ته پکاردی چی امام ته ددی خبرو وينا وکړی. که هغه يې ونه منی نوهغه دی ليری کړی. اوکه په دی کی فتنه وی نوپه بل جومات کی دی لمونځ کوی. فقط

دلمانځه دمسائلو څخه ناخبره حافظ او دمسائلو څخه خبر ناظره ويونکی کی دامامت لائق څوک دی؟ سوال: (۲۴۱) زيد حافظ دی اودهغه ښځی بی پردی، اودضروری مسائلو څخه په ښه ډول خبر نه دی. عمرو ناظره خوان دی، قرآن کريم صحيح وايی اودضروری مسائلو څخه په نسبت دزيد زيات خبردی اودهغه ښځی پرده داری دی. په دی حالت کی دامامت زيات حقدار څوک دی؟

---

(۱). والاحق بالامامة الخ الاعلم باحكام الصلوة فقط صحة وفساد بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة الخ ومثله امام المسجد الراتب اولى بالامامة من غيره مطلقًا (الدرالمختار على هامش ردالمحتار، باب الامامة ص ۵۲۰ ج ۱، ط. س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفير

(۲). فيعاد اذان وقع بعضه وكذا كله بالاولى قبله كالاقامة خلاف للثانی فی الفجر (درمختار) قوله خلاف للثانی هو راجع الى الاذان فقط فان ابايوسف يجوز الاذان قبل الفجر بعد نصف الليل. (ردالمحتار باب الاذان ص ۳۵۸ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۳۸۵). ظفير

(۳). والمستحب للرجل الابتداء فی الفجر باسفار والختم به هوالمختار (درمختار) لقوله ﷺ اسفروا بالفجر فانه اعظم للاجر رواه الترمذی واحسنه وروی الطحاوی باسناد صحيح (ردالمحتار كتاب الصلوة ص ۳۳۹ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۳۶۶). ظفير

جواب: په دی حالت کی عمرو دامامت زیات لائق دی که څه هم په زید پسی هم لمونځ صحیح دی خو په عمرو پسی زیات ښه دی. (١)

په فقیر اوسید کی احق بالامامت څوك دی؟ سوال: (٢٤٢) په یوجومات کی دقوم امام فقیر دی. دهغه په کورکی پرده نسته، په بل جومات کی امام سید دی اودهغه په کورکی پرده سته، خوهغه نابینا دی. دجمعی په لمانځه کی کم امام ته ترجیح ده؟

جواب: دامامت دپاره افضل هغه سړی دی چاته چی دلمانځه مسائل معلوم وی، او صالح اومتقی وی. په ړوندوالی سره په امامت کی هیڅ حرج نسته، کله چی هغه نیك اومحتاط وی اودمسائلو ښه خبر وی. نوکه چیری دغه امام دمسائلو ښه خبروی اونیك وی نود جمعی امامت دپاره هم هغه زیات ښه دی. (٢)

په امامت کی ترجیح: **سوال**: (٢٤٣) زید عالم، طبیب اوحافظ دی، اوعمرو حافظ قاری په سبعه قرآئت پوهیدونکی، مشکوٰة، هدایه، اوجلالین یی ویلی دی. دتراویحو دامامت دپاره څوك ښه دی؟

جواب: په دی دواړو کی عمرو دتراویحو اونورو امامت دپاره زیات مستحق دی اوزیات ښه دی ځکه چی هغه ددین دعلم حاصلولو سره قاری هم دی. (٣) فقط

دخوش آوازه قاری امامت: **سوال**: (٢٤٤) یوسړی وایی چی په خوش آوازه قاری پسی لمونځ کول ښه دی اوتوجه دهغه قرآئت ته وی بل هیڅ طرفته توجه نه ځی تردی چی دخدای اورسول طرفته هم خیال نه ځی . دهغه داویل صحیح دی اوکه نه؟

جواب: دهغه داویل غلط دی. لمونځ په قاری پسی افضل دی، اوخوش آوازی بیله خوبی ده چی ددی هم تعریف په حدیثونو کی راغلی دی.

په دی دواړو کی دچا امامت ښه دی؟ سوال: (٢٤٥) کله چی په جامع مسجد کی یوموروثی اودشریعت پابندی نه کوونکی، اوپه بل جومات کی دشریعت پابند حافظ

---

(١). والاحق بالامامة تقدیمًا بل نصبا الاعلم باحکام الصلوة فقط صحةً وفسادا بشرط اجتنابه الفواحش الظاهرة الخ. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ص ٥٢٠ ج ١ ، ط.س. ج١ ص ٥٥٧). ظفیر

(٢). والاحق بالامامة تقدیما بل نصبا الاعلم باحکام الصلوة فقط صحةً وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. باب الامامة ص ٥٢٠ ج١ ، ٥٥٧) قید کراهة امامة الاعمٰی فی المحیط وغیره بان لایکون افضل القوم فان افضلهم فهو اولی آه. (ردالمحتار باب الامامة ص ٥٢٣ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٢٠). ظفیر

(٣). والاحق بالامامة تقدیما بل نصبا الاعلم باحکام الصلاة الخ ثم الاحسن تلاوة وتجویدا (درمختار) افاد بذالك ان معنٰی قولهم اقرأ ای اجود لا اکثرهم حفظا ومعنٰی الحسن فی التلاوة ان یکون عالما بکیفیة الحروف والوقف وما یتعلق بها قهستانی. (ردالمحتار باب الامامة ص ٥٢١ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٥٧). ظفیر

اودلمانځه دمَسائلو ښخه په ښه ډول خبر آزاد امام لمونځ ورکوی نوپه کم ځای کی لمونځ اکمل او افضل دی؟

جواب: دامامت دپاره افضل هغه سړی دی ځوك چی دلمانځه دمسائلو ښخه خبر دی او حافظ اوصالح دی. (۱) لیکن دکمو خلګو په محلې کی چی کم جومات وی په هغوی باندی دخپلی محلی دجومات حق زیات دی. اودهغه محلی دخلګو دپاره دمحلې په جومات کی لمونځ کول ښه دی او هغوی ته به په هم هغه جومات کی دجمع ثواب ورکول کیږی. (۲)

دریم فصل

دچا امامت صحیح دی او دچا دا نه دی صحیح

که څوک چاته حرام زاده ووایی نودهغه امامت څنګه دی؟ سوال: (۲۴۶) یوسړی معروف النسب اوثابت النسب ته حرام زاده ووایه اونامناسبه ښکنځل یی ورته وکړل، هغه شرعًا فاسق ګرځی اوامامت یی جائزدی اوکه نه؟

جواب: دهغه په فسق کی اودامامت په کراهت کی کلام نسته. الا ان یتوب کذا فی کتب الفقه. (۳)

دغسال اوذابح امامت: **سوال**: (۲۴۷) دغســــال (نــــورو ته غسل ورکوونکی) اوذابح (حلالوونکی \ قصاب) امامت درست دی اوکه نه؟

جواب: دغسال اوذابح امامت درست دی، لمونځ په هغه پسی جائزدی، هیڅ کراهت پکښی نسته. (۴) فقط

څوک چی ځلورو مذهبونو ته ګمراهی وایی دهغه امامت: **سوال** : (۲۴۸) څه فرمایی ددین

---

(۱). والاحق بالامامة تقدیما بل نصبا الاعلم باحکام الصلاة فقط صحة وفساداً بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة وحفظه قدر فرض وقیل واجب وقیل سنة (درمختار) وهو الاظهر لان هٰذا التقدیم. ط.س ج۱ ص ۵۵۷.

(۲). مسجد المحلة افضل من الجامع الا اذاکان امامه عالما (الاشباه) لعل الافضیلة بالنسبه الی اهل المحلة دون غیرهم لئلا یؤدی الی تعطیل مسجد المحلة (شرح حموی الفصل الثانی کتاب الصلوة ص ۱۹۵). ظفیر

(۳). ویکر تقدیم الفاسق ایضًا لتساهله فی الامور الدینیة فلا یؤمن من تقصیره فی الاتیان بالشرائط (غنیة المستملی ص ۳۵۱). ظفیر

(۴). ذبحه کول اومړی ته غسل ورکول دواړه کارونه جائزدی، برابره خبره ده که په اجرت سره وی اوکه بی اجرته وی. مړی ته دغسل ورکولو په سلسله کی په درمختارکی دی والافضل ان یغسل المیت مجانا فان ابتغی الغاسل الاجر جاز ان کان ثم غیره والا لا. لتعینه علیه وان یکون حکم الحمال والحفار کذالك (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. باب الجنائز ص ۸۰۴ ج۱ ، ط.س. ج۲ ص ۲۹۹) اوذبحی په سلسله کی دی: ویجوز الاستیجار علی الذکاة لان المقصود منها قطع الاوداج دون افاتة الروح وذالك یقدر علیه فاشبه القصاص فیما دون النفس کذا فی السراج الوهاج. (عالمګیری کتاب الاجاره باب سادس عشر ص ۴۳۸ ج ۴، ط.س. ج۴ ص ۴۰۴). ظفیر

عالمان دهغه سړي په باره کې دچا عقيده چې په لاندينيو اشعارو کې درج ده:

بجان نفـــــور زاهــل مذاهب شتى — که غرق بحر ضلال اند وحرق نار هوا

نه شافعي نه حنفي نه مالکي مذهب — نه نقـشبندي وچشتي وني کذا وکذا

منم که غرۀ نامم بنام صاحب نشست — على ولـي ملـقب بخـاتم الخـلفـاء

په داسې سړي پسې په لمانځه کې اقتداء جائزده اوکه نه؟

جواب: که داواقعي دده عقيده وي اومذاهب اربعه اوطريقې دمشائخ اربعه ضلال او ګمراهي ګڼي اوددې معتقد دی نودې فاسق اومبتدع دې، په ده پسې لمونځ مکروه تحريمي دې. اوعجيبه نه ده چې داسې سړی دنصوص قطعيه وو څخه دانکارپه وجه کفر اوارتداد ته رسيدلی وي. په داسې حالت کې به په ده پسې لمونځ صحيح نه وي. بهرحال دده داقتداء څخه ځان ساتل لازم دی اودداسې امام معزوله کول لازم اوواجب دی. ([1]) فقط

دمتعې کونکي امامت: **سوال**: (۲۴۹) يوحنفي سړي په عدالت کې په قسم سره بيان کوی چې ما ديوی ښځې سره دنکاح په عهد باندې متعه وکړه. داسې سړی په حنفي مذهب کې داخل پاته سو اوکه نه؟ اوپه ده پسې لمونځ کول ښنګه دی؟ اوده چې ديوبزرګ په لاس باندې بيعت کړی وو هغه قائم پاته سو اوکه نه؟ اوداسې سړي تجهيز اوتکفين او (دجنازی) لمونځ کول پکاردی اوکه نه؟

جواب: کم سړی چې ددې بدفعل اقرار کونکی دی، هغه فاسق اوعاصي دی، امامت دهغه مکروه دی. ([2]) که چيري هغه توبه وکاږي نوامامت يې درست دی اوبيعت اوحنفيت يې قائم دی، اوتجهيز اوتکفين اودجنازې لمونځ دهريوه مسلمان کول پکاردي که څه هم هغه فاسق اوبدکار وي. کما في الحديث. صلوا على کل بر وفاجر، الحديث. ([3]) فقط

دزانی اوسګریټ څکونکي امامت: **سوال**: (۲۵۰) دوه کسان ددوو جوماتونو امامان دی. يوه يې دخپلې خښنې سره زنا وکړه، اوبل بيړی (يوخاص قسم سګريټ) څکوی، ددوی امامت درست دی اوکه نه؟ که چيري دوی دامامت څخه بندسي نودلوی فساد جوړيدلو خطره ده.

([1]). ويکره امامة العبد الخ والفاسق الخ والمبتدع الخ (درمختار)اما الفاسق فقد عللوا کراهة تقديمه بانه لا يهتم لامر دينه وبان في تقديمه للامامة تعظيمه وقد وجب عليهم اهانته شرعا ولا يخفى انه اذا کان اعلم من غيره لا تزول العلة فلا يؤمن ان يصلي بهم بغير طهارة فهو کالمبتدع تکره امامته بکل حال، بل مشى في شرح المنية على ان کراهة تقديمه کراهة تحريم لما ذکرنا (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰). ظفير

([2]). ويکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار باب الامامة، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفير

([3]). شرح فقه اکبر ص ۹۲. ظفير

جواب: په فاسق پسی لمونځ کیږی خومکروه دی. ([1]) نوکله چی دفاسق امام په لیری کولو کی فتنه وی نوپه هغه پسی لمونځ وکړی. فقط

دنابینا امامت: **سوال**: (۲۵۱) په نابینا پسی لمونځ درست دی اوکه نه ؟

جواب: که دپلیتی ځخه محفوظ اوسی اودلمانځه په مسئلو خبرداره وی نوامامت دهغه درست دی ([2]). فقط

دچا زامن چی د ګناه کارونه کوی دهغه امامت: **سوال**: (۲۵۲) دیو سړی ځلور زامن دی، یو لمونځ ګذار دی اوبعضی شراب چیښی اویو دډرامو کارکوی. داسړی ددغه زامنو سره تعلقات ساتی اوخوراك چښاك ټول یوځای کوی. ددی سړی امامت جائزدی اوکه نه؟

دشطرنج دلوبه کونکی امامت: **سوال**: (۲۵۳) دشطرنج لوبه کول ځنګه دی. اودشطرنج کونکی امامت جائز اودرست دی اوکه نه؟

جواب: (۱) که چیری دغه سړی پخپله نیك اودامامت لائق وی نودهغه په امامت کی هیڅ کراهت نسته بلکی هغه په صورة دآحق بالامامت کیدلو کی لائق تردی دامام جوړیدلو. قال الله تعالٰی ولا تزر وازرة وزر اخرٰی، الاٰیة.

(۲) په شطرنج سره لوبی کول دامام ابوحنیفه رحمه الله په نزد مکروه تحریمی ([3]) دی. نوددی عادت کوونکی لائق دامام جوړولو نه دی.

دسائل امامت: **سوال**: (۲۵۴) کم سړی چی سوال کوی اومړی ته غسل ورکوی په هغه پسی لمونځ درست اوصحیح اوجائزدی که نه؟

جواب: په حدیث شریف کی دی صلوا خلف کل بر وفاجر، یعنی په هرنیك اوبدپسی لمونځ کوی. ددی ځخه معلومه سوه چی په سوالګر اومړی لمبونکی وغیره پسی لمونځ صحیح دی البته اولی بالامامت هغه دی ځوك چی دلمانځه دمسائلو ځخه خبروی او صالح وی. دشرعی خلاف کارونه نه کوی. فقط

([1]). ویکره امامة عبد الخ وفاسق الخ وفی المحیط صلی خلف فاسق او مبتدع نا ل فضل الجماعة (در مختار) افاد ان الصلاة خلفهما اولی من الانفراد (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲) که بل جومات وی نوهلته دی ولاړسی. وفی غیر الجمعة یجوز ان یتحول الی مسجد اٰخر ولا یاتم به (عالمګیری مصری. باب خامس فصل ثالث ص ۸۱ ج۱، ط. ماجدیه ج ۱ ص ۸۶). ظفیر

([2]). ویکره تنزیها امامة عبد الخ واعمٰی (درمختار) قید کراهة امامة الاعمی فی المحیط وغیره بان لا یکون افضل القوم فان کان افضلهم فهو اولی الخ ورد فی الاعمی نص خاص هو استخلافه ﷺ لابن ام مکتوم وعتبان علی المدینة وکانا اعمیین لانه لم یبق من الرجال من هو اصلح منهما الخ (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۶). ظفیر

([3]). ویکره تحریما اللعب بالنرد وکذا الشطرنج (الدر المختار علی هامش رد المحتار کتاب الحظر والاباحة ص ۳۴۷ ج۵) ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار، ط.س. ج۱ ص ۵۶۰). ظفیر

دبواسیرو والا امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۷۵۵) یوسړی ته دخونی بواسیرو مرض دی اوهروخت دهغه دجاری کیدلو بیره وی، دداسی سړی امامت سره دتندرست امام دموجود والی درست دی اوکه نه؟

جواب: دوینی جاری کیدلو په بیری سره دغه سړی شرعًا معذور کیدی نه سی. شرعًا معذور هغه وخت کیږی چی هغه ته دلمانځه په ټول وخت کی دومره موقع ورنه کول سی چی اودس وکړی اوبغیر ددغه مرض دبی اودسی څخه لمونځ وسی. کله چی دی لامعذور سوی نه دی، نوامامت یی درست دی، څه کراهت په دی وجهی سره دده په امامت کی نسته. اوکم وخت چی دی معذور سی نوهغه وخت دتندرستو امام کیدی نسی، دغه وخت امامت دده په وخت دعذرکی بالکل ناجائزدی، قال فی الدر المختار وصاحب عذر من به سلس البول الخ ان استوعب عذره تمام وقت صلٰوة مفروضة بان لایجد فی جمیع وقتها زمنًا یتوضأ ویصلی فیه خالیًا عن الحدث الخ وهٰذا شرط العذر فی حق الابتداء وفی حق البقاء کفٰی وجوده فی جزء من الوقت ولومرة، درمختار وشامی (۱) جلد اول ص ۲۰۳، وفی باب الامامة منه ولا طاهر بمعذور هٰذا ان قارن الوضوء الحدیث الخ وصح لو توضأ علی الانقطاع وصلی کذالك کاقتداء بمفتصد من خروج الدم الخ. شامی جلد اول ص ۳۸۹. (۲) فقط

ددروغوحدیث دبیانونکی امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۷۵۶) یوسړی ددروغو احادیث جوړوی اوبیانوی اودعقائدو خلاف ډیری خبری بیانوی. په داسی سړی پسی لمونځ کول څنګه دی او ددغه سړی دپاره څه حکم دی؟

جواب: دغه سړی کذاب یامفتری یا لیونی دی. چی دروغ روایتونه بیانوی اوپرخدای ﷻ اورسول ﷺ باندی بهتان لګوی اوددی وعید مصداق ګرزی: من کذب علیَّ متعمداً فلیتبوأ مقعده من النار. (۳) یعنی کم سړی چی پرما باندی دروغ وایی هغه دی خپله ټیکانه په دوږخ کی جوړه کړی. دغه سړی مبتدع اوفاسق دی. امام جوړول یی درست نه دی اوپه هغه پسی لمونځ مه کوی. (۴) فقط

---

(۱). الدر المختار علی هامش ردالمحتار. باب الحیض مطلب فی احکام المعذور ص ۲۸۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۳۰۵. ظفیر

(۲). ایضًا باب الامامة ص ۵۴۱ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۷۸. ظفیر

(۳) مشکوٰة ، کتاب العلم ص ۳۲.

(۴). ویکره امامة عبد الخ ومبتدع ای صاحبه بدعة (درمختار) اما الفاسق الخ ففی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفیر

دکم امام څخه چې بعضي مقتديان ناراضه وي، دهغه امامت څنګه دی؟ سوال: (۲۵۷) امام دلمانځه فرائض اوواجبات وغیره په ښه شان اداکوي. دجماعت مقتديان په دوه قسمه دي. بعضي دهغه په امامت باندې رضامند دي اوبعضي ناخوښه دي دکمې طبقې اعتبار به کیږي. اودابوداود دحديث ولايقبل الله صلٰوة من تقدم قومًا فهم لهم كارهون څه مطلب دی؟

جواب: دفقهې په کتابونوکې دي چې که چیرې په امام کې څه نقصان نه وي نودمقتديانو دناراضګۍ هیڅ اثر په لمانځه کې نشته. دامام لمونځ بغير کراهته درست دی اوګناه پر مقتديانو باندې ده. اوکه چیرې په امام کې نقص وي اودهغه په وجه مقتديان ناراضه وي نوپر امام باندې مؤاخذه شته اوهغه ته امام کیدل مکروه دي اومراد دحديث من تقدم قومًا الخ صرف هغه امام دی په چاکې چې خلل اونقص وي، کنې مقتديان ګنهګاره دي چې بې وجهې ناراضه دي. (١) فقط.

درېرديدونکي امامت: **سوال**: (۲۵۸) دچاپه لاسو اوپښوکې چې درېرديدلو مرض وي په هغه پسې لمونځ کیږي اوکه نه؟

جواب: دچاپه لاس اوپښو کې چې درېرديدلو مرض وي په هغه پسې لمونځ بغير دکراهته (٢) درست دی. فقط

چاته چې دسلس البول شک راځي، دهغه امامت: **سوال**: (۲۵۹) دسلس البول مرض خو نشته، ليکن دذکر په کنبکنبلو سره دمتيازو څاڅکي راووزي، اوبعضي وخت داسې خيال کيږي چې دمتيازو څاڅکي دخپل ځای څخه خروج وکي خوپه کتلو سره نه ښکاره کيږي. داسې سړی امامت کولی سي اوکه نه؟

جواب: په کم حالت کې چې خروج دقطرې نه وي نوامام کيدی سي، اودوهم اوشك اعتبار نشته. فقط

کم امام چې په خپل دعوت کې دشرابو انتظام وکي دهغه امامت: **سوال**: (۲۶۰) ديوحافظ دلور واده وسو، په هغه جلسه کې ډمان هم اوغير مسلم هم راوبلل سول، دهغوی دپاره شراب راوغوښتل سوه اووربانديو وچيښل سوه. په داسې حالت کې نکاح وسوه اوکه نه؟ اودداسې حافظ اقتداء صحيح کیږي اوکه نه؟

جواب: نکاح وسوه ليکن دغه خلګ دګناهونو دارتکاب په وجه فاسقان اوعاصيان سول

---

(١). لوام قومًا وهم له كارهون ان الكراهة لفساد فيه اولانهم احق بالامامة منه كره له ذالك تحريما لحديث ابى داود لايقبل الله صلاة من تقدم قوم وهم له كارهون وان هو احق لا والكراهة عليهم (الدر المختار على هامش رد المحتار باب الامامة ج ١ ص ۵۲۲، ط.س. ج١ ص ۵۵۹). ظفير

(٢). دامامت دپاره دا (خبره) په عيب کې داخله نه ده. ظفير

توبه دی وکاړی، اوپه داسی حافظ دقرآن پسی اقتداء کول مکروه دی، ترڅو پوری چی هغه توبه ونه کاړی هغه امام مه جوړوی. (١) فقط

دبی نکاح ښځی ساتلو ترغیب او دهغه امامت: **سوال**: (٢٢١) کم سړی چی بل ته په رغبت ورکولو سره بی نکاحه ښځه دهغه په کورکی اباده (ډیره) کړی، دهغه امامت درست دی که نه؟

جواب: داسی سړی دامام کیدو لائق نه دی. په هغه پسی لمونځ مکروه دی. (٢) فقط

تقلید ته ناجائز او قادیانی ته دمسلمان ویونکی امامت: **سوال**: (٢٢٢) چی دیوسړی داعقیده وی دهغه امام جوړول څنګه دی: تقلید ناجائز اوبدعت دی. مرزایان اومرزا (قادیانی) مسلمانان دی. دمقلدو مذهب په قرآن کریم کی نسته. داسی سړی امام جوړول اودقرآن شریف ترجمه دهغه څخه زده کول څنګه دی؟

جواب: داسی سړی امام جوړول دچا عقائد چی په سوال کی درج دی، درست نه دی او دهغه څخه دقرآن شریف ترجمه هم ویل نه دی پکار. (٣) فقط

ترسینی پوری داوږدو وریښتانو ساتونکی امامت: **سوال**: (٢٢٣) دکم سړی پرسر باندی چی دومره اوږده وریښته وی چی ترسینی پوری رسیږی اوهغه یی دښځه مکر اوفریب دپاره نه وی ساتلی، دهغه امامت درست دی اوکه نه؟

پرقبرونو باندی دغلاف اچونکی امامت: **سوال**: (٢٢٤) دانبیاوو، اولیاوو، غوثانو، قطبانو او نورو دینی بزرګانو پرمزارونو باندی جارو وهل، رڼا پرکول، غلاف پراچول، سپلنی وغیره پردود کول څنګه دی؟ اوپه داسی سړی پسی لمونځ کول پکاردی اوکه نه؟

جواب: (١) درست دی.

(٢) پرقبرونو باندی رڼاکول، غلاف اچول وغیره ممنوع اومکروه دی. اوصفا ساتل یی ښه دی. په رد المحتار (شامی) کی دی: تکره الستور علی القبور (١) انتهٰی. فقط (دهغه امامت مکروه (٢) دی. ظفیر)

---

(١). قال الله تعالی: ولا تعاونوا علی الاثم والعدوان، الایة (القرآن) ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) من الفسق وهو الخروج عن الاستقامة ولعل المراد به من یرتکب الکبائر کشارب الخمر والزانی الخ واما الفسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لا یهتم لامر دینه الخ بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم. (رد المحتار باب الامامة ج ١ ص ٥٢٣ ، ط.س. ج١ ص ٥٦٠). ظفیر

(٢). ایضاً. ط.س. ج١ ص ٥٦٠. ظفیر

(٣). ویکره امامة عبد الخ وفاسق الخ ومبتدع ای صاحب بدعة وهی اعتقاد خلاف المعروف عن الوصول الخ وان انکر بعض ماعلم من الدین ضرورة کفر بها الخ فلا یصح الاقتداء به اصلا (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ٥٢٣ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٦٠). ظفیر (ددوهم خل ١ او ٢ حاشیه په وروسی صفحه کی وګورئ)

دفرض لمونځ کولو څخه وروسته بیا دفرضو امامت: **سوال**: (**۲۲۵**) زید دماپښین دلمانځه په وخت کی جومات ته داخل سو، داودس کولو څخه وروسته یی دسنتو څخه مخکی یو سړی پرفرض لمانځه ولیدی نودسنتو نیت یې وکی اوپه فرضو کی شریك سو. چی سنت یی ختم کړل نودنورو کسانو انتظار یی وکی خوهیڅوك رانغی نوجلا یی فرض او آخری سنت وکړل. دلمانځه ختمیدلو څخه وروسته دوه لمونځ ګذار نور راغلل اوپه جمعه یی سره دلمونځ اقامت کول وغوښتل زید هم دهغوی سره شریك سو. اواقامت زید وکی او دماپښین دفرضو نیت یی وکی اولمونځ یی وکی. زید وایی چی جلا کړی لمونځ نفل ګڼل اختیاری دی اودفرضو آخری دوه رکعاته تش کول کیږی اودنفلو په آخری دوو رکعاتوکی هم قرآئت سره دفاتحی واجب دی. په دی وجه که دنفلو نیت وسی نونفل ناقص پاته کیږی اودخپلو مخکنیو نفلو متعلق هم داوایی چی هغه ناقص پاته سوه خو بل چاته دجمعی ثواب اوخپل ځان ته دجمعی ثواب کم چی دنفلو ماتولو څخه ډیر زیات دی صرف په مخکی صورة کی حاصل سوی دی. اوکه چیری بالفرض په آخری جماعت کی دفرضو ثواب ورنه کول سی نودنفلو ثواب خوبه ضروروی. چونکی دا اختلافی مسئله ده، ددی دپاره صرف دفرضو نیت کول پکاردی اوجلا کړی فرض نفل ګڼل پکار دی.

(**۲۲۶**) ۱. مخکنی سنت کامل سوه اوکه ناقص، ولی چی امام قرآئت سره دفاتحی صرف په مخکنیو دوو رکعاتو کی ویلی دی.

(**۲۲۷**) ۲. دجلا فرض کولو څخه وروسته په جمعی سره فرض کول درست دی اوکه نه؟ که چیری فرض ونه سی نودنفلو ثواب به ورکول کیږی اوکه نه؟

(**۲۲۸**) ۳. بیا بیا دفرضو په نیت سره په لمونځ کولو کی اختلاف سته اوکه نه؟

(**۲۲۹**) ۴. دنفلو په ټولو رکعاتونو کی قرآئت سره دفاتحی واجب دی که څنګه، که چیری واجب وی نوبیا دنفلو والا مقتدی لمونځ به ناقص پاته وی اوکه نه؟

جواب: مسئله داده چی چا فرض لمونځ کړی وی هغه بیا دفرض لمونځ کونکو امام کیدی نه سی. نوکله چی زید خپل فرض لمونځ جلا وکی نودهغه فرض اداسول اوس هغه (لمونځ) نفل کولی نسی بلکی دوباره که چیری هم دغه لمونځ کوی نوهغه به نفل وی. اوپه نفل کونکی پسی دفرض کونکو لمونځ نه صحیح کیږی. اوهغه چی کم مخکی په

---

(۱). ردالمحتار باب صلاة الجنائز ص ۸۳۹ ج۱ ، ط.س. ج۲ ص ۲۳۸.

(۲). ویکره امامة عبد الخ ومبتدع ای صاحب بدعة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص **۵۲۳** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۵۹**). ظفیر

(۱) فرض کونکی پسی دسنتو نیت تړلی وو اولمونځ یی کړی وو هغه نفل سو. (۲) خو سنت مؤکد کم چی دماپښین څخه مخکی دی هغه اداء نه سوه، ولی چی دغه سنت جلا کول سنت دی. (۳)، (۱) هغه نفل سوه دماپښین سنت نه سوه. (۴)

(۲) چی فرض یوازی وکړی نوبیا دفرض کوونکو امام نسی جوړیدی. البته که چیری دفرضو جماعت وی نودنفلو په نیت سره دامام اقتداء کولی سی. (۳)

(۳) بیا بیا فرض نه کیږی چی کم فرض یی مخکی وکړل هغه فرض سول، که وروسته یی بیا کوی نوهغه به نفل وی. (۴)

(۴) نفل چی کله یوازی کوی په ټولو رکعاتونو کی قرآئت فرض دی. اوکه چیری څوك په فرض کونکی پسی دنفلو په نیت سره شریك سی نوهغه نفل صحیح دی. ناقص به نه وی. فقط (۵)

دغلطی عقیدی والا او لیونی امامت: **سوال**: (۲۷۰) یوسړی حاجی حمایت علی قوم په شیخ زاده دا اعتقاد لری چی دمرګ څخه وروسته دانسان روح په بل قالب کی راځی اوهغه دهغه هم شکل وی. چاته وایی چی دازما غور نیکه دی اوچاته وایی چی دازما نیکه دی. غرض داچی هغه همیشه داقسم خیالات ظاهروی چی په دی وجه ټول خلګ دهغه څخه نفرت کوی اوپه هغه پسی لمونځ نه کوی. اوهغه دلمانځه ورکولو ډیر شوقی دی. بغیر دچا دویلو څخه دلمونځ ورکولو دپاره دریږی.

جواب: ددی خیالاتو اوتوهماتو څخه معلومیږی چی ددغه ذکرسوی سړی عقل پر ځای نه دی. اوهغه لیونی دی. یامعتوه (اثری) دی. اوپه لیونی یامعتوه پسی لمونځ نه صحیح کیږی. لهٰذا په دی احتمال باندی په هغه پسی لمونځ بالکل فاسد دی. (۶) اوکه چیری

---

(۱). ولامفترض بتنفل وبمفترض فرضا اخر (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۲ ج ۱ ط.س. ج۱ ص ۵۷۹). ظفیر

(۲). وصح اقتداء الخ متنفل بمفترض (ایضًا ص ۵۵۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۰). ظفیر (باقی)

(۳) و (۴) وضم الیها سادسة الخ لتصیر الرکعتان له نفلا الخ والرکعتان لا تنوبان عن السنة الراتبة بعد الفرض فی الاصح لان المواظبة علیها انما کانت بتحریمة مبتدأة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب سجود السهو ص ۷۰۱ ج ۱ ، ط.س. ج۲ ص ۸۷). ظفیر

(۳). ولامفترض بمتنفل (درمختار ط.س. ج۱ ص ۵۷۹) واذا اتمها یدخل مع القوم والذی یصلی معهم نافلة (هدایه ص ۱۳۴ ج ۱). ظفیر

(۴). واذا اتمها یدخل مع القوم والذی یصلی معهم نافلة لان الفرض لا یتکرر فی وقت واحد (هدایه باب ادراك الفریضة ص ۱۳۵ ج۱). ظفیر

(۵). والقراءة واجبة فی جمیع رکعات النفل (هدایه باب النوافل فصل فی القرآءة ص ۱۳۱ ج۱). ظفیر

(۶). ولا یصح الاقتداء بالمجنون المطبق ولا بالسکران (عالمگیری مصری الباب الخامس فی الامامة ج ۱ ص =

هغه لیونی اومختل العقل اومعتوه نه وی بلکی سره ددی چی هوش اوحواس یی سم دی اوداسی عقیده لری نوداعقیده داهل سنت والجماعت څخه خلاف ده بلکی داسلام څخه خلاف ده. په دی وجه هم په هغه پسی لمونځ کول نه دی پکار. اولمونځ به نه صحیح کیږی یابه مکروه تحریمی وی ولی چی په بدعتی پسی لمونځ مکروه تحریمی دی. اود چا (۱) په اسلام کی چی شبه وی او دهغه عقائد داسلام څخه خلاف وی په هغه پسی لمونځ ګرسره صحیح کیږی نه. (۲) بهرحال په هره وجه په هغه پسی لمونځ کول نه دی پکار. اوهغه امام جوړول حرام دی. هغه ته دی وویل سی چی هیڅکله امام مه جوړیږه اوهغه دی ددی کار څخه بالکل بندسی چی دخلګو لمونځ خراب نه کړی. یادی دخپلو باطلو عقائدو اودلیونتوب دخیالاتوڅخه توبه وکاږی. په حدیث شریف کی دی چی دهغه سړی لمونځ نه قبلیږی څوك چی دامامت دپاره مخکی سی اوخلګ دهغه دامامت څخه کراهت کوی اوهغه امام جوړول نه دی پکار. په درمختار کی دی: ولو أم قومًا وهم له کارهون ان کان الکراهة لفساد فیه او لانهم احق بالامامة منه کره له ذٰلك تحریمًا لحدیث ابی داود: ولا یقبل الله صلٰوة من تقدم قومًا وهم له کارهون. (۳) فقط

په جومات کی دزنا کونکی امامت: **سوال**: (۲۷۱) یوامام چی په جومات کی دننه زنا وکړه. دوو کسانو په خپلو سترګو ولیدی. اوامام مذکورهمیشه داسی حرکتونه کوی. په داسی امام پسی دلمانځه کولو څه حکم دی؟

جواب: داسی سړی کم چی په داقسم فواحشو کی مبتلا دی فاسق اوعاصی دی، دهغه امامت مکروه تحریمی دی. لازم دی چی هغه دی معزوله سی. (۴) اوبل صالح اوعالم امام دی مقرر سی. که پوره عالم نه وی نوکم از کم دومره دی وی چی دلمانځه دمسئلو څخه خبر وی. اوقرآن شریف صحیح وایی. فقط

دمؤذن امامت: **سوال**: (۲۷۲) دمؤذن امامت جائزدی اوکه نه؟

= ۷۹ ، ط. ماجدیه ج ۱ ص ۸۵). ظفیر

(۱). ویکره امامة عبدالخ ومبتدع ای صاحب بدعة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفیر

(۲). وان انکر بعض باعلم من الدین ضرورة الخ فلا یصح الاقتداء به اصلا (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۴ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۱). ظفیر

(۳). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹. ظفیر

(۴). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) قوله فاسق من الفسق وهوالخروج عن الاستقامة ولعل المراد به من یرتکب الکبائر کشارب الخمر والزانی بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریما (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ ، ۵۶۰). ظفیر

جواب: حنفیان خو دمؤذن امام کیدل غوره لیکی. په درمختار کی دی: الافضل کون الامام هو المؤذن (۱) بل ځای په باب الامامة کی دی. وقول عمر ﷺ: لولا الخلافة لاذنت، أي مع الامامة، إذ الجمع أفضل. (۲) فقط

دنوکری باوجود چی خپل حواله سوی کارنه اداء کوی دهغه امامت: **سوال**: (۲۷۳) کم سړی چی په یوه محکمه کی کار کوونکی وی اومنصبی کار نه اداء کوی اومیاشت په میاشت تنخواه اخلی دهغه امامت جائزدی اوکه نه؟

جواب: دداسی سړی امامت دفسق په وجه مکروه دی. (۳) فقط

د ګروی څخه دفائدی اخستونکی امامت: **سوال**: (۲۷۴) یوسړی مزکه ګرو وساتله. راهن ته څه نفع وغیره نه مجراء کوی اوداکار جائز ګڼی. په داسی سړی پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

چی دکم امام خبره خلک نه منی دهغه اقتداء: **سوال**: (۲۷۵) امام دمحلی خلګو ته د شریعت خبره وښووله، یوځو کسانو منظوره نه کړه اودایی وویل چی موږ خپل رواج نه پریږدو ته زموږ امام نه یی، اوبیاپه همدی امام پسی لمونځ کوی. ددغه خلګو لمونځ په دی امام پسی صحیح دی اوکه نه؟

جواب: (۱) شامی داتحقیق کړی دی چی دګرو سوی مزکی څخه نفع اخستل په سودکی داخل دی. اوپه: کُلُّ قَرض جَرَّ نفعًا فهو ربوًا، کی داخل دی نوپه دی بنا باندی چی کم سړی ددی حرام کار مرتکب وی هغه به عاصی اوفاسق وی اوپه فاسق پسی لمونځ مکروه دی. (۴)

(۲) لمونځ په دغه امام پسی صحیح دی. باقی دشریعت احکام نه منل اوپه هغه باندی عمل نه کول ګناه ده، ددی څخه دی توبه وکاږی. فقط

دتَتْ ژبی امامت: **سوال**: (۲۷۶) یو تَتْ ژبی (تَهْ تَهْ تَهْ ویونکی) سړی لمونځ ورکوی په هغه پسی یوځو کسان مقتدیان وه، دیورکعات څخه وروسته یوعالم دلمانځه کولو په غرض راغی، هغه په جمعه کی شریك سی اوکه نه؟ که چیری شریك سو نو دټولو خلګو لمونځ

---

(۱). الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۳۷۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۰۱. ظفیر

(۲). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۱۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۲. ظفیر

(۳). ویکره امامه عبد الخ وفاسق (درمختار) ولعل المراد به من یرتکب الکبائر (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ ، ۵۶۰). ظفیر

(۴). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹) ظفیر، په داشان ګروی اینښوول چی دچاسره ګروی ده یعنی راهن، هغه هیڅ نه اخلی صرف دضمانت په طور یی هغه دځان سره ساتلی وی نوپه دی کی هیڅ بدیت نسته اودهغه امامت جائزدی. ظفیر

خوبه نه باطلیږی، اودعالم لمونځ به په تت ژبی پسی درست وی اوکه نه؟

جواب: هغه عالم کم چی وروسته راغی که چیری یوازی لمونځ وکړی نودهغه لمونځ به هم صحیح سی اوکمو امیانو چی دمخکی څخه لمونځ کوی دهغوی لمونځ به هم صحیح سی. اوکه چیری هغه عالم په ذکر سوی امی پسی اقتداء وکړی نوبیابه دهیچا لمونځ هم صحیح نه وی. نه ددغه عالم اونه دهغه امیانو کمو چی دمخکی څخه لمونځ کوی. په دا شان ددرمختار عبارت: او اذا اقتدٰی امی وقارئ بامی تفسد صلٰوة الکل (۱) ﷺ دی ته شامل دی: وصحت لوصلی کل من الامی والقاری وحده فی الصحیح (۲) ﷺ درمختار.

کم قاتل چی صرف توبه وکاږی دهغه امامت څنګه دی: **سوال**: (۲۷۷) دقاتل څخه قصاص نه دی اخستل سوی. په مقتول باندی خون معاف کولی نه سی صرف توبه یی وکښله او وایسته اوس دتوبی څخه وروسته به په وجه دذمه واری دحق العبد فاسق ګرزول کیږی اوکه نه؟ اولمونځ به په هغه پسی مکروه وی اوکه نه؟

جواب: په درمختار کی دی: لا یصح توبة القاتل حتٰی یسلم نفسه للقود، وهبانیه. په شامی کی دی: ای لاتکفیه التوبة قال فی تبیین المحارم واعلم ان توبة القاتل لاتکون بالاستغفار والندامة فقد بل یتوقف علی ارضاع اولیاء المقتول (۳) ﷺ پردی ځای باندی شامی هم وګوری. دومره خبره معلومه سوه چی صرف په توبی سره به دقتل ګناه نه معاف کیږی او (قاتل به) فاسق پاته وی اولمونځ به ورپسی مکروه وی. (۴) فقط

د ګوډ سړی امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۲۷۸) دیوسړی په پښه کی ګوډوالی دی او دجومات امام دی. لیکن قرآن کریم ښه وایی داسی امام پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: په شامی کی دی: وکذا اعرج یقوم ببعض قدمه فالاقتداء بغیره اولی تاتارخانیه (۵) ددی روایت څخه معلومه سوه چی په ګوډ پسی په لمونځ کولوکی څه حرج نسته. فقط

کم امام چی دشرابی دکور دعوت خوری، دهغه امامت: **سوال**: (۲۷۹) کم سړی چی دروژی په میاشت کی یاپه بله میاشت کی همیشه ښکاره شراب چښی، دهغه دکور خوراك چښاك اونکاح اوجنازه امام ته کول څنګه دی. اوکم امام چی یی کوی یایی په بل چا کوی اودخوراك چښاك څخه یی پرهیز نه کوی دهغه دپاره څه حکم دی اودا خلګ چی په

(۱). الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۵۴ ج ۱ ط.س. ج۱ ص ۵۹۲. ظفیر
(۲). ایضًا ص ۵۵۴ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۲. ظفیر
(۳). ردالمحتار کتاب الجنایات فصل فیما یوجب القود ومالایوجبه ص ۴۸۴ ج۵ ، ط.س. ج۱ ص ۵۴۸. ظفیر
(۴). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱، ط. س. ج ۱ ص ۵۵۹). ظفیر
(۵). ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲. ظفیر

کم مجلس کی دعوت او نکاح او جنازه کی راوغوښتل سی یا پخپله حاضر سی هغه مجلس ته دتللو څه حکم دی؟

جواب: شراب چښونکی اودروژی په میاشت کی بغیر دعذره روژه نه نیونکی فاسق او عاصی دی، دهغه سره مسلمانانو ته سلام کلام پریښوول او خوراك چښاك نه کول لازم دی. (۱) دجنازی لمونځ بیشکه دهغه کول پکاردی. لیکن په ژوند کی دهغه سره میل او تعلق ساتل نه دی پکار. اوکم امام چی بغیر دڅه ضرورت اومجبوری څخه دداسی خلګو سره میل او تعلق ساتی اوبغیر دبدګڼلو اوانکار څخه دهغه سره خوراك اوچښاك کوی هغه هم ګنهګار دی. لائق دامام جوړولو نه دی. (۲) فقط

کم امام چی دمرتدی ښځی دعوت خوری دهغه حکم: **سوال**: (۲۸۰) یوه ښځه مرتده سوه خوهغه په حالت داسلام کی فاجره وه اودمرتدوالی په حالت کی هم فاجره ده. هغه په یو میلمستیا کی دخپل مذهب په خلګو باندی ډوډی وخوړله او ددوو مسلمانانو دپاره یی هم یوه سرلی وغیره ورکړه. که چیری یوڅوك ملا یی وخوری نودهغه اقتداء به جائز وی، اوکه نه؟

جواب: امام ته داسی ډوډی خوړل نه وو پکار، هغه ته پکاردی چی ددی کار څخه توبه وکاږی. (۳) اودتوبی څخه وروسته دهغه اقتداء درسته ده. فقط

دنکاح تړلو حق او داخترونو امامت: **سوال**: (۲۸۱) دمظفرنګر ښار قاضی محمد ضیاء الدین وو اوهغه دلمانځه، روژی پایبنده وو، دښار دقاضی کیدلو په حیثیت دهغه څه حقوق مقرر وه اودوه کاره ورته حواله وه. یونکاح تړل اودوهم دآخترونو امامت. چی دهغه څخه نسلاً بعد نسلٍ ترشیږ، اووه پشته پوری مستفید سوی دی، ولی چی دشپږو، اوو پشتو راهیسی فیصلی کول دهغوی په مشرانو کی راروان وو. هغه وفات سوی وو. او اوس دری کسان دعویدار دی. یودقاضی ضیاء الدین زوی څوك چی دصوم اوصلوٰة پایبنده اودلمانځه دارکانو اومسائلو څخه خبر دی اونکاح خوانی اوخطبه خوانی ترسره کولی سی. یوبل صاحب دی چی دهغه په آباء اواجدادو کی څوك قاضی نه دی تیرسوی

(۱). وفی فصول العلامی ولا یسلم علی الشیخ الممازح والکذاب واللاغی ولا علی من یسب الناس اوینظر وجوه الاجنبات ولا علی الفاسق المعین الخ (ردالمحتار مطلب المواضع التی یکره فیها السلام ص ۵۷۷ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۲۱۷). ظفیر

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار باب الامامة ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفیر

(۳). سئل الفقیه ابوجعفر عمن اکتسب ماله من امراء السلطان وجمع المال من اخذ الغرامات المحرمات وغیر ذلك هل یحل لمن عرف ذالك من طعامه قال احب الی ان لا یاکل منه الخ (ردالمحتار باب زکوٰة الغنم مطلب فی التصدق من المال الحرام ص ۳۵ ج۲ ، ط.س. ج۲ ص ۲۹۲). ظفیر

اوپخپله سود اخلی، دریم صاحب دذکر سوی صاحب مشر ورور دی. دصوم اوصلوٰة پایینده دی، په عربی پوه دی، خوغیرِ مقلد دی اوتهول اوسیدونکی دمظفر نگر حنفیان دی. په دی دری واړو صاحبانو کی دچا مقرر کیدل مناسب دی؟

جواب: په اسلامی شریعت کی په دواړو امورو کی (کم چی قاضی ضیاء الدین مرحوم ته حواله وه، یعنی امامت داخترونو اونکاح تړل) وراثت پکښی نسته بلکی کم سړی چی ددی کارونو اهل وی اوپه هغه کی دامامت اوقضاء اوصاف پیداسی هغه دی امام او قاضی جوړسی، دامامت اوصاف دادی چی امام دی دلمانځه دمسئلو څخه خبروی صالح اودینداردی وی. قرآن کریم دی صحیح وایی، فاسق اوبدعتی دی نه وی، دهغه دبدو اعمالو اودعقائدو دفساد په وجه دی دعامو مسلمانانو دهغه څخه نفرت نه وی ولی چی داخبره هم دامامت دکراهت سبب وی. ([1]) اوچونکی دښار عام خلگ حنفیان دامام ابو حنیفه رحمه الله مقلدین دی، ددی دپاره غیرمقلد اوبدعتی دی دهغوی امام جوړنه سی ځکه چی اولاً په وجه دعدم تقلید یابدعاتو هغه دامامت لائق نه دی. ثانیًا دعامو مسلمانانو به دهغه څخه نفرت وی. نوکه چیری په ذکر سوو دری واړو صاحبانو کی څوك امام او قاضی جوړول مناسب دی نودقاضی صاحب مرحوم زوی کم چی دلمانځه اوروژی پایبند اودلمانځه دمسائلو څخه خبردی اونکاح خوانی ترسره کولی سی دامام اوقاضی جوړولو دپاره زیات لائق دی، ولی چی دوهم ٢ نمبر ([2]) شخص په وجه دسود خوری اودریم ٣ نمبر په وجه دغیر مقلد والی دحنفیانو اهل سنتو امام جوړولو لائق نه دی. ([3]) فقط

<u>که چیری صرف یوسړی په یوامام باندی الزام ولـګوی نو ددغه امام امامت څنـګه دی؟</u> سوال:
(٢٨٢) یوسړی قرآن کریم ډیر ښکلی وایی اوشریف سړی دی. غرض داچی دټول ښار خلگ دغه سړی دامامت قابل ګڼی. صرف یوسړی پرهغه دا الزام لګوی چی دی سفلی عمل (جادو اومنتر) کوی. دغه امام بالکل ددی څخه انکارکوی. اوس داوفرمایاست چی کم سړی په داسی نیك امام باندی چی دټول ښار خلگ یی ښه ګڼی ، الزام باندی لګوی

([1]). والاحق بالامامة تقدیما بل نصبا الاعلم باحکام الصلوٰة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة وحفظه قدر فرض الخ ولو ام قوما وهم له کارهون ان الکراهة لفساد فیه اولانهم احق بالامامة منه کره له ذالك تحریما لحدیث ابی داود لایقبل الله صلاة من تقدم قوم وهم له کارهون. (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ٥٢٠ ج ١ ، ط.س. ج١ ص ٥٥٧ – ٥٥٩). ظفیر

([2]). وکذا تکره خلف امرد الخ وشارب الخمر واکل الربوا (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ٥٢٥ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٦٢). ظفیر

([3]). ویکره امامة عبد الخ وفاسق الخ ومبتدع ای صاحب بدعة الخ وزاد بن ملك ومخالف کشافعی الخ (ایضًا ج١ ص ٥٢٥ ، ط.س. ج١ ص ٥٥٩). ظفیر

دهغه څه سزا ده؟

جواب: کله چې ددی الزام اوتهمت ثبوت نه وی کم یې چې پر امام باندی لګولی دی نو دهغه امامت دکراهت څخه بغیر صحیح دی. ددروغو الزام لګونکی فاسق دی او عاصی دی، توبه دی وکاږی. (۱) فقط

دنابالغ امامت: (۲۸۳) په نابالغ پسی لمونځ کیږی اوکه نه ؟

جواب: داحنافو صحیح مذهب دادی چې دنابالغه اقتداء دبالغو دپاره په فرضو اونفلو کې په یوه کې هم صحیح نه ده، نو تراویح هم په نابالغه پسی نه کیږی همدا داحنافو صحیح مذهب دی اوبلوغ دپنځلسو ۱۵ کالو په عمرکی دی، لهذا ترڅو پوری چې هلك بالغ سوی نه وی هغه امام مه جوړوئ هسی په نفلوکی دهغه قرآن پاك اوریئ، یعنی هغه هلك دی دنفلو په نیت تړلو سره ودریږی او اوریدونکی دی همداغسی کښیني او دهغه قرآن پاك دی اوری کله چې پوره دپنځلسو کالو سی نوبیا یې دتراویحو امام جوړ کړئ (قال فی الدر المختار: ولا یصح اقتداء رجل بامرأة وخنثی وصبی مطلقا ولو فی جنازة ونفل الخ ، اوپه شامی کی دی: والمختار انه لا یجوز فی الصلوٰة کلها الخ). فقط (۲)

داستاذ دبی عزتی کوونکی امامت: **سوال**: (۲۸۴) ګل بابا دمولوی ثناء الله څخه یوکتاب دحدیثو اویو دفقهي ووایه. ددی څخه وروسته ګل بابا په یوه خبره باندی خپل ذکر سوی استاذ ته ښکنځل وکړل اوبد الفاظ یې ورته وویل. څه وخت وروسته مولوی صاحب وفات سو اوس په ګل بابا پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: اوس کله چې دګل بابا ذکرسوی استاذ وفات سوی دی نوګل بابا ته دی وویل سی چې دخپل استاذ مذکور دپاره دی دعا وکړی اوکمه بی ادبی اوګستاخی چې دهغه څخه سویده دهغه څخه دی توبه وکاږی اواستغفار چې وغواړی الله ﷻ به دهغه ګناه معاف کړی. اواستاذ به یې هم خوشحاله سی. اودتوبی څخه وروسته دګل بابا امامت بی کراهته درست دی. په درمختار کی دی چې که چیری په فاسق اومبتدع پسی لمونځ وکړی نوفضیلت اوثواب دجمعی به ورکول سی. اوپه شامی کی دی چې ددی څخه معلومه سوه چې په دوی پسی لمونځ کول دیوازی لمونځ کولو څخه ښه دی. ددرمختار عبارت دادی. صلی خلف فاسق اومبتدع نال فضل الجماعة الخ قال فی الشامی افاد ان الصلوٰة خلفهما اولی من الانفراد الخ (۳) . فقط

(۱). یاایها الذین اٰمنوا اجتنبوا کثیرا من الظن ان بعض الظن اثم ولاتجسسوا (الحجرات ۲۰۰). ظفیر
(۲). ردالمحتار باب الامامة ج۱ ص ۵۳۹ - ۵۴۰ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۶ – ۵۷۷ . ظفیر
(۳). ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲ . ظفیر

دبجلکو ښځه کښته دپرتوګ اغوستونکی امامت: **سوال**: (۲۸۵) دامام پرتوګ دبجلکو ښځه کښته دی سجدی ته دتللو وخت کی په دواړو لاسونو سره پرتوګ پورته خیژوی اوبیا سجدی ته ځی. داکار په لمانځه کی په هر رکعات کی برابر جاری وی. هغه ته وویل سوه نوجواب یی داورکی چی قسم په خدای، اوس به یی دوچنده کوم. په داسی حالت کی به زموږ دمقتدیانو لمونځ صحیح سی اوکه نه؟ اوموږ په هغه پسی لمونځ کوو اوکه نه؟ اوکه یوازی لمونځ کوو؟

جواب: امام مذکورته داسی کول نه دی پکارولی چی اول خو دبجلکو ښځه کښته پرتوګ ساتل دلمانځه ښځه دباندی هم حرام اومنعه دی، داکار دامام دفسق سبب دی اوپه فاسق پسی لمونځ مکروه دی، اوفاسق چی توبه کښلی نه وی نوامام جوړول یی مکروه ([1]) دی. اوثانیًا په لمانځه کی بیا بیا داسی حرکت کول هم نه دی پکار ځکه چی په دی کی هم کراهت دی. اوپه بعضو صورتونوکی دلمانځه دفساد بیره ده. ([2]) پرهر حال امام مذکور دفعل مذکور ښځه بندول پکاردی اوکه چیری هغه منع نه سی نومعزوله کول یی پکاردی اوکه چیری یې پردی باندی قدرت نه وی، نوپه همده پسی لمونځ کول ښه دی اودجمعی ثواب حاصلیږی ([3]) . فقط

څوک چی صرف په اوبو سره استنجاء وهی، دهغه امامت، **سوال**: (۲۸۶) زید وایی چی عمر دتشو اوډکو متیازو ښځه وروسته په لوټو سره ځان نه پاکوی صرف پر اوبو باندی بسوالی کوی هغه دامامتی کولو لائق نه دی ولی چی استنجاء بالحجر سنت مؤکد ده. عمر وایی چی استنجاء بالحجر ضروری نه ده. آیاپه عمر پسی په لمونځ کولوکی څه حرج سته اوکه نه؟ په دی باندی یومفتی عمر ته فاسق لیکلی وو. په هغه باندی مفتی صاحب دا لاندینی جواب تحریر وفرمایی:

جواب: اقول بالله التوفیق. په شامی کی دی: ثم اعلم ان الجمع بین الماء والحجر افضل ویلیه فی الفضل الاقتصار علی الماء ویلیه الاقتصار علی الحجر وتحصیل السنة بالکل وان تفاوت الفضل کما افاده فی الامداد وغیره ([4]).

([1]). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص **۵۲۳** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۵۹**). ظفیر

([2]). ویکره کفه ای رفعه ولو لتراب کمشمر کم اوذیل وعبثه به اوبثوبه (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب ما یفسد الصلوة ومایکره فیها ص **۵۹۸** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۶۴۰). ظفیر

([3]). وفی النهر عن المحیط صلی خلف فاسق او مبتدع نال فضل الجماعة (در مختار) افاد ان الصلاة خلفهما اولی من الانفراد لکن لا ینال کما ینال خلف تقی وورع (رد المحتار باب الامامة ج ۱ ص **۵۲۵** ، ط.س. ج۱ ص **۵۶۲**). ظفیر

([4]). رد المحتار فصل فی الاستنجاء ص ۳۱۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۳۳۸ . ظفیر

دعلامه (شامی) ددی تفصیل څخه معلومه سوه چی صرف پراوبو باندی په اکتفاء کولو سره داستنجاء سنت حاصلیږی. نوحکم دفسق پرهغه باندی غیرموجّه دی، اوترك کونکی دافضل نه فاسق کیږی. فالجواب فیه سقم وغلط. فقط

که چیری ښځه ووایی چی فلانی امام زما سره زنا کړیده، دهغه امامت: سوال: (٢٨٧) یوه ښځه په خپله ژبه داوایی چی فلانی سړی زما سره زنا کړیده. دغه سړی دجومات امام هم دی. اوس په دغه سړی پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟ اودغه سړی دزنا څخه انکار کوی، اوښځه فحش کاره ده. په دی صورة کی شرعًا څه حکم دی. دښځی نکاح دخپل خاوند څخه ماته سوه اوکه قائمه ده؟

جواب: دښځی په وینا سره پرسړی باندی دزنا ثبوت نه سی کیدی. ([1]) او دهغه په امامت کی څه کراهت نه راځی. اوذکر سوی ښځی نکاح دهغې دخاوند سره قائمه ده. فقط

دتور خضاب استعمالونکی امامت: سوال: (٢٨٨) کم سړی چی تور خضاب لګوی اووریښته توروی په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ **جواب:** مکروه ([2]) دی. فقط

په ټوټکو (جادو اوطلسم) وغیره باندی داعتقاد لرونکی امامت: سوال: (٢٨٩) زید ټوټکی (جادو اوطلسم) کوی. دصدقی په طور دمریض دکټ سرته بزه تړی اوکه مریض کم عمره وی نووربادی یی سپروی. بیا هغه بزه دفن کوی. دزید دپاره څه حکم دی؟ آیا په هغه باندی توبه اوتجدید دنکاح لازم دی اوکه نه؟ هغه امام جوړول پکاردی اوکه نه؟ اوکه چیری مسلمانانو ته وویل سی چی داسی سړی ته زورنه ورکول پکار دی، کم ازکم دی دامامتی څخه معزوله کړی، اویو څو جاهلان ووایی چی موږ خوپه زید باندی ایمان راوړی دی، نوداڅنګه دی؟

جواب: داسی سړی امام جوړول نه دی پکار، بلکی عالم اوصالح اوپرهیزګاره سړی امام جوړول پکاردی. اوکم جاهلان چی دداسی سړی دامامت طرفداردی هغوی ګنهګاره دی. ولی چی دهغه په مبتدع او فاسق کیدلو کی څه تردد نسته او د فاسق او بدعتی امامت

([1]).ترڅو پوری چی دڅلورو عینی ګواهانو شاهدی پیش نه کړی. دَاعتبار قابله نه ده. والشهادة علی مراتب منها الشهادة فی الزناء یعتبر فیها اربعة من الرجال لقوله تعالی : واللاتی یاتین الفاحشة من نساءکم فاستشهدوا علیهن اربعة منکم (هدایه کتاب الشهادات ص ١٣٨ ج ٣). ظفیر

([2]). ویستحب للرجل خضاب شعره ولحیته ولوفی غیر حرب فی الاصح والاصح انه ﷺ لم یفعله ویکره بالسواد وقیل لا(الدرالمختار) قوله یکره بالسواد ای بغیر الحرب الخ وان الیدین نفسه للنساء فمکروه وعلیه عامة المشائخ وبعضهم جوزه بلا کراهة روی عن ابی یوسف انه قال کما یعجبنی ان تتزین لی یعجبها ان تزین لها (ردالمحتار کتاب الحظر والاباحة فصل فی البیع ص ٣٧٢ ج ٥ ، ط.س. ج١ ص ٤٢٢) که چیری توری نکروزی مکروه ومنل سی نودَهغه امامت به مکروه وی کنی نه به وی، ځکه چی دامسئله مختلف فیه ده. ظفیر

مکروه دی اومعزوله کول دداسی امام لازم دی. کذا فی الشامی [۱]. فقط

کم سړی چی دجومات سامان په خپل کورکی استعمال کړی، دهغه امامت: **سوال**: (۲۹۰)

کم سړی چی جومات برباد کړی اودهغه خاوره اوکانی یی دخپلی استوګنی په کورکی ولګول اولمونځ او روژه نه اداء کوی. اودکافرانو دکور ډوډی خوری اوسود ورکوی او خطبه غلطه وایی، ددغه سړی پر منبر باندی دریدل اووعظ اوخطبه ویل اوامامت کول درست دی اوکه نه؟

جواب: دجومات سامان په طور دخیانت اوغصب کورته وړل اوپه خپل کارکی راوستل اودرمضان شریف روژی نه نیول اولمونځ نه کول اوکافرو ته سود ورکول داټول کارونه حرام دی. ددی کارونو کونکی فاسق دی اوامامت دهغه مکروه دی [۲]. اودکافرانو دکور ډوډی خوړل صحیح دی. پردی باندی اعتراض کول بی ځایه دی. اوغلطه خطبه ویونکی خطیب مقررول نه دی پکار. فقط

دخلکو دخفه کیدلو دبیری څخه په خلاف شریعت خبره باندی دخاموشی اختیارونکی امامت: **سوال**: (۲۹۱) چی عالم دشریعت څخه خلاف خبره واوری اونه یی منع کوی اوپه دی وجه خاموش پاته سی چی خلګ به زما څخه خفه سی. دداسی عالم امامت څنګه دی؟

جواب: دامر بالمعروف په باره کی یی په درمختار کی داتفصیل کړیدی چی که چیری غالب ګمان وی چی داسړی به زما خبره اودشریعت حکم ومنی نوهغه ته امر بالمعروف اونهی عن المنکر کول واجب دی. اوکه داګمان یی وی چی داسړی به شرعی حکم ونه منی نوواجب نه دی. [۳] نوهم دغه رکم حکم په صورة مسئوله کی دی چی که چیری ویل نافع وی نوودی وایی، کنی خاموش دی پاته سی. اودا ګمان دعالم دطرفه ولی وسی چی په دی وجه خاموشه وی چی خلګ راڅخه خفه نه سی. [۴]

---

[۱]. ویکره امامة عبد ؒ وفاسق ؒ ومبتدع ای صاحب بدعة (درمختار) بل مشی فی شرح المنیه ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

[۲]. ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامت ص ۵۲۳ ج۱ ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

[۳]. رای فی ثوب غیره نجسا مانعا ان غلب علی ظنه انه لو اخبره ازالها وجب والا فالامر بالمعروف علی هٰذا (الدر المختار علی هامش ردالمحتار فصل فی الاستنجاء ص ۳۲۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۳۵۰). ظفیر

[۴]. فالامر بالمعروف علی هٰذا کذا فی الخانیة وفی فصول العلامی وان علم انه لا یتعظ ولا ینزجر بالقول ولا بالفعل ولو باعلام سلطان اوزوج اووالده قدرة علی المنع لایلزمه ولایاثم بترکه، لکن الامر والنهی افضل وان غلب علی ظنه انه یضر به اویقتله لانه یکون شهیداً. (ردالمحتار فصل فی الاستنجاء ص ۳۲۴ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۳۵۰). ظفیر

څوک چي دمسئلو څخه انکاروکي دهغه امامت: **سوال**: (۲۹۲) کم عالم چي دشريعت خلاف خبري اوري اوچپ پاته سي ګويا دخلګو دلحاظ په وجه. کمه مسئله چي حقه وي هغه پټه کړي اودشريعت بي ادبي وکړي اودا ووايي چي دشريعت فتوٰی په ما څه کولی سی. په داسی سړی پسی لمونځ کول جآئز دی اوکه نه ؟

جواب: په داسی سړی پسی لمونځ کول نه دی پکار څوك چي دشريعت مسئلی نه مني او دبی ادبی الفاظ ووايي. (۱) فقط

(په شرح فقه اکبر ص ۲۱۵کی دی: من اهان الشريعة اوالمسائل التی لابدمنها کفر. ظفير)

دچاچي داعقيده وي چي حضور ﷺ ته دتمامو شيانو علم وو، دهغه امامت: **سوال**: (۲۹۳) که چيري يو سړی ددی خبري معتقدوی چي نبی کريم ﷺ ته علمی کلی ياجزئی وو، نوپه هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: دبعضو مغيباتو علم رسول الله ﷺ ته دحق تعالی په اعلام (يعنی ښوولو) سره مسلَّم اومتفق عليه دی. البته داعقيده ساتل چي دټولو مغيباتو علم هغه ﷺ ته وو، يا هغه ﷺ عالم الغيب بالاستقلال وو، نودا داهل سنت والجماعت دعقيدی څخه خلاف ده، په داسی سړی پسی دلمونځ کولو څخه ځان ساتل لازم دی. (۲) فقط

عالمګيري ته د ګرنتهـ ويونکي امامت: **سوال**: (۲۹۴) څه فرمايي ددين عالمان دهغه سړی په باره کی څوك چي په يوه مسئله کی دبحث په دوران کی په بيباکی سره اوبغير دبيري څخه دفتاوٰی عالمګيری په باره کی کم چي دفقهی دعلم معتبر اومستند کتاب دی هغه ته ګرنتهـ وايي. کم چي دسيکانو دپيشوا ګرونانك کتاب دی، اوبيابه پردی خبره باندی ټينګ دی، په داسی سړی پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: داسی سړی فاسق دی اوسخت ګنهګاردی ترڅو پوري چي توبه ونه کاږی په هغه پسی لمونځ مه کوی (۳) اوامام يي مه جوړوی. دفقهی دکتابونو سپکاوی ته عالمانو کفر ويلی دی. (۴) والعياذ بالله تعالی. فقط

چي دچاپه خوله کی غاښونه نه وي، دهغه امامت: **سوال**: (۲۹۵) کم سړی چي دلوی اودس

---

(۱). ويکره امامة عبد الخ وفاسق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفير

(۲). ويکره امامة عبد الخ ومبتدع ای صاحب بدعة وهی اعتقاد خلاف المعروف عن الرسول (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ - ۵۲۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفير

(۳). ويکره امامة عبدالخ وفاسق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفير

(۴). وفی التتمة من اهان الشريعة والمسائل التی لابدمنها کفر. شرح فقه اکبر ص ۲۱۵. ظفير

ماتی څخه دنه صفا کیدلو په وجه یادهلکوالی دیو علت په وجه دتمباکو څه حصه په مقعدکی ایږدی دهغه امامت څنګه دی؟ یایی په خوله کی یوغاښ هم نه وی چی دهغه په وجه سره دحروفو اداء کیدل سم نه کیږی؟ یادچا دپښو ګوتی چی دمزکی څخه هاخواته (لوړ طرفته) وی؟ اوښه سړی پیدا کیدی سی نوامامت یی څنګه دی؟

جواب: په ټولو صورتونو کی لمونځ صحیح کیږی لیکن ښه دادی چی امام داسی سړی جوړسی دچا څخه چی دمقتدیانو نفرت نه وی اوهغه امام صالح اودلمانځه دمسئلو څخه خبر وی اوقرآن شریف ښه وایی ([1]). فقط

دعاق امامت: **سوال**: (۲۹۶) دعاق امامت جائزدی اوکه نه؟

جواب: په حدیث شریف کی دی: صلوا خلف کل بر وفاجر، الحدیث. نو عاق هم چونکی مسلمان دی، کافرنه دی. په دی وجه په هغه پسی لمونځ صحیح دی، خومکروه دی ولی چی دمور اوپلار عاق او داستاذ عاق (نافرمانه) فاسق دی اودفاسق امامت مکروه ([2]) دی. کذا فی الشامی. فقط

دزکوٰة مال خوروونکی هاشمی (سیّد) امامت: **سوال**: (۲۹۷) یوصاحب دنصاب هاشمی سړی زکوٰة اخلی اوغزل خوانی کوی اونغاره ږغوی اوخپل سکه ورور رسواکوی. دداسی سړی دامامت څه حکم دی؟

جواب: غنی ته دزکوٰة مال اخستل اوخوړل ناجائزدی اوسرود اوسرنا اونغاره وغیره شیان حرام اومعصیت دی، دغه رکم په یومسلمان باندی تهمت لګول اوذلیله کول اوعیب جوئی یی کول حرام دی. مرتکب دداسی خبرو فاسق دی، دامام جوړولو لائق نه دی. په شامی وغیره دفقهی کتابونوکی دی چی دفاسق امام جوړول حرام دی اوپه هغه پسی لمونځ کول مکروه تحریمی دی ولی چی فاسق واجب الاهانة دی اوپه امام جوړولو کی دهغه تعظیم ([3]) دی. فقط

دمریض امامت: **سوال**: (۸۹۸) دجومات پر مقرر امام زید باندی یخه تبه لګیدلی ده خو

([1]). والاحق بالامامة تقدیما بل نصبا الاعلم باحکام الصلوة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص **۵۲۰** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۵۷**). ظفیر

([2]). اما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لایهتم لامردینه وبان فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقد وجب علیهم اهانته شرعًا الخ بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم لماذکرنا (ردالمحتار باب الامامة ص **۵۲۳** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۶۰**). ظفیر

([3]). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) قوله فاسق من الفسق وهوالخروج عن الاستقامة ولعل المراد به من یرتکب الکبائر الخ بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص **۵۲۳** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۶۰** - **۵۵۹**). ظفیر

حواس يې درست دی اودهغه هم عصر عالمان په جومات کې موجوددی نوپه لمانځه ورکولو کې ترجيح چاته ده اوپه مريض امام پسې دعالمانو مقتديانوپه لمانځه کې خوبه څه کراهت نه راځي؟

جواب: په لمانځه کې به څه کراهت نه (۱) وي.

داجنبي ښځې سره دخلوت اختيارونکي امامت: **سوال**: (۶۹۹) دجومات يوامام يوسړی ته څلور سوه روپۍ ورکړی اوپه هغه باندې يې ښځه طلاقه کړه. اوس هغه طلاقه سوې ښځه اوامام په يوه کوټه کې يوازې اوسيږي. آيا اوس دهغوی نکاح وروسته دعدې دتيريدلو څخه کيدی سی، بله داچې دهغه امامت جائزدی اوکه نه؟ مذکوره ښځه هغه دمينځې په شان شمار کړې اوکه نه؟

جواب: دعدې څخه وروسته نکاح کيدی سی اودنکاح څخه مخکې هغه ښځه اجنبيه (يعنې پردې) ده. خلوت ورسره (۲) حرام دی. اومينځه ګڼل دهغه غلط دی اوجهالت دی. اوامام مذکور دامامت لائق نه دی، هغه دی دامامت څخه معزول سی په هغه پسې لمونځ مکروه (۳) دی.

پنځه ويشت ۲۵ کلن امام چې ږيره يې پوره نه وي راغلي: **سوال**: (۷۰۰) په يوجومات کې امام پنځه ويشت شپږ ويشت کلن مقرردی خوږيره يې پوره ښکاره سوې نه ده. په داسې سړي پسې لمونځ جائزدی اوکه نه؟ اودامامت په شرائطو کې بلوغ شرط دی اوکه ږيره؟

جواب: په هغه پسې لمونځ درست دی، ولې چې امامت دپاره بالغ کيدل شرط دی. ږيره راوتل شرط نه (۴) دی. هکذا فی کتب الفقه. فقط

---

(۱). ومثله امام المسجد الراتب اولی بالامامة من غيره مطلقا (درمختار) ای وان كان غيره من الحاضرين من هو اعلم واقرأ منه (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفير

(۲). وفی الاشباه الخلوة بالاجنبية حرام (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار كتاب الحظر والاباحة فصل فی النظر والمس ص ۳۲۳ج ۵ ، ط.س. ج ۶ ص ۳۶۸). ظفير

(۳). ويكره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنية ان كراهة تقديمه كراهة تحريم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفير

(۴).وَكَذَا تُكْرَهُ خَلْفَ أَمْرَدَ (درمختار) الظَّاهِرُ أَنَّهَا تَنْزِيهِيَّةٌ أَيْضًا . وَالظَّاهِرُ أَيْضًا كَمَا قَالَ الرَّحْمَتِيُّ أَنَّ الْمُرَادَ بِهِ الصَّبِيحُ الْوَجْهِ لِأَنَّهُ مَحَلُّ الْفِتْنَةِ ، وَهَلْ يُقَالُ هُنَا أَيْضًا : إذَا كَانَ أَعْلَمَ الْقَوْمِ تَنْتَفِي الْكَرَاهَةُ : فَإِنْ كَانَتْ عِلَّةُ الْكَرَاهَةِ خَشْيَةَ الشَّهْوَةِ وَهُوَ الْأَظْهَرُ فَلَا ، وَإِنْ كَانَتْ غَلَبَةَ الْجَهْلِ أَوْ نُفْرَةَ النَّاسِ مِنْ الصَّلَاةِ خَلْفَهُ فَنَعَمْ سُئِلَ الْعَلَّامَةُ الشَّيْخُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عِيسَى الْمُرْشِدِيُّ عَنْ شَخْصٍ بَلَغَ مِنْ السِّنِّ عِشْرِينَ سَنَةً وَتَجَاوَزَ حَدَّ الْإِنْبَاتِ وَلَمْ يَنْبُتْ عِذَارُهُ ، فَهَلْ يَخْرُجُ بِذَلِكَ عَنْ حَدِّ الْأَمْرَدِيَّةِ ، فَهَلْ حُكْمُهُ فِي الْإِمَامَةِ كَالرِّجَالِ الْكَامِلِينَ أَمْ لَا أَجَابَ : سُئِلَ الْعَلَّامَةُ الشَّيْخُ أَحْمَدُ الْمَعْرُوفُ بِابْنِ الشَّلَبِيِّ =

په الف اوعین کی دتمیز نه ساتونکی امامت: **سوال**: (۷۰۱) کم سړی چی دقرآن شریف په الفاظو کی دبی علمی په وجه تمیز نسی کولی اوپه الف اوعین اوت اوط وغیره کی فرق نسی کولی اوزور، زیر، پیښ هم باقاعده نسی ویلی په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: په هغه پسی لمونځ دصحیح ویونکو درست نه دی. (۱) فقط

پرچا باندی چی حج فرض وی اونه یی کوی، دهغه امامت: **سوال**: (۷۰۲) زید دیوی محلی په جومات کی امام دی. په زید باندی په وجه دنصاب حج فرض دی اوهغه یی نه اداء کوی اوشرعی مانع هم موجود نسته. بله داچی زید خپله ږیره په خضاب سره توروی او دممانعت دحدیث په قسم قسم تاویلونو سره تاویل کوی. دریمه داچی زید دصلحی په جشن کی ښه په شوق سره حصه واخیسته اونورو خلګو ته یی په هغه کی دشریکیدلو ترغیب اوشوق هم ورکوی، ګواکی داسلامی خلافت پر خرابیدو اوختمیدو باندی دهغه دطرف څخه دزړه داخلاصه دخوشحالی اظهار وسو. دداسی سړی دپاره څه حکم دی او دهغه اقتداء کول جائزدی اوکه نه؟ که چیری په هغه پسی لمونځ نه صحیح کیږی نو دمخکنیو لمونځونو څه کول پکاردی؟

جواب: په درمختار اوشامی کی دی چی زیاته صحیح خبره دحج په باره کی داده چی فی الفور دی اداء سی. یعنی په کم کال چی حج فرض سی په هم هغه کال دی اداسی اود اول کال څخه تاخیر ګناه صغیره ده که چیری ترڅوکالو پوری تاخیر وکړی نوفاسق به سی. (۲) همدغه شان تور خضاب بغیر دڅه داعی مشروع (یعنی شرعی ضرورت) څخه مکروه یی لیکلی دی. (۳) نو دادواړی خبری دذکرسوی سړی دامامت دمکروه والی سبب دی. یعنی که څه هم لمونځ په هغه پسی اداء کیږی. لقوله ﷺ صلوا خلف کل برو فاجر الحدیث نقله فی شرح المنیه. لیکن مکروه کیږی. اوکم لمونځونه چی په هغه پسی سوی دی هغه هم

= مِنْ مُتَأَخِّرِي عُلَمَاءِ الْحَنَفِيَّةِ عَنْ هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ فَأَجَابَ بِالْجَوَازِ مِنْ غَيْرِ كَرَاهَةٍ. (رد المحتار بالإمامة ج ۱ ص ۵۲۵ ط. س. ج۱ ص ۵۲۲). ظفیر

(۱). ولاغیر الالثغ به ای بالالثغ علی الاصح کما فی البحر (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة مطلب فی الالثغ ص ۵۴۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۱). ظفیر

(۲). وهوفرض علی الفور وهوالاصح فلایباح له تاخیر بعد الامکان الی العام الثانی فاذا آخره وادی بعدذالك وقع اداء کذا فی البحرالرائق (عالمگیری مصری کتاب المناسك ص ۲۰۲ج۱ ، ط. م. ج۱ ص ۲۱۷). ظفیر

(۳). ویستحب للرجل خضاب شعره ولحیته الخ ویکره بالسواد وقیل لا (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحظر والاباحة فصل فی البیع ص ۳۷۵ ج۵ ، ط.س. ج۲ ص ۴۲۲). ظفیر

وسول، دهغه دراګرزولو ضرورت نسته. ددی دپاره یو بل صالح اوعالم سړی امام جوړول پکاردی ولی چی دهغه په امام جوړولو کی دهغه تعظیم دی اوتعظیم دفاسق حرام دی. (۱) اودصلحی دجشن شرکت ددی څخه بیل ساتل پکاردی ولی چی په دی کی په شرکت کولو کی دحاکمانو دحکم په وجه قوم ته فی الجمله مجبوری ده. محض په دی وجه به دفسق حکم نه سی پرکول کیدی. فقط

څوک چی سنی نه وی اودشیعه څخه متاثر دی، دهغه امامت: **سوال**: (۷۰۳) یوسړی مخکی رافضی وو هغه دشیعه اوسنی قوم په منځ کی امام جوړسو اوچونکی اکثره خلګ سنیان وه هغه په لمانځه کی خپل طرز اوطریقه دسنیانو غوندی ولګول، کم خلګ چی دهغه شیعه توب ته ګوری هغوی لمونځ نه کوی اودزړه دتسلی دپاره داسوال پیش کوی چی که چیری دا امام سړی دشیعه ګانو پرهغه فرقه باندی کمه چی پرام المومنین حضرت عائشی صدیقی رضی اللہ عنہا باندی تهمت لګوی اوحضرت علی رضی اللہ عنہ خدای ګنی اوپه وحی راوړلو کی دحضرت جبرایل علیہ السلام سهوه کیدل منی، اوپر صحابه کرامو باندی لعن طعن کوی بالخصوص پرشیخینو باندی چی دغه فرقی والا دفقهی روایاتو په موجب کافران دی. دا امام که پرهغوی باندی لعنت ووایی اوخپله هغه عقیده بیان کړی کمه چی داهل سنت والجماعت ده چی داسی خلګ کافران دی. هلته به موږ لمونځ کووکنی زموږ تسلی نه کیږی ترڅو پوری چی صفایی ونه کړی. دغه سړی ددی څخه انکار کوی چی داخبره به هیڅکله ونه کړم. ددی انکار څخه نور شك پیدا کیږی دهغه دشیعه کیدلو. آیا په هغه پسی لمونځ کول دداسی سړی په موجودګی کی په چا پسی چی تریوی مودی پوری بغیر دعذر څخه خلګ لمونځ کوی، درست به وی اوکه نه؟

جواب: داظاهره خبره ده چی که چیری دغه سړی سنی وای نوزیاتی کوونکو رافضیانو ته دکمو اعتقاد چی دکفر حدته بالیقین رسیدلی دی اوپه اتفاق داهل سنتو هغوی کافران دی) هغوی ته په کافر ویلو اوملعون ویلو کی به ده ولی تامل (انکار) کولی. نوکله چی دغه سړی په دی باره کی داهل سنت والجماعت موافقت نه کوی نوضرور دی شیعه او رافضی دی، (۲) یا درافضیانو طرفدار دی پرهر حال دامام جوړولو لائق نه دی (۳). او مخکنی امام په چا کی چی څه وجه دامامت دکراهت او عدم جواز نسته، هغه امام ساتل

---

(۱). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (در مختار) واما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لایتم لامر دینه وبان فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقد وجب علیهم اهانته شرعا الخ بل مشی فی شرح المنیة کراهة تقدیمه کراهة تحریم. (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۹۹ – ۵۷۰) ظفیر.

(۲). وبهٰذا ظهر ان الرافضی ان کان ممن یعتقد الالوهیة فی علی رضی اللہ عنہ اوان جبرئیل غلط فی الوحی اوکان ینکر =

پکاردی. فقط

دښځې په حلفيه بيان باندې نکاح ترل جرم نه دی: **سوال:** (۷۰۴) يوې ښځې په قسم سره بيان وکې چې زما خاوند ماته طلاق راکړی دی. په دې بيان قاضی دهغې نکاح دبل سړی سره وترل. وروسته معلومه سوه چې طلاق نه وو سوی. خلګو په نکاح تړونکی پسی لمونځ کول پرېښوول. په داقسم نکاح تړلو سره دنکاح خوان امامت جائزدی اوکه نه؟ او دهغه ښځه طلاقيږي اوکه نه؟

جواب: دښځې پربيان باندې کله چې هغې په قسم سره دمخکنی خاوندطلاق ورکول بيان کړل، دبل سړی سره يې نکاح تړل درست (۱) دی. اوپه دې وجه باندې نکاح خوان دامامت څخه دلېرې کولو قابل نه دی اوپه هغه پسی لمونځ صحيح دی. ليکن کله چې ثابته سوه چې هغه ښځه طلاقه سوې نه ده، نوپه دغه وخت کې ددوهمې نکاح باطل کېدل په عام طور سره بيانول ضروری دی او ددوهم خاوند څخه يې جلا کول لازم دی. بياکه چيری طلاق وسی نودعدی تيريدلو څخه وروسته دوباره نکاح کېدل پکاردی. اووددی څخه دا خبره هم واضحه سوه، چې دقاضی صاحب بی بی دهغه دنکاح څخه خارجه نه سوه. فقط

داوړدې ږيرې والا اوږيره لنډونکې کې امامت دپاره څوک ښه دی: **سوال:** (۷۰۵) زموږ په کلي کې دوه امامان دی. ف. م. ف چې عمريې پنځوس کاله، سپينه جامه اغوستونکې، اوږده ږيره والا، حافظ دقرآن اودجمعې پابيند دی. او (م) چې ديرش څلويښت کاله عمر يې دی، ږيره لنډوی ناظره خوان، دجومات څخه هروخت غائب، اويووار يې بی بی اودسه جمعه ورکړې وه، نوپه دې حالت کې امامت دچاښه دی اوکم يو امام کيدل پکاردی؟

جواب: په دې صورة کې (ف) دامامت زيات حقداردی اولمونځ په (م) پسې هم اداء کيږي. خوکله چې هغه ددين په باره کې محتاط نه دی اوږيره يې دشرعی موافق نه ده، اوکله يې بی اودسه لمونځ ورکړی دی نوپه هغه پسې لمونځ مکروه (۲) دی. فقط

= صحبة الصديق اويقذف السيدة الصديقه فهو كافر لمخالفة القواطع المعلومة من الدين بالضرورة (رد المحتار كتاب النكاح فصل فى المحرمات ص ۳۹۸ ج۲ ، ط.س. ج۳ ص ۴۶). ظفير

(۳). ويكره امامة عبد الخ وفاسق (در مختار) بل مشى فى شرح المنية كراهة تقديمه كراهة تحريم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۹ – ۵۶۰) ظفير.

(۱). وحل نكاح من قالت طلقنى زوجى وانقضت عدتى (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الحظر والاباحة فصل فى البيع ص ۳۷۱ ج ۵ ، ط.س. ج۶ ص ۴۲۰). لا تجوز خلف الرافضى والجهمى الخ (عالمگيرى مصرى باب الامامة ص ۷۸ ج۱ ، ط. م. ج۱ ص ۸۴) ظفير.

(۲). ويكره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشى فى شرح المنية كراهة تقديمه كراهة تحريم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفير

(یوه قبضه (موټی) ږیره ساتل سنت دی، دهغه څخه کوچنی کول دږیری خریلو په حکم کی دی اودا حرام دی: لَا يُكْرَهُ دَهْنُ شَارِبٍ وَ لَا كُحْلٍ إذَا لَمْ يَقْصِدْ الزِّينَةَ أَوْ تَطْوِيلَ اللِّحْيَةِ إذَا كَانَتْ بِقَدْرِ الْمَسْنُونِ وَهُوَ الْقَبْضَةُ وَأَمَّا الْأَخْذُ مِنْهَا وَهِيَ دُونَ ذَلِكَ كَمَا يَفْعَلُهُ بَعْضُ الْمَغَارِبَةِ ، وَمُخَنَّثَةُ الرِّجَالِ فَلَمْ يُبِحْهُ أَحَدٌ ، وَأَخْذُ كُلِّهَا فِعْلُ يَهُودِ الْهِنْدِ وَمَجُوسِ الْأَعَاجِمِ. (رد المحتار کتاب الصوم. باب مایفسد الصلوة مطلب فی الاخذ من اللحیة ص ۱۵۵ ج۲. ظفیر)

دوهم په وجه امامت پریږدی اوکه نه؟ **سوال**: (۷۰۶) زه دډیری مودی راهیسی امامت کوم. اوس ماته څه وهم شروع سوی دی چی اودس به می مات سوی وی. په دی وجه می په زړه کی دا تقاضاده چی ته امامت مه کوه. اوکله چی خلک یوازی یوازی پرلمانځه وینم نو دامامت څخه بغیر می زړه نه صبریږی. شرعًا څه حکم دی؟

جواب: په وهم باندی هیڅ عمل پکارنه دی اوداسی وسوسه دفع کول پکاردی اولاَحولَ ولا قوة الا بالله اکثر وایه اوترڅو پوری چی دی داودس ماتیدلو یقین نه وی ترهغه وخته پوری دغه طرفته څه التفات کول نه دی پکار. (۱) اوامامت کول پکاردی. په حدیث شریف کی داراغلی دی چی ترڅو پوری دحدث آواز یا بدبویی معلومه نه سی ترهغه وخته پوری اودس نه ماتیږی. (۲) فقط

دګروی څخه دنفع اخستونکی امامت مکروه تحریمی دی: **سوال**: (۷۰۷) چی یو سړی مزکه په ګرو واخلی اونفع یی خوری نودهغه امامت مکروه تحریمی دی، اوکه تنزیهی؟

جواب: مکروه تحریمی دی. کذافی الشامی (۳). فقط

دماخستن دفرض لمونځ کولو څخه وروسته بیا ددغه فرض لمونځ امامت کولی سی اوکه نه؟

سوال: (۷۰۸) زید په یوجومات کی په امام پسی دماخستن فرض وکړل. دهغه څخه وروسته یی په بل جومات کی دماخستن دفرضو امامتی وکړه نودوباره یی چی کم فرض لمونځ ورکی هغه فرض دی اوکه نفل؟

جواب: دزید فرض لمونځ مخکی سوی وو. دوباره یی چی کم وکی هغه نفل سوه په هغه پسی دخلګو فرض اداء نه سوه (۴). فقط

---

(۱). الیقین لایزول بالشك (الاشباه والنظائر القاعدة الثالثه ص ۷۵). ظفیر

(۲). عن ابی هریرة ﷺ قال قال رسول الله ﷺ اذاوجد احدکم فی بطنه شیئًا فاشکل علیه اخرج منه شیئ ام لا ؟ فلا یخرجن المسجد حتٰی یسمع صوتا اویجد ریحا رواه مسلم (مشکوٰة باب مایوجب الوضوء ص ۴۰). ظفیر

(۳). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (در مختار) بل مشی فی شرح المنیة کراهة تقدیمه (ای الفاسق) کراهة تحریم. رد المحتار. باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفیر

(۴). لا مفترض بمتنفل وبمفترض فرض اٰخر لان اتحاد الصلاتین شرط عندنا وصح ان معاذاً کان یصلی مع =

دمنكراتو څخه دځان نه ساتونكي اودمور اوپلار نافرماني كونكي امامت: **سوال**: (۷۰۹) بكر دپهلوانانو ګشتي (غيږي) ته ځي چيري چي ډول وغيره منكرات وي اوپه ميلو كي چيري چي هرقسم قبيح كارونه كيږي دي يي تماشي كوي. دجمعي ترك كونكي دي. اوبكر خپل زوم عمر راپارولي اوغولولي دي اودخپل پلار زيد عاق اونافرمانه كړي يي دي. تردي چي عمر را ولاړسو خپل پلار يي وواهي. حالانكي دنكاح څخه مخكي عمر دزيد ډير تابعدار وو اوبكر خپل زوم عمر دپلار څخه دمعافي غوښتلو څخه منع كي. او ددين علم حاصلولو څخه يي هم بندكي. آيا دبكر اوعمر امام جوړول درست دي اوكه نه؟ اوعمر دخپل پلار زيد څخه عاق دي اوكه نه؟

جواب: عمر په دي صورة كي دپوښتني كونكي دبيان موافق دخپل پلار عاق اونافرمانه اوشرعًا فاسق اوعاصي دي. نوامام جوړول دهغه حرام دي اوپه هغه پسي لمونځ مكروه دي. دغه ركم بكر چي عمر دمور اوپلار پرنافرماني باندي اماده كوي اودشرعي منكراتو مرتكب دي. فاسق دي. دهغه امام جوړول حرام دي اولمونځ په هغه پسي مكروه تحريمي دي. علامه شامیؒ په فاسق پسي دلمانځه مكروه تحريمي كيدلو اودفاسق امام جوړولو دحرمت په دليل كي داليكلي دي چي فاسق دحديث په اعتبار سره واجب الاهانت دي او په امام جوړولوكي دهغه تعظيم دي. په دي وجه دهغه امام جوړول حرام سو. دشامي عبارت دادي، اما الفاسق فقد عللوا كراهة تقديمه بانه لايهتم بامر دينه وبان فی تقديمه للامامة تعظيمه وقد وجب عليهم اهانته شرعًا (۱) الخ. فقط

دشپږو ګزو پلن پرتوګ اغوستونكي امامت: **سوال**: (۷۱۰) كه چيري پرتوګ شپږ ګزه پلن وي اودبجلكو څخه لوړوي. امام هغه واغوندي اولمونځ پكښي وركړي نوجائزدي اوكه نه؟

جواب: لمونځ صحيح دي فقط (ځكه چي دپلنو پايڅو پرتوګ اغوستل درست دي. ظفير)

دچانسب چي په مخكي پشت كي خراب وي، دهغه امامت: **سوال**: (۷۱۱) زيد خپلي ښځي ته طلاق مغلظ وركي، يوكال وروسته بيا دهغه خاوند بغير دشرعي نكاح څخه په خپل زوجيت كي وساتله اودهغې څخه يوه انجلۍ پيداسوه دهغې سره يومسلمان نكاح وكړه، دهغه څخه چي كم اولاد پيداسو نوهغه امامت كولی سی اوكه نه؟ په هغه پسي لمونځ جائزدي اوكه نه؟

جواب: كه چيري دغه اولاد صالح وي اودامامت قابل وي مثلاً داچي عالم وي، دشريعت

= النبیؐ نفلا وبقومه فرض (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۹). ظفير

(۱). رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰ . ظفير

دمسئلو څخه خبروی نوپه هغه پسی لمونځ بلاکراهته درست دی بلکی ښه دی. (۱) فقط

پرچا باندی چی ښځه تور ولګوی دهغه امامت: **سوال**: (۷۱۲) هنده یوه کونډه بازاری ښځه دخپل حرام حمل نسبت دجومات امام ته کوی اوامام انکار کوی چی داپرما باندی ناحقه الزام لګوی. یوڅوکسان امام معزوله کول غواړی. شرعًا ددی امام دامامت څه حکم دی؟

جواب: کله چی دزنا هیڅ شهادت موجودنه دی نوزنا اودزنا څخه حمل کیدل ثابت نه دی. (۲) اومحض تهمت لګول دی. نودامام په امامت کی به په دی وجهی سره څه کراهت نه وی. فقط

دکسبیانو څخه دپیسو اخستونکی امام امامت: **سوال**: (۷۱۳) دجومات امام دهغه ښځو څخه آمدنی اخلی څوك چی په ناجائزه طریقه یعنی دکسبی بدکاری (زنا) په طور خپله ګذاره کوی اوکله چی یوه ښځه دکورنی اوکوچنی په ناجوړی کی وفات سی نودغه امام داوسپنی په سیخ باندی دشړشمو تیل پوری کړی اوپر هغه چاپیره یی ګرځوی چی دهغه څخه بلا جوړه نه سی. همدا اعتقاد دوفات سوی (ښځی) دوارثانو وی. دهغه څخه امام دأجرت په طور نقدی روپی اخلی. زید مړسو اوپه نیت دثواب پسماندګانو دامام څخه ماسوا یوبل یتیم مسکین ته خیرات کپړی وغیره ورکړی. نوآیا امام ته دنه ورکولو ګناه وسوه اوکه ثواب؟ اوکه حق ددغه امام وو؟ داسی امام دامامت قابل دی اوکه نه؟

جواب: دحرامی ګټی څخه اخیستل هیچاته هم درست نه دی. (۳) خاصکر دجومات امام ته په داسی شیانوکی دډیر احتیاط ضرورت دی. اوکمه ښځه چی داولاد په درد کی یاپه نفاس (ځلوینبتی) کی مړه سی هغه شهیده ده. دهغه څخه دبلا جوړیدلو عقیده ساتل غلط دی دداسی خیال څخه توبه کول پکاردی. اودایصال دثواب دپاره غریبانو یتیمانو اومسکینانو ته یوڅه ورکول دمړی دپاره دثواب ذریعه ده دامام څه خاص حق په هغه کی نسته که چیری هغه هم محتاج اوغریب وی، نوهغه ته دی هم ورکول سی لیکن داګټل

---

(۱). وولد الزنا هذا ان وجد غیرهم والا فلا کراهة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲). ویکره تقدیم الفاسق الخ وولد الزنا بناء علی ان الغالب فیه الجهل ایضا اذا لیس له من یحمل علی التخلق بالاخلاق الحمیدة من العلم وغیره حتی لوتحقق منه عدم الجهل لایکره تقدیمه کالعبد والاعرابی فانه لا ذنب له بزنی ابویه ولاتزر وازرة وزر اخریٰ (غنیة المستملی ص ۳۵۱) اوسوال چی دَچاپه باره کی دی هغه خوپخپله ولد الزنا هم نه دی البته دَهغه مورده. ظفیر

(۲). الشهادة فی الزنا یعتبر فیها اربعة من الرجال لقوله تعالی (هدایه کتاب الشهادات ص ۱۳۸ ج ۳) ظفیر.

(۳). الحرمة تتعدد مع العلم بها (درمختار) اما لو رأی المکاس مثلا یاخذ من احد شیئا من المکس ثم یعطیه اٰخر ثم یاخذ من ذالك الاٰخر فهو حرام (رد المحتار کتاب البیوع باب البیع الفاسد ، مطلب الحرمة تتعدد ص ۱۸۰ ج ۴ . ظفیر

چې دهمده حق دی اودده څخه علاوه نورو محتاجو يتيمانو ته ورکول ګناه ده بالکل غلطه اومحض افتراء ده. داسی امام دامام جوړولو لائق نه دی. ([1]) فقط

دامام رکوع اوسجده اوږدول څنګه دي؟ **سوال:** (۷۱۴) امام رکوع اوسجده اوږدوی سره ددې چې مقتديان يې منع کوی ليکن امام نه منی شرعًادداسی امام متعلق څه حکم دی؟

قرآئت اوږدول: **سوال:** (۷۱۵) چې امام قرآئت کرار وايي اوسورة هم لوی وی چې مقتديانو ته پکښې تکليف وی نودا جائزدی اوکه نه؟

دامام غير حاضري: **سوال:** (۷۱۶) ديوسړی دکار په وجه امام پنځه اووه واره په هفته کی غير حاضر وو، دهغه باره کی څه حکم دی؟

دماخستن څخه وروسته دامام ګپه اوبنډار کول اودسهار په لمانځه کی نه حاضريدل: **سوال:** (۷۱۷) که امام ددوستانو آشنايانوسره کنبښستی چې دهغه په وجه دشپې په بيده کيدو کی تاخير وسی اودسهار دلمانځه دپاره ولاړيدی نه سی اودامام نائب دجومات دطرفه څخه په تنخواه باندی وساتل سی، ددغه امام متعلق څه حکم دی؟

جواب: (۱) امام ته په لمانځه کی اختصار اوتخفيف کول پکاردی. زيات اوږدول دقرآئت اورکوع اوسجدی ښه نه دی. کما ورد فی الحديث ([2]).

(۲) زيات دی نه اوږدوی او دمسنون قرآئت څخه دی تجاوز نه کوی. ([3])

(۳) ښه داده چې دمقتديانوپه رضامندی سره دی داسی کوی. دمقتديانو رضامندی څخه بغير داسی کول ښه نه دی.

(۴) داښه نه دی. حضور ﷺ به دانه خوښوله. ([4]) فقط

څوک چې ځوانه کونډه انجلی، دنکاح څخه بنده وی دهغه سړی امامت: **سوال:** (۷۱۸) يو سړی ځوانه کونډه انجلی په نکاح کول غواړی خودهغې پلاريې نه غواړی، په هغه پسی

([1]). ويکره امامة عبد الخ وفاسق الخ ومبتدع (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱، ط. س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰) ظفير.

([2]). ويکره تحريما تطويل الصلوة علی القوم زائدا علی قدر السنة فی قراءة واذکار رضی القوم اولا، لاطلاق الامر بالتخفيف (درمختار) لما فی الصحيحين اذا صلی احدکم بالناس فليخفف فان فيهم الضعيف والسقيم والکبير واذا صلی لنفسه فليطول ماشاء الخ (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۷ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص۵۶۴). ظفير

([3]). ان التطويل هو الزيادة علی القرآئة المسنونة فانه صلی الله عليه وسلم نهی عنه وقراءته هی المسنونة فلا بد من کون مانهی عنه غير ماکان دابه الا لضرورة الخ (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۸ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۵)

([4]). ويکره النوم قبلها والحدث بعدها لنهی النبی ﷺ عنهما الا حديثا فی خير لقوله ﷺ (لا سمر بعد الصلوة يعنی العشاء الاخيرة ؒ) وانما کره الحديث بعدها لانه ربما يؤدی اللغو اوالی تفويت الصبح اوقيام الليل لمن له عادة به واذا کان لحاجة مهمة فلا باس ؒ (رد المحتار کتاب الصلوة تحت قول وتاخير عشاء الی ثلث الليل ص ۳۴۱ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۳۶۸). ظفير

لمونځ څنګه دی؟

جواب: لمونځ په هغه پسی صحیح دی خو باوجود دښه موقع په کفو کی دپیدا کولو دخپلی لور نکاح نه کول ډیر بد دی، داسی کول نه دی پکار.

(ځکه چی ارشاد رباني دی: وَأَنْكِحُوا الْأَيَامٰى مِنْكُمْ. په ایامٰی کی کونډه هم داخله ده. ظفیر)

دخلافت څخه دمخالف امامت: **سوال**: (۷۱۹) کم سړی چی دخلافت څخه قطع تعلق وکړی او ددی په باره کی نه څه کوشش کوی نه په یوه جلسه کی شریکیږی، اوکه دهغه څخه دسبب پوښتنه وسی نوهغه ته غیرمهم اوخلاف مصلحت وایی اوخپل زیراثر کسانوته هم ددی تلقین کوی اوفرقه بندی قائمه کړی، آیا داسړی مسلمان دی. که چیری وی نودده امامت جائز اواولی کیدی سی؟

جواب: دغه سړی پرغلطی باندی دی. اسلام او داسلامی سلطنت اوخلافت سره همدردی دمسلمانانو اولین فرض دی، سره دمسلمان کیدلو دخلافت اسلامیه سره همدردی نه ساتل سخته خطاء ده. دتفصیل داموقع نه ده. اجمالی خبره داده چی خیال مذکور ددغه سړی غلط دی اوباطل دی. باقی تکفیر دهغه درست نه دی اوجګړه کول مناسب نه دی او څه تعرض ورسره مه کوی اوفتنه اوفسادمه زیاتوی. په صبر اوسکون سره خپل کارکوی. څوك چی شریك سی فبها اوڅوك چی شریك نه سی هغه دهغه پرذمه دی، دهغه سره دڅه تعرض کولو ضرورت نسته. فقط

په سودی کاروبار کی وظیفه اوکار کول اوپخپله دسود اخستونکی امامت: **سوال**: (۷۲۰) یو سړی په سرکاری بینك کی ملازم (کار کوونکی) دی اوسودی قرض لیکی اوپخپله هم سود اخلی. په هغه پسی لمونځ مکروه تحریمی دی اوکه نه؟ اودلمانځه اعاده واجبه ده اوکه نه؟

جواب: په حدیث شریف کی دسود په اخستونکی او ورکونکی اوشاهدانو وغیره باندی لعنت وارد سوی دی اوحضور ﷺ فرمایلی دی: هُمْ سَوَآءٌ، یعنی دوی ټول په ګناه کی برابردی. لهٰذا ذکرسوی سړی چی ترڅو پوری توبه ونه کاږی په وجه دفاسق کیدلو داامام جوړولو لائق نه دی اولمونځ وریسی مکروه تحریمی دی کذافی الشامی (۱). لیکن په درمختار کی یی بل ځای نقل کړی دی: صلی خلف فاسق اومبتدع نال فضل الجماعة افاد ان الصلوٰة خلفهما اولی من الانفراد. شامی (۲) البته داقاعده هم فقهاوو لیکلی ده:

---

(۱). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح النیه ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

(۲). رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲ . ظفیر

كل صلوة ادى مع كراهة التحريم تجب اعادتها.

([1]) په دی کی بعضو داتفصیل هم فرمایلی دی چی په وخت کی دننه اعاده واجبه ده او دوخت څخه وروسته مستحب ده خو شامی دی ته مرجوح ویلی دی اوویلی یی دی چی راجح خبره داده چی په وخت کی دننه اودوخت څخه وروسته اعاده واجبه ([2]) ده. البته کم علماء چی داصل څخه اعادی ته مستحب فرمایی هغوی به ورته په دواړو حالو کی مستحب وایی. فقط

چی کم سړی دمطلقه ثلاثه ښځی نکاح بغیر حلالی تړی اوشرح وقایه را واخلی اووی غورزوی دهغه امامت: **سوال**: (۷۲۱) کم دجمعی امام چی دمطلقه ثلاثه ښځی نکاح دطلاق سره بغیر دتحلیل څخه وتړی اودا ووایی چی زماپه نزد دری طلاقه په منزله دیورجعی طلاق دی، بحث راسره وکړی، بیا دیو دیوبندی تعلیم یافته سره چی یی خبری وسوی نوشرح وقایه پیش سوه نوذکر سوی سړی شرح وقایه راپورته کړه اودجومات په صحن کی یی وغورځوله اودایی وویل چی دیوبندی ملا اوکم خلگ چی په دی مسئله کی دده ملگری دی داټول منافقان دی. دداسی سړی دامامت شرعًا څه حکم دی؟

جواب: دمطلقه ثلاثه ښځی سره دتحلیل څخه بغیر دمخکنی خاوند سره نکاح تړونکی سړی فاسق دی اودفقهی کتاب غورزونکی اوحقانی عالمانو ته منافق ویونکی دسختی درجی فاسق دی، بلکی ددین دکتابونو دسپکاوی سره دکفر بیره ده. داسی سړی دامامت لائق نه دی ترڅو پوری چی هغه توبه ونه کاږی اودایمان تجدید ونه کړی نوهغه دی امام نسی جوړول کیږی. په شامی کی دی: وَأَمَّا الْفَاسِقُ فَقَدْ عَلَّلُوا كَرَاهَةَ تَقْدِيمِهِ بِأَنَّهُ لَا يَهْتَمُّ لِأَمْرِ دِينِهِ، وَبِأَنَّ فِي تَقْدِيمِهِ لِلْإِمَامَةِ تَعْظِيمَهُ، وَقَدْ وَجَبَ عَلَيْهِمْ إهَانَتُهُ شَرْعًا، وَلَا يَخْفَى أَنَّهُ إذَا كَانَ أَعْلَمَ مِنْ غَيْرِهِ لَا تَزُولُ الْعِلَّةُ، فَإِنَّهُ لَا يُؤْمَنُ أَنْ يُصَلِّيَ بِهِمْ بِغَيْرِ طَهَارَةٍ فَهُوَ كَالْمُبْتَدِعِ تُكْرَهُ إمَامَتُهُ بِكُلِّ حَالٍ ﷺ ص ۳۷۲ ج۱ .

وفى شرح الفقه الاكبر عن التتمة من اهان الشريعة والمسائل التى لابد منها كفر الخ ص ۲۱۵. فقط

دخائن اوغاصب امامت: **سوال**: (۷۲۲) دزید داولاد په محله کی چی کم امام دی هغه چل کوونکی (دهوکه باز) دی یعنی د خلگو دروپو وهلو په خیال سره خپل ځان دحکومت په

([1]). الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب صفة الصلوة. مطلب واجبات الصلوة. ص ۴۲۵ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۴۵۷. ظفير

([2]). قيد فى البحر فى باب قضاء الفوائت وجوب الاعادة فى اداء الصلوة مع كراهة التحريم بما قبل خروج الوقت اما بعد فتستحب، وسياتى الكلام فيه هناك ﷺ وترجيح القول الاول بالوجوب فى الوقت وبعده (رد المحتار باب صفة الصلاة تحت مطلب كل صلاة اديت مع كراهت التحريم ص ۴۲۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۴۵۷). ظفير

کورکی غریب لیکی، اوقسم باندی اخلی، که څه هم دهغه سره ښه ډیر مال وی. دغه رکم ددی امام سره ډیر مال جمع دی. دداسی خائن اوغاصب اقتداء درسته ده اوکه نه؟ کله چی مقتدیان دهغه څخه نفرت کوی. اودزید اولاد په دی خبره ضد کوی چی موږ به په همدی چلباز امام پسی داختر لمونځ کوو. فقط

جواب: کم سړی چی دخلګو حقونه اودیون سره دوس لرلو نه اداء کوی او (دخلګو حقونه) وهی هغه ظالم اوفاسق دی. په هغه پسی لمونځ مکروه دی. کذا فی الشامی (۱)

دحنفی انجلۍ سره دشیعه نکاح اودنکاح تړونکی امامت: **سوال**: (۷۲۳ دحنفی انجلۍ او شیعه هلك نکاح په خپلو کی کیدی سی اوکه نه؟ که چیری نسی کیدی چی کم سړی نکاح وروتړی اواصرار کوی چی کیدی سی، دهغه دپاره څه حکم دی؟ که چیری هغه دجومات امام وی نوهغه پسی به لمونځ کیږی اوکه نه؟

جواب: رافضی چی تبراء کونکی وی (صحابه ؤ ﷺ ته بدرد وایی) دهغه سره دمسلمانی سنی حنفی ښځی نکاح درسته نه ده اوکه چیری نکاح سوی وی نو دیوبل څخه دی جلا سی. (۲) او کم امام دمسجد چی داسی نکاح وکړی هغه دامام جوړولو لائق نه دی، که څه چی په ده پسی لمونځ صحیح کیږی ، مګر مکروه دی ، داسی امام که چیری توبه ونه کاږی نو دلیری کولو لائق دی . (۳) فقط

دنابینا امامت: **سوال**: (۷۲۴) دنابینا دامامت څه حکم دی. که چیری مکروه وی نوولی؟ او کله چی دهغه څخه اعلم موجود وی اودهغه دامامت څخه نفرت کوی نوڅه حکم دی؟ په هغه پسی دلمونځ کولو څخه یوازی کول ښه دی اوکه نه؟

جواب: دهدایی صاحب دړوند دامامت دکراهت دوی وجهی لیکلی دی. یوه داچی هغه دنجاست څخه ځان نه سی ساتی، بله داچی خلګ دهغه دامامت څخه نفرت کوی. نو که چیری دادواړی وجهی نه وی نودړوند امامت بغیر دکراهت څخه درست دی. (۴) اوپه

---

(۱). بل فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (رد المحتار. باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۰) ظفیر.

(۲). وفی النهر تجوز مناکحة المعتزلة لانا لا نکفر الخ (درمختار) وبهٰذا ظهر ان الرافضی ان کان ممن یعتقد الالوهیة فی علیؓ اوان جبریلؑ غلط فی الوحی اوکان ینکر لصحبة الصدیق اویقذف السیدة الصدیقة ﷺ فهو کافر (رد المحتار فصل فی المحرمات ص ۳۹۸ ج ۲ ، ط.س. ج ۳ ص ۴۵ - ۴۶). ظفیر

(۳). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

(۴). ویکره تقدیم العبد الخ والاعمٰی لانه لا یتوقی النجاسة الخ ولان فی تقدیم هٰولاء تنفیر الجماعة فیکره ، (هدایه باب الامامة ص ۱۱۰ ج۱) . ظفیر

شامی کی یی داعمٰی په امامت بلا کراهت باندی استدلال کړی دی چی حضور ﷺ عبد الله بن ام مکتوم﷜ اوعتبان﷜ امامان جوړ کړی وه. لکن ورد فی الاعمٰی نص خاص هو استخلافه ﷺ لابن ام مکتوم وعتبان ﷠ علی المدینة وکانا اعمیین لانه لم یبق من الرجال من هو اصلا منهم. الخ، (۱) غرض داچی کله داعمٰی څخه اعلم (زیات پوه کسان) موجود دی اوخلګ داعمٰی دامامت څخه نفرت هم کوی، نوښه داده چی اعمٰی دی امام نه سی اوکه چیری سو، نولمونځ ورپسی کول پکاردی، دیوازی لمونځ کولو څخه په هغه پسی افضل دی څنګه چی په درمختار اوشامی کی دی: صلی خلف فاسق اومبتدع نال فضل الجماعة الخ قوله نال فضل الجماعة افاد ان الصلوة خلفهما اولی من الانفراد الخ (۲). ص۳۷۷ شامی. فقط

داختر دلمانځه دپاره امامت: **سوال**: (۷۲۵)دیومسجد امام دکوچنی اختر دلمونځ ورکولو څخه وروسته دوباره ښځو ته داختر لمونځ ورکی شرعًا ددی څه حکم دی؟

جواب: کم امام چی یووار داختر لمونځ ورکی هغه بیا دوباره داختر لمونځ نسی ورکولی. دوباره چی هغه کم لمونځ ورکوی هغه نفل (۳) دی. اودنفلو جمعه مکروه ده. (۴) لهٰذا دغه لمونځ مکروه سو. اویوازی ښځوته جمع ورکول هم مکروه دی. کذافی الدر المختار (۵). فقط

دتصویر ایستونکی امامت ورروسته دتوبی څخه: **سوال**: (۷۲۶) دیوه لیډر (پارټۍ مشر) دوجهی څخه یومجلس جوړسو په هغه کی امام صاحب هم دبلنی په وجه راغی، دټول مجلس سره دامام صاحب تصویر هم واخستل سو. اوامام صاحب سره ددی چی دمسئلی څخه خبروو، خپل تصویر یی وایستی، نوپه هغه پسی لمونځ صحیح دی اوکه نه؟ کله چی اوس هغه دخپلی غلطی اقرار کوی اوتوبه کاږی ؟

جواب: تصویر پخپله ایستل یاپه بل چا ایستل په شریعت کی حرام دی. دابیشکه دهغه څخه غلطی او ګناه وسوه. لیکن کله چی دغه امام صاحب اوس توبه کاږی ، نو لمونځ په هغه پسی بغیر کراهته صحیح دی (۶) . فقط

---

(۱). رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰ . ظفیر

(۲). رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲ . ظفیر

(۳). ولا مفترض بمتنفل وبمفترض فرضا اٰخر لان اتحاد الصلاتین شرط عندنا (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۴۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۹). ظفیر

(۴). ولا التطوع بجماعة خارج رمضان ای یکره لو علی سبیل التداعی بان یقتدی اربعة بواحد (ایضًا باب الوتر والنوافل ص ۶۲۳ ج۱ ، ط.س. ج ۲ ص ۴۸). ظفیر

(۵). ویکره تحریما جماعة النساء ولوفی التراویح (ایضًاباب الامامة ص ۵۲۸ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۵). ظفیر=

چې زوی یې دزنا مرتکب وی نودهغه دپلار امامت څنګه دی؟ سوال: (۷۲۷ زید دخپل پلار دخور سره زنا وکړه اوهغه یې حامله کړه. دهغه پلار امام دی اوزید جومات ته اوبه هم راوړی. دزید په پلار پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟ اودزید په راوړو اوبو باندی اودس جائز دی اوکه نه؟

جواب: دزید دبدکاری په وجهی سره دزید دپلار په امامت کی هیڅ کراهت نسته. اود زید په راوړو اوبو سره اودس جائزدی، لیکن داضروری دی چې داسی سړی ته تنبیه وسی اوتوبه ورباندی وایستل سی. فقط

دشراب چښونکی امامت: **سوال**: (۷۲۸) زید شاهی خطیب دی خودلمانځه اوروژې پایبند نه دی. په رمضان المبارك کی په هوټلونو کی دچای چښلو اوپه عامو لارو کی دپان خوړلو اوبیړی څکولو عادی دی. ددی څخه علاوه دائم الخمر دی، خُمارکول یې روزمره مشغله ده اوزانی دی، سره ددی حرکاتو په جامع مسجد کی خطبه وایی. داسی سړی خطبه ویلی سی اوکه نه؟

جواب: په داسی سړی پسی لمونځ کول مکروه دی اودی دامام جوړولو لائق نه دی، معزولول یې پکاردی اوترڅو پوری چې دی دبدو کارونو څخه توبه ونه کاږی امام دی جوړ نه سی ([1]). فقط

دامامیه شیعه امامت: **سوال**: (۷۲۹) فرقه امامیه چې رافضیان ورته ویل کیږی په هغوی پسی داهلِ سنت لمونځ کیدی سی اوکه نه؟ که چیری په غلطی سره یې په هغوی پسی داختر لمونځ کړی وی نوهغه راګرزولی سی اوکه نه؟

جواب: په رافضی پسی دسنی لمونځ نه صحیح کیږی ددغه لمونځ اعاده کول پکاردی ([2]) اوداختر دلمانځه اعاده په هغه صورة کی کیدی سی چې دهغه څخه وروسته داهل سنت جماعت کیږی، کنی یوازی داختر لمونځ نسی کیدی.

چې پرچا باندی دخائن والی شبه وی دهغه امامت: **سوال**: (۷۳۰) که چیری پریوه سړی باندی خلګو ته مثلاً دخائن کیدلو بدګمانی وی، نوپه هغه پسی لمونځ سم دی اوکه نه؟

جواب: لمونځ پسی صحیح ([3]) دی. فقط

([2]). قال رسول الله ﷺ التائب من الذنب کمن لاذنب له (مشکوٰة باب التوبه والاستغفار ص ۲۰۴) ظفیر.

([1]). ویکره امامة عبدالخ وفاسق الخ وکذا تکره خلف امرد الخ وشارب الخمر (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (ردالمحتار. باب الامامة ص **۵۲۳** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۵۹ ...۵۶۲**).

([2]). ولاتجوز الصلاة خلف الرافضی والجهمی والمشبه ومن یقول بخلق القرآن (عالمگیری مصری باب الامامة ص ۷۸ ج۱ ، ط. م. ج۱ ص ۸۴). ظفیر ([3]). الیقین لایزول بالشك (الاشباه والنظائر القاعدة الثالثة ص ۷۵). ظفیر

ځوک چې علماءِ دیوبند ته کافر وایي دهغه امامت: **سوال**: (۷۳۱) کم سړی چې حسام الحرمین راواخلي اوخلګ دعلماءِ احناف دیوبند ترخلاف ترکفره پوری اوپه عدم جواز دامامت دعالمانو باندی باعثه کوی دداسی سړی امامت درست دی اوکه نه؟

جواب: داسی سړی فاسق دی، لائق دامام کیدلو نه دی. په حدیث شریف کی دی: سباب المسلم فسوق الحدیث، اواهل حق عالمانوته بدویونکی اوتکفیرکونکی هم لائق دامامت نه دی اوپه هغه پسی لمونځ جائز نه دی. (۱) فقط

په سرکاری ابتدائی مکتب (پرائمری سکول) کی هریجنانو ته دتعلیم ورکونکی امامت: **سوال**: (۷۳۲) په سرکاری مکتب (سکول) کی پښتو، فارسی، أردو اوحساب دتجارت دکاروبار زده کولو دپاره زده کول جائزدی اوکه نه ؟ او دکم امام زوی چې هلته ویل کوی په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: په دی تعلیم اوتعلُّم کی هیڅ حرج نسته اودکم امام زوی چې ذکر سوی لوستنه کوی نوپه دی وجهی سره ددی امام په امامت کی هیڅ حرج نسته اوهیڅ فساد اوکراهت پکښی نسته. فقط

دهغه سړی امامت دچا ښځه چې آواره (فحاشه) وي: **سوال**: (۷۳۳) زید دجومات امام دی. یوه ورځ عمر ولیدل چې دزید کورته یواجنبی سړی ورغلی دی، عمر زید ته وویل، زید هغه سړی په کورکی پټ سوی پیداکی. زید هغه دلاس ځخه ونیوی او دباندی یی را وایستی دزید ښځی دیوبل وار (راتلو) اقرار وکی خو دناجائز فعل ځخه انکار کوی. زید هغه ته طلاق ورکړی اوکه یې ورنه کړی؟ په زید پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟ عمر ډیر پښیمانه دی چې درازښکاره کولو په وجهی سره به زه ګنهګار یم. څه حکم دی؟

جواب: طلاق ورکول ضروری نه دی، ددغه ښځی ساتل جائزدی. (۲) اوزید پسی لمونځ درست دی (۳). اوعمر هم ښه وکړل ولی چې اوس دغه غیر سړی ته تنبیه وسوه، اوښځه به هم شاید داسی حرکت بیا ونه کړی، په هغې دی توبه وایستل سی. فقط

---

(۱). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰) ظفیر.

(۲). لایجب علی الزوج تطلیق الفاجرة ولا علیهاتسریح الفاجر (الدر المختار علی هامش ردالمحتار فصل فی المحرمات ص ۴۰۲ ج۲ ، ط.س. ج۳ ص ۵۰). ظفیر

(۳). کله چې دزید دخوښی ځخه خلاف دهغه ښځی دا حرکت کړیدی نودزید په دې کی څه جُرم نسته ، البته دزید وظیفه ده چې هغه ښځی ته تنبیه ورکړي، اوداسی انتظام وکړي چې دهغه ښځه نه پردغه ډول حرکت کولو باندی جرأت وکړي اونه هغې ته یوداسی موقع په لاس ورسی، که دزید دطرف ځخه په دې سلسله کی سترګی پټول وسی، اوغوږ پرې ونه ګوروی نوهغه ته به دیّوث (دؤس) ویل کیږی اودهغه امامت ورکول به مکروه وی. ظفیر

دآنریري مجسټریټ (یوقسم حکومتی منصب والا) **امامت**: **سوال**: (٧٣۴) یو سړی کم چې دښار دټولو څخه دلوی جامع مسجد امام، دخپلی علاقی مفتی او د مسلمانانو دنکاح اوطلاق دمحکمی قاضی دی. داسلام، اهلِ اسلام اوشعائر اسلام داماکن مقدسه اوجزیرة العرب وغیره موجوده نازك ترین حالات اوداسلام ددښمنانو داسلام په خرابولو کی پوره کوشش اوسرګرمی وینی، اوعدم موالات باکفار (دکفارو سره دورور ګلوی نه کولو) حکم الهی څخه دخبرتیا سره هم دموجوده حاکمانو دطرف څخه ورکول سوی آنریري مجسټریټی دځه موهومی نفع یادضرر په احتمال سره پریښوول نه خوښوی بلکی هغه دخپل ځان دپاره ددی پریښوول باعث دذلت اورسوایی اوددی وجود دموجب دعزت اوفخر ګڼی. که هرڅومره مسلمانانو په زور سره، نرمی اومحبت سره په تنهایی کی اوپه مجلسونوکی پوه کړی اوډیر واره یی آګاه کړی اوددی خبری مطالبه یی ځینی وکړه لیکن په هغه باندی هیڅ اثر ونسو. آیاداسی سړی دامامتی قابل دی اوآیا دده لمونځونه او جمعی اداء کول شرعًا صحیح اودرست دی، اوآیاپه شرعی مسائلو کی دداسی سړی فتوٰی اودنکاح اوطلاق په معاملاتو کی دهغه فیصله قابل اعتماد کیدی سی. بینوا تؤجروا.

جواب: بسم الله الرحمٰن الرحیم. الحمد لله وحده. نسی کیدی اودجماعت فرض دی چی دی ددغه منصب څخه معزوله کړی. دستخط مولانا ابو الکلام آزاد".

جواب: داسی سړی دامام جوړولولائق نه دی ولی چی په آنریري مجسټریټی کی دشریعت څخه خلاف حکم کول لازم دی څنګه چی ظاهره ده اوپه مصداق دآیت کریمه: وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ الله فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ، (١) دی فاسق دی اودفاسق امامت مکروه دی. کما فی کتب الفقه (٢) .

قادیانی ته دلور ورکونکی امامت: **سوال**: (٧٣۵) چې دچا زوم احمدی (یعنی قادیانی) وی اوهغه تعلق ورسره ساتی نوپه هغه پسی لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟

جواب: دغه سړی دامام جوړولو لائق نه دی ، ترڅو پوری چی دهغه زوم دتوبی او تجدیدِ ایمان څخه وروسته دوباره نکاح ونه کړی یاچی دغه سړی خپله لور دهغه څخه جلا نه کړی. (٣) فقط. (احمدی (قادیانی) په متفق طورباندی کافردی. لهٰذا دهغه سره دمسلمانی

(١). المائده ٧. ظفیر

(٢). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (رد المحتار. باب الامامة ص ۵٢٣ ج١ ، ط.س. ج١ ص ۵۵٩ - ۵٢٠). ظفیر

(٣). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تحریمه ای الفاسق کراهة تحریم =

انجلیہ نکاح جائزنه ده، اونه دهغه سره خپل دینی تعلق ساتل درست دی. ظفیر)

<u>دغیر متعصب غیر مقلد امامت</u>: سوال: (۷۳۶) په داسی غیر مقلدینو پسی لمونځ جائز دی که نه څوك چی متعصب اودبزرګانو په شان کی بی ادبه نه وی اوائمه اربعه حق ګنی او دهغه شرائطو هم خیال ساتی دکمو سره چی دامام صاحب په نزد لمونځ فاسدیږی؟

جواب: په داسی غیر مقلدینو پسی لمونځ صحیح (۱) دی په دی شرط چی دهغوی عقائد داهل سنت والجماعت موافق وی. فقط

<u>دیوی ورځی په متعین کولو سره دمړ کیدلو دعوٰی کونکی سړی امامت</u>: سوال: (۷۳۷) یوسړی ددی خبری دعوٰی کوی چی زه به د۲۵ ذی الحجی څخه دمحرم ترلسم تاریخ پوری ضروری مړ کیږم لیکن هغه تراوسه پوری ژوندی دی. داسی دعوٰی کونکی مسلمان پاته کیږی اوکه نه؟ دهغه نکاح بحال ده اوکه نه؟ امامت دهغه درست دی اوکه نه؟

جواب: دغه سړی کافرنه سو مسلمان دی اونکاح دهغه قائمه ده، خوداسی دعوٰی هغه نه کول نه وو پکار، دا دهغه غلطی وه، داسی دعوٰی کول ګناه ده، هغه ته ددی څخه توبه کول پکاردی اوآئنده دی داسی دعوٰی نه کوی (۲). که چیری هغه توبه وکاړی نولمونځ ورپسی بی کراهته صحیح (۳) دی. فقط

<u>دغلط خوان امام امامت</u>: سوال: (۷۳۸) کم سړی چی سورة فاتحه داسی وایی چی دالرّحمٰن ح اومیم، اودالرّحیم ح مشدده وایی اوایَّاكَ نَعْبُدُ، اِیَّاګَ په نون دغنی او ګاف سره وایی. اواِیَّاكَ نَسْتَعِیْن، اَنْ یَّاګَ په نون دغنی اوګاف سره وایی. اومستقیم مستکیم، اومشدد مخفف اومخفف مشدد، اوممدود مقصور اومقصور ممدود وایی. په داسی سړی پسی دأَقْرأ اوصحیح ویونکی په موجودګی کی لمونځ کیدی سی اوکه نه؟

= (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰) ظفیر.

(۱). ومخالف کشافعی لکن فی وتر البحر ان تیقن المراعات لم یکره اوعدمها لم یصح وان شك کره والتفصیل فی الشامی (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲-۵۲۳) ظفیر.
او دمسئلې دزیات تفصیل دپاره دې علمآء کرام او محققین ددې حصې په پای کی درج سوی رساله وګوری.

(۲). قال رسول الله ﷺ خمس لا یعلم الا الله ثم قرأ ان الله عنده علم الساعة ﴿ (مشکوٰة کتاب الایمان ص۱۲).ظفیر

(۳). التائب من الذنب کم لاذنب له (مشکوٰة باب التوبه ص ۲۰۲) . ظفیر

جواب: ددی سړی امامت جائزنه دی. سره ددی چی أَقْرأ اوصحیح ویونکی موجود دی، په ده پسی لمونځ صحیح نه دی، نه دده لمونځ صحیح کیږی اونه دمقتدیانو (١). فقط

ځوک چې مور وهي دهغه امامت: **سوال**: (٧٣٩) کم سړی چی خپله مور دکور څخه وباسی اووی وهی اوښکنځل ورته وکړی اوبی ادبی یی وکړی نودغه سړی امام کیدی سی اوکه نه؟

جواب: داسی سړی سخت ظالم اوفاسق اوبدکار دی، دخَسِرَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةَ مصداق دی هیڅکله لائق دامام جوړولو اودپیر اومقتدیٰ جوړولو نه دی. (٢) اومصداق دضَلُّوا وَاَضَلُّوا اوددی شعر دمولانا رومی قدس سره السامی دی :

ای بسا ابلیس آدم روئی هست پس بهر دستی نباید داد دست

فقط، (ځکه چې په قرآن کریم کی صراحت دی. ولا تقل لهما اف ولا تنهرهما وقل لهما قولاً کریمًا الآیة. ظفیر)

د ګورنمنټ (برطانیه) دخطاب یافته سړی امامت: **سوال**: (٧۴٠) یوسړی ته دګورنمنټ (سرکار اوحکومت) څخه خطابات ورکول سوی دی اودانګریزانو سره ملاقاتونه کوی اورنګروټ یی هم بنه کړی دی لیکن داسلامی خلافت سره یی هم دزړه همدردی ده، آیا داسی سړی مسلمان نه دی اوپه هغه پسی لمونځ کول څنګه دی؟

جواب: خلاصه دجواب په دی صورة کی داده چی ددی سړی تکفیر کول نه دی پکار. او که چیری هغه دما مضیٰ څخه تائب سی اوداسلام اواهلِ اسلام سره په رشتنی زړه سره همدردی کوی او داهلِ ظلم اعانت هیڅ قسم دهغوی په ظلم کی نه کوی نودهغه امامت وغیره درست دی، اولمونځ په هغه پسی درست (٣) دی. فقط

دمتهم فاسق امامت: **سوال**: (٧۴١) دیوی انجلۍ خسر بدنیته دی دخپل زوی دښځی عزت خرابول یی غوښتل، دانجلۍ بیان دی چی ما دسرمینځلو څخه وروسته قمیص کښلی وو چی زما خُسر پردیوال راواوښتی اوکور ته راغی ماشور جوړکی نوهغه وتښتیدی، نوره څه خبره ونه سوه. نوپه دی سړی پسی لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟ اوښځه دخپل خاوند

---

(١). ولا غیر الالثغ به ای بالالثغ علی الاصح کما فی البحر عن المجتبی وحرر الحلبی وابن الشحنة انه بعد بذل جهده دائما حتما کالأمی فلا یؤم الا مثله ولا تصح صلاته اذا امکنه الاقتداء بمن یحسنه او ترك جهده اووجد قدر الفرض مما لا لثغ فیه هذا هو الصحیح المختار فی حکم الالثغ وکذا من لا یقدر علی التلفظ بحرف من الحروف او لا یقدر علی اخراج الفاء الا بتکرار (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۴ – ۵۴۵ ج١، ط.س. ج١ ص ۵٨١). ظفیر

(٢). ان کراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵٢٣ ج ١، ط.س. ج١ ص ۵٢٠).ظفیر

(٣). التائب من الذنب کمن لاذنب له (مشکوٰة باب التوبه والاستغفار ص ٢٠٢) . ظفیر

دنکاح څخه خارجه سوه اوکه نه؟ دداسی پلار سره دی زوی څه سلوك وکړی؟ بینوا تؤجروا.

جواب: کله چی څه خبره موجبه دحرمت مصاهرت ونه سوه، لکه څنګه چی دښځی بیان دی نودغه ښځه په خپل خاوند باندی حرامه نه سوه. لیکن داسی متهم فاسق سړی امام جوړول نه دی پکار. که څه هم لمونځ په هغه پسی کیږی. خوامام جوړول یی مناسب نه دی، کله چی دهغه دشرارت څخه معلومه (۱) سوه.

اوپه موجوده حالت کی زوی ته دپلار سره څه ګستاخی کول نه دی پکار لیکن که دخپلی ښځی دجلا ساتلو انتظام کوی نو ودی کړی. فقط

دسهار دلمونځ ترک کونکی امامت: **سوال**: (۷۴۲) دجومات امام ته دوقف څخه پنځلس ۱۵ روپی دمیاشتی تنخوا ورکول کیږی، لیکن هغه همیشه دسهار دلمونځ ورکولو دپاره نه حاضریږی ولی چی تراتو ۸ بجو پوری بیده وی آیا داسی سړی فاسق دی اوپه هغه پسی لمونځ مکروه دی اوکه نه؟

جواب: دیووخت دامامت نه کولو سره دخوب وغیره هغه ته تنخواه اخستل ممنوع نه دی اونه دا دامامت دکراهت وجه کیدی سی څنګه چی په حدیث شریف کی دی لا تفریط فی النوم انما التفریط فی الیقظة الحدیث (۲). البته که چیری تارك کیدل دسهار دلمانځه محقق سی نوبیاهغه فاسق دی، لمونځ ورپسی مکروه (۳) دی. لیکن که چیری هغه ووایی چی زه لمونځ کوم نوبیایی تکذیب جائز نه دی. فقط

صاحب هدایی ته دمشرک ویونکی امامت: **سوال**: (۷۴۳) کم سړی چی صاحب هدایی ته مشرك وایی اوهدایی ته منطق فلسفه وایی اوصاحب مذهب ته بدعتی وایی. اوهغه ته په دی لقب سره خط لیکی: السلام علیکم من اتبع بهدایة محمد ﷺ. په داسی سړی پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: دغه سړی فاسق دی لمونځ ورپسی مکروه تحریمی دی کما صرح به فی الشامی ان امامة الفاسق مکروه تحریمًا. (۴) فقط

---

(۱). ان کراهة الفاسق کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰) ویکره تقدیم العبد الخ والفاسق لانه لایهتم لامر دینه الخ وان تقدموا جاز لقوله ﷺ صلوا خلف کل بر وفاجر (هدایه باب الامامة ج۱) . ظفیر

(۲). مشکوٰة. باب تعجیل الصلوة ص ۲۱ . ظفیر

(۳). وتارکها (ای الصلوة) عمدا مجانة ای تکاسلا فاسق (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الصلوٰة ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۳۵۲). ظفیر

(۴). ای ان کراهته کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰). ظفیر

دګوډ امامت: **سوال**: (۷۴۴) یوسړی ګوډ دی بغیر دلکړی شخه ګرځیدی نه سی اونه سیده دریدی سی، په داسی سړی پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: لمونځ په هغه پسی صحیح دی لیکن ښه داده چی که چیری بل سړی کم چی ګوډ نه وی دامامت لائق موجود وی نوهغه دی امام جوړسی، وکذا یکره خلف اعرج یقوم ببعض قدمه فالاقتداء بغیره اولی الخ شامی (۱). فقط

څوک چی متهم وی دهغه امامت: **سوال**: (۷۴۵) دزید مور څوواره داویلی دی چی دزید دښځی سره زما خاوندصحبت کوی اوزید دمور په وینا باندی بالکل یقین نه کوی په دی صورة کی څه حکم دی اوزید امام جوړیدی سی اوکه نه؟

جواب: دزید دمور په دی وینا سره دزید ښځه پرزید باندی حرامه نه سوه. (۲) او دداسی خبر یقین نه دی کول پکار. (۳) اوزید امام جوړول صحیح دی. فقط

دبواسیرو والا امامت: **سوال**: (۷۴۶) دچاچی دبواسیرو مرض وی اوکله کله څینی وینه څاڅکی داسی سړی پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: کم وخت چی ورته وینه نه راځی اواودس یی وی هغه وخت به لمونځ ورپسی صحیح (۴) وی. فقط

دحقي خبري دپيروي نه کونکي امامت: **سوال**: (۷۴۷) دوی فریقی مدعی داهل حدیثو دی تقریبًا دڅلورو پنځو کالو څخه یی په یوه خبره کی تنازع سویده، په هغوی کی یوه ډله خونرم اوداسلام او اهلِ اسلام مطیع دی اودوهم فریقه سخت ضده اوسنګدله دی اودحق خبری پیروی نه کوی، دهغوی دپاره څه حکم دی، اوددوی امامت څنګه دی؟

جواب: ظاهره ده چی ضدی فریقی کمی چی په نفسانیت سره دحق خبری پیروی نه کوی په باطله باندی دی اوعاصی اوفاسق دی اوامامت دهغوی مکروه (۵) دی. باقی پوره خبره په پوره واقعی معلومیدلو سره کیږی. فقط

په ترتیل سره دقرآن نه ویونکی امامت: **سوال**: (۷۴۸) دزید په تالو کی په سبب دناجوړی سوری جوړ سوی دی اودحرفونو ادائیګی پوره نه سی کولی اوپه ترتیل سره ویل نسی

(۱). ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲. ظفیر

(۲). تزوج بکرا فوجدها ثیبا وقالت ابوك فضنی ان صدقها بانت بلا مهر والالا ، (الدر المختار علی هامش رد المحتار، فصل فی المحرمات ج ۲ ص ۳۸۴ ، ط.س. ج ۳ ص ۳۲). ظفیر

(۳). منها الشهادة فی الزناء یعتبر فیها اربعة من الرجال (هدایه کتاب الشهادات ص ۱۳۸ ج۱) . ظفیر

(۴). ځکه چی دی دمعذور په حکم کی نه دی . ظفیر

(۵). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدرالمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

کولی، دزید ښخه دزیات ښه ویونکی په موجودگی کی به دزید امامت درست وی، او لمونځ به په ده پسی صحیح وی اوکه نه؟

جواب: لمونځ په ده پسی هم کیږی ترڅو پوری چی څه غلط لمونځ ماتونکی نه وی لیکن ښه داده چی بل سړی کم چی صحیح ویل کوی او قرآن کریم په ترتیل اوتجوید سره وایی هغه دی امام جوړسی [۱] . فقط

دشیعه گانو دجنازه کونکی امامت: **سوال**: (۷۴۹) یوسړی چی دجامع مسجد امام وی او دشیعه گانو په جنازی اوتجهیز اوتکفین کی برابر شامل سی اوخلگوته ترغیب ورکوی نودهغه څه حکم دی؟

جواب: داسی سړی عاصی اوفاسق دی، دی امام جوړول اوورپسی لمونځ کول مکروه [۲] دی. فقط

دنوی مسلمان امامت: **سوال**: (۷۵۰) په نوی مسلمان پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: جائزدی [۳].

دمعذور امامت: **سوال**: (۷۵۱) دری څلورکسان معذوره دی، دامامتی لائق نه دی په داسی حالت کی به جلا جلا ته لمونځ کوی اوکه په دوی کی به څوك امامت کوی؟

جواب: دمعذورو امام معذور کیدلی سی [۴]. فقط

دامام انتخاب: **سوال**: (۷۵۲) یوجومات دجولاگانو په نوم سره مشهور دی، جولاگانو امام وایستی اودخپل قوم حافظ یی راوغوښتی او (امام یی) وساتی، آیا دنورو مسلمانانو حق په دغه جومات کی سته؟

دافیون استعمالونکی امامت: (۷۵۳) یوامام دمسئلی ښخه خبر دی، په لمانځه کی قرآن کریم په قراءة سره وایی اوالفاظ په پوره طور سره اداء کوی خوافیون خوری په هغه پسی

---

(۱). والاحق بالامامة تقديما بل نصبا الاعلم باحكام الصلوة بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة وحفظه قدر فرض وقيل واجب وقيل سنة ثم الاحسن تلاوة وتجويدا للقراءة (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۰ – ۵۲۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷ – ۵۵۸) . ظفير

(۲). ويكره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) ان كراهة تقديمه اى الفاسق كراهة تحريم (رد المحتار ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفير

(۳). والاحق بالامامة الخ الاعلم باحكام الصلوة الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ۵۲۰ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفير

(۴). ولا طاهر بمعذور الخ وصح لوتوضا على الانقطاع وصلى كذلك كاقتداء بمفتصد امن خروج الدم وكاقتداء امرأة بمثلها وصبى بمثله ومعذور بمثله (درمختار) اى ان اتحد عذرهما واختلف لم يجز الخ (رد المحتار باب الامامة ص ۵۴۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۸ ، ۵۷۸). ظفير

لمونځ کول جائزدی اوکه نه؟

دغلط ویونکی امامت: (۷۵۴) امام دمسئلې څخه خبر نه دی، قرآن کریم غلط وایی، کپړی جوړوی اوخرڅوی یی، په هغه پسی لمونځ کول جائزدی اوکه نه؟

جواب: (۱) دکمو مقتدیانو جماعت چې زیات دی دهغوی په رایی سره امام مقرر کیدی سی خو بهرحال امام لائق دامامت پکاردی برابره خبره ده که دهرقوم څخه وی. (۱)

(۲) په افیون خورونکی پسی لمونځ مکروه دی، هغه امام جوړول نه دی پکار. (۲)

(۳) دکپړی جوړولو په وجهی سره دهغه په امامت کی هیڅ نقصان یا فساد نه راځی، لیکن که قرآن شریف داسی غلط وایی چې په هغه سره په لمانځه کی نقصان یافساد راځی نو هغه دی امام جوړنه سی. (۳) فقط

چې دخاوند والا ښځی نکاح تړی دهغه امامت: **سوال**: (۷۵۵) دیوی ښځی خاوند ددروکالو څخه په لام (دفوج په ډلګی) باندی تللی دی. دری میاشتی سوی دی چې دهغه خط راغلی وو. اوس معلومه نه ده چې هغه ژوندی دی اوکه مړسوی دی، بل داچې دښځی دپنځو میاشتو حمل دی، ددغی ښځی نکاح یوسړی تړلی ده. سره ددی چې خلګو منع کوی، په داسی سړی پسی لمونځ جائز دی اوکه نه؟

دخاوند داری ښځی چې څوک دبل چاسره نکاح وتړی، دهغه امامت: **سوال**: (۷۵۶) یوسړی دیوی ښځی نکاح وتړله. دچاخاوند چې په لام (فوج) باندی تللی وو، اوذکر سوی سړی داوویل چې کم وخت ددی خاوند راسی دابه بیرته ورواپس کړم اوهمداسی وسوه، تر شپږو میاشتو پوری ددی (نوی) خاوند په کورکی وه، دهغه څخه وروسته یی مخکنی خاوند راغی اوښځه یی بوتله. په داسی نکاح تړونکی پسی لمونځ کول جائزدی که نه؟

جواب: (۱) په دی حالت کی دهغه دوهمه نکاح شرعًا درسته نه ده، اوچاچی سره دعلمه دهغې دوهمه نکاح وتړله، هغه فاسق دی، په هغه پسی لمونځ کول مکروه دی. (۴)

(۲) په داسی نکاح کونکی اونکاح تړونکی پسی هم لمونځ مکروه دی، دافعل حرام دی اومرتکب ددی فاسق مردود الشهادة (۵) دی. فقط

---

(۱). اوالخيار الى القوم فان اختلفوا اعتبر اكثرهم ولو قدموا غير الاولى اساءوا (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱) ظفير.

(۲). وكذاتكره خلف الامرد وسفيه ومفلوج وابرص شاع برصه وشارب الخمر واكل الربا ونمام ومراء متصنع (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲). ظفير

(۳). ولاغير الالثغ به اى بالالثغ على الاصح (ايضًا ص ۵۴۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۱). ظفير

(۴). ويكره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار، باب الامامة ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفير

(۵). ويكره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشى فى شرح المنية ان كراهة تقديمه كراهة تحريم (ردالمحتار=

دمعالج امام امامت: **سوال**: (۷۵۷) اگر امام محله بعیادت معالجه مصروف مانده اهتمام آن نماید درضمن آن بعض نساء مریضه را هنگام درد ناف دست برنافه نهاده عزائم وافسونها بدهد پس این چنین مبتدع نماز جائز است یانه؟

دمبتدع امام امامت: **سوال**: (۷۵۸) درکشمیر بعض جایها شیوع ساخته اند که بوقت ختنه اذان میگویند واین را ازقبیل سنن پندارند اگر امام محله این بدعات را ترویج دهد خلف وی نماز قوم درست است یا مکروه؟

جواب: (۱) فقهاء طبیب رابغرض علاج دست براعضاء اجنبیه نهاده درست داشته اند ولیکن درعزائم وافسونها جواز این یافته نشده. ([1])پس این چنین امام فاسق باشد وامامت اومکروه باشد وتقررش برامامت تا وقتکیه اوتوبه ازبدعات نکنند جائز نیست ([2]). فقط

(۲) بوقت ختنه اذا گفتن مشروع نیست وسنت پنداشتن اورا جهل است وامامتش مکروه است. ([3]) فقط

دبدعتی امامت: **سوال**: (۷۵۹) څوك چی په بدعت کی شریکیږی یاکوشش کوی اوځان لغړ کړی لوبی کوی دهغه امامت څنګه دی؟

جواب: دداسی سړی امامت مکروه ([4]) دی. فقط

چی په ښادی کی باجه بوزی دهغه امامت: **سوال**: (۷۶۰) که چیری څوك امام دخپل زوی په واده کی باجه بوزی اودا عذر بیان کړی، چی انجلۍ والاؤ ویلی دی چی که باجه دی راوسته، نونکاح به درکړم، داعذر شرعًا جائزدی اوکه نه؟ اوپه هغه پسی لمونځ جائز دی که نه؟

جواب: داعذر شرعًا مسموع نه دی اوددی عذر په وجهی سره باجه بیولل درست نه دی. که چیری امام مذکور داسی کړی وی نوهغه فاسق دی اوپه هغه پسی لمونځ مکروه دی.

= باب الامامة ج ۱ ص ۵۲۳، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۲۰). ظفیر

([1]). ولا یجوز النظر الیه بشهوة ای الا لحاجة کقاض الخ وکذا مرید شرائها اومداواتها الی موضع المرض بقدر الضرورة (رد المحتار باب شروط الصلوة سترالعورة ص ۳۷۷ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۰۷). ظفیر

([2]). ویکره امامة عبد الخ ومبتدع ای صاحب بدعة (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۲۰). ظفیر

([3]). ویکره امامة عبد الخ وفاسق الخ ومبتدع ای صاحب بدعة وهی اعتقاد خلاف المعروف عن الرسول ﷺ لا بمعاندة بل بنوع شبهة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۲۰). ظفیر

([4]).ایضًا. ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۲۰ ظفیر

فقط (۱)

دجومات دخدمتګار امامت: **سوال**: (۷۲۱) بکر دجومات خدمتګار دی، چې امام موجود نه وی نولمونځ ورکوی آیا په ده پسی لمونځ کیږی اوکه نه؟

جواب: په ده پسی لمونځ صحیح دی. فقط (که چیری هغه دامامت لائق وی یعنی دلمانځه دمسائلو څخه خبر وی اوقرآئت صحیح وایی. ظفیر)

په ناظره خوان پسی دعالم لمونځ: **سوال**: (۷۲۲) دجومات امام چې ناظره خوان اوډیر لمونځ ګذاردی دماښام په وخت کی یی لمونځ ورکی، په دی کی یوعالم راغی په زور یی په امام باندی لمونځ مات کی. اوپخپله یی لمونځ ورکی. په دی صورة کی شرعاً څه حکم دی؟

جواب: دمولوی صاحب دافعل نهایتی قبیح اومعصیت دی، هغه سخت ګنهګار سو. هیڅ وجه په ظاهره داسی نه معلومیږی چې فرض لمونځ دامام اومقتدیانو مات سی. کیدی سی چې دهغه داخیال وی چې په ناظره خوان پسی دعالم لمونځ نه صحیح کیږی. حالانکی داغلطه ده. (۲) فقط

دشمس العلماء امامت: **سوال**: (۷۲۳) دسرکار دطرف څخه چې چاته دشمس العلماء خطاب ورکول سوی وی دهغه امامت جائز دی اوکه نه؟

جواب: په قاعدی د: صَلُّوا خَلْفَ كُلِّ بَرٍّ وَفَاجِرٍ (لمونځ کوئ ترشا دهر نیك سړی اوبد سړی) سره لمونځ په هغه پسی کیږی لیکن دتنبیه په غرض سره داسی امام مقررول نه دی پکار. فقط

دکونډی په نکاح کی دخلل اچونکی امامت: **سوال**: (۷۲۴) چې کونډه ښځه په نکاح کولو باندی رضامنده وی اویوسړی دهغه په نکاح کی خلل اچوی نوپه هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: کونډه ښځه چې په خپل کفو کی نکاح کول غواړی نوهیڅ ولی یاغیر ولی ته هغه دنکاح څخه بندول نه دی پکار، ځکه چې بی دشرعی وجهی څخه یوه ښځه دنکاح څخه

(۱). وکره کل لقوله ﷺ کله لهو السملم حرام الا ثلاثة ملاعبته اهله وتادیبه لفرسه ومناصلته بقوسه (درمختار) قوله کره کل لهو ای کل لعب وعبث الخ شامل لنفس الفعل واستماعه کالرقص والسخریة والتصفیق وضرب الاوتار من الطنبور والبربط والرباب والقانون والمزمار والسنج والبوق فانها کلها مکروهة لانها زیّ الکفار واستماع ضرب الدف والمزمار وغیره ذلك حراما وان سمع بغتة یکون معذورا ویجب ان یجتهد ان لا یسمع قهستانی (ردالمحتار کتاب الحظر والاباحة فصل فی البیع ص ۳۴۷-۳۴۸ ج ۵ ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفیر

(۲). واعلم ان صاحب البیت ومثله امام المسجد الراتب اولی بالامامة من غیره مطلقًا (درمختار) ای وان کان غیره من الحاضرین من هو اعلم واقرأ منه (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفیر

بندول گناه ده. فقط ، (اوپه دی باندی اصرار فسق دی لهٰذا دهغه امامت مکروه دی. (۱)
په قرآن کریم کی دی وَاَنْکِحُوا الْاَیَامٰی مِنْکُمْ . ظفیر)

دجوړی اخستونکی امام امامت: **سوال**: (۷۲۵) یوه ډله داهلِ اسلام چی په ظاهره لمونځ نه کوی اوپټ عبادت کوی اودنشی وغیره شیان استعمالوی. دغه خلګو یوه جلسه وکړه او دعلاقی دمشرانو څخه یی معافی وغوښته، ټولو دهغوی په معافی باندی دعوت قبول کی اوپه واده کی ورسره شریك سول، هغوی اقرار وکی چی موږ به لمونځ هم کوو اوامام ته یی جوړه ورکړه نوامام قصورمند دی اوکه نه؟ اوپه هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: کله چی دغه ډله داهل اسلام څخه ده اودلمانځه کولو وعده یی وکړه اولمونځ یی شروع کی اودټولو مذهبی فرائضو اداء کولو وعده یی وکړه، نو دهغوی په واده کی شرکت درست (۲) دی. اوډوډی خوړل یی جائز دی. اوکم امام صاحب چی هلته ډوډی وخوړل اوجوړه یی واخسته هغه قصورمند نه دی، په هغه پسی لمونځ جائزدی. فقط

دګورنمنټ (**حکومت**) **پینشن** (**امداد** Pension) **خوروونکی امامت**: **سوال**: (۷۲۶) کم سړی چی دګورنمنټ پنشن خوری دهغه امامت جائز دی اوکه نه؟

جواب: امامت دهغه صحیح دی اولمونځ په هغه پسی درست دی. (۳) فقط

نمائش ته ددوکان وړونکی امامت: **سوال**: (۷۲۷) یوسړی نمائش ته دوکان بوتلی په هغه پسی لمونځ کیدی سی اوکه نه؟

جواب: په داسی سړی پسی لمونځ صحیح (۴) دی.

دغیر مقلد امامت: **سوال**: (۷۲۷) زید امام دی اومقتدیان چی په هرجماعت کی کله تکبیر وایی نوامام هغه وخت ودریږی چی کله په تکبیر کی حَیَّ علی الفلاح یاالله اکبر وویل سی، ددی څخه مخکی ټول تکبیر په ناستی اوری، اویو مقتدی هم داسی کوی، دامام سره ولاړیږی. کله چی تکبیر ختم سی هغه وخت امام الله اکبر وایی.

دامام ثنا پریښوول څنګه دی؟ (۷۲۹) امام کله کله سبحانك اللهم ؒ نه وایی اوسورة الحمد

---

(۱). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص**۵۲۳** ج۱، ط.س. ج۱ ص **۵۵۹-۵۲۰**) ظفیر.

(۲). التائب من الذنب کمن لاذنب له (مشکوٰة باب التوبة)

(۳). دګورنمنټ څخه په معاوضه کی امداد قبلول څه شرعی جرم نه دی اوپه دی وخت کی نورهم کله چی هغه دخپل ملازمت موده پوره کړی وی اودپنشن مستحق ګرځیدلی وی. وجاز تعمیر کنیسته وحمل خمر ذمی بنفسه اودابته باجر الخ (درمختار) قال فی الخانیة ولو اٰجر نفسه لیعمل فی الکنیسة ویعمرها لاباس به لانه لامعصیة فی عین العمل (رد المحتار کتاب الحظر والاباحة فصل فی البیع ص **۳۴۵** ج**۵**، ط.س. ج۱ ص ۳۹۱ ؟). ظفیر

(۴). په نمائش کی دوکان لګول جائزدی څه رکم چی په بازار کی دوکان وی اوټولی پېښی پکښی کیږی. ظفیر

فوراً شروع کوی.

کم امام چې دوترو یو رکعات کوی، دهغه اقتداء: (۷۷۰) یوامام دوترو یورکعات کوی په هغه پسی لمونځ کول څنګه دی؟

جواب: (۱) فقهاوو دالیکلی دی چې دلمانځه په آدابو کی دی چې کم وخت په تکبیر کی حیَّ علی الفلاح ووایی هغه وخت دی امام اومقتدیان ودریږی اوکم وخت چې قدقامت الصلوة ووایی هغه وخت دی امام لمونځ شروع کړی، اوکه چیری دتکبیر ختمیدو څخه وروسته شروع کړی نو دابنه (۱) ده.

(۲) دا دسنت څخه خلاف ده. (۲).

(۳) داسړی امام جوړول ښه نه دی، دی غیر مقلد معلومیږی په ده پسی لمونځ حتی الوسع مه کوی، بل سړی حنفی عالم اومتقی امام (۳) جوړ کړی.

خاوند په تراویحو کی دښځی اقتداء وکړی اوکه نه؟ سوال: (۷۷۱) دزید ښځه دقرآن حافظه ده که چیری په رمضان شریف کی دهغه خاوند اوزوی اولونی دهغې اقتداء په فرضو او تراویحو کی اوکړی نوجائزدی اوکه نه؟ اوکه چیری هغه (حافظه) یوازی تراویح کوی نو په جهرسره دقرآن قرآئت درست دی اوکه نه؟

جواب: ولایصح اقتداء رجل بالمرأة وخنثی وصبی مطلقًا الخ درمختار (۴) ویکره جماعة النساء ولوفی التراویح. (۵) درمختار. ولا تجهر فی الجهرية بل لو قیل فی الفساد بجهرها لامکن بناءًا اعلی ان صوتها عورة. شامی (۶) ص ۳۴۹ ج۱. ددی روایاتو څخه معلومه سوه چې دسړی لمونځ په ښځی پسی نه صحیح کیږی اویوازی دښځو جماعت هم مکروه تحریمی دی، اوښځه یوازی هم په جهری لمونځ کی جهر نسی کولی. فقط

---

(۱). والقیام لامام ومؤتم حین قیل حی علی الفلاح الخ ان کان الامام بقرب المحراب والا فیقوم کل صف ینتهی الیه الامام علی الاظهر وان دخل من قدام قاموا حین یقع بصرهم علیه الخ وشروع لامام فی الصلوة مذ قیل قد قامت الصلوة ولو اخر حتی اتمها لا باس به اجماعا وهو قول الثانی والثلاثة وهواعدل المذاهب الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار آداب الصلوة ص ۴۴۷ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۷۹). ظفير

(۲). وسننها رفع الیدین للتحریمة الخ والثناء والتعوذ والتسمیة (ایضًا سنن الصلاة ج ۱ ص ۴۴۳ ، ط.س. ج۱ ص ۴۷۴ – ۴۷۵). ظفير

(۳). وکذا تکره خلف امرد الخ زاد ابن ملك ومخالف (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ج ۱ ص ۵۲۲ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲). ظفير

(۴). الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۹ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۶ – ۵۷۷ . ظفير

(۵). ایضًا ص ۵۳۸ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۵ . ظفير

(۶). ردالمحتار فصل تالیف الصلوة تحت قوله وتلصق بطنها الخ ص ۴۷۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۰۴. ظفير

دشطرنج دلوبه کونکی امامت: **سوال**: (۷۷۲) کم حافظ چی دشطرنج لوبه کوی، چی لمونځ یی هم قضاسی دهغه امامت جائزدی اوکه نه؟
جواب: دهغه امامت مکروه (۱) دی. فقط
دامن دجرګي دغړي امامت: **سوال**: (۷۷۳) دګورنمنټ دطرفه چی کمه دامن جرګه قائمه سوی ده په هغه کی چنده ورکول اودهغه غړی جوړیدل څنګه دی اوکم خلګ چی غړی (ممبران) جوړسوی دی دهغوی دپاره څه حکم دی، اولمونځ په هغوی پسی جائزدی اوکه نه؟
جواب: په هغه کی چنده ورکول او (غړی) ممبر یی جوړیدل اوکوشش کول په خلاف کی درست نه دی اوهغوی په حقیقت کی داسلام دشوکت اوداسلامی خلافت دخرابولو کوشش کوی. دداسی خلګو حال نهایتی خطرناك دی اودوی امام جوړول مکروه دی (۲). فقط
دعنین امامت: **سوال**: (۷۷۴) په عنین (نامرده) پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟
جواب: په عنین پسی لمونځ درست دی (۳). فقط
داصلاح ساز امامت: **سوال**: (۷۷۵) یوسړی حنفی قاری اومتقی، شریف دلمانځه روژی پابند او دضروری مسائلو څخه خبر دی، په دی وخت کی دهغه کسب اصلاح سازی ده اوپه اصلاح سازی کی چی څه حاصلیږی په هغه سره دکور او اولاد پالنه کوی، آیا شرعًا داکسب جائزدی اوکه نه؟ اودداسی سړی امامت جائزدی اوکه نه؟
جواب: مذکور کسب حلال دی اوامامت دهغه درست دی، په دی وجهی سره دهغه په امامت کی هیڅ کراهت نسته.
دچالور چی دېمتوب کسب کوی دهغه امامت څنګه دی؟ **سوال**: (۷۷۶) شیخ سخاوت دلمانځه روژی پابند دی دهغه لور دېمتوب کسب کوی اوسخاوت دهغې سره اوسی. دهغه امامت جائز دی اوکه نه؟
جواب: که چیری په داسی حالت کی دخلګو دهغه دامامت څخه کراهت وی نوهغه ته امام

---

(۱). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدرالمختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱) په دی وجهی سره چی دشطرنج لوبه مکروه تحریمی ده. وکره تحریما اللعب بالنرد وکذا الشطرنج (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحظر والاباحة فصل فی البیع ص ۳۴۷ ج۵). ظفیر
(۲). ولاتعاونوا علی الاثم والعدوان (قرآن پاك) ویکره تقدیم الفاسق ایضًا لتساهله فی الامور الدینیة (غنیة المستملی ص ۳۵۱ . ظفیر
(۳). په عنین کیدلو سره په امامت باندی هیڅ اثر نه پریوزی، داځه ظاهری اوښکاره عیب نه دی کم چی باعث دکراهت وی. والله اعلم. ظفیر

کیدل مکروه دی. (۱) فقط

دښکنځل کوونکي امامت: (۷۷۷) **سوال**: یوسړی اولادته دمور، خور ښکنځل کوی دحرامی بچي اودحرامو اولاد ورته وایي، اووایي چي په نطفه کی دی فرق دی، یوه لور یی پیغله ده اوپه هغې باندی پرده بالکل نه کوی. دداسی سړی دپاره څه حکم دی. امامت دده څنګه دی؟

جواب: دذکرسوی سړی اکثر کارونه دشریعت څخه خلاف اوحرام اومعصیت دی. لهٰذا په ده باندی دفسق حکم لګیږی، دی فاسق دی، اولمونځ ورپسی مکروه تحریمی (۲) دی. فقط

څوک چي پرسجده باندی قدرت نه لري دهغه امامت څنګه دی؟ (۷۷۸) **سوال**: کم سړی چي دسجدی څخه عاجزه وی اوباقی ټول ارکان رکوع، قومه وغیره په ښه شان سره اداء کوی اوپه ولاړی لمونځ کوی په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: په هغه پسی لمونځ دهغو خلګو څوك چي سجده کولی سی صحیح نه دی. په در مختار کی دی. والعبرة للعجز عن السجود حتٰی لوعجز عنه وقدر علی الرکوع اومأ (۳) الخ.

څوک چي غلطه غوښتنه نه مني دهغه امامت جائز دی؟ (۷۷۹) **سوال**: که چیری استاذ شاګرد ته ووایي چي ته دخپل استاذ کونډی (ښځی) ته څوك چي فی الحالة ستا په نکاح کی ده طلاق ورکړه کنی ته زما څخه عاق یی. که چیری شاګرد طلاق ورنه کړی نودا وجه دعاق کیدلو کیدی سی اوکه نه؟ اوپه هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟ اوعاق کول درست دی اوکه نه؟

جواب: داوجه دشاګرد دعاق کیدلو نسی کیدی اوپه دی وجهی سره شاګرد عاق کول صحیح نه دی اوکه چیری په دی وجهی سره استاذ هغه عاق کړی نوهغه په حقیقت کی عاق نه دی. اولمونځ په هغه پسی صحیح اودرست دی. فقط (۴)

---

(۱). فلو أم قوما وهم له کارهون ان الکراهة لفساد فیه او لانهم احق بالامامة منه کره له ذالك تحریما لحدیث ابی داود لایقبل الله صلاة من تقدم قوم وهم له کارهون. (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۲). ظفیر

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰) حدیث نبوی دی سباب المسلم فسوق وقتاله کفر، رواه مسلم . ظفیر

(۳). ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۹. ظفیر

(۴). قال رسول الله ﷺ الطلاق ابغض المباحات (مشکوٰة کتاب الطلاق) بی وجهی دطلاق ورکولوحکم ناجائز =

دبد چلنه ښځې قتلوونکی امامت: **سوال**: (۷۸۰) یوسړی خپله ښځه دبدچلنی په وجه ووژله، دهغه په وجه یی یوولس کاله قید وخوړی، په داسی سړی پسی لمونځ درست دی او که نه؟

جواب: قتلول هغه ته جائز نه وو اوددی قتل په وجهی سره دی فاسق او دکبیری گناه مرتکب سو، توبه کول اودوارثانو څخه یی معافی غوښتل دده پرذمه لازم دی. ([1]) که چیری ده توبه وکښله اوپه وارثانو یی دهغوی حق معاف کی نوامامت دده صحیح ([2]) دی. فقط

دغلطو عقائدو والا امامت؟ **سوال**: (۷۸۱) یوسړی دجومات امام دی. اوهغه دماخستن دلمونځ څخه وروسته دیو بنگو څکونکی قوّال (نعت خوان) څخه دحضرت پیر صاحب قدس سرہ داقسم تعریف اوری چی: حضرت پیر (عبدالقادر جیلانی) صاحب یووخت دخپل مرید دپاره په قبرکی دمَنْ رَّبُّكَ په سوال کیدلوباندی منکر اونکیر قیدکړی وه. اویووخت هغوی دډیرو مړو روحونه دملك الموت څخه راوشکول کله چی هغه دځلوم آسمان څخه تیریدی، اودغه قوّال داټولی خبری په لوړ آواز سره په جومات کی په صیغی دخطاب سره کوی، سجده دپیر صاحب دپاره مخصوص وایی، اودجومات امام یی یوه ذره هم نه منع کوی بلکی دهغه تائید کوی چی داهرڅه صحیح دی او دعاشق دپاره خو بالکل جائز دی. آیاپه داسی امام پسی لمونځ جائزدی اوبندونکی یی داولیاوو منکر دی اوکه نه؟

جواب: داسی امام څوك چی داسی بی بنیاده دروغ قصی اوری اوتحسین یی کوی اوددی قصو تصدیق کوی فاسق دی، دامام جوړولو لائق نه دی، اولمونځ په هغه پسی مکروه ([3]) دی. اودداسی باطلو قصو دویلو اوآوریدلو څخه بندوونکی پرحق باندی دی هغوی ته داولیاء الله منکر ویل اوبدعقیده گڼل فسق اومعصیت دی اوافتراء اوصریح دروغ دی. فقط

ددوکاندار امامت: **سوال**: (۷۸۲) دیودوکاندار نظر دسودا خرڅولو په وخت کی په سړو او پرښځو باندی پریوزی، دهغه امامت جائز دی اوکه نه؟

= فعل دی، ددی اتباع جائزنه ده ظفیر .

([1]). وعن معاوية رضي الله عنه قال قال رسول الله ﷺ كل ذنب عسى الله ان يغفره الا الرجل يموت كافرا، والرجل يقتل مؤمنا متعمدا (كتاب الترغيب والترهيب كتاب الحدود لابن حجر ص۲۲۲). ظفير

([2]). قال رسول الله ﷺ التائب من الذنب كم لاذنب له (مشكوٰة باب الاستغفار والتوبه فصل ثالث ص ۲۰۲). ظفير

([3]). ويكره امامة الخ وفاسق (درمختار) ان كراهة تقديمه اى الفاسق كراهة تحريم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۲۰). ظفير

جواب: امامت دده جائز ([1]) دی. فقط

دغلط ویونکی امامت؟ **سوال**: (۷۸۳) یوسړی امام دی خوالفاظ صحیح نه وایی، دولاړ او پروت لفظ تمیز نه کوی، په هاء اوحاء کی هیڅ فرق نه کوی په داسی سړی پسی دحافظ لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: کم سړی چی لفظ صحیح نه اداء کوی اوپه هاء اوحاء اوتاء اوطاء وغیره کی فرق نسی کولی په هغه پسی دصحیح ویونکی حافظ لمونځ نه ([2]) صحیح کیږی. فقط.

دموچی اوغسال امامت: **سوال**: (۷۸۴) دموچی اوغسال په امامت کی څه کراهت سته اوکه نه؟

جواب: په موچی اوغسال پسی لمونځ درست دی اومحض په دی وجهی سره ددوی په امامت کی هیڅ کراهت نسته. البته که چیری څه بله وجه دکراهت وی نولمونځ به په دوی پسی مکروه وی، اودامامت دپاره ښه هغه سړی دی څوك چی دلمانځه دمسائلو ښخه خبر وی اوقرآن شریف صحیح وایی، او ([3]) صالح وی. فقط.

په چاپسی دلمانځه نه کونکی امامت: **سوال**: (۷۸۵) که یوسړی دجومات دامام داجازی څخه بغیر دیوچا په اشاره باندی جمع ورکوی اوهغه اکثره په چاپسی لمونځ هم نه کوی، چی جمع ولاړه ووینی نویاخو واپس ولاړسی یاپه اودس وغیره کی دومره وخت ولګوی چی جمع ورځخه وسی، په هغه پسی لمونځ کول څنګه دی؟

جواب: لمونځ په هغه پسی صحیح دی اوداکار دده بددی اوشرعًا قبیح دی، چی په چا پسی لمونځ نه کوی ([4]). فقط

([1]). په نظر پریوتلو سره سړی نه فاسق کیږی، اولاً خوپه دی وجهی سره چی دادضرورت په وجهی سره دی کم چی جائزدی، ثانیًا په دی وجهی سره چی مخ په سترکی داخل نه دی، معاف دی، پرلپسی کتل البته منع دی. حضور ﷺ حضرت علی ﷺ ته فرمایلی وه یاعلی لا تتبع النظرة فان لك الاولی ولیست لك الاخرة (مشکوٰة باب النظر الی المخطوبة ص ۲۶۹) دستر په سلسله کی فقهاء لیکی: وللحرة والخنثی جمیع بدنها ؒ خلا الوجه والکفین ؒ والقدمین وتمنع المرأة الشابة من کشف الوجه بین رجال لا لانه عورة بل لخوف الفتنة ؒ ولا یجوز النظر الیه بشهوة ؒ اما بدونها فیباح ولو جمیلا ؒ (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الشروط الصلوة ص ۳۷۶-۳۷۷ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۰۶). ظفیر

([2]). الا غیر الالثغ علی الاصح الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفیر

([3]). الاحق بالامامة تقدیما بل نصبا الاعلم باحکام الصلوة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة وحفظه قدر فرض وقیل واجب وقیل سنة وهو الاظهر (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ج۱ ص ۵۴۱). ظفیر

([4]). فتسن اوتجب ثمرته تظهر فی الاثم بترکها مرة (ایضًا ص ۵۱۸ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۴). ظفیر

دجمعية علماء هند فيصلي ته دغلطي ويونكي امامت: **سوال**: (۷۸۶) كم سړی چې دجمعية علماء هند متفقه فيصله دروغ گڼي، په ذكرسوی فتوٰی باندی مهر لگونكو عالمانو ته، اوځوك چې دغه فتوٰی حق گڼي هغوی ته كافر وايي. په انگريزی مكتب كی سبق ورښيي په داسی سړی پسی لمونځ جائزدی اوكه نه؟

جواب: دغه سړی فاسق دی، لمونځ ورپسی مكروه تحريمي دی. كذا حققه في الشامي ان الصلوة خلف الفاسق مكروه بكراهة التحريم (۱). اوامام جوړول دداسی سړی حرام دی، ولی چې په دی كی دهغه تعظيم دی اوتعظيم دفاسق حرام دی. فقط

دختني كونكي امامت: **سوال**: (۷۸۷) څوك چې ماشومان سنتوی دهغه امامت څنگه دی؟

جواب: جائز (۲) دی. فقط

دمعذور عالم امامت: **سوال**: (۷۸۸) معذور عالم دچا څخه چې مقتديان كراهت (بد) كوی په هغه پسی دجوړ امام په موجودگی كی لمونځ صحيح دی اوكه نه؟

جواب: په درمختاركی دی ولا طاهر بمعذور الخ ولا قادر علی ركوع وسجود بعاجز عنهما (۳) الخ. ددی عبارت څخه معلومه سوه چې دغير معذور لمونځ په معذور پسی صحيح نه دی. اودكم سړی دامامت څخه چې مقتديان كراهت كوی دهغه امام كيدل مكروه دی (۴). په مشكوٰة شريف كی دی: ثلاثة لاتقبل منهم صلاتهم من تقدم قومًا وهم له كارهون. الحديث (۵)

دسياح عالم امامت: **سوال**: (۷۸۹) كم سياح عالمان چې دبل ملك څخه راځی دهغوی عقيده پوره معلومه نه وی حتّی چې بعضی پكښی اشتهاريان (ملزمان) هم وی اوامامتی كوی. كه چيری يو مقرر امام دهغوی په مخكی امامتی وكړی نوپه دی كی خپله بی عزتی گڼي حالانكی خطبه هم صحيح نه سی ويلی. دداسی سياح لاپته سړی امامت درست دی اوكه نه؟

---

(۱). وگوری ردالمحتار شامي باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰ . ظفير

(۲). دايوجائز كاردی، ددی په وجهی سره هيڅ عيب نه لگيږی. وقيل في ختان الكبير اذا امكنه ان يختن نفسه فعل الخ والظاهر في الكبر انه يختن (درمختار) ای يختنه غيره (درالمختار كتاب الحظر والاباحة باب الاستبراء ص ۳۳۷ ج۵ ، ط.س. ج۶ ص ۳۸۲). ظفير

(۳). الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۷۸ – ۵۷۹ . ظفير

(۴). ولو ام قومًا وهم له كارهون ان الكراهة لفسادٍ اولانهم احق بالامامة منه كره له ذالك تحريمًا لحديث ابی داود ولا يقبل الله صلاة من تقدم قومًا وهم له كارهون (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفير

(۵). مشكوٰة باب الامامة فصل ثاني ص ۱۰۰ . ظفير

جواب: قول اوخیال ددغه سیاح غلط اوباطل دی، اوکم سړی چی خطبه غلطه وایی اود لمانځه دمسائلو څخه پوره خبر نه وی اودهغه دصحیح العقیده کیدو اطمینان نه وی نو هغه امام جوړول نه دی پکار بلکی عالم اودشریعت پیروی کونکی امام جوړکړی. فقط

چی دانګریز مخالف کافر ګڼی دهغه امامت: **سوال**: (۷۹۰) زید په ګورنمنټ سکول (حکومتی مکتب) کی کورس ښیی اووایی چی کم سړی زما ملازمت حرام ګڼی زه په خپله عقیده کی هغه کافر ګڼم. نوپه دی صورة کی په زید پسی لمونځ درست دی که حرام؟

جواب: په انګریزی سکول کی ملازمت که څه هم په یو درجه کی په بعضو صورتونو کی جائزهم دی لیکن ددی په قبیح والی کی خوهیڅ کلام نسته. لهٰذا زید چی دانګریزانو غلامی حرام ګڼونکی (خلګ) کافران ګڼی نودی په سخته غلطی کی دی، اوعاصی او فاسق دی لهٰذا په ده پسی لمونځ مکروه دی اودی امام جوړول حرام دی ([1]). فقط

دجاهل اومبتدع امامت: **سوال**: (۷۹۱ \۱) یوسړی دملا جمال الدین څخه بیعت کړی دی هغه صرف یوه پاره عَمَّ ویلی ده اودجمال الدین په وینا باندی لمونځ په تنګ وخت کی کوی حتٰی چی دجمعی لمونځ نن صباپه درو ۳ بجو کوی اودماخستن داپر یوولس ۱۱ بجی. اووایی چی دماخستن دلمانځه څخه مخکی بیده کیدل فرض دی. اوخپلی ښځی ته یی طلاق ورکی اوپه دری سوه روپی یی خرڅه کړه.

سوال: ۲\۷۹۲: حافظ مولا بخش په اردو، فارسی اومسئلو باندی ښه خبردار دی. اکثره دکاروبار په وجه یووخت دوه لمونځونه ورځخه قضاهم سی، قصداً لمونځ نه قضاء کوی، په مخکنی کس (دملا جمال الدین سره دبیعت کوونکی) اودې کس (مولا بخش) دواړو کسانو کی په چاپسی لمونځ جائزدی؟

جواب: (۱) کم سړی چی دملا جمال مرید دی اوپه لمونځونو کی تاخیر کوی اودماخستن لمانځه څخه مخکی بیده کیدلو ته فرض وایی اونور کارونه دشریعت خلاف کوی، دی جاهل اومبتدع اوفاسق دی، په ده پسی لمونځ کول مکروه دی اودی امام جوړول ناجائز او حرام ([2]) دی. اودوهم سړی څوك چی حافظ دقرآن اودمسائلو څخه خبر دی اودلمانځه پابیند دی. که چیری دغه سړی دفوت سوی لمونځ قضاء راوګرزوی نو په هغه پسی لمونځ بغیر دکراهت څخه درست دی، په مقابله دمخکی سړی کی مولابخش امام جوړول

([1]). وکراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفیر

([2]). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم. (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰) ظفیر.

پکار (۱) دی. فقط

(۲) اوملا بخش ته لازم دی چی که چیری دځه وخت لمونځ ځینی اتفاقًا ورځخه فوت سی نوضرور دی دهغه قضاء راګرزوی ولی چی دیووخت لمونځ هم قصدًا بالکل پرینبودونکی فاسق (۲) دی، اوپه هغه پسی لمونځ مکروه دی. فقط

ځوک چی دشرابی په کور کی اوسیږی، دهغه امامت: سوال: (۷۹۳) کم امام چی دشرابی په کورکی اوسیږی په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟ جواب: جائز (۳) دی. فقط

په نمبر نمبر لمونځ ورکونکی امام ځوک چی دمنځ لمونځ نه کوی: سوال: (۷۹۴) په یوجمات کی ځلور ورونه په نمبر نمبر لمونځ ورکوی، په خپل نمبرباندی لمونځ ورکوی او وروسته لمونځ پریږدی، په هغوی پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: مکروه (۴) دی. فقط

ځوک چی دانګریزانو په نوم قرآن وایی اوایصال ثواب ورته کوی دهغه امامت: سوال: (۷۹۵) زید دجامع مسجد امام اوواعظ دی، هغه دجارج اودهند دقیصر دپاره قرآن کریم ووایی، او واوروی او وروږ بخښی، اوپه خطبه کی یی دعاء ورته وکړه، اوکله چی دسلطان المعظم دپاره ددعاء کولو دپاره ورته وویل سوه نودعلماء فتوٰی طلب کوی. په خلافت والاوو باندی لګیږی اوعوام لمسوی چی دخلافت کمیټی ځه دینی خبره نه ده. په داسی امام پسی ځوك چی دډمو په کورکی دعوت خوری، لمونځ کول جائز دی اوکه نه؟

جواب: داسی سړی فاسق دی، دامام جوړولو لائق نه دی، دی دامامت اووعظ ګویی ځخه معزول کول اوبندول پکاردی. ترکِ موالاة شرعی فرض دی اودخلافت همدردی په مسلمانانو باندی په هرشان لازمه اوواجبه ده. په دی کی کوتاهی کول حرام اومعصیت

---

(۱). والاحق بالامامة نصبا بل تقديمًا الاعلم باحكام الصلوة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفير

(۲). اذا التاخير بلاعذر كبيرة لاتزول بالقضاء بل بالتوبة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب قضاء الفوائت ص ۲۷۲ ج۱ ، ط.س. ج۲ ص ۲۲). ظفير

(۳). صرف دیوشرابی په کورکی په اوسیدلو سره فسق لازم نه راځی. فقهاء لیکی وجاز تعمير كنيسة وحمل خمر ذمی بنفسه اودابة باجر لاعصرها لقيام المعصية بعينه وجاز اجارة بيت الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار كتاب الحظر والاباحة فصل في البيع ص ۳۴۵ ج ۵ ، ط.س. ج۲ ص ۳۹۱). ظفير

(۴). لمونځ پرینبوونکی فاسق اوعاصی دی وتاركها عمداً مجانة ای تكاسلا فاسق (الدر المختار علی هامش رد المحتار كتاب الصلوة ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۳۵۲) او فقهاوو دفاسق دامامت په سلسله کی صراحت کړی دی ان كراهة تقديمه كراهة تحريم (رد المحتار باب الامامت ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفير

دی. اوکم امام چی دډمو په کورکی دعوت خوری هغه هم دامام جوړولو لائق نه [۱] دی. فقط

دفتوٰی دخلاف ورزی کونکی امامت: **سوال**: (۷۹۶) دجامع مسجد امام دټولو علماءِ کرامو دفتوٰی څخه خلاف اودټولو مسلمانانو دمرضی څخه خلاف په جامع مسجد کی داسلام دښمنانو خوشحالولو دپاره رټا وکړه چی په هغه سره دښار دټولو مسلمانانو بدنامی وسوه. (۲) دخطبی څخه مخکی پرمنبر باندی وختی اوسخت فحش ښکنځل یی وکړل. (۳) دټولو لمونځ گذاروپه مخکی یی په جامع مسجدکی صرف دخپل براءت دپاره حلفیه بیان وکی اوهغه بالکل غلط اودورغ ثابت سو. په داسی امام پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟ دهغه معزول اوبل امام مقررول ضروری دی اوکه نه؟

جواب: داسی سړی لائق دامام جوړولو نه دی بلکی دمعزولولو لائق دی. لمونځ ورپسی مکروه دی. نو دده معزولول اوبل امام صالح اوعالم په مسائلو دشریعت مقررول پکار [۲] دی. لیکن چی هغه دخپلو خرابو حرکاتو څخه منع سی، اوتوبه وکاږی نوهغه پر امامت باندی قائم [۳] لرلی سی. فقط

ځوک چی دشرک اوبدعت حامی وی، دهغه عبادت: **سوال**: (۷۹۷) کم دښار قاضی چی په خپلی طمعی سره لمونځ ورکوی اوقمیص دزنگنونو څخه پورته اوکوټ استعمالوی او کوڼ وی اوداسلام خلاف دشرك اوبدعت کولو دپاره پخپله وینا کوی، په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: داسی سړی امام جوړول حرام دی اولمونځ په ده پسی مکروهِ تحریمی دی. کذا فی رد المحتار [۴]. فقط

دچاچی بازو پرې سوی وی اونا بینا وی دهغه امامت: **سوال**: (۷۹۸) دکم سړی چی یومټ نه وی، او نابیناهم وی دهغه امامت جائزدی اوکه نه؟

جواب: لمونځ په هغه پسی کیږی لیکن بل امام چی بیناوی اودواړه لاسونه اوپښی دهغه صحیح اوسالمی وی اودلمانځه دمسائلوڅخه خبروی اونیك سړی وی نو [۱] ښه دی. فقط

---

(۱). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

(۳). قال رسول الله ﷺ التائب من الذنب کمن لاذنب له (مشکوٰة باب التوبة والاستغفار ص ۲۰۶). ظفیر

(۴). ویکره امامة عبد الخ وفاسق ومبتدع (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر　　[باقی]

دچا ښځه چی پټ پټ خلکو ته کتل کوی، دهغه امامت: سوال: (۷۹۹) دزید پیش امام ښځه دخپلی استوګنی دکور دځینو څخه پرعامه لاره باندی تیریدونکو ته ګوری اوپه منع کولو باندی امام مذکور وایی چی کمه ښځه ده چی دډول اوباجی په وخت کی دخپلی دروازی څخه کتل نه کوی په داسی امام پسی دټولو لمونځ درست دی اوکه نه؟ یاکمو خلګو چی په خپلو سترګو باندی ذکرسوی واقعه لیدلی ده دهغوی لمونځ به ناجائز یا مکروه وی؟

جواب: په هغه پسی دټولو لمونځ صحیح دی لیکن دغه امام ته په دی کی احتیاط کول پکاردی اوخپله ښځه ددی ناروا کار څخه بندول پکاردی. که چیری دمنع کولو څخه وروسته هغه یې ونه منی نوګناه پرهغې باندی ده، خاوند یی بری الذمه دی. (۲) فقط

څوک چی ساړی (یوډول جامه) اغوندی هغه ته امام جوړیدل څنګه دی؟ سوال: (۸۰۰) په ساړی اودوه ګنجه خولۍ (ټوپی) اولوړ قمیص اغوستلو سره امامت کول په جومات کی درست دی اوکه نه؟

جواب: که چیری ستر دعورت پوره وی نولمونځ کیږی لیکن ښه داده چی په پټکی او شرعی لباس سره دی لمونځ ورکوی. (۳) فقط

که چیری په جومات کی دامام لاندی منزل خالی وی؟ سوال: (۸۰۱) دجومات لاندی یودوه منزله کور دی اودامام ددریدو ځای ډك نه دی بلکی خالی دی، په دی کی څه حرج سته اوکه نه؟

جواب: که چیری دامام ځای لاندی خالی وی نوهیڅ حرج نسته. ډك کیدل ددغه ځای ضروری نه دی. فقط

دجذامی امامت؟ سوال: (۸۰۲) جذامی سړی امام جوړول کله چی هغه دشرعی مسائلوڅخه

---

(۱). ویکره تنزیها امامة عبد الخ واعمٰی (درمختار) قال قید کراهة امامة الاعمٰی فی المحیط وغیره بان لایکون افضل القوم فان کان افضلهم فهو اولی الخ (ردالمحتار باب والامامة ص۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰. وکذا تکره خلف امرد ومفلوج (درمختار) وکذالك اعرج یقوم ببعض قدمه الخ وکذا اجزم الخ ومن له ید واحدة الخ (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲). ظفیر

(۲). ددی وجه ښځو ته غیر محرم ته کتل درست نه دی. اوخاوند دښځی نګران دی، ارشادِ نبوی دی، والرجل راع علی اهل بیته وهو مسئول عن رعیته (مشکوٰة کتاب الامارة ص ۳۳۰). والله اعلم. ظفیر

(۳). والراج ستر عورته الخ وهی للرجل ماتحت سرته الی ماتحت رکبته (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب شروط الصلوة ۳۷۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۰۴) والمستحب ان یصلی الرجل فی ثلثة اثواب ازار وقمیص وعمامة ولو صلی فی ثوب واحد متوشحا به جمیع بدنه کما یفعله القصار فی المقصر جاز من غیر کراهة مع تیسیر وجود الطاهر الزائد ولکن فیه ترك الاستحباب . (غنیة المستملی ص ۳۳۷). ظفیر

څخه کماحقه خبرتیا لری روادی اوکه نه؟

جواب: لمونځ په هغه پسی صحیح دی که چیری وینه وغیره دهغه جاری نه وی اوهغه دمعذور په حکم کی سوی نه وی لیکن سره ددی دهغه امام جوړول ښه نه دی اوهغه ته جومات ته دراتللو څخه هم احتیاط کول پکاردی. کذا حققه فی کتب الفقه. قال فی الشامی وکذا القصاب والسماك والمجزوم والابرص اولی بالالحاق (ای بالقوم وغیره) وقال سحنون لااری الجمعة علیهما واحتج بالحدیث ([1]). فقط

دزناکار دهوکه باز امامت: **سوال**: (۸۰۳) زید دخپل اکا دزوی لور هنده دچا واده چی بل ځای سوی وو تبر ایستله اوخه ورځی یی دځان سره وساتله، بیایی یو ستهیمپ (ټاپه) دهندې دخاوند په نوم سره واخستی، اوطلاق نامه یی ولیکله اوپه دهوکی سره یی دهندې دخاوند ګوته ورباندی ولګوله. په داسی سړی پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟ کله چی نورخلک دامامت قابل موجود وی؟

جواب: که چیری دزید څه خیانت ثابت سی اوبی وجهی دښځی اوخاوند په مینځ کی دجدایی کوشش یی کړی وی، ([2]) نوپه موجوده حالت کی هغه دامام جوړولو لائق نه دی اولمونځ په هغه پسی مکروه دی، یوبل سړی صالح اوعالم امام جوړ ([3]) کړی. فقط

دحرام نکاح خوان امامت: **سوال**: (۸۰۴) زید دری ۳ ناجائزی نکاحی دکمو ممانعت چی دقرآن شریف څخه ثابت دی وتړلی، دوې نکاحی دطلاق په عده کی دننه اویوه نکاح دسکه خښینی سره (حالانکی دوهمه خوریی په نکاح کی موجوده وه) وتړله، په داسی سړی پسی لمونځ جائزدی، اوکه نه؟

جواب: داسی جاهل سړی لائق دامام جوړولو نه دی، دی دامامت څخه معزول کول پکار دی اولمونځ په ده پسی مکروه دی، ولی چی دی فاسق دی. اوامامت دفاسق مکروه دی. کذا فی الشامی ان کراهة تقدیم الفاسق کراهة تحریم ([4]). فقط

ددرواغجن اوفریب ورکونکی امامت: **سوال**: (۸۰۵) مولوی عبدالحق په عامه جلسه کی اعلان وکی چی ما دکهوټه (یوه علاقه ده) مکتب ملازمت پریښووی. ددی څخه وروسته

([1]). رد المحتار باب مایفسد الصلوة ومایکره فی المسجد ص ۲۱۹ ، ط.س. ج۱ ص ۲۲۱ . ظفیر

([2]). قوله فاسق من الفسق وهو الخروج عن الاستقامة ولعل المراد به من یرتکب الکبائر الخ (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰، اربع من کن فیه کان منافقا خالصا ومن کانت فیه خصلته منهن کانت فیه خصلة من النفاق حتی یدعها اذا اؤتمن خان الحدیث (مشکوٰة باب الکبائر ص ۱۷) . ظفیر

([3]). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه ای الفاسق) کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

([4]). ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

یی استعفاء هم ورکړه اوملك لعل خان صاحب مولوی صاحب موصوف دشرعیه امورو مفتی په دیرش ۳۰ روپی دمیاشت مقرر کی. څلور پنځه ورځی وروسته هغه استعفاء بیرته واخسته. نومسلمانانوته دهغه سره څه سلوك کول پکاردی، په هغه پسی دی لمونځ کوی اوکه نه؟

جواب: په دی کی هیڅ شك نسته چی ده دابد وکړل چی مذکوره نوکری یی پریښوول او بیایی هغه اختیار کړه، دداسی سړی په مقتداء جوړولو او امام جوړولو کی دمسلمانانو اودهٔلو توهین دی، نودی امام مه جوړوی. فقط

ړوند دامامت تفصیل: **سوال**: (۸۰۲) کمه مسئله چی په شرح وقایه کتاب الصلوة ص ۱۱۲ کی په ړوند پسی دلمانځه دممانعت باره کی لیکلی ده دهغه تشریح پکارده ولی چی په اکثرو جوماتونو کی حافظ دقرآن ړانده امامان دی، په هغوی پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: په درمختار کی دی ویکره تنزیهًا امامة عبد واعرابی وفاسق واعمٰی الا ان یکون ای غیر الفاسق اعلم القوم [۱]. الخ ددی حاصل دادی چی په ړوند وغیره پسی لمونځ مکروهِ تنزیهی دی یعنی خلاف اولی دی اوښه نه دی. لیکن که چیری ړوند دلمانځه دمسائلو څخه خبر وی اومحتاط وی نوبیا هیڅ کراهت نسته. لکه څنګه چی یوصحابی ابن ام مکتوم ﷺ څوك چی نابینا وو، حضور ﷺ هغه پخپله امام مقرر فرمایلی وو. [۲] فقط

چی دوه وخته په یوجومات کی امامت کوی اودری وخته په بل جومات کی: **سوال**: (۸۰۷) کم امام چی دری وخته لمونځ په یوجومات کی ورکوی اودوه وخته په بل جومات کی نو جائزدی اوکه نه؟

جواب: هیڅ وجه دمنع والی په دی کی نسته. فقط

دټوپی (خولۍ) سره امامت اوپه دی کی بحث: **سوال**: (۸۰۸) یوکتاب (الامامة بالعمامة والصلوٰة بالمروجة) کی یوبزرګ په ډیر زور سره ثابت کړی دی چی په ټوپی سره لمونځ نه صحیح کیږی اوپه صحابه وو ﷺ اوتابعینو اوتبع تابعینو ﷺ کی هیچا دټوپی سره

---

[۱]. الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰ . ظفیر

[۲]. قید کراهة امامة الاعمٰی فی المحیط وغیره بان لایکون افضل القوم فان کان افضلهم فهو اولی آهـ لکن ورد فی الاعمی نص خاص وهو استخلافه ﷺ لابن ام مکتوم وعتبان ﷺ علی المدینة وکانا اعمیین لانه لم یبق من الرجال من هو اصلح منهما وهذا هو المناسب لاطلاقهم واقتصارهم علی استثناء الاعمی (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۰) ظفیر.

لمونځ نه دی کړی. اوحضرت مولانا ګنګوهی" په فتاوٰی کی لیکلی دی چی که چیری جماعت هم په ټوپی سره وسی نومکروه نه دی. آیا واقعی لمونځ په ټوپی سره کول خلاف دسنتو دی؟

جواب: امامت په پټکی (پګړی) سره افضل اواحسن اومستحب دی لیکن صرف په ټوپی سره دپټکی څخه بغیر مکروه نه دی کما فی شرح المنیة الکبیر: والمستحب ان یصلی الرجل فی ثلثة اثواب ازار وقمیص وعمامة ولو صلی فی ثوب واحدٍ متوشحًا به جمیع بدنه کما یفعله القصار فی المقصرة جاز من غیر کراهة مع تیسیر وجود الطاهر الزاید ([1]) الخ. ددی عبارت څخه واضحه ده چی دپټکی څخه بغیر صرف په ټوپی سره لمونځ کول اوامامت کول مکروه نه دی که څه هم ښه داده چی په پټکی سره وسی.

بی دطلاق ورکولو څخه خوک چی ښځه پریښی ساتی، دهغه امامت؟ سوال: (۸۰۹) کم سړی چی خپله ښځه بی دطلاق ورکولو څخه پریږدی اودهغې خبر نه اخلی، دهغه څه حکم دی؟ په داسی سړی پسی لمونځ سیی کیږی اوکه نه؟

جواب: خپله ښځه کالمعلقه (دځوړنده په شان) ساتل چی نه طلاق ورکوی اونه یی خبر ګیری کوی حرام اوناجائز دی. قال الله تعالٰی: فلا تمیلوا کل المیل فتذروها کالمعلقة، ([2]) الایة. نو داسی سړی عاصی اوظالم دی اوامامت یی مکروه دی، یعنی په ده پسی لمونځ کول مکروه دی. ([3]) فقط

چی حضور ﷺ په غیبو خبر ګڼی دهغه امامت: **سوال**: (۸۱۰) زید جناب سرور کائنات ﷺ په غیبو خبر ګڼی اوپه دی آیت کریمة: ویکون الرسول علیکم شهیداً، اوحدیث شریف: اوتیت علم الاولین والاٰخرین، وغیره سره استدلال کوی، په داسی سړی پسی لمونځ جائز دی اوکه نه؟ که چیری دفتنی دبیری څخه یی لمونځ ورپسی وکی نواعاده واجبه ده اوکه نه؟

جواب: په شرح فقه اکبر کی دی: ثم اعلم ان الانبیآء علیهم السلام لم یعلم المغیبات من الاشیاء الا ما اعلمهم الله تعالی احیانًا وذکر الحنفیة تصریحًا بالتکفیر باعتقاد ان النبی علیه السلام یعلم الغیب لمعارضة قوله تعالی: قل لایعلم من فی السمٰوٰت والارض الغیب الا الله، کذافی المسایرة، ص۱۵۸شرح فقه الأکبر.
نومعلومه سوه چی دزید عقیده باطله او غلطه ده اواستدلال دهغه صحیح نه دی، اوپه مقابله دنصوص صریحه ، قطعیه کی مسموع نه دی او هغه پسی لمونځ کول نه دی پکار

([1]). غنیة المستملی ص ۲۳۷ ظفیر

([2]). النساء رکوع ۱۹. ظفیر

([3]). ان کراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰) ظفیر.

اوپه دی کی پوره احتیاط کول پکاردی. اوکه چیری په څه وجهی سره یی (ورپسی لمونځ) وکی نودهغه اعاده کول پکار (۱) دی.

څوک چی دلور واده نه کوی اودهغه ناجائزه بچی وی، دهغه امامت: **سوال**: (۸۱۱) زید خپله بالغه لور په کورکی کښی نیولی ده، نکاح نه ورکوی، دهغه دوه بچی په زنا سره پیدا سوی دی، په زید پسی لمونځ کول جائزدی اوکه نه؟

جواب: که چیری زید بغیر دعذر څخه داسی کړی وی نوهغه گنهگار دی. (۲) په هغه پسی لمونځ مکروه (۳) دی.

دکم تول کونکی امامت: **سوال**: (۸۱۲) کم سړی چی کم تول کوی اودروغ وایی اوکله لمونځ هم قضاء کوی اوقراءة هم صفا نه وایی، اودسود درخواست هم لیکی، په داسی سړی پسی لمونځ جائز دی اوکه نه؟

جواب: داسی سړی دامام جوړولو لائق نه دی اولمونځ په هغه پسی په حالت مذکوره کی مکروه (۴) دی. نو دمحلی اوجومات خلگو ته پکاردی چی هغه معزوله کړی اویو څوك دامامتی لائق سړی امام (۵) جوړ کړی. فقط

دزانی امام اقتداء: **سوال**: (۸۱۳) دجومات امام په زنا کولو ونیول سو، اوهغه په احکام شرعیه کی داجماع څخه خلاف اجتهادی فتوٰی ورکوی، په هغه پسی لمونځ کول یاپه فتوٰی باندی یی عمل کول جائزدی اوکه نه؟

جواب: داسی سړی کم چی فاسق دی اوخلاف داجماع اوخلاف دقول دامام مجتهد دچا چی هغه مقلد دی مسئله ښیی اوپه غیر مفتٰی بها مسائلو باندی فتوٰی ورکوی لائق دامام جوړولو نه دی. هغه دی امام جوړنه سی اومعزول دی سی (۶). فقط

---

(۱). ویکره امامة عبد الخ ومبتدع ای صاحب بدعة وهی اعتقاد خلاف المعروف علی الرسول لا معاندة بل بنوع شبهة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

(۲). قال رسول الله ﷺ من ولد له ولد فلیحسن اسمه وادبه فاذا بلغ فیلزوجه الحدیث (مشکوٰة باب الولی ص۲۷۱).

(۳). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

(۴). وان کراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفیر

(۵). نعم اخرج الحاکم فی مستدرکه مرفوعا ان سرکم ان یقبل الله صلوتکم فلیؤمکم خیارکم فانهم وفدکم فیما بینکم وبین ربکم اهـ (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲). ظفیر

(۶). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) قوله فاسق معنٰی الفسق وهو الخروج عن الاستقامة ولعل المراد به من یرتکب الکبائر کشارب الخمر والزانی الخ بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

دهندو په مړي کې شريکيدونکي سړي امام جوړول څنګه دي؟ سوال: (۸۱۴) کم سړی چې دهندو مړی سره ځې په هغه پسې لمونځ جائزدی اوکه نه؟ (۲) اوچې په منع کولو باندی ذکر سوی سړی جواب ورکړی چې دهندوانو سره دهميشه راهيسی رواج دی چې هغوی زموږ په مړو کې شريکيږی اوموږ دهغوی (په مړوکې). داشرعًا جائزدی اوکه نه؟

جواب: (۱) په هغه پسی لمونځ صحيح دی.
(۲) دکافر دناجوړی دپوښتنه کولو په نيت سره دهغوی دمړی سره تلل هم جائز دی، خصوصًا کله چې ددی ضرورت په څه بلی وجهی سره هم وی. فقط

دتيمم والا امامت: **سوال**: (۸۱۵) دتيمم والا امامت جائزدی اوکه نه؟

جواب: که چيری يو سړی ديو عذر په وجهی سره په کم کې چې تيمم جائز دی تيمم وکړی نوپه هغه پسی داودس کونکو لمونځ صحيح دی، اوامام جوړيدل هغه ته جائزدی څنګه چې دفقهی په کتابونو کې ليکلی دی. (۲) چې تيمم طهارت مطلقه کامله دی. فقط

دنرښځی امامت: **سوال**: (۸۱۶) که چيری نر ښځی عالم باعمل نهايتی ديندار وی اونور ټول جاهلان وی نو نر ښځی امام جوړ سی اوکه بل څوک؟

جواب: که نرښځی عالم باعمل وی اوباقی ټول جاهلان وی نودهغه امامت جائزدی. کما قالوا فی ولد الزنا والامرد هٰذا (ای الکراهة) اذاوجد غيرهم والا فلا. درمختار (۳).
قال الله تعالٰی: انما يتقبل الله من المتقين. (۴) فقط

ديو داسی سړي امامت دچا دښځی په نوم چې دبل چا خط راووزي: **سوال**: (۸۱۷) زيد او بکردواړه ورونه دی. دزيدواده سوی دی. دواړه ورونه په پريس (چاپ ځای) کې ملازمان دی، درخصتی په وخت کې دواړه دزيد دښځی په کورکی اوسی. زيد په يوکتاب کې يو خط پروت وليدی، کم چې دزيد دښځی په نوم دی اوپه هغه باندی دبکر دستخط نسته. کله چې زيد دخپلی ښځی څخه (په دی باره کې) پوښتنه وکړه نوهغې په قسم سره لاعلمی ښکاره کړه. نوپه دی صورة کې دزيد ښځه او ورور شرعًا مجرمان دی اوکه نه؟ اوکه چيری زيد امام وی نوپه هغه پسی لمونځ صحيح دی، اوکه نه؟

---

(۱). وفی کتب الشافعية ويعزی المسلم بالکافر اعظم الله اجرك وصبرك (ردالمحتار. باب صلوة الجنائز ص ۸۴۳ قبيل مطلب فی زيادة القبور ، ط.س. ج ۲ ص ۲۴۲). ظفير
(۲). وصح اقتداء متوضئ لا ماء معه بمتيمم (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۵۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۸). ظفير
(۳). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفير
(۴). سورة المائدة رکوع ۵. ظفير

جواب: په دی صورة کی دزید په ښځی او ورور باندی څه جرم ثابت نه دی اودزید امامت درست دی اوپه هغه پسی لمونځ صحیح دی. فقط

کم امام چی درشتینی شاهدی څخه منعه کوی: **سوال**: (٨١٨) دجومات یوامام دیوسړی نکاح تړلی ده، وروسته دښځی اوخاوند په خپلوانو کی دعوه (اختلاف) راغله اومقدمه شروع سوه کم وخت چی دشاهد ضرورت سو نوامام صاحب پټ سو اوښځی ته یی ښودنه وکړه چی ته داسی ووایه چی زما نکاح نه ده سوی. دقاضی اوشاهد نه لیدو په وجه هغه سړی مقدمه وبایلله. دی امام دپاره شرعًا څه حکم دی ؟ او په ده پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: داسی سړی چی په قصد سره حق پټوی، فاسق (١) دی، لائق دامام جوړولو نه دی، اولمونځ په هغه پسی مکروه دی، کذا فی الشامی وصرح فیه انه کراهة تقدیمه کراهة تحریم (٢). فقط

دحدیث دمنکرینو امامت: **سوال**: (٨١٩) کمه فرقه چی دحدیث څخه منکره وی په هغه پسی لمونځ صحیح دی اوکه نه؟

جواب: قادیانی فرقه چی دحدیثو منکره ده هغه کافره ده په هغوی پسی لمونځ درست نه دی. اودغیر مقلدو فرقه څوك چی خپل ځان ته اهلِ حدیث وایی، هغوی هم په حقیقت کی اهلِ حدیث نه دی په هغوی پسی هم لمونځ مکروه دی. امام عالم سنی حنفی مقررول پکار (٣) دی. فقط

(دحدیثو څخه دمنکرینو دډلی امامت هم درست نه دی عالمانو دهغوی دکافر کیدلو فتوٰی ورکړیده. ظفیر)

په کم امام باندی چی دزنا شبه وی: **سوال**: (٨٢٠) دجومات امام دی هغه دخپلی ښځی دمور سره زنا کړیده حالانکی هغه دځلورو کالو څخه کونډه وه. دهغې حمل وسو. که څه هم شاهدی دزنا ثابته نه ده. لیکن هلته دپردی په وجه بل څوك داخلیدی نسو، دهغه ښځه نابالغه وه. ددوو کالو دهغه په دی بدکار باندی شك دی. داسی سړی دامامت قابل دی اوکه نه؟

---

(١). ومتی اخر شاهد الحسبة شهادته بلاعذر فسق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادة ص ٥١٤ ج١ ، ط.س. ج ٥ ص ٤٦٣). ظفیر

(٢). ردالمحتار باب الامامة ص ٥٢٣ ج ١ ، ط.س. ج١ ص ٥٦٠ . ظفیر

(٣). وحاصله ان کان هوی لایکفر صاحبه تجوز الصلوة خلفه مع الکراهة والا فلا هکذا فی التبیین والخلاصه وهو الصحیح هکذا فی البدائع (عالمگیری کشوری باب الامامة ص ٨٣ ج١ ، ط. م. ج١ ص ٨٤). ظفیر

جواب: کله چي دذکر سوی امام دطرفه داسی شبهه ستنه نوهغه امام جوړول نه دي پکار. اوهغه ته هم پکاردي چي امام جوړنه سي. لقوله ﷺ من ام قومًا وهم له کارهون (۱). فقط

چاچي په غلطي سره په جنابت کي لمونځ ورکي: **سوال**: (۸۲۱) زید محتلم په خطا سره لمونځ وکي اوپه خپلی خطا باندی پښیمانه دی اوتائب دی، نواوس زید قابل دامامت پاته سو اوکه نه؟

جواب: ددغه لمونځ قضا دی راوګرزوی، اودتوبی څخه وروسته دهغه ګناه معاف سوه، هغه دامامت قابل (۲) دی. فقط (ارشاد نبوی دی: التائب من الذنب کمن لا ذنب له، مشکوٰة باب الاستغفار ص ۲۰۲. ظفیر)

په کم امام کي چي دا لاندیني عیبونه وي دهغه امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۸۲۲ ۱\) زید دجومات دچونی اوصفایي دپاره دکسب ګرو ډمو څخه دهغوی دحرامی ګټی څخه چنده واخسته.

(۸۲۳ ۲\) زید مذکور دیوځو پیسو دلالچ دپاره ډماني ښځی دنذر دتاخ (طاق) ډکولو دپاره دسهار دلمانځه په وخت کي دمحراب ددننه تاخ (طاق) ډکولو دپاره جومات ته دننه پریږدی، اودهغوی په وروسته پسی هم دغه رکم لوڅی پښی اوبی طهارته دجومات دمیدان او دلمانځه دصفونو په پایمالولو سره منبرته رسیږی.

(۸۲۴ ۳\) زید مذکور ځوان دی اودهغه په خاص کمره کي اکثره مسلمانانی اوزیات تره هندوانی ځوانانی ښځی ددم اوتعویذ دپاره راځی اودنورو نسوانی آرزوګانو څخه علاوه داولاد اوبچی وړی هم وی اوپه هندوانو کي یوه مسئله د (نیوګ) هم ده، یعنی که چیری دیوی ښځی خاوند نامرد وی اوپه اولاد پیدا کولو باندی قادرنه وی نوهغه ښځه دیو بل سړی په ذریعه استقرار دحمل کولی سی.

(۸۲۵ ۴\) زید دبل چامنکوحه ښځه دکار اوخدمت په بهانه سره دهغې دخاوند دمنظوری څخه بغیر په خپل کور کي اچولی ده اوهغه خاوند ته تللو ته نه پریږدی، په داسی صورة کي زید دجومات مقررول اوپه هغه پسی لمونځ کول اوپه هغه باندی نکاح تړل جائز دی اوکه نه؟

جواب: دزید قبیح حرکتونه په دی صورة کي داسی درج دی دکمو په وجهی سره چي دزید امامت مکروه تحریمی (۳) دی. پرزید باندی پخپله لازم دی چي کله مقتدیان دهغه

---

(۱). الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ . ظفیر

(۲). کما یلزم اخبار القوم اذا امهم وهو محدث اوجنب اوفاقد شرط اورکن الخ (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۵۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۱). ظفیر [باقی]

دقبیحو کارونو په وجهی سره دهغه په امامت باندی ناخوښه دی نوهغه دی امام نه جوړیږی. کمافی الدر المختار: ولو ام قوما وهم له کارهون ان الکراهة لفساد فیه او لانهم احق بالامامة منه کره له ذلك تحریمًا لحدیث ابی داؤد: ولا یقبل الله صلوٰة من تقدم قومًا وهم له کارهون (۱). الخ. او ظاهره ده چی زید ددی قبیحو کارونو په وجه فاسق دی اوپه فاسق پسی لمونځ مکروه تحریمی دی، اومعزولول دهغه واجب دی ځنګه چی په شامی کی دی چی دفاسق امام په جوړولوکی دهغه تعظیم دی اوتعظیم دفاسق حرام دی. واما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لایهتم لامر دینه وبان فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقد وجب علیهم اهانته شرعًا الی ان قال فهو کالمبتدع تکره امامته بکل حال بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم لما ذکرنا قال ولذا لم تجز الصلوٰة خلفه اصلاً عند مالك وروایة عن احمد ؒ (۲) شامی ص۳۷۲ جلد اول. فقط

داصفحات په اصل کتاب کی چی حضرت مفتی صاحب کم ځای کم ځای لیکلی دی هغه دشامی مطبوعه مجتبایی ډهلی دی اوپه حاشیه کی دمصری شامی مطبوعه دار الخلافة العثمانیه حوالې درج دی. ظفیر)

ځوک چی دنامه لاندی وریښته نه خروی دهغه امامت: سوال: (۸۲۵) که چیری یوسړی دنامه ځخه لاندی وریښته دکمزوری دوجهی ځخه، نه خروی نوپه هغه پسی لمونځ کیږی اوکه نه؟ **جواب:** لمونځ دهغه صحیح دی اوهغه پسی لمونځ کیږی. (۴) فقط

دګوډ سړی امامت: سوال: (۸۲۶) ګوډ سړی که چیری عالم وی اوبل سړی دلمانځه دمسائلو ځخه خبروی نوپه دی حالت کی ددی ګوډ عالم امامت جائزدی اوکه نه؟ دهدایی صاحب دړوند امامت ته مکروه ویلی دی، سره ددی چی نبی ﷺ عبدالله بن ام مکتوم ؓ امام جوړکړی وو، دخلګو دنفرت په وجه یی ورته مکروه فرمایلی دی.

جواب: داسی ګوډ چی په بعضی قدم (یعنی دپښی په بعضی حصه) باندی دریږی، دهغه امامت یی مکروه تنزیهی لیکلی دی چی که چیری غیر اعرج (نه ګوډ) عالم دلمانځه دمسائلو ځخه خبر موجودوی نوهغه اولٰی دی. په شامی کی دی: وکذا اعرج یقوم ببعض

---

(۳). ان کراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفیر

(۱). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفیر

(۲). رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰ . ظفیر

(۴). که چیری معقول عذر نه وی نوهره جمعه یی صفا کول پکاردی اودڅلویښتو ورځو ځخه زیات پریښوول یی مکروه تحریمی دی. ویستحب حلق عانته وتنظیف بدنه بالاغتسال فی کل اسبوع مرة والافضل یوم الجمعة وجاز فی کل خمسة عشر وکره ترکه وراء الاربعین (درمختار) ای تحریما لقول المجتبی ولاعذر فیما وراء الاربعین ویستحق الوعید اهـ (رد المحتار. کتاب الحظر والاباحة فصل فی البیع ص ۳۵۸ ج ۵ ، ط.س. ج۶ ص ۴۰۶). ظفیر

قدمه فالاقتداء بغيره اولی ([1]). که چیری بل عالم دلمانځه دمسائلو موجود نه وی اوګوړ عالم موجودوی نوهم هغه ښه دی دامامت دپاره، لکه ځنګه چی داعمٰی په باره کی هم فقهاوو همدغه رکم لیکلی دی، شامی: قید کراهة امامة الاعمٰی فی المحیط وغیره بان لایکون افضل القوم فان کان افضلهم فهو ([2]) اولی. اوهمدغه رکم دقوم نفرت په هغه وخت کی موجب دکراهت دی چی په امام کی څه شرعی عیب یعنی فسق وغیره وی. په درمختار کی دی: ولوام قومًا وهم له کارهون ان الکراهة لفساد فیه اولانهم احق بالامامة منه کره له ذلك تحریمًا لحدیث ابی داود وان هو احق لا والکراهة علیهم ([3]) الخ. فقط

دوفات څخه وروسته داولیاوو دحیات چی څوک قائل نه وی دهغه امامت: **سوال**: (۸۲۷) چی دکم سړی داعقیده وی چی اولیاء کرام دوفات څخه وروسته حیات (ژوندی) نه پاته کیږی اودهغوی څخه امداد طلب کونکی مشرکان دی، په دغه سړی پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: داولیاء الله کرامات اوتصرفات دمرګ څخه وروسته هم ثابت دی، ([4]) دی ته شرك ویل هم غلط دی، البته داضرور ده چی ماسوا دالله ﷻ څخه دی دهیچا څخه مدد ونه غوښتل سی لکه ځنګه چی په ایاك نعبد وایاك نستعین ([5]) کی مذکور دی. فقط

کم امام چی دجومات مال په خپل ذات باندی خرڅوی دهغه امامت څنګه دی: **سوال**: (۸۲۸) دطاعون په زمانه کی خلکو دجومات امام ته کالی اوکپړی اونقدی (روپی) په جومات کی دلګولو دپاره ورکړی لیکن امام هغه په جومات کی ونه لګولی بلکی په خپلو مصارفو کی یی خرڅ کړی، ددی امام دپاره څه حکم دی، دامامت لائق دی اوکه نه؟

جواب: داصریح خیانت دی اوضمان دهغه پرذمه لازم دی. اوکه چیری دغه امام توبه ونه کاږی اوضمان اداء نه کړی نودامام ساتلو لائق نه دی ([6]). فقط

ددروغ ویونکی ګهړی (ساعت) جوړونکی امامت: **سوال**: (۸۲۹) یو مولوی صاحب یو حافظ

([1]). رد المحتار باب الامامت ص ۵۲۵ ج ۱ ، ط. س. ج۱ ص ۵۷۲ . ظفیر
([2]). ردالمحتار باب الامامت ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۰ . ظفیر
([3]). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ . ظفیر
([4]). وقیل ببقاء الکرامة بعد الموت لعدم الانعزال عن الولایة بالموت وقیل لا لظاهر نحو اذا مات ابن آدم انقطع عمله ﷺ ویجوز التوسل الی الله تعالی والاستغاثة بالانبیاء والصالحین بعد موتهم لان المعجزة والکرامة لا تنقطع بموتهم وعن الرملی ایضاً بعدم انقطاع الکرامة بالموت وعن امام الحرمین ولاینکر الکرامة ولوبعد الموت الا رافضی. (البریقه ج ۱ ص ۲۷۰) . ظفیر
([5]). سورة الفاتحة . ظفیر
([6]). ان کراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۰). ظفیر

امام دمسجد ته څوك چې ګهړی ساز هم دی خپله ګهړی ورکړه چې په دی کی نوی پنړ واچوه اویوه روپۍ دهغه قیمت یې هم ورکړی. ذکرسوی حافظ هم هغه پنړ پکښې ولګوی اونوی پنړ یې وانه چوی. په دی وجهی سره ګهړی بنده سوه. بیایی بل ګهړی ساز ته یوه روپی ورکړه اوپنړ یې باندی واچوی. ددغه حافظ دپاره څه حکم دی، لمونځ وریسی کیږی اوکه نه؟

جواب: په هغه پسی لمونځ مکروه (۱) دی. فقط

بغیر دثبوت څخه چې په کم امام باندی تهمت ولګول سی دهغه امامت: **سوال**: (۸۳۰) ددی ځای دمهتمم صاحب په نوم یوسړی یوخط راولیږی اودجومات پرپیش امام باندی یې دا الزام ولګوی چې ستاسی امام دخپلی مخکی منکوحی دلور سره نکاح کړیده. خط را لیږونکی خپل نوم اوپته په خط کی نه ده لیکلی. ددی خط څخه ماسوا هیڅ ثبوت او شاهد نسته، اومذکوره امام ددی معاملی څخه صفا انکار کوی. نوشرعًا په داسی خط باندی په اعتبار کولو سره په ذکرسوی امام پسی لمونځ کول پکار دی اوکه نه ؟

جواب: دداسی نامعلومه خط اوتحریر هیڅ اعتبار نسته، اوکله چې مذکوره امام دذکر سوی واقعی څخه انکار کوی نومحض ددغه غیر ثابت تحریر په بناء باندی امام صاحب موصوف په ذکرسوی فعل سره متهم کولی نسی اوهغه دامامت څخه معزولوی نسی او دخیرات اومبرات څخه هغه نسی محرومولی: قال الله تعالٰی: یاایها الذین اٰمنوا اجتنبوا کثیراً من الظن ان بعض الظن اثم، الآیة. (۲) فقط

چې څوک دشریعت حکم نه تسلیموی دهغه امامت: **سوال**: (۸۳۱) کم سړی چې مولانا او واعظ وی اوبیا هم خپلی جهګړی دشریعت په قانون سره دفیصله کولو څخه منعه کوی لیکن چې عوام پوښتنه ځینی وکړی، نووایی چې زه په شریعت باندی فیصلی کولو ته تیاریم، اوپر موقع باندی وایی چې که چیری زه شریعت حَکَم (فیصله کوونکی) مقررکړم نوزما نقصان دی. لهٰذا دداسی سړی دایمان اوامامت څه حکم دی او دهغه سره تعلق ساتل اوامداد یې کول څنګه دی؟

جواب: قال الله تعالٰی: فَلاَ وَرَبِّكَ لاَ يُؤْمِنُونَ حَتّٰى يُحَكِّمُوْكَ فِيْمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لاَ يَجِدُوْا فِيْ أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوْا تَسْلِيمًا، (۳) نوکم سړی چې دشریعت په حکم باندی رضامند نه وی

---

(۱). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفیر

(۲). سورة الحجرات ۲. ظفیر

(۳). سورة النساء. رکوع ۹. ظفیر

اوپه زړه سره هغه نه قبلوی دهغه دنه مومن کیدلو خبر جناب باری تعالٰی ورکړی دی. او بل ځای یی دحکم الٰهی پرنه منونکو باندی دکفر اوفسق حکم فرمایلی دی، نوکم سړی چی دشریعت فیصله نه تسلیموی اودهغه په مقابله کی دعدالت فیصله کمه چی دشریعت څخه خلاف ده ناطقه ګڼی هغه ظالم اوفاسق دی او دهغه دکفر بیره ده، لهٰذا ذکرسوی سړی دامامت اوتولیت لائق نه دی. (١) اوداسی سړی که چیری تائب نه سی نو دهغه سره ارتباط اواختلاط حرام دی. اوتعلقات پریکول ورسره واجب دی، اومدد کول دیوعاصی اوفاسق دهغه په معصیت اوفسق باندی حرام دی. قال الله تعالٰی: وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلاَ تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ (٢). فقط

پرشریعت باندی رواج ته دترجیح ورکونکی امامت اوتولیت: سوال: (۸۳۲) کم سړی چی دعالم اوداهل حدیث کیدلو سره خپلو خویندو ته دپلار دمیراث څخه حصه نه ورکوی اووایی چی موږ درواج پابیند یو، ددی دپاره موږ شرعی حصی نه تقسیموو، بلکی دهغه په اشاری سره دهغه جاهل ورور په عدالت کی بیان ورکړی دی چی چونکی ښځی ناقص العقل دی، ددی په وجه دهغوی دپاره هیڅ حصه اومیراث نسته. لکه څنګه چی الله ﷻ فرمایی: وَلاَ تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ اَمْوَالَكُمْ.

بله داچی دیوعالم په پوښتلو باندی چی که چیری ته په همدی خیال کی مړ سوی نو د نجات څه صورة سته؟ هغه جواب ورکوی چی موږ دی جهنم ته ولاړسو خودا کارنه کوو. داسی سړی امامت اودجومات متولی کیدل یادهغه سره رشته وغیره کول څنګه دی؟

جواب: دښځی حصه دنارینه څخه نیمه په نصِّ قطعی سره ثابته ده. کما قال الله تعالٰی: يُوصِيكُمُ اللهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنْثَيَيْنِ، (٣) نو دښځو دحصی څخه انکار کول دنص قطعی څخه انکاردی کم چی کفردی. اودآیت: وَلاَ تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ اَمْوَالَكُمْ، الاٰية (٤) څخه په دی باره کی استدلال کول سخت جهالت دی اوګمراهی ده اودنص قطعی مقابله ده په خپل باطل خیال سره. اودهغه داخبره چی موږ دی جهنم ته ولاړ سو ﷻ صریح کفر دی. په شرح فقه اکبر کی دی: ومن قال لمن یامر بالمعروف وینهی عن المنکر ماذا اعرف العلم

(١). ان کراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰). ظفیر
(٢). سورة المائدة رکوع ۱. ظفیر
(٣). سورة النساء رکوع ۲. ظفیر
(۴). النساء رکوع ۱. ظفیر

او ما ذا اعرف الله انی وضعت نفسی للجحیم اوقال اعددت نفسی للجحیم الخ کفر ای لانه اهان الشریعة اوایس من الرحمة فکلاهما کفر. شرح (۱) فقه اکبر. نو ذکر سوی سړی امام اومتولی جوړول او دهغه سره تعلق ساتل اوخپلوی قائمه ساتل ټول حرام اوناجائز دی. فقط

په ږیره لنډونکی پسی لمونځ: سوال: (۸۳۳) دزید ږیره پرې سویده، په مقدار دیو دوو ګوتو باقی ده، پوره څلور ګوتی نه ده، په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: په درمختارکی دی چی دڅلورو ګوتو څخه کم دږیری پریکول، حرام دی واما قطعها وهی دونها فلم یبحهه احد (۲) الخ اودغه رکم په درمختار کی دی: ولذا یحرم علی الرجل قطع لحیته (۳). نوپه ذکرسوی سړی پسی لمونځ مکروه دی، که څه هم په حکم د: صلوا خلف کل بر وفاجرٍ، په هغه پسی لمونځ صحیح کیږی. لیکن داسی سړی امام جوړول نه دی پکار. لان فی امامته تعظیمه وتعظیم الفاسق حرام. شامی (۴). فقط

دمرزایی سره دتعلق ساتونکی امامت: سوال: (۸۳۴) که چیری یو څوك مرزایی دجومات په ګنج کی دجومات دامام سره کښیني اوپه لمونځ ګذارو کی نفاق اوټولګۍ جوړیدل پیدا کوی اوامام کم چی دهغه په خبرو باندی عمل کوی، او دلمونځ ګذارو په منع کولو باندی یې هم نه منی، نوداسی امام په جومات کی دساتلو لائق دی اوکه نه؟

جواب: ذکرسوی امام ته دی صفاء وویل سی چی که چیری تا دمرزایی سره تعلق اوربط وساتی اوهغه دی دخپل ځان سره وساتی نوته به دامامتی څخه لیری سی. که چیری هغه بیاهم منع نه سی نوهغه دی دامامت څخه لیری (۵) سی اودغه مرزایی دی دجومات په ګنج کی ونه ساتل سی فوراً دی وایستل (۶) سی. فقط

دکوڼ امامت: سوال: (۸۳۵)کم سړی چی کوڼ وی اوبالکل نه اوری دهغه امامت څنګه دی؟

---

(۱). شرح فقه اکبر قبیل فصل فی الکفرة صریحة وکنایة ص ۲۱۵ . ظفیر

(۲). الدر المختار علی هامش ردالمحتار. کتاب الصوم. باب مایفسد الصوم مطلب فی الاخذ من اللحیة ص ۱۲۵ ج ۲ ، ط.س. ج ۲ ص ۴۱۸ . ظفیر

(۳). ایضًا کتاب الحظر والاباحة فصل فی البیع ص ۳۵۹ ج۵ ددی څخه مخکی دی : والسنة فیها القبضة ، ط. س. ج ۲ ص ۴۱۷ . ظفیر

(۴). ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰ . ظفیر

(۵). ځکه چی هغه دَخپلو افعالو په وجهی سره فاسق دی اودفاسق امامت مکروه تحریمی دی. وکراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰). ظفیر

(۶). ځکه چی هغه مرتددی اومرتدته پناه بالخصوص په داسی ډول چی مسلمانانوته په هغه سره نقصان ورسیږی درسته نه ده. ظفیر

جواب: دکوڼ امامت درست دی. فقط

په کم امام چې شبهه وسي: **سوال**: (۸۳۶) چې دامام پرافعالو باندی مسلمانانو ته شبهات پیداسی نوداسی امام دی وساتل سی اوکه دی لیری سی؟

چې دچا په وجه بې اتفاقي جوړيږي، دهغه امامت: (۸۳۷ \ ۲) چې دیوامام په وجهی سره په مسلمانانو کی بی اتفاقی اوجگړی جوړیږی، هغه پرامامت باندی ساتل ښه دی اوکه دی لیری سی؟

جواب: (۱) داسی سړی ته امامت کول نه دی پکار، هغه ته لیری کیدل پکاردی اوامامت دهغه مکروه دی. لحدیث من ام قومًا وهم له کارهون. الحدیث (۱)

(۲) دداسی سړی لیری کیدل دامامت څخه ښه دی. (۲) فقط

(ځکه چې دامامت منشاء په خپلو کی تعلق داتحاد اواتفاق مضبوطول دی، اودلته هم دغه منشاء ختمیږی. ومن حکمها نظام الالفة وتعلم الجاهل من العالم. (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۱۵ ج۱. ظفیر)

دادنٰی حال مراد: **سوال**: (۸۳۸) امام ترمقتدی ادنٰی حالاً نه دی پکار، که امام ترمقتدی ادنٰی حالاً وی نواقتداء صحیح نه ده. د: (ادنٰی حالاً) څخه مراد څه شی دی؟

جواب: ددی مطلب دادی چې امام نفل کوی مثلاً، اومقتدی فرض کوی نوپه نفل کونکی پسی دفرض کونکی لمونځ صحیح نه دی. باقی مطلب دانه دی کم چې سائل لیکلی دی بلکی په دی صورتونو کی لمونځ ددواړو صحیح دی، دامام هم اودمقتدی هم. مثلاً امام که چیری عالم نه وی اومقتدی (۳) عالم وی، یادامام په سرباندی پټکی نسته اودمقتدی په سرباندی پټکی سته نوپه داشان لمونځ دټولو صحیح دی. فقط

دلمانځه پابندی کونکی حافظ امامت څوک چې خپله شامیانه (سایوان او خیمه) **په کرایه باندی ورکوی درست دی اوکه نه؟** **سوال**: (۸۳۹) زید حافظ دی، دپنځه وخته لمونځ پابندی یعنی په هر صورة کی دهغه ځای تراوسیدونکو ښه دی، خوهغه هندوانو او مسلمانانو ته خپله شامیانه په کرایه باندی ورکوی اوپه موقع باندی دهغه دلگولو دپاره هم ځی نوپه هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

---

(۱). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط. س. ج۱ ص ۵۵۹ . ظفیر

(۲). ولوام قومًا وهم له کارهون ان الکراهة لفساد فیه اولانهم احق بالامامة منه کره الخ (ایضًا ص ۵۲۲ ج ۱ ، ط. س. ج۱ ص ۵۵۹) اوکه نورڅه نه وی نوهمدا خبره کافی ده چې دده په وجهی سره دمسلمانانو په خپل مابینځ کی اختلاف دی، کم چې نهایتی بدشی دی. والله اعلم، ظفیر

(۳). ومثله امام المسجد الراتب اولی بالامامة من غیره مطلقًا (درمختار) ای وان کان غیره من الحاضرین من هو اعلم واقراء منه (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج ۱ ، ط. س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفیر

جواب: دبعضو ناروا موقعو مثلاً درقص، سرود دمحفلونو دپاره چی شامیانه په کرایه باندی ورکوی اوهلته تلل اولګول یی اعانت علی المعصیت دی، کم چی په موجب دحکم خداوندی ﷻ : وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوٰى وَلا تَعَاوَنُوا عَلَى الإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ (١) حرام دی. په دی وجه په هغه پسی لمونځ مکروه (٢) دی. که چیری یو بل سړی صالح اولائق دامامت موجودوی نوهغه دی امام جوړسی، کنی هم په هغه پسی دی لمونځ وکړی ولی چی دجلا لمونځ کولو څخه په هغه پسی لمونځ کول ښه دی. (٣) درمختار. فقط

چاته چی دمتیازو شبه وی دهغه امامت: **سوال**: (۸۴۰) زید ته اکثره بغیر احساسه دمتیازو څاڅکی راځی، اوکله راځی هم نه لیکن زید هروخت متشکك وی چی شاید قطره راغلی وی. اوهغه په اوبو سره داستنجاء کولو څخه وروسته په جامی سره ځان وچ کړی بیا په لوټی سره ځان وچ کړی بیا اودس وکړی اوکمربند هم تړی په دی ترکیب سره هغه ته قطره کمه راځی، اوکله چی قطره راسی نوبیایی صرف په لوټی سره صفا کړی، اودس وکړی او لمونځ کوی. دقطری څخه وروسته په اوبو سره صفایی نه کوی. په دی حالت کی دزید لمونځ کیږی اوکه نه؟ اوکه هغه امام هم وی، دهغه امامت صحیح دی اوآئنده به هم صحیح وی، اوکه نه؟

جواب: په دی حالت کی دزید لمونځ کیږی اودهغه امامت هم صحیح دی، اوآئنده هم دهغه په امامت کی هیڅ حرج (۴) نسته. فقط

کم سړی چی حضور ﷺ ته دمشرک اولاد وایی دهغه امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۸۴۱) یوسړی په ډاګه وایی چی حضور ﷺ دبت پرست یعنی مشرك داولاد څخه دی او دکافر په کور کی پیدا سوی دی. په داسی سړی پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: په یوحدیث شریف کی دامضمون راغلی دی چی یوسړی دحضور ﷺ څخه دخپل پلار او دهغوی دپلار حال معلوم کی نوهغوی وفرمایل، ان ابی واباك فی النار (۵) یعنی زما او ستا پلار په دوږخ کی دی. اوپه یو روایت کی دا هم مروی دی چی حضور ﷺ

(١). سورة المائدة رکوع ١. ظفیر
(٢). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار باب الامامة، ط. س. ج١ ص ۵۵۹). ظفیر
(٣). وفی النهر عن المحیط صلی خلف فاسق اومبتدع نال فضل الجماعة (درمختار) افادان الصلوة خلفهما اولی من الانفراد (ردالمحتار، باب الامامة ص ۵۲۵ ج١ ، ط.س. ج١ ص ۵۶۲). ظفیر
(۴). ثم اعلم ان الجمع بین الماء والحجر افضل ویلیه فی الفضل الاقتصار علی الماء ویلیه الاقتصار علی الحجر وتحصل السنه بالکل وان تفاوت الفضل (ردالمحتار فصل فی الاستنجاء ص ۳۱۳ ج١ ، ط. س. ج١ ص ۳۳۷). ظفیر
(۵). رد المحتار باب نکاح الکافر مطلب فی الکلام علی ابوی النبی ﷺ ص ۵۳۰ ج۲). ظفیر

وفرمایل چی ما دخپلی والدی دپاره دمغفرت طلب کولو اجازه وغوښته نوالله ﷻ اجازه رانه کړه، اودقبر دزیارت اجازه می وغوښته نورایی کړه (۱). ظاهر ددی روایاتو همدادی چی دحضور ﷺ والدین دکفر په حالت کی وفات سوی دی. په دی کی عالمانو څه تفصیل اوتحقیق هم فرمایلی دی، اوبحث یی کړیدی، اوبعضی روایتونه یی داسی هم نقل کړی دی دکمو څخه یی چی دهغوی دوالدینو دوباره ژوندی کیدل اوایمان راوړل ثابت کړی دی. بهرحال په دی کی بحث کول عالمانو منع کړی دی، نوسکوت په دی کی ډیر خیر (۲) او دسلامتیا سبب دی. فقط

څوک چی په اجرت اخستلو سره شرعی مسئله ښیی دهغه امامت: **سوال**: (۸۴۲) دجومات یوامام په شرعی مسئلی ښوولو باندی اجرت اخلی، په هغه پسی دلمانځه څه حکم دی؟

جواب: په داسی امام پسی لمونځ مکروه دی اوداسی سړی دامام جوړولو لائق نه دی ترڅو پوری یی چی توبه کښلی نه وی. (۳) فقط

دبدعت خلاف ویونکی امامت: **سوال**: (۸۴۳) زید متبع دسنت اوصالح دی، دیوقوم امام دی اوحافظ دقرآن دی، قوم پریوه موقع پرزید باندی دازور واچوی چی هغه دی قرآن مجید په قبر باندی وګرزوی اودنورو رواجونو مرتکب دی (هم) سی. زید چی تنګ سو نودایی وویل چی چا دقرآن مجید ګرځولو خبره را وایسته دهغه داسی داسی. یعنی ښکنځل یی وکړل. مقتدیانو په هغه پسی لمونځ کول پریښوول اوخیر خیرات یی باندی بندکی. شرعًا ددی څه حکم دی؟

جواب: داظاهره ده چی دزید غرض په دی ذکر سوی جملی سره دذکر سوی رواج دایجاد کونکی مذمت کول اوهغه ته بدرد ویل دی. اودا رواج په قبرونو باندی دقرآن خوانی او په دی باندی اجرت ورکول اواخستل بیشکه ناجائز اودشریعت څخه خلاف دی. لهٰذا زید دذکر سوی رسم په باره کی دمذکوره کلمی ویلو په وجهی سره مرتکب دڅه ګناه یا کفر یافاسق نه سو، ولی چی دشریعت څخه دخلافو رواجونو څخه انکار کول عین دسنت پیروی ده کمه چی موجب داجر اوثواب ده، لهٰذا هغه اوس هم لائق دامامت دی،

(۱). ردالمحتار باب نکاح الکافر مطلب فی الکلام علی ابوی النبی ﷺ ص ۵۳۰ ج۲ . ظفیر

(۲). الا ترٰی ان نبینا ﷺ قداکرمه الله تعالی بحیاة ابویه له حتٰی اٰمنا به الخ (ردالمحتار باب المرتد مطلب فی احیاء ابوی النبی ﷺ ص ۴۰۰ ج ۳ ، ط.س. ج ۴ ص ۲۳۱) دَپورته ذکر سوو روایاتو څخه معلومه سوه چی کم سړی ذکرسوی کلمات وایی، دهغه امامت درست دی. خوبیا هم هغه ته سکوت کول ښه دی. په شرح فقه اکبر کی دی: ووالدا رسول الله ﷺ ماتاعلی الکفر (ص۱۳۰) . ظفیر

(۳). لان اخذ الاجرة علی بیان حکم الشرعی لایحل عندنا وانمایحل علی الکتابة لانها غیر واجبة علیه. والله اعلم (رد المحتار کتاب القاضی مطلب فی حکم الهدیة للمفتی ص ۴۳۲ ج۴ ، ط.س. ج ۵ ص ۳۷۴). ظفیر

مقتدیانوته په هغه پسی دلمونځ کولو څخه احتراز کول نه دی پکار، اودهغه تذلیل او تحقیر کول حرام اوناجائز دی اوددی په وجه سره دامامت څخه دهغه معزوله کول درست نه دی اودهغه حقوق وربندول درست نه دی (۱). فقط

چی څوک وایی چی دحضورﷺ بدن دمعراج په وخت کی دخدای ﷻ دبدن سره پیوست سو: **سوال:** (۸۴۴) یوسړی داوایی چی دمعراج په وخت کی دحضور ﷺ اودخدای ﷻ بدن بالکل یو سو، په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: ددی سړی قول غلط دی اودعقیدی داهل سنت والجماعت اوداهل اسلام دعقیدی څخه خلاف دی، لهٰذا په ده پسی لمونځ مه کوی. (۲) فقط

داولادپه واده کی دډول ږغونکی امامت: **سوال:** (۸۴۵) زید دخپل زوی دنکاح په خوشحالی کی پنځلس شل ورځی مخکی ډول وږغوی اونور رواجونه هم وسوه، زیدافیون هم خوری په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: زید په دی صورة کی فاسق دی په هغه پسی لمونځ مکروه دی اوهغه دامامت لائق نه دی، ترڅو پوری چی هغه توبه ونه کاړی. (۳) فقط

دتصویر او دبُت جوړونکی امامت: **سوال:** (۸۴۶) دجومات یوامام تصویرونه، بُتان وغیره جوړوی، په هغه پسی لمونځ جائز دی اوکه نه؟

جواب: په داسی امام پسی لمونځ مکروه (۴) دی. فقط

په لمانځه کی دبیده کیدونکی امامت: **سوال:** (۸۴۷) (یو امام) دخوب مریض دی. په اکثرو وختونوکی بیده وی حتّٰی چی دلمانځه په حالت کی هم بیده اوسی دبل په فتحی سره په هوش کی راسی، اوتعویذ اوڅاښتونه هم کوی، اوقرآن کریم هم سم نه وایی، اودروغ هم وایی. وغیره وغیره. په داسی سړی پسی لمونځ کیدی سی اوکه نه؟ اودی دامامت قابل دی اوکه نه؟

جواب: په لمانځه کی په بیده کیدلو سره لمونځ نه فاسدیږی او په لمانځه کی څه خلل نه

(۱). ولوام وهم كارهون الكراهة لفساد فيه الخ كره له ذلك الخ وان هوا حق لا والكراهة عليهم (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط. س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفير

(۲). ويكره امامة عبد الخ ومبتدع اى صاحب بدعة وهى اعتقاد خلاف المعروف عن الرسول لا بمعاندة بل بنوع شبهة (الدر المختار على هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط. س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفير

(۳). ويكره امامة عبد الخ وفاسق (در مختار) من الفسق وهو الخروج عن الاستقامة ولعل المراد به من يرتكب الكبائر الخ (رد المحتارباب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط. س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفير

(۴). عن عبدالله بن مسعودؓ قال سمعت رسول الله ﷺ يقول : اشد الناس عذابا عند الله المصورون. متفق عليه، (مشكوٰة باب التصاوير ص ۳۸۵) ، ويكره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار باب الامامة ط.س ج۱ ص۵۵۹). ظفير

راځی. البته چې په قرآءة کې څه داسې غلطي وکړي چې په هغه سره معنٰی بدله سي، او هغه غلطي لمونځ ماتوونکې وي نولمونځ به يې فاسد سي، خوپه دې کې بيده اوويښ برابردي، هم دغه رکم ثابت تعويذ کول دقرآن په آيتونو سره اومأثوره دعاګانو سره درست دي، په دې کې هم څه ګناه نسته اوپه دې وجهې سره دهغه په امامت کې څه کراهت نسته. اولمونځ په هغه پسې صحيح دی. البته دکذب اودروغ تړلو خصلت موجب دفسق اومعصيت دي، که چيرې هغه توبه ونه کاږي نوپه هغه پسې لمونځ مکروه دی، او داسې سړی که چيرې توبه ونه کاږي نولائق داامام جوړولو نه (۱) دی. فقط

په ناپاکوالي کې امامت: **سوال**: (۸۴۸) که چيرې چا دناپاکوالي په حالت کې امامت کړی وي اوهغه ته دلمونځونو اومقتديانو شمارياد نه وي نوهغه ته علاوه دخپل لمونځ دقضاء راګرځولو څخه، دمقتديانو دپاره څه تدبير کول پکار دي؟

جواب: که چيرې ده ته هيڅ يادنه وي اوتعين دلمونځونو اودمتقديانو نسته نو ظاهره ده چې اطلاع کول ورته ګران دي. ددې وجه څخه پردغه مقتديانو باندې په دې صورة کې څه مؤاخذه نسته اوهغوی ته چونکه دلمونځ دفاسدوالي علم نه دی سوی نوپر هغوی باندې اعاده هم واجب نه ده کما في الشامي: واما صلٰوتهم فانها وان لم تصح ايضًا لكن لا يلزمهم اعادتها لعدم علمهم (۲). نوذکر سوی سړی دی خپل لمونځونه راوګرزوي او ددغه ګناه څخه دې استغفار اوتوبه وکاږي کمه چې دده څخه په ناپاکۍ کې په لمونځ کولو سره سويده، او دمقتديانو دپاره استغفار کول هم ښه دي. فقط

دشيعه تبرائي امامت: **سوال**: (۸۴۹) يوسړی دشيعه ګانو مذهب لري، اوحديث شريف او فقه نه مني، اوداصحابو کبارو رضي الله عنهم توهين کوي، ترښکنځلو پورې ورته کوي، اودشيعه ګانو په مجلسونو کې مرثيه خواني کوي. په داسې سړي پسې په تروايحو اوپنځه وخته لمونځونو کې اقتداء کول جائزدي اوکه نه؟ بلکې داسړی درمضان شريف څخه هفته لس ورځې مخکې توبه وکاږي، اودرمضان څخه وروسته بيا ذکرسوی کارونه کول شروع کړي.

(۱). وان كراهة تقديمه اي الفاسق كراهة تحريم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱، ط. س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفير

(۲). رد المحتار، واذا ظهر حدث امامه وكذا كل مفسد في رأي مقتد بطلت فيلزم اعادتها لتضمنها صلاة المؤتم صحة وفسادا كما يلزم الامام اخبار القوم اذا أمهم وهو محدث او جنب او فاقد شرط او ركن (الدر المختار على هامش رد المحتار باب الامامة ج ۱ ص ۵۵۳، ط.س. ج۱ ص ۵۹۱) صلى جماعة ؏ مع امام ؏ فمن تيقن مخالفة امامه في الجهة ؏ لم تجز صلاته ؏ ومن لم يعلم ذلك فصلاته صحيحة (ايضاً باب صفة الصلوة ج ۱ ص ۴۰۷، ط. س. ج۱ ص ۴۳۲). ظفير

جواب: دداسی سړی اقتداء دی په تراویحو اوفرائضو کی ونه سی. لیکن کم وخت چی هغه توبه وکاږی هغه وخت دهغه اقتداء درسته کیږی. اوکه چیری دتجربې اوبار بار دهغه په دی حرکت سره دابښکاره سی چی دده عقیده هم هغه ده څه چی دی درمضان شریف څخه وروسته کوی نودی دي هیڅ کله امام جوړنه سی ترڅو پوری چی دده درشتینی توبی یقین ونه سی. (١)

دغیر الله دسجدي دقائل امامت: **سوال**: (۸۵۰) دزید داعقیده ده چی سجده ماسوا دالله ﷻ څخه برابره خبره ده که قبرونه وی یابل څه، حرامه ده، شرك نه ده. که چیری دمعبود په ګڼلو سره وکړی نوشرك به وی. اوکه چیری مطلقًا شرك وای نوحضرت آدمؑ اوحضرت یوسفؑ ته به سجده نه وای سوی. آیاپه دی باره کی شرك وسو اوکه نه؟ دکم سړی چی داعقیده وی په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: په درمختار اوشامی کی منقول دی چی غیر الله ته تعظیمًا اوعبادةً سجده کول حرام دی اوکفردی. نومعلومه سوه چی تعظیمًا سجده کول هم په عبادت کی داخل دی، اوسجده تعظیمی عین سجده دعبادت ده کمه چی بالاتفاق کفر دی. البته په سجده تحیه کی کمه چی دسلام پرځای وی، په دی کی اختلاف دی چی کفردی اوکه نه دی؟ لیکن په حرمت اوګناه کبیره کیدلوکی په دی کی هم اختلاف نسته. اوسجده دحضرت آدم ﷺ او حضرت یوسف ﷺ په دی شریعت کی منسوخ سویده. نوپه زید مذکور پسی لمونځ صحیح نه دی. په درمختار کی دی: وهل یکفر ان علی وجه العبادة والتعظیم کفر وان علی وجه التحیة لا وصار اٰثمًا مرتکبًا للکبیرة. انتهٰی (٢) ملخصًا، وفی الشامی ذکر الصدر الشهید انه لایکفر بهٰذا السجود لانه یرید به التحیة وقال شمس الائمة السرخسی ان کان لغیر الله تعالی علی وجه التعظیم کفر قال القهستانی وفی الظهیریة یکفر بالسجدة مطلقًا. شامی (٣) جلد۵. بیا ددی څخه وروسته شامی داتحقیق فرمایلی دی چی حضرت آدم ﷺ ته چی کمه سجده ملائکو کړی وه، هغه منسوخه سوه. په دی حدیث

---

(١). ویکره امامة عبد الخ وفاسق الخ ومبتدع ای صاحب بدعة وهی اعتقاد خلاف المعروف عن الرسول (در مختار) اما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لا یتهم لامر دینه وبان فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقد وجب علیهم اهانته شرعا ﷺ بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰) قال المرغینانی الخ لا تجوز الصلوة خلف الرافضی (عالمگیری کشوری باب الامامة ص ۸۳ ج ۱ ، ط. م. ج۱ ص ۸۴). ظفیر

(٢). الدرالمختار علی هامش رد المحتار کتاب الحظر والاباحة باب الاستبراء ص ۳۳۷ – ۳۳۸ ج ۵ ، ط.س. ج ۲ ص ۳۸۳. ظفیر

(٣). ردالمحتار باب ایضًا ص ۳۳۸ ج ۵ ، ط.س. ج ۲ ص ۳۸۳. ظفیر

سره: (۱) لو امرتُ احداً ان یسجد لاحد لامرت المرأة ان تسجد لزوجها (۲). ﷺ بیا یی لیکلی دی: وکان جائزاً فیما مضی کما فی قصة یوسف علیه السلام قال ابو منصور الماتریدی رحمه الله وفیه دلیل علی نسخ الکتاب بالسنة الخ. شامی (۳). نوپه دی عبارت سره ټول شبهات رفع سول. فقط

دکم ماشوم چې دډمې کره پرورش سوی وی دهغه امامت: سوال: (۸۵۱) دیو هلك مور او پلار په ماشوم والی کی مړه سول هغه دډمی کره پرورش پیدا کی قرآن کریم یی هم ووایه، هغه امامت کولی سی او که نه؟

جواب: هغه هلك چاچې دډمی په کورکی پرورش پیدا کړیدی، که چیری هغه قرآن کریم ویلی وی او دلمانځه دمسائلو څخه خبر وی نودهغه امامت بغیر کراهته (۴) درست دی.

دچا ښځه چې سود خوره وی دهغه امامت: سوال: (۸۵۲) چې دچا ښځه سود خوره وی او هغه ته علم وی نو هغه امام کیدی سی او که نه؟

جواب: که چیری خاوند هغه (خپله ښځه) ددی کار څخه منع کوی نودخاوند په امامت کی څه کراهت نسته (۵).

کم موچې چې په کوچنی والی کی مسلمان سی، دهغه امامت درست دی او که نه؟ سوال: (۸۵۳) یوهلك دذات څخه موچې وو اوعمر یی پاؤ بالا یوکال وو، یوسید هغه واخستی اودمسلمانی په طریقه یی دهغه پرورش وکی. اوس هغه هلك بالغ دی اوداسلام په طریقه باندی قائم اومستحکم دی، په هغه پسی لمونځ کول جائزدی او که نه؟

جواب: دغه سړی امامت کولی سی لمونځ په هغه پسی صحیح (۶) دی. فقط

څوک چې مقتدیانو ته منافقان وایی دهغه امامت درست دی او که نه؟ سوال: (۸۵۴) کم پیش امام چې مسلمانانو ته عموماً اوخپلو مقتدیانو ته منافقان وایی اوداهم وایی چې نن صبا دټولو لمونځ گذارو زړونه په وجه دمنافق کیدلو کاږه سوی دی، ددی وجه دصف سیده کولو ضرورت نسته، ددغه امام دپاره څه حکم دی؟

---

(۱). اختلفوا فی سجدة الملائکة قیل کان لله تعالی والتوجه الی آدم للتشریف کاستقبال الکعبة وقیل بل لادم علی وجه التحیة والاکرام ثم نسخ بقوله ﷺ لو امرت احدا ان یسجد لاحد لامرت المرأة ان تسجد لزوجها (رد المحتار کتاب الحظر والاباحة باب الاستبراء ص ۳۳۸ ج ۵ ، ط.س. ج ۶ ص ۳۸۳ – ۳۸۴). ظفیر

(۲). رد المحتار کتاب الحظر والاباحة والاستبراء وغیره ص ۳۳۸ ج ۵. ظفیر

(۳). ایضاً ، ط.س. ج ۶ ص ۳۸۳ – ۳۸۴ . ظفیر

(۴). ځکه چې په ده کی بیا هیڅ عیب نسته. ظفیر

(۵). قال الله تعالی ولاتزر وازرة وزر اخرٰی ، (القرآن) . ظفیر

(۶). قال الله تعالی: انّ اکرمکم عند الله اتقکم (الحجرات). ظفیر

جواب: دا ددغه امام لوی جهالت دی اودی سخت عاصی دی. داسی امام معزولول پکار دی، په ده پسی لمونځ مکروه (۱) دی.

<u>چي دماخستن جمع یو ورکړی او تراویح بل، نودا جائز دی، اوکه نه؟</u> سوال: (۸۵۵) زید ماخستن دفرضو جمع ورکړی اوعمر په تراویحوکی مخ ته سو او وتریی هم ورکړل نودا جائز دی اوکه نه؟

جواب: داصورة جائزدی دتراویحو جمع ورکونکی دوترو امامت هم کولی سی کله چی هغه بالغ وی، ولی چی په نابالغ پسی نه تراویح صحیح دی اونه وتر درست دی (۲).

<u>دانتقال په تکبیراتو کی جهر واجب دی اوکه سنت؟</u> سوال: (۸۵٦) دانتقال تکبیرونه په جهر سره ویل امام ته واجب دی اوکه سنت دی. که چیری امام یو، نیم تکبیر سهواً په جهر سره ووایی نوآیا سجده سهوه به لازمیږی؟

جواب: سنت دی، ددی په ترك سره سجده سهوه نه (۳) واجبیږی. فقط

<u>دجومات په بی ادبی کونکی پسی لمونځ جائز دی اوکه نه؟</u> سوال: (۸۵۷) یوسړی دجومات امام دی په هغه باندی دخیانت وغیره الزام دی، اویوسړی ذکرسوی امام ته وویل چی ته دجومات دصفایی وغیره خیال ساته. نوامام وویل چی زه خوبه دلته متیازی کوم. لهٰذا په داسی سړی پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: داسی سړی لائق دامام جوړولو نه دی، دی معزولول پکار دی اوبل امام عالم او صالح دی مقرر سی په چاکی چی اوصاف دامامت موجودوی. دذکرسوی امام داخبره چی زه خوبه دلته متیازی کوم، دکفر خبره ده ولی چی په دی کی دجومات توهین (۴) دی لهٰذا که چیری ددی څخه یی توبه ونه کنبله، نوپه هغه پسی لمونځ جائزنه (۵) دی. اوباقی کارونه کم چی دخیانت سره تعلق لری په هغه سره هغه فاسق سو په دی وجهی سره دهغه امامت مکروه دی. بهر حال دذکر سوی امام معزوله کول واجب دی اوپه ذکر سوی حالت

---

(۱). ویکره تقدیم العبد الخ وفاسق (هدایه باب الامامة ص ۱۱۰ ج۱). ظفیر

(۲). ولایصح اقتداء رجل بامرأة وخنثی وصبی مطلقا ولوفی جنازة ونفل علی الاصح (در مختار) والمختار انه لا یجوز فی الصلوة کلها (رد المحتار باب الامامة ص ۵۳۹ وص ۵۴۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۲ – ۵۷۷). ظفیر

(۳). وسننها ، ترك السنة لا یوجب فسادا ولا سهوا بل اساءة لو عامدا ﴿ رفع الیدین للتحریمة ﴿ وجهر الامام بالتکبیر بقدر حاجة للاعلام بالدخول و الانتقال وکذا بالتسمیع والسلام (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب صفة الصلوة مطلب فی سنن الصلاة ص ۴۴۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۷۴ – ۴۷۵). ظفیر

(۴). وفی تتمة الفتاوٰی من استخف بالقرآن اوبالمسجد اوبنحوه ممایعظم فی الشرع کفر (شرح فقه اکبر ص ۲۰۵).

(۵). ځکه چی څوك حکمًا کافر سو دهغه امامت به جائز نه وی. وقیده الخ بان لاتکون بدعته تکفره فان کانت تکفره فالصلاة خلفه لا تجوز (البحر الرائق باب الامامة ص ۳۷۰ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۳۴۹). ظفیر

کی هغه مؤذن ساتل هم درست نه دی. ([1]) فقط

دزاني توبه کونکی امامت جائزدی اوکه نه؟ (۸۵۸) **سوال**: یوسړی دډیری مودی راهیسی دجومات امام دی هغه دخپلی وریندارۍ سره ناجائز تعلق وساتی اوهغه یی دځان سره کړه، بل ځای ته ولاړی. ښځه خپل خاوند راوسته اوذکر سوی امام هم راغی. اوس دهغه دامامت په باره کی څه حکم دی؟

جواب: دغه سړی که چیری تائب سی اودمخکنیو خرابو کارونو څخه توبه وکاږی اواکثره لمونځ ګذار دهغه په امامت باندی راضی وی نوهغه امام جوړول درست دی اودهغه په امامت کی څه کراهت ([2]) نسته. فقط

آیا دزوړ سړی امامت مکروه دی؟ (۸۵۹) **سوال**: یوسړی دڅلویښتو کالو څخه امامت کوی لیکن اوس ددرو څلورو کالو څخه دهغه په نظرکی څه فرق راغلی دی لیکن پاکی اونا پاکی پخپله لیدی سی. خلګ اعتراض کوی چی په داسی سړی پسی لمونځ مکروه کیږی، داصحیح ده اوکه نه؟

جواب: په ذکرسوی صورة کی په امام مذکور پسی لمونځ مکروه نه دی، بغیر دکراهته لمونځ پسی صحیح دی. فقط

دحنفی لمونځ په شافعی پسی جائزدی اوکه نه؟ ([3]) (۸۶۰) **سوال**: دحنفی لمونځ په شافعی المذهب والا پسی صحیح دی اوکه نه؟ اوکه چیری شافعی المذهب دحنفی رعایت په نجاست او اودس وغیره کی نه کوی، نوبیا څه حکم دی؟

جواب: دحنفی لمونځ په شافعی المذهب والاپسی صحیح دی لیکن دغه امام ته پکاردی چی دنجاست اواودس وغیره په باره کی دی دحنفی رعایت کوی اوکه چیری هغه داسی نه کوی نوحنفی ته په هغه پسی لمونځ کول نه دی پکار. اوکه چیری یقیناً دامعلومه سی چی ددغه امام څخه یو کار داودس وغیره ماتونکی دحنفی په اعتقادکی صادر سوی ([4])

([1]). ان کراهة تقدیمه (ای الفاسق) کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱). ظفیر

([2]). قال رسول الله ﷺ التائب من الذنب کمن لاذنب له (مشکوٰة باب التوبه والاستغفار ص۲۰۲) ظفیر.

([3]). دهمدې مسئلې دزیات تحقیق دپاره دی علمآء کرام دهمدې حصې په پای کی درج سوی رساله وګوری، کمه چی دعلامه رحمت الله السندی رحمه الله تصنیف دی، اوتر نن ورځی پوری دا رساله مخطوطه وه، موږ ته یې دمصر دجامعه ازهر دکتب خانې څخه یوه نسخه په لاس راغله او الحمد لله چی دپوره تحقیق او تعلیق سره دالله جل جلاله په فضل دعلمآء او محققینو دپاره په لومړی ځل په ښکلی کتابت باندی داده دفتاوی دار العلوم دیوبند سره یو ځای دچاپ کولو سعادت رانصیب سو، اوانشاء الله کوشش به وکړو که وخت اواسباب برابرسوه چی مخ ته نورهم داسی مفید اوګټور دخپلواسلافو علمآء کرامو رحمهم الله څخه راپاته میراث دتحقیق مینانوته وړاندی کړو. حقانی"

([4]). وکذا تکره خلف امرد الخ ومخالف کشافعی لکن فی وتر البحر ان یتقن المراعاة لم یکره اوعدمها لم =

دی، نو بیا په هغه پسی دحنفی لمونځ نه صحیح کیږی. فقط

دکانه، شل اوچُغل خور امامت جائز دی اوکه نه دی؟ سوال: (۸۲۱) کوڼ، ړوند، چغل خور، پیس، شل اودچا زنانه چی پرده نه کوی په هغوی پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟ اوپه دروغ ویونکی پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: په یوې سترګی والا پسی لمونځ مکروه نه دی اوړوند که چیری دپلیتئ ځخه ځان نه ساتی اوغیر محتاط وی اواعلم دقوم نه وی نوپه هغه پسی لمونځ مکروه دی. اوکه چیری هغه اعلم اوافضل وی نومکروه نه دی. اوپه جذامی اوشل اوچغل خورپسی لمونځ مکروه دی. اودچا زنانه چی پرده نه کوی اوهغه یی نه منع کوی اودهغوی په بی پرده ګی باندی راضی وی نوپه هغه پسی هم لمونځ مکروه دی، اوکه چیری هغه خپل کوروالا دبی پردی ګرځیدلو ځخه منع کوی اودا (بی پرده ګی) بده ګنهی نوپه هغه پسی لمونځ بی کراهته صحیح دی اوپه دروغ ویونکی پسی هم لمونځ مکروه (۱) دی. فقط

دزانی امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۸۲۲) یوسړی دخپل سکه زوی دښځی سره زنا کوی، او دزوی ښځی ته په رضامندی سره دنورو سړو سره دزنا کاری اجازه ورکوی، په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ اودخپلی بالغی لور مخ مچول ځنګه دی؟

جواب: که چیری هغه توبه ونه کاږی نوپه هغه پسی لمونځ مکروه (۲) دی.

اوخپله لور مچول دمحبت اورحمت دلاری ځخه درست دی او دشهوت دلاری ځخه حرام دی اوموجب دحرمتِ مصاهرت دی اوځان ساتل ددی ځخه په مخکنی صورة کی هم، داحتیاط غوښتنه (۳) دی. فقط

= یصحها وان شك كره (الدر المختار) وبحث المحشي انه علم ان راعى فى الفروض والواجبات والسنن فلا كراهة وان علم تركها فى الثلاثة لم يصح وان لم يدر شيئًا كره الخ (ردالمحتار باب الامامت ص ۵۲۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲ - ۵۲۳). ظفير

(۱). ويكره امامة عبد ؒ وفاسق واعمى ونحو الاعشى الا ان يكون غير الفاسق اعلم القوم فهو اولى ؒ وكذا تكره خلف امرد وسفيه ومفلوج وابرص شاع برصه وشارب الخمر واكل الربوا ونمام (درمختار) قوله فاسق من الفسق وهو الخروج عن الاستقامة ولو كان المراد من يرتكب الكبائر قوله غير الفاسق تبع فى ذلك صاحب البحر حيث قيد كراهة امامة الاعمى فى المحيط وغيره بان لا يكون افضل القوم فان كان افضلهم فهو اولى اهـ قوله ومفلوج ؒ وكذلك اعرج يقوم ببعض قدمه فالاقتداء بغيره اولى وكذا اجذم (ردالمحتار باب الامامة ص۵۲۳ ج۱ وص ۵۲۵ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفير

(۲). وان كراهة تقديمه اى الفاسق كراهة تحريم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط. س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفير

(۳). وما حل نظره مما مرّ من ذكر او انثى حل لمسه اذا امن من الشهوة على نفسه وعليها لانه عليه السلام كان يقبل رأس فاطمة ؓ وان لم يامن ذلك اوشك فلا يحل له النظر والمس (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الحظر والاباحة فصل فى النظر والمس ص ۳۲۳ ج ۵، ط.س. ج ۲ ص ۳۷۲). ظفير

دغلطي عقيدي لرونكي امامت څنګه دي؟ سوال: (۸۲۳) په بعضو ځايونو کې کې رواج دی چې کله ديوسړي واده دريم وی او ددوستی خبره کيږی نو دانجلۍ مور او پلار وايی چې اول دی دناوکۍ (مصنوعی) سره واده وسی اودغه (مصنوعی) ناوکۍ دی دروازی ته مخامخ ترچوکاټ لاندی ښخه سی. دا رواج ددی دپاره کوی چې دريمه نکاح ډيره سپيره ګڼی، که چيری داسی ونه کړی نوانجلۍ به مړه سی. داعقيده څنګه ده اودکم امام چې داعقيده وی په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: داکار صحيح نه دی. اوداسی عقيده لرل جائزنه دی، اودکم امام چې داسی عقيده وی هغه امام جوړول نه دی پکار، په هغه پسی لمونځ مکروه (۱) دی. فقط

دناسنته حافظ امامت درست دي اوکه نه؟ سوال: (۸۲۴) ديو حافظ قرآن عمر تقريبًا (۲۵) کاله دی، سنت يی نه دی سوی. خلګ دهغه پرامامت اعتراض کوی آيا هغه ته ختنه (يعنی سنت) کول جائز دی، اوامامت يی درست دی اوکه نه؟

دشين اونارنجي پټکي ترونکي امامت درست دي اوکه نه؟ سوال: (۸۲۵) امامانو ته شين يا نارنجي پټکی تړل جائز دی اوکه نه؟

جواب: (۱) هغه ته ځان سنتول ضروری دی ځکه چې داد (۲) اسلام شعائر دی. اوامامت دهغه درست دی.

(۲) دشين اونارنجي رنګ شرعًا منع والی نسته. لهٰذا په هغه پسی لمونځ صحيح کيږی، البته دنارنجي رنګ پټکی ښه نه (۳) دی. فقط

څوک چې مقرر امام په زور ليری کړي او پخپله دامامتي دعوٰی وکړي په هغه پسي لمونځ جائزدي اوکه نه؟ سوال: (۸۲٦) يومولوی صاحب به دشلو کالو څخه دقرآن کريم اوريدلو دپاره راتلی، ددرو کالو څخه يی بالکل راتلل بندکړی وه ګواکی لادرکه وو. موږ خلګو درمضان شريف څخه شپږ مياشتی مخکی يو مولوی صاحب مقرر ساتلی وو. درمضان په شروع کی مخکنی مولوی صاحب راغی اودوهم مولوی صاحب يی دمصلی څخه ليری

---

(۱). ويکره امامة عبد الخ ومبتدع ای صاحب بدعة (درمختار) ای محرمة (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۲۰). ظفير

(۲). وقيل فی ختان الکبير اذا امکنه ان يختتن نفسه فعل والا لم يفعل والا لا يمکنه النکاح او شراء الجارية والظاهر فی الکبير انه يختتن ويکفی قطع الاکثر الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحظر والاباحة باب الاستبراء ص ۳۳۷ ج۵، ط.س. ج۲ ص ۳۸۲). ظفير

(۳). وکره لبس المعصفر والمزعفر الاحمر والاصفرللرجال مفاده انه لايکره لنساء ولاباس بسائر الالوان (درمختار) ففی جامع الفتاوٰی قال ابوحنيفة والشافعی ومالك يجوز لبس المعصفر وقال جماعة من العلماء مکروه بکراهة التنزيهية (رد المحتار کتاب الحظر والاباحة فصل فی اللبس ص ۳۱۴ ج ۵، ط. س. ج۲ ص ۳۵۸). ظفير

کی اوهغه یی ووهی اودهغه حق یی پخپله واخستی، هغه ته یی هیځ ورنه کړل، په دی باره کی شرعی فیصله څه ده؟

جواب: کم مولوی صاحب چی ددری کالو څخه راغلی نه وو اوبل صاحب مقرر سوی وو، هغه ته داجائزنه وه چی نوی امام کم چی لمونځ ګذارو اودمحلی خلګو مقرر کړی وو دامامت څخه منع کړی اودمصلی څخه یی لیری کړی، داکار دهغه حرام اوناجائز وو او وهل یی صریح ظلم دی، (په دی سره) هغه فاسق سو اودهغه هیڅ حق په هغه کی نسته څه چی ددوهم امام دپاره جمع سوی وه. دا ددغه مخکنی امام صریح ظلم دی چی داخپل حق ګڼی ([1]). فقط

دواحد شخص اذان اوامامت کول څنګه دی؟ سوال: (۷۲۷) شخص واحد ته اذان اواقامت علی الدوام کول مشروع دی اوکه مکروه؟

جواب: دی ته فقهاوو افضل ویلی دی لکه چی په درمختار کی دی: الافضل کون الامام هو المؤذن ([2]) الخ. فقط

کم امام چی دوژلو اخطار ورکوی دهغه امامت څنګه دی؟ سوال: (۸۲۸) دیوجومات امام داوایی چی که څوك دی جومات ته دلمونځ کولو دپاره راغی نوهغه به ووژنم. نودداسی سړی امامت جائزدی اوکه نه؟

جواب: داسی امام فاسق دی، دی معزول کول پکاردی. لمونځ په ده پسی مکروه ([3]) دی فقط.

دچاچی یوه ګوته پرې سوی وی دهغه امامت څنګه دی؟ سوال: (۸۲۹) دلته یوطالب علم، دعلم څخه ښه خبردار دی اودهغه یوه ګوته دراسته لاس نسته. اوخلګ هم دهغه څخه خوشحاله دی، نودهغه امامت درست دی اوکه نه؟

جواب: درست ([4]) دی. فقط

دظالم دپاره ددعاء خیر کونکی امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۸۷۰) کم هندو چی په خپل رعیت باندی ظلم اوستم کوی. که چیری هغه ناجوړی سی، اویو مسلمان په دنیاوی

([1]). والخیار الی القوم فان اختلفوا اعتبر اکثرهم الخ وامام الراتب اولی (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۸ – ۵۵۹). ظفیر

([2]). الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الاذان ص ۳۷۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۰۱ . ظفیر

([3]). ان کراهة تقدیمه (ای الفاسق) کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامت ص۵۲۳ ج۱ ط.س. ج۱ ص۵۲۰) ظفیر.

([4]). دګوتی نیستوالی شرعًا څه داسی عیبب نه دی چی دهغه په وجهی سره په امامت کی څه کراهت یافساد پیدا سی. ظفیر

طمعی سره دهغه دپاره دعاءِ خیر اوختم جلالی اوکړی اودشفاء دعاء وکړی نودهغه دپاره څه حکم دی، لمونځ په هغه پسی جائزدی اوکه نه؟

جواب: دظالم دپاره دعاءِ خیر جائزه نه ده. اوdظالم مدد کول په ظلم باندی حرام اوګناه کبیره ده. وعن اوس بن شرحبیل انه سمع رسول الله ﷺ یقول من مشی مع ظالم لیقویه وهو یعلم انه ظالم فقد خرج من الاسلام رواه البیهقی (۱). نو کم سړی چی په قصد او ارادی سره دظالم دپاره دعاءِ خیر کوی اوپه دغه ظلم کی دهغه مدد کوی نوهغه فاسق دی، په هغه پسی لمونځ مکروه دی (۲). اِلاَّ اَنْ یَّتُوْبَ. فقط

دمعذور امامت دغیر معذور دپاره درست نه دی: سوال: (۸۷۱) دیومسجد امام ته دبواسیرو مرض دی هروخت بدبویه اوبه ورځخه جاری اوسی، مقتدیان یی تندرست دی، بعضی قرآن شریف صحیح وایی او دلمانځه دمسائلو څخه ښه خبر دی. په داسی معذور امام پسی لمونځ کیږی اوکه نه؟

جواب: مذکور امام شرعًا معذور دی اوپه درمختار وغیره دفقهی کتابونو کی تصریح ده چی په معذور پسی دغیر معذور لمونځ نه صحیح کیږی، لهٰذا دی امام مه (۳) جوړوی، په روغو (خلګو) کی چی کم سړی دلمانځه دمسائلو څخه خبر وی، اوقرآن کریم صحیح وایی هغه امام جوړکړی. فقط

کم امام چی دجذامی ښځ سوی لاس راوباسی او دسوزلو حکم یی ورکی دهغه امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۸۷۲) په ریاست کی دیوقاضی په فتوٰی ورکولو سره دیو جذامی مسلمان مړه دجوسه (بدن) دښځولوڅخه دوی میاشتی وروسته وسوزل سوه. ددی متعلق څه حکم دی اوکم قاضی چی دجواز فتوٰی ورکړیده او ددرمختار او عالمګیری وغیره حواله ورکوی دهغه دپاره څه حکم دی؟ په هغه پسی لمونځ کول پکار دی، اوکه دهغه سره دی بائیکاټ (خوابدتیا) وسی؟ فقط

جواب: دمسلمان مړه جوسه سوزل جائزنه دی بالکل حرام دی.

کم قاضی چی دمسلمان جذامی دجوسی سوزلو حکم کړی دی هغه جاهل اوفاسق دی په هیڅ کتاب کی یی دسوزلو حکم نه دی لیکلی، داهغه غلطه حواله ورکړیده، ذکرسوی سړی چونکی بدعتی هم دی اوفاسق هم دی، ددی دپاره په هغه پسی لمونځ مکروه دی

---

(۱). مشکوٰة باب الظلم فصل ثالث ص ۴۳۲ . ظفیر

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (در مختار) وان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰). ظفیر

(۳). ولا یصلی الطاهر خلف من هو فی معنی المستحاضة (هدایه باب الامامة ص ۱۱۳ ج۱). ظفیر

اودی امام جوړول حرام دی ولی چی په امام جوړولو کی دهغه تعظیم دی اودبدعتی اوفاسق تعظیم حرام دی. په حدیث شریف کی دی چی: من وقر صاحب بدعةٍ فقد اعان علی هدم الاسلام (۱). یعنی چاچی دبدعتی تعظیم وکی اوعزت یی وکی نوهغه داسلام په نړولو کی مدد وکی، والعیاذ بالله تعالیٰ. نو ذکرسوی قاضی ته توبه کښل پکاردی، اوکه چیری هغه توبه ونه کاړی نودهغه سره سلام اوکلام پریښوول پکاردی، داسی سړی دقاضی اومقتداء جوړولو لائق نه دی. فقط

غل امام جوړول څنګه دی؟ سوال: (۸۷۳) پیش امام دجومات دری پټی (غلا) کړی او دسزا تیرولو څخه وروسته راغی. په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: دداسی فاسق سړی امام جوړول مکروه دی په هغه پسی لمونځ مکروه تحریمی دی. لهٰذا دی معزولول اوبل امام عالم اوقاری اوصالح مقررول پکاردی. (۲) فقط

څوک چی پرجماع باندی قدرت نه لری دهغه امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۸۷۴) مخنث امام کیدی نه سی لیکن که چیری یوسړی په وجه دحدوث دامراضو دجماع ناقابل سی نوامام کیدی سی اوکه نه؟ حال داچی په جماعت کی همداسړی دفضل او کمال خاوند دی.

جواب: دعنین یعنی نامرد امامت صحیح دی، دعنین حکم دخنثٰی غوندی نه دی لهٰذا دذکرسوی معذور امامت صحیح (۳) دی. فقط

څوک چی سپین وریښته شکوی دهغه امامت جائز دی اوکه نه؟ سوال: (۸۷۵) زید دجومات امام دخپلی ږیری سپین وریښته شکوی، په هغه پسی دلمونځ څه حکم دی؟

جواب: دافعل ښه نه دی، مکروه (۴) دی، اولمونځ په هغه پسی صحیح دی، خوداسی کول نه دی پکار. فقط

---

(۱). مشکوٰة کتاب الاعتصام بالکتاب والسنة فصل ثالث ص ۳۱.

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (رد المحتارباب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰) اخرج الحاکم فی مستدرکه ان سرکم ان یقبل الله صلاتکم فلیؤکم خیارکم فانهم وفدکم فیما بینکم وبینه ربکم اه (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱) ظفیر،

(۳). دخنثٰی امامت خو ددی وجه درست نه دی چی دهغه دښځی والی احتمال وی، والخنثٰی البالغ تصح امامته للانثی مطلقًا فقط لا لرجل ولالمثله لاحتمال انوثته وذکورة المقتدی (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۰ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۷۷) اوپه عنین کی ددی قسم هیڅ احتمال نه وی. والله اعلم. ظفیر

(۴). قال رسول الله ﷺ لاتنتفوا الشیب فانه ما من سلم یشیب شیبة فی الاسلام الا کان له نورا یوم القیامة رواه ابوداود (کتاب الترغیب والترهیب لابن حجر ص ۱۹۲). ظفیر

چې دچا راسته لاس دغوږ ترنرمۍ پورې نه رسيږي دهغه امامت جائز دی اوکه نه؟ سوال: (۸۷۶) زما راسته لاس دغوږ ترنرمۍ پورې نه رسيږي، په داسې حالاتو کې زما امامت په پنځه وخته لمونځونو اوجمعه وغيره کې جائزدی اوکه نه؟

جواب: په دې صورة کې دسائل امامت په پنځه وخته لمونځونو اوجمعه وغيره کې بې کراهته صحيح دی هيڅ وجه دامامت دکراهت نسته ولې چې فقهاوو رحمهم الله تعالى چې کم ليکلي دي چې ابهامين دې په وخت دتحريمې کې دغوږونو دنرميو سره ولګوي، نوداپه اصل کې دمحاذات حاصلولو دپاره دي څه رکم چې دفقهاوو تحقيق اودحديث درواياتو څخه ښکاره کيږي. نوکه چيرې دڅه عذر په وجه سره دغوږ دنرمۍ سره لاس لګول ونسي اومحاذات دابهامينو (يعني غټو ګوتو) داذنينو (يعني غوږونو) سره حاصل سي نو داسنت به اداء سي. په درمختار کې دي:

ورفع يديه ماسًّا بابهاميه شحمتي اذنيه هو المراد بالمحاذاة لانها لا تتيقن الا بذلك ﷺ قوله (هو المراد بالمحاذاة) أي الواقعة في كتب ظاهر الرواية وبعض روايات الاحاديث كما بسطه في الحلية ووفق بينها وبين روايات الرفع إلى المنكبين، بأن الثاني إذا كانت اليدان في الثياب للبرد كما قاله الطحاوي أخذا من بعض الروايات، وتبعه صاحب الهداية وغيره، وَاعْتَمَدَ ابْنُ الْـهُـمَامِ التَّوْفِيقَ بِأَنَّهُ عِنْدَ مُحَاذَاةِ الْيَدَيْنِ لِلْمَنْكِبَيْنِ مِنْ الرُّسْغِ تَحْصُلُ الْـمُحَاذَاةُ لِلْأُذُنَيْنِ بِالْإِبْهَامَيْنِ ، وَهُوَ صَرِيحُ رِوَايَةِ أَبِي دَاوُد. شامي ([1]) جلد اول. اودهدايې صاحبؒ صرف محاذات واخستل يعنې دتکبير تحريمه په وخت کې دې ابهامين (يعنې غټې ګوتې) دغوږونو سره برابرې کړي. ويرفع يديه حتّٰى يحاذى بابهاميه شحمتي اذنيه. ([2]) هدايه اوددې په دليل کې يې داحديث پيش کړی دی: ولنا رواية وائل بن حجر ﷺ والبراء ﷺ وانس ﷺ أن النبى ﷺ كان اذا كبر رفع يديه حذاء اذنيه ؒ هدايه ([3]) ددې څخه معلومه سوه چې داحنافو په نزد اصل دادی چې ابهامين دې داذنينو سره برابر کړي. نوکه چيرې دڅه عذر په وجهې سره لاس دغوږ نرميوته ونه رسيږي اومحاذات حاصل سي نو داسنت اداء سو. فقط

دبې نکاحه ښځې ساتونکي امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۸۷۷) زيد اوهنده نامحرمه په يو کورکې دخپلو په شان اوسي اودنکاح متعلق پرپوښتنه کولو باندې زيد وايي چې موږ په خپلو کې ايجاب او قبول کړی دی، هم خانګې يې ثابته ده ، داسې سړي دامامت

([1]). ردالمحتار باب صفة الصلوة فصل تاليف الصلوة ص ۴۵۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۸۲ – ۴۸۳ . ظفير
([2]). هدايه باب صفة الصلوة ص ۹۴ ج۱. ظفير
([3]). هدايه باب صفة الصلوة ج ۱ ص ۹۴ . ظفير

قابل دی اوکه نه؟

جواب: ایجاب اوقبول که چیری ددوو شاهدانو په مخکی وکړی، نونکاح ترل کیږی، مثلاً په خپله سړی اوښځه ددوو شاهدانو په مخ کی ایجاب اوقبول وکړی اوڅوك دریم سړی نکاح ترونکی نه وی بیاهم نکاح کیږی. نوکه چیری زید داووایی چی موږ پخپله ایجاب اوقبول ددوو شاهدانو په موجودګی کی کړی دی نودهغوی نکاح ثابته ده، هغوی ښځه اوخاوند ګڼل پکاردی. اودبی نکاحه ښځی ساتلو الزام پرهغه باندی لګول نه دی پکار، اولمونځ په هغه پسی (۱) صحیح دی.

دنوی مسلمانی ښځی دجائز زوی امامت درست دی: **سوال** : (۸۷۸) زید دنوی مسلمانی هندی، سره دشریعت حقه مطابق نکاح وکړه، دنکاح څخه وروسته دنوی مسلمانی دنس څخه یوهلك پیداسو. هغه چی دبلوغ څخه وروسته دشرعی احکامو څخه ښه خبردار سی نولمونځ ورکولی سی اوکه نه؟ که چیری دهغه امامت جائزوی نوچی څوك ورته ناجائز وایی هغه ګنهګار وی اوکه نه ؟

جواب: دهغه امامت بغیر دکراهته صحیح دی اوکم سړی چی داوایی چی په ده پسی لمونځ جائز نه دی هغه پرغلطی باندی دی، هغه ته مسئله معلومه نه ده (۲). فقط

چی څوک تراوږو پوری وریښته ساتی دهغه امامت جائزدی اوکه نه؟ سوال: (۸۷۹) دچا وریښته چی تراوږو پوری وی دهغه امامت جائزدی اوکه نه ؟ بکر وایی چی دداسی سړی امامت جائز نه دی.

جواب: دبکر قول غلط دی، دزید امامت په دی وجه سره مکروه نه دی ولی چی بعضی وخت به دحضور ﷺ وریښته مبارك تر اوږو پوری رسیدل. لکه چی امام نووی ؒ فرمایی:

ووجه اختلاف الروایات فی قدر شعره اختلاف الأوقات فاذا غفل عن تقصیرها بلغت المنکب واذا قصر ها کانت الٰی انصاف الاذنین. (۳) فقط

دچا دزخم څخه چی زوی راوزی دهغه امامت جائزدی اوکه نه؟ سوال: (۸۸۰) دکم سړی دمقعد په یوه حصه کی چی ننکی (دانی) وی او دهغه څخه اوبه ، زوی راوزی ، کله بندی

---

(۱). وینعقد متلبسا بایجاب من احدهما وقبول الاخر ... وشرط کل من العاقدین لفظ الاخر لیتحقق رضاهما وشرط حضور شاهدین حرین مکلفین سامعین قولهما معا علی الاصح (الدر المختار علی هامش رد المحتار کتاب النکاح ص۳۲۱ ج۲، ط.س. ج۳ ص ۹). ظفیر

(۲). والاحق بالامامة تقدیما بل نصبا الاعلم باحکام الصلوة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة وحفظه قدر فرض وقیل واجب وقیل سنة (درمختار) ای وان کان غیرمبتحر فی بقیة العلوم وهواولی من المتبحر (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفیر

(۳). شرح نووی للمسلم باب صفة شعره ﷺ ص ۲۲۸ ج۲ . ظفیر

هم سی نو داسی سړی مستقل دجومات امام کیدی سی اوکه نه؟

چي دچا دپلار حال معلوم نه وي دهغه امامت درست دي اوکه نه؟ **سوال**: (۸۸۱) دکم سړی دپلار حال چی معلوم نه وی چی څوك وو، آیا هغه دجومات مستقل امام کیدی سی اوکه نه؟

جواب: (۱) په کم حالت کی چی زوی اواوبه وغیره دهغه څخه بهیږی، په هغه حالت کی په هغه پسی لمونځ صحیح نه دی اوپه کم حالت کی چی بندوی، په هغه وخت کی په هغه پسی لمونځ صحیح دی اوپه دی کی قول ددغه امام معتبر دی. ([1])

(۲) که چیری هغه پخپله دامام جوړولو لائق دی مثلاً دلمونځ دمسائلو څخه خبردی او قرآئت صحیح وایی اودفسق اوفجور څخه ځان ساتی نوهغه امام جوړولی سی. په شامی کی تصریح ده چی که چیری ولد الزنا پخپله صالح اوعالم وی، نو دهغه امامت بغیر کراهته صحیح ([2]) دی. فقط

دشافعی المذهب اقتداء؟ ([3]) **سوال**: (۸۸۲) دشافعی المذهب اقتداء په حنفی المذهب امام پسی درسته ده اوکه نه؟ یوسړی په حنفی پسی دشافعی المذهب اقتداء ته ناجائز وایی، اوپه عدم جواز باندی یی دلاندینی عبارت حواله درج کړیده اویوخط یی درجستیر په ذریعه رالیږلی دی، چی په هغه سره په خپلوانو کی تفرقه راغلی ده. هغه عبارت دادی: قال شیخنا إبن حجر الهیثمی تبعا لشیخه الزکریا الانصاری: وکذا لو کان الامام لا یعتقد وجوب بعض الارکان او الشروط وان اتی بها لانه یقصد بها النفلیة وهو مبطل عندنا کما فی فتح المعین ؒ

جواب: په حنفی مذهب کی په دی باره کی تحقیق دادی چی اقتداء دحنفی په شافعی المذهب امام پسی جائز ([4]) ده. اودشوافعو په نزد هم معتبره (خبره) همدا معلومیږی چی

([1]). ولا یصلی الطاهر خلف من فی معنی المستحاضة (هدایه باب الامامة ص ۱۱۳ ج۱) . ظفیر

([2]). ولد الزنا هٰذا ان وجد غیرهم والا فلا کراهة (درمختار) ولو عدمت ای علة الکراهة بان کان الاعرابی فضل من الحضری، والعبد من الحر، وولد الزنا من ولد الرشدة والاعمی من البصیر فالحکم بالضد ؒ ولعل وجهه ان تنفیر الجماعة بتقدیمه یزول اذا کان افضل من غیره بل التنفیر یکون فی تقدیم غیره (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ وص۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۰ – ۵۶۲). ظفیر

([3]). دزیات تحقیق دپاره ددې حصې په پای کی رساله مسمٰی په (غایة التحقیق ونهایة التدقیق، فی تحقیق مسئلة اقتداء الحنفی بالشافعی) دعلامه سندی ؒ وګورئ. محمد أحمد الحقانی الأفغانی عفا الله عنه

([4]). وکذا تکره خلف امرد (الی قوله) وزاد بن مالك ومخالف کشافعی لکن فی وتر البحر ان تیقن المراعاة لم یکره (در مختار) واما الاقتداء بالمخالف فی الفروع کالشافعی فیجوز مالم یعلم منه مایفسد الصلاة علی اعتقاد المقتدی علیه الاجماع انما اختلف فی الکراهة (رد المحتار مطلب فی الاقتداء بشافعی ص۵۲۲ ج ۱، =

دهغوی په نزد هم اقتداء دشافعی په حنفی امام پسی صحیح ده، اوکم قسم روایات چی دغه منکر سړی رالیږلی دی داقسم روایات په حنفی مذهب کی هم سته، خوهغه معتبر نه دی. دهمدی قبیل څخه دغه روایت معلومیږی، ولی چی دحرمینو دعلماوو عمل ددی خلاف دی، هلته برابر شوافع دحنفیانو اوحنفیان دشوافعو اقتداء بلا انکار کوی. باقی روایات چی هرقسم وی خواعتبار دمحققینو دقول دی. نو په داسی روایاتو سره څه تردد دشافعی داقتداء په حنفی امام سره کیدل نه دی پکار. پوره تفصیل دشوافعو دمذهب په کتابونو کتلو سره معلومیدی سی، کم چی زیات دلته موجود هم نه دی، اودکتلو فرصت یې هم نسته. (۱) فقط

دخاوند اقتداء: **سوال**: (۸۸۳) یوه ښځه په یوازی والی کی په خاوند پسی فرض لمونځ کولی سی اوکه نه؟

جواب: که چیری ښځه په خپل خاوند پسی اقتداء کوی نولمونځ یې صحیح دی خوهغه ته برابر دریدل نه دی پکار، شاته دی داودریږی. اوکه چیری یوازی نیت تړی نوبیاکه ورسره برابره ودریږی اوکه وروسته، هرډول لمونځ صحیح دی. په درمختار کی دی: واما الواحدة فتتاخر، وفیه: اما اذا کان معهن واحد ممن ذکر ای اخته وزوجته او أمَّهنَّ فی المسجد لایکره. (۲) بحر. فقط

صرف په لنګ او دستمال سره لمونځ درست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۸۸۴) امام چی یولنګ ووهی، اویو دستمال پرځان وپیچی نوامامت یې درست دی اوکه نه؟

جواب: درست دی. فقط

دمصنوعی غاښ جوړونکی امام کیدل څنګه دی؟ **سوال**: (۸۸۵) یوسړی دجومات امام دی. دهغه غاښونه مصنوعی دی نو دمصنوعی غاښونو په لګولوسره قرآن کریم ویل اوامامت کول درست دی اوکه نه؟

جواب: درست دی. فقط (ځکه چی غاښ لګول فقهاوو درست لیکلی دی، برابره خبره ده که هغه دسپینوهم وی. بلکی امام محمدؒ دسرو زرو غاښ لګولو ته هم درست وایی:

إِذَا جُدِعَ أَنْفَهُ أَوْ أُذُنُهُ أَوْ سَقَطَ سِنُّهُ ، فَأَرَادَ أَنْ يَتَّخِذَ سِنًّا آخَرَ فَعِنْدَ الْإِمَامِ يَتَّخِذُ وَذَلِكَ مِنْ الْفِضَّةِ فَقَطْ ، وَعِنْدَ

= ط. س. ج۱ ص ۵۲۲ – ۵۲۳).

(۱). الدر المختار ص ۸۳ ج۱ ، ط. س. ج۱ ص ۵۷۲ . ظفیر

(۲). والمستحب ان یصلی الرجل فی ثلثة اثواب ازار وقمیص وعمامة ولو صلی فی ثوب واحد متوشحا به جمیع بدنه کما یفعله القصار فی المقصرة جاز من غیر کراهة مع تیسیر وجود الطاهر الزائد ولکن فیه ترك الاستحباب (غنیة المستملی فصل الذی یکره فی الصلوة ص ۳۳۷). ظفیر غفرله ذنوبه

مُحَمَّدٍ رحمه الله مِنَ الذَّهَبِ أَيْضًا. ، (ردالمحتار كتاب الحظر والإباحة فصل فى اللبس ص ۳۱۸ ج ۵. ظفير)

ددهوکی ورکونکی امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۸۸۶) مایو سړی ته یوه توله سره زر ورکړی وه چی ته ددی څخه کشته (۱) جوړه کړه. خلاصه داچی هغه سره زرکښې ښوول او داوسپنی کشته یی ماته راکړه اوهغه امام دی، لهٰذا په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: دغه سړی فاسق دی، په هغه پسی لمونځ مکروه دی، هغه دامامت څخه معزول کول پکار (۲) دی. یا داچی هغه توبه وکاږی. فقط

دظلم دفع کولو دپاره چی کم سړی دروغ ووایی دهغه امامت څنګه دی: سوال: (۸۸۷) خلاصه داچی زید په عمر باندی ددروغو دعوٰی په عدالت کی دائره کړه. حال داچی زید په څه خبره باندی مجبوره سوی وو اوعمر یی په خپلو وهلی وو، خودعوٰی په بل عنوان اونامه باندی وسوه. دعمر وکیل دعمر دطرفه قطعًا انکار وکی ولی چی په اقرار سره دسزا ورکول کیدو اندیښنه وه په داسی صورة کی په عمر پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: په درمختار کی دی چی دظلم دفع کولو دپاره دروغ ویل جائز دی. الكذب مباح لاحياء حقه ودفع الظلم والمراد التعرض (۳) الخ. لهٰذا په دی صورة کی دعمر امامت صحیح دی اولمونځ په هغه پسی بغیرکراهته درست دی.

ښځی دجومات دامام اقتداء په نژدی کور کی کولی سی؟ سوال: (۸۸۸) دجومات سره په نژدی کورکی زنانه دجمعی اواخترونو لمونځ دامام په تکبیر باندی اداء کولی سی اوکه نه؟ جواب: کولی یې سی (۴). فقط

چی دچا پښی پرې سوی وی دهغه امام کیدل څنګه دی؟ سوال: (۸۸۹) دیوسړی دواړی پښی ترزنګنونو پوری پرې سوی دی چی دهغه په وجهی سره رکوع اوجلسه کماحقه نه اداء کیږی او قرآن شریف صحیح وایی، دلمانځه روژی پابینده دی، د داسی سړی امامت

---

(۱). کشته: یو قسم خاص دارو کم چی دسرو زرو اونورو موادو په ګډولو سره یې طبیبان جوړوی او دطاقت زیاتولو دپاره مفید دی، دا دارو اکثره زیات مالداره خلګ استعمالوی. والله أعلم. محمّد أحمد حقانی"

(۲). ويكره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشى فى شرح المنية ان كراهة تقديمه (اى الفاسق) كراهة تحريم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط. س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفير

(۳). الدر المختار على هامش رد المحتار كتاب الحظر والاباحة فصل فى البيع ص ۳۷۷ ج ۵، ط. س. ج۶ ص ۴۲۷. ظفير

(۴). والحائل لا يمنع الاقتداء إن لم يشتبه حال إمامه بسماع أو رؤية، ولو من باب مشبك يمنع الوصول في الاصح ولم يختلف المكان حقيقة كمسجد وبيت في الاصح ولو اقتدى من سطح داره المتصلة بالمسجد لم يجز لكن تعقبه في الشرنبلالية، ونقل عن البرهان وغيره أن الصحيح اعتبار الاشتباه فقط. (درمختار) اى ولاعبرة باختلاف المكان الخ والذى يصحح هٰذا الاختيار ما روينا ان رسول الله ﷺ كان يصلى فى حجرة عائشه رضي الله عنها والناس يصلون بصلاته الخ (رد المحتار باب الامامة ص ۵۴۸ وص ۵۵۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۶-۵۸۸). ظفير

صحیح دی اوکه نه؟

جواب: لمونځ په هغه پسی صحیح دی لیکن ښه داده چی بل امام مقرر کړل سی دچاچی لاس اوپښی صحیح اوسالم وی، اوهغه عالم اوصالح اودامامت په صفاتو سره متصف وی. په شامی کی دی: وکذا اعرج یقوم ببعض قدمه فالاقتداء بغیره اولی تاتارخانیه وکذا (۱) اجذم الخ. ددی څخه معلومه سوه چی دپښو پریکړی امامت په درجه اولی مکروه دی. که څه هم لمونځ په هغه پسی کیږی، خوښه داده چی بل امام مقرر کړی. فقط

په رشتینی شاهدی ورکونکی پسی لمونځ درست دی: **سوال**: (۸۹۰) کم سړی چی دڅه ضرورت په وجه رشتینی شاهدی ورکوی په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه مکروه؟

جواب: رشتینی شاهدی ورکول موجب دثواب ده اوپه بعضو موقعو کی ضرورت سی، لهٰذا لمونځ په هغه پسی بغیر کراهته درست دی. فقط

په قرآنی آیتونو سره دپیسو ګټونکی امامت: **سوال**: (۸۹۱) دداسی سړی امامت درست دی اوکه نه څوک چی په قرآنی آیتونو سره عمل (یعنی دم اوچوپ) کوی اواجرت اخلی؟

دسفلی عمل څخه دتوبه کونکی امامت: (۲\۸۹۲) کم سړی چی سفلی عمل کوی اوبیا رشتینی توبه وکاږی دهغه امامت درست دی اوکه نه؟

جواب: (۱) درست (۲) دی.

(۲) وروسته دتوبی څخه امامت دهغه (۳) درست دی. فقط

کم مسلمان چی دبنګی دجنازې لمونځ کوی دهغه امامت جائز دی اوکه نه؟ سوال: (۸۹۳) یو سړی دبنګیانو جنازه کوی، کله چی دبنګی په کور کی ماشوم پیداسی نودهغه په غوږ کی اذان ورکوی، آیا داسی سړی دامامت قابل کیدی سی، دداسی سړی دپاره شریعت څه سزا ټاکی؟

جواب: که چیری دغه بنګیان مسلمانان وی نو دهغوی دجنازی لمونځ کول ضروری دی اودهغوی دماشوم په غوږکی اذان ویل هم مشروع دی، لهٰذا پردغه سړی باندی اعتراض نسته (۴) اوکه چیری دغه بنګیان کافران وی، داسلام کلمه نه وایی نوبیا داکارونه ناجائز

---

(۱). ردالمحتار باب الامامة ص **۵۲۵** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۲۲** . ظفیر

(۲). په قرآنی آیتونو باندی په دم اوچوپ کولوباندی اجرت اخستل جائزدی. لان المتقدمین المانعین للاستیجار مطلقا جوزوا الرقیة بالاجرة ولو بالقرآن کما ذکر الطحاوی لانها لیست عبارة محضة بل من التداوی (ردالمحتار. کتاب الاجارة مطلب فی الاستیجار علی الطاعات ص ۴۸ ج **۵** ، ط.س. ج۱ ص ط.س. ج۲ ص **۵۵**). ظفیر

(۳). قال رسول الله ﷺ التائب من الذنب کمن لاذنب له (مشکوٰة باب الاستغفار فصل ثالث ص ۲۰۷) . ظفیر

(۴). وهی فرض علی کل مسلم مات خلا اربعة الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب صلوة الجنائز ص ۸۱۴ ج۱ ، ط.س. ج۲ ص ۲۱۰). ظفیر

(۱) دی. دغه امام ته ددی شخه توبه کول پکاردی او وروسته دتوبی شخه هغه امام پاته کیدی سی. فقط

چی امام په مکروه وخت کی جمعه ورکوی نومقتدیان دی څه وکړی؟ سوال: (۸۹۴) د درگاه سره نژدی یو جومات دی، دهغه سجاده نشین (مشر) په آخری مکروه وخت کی لمونځ کوی اوامام اومؤذن هم دهغه دمرضی مطابق کارکوی. آیادمحلی خلگوته داحق سته چی په اول وخت کی لمونځ اداء کړی. اودغه امام لیری کړی اوبل امام مقرر کړی، داخبره درسته ده اوکه نه؟

جواب: اولاً واضحه دی وی چی هریو لمونځ په اول وخت کی اداء کول داحنافو په نزد مسنون اومستحب نه دی بلکی دسهار په لمونځ کی اسفار مستحب دی. هم دغه رکم په دوبی کی په ماپښین کی تاخیر مسنون دی او دماخستن په لمانځه کی دشپی تردریمی حصی پوری تاخیر مستحب دی، (۲) اودادی هم واضح وی چی مکروه وخت صرف په مازدیگر کی دی، چی مازدیگر دومره مؤخر کړی چی په لمر کی تغیر راسی اوژړوالی پکښی راسی، باقی په نورو لمونځونوکی ټول وخت کامل دی، مکروه وخت په هغوی کی نسته، البته دماخستن لمونځ دنیمی شپی څخه وروسته کول په بلی وجهی سره چی هغه تقلیل دجماعت دی مکروه (۳) دی. غرض داچی هریو لمونځ مؤخر کول مکروه نه دی بلکی دمازیگر لمونځ دغروب څخه ترمخکی پوری مؤخر کول اودماخستن لمونځ دنیمی شپی څخه وروسته کول مکروه دی. ددی څخه وروسته جواب ظاهردی چی که چیری سجاده صاحب اوامام صاحب داسی نه کوی چی دمازیگر لمونځ غروب ته نژدی کوی او دماخستن لمونځ دنیمی شپی څخه وروسته کوی نوصرف دسهار اوماپښین په لمونځ او دماخستن اومازیگر په لمونځ کی دتاخیر کولو په وجهی سره دهغوی مخالفت دی ونه سی. اومخکنی امام دی موقوف نه سی البته حتی الوسع داحنافو په نزدچی کم مستحب اوقات دی دهغه رعایت دی وسی لیکن که چیری یولمونځ په مکروه وخت کی نه کیږی نوبیا مخالفت کول اوجگړه کول درست نه دی. فقط

دبرص والا امامت: **سوال**: (۸۹۵) کم سړی چی سید او دمسائلو څخه خبر وی او پرهیزګار

---

(۱). وشرطها ستة اسلام المیت (ایضًا ص ۸۱۱ ج ۱، ط.س. ج۲ ص ۲۰۷). ظفیر

(۲). ویستحب الاسفار بالفجر والابراد بالظهر فی الصیف وتقدیمه فی الشتاء وتاخیر العصر مالم تتغیر الشمس فی الصیف والشتاء ویستحب تعجیل المغرب وتاخیر العشاء الی ماقبل ثلث اللیل (هدایه مختصراً ص۷۸ ج۱).

(۳). وتاخیر عشاء (الی قوله) فان اخرها الی مازاد علی النصف کره لتقلیل الجماعة اما الیه فمباح واخر العصر الی اصفرار ذکاء (الدر المختار کتاب الصلاة، ط.س. ج۱ ص ۳۶۸). ظفیر

وی لیکن دهغه په گوتوکی پردوه دری گوتو باندی دبرص داغ وی، په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: په ذکر سوی امام پسی لمونځ بغیر کراهته درست دی، دبرص په دومره قدر داغ سره دامام مذکور په امامت کی هیڅ کراهت نه راځی. کذا فی الشامی ([1]). فقط

دقادیانی امامت درست نه دی؟ سوال: (۸۹۲) په قادیانی فرقی پسی لمونځ کول جائزدی دی اوکه نه؟

جواب: درست نه دی ولی چی دهغوی پرکفر باندی فتوٰی ([2]) ده. فقط

عالم دجاهل اقتداء کولی سی اوکه نه؟ سوال: (۸۹۷) که چیری یوجاهل لمونځ ورکوی اویو عالم یاعالم دمسائلو په قدر دضرورت راغی، نودغه عالم په هغه پسی اقتداء وکړی او که نه؟ که اقتداء یی وکړه نوپه لمانځه کی یی څه قصور خو رانه غی؟

جواب: اقتداء دی وکړی په لمانځه کی څه قصور نسته ([3]). فقط

کم سړی چی په استنجاء کی صرف اوبه استعمالوی دهغه امامت؟ سوال: (۸۹۸) یوسړی عادةً لوټه نه استعمالوی متیازی وکړی اوحشفه ومینځی نو په دی وجهی سره دهغه طهارت ناقابل اعتباردی، اوهمدغه سړی لمونځ ورکوی، نواوس محتاط سړی چی کله راغی نو دی په هغه پسی اقتداء اوکړی اوکه نه؟ که چیری اقتداء نه کوی نوآیا ځان ته جلا فرض دی وکړی اوکه دی دهغه دفراغت په انتظار کی ولاړ اوسی، کله چی جمعه ختمه سی هلته دی وکړی؟

جواب: اقتداء دی وکړی اوهیڅ وهم دی نه کوی. ([4]) فقط

دصاحب ترتیب اقتداء په هغه چاپسی دچا لمونځونه چی فوت کیږی: **سوال**: (۸۹۹) دصاحب ترتیب اقتداء په هغه امام پسی کیږی اوکه نه دچاچی لمونځ فوت کیږی؟

جواب: کله چی امام صاحب ترتیب نه دی نودهغه لمونځ صحیح دی نوپه هغه پسی دصاحب ترتیب لمونځ هم صحیح دی ولی چی د مقتدی لمونځ دامام د لمانځه تابع دی

([1]). وکذا تکره خلف امرد الخ وابرص شاع برصه (درمختار) والظاهر ان العلة النفرة ولذا قید الابرص بالشیوع لیکون ظاهراً (ردالمحتار باب الامامت ص ۵۲۵ ج۱ ، ۵۲۲). ظفیر

([2]). وان انکر بعض ماعلم من الدین ضرورة کفر بها الخ فلایصح الاقتداء به اصلا (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص۵۲۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۱). ظفیر

([3]). فاذا اخرج الحروف اخرجها علی الصحة لایکره ان یکون امام (عالمگیری مصری ص۸۱ ج۱ ، ط. م. ج۱ ص ۸۶).

([4]). الیقین لایزول بالشك (الاشباه والنظائر القاعدة الثالثة ص ۷۵) ثم اعلم ان الجمع بین الماء والحجر افضل ویلیه فی الفضل الاقتصار علی الماء ویلیه الاقتصار علی الحجر وتحصل السنه بالکل وان تفاوت الفضل (رد المحتار فصل فی الاستنجاء ص ۳۱۳ ج۱ ، ط. س. ج۱ ص ۳۳۸). ظفیر

صحةً اوفساداً (۱) (دصحت په اعتبار سره هم اودفساد په اعتبار سره هم). فقط

دمسبوق اقتداء: **سوال**: (۹۰۰) يوسړى په جمعه كى هغه وخت شريك سو كله چى امام يو ركعات كړى وو دجمعى ختميدلو څخه وروسته ذكر سوى سړى خپل باقى مانده پوره كوى، په دى وخت كى دوو نورو سړيانو اودس وكى اوپه مخكنى سړى پسى يى نيت وتړى او ودريدل. مخكنى سړى خپل ركعت پوره كړى كم دوه سړى چى وروسته راغلى وه دهغوى يوركعات باقى پاته سو. ددى څخه وروسته يو يا دوو نورو سړيو اودس وكى اودهغوى څخه وروسته ودريدل. همدغه ركم پنځه واره شامليدل وسول، په دى طريقى سره اقتداء درسته سوه اوكه نه؟

جواب: دكم سړى چى يو يادوه ركعاته فوت سى او وروسته راسى په جمعه كى شامل سى هغه ته مسبوق وايى كم وخت چى دامام دسلام ګرځولو څخه وروسته هغه دخپل ركعات دپوره كولو دپاره ولاړيږى نوپه هغه پسى دچا اقتداء كول درست نه دى، ددغه مقتديانو لمونځ به نه صحيح كيږى كم چى به راتلل اوشامليدل به څنګه چى په درمختار كى دمسبوق په حال كى دى: لا يجوز الاقتداء (۲) به. فقط

دترك واجب په وجهى سره چى څوك دجماعت اعاده كوى دهغه اقتداء بل څوك نسى كولي: **سوال**: (۹۰۱) دتركِ واجب په وجهى سره په دوهمه جمعه كى كه چيرى څوك نوى داسى سړى شريك سى دچا په ذمه چى فرض باقى دى، يا دمخكنى جمعى مسبوق دچا چى په مخكنى جمعه كى دشريكيدلو څخه مخكى تركِ واجب سوى وو هغه خپل لمونځ پوره كړى اوپه دوهمه جمعه كى شريك سى، ياپه مخكى جمعه كى دشريكيدلو څخه وروسته چى دامام څخه واجب ترك سو اوبيا مسبوق لمونځ پوره كى اوپه دوهمه جمعه كى شامل سو، په دى درى واړو صورتونو كى به دچا لمونځ صحيح كيږى اودكمى درجى به وى اودچا دابه نه صحيح كيږى. اويوشكل دادى چى مسبوق اخته دى خپل لمونځ پوره كوى اودوهمه جمعه شروع سوه نو دهغه شريكيدل ورسره مناسب دى اوكه نه؟

جواب: صحيح داده چى دتركِ واجب په وجهى سره دوباره لمونځ كول جابر دمخكى (لمونځ) دپاره دى، يعنى فرضيت مخكى اداء سو بس كم نوى سړى چى په دوهمه جمعه

---

(۱). فلا يلزم الترتيب اذا ضاق الوقت المستحب حقيقة الخ ونسيت الفائتة لانه عذر اوفاتت ستة اعتقادية لدخولها فى حد التكرار المقتضى للحرج (در المختار على هامش ردالمحتار باب قضاء الفوائت ص ۲۸ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۷). ظفير

(۲). الدرالمختار على هامش ردالمحتار مطلب فى المسبوق واللاحق ص ۵۵۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۷. ظفير

کی شریکیږی دهغه فرض لمونځ به نه صحیح کیږی، همداخبره محقق ابن همام رحمه الله خوښه کړیده اوهمدا صحیح ده. نومسبوق ته پکار دی چی خپل لمونځ دی پوره کړی، بیا دی په دوهمه جمعه کی شریك سی، اوکه چیری مخکنی لمونځ یی مات کی اوپه دوهمه جمعه کی شریك سو نودهغه لمونځ به نه صحیح کیږی. په درمختار کی دی: والمختار انه جابر للاول لان الفرض لایتکرر الخ. فقط

په تراویح کونکی پسی دفرض والا لمونځ درست نه دی: **سوال**: (۹۰۲) دزید دعوٰی ده چی دتراویح لمونځ اوس کیږی، اوبکر چی وروسته راورسیدی نو دماخستن فرض لمونځ دی ځان ته جلا نه کوی بلکی په امام پسی دی کوی په کم حالت کی چی امام دی پخپله دی بکر دماخستن دفرض لمونځ نیت وکړی اوپه جمعه کی دی شامل سی، دبکر فرض به وسی.

دمازیګر لمونځ کونکی اقتداء دماپښین لمونځ کونکی نه سی کولی: (۹۰۳\۲) دزید دعوٰی ده چی دمازیګر جمعه کیږی، بکر چاچی ددی ورځی دماپښین لمونځ تراوسه پوری اداء کړی نه دی وروسته راغی نودامام سره دی دماپښین دلمانځه نیت وکړی، اوشامل دی سی، دهغه دماپښین لمونځ به وسی دمازیګر لمونځ دی وروسته وکړی.

جواب: (۱) دزید دعوٰی غلطه په تراویح کونکی پسی فرض نه ادا کیږی. (۱)

(۲) دادعوٰی هم دزید غلطه ده، دمازیګر په لمونځ کونکی پسی دماپښین لمونځ نه صحیح کیږی. (۲) فقط

دمولود مروجه اوقوالی اوعرس کونکی امامت درست دی اوکه نه؟ اوکه مجبوری وی نوڅه دی وسی؟ **سوال**: (۹۰۴) کم سړی چی مروجه مولود کوی اوپه هغه کی غزلی ویل کیږی اوپه عرس وغیره کی هم شریکیږی، اوقوالی اوری، په هغه پسی لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟ که نه کیږی اودهغه په لیری کولو کی فتنه وی نوپه دی صورة کی څه حکم دی؟

جواب: لمونځ صحیح کیږی لیکن که چیری دهغه په لیری کولو کی فتنه نه وی نوهغه دی دامامت څخه لیری سی، اوکه چیری فتنه وی نوپه هغه پسی دی لمونځ کوی ځکه چی تر یوازی لمونځ کولو په هغه پسی لمونځ کول په جمعی سره ښه دی. (۳) هکذا فی الشامی

---

(۱). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب صفة الصلوة مطلب واجبات الصلوة ص ۴۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۵۷. ظفیر

(۲). لا یصح اقتداء رجل بامرأة الخ ولا مفترض بمتنفل (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۹). ظفیر

(۳). وفی النهر عن المحیط صلی خلف فاسق اومبتدع نال فضل الجماعة (درمختار) افاد ان الصلاة خلفهما =

وغیرها. فقط

که په روافضو پسی یی لمونځ وکی نو صحیح سو اوکه نه؟ سوال: (۹۰۵) رافضی (یعنی شیعه) څوك چی اصحاب ثلاثه (ابوبکر ﷺ، عمرﷺ. عثمانﷺ) ته بد وایی اوحضرت علی ﷺ ته ښه وایی آیا په هغه پسی لمونځ صحیح کیږی؟ که چا وکی نو راګرځول یی پکار دی اوکه څنګه؟

جواب: شیخینو ته په بد رد ویونکی رافضی پسی لمونځ صحیح نه دی په هغه پسی لمونځ مه کوی که کړی مو وی نو راګرځول یی پکار ([1]) دی. فقط

دنو عمر هلک امامت که چیری هغه په قرآئت کی غلطی کوی څنګه دی؟ سوال: (۹۰۶) یو نوعمر بی ږیری اوبریتو هلك دیوجومات په امامت باندی مقرر سوی دی، هغه دقیام په حالت کی په بیباکی سره آسمان طرفته ګوری اواکثره په خپل مصنوعی تجوید کی آلله اکبر (نعوذ بالله منه) وایی، دجماعت اکثره ناخبره مسلمانان دهغه امامت جائز ګڼی اوپه هغه پسی لمونځ کوی، اوکم سړی چی په ذکر سوی وجهی سره دهغه اقتداء مکروه ګڼی اوانکار باندی کوی اوپه خپل کور کی یاپه جومات کی دجمعی دلمونځ څخه وروسته یوازی لمونځ کولو ته ترجیح کوی، دجماعت خلګ هغه ګنهګار ګڼی اوترك تکلم وغیره ورسره کوی، دذکرسوی امام امامت، دمقتدیانو دافعل اودمنکر انکار جائزدی اوکه څنګه. اقتداء کونکی پرحق باندی دی یاهغه خلګ څوك چی اقتداء نه کوی؟

جواب: په درمختار کی دی: وکذا تکره خلف امرد وسفیهٍ الخ اوپه شامی کی دی: الظاهر انها تنزیهیة الخ حاصل دادی چی په امرد پسی لمونځ مکروه تنزیهی یعنی خلاف اولی دی، لمونځ صحیح کیږی، لیکن که چیری یوه لمونځ ماتونکی غلطی دهغه څخه وسی نو لمونځ نه صحیح کیږی. ([2])

کم خلګ چی په ذکرسوی امرد (یعنی بی ږیری هلك) پسی لمونځ جائز ګڼی، اوکوی یی، هغوی پرحق باندی دی، لمونځ په هغه پسی صحیح دی. البته داالله پراول همزه باندی مدکول مفسد دصلٰوة دی، په داسی امام پسی لمونځ نه صحیح کیږی. ([3]) لیکن که

= اولی من الانفراد لکن لاینال کماینال خلف تقی (ردالمحتار باب الامامة ص **۵۲۵** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص**۵۲۲**).

([1]). ومبتدع لایکفر بها الخ وان انکر بعض ماعلم من الدین ضرورة کفر بها کقوله ان الله تعالی جسم کالاجسام وانکاره صحبة الصدیق فلایصح الاقتداء به اصلا (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص **۵۲۴** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۵۷**). ظفیر صدیقی

([2]). ردالمحتار باب الامامت مطلب فی امامة الامرد ص **۵۲۵** ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۵۹** . ظفیر

([3]). اذا اراد الشروع فی الصلوة کبر الخ بالحذف اذا مد احد الهمزتین مفسد وتعمده کفر (الدر المختار علی =

چیری هغه دامد پریږدی اوالله اکبر په صحیح طریقی سره وایی یعنی بالحذف، نولمونځ صحیح دی، نوکه چیری دمد کولو دانسبت ددغه امام طرفته صحیح وی بیا خو په دغه ذکر سوی امام پسی لمونځ پرینبونکی پرحق باندی دی، په هغوی باندی طعن نسی کیدی، دامام دامردوالی په وجه سره جمعه پرینبوول درست نه دی (۱). فقط

په ناست سړی پسی دولاړ اقتداء درسته ده اوکه نه؟ سوال: (۹۰۷) یوسړی دی، هغه په دی طریقی سره دلمونځ امامت کوی چی امام خو ناست وی اومقتدیان ولاړ اوسی.

جواب: دولاړ سړی لمونځ په ناست پسی درست دی لکه څنګه چی په درمختار کی دی: وقائم بقاعد یرکع ویسجد لانه ﷺ صلی اخر صلاته قاعداً وهم قیام (۲) الخ نوکه چیری امام معذور وی چی دریدلی نه سی نوهغه ته په ناسته جمعه ورکول درست دی اوپه هغه پسی ددریدونکو لمونځ درست اوصحیح دی.

په غیر مقلد پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ سوال: (۹۰۸) کم سړی چی غیر مقلدوی لیکن ددین امامانو ته بدنه وایی په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: که چیری دهغه عقائد هم داهل سنت والجماعت موافق وی اوسلفو ته بدنه وایی نو لمونځ په هغه پسی صحیح (۳) دی.

څوک چی مړی ته غسل ورکوی دهغه امامت اوشاهدی درست دی اوکه نه؟ سوال: (۹۰۹) کم سړی چی دمړو لمبولو کسب کوی په هغه پسی لمونځ کول اودهغه شاهدی شرعًا جائز ده اوکه نه؟ که چیری جائز وی نوفتاوٰی خیریه والا چی دمړی لمبوونکی امامت ته مکروه ویلی او دهغه شاهدی یی غیر معتبر لیکلی ده، دهغه به څه مطلب وی؟

جواب: مړی ته دغسل ورکولو داجرت اخستلو په جواز اوعدم جواز کی اختلاف دی. په درمختار کی دی: والافضل ان یغسل المیت مجانًا فان ابتغٰی الغاسل الاجر جاز ان کان تمه غیره الخ وفیه تفصیل ذکره الشامی، وعبارة الفتح : ولا یجوز الاستیجار علی غسل المیت ویجوز علی الحمل والدفن واجازه بعضهم فی الغسل ایضا ۱ھ شامی (۴)

= 　هامش در المحتار فصل فی تالیف الصلوة ص ج ۱) ظفیر

(۱). کله چی دفاسق مبتدع په وجهی سره دجمعی پرینبولو حکم نسته نو دامرد دامام کیدلو په وجهی سره به دجمعی پرینبوول څنګه درست وی. صلی خلف فاسق اومبتدع نال فضل الجماعة (در مختار) افاد ان الصلاة خلفهما اولی من الانفراد الخ (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲). ظفیر

(۲). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۵۱ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۸). ظفیر

(۳). اوکه چیری بدرد ورته وایی نوددی په وجهی سره به هغه فاسق ګرځول کیږی. سباب المسلم فسوق (الحدیث) اودفاسق امامت مکروه تحریمی دی: وان کراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

نو مجوزین قائل دجواز دامامت بلا کراهت او دقبول دشهادت دی اوغیر مجوزین قائل دکراهت دامامت اوعدم قبول دشاهدی دی. نو قول دصاحب دفتاوٰی خیریی مطابق یعنی قول پر عدم جواز باندی دی.

ځوک چې مغلظ طلاق ورکړی ښځه بغیر دحلالولو څخه ساتی دهغه امامت صحیح دی او که نه؟ **سوال:** (٩١٠) دجومات پیش امام خپلی ښځی ته دری ځلور واره طلاق ورکړی اود کور څخه یی وایسته اوبیا یی بغیر دحلالولو څخه په کورکی وساتله، په هغه پسی لمونځ جائز دی اوکه؟

جواب: دحلالولو څخه بغیر دمطلقه ثلاثه ساتل اوهغه ښځه جوړول حرام دی، دغه سړی فاسق اوزانی دی، په ده پسی لمونځ مکروه (١) دی.

ځوک چې دکپړی آسونه جوړ کړی اودهغه تماشه خلکوته ښیی او پیسی ګټی دهغه امامت جائز دی اوکه نه؟ **سوال:** (٩١١) یوسړی دکپړی آسونه رقصوی اوټوپونه ورباندی وهی اوپه هغه باندی پیسی ګټی، په هغه پسی لمونځ جائز دی اوکه نه؟

جواب: په هغه پسی لمونځ مکروه دی، دغه سړی فاسق اومبتدع (٢) دی.

دتعزیه پرست امامت څنګه دی؟ **سوال:** (٩١٢) یوسړی دجومات امام تعزیه پرستی ډیره کوی اوخلکو ته هم دهغه ترغیب ورکوی اوځوک چې نذر اونیاز ورباندی اچوی هغه په خپل مصرف کی راولی. اویو تصویر یی راوړی دی وایی چې داتصویر دامام حسین دی، دخلکو څخه روپی او پیسی اخلی اودهغه زیارت وربانذی کوی، په هغه پسی لمونځ جائز دی اوکه نه؟

جواب: دغه سړی فاسق اوبدعتی دی، دی امام جوړول حرام دی اوپه ده پسی لمونځ مکروه تحریمی دی. که چیری داسی سړی امام وی، نوکه چیری دی توبه ونه کاړی نودی دامامت څخه معزوله کول پکاردی. (٣)

دنابینا حافظ امامت درست دی: **سوال:** (٩١٣) یونابینا حافظ ځوک چې قرآن شریف صحیح

---

(٤). ردالمحتار باب صلاة الجنائز ص ٨٠٤ ج١ ، ط.س. ج٢ ص ١٩٩ . ظفیر

(١). ویکره امامة عبد الخ اواعرابی الخ. اوفاسق الخ (درمختار) من الفاسق وهو الخروج عن الاستقامة ولعل المراد به من یرتکب الکبائر کشارب الخمر والزانی واکل الربو اونحو ذالك (ردالمحتار باب الامامة. ص ٥٢٣ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٢٠). ظفیر

(٢). ویکره امامة عبد واعرابی وفاسق واعمٰی ومبتدع (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ٥٢٣ ج١ ، ط. س. ج١ ص ٥٢٠). ظفیر

(٣). واما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لایهتم لامر دینه الخ بل مشٰی فی شرح المنیه علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ٥٢٣ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٢٠) . ظفیر

وایی اودشرعی مسائلو څخه په ښه ډول خبر دی، خو دتراویحو دختم څخه علاوه پنځه وخته لمونځ اوجُمعی وغیره کی دکلی خلګ دهغه داقتداء څخه انکار کوی اووایی چی په نابینا پسی لمونځ درست نه دی. آیاپه دغه حافظ پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: حافظ نابینا څوك چی دشرعی مسائلو څخه خبر دی. اوصالح اومحتاط دی نو دهغه په امامت کی هیڅ کراهت نسته، بی کراهته په هغه پسی لمونځ صحیح دی، بلکی په شامی کی یی تحقیق کړی دی چی دداسی نابینا امامت دهغه بینا څخه افضل دی په کم کی چی ذکر سوی صفتونه نه وی، په حدیث کی دحضرت عبد الله ابن أُمِّ مکتوم ﷺ چی نابینا صحابی وو، امام کیدل ثابت دی پخپله رسول الله ﷺ په سفر باندی دتللو وخت کی هغه دمدینی والاوو امام مقرر کړی وو. وکفٰی به حجةً (۱).

د ګروی دمزکی څخه دفائده اخستونکی امامت څنګه دی؟ سوال: (۹۱۴) قاضی امامِ مسجد مزکه په ګروی اخیستی ده او ددغه مزکی منافع خوری، دامنافع په سود کی داخلی دی اوکه نه؟ اوپه داسی سړی پسی اقتداء کول جائز دی اوکه نه؟

جواب: دګرو سوی مزکی نفع مرتهن ته اخستل صحیح نه دی ځکه چی په سود کی داخل دی اوداسی امام امام جوړول ممنوع دی لمونځ په هغه پسی که څه هم سره دکراهته اداء کیږی لیکن هغه دائمی امام جوړول نه دی پکار. کذا فی الشامی (۲).

دشیخ او سید په موجود ګی کی بل سړی امام جوړیدی سی اوکه نه؟ او دتاجر امامت جائزدی اوکه نه؟ سوال: (۹۱۵) دشیخ اوسید په موجودګی کی بوډا امام جوړول څنګه دی او دوکاندار کم چی شریف اوپرهیزګار دی هغه امامت کولی سی اوکه نه؟

جواب: لمونځ په ټولو پسی کیږی دشیخ اوسید خاصوالی نسته. دشیخ اوسید لمونځ په غیر شیخ اوسید پسی کیږی، امام ته دامامت لائق کیدل پکاردی. دنسب په دی کی څه قید نسته. کم سړی چی دلمانځه دمسائلو څخه خبر وی اوپرهیزګار وی، هغه دامامت زیات حقدار دی، که سیدوی یادوکاندار وی، یاکسب والا وی، بوډا وی یاځوان (۳) وی.

چاته چی دقطری ناجوړی وی دهغه امامت جائز دی اوکه نه؟ سوال: (۹۱۶) امام ته دقطری

---

(۱). قید کراهة امامة الاعمی فی المحیط وغیره بان لا یکون افضل القوم فان کان افضلهم فهو اولی ؒ لکن ورد فی الاعمی نص خاص هو استخلافه ﷺ لابن ام مکتوم وعتبان علی المدینة وکانا اعمیین لانه لم یبق من الرجال من هو اصلح منهما ؒ (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲). ظفیر

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) المراد به ان یرتکب الکبائر کشارب الخمر والزانی واٰکل الربا ونحو ذالك (ردالمحتار ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۰). ظفیر

(۳). والاحق بالامامة تقدیمًا بل نصبًا الاعلم باحکام الصلوة فقط صحةً وفساداً (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفیر

ناجوړی ده، بعضی وخت نیت مات کی او اودس وکړی اواستنجاء صفا کړی کله چی دهغه څخه نبه سړی موجود وی نو دهغه دجواز دامامت څه حکم دی؟

جواب: که چیری هغه شرعی معذور نه وی، کله کله ورته قطره راځی نوپه کم حالت کی چی هغه ته قطره نه راځی لمونځ په هغه پسی درست [1] دی. فقط

دشکرانو دشی خوروونکی امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۹۱۷) کم سړی چی د(زیارتونو) دشکرانو شیان خوری په هغه پسی لمونځ جائز دی اوکه نه؟ اوهغه دی قاضی جوړسی اوکه نه؟

جواب: داسی سړی کم چی دشریعت پابند نه وی اوپه بدعاتو کی مبتلاوی اودشکرانی (نذر دشی) څخه پرهیز نه کوی هغه دامام جوړولو لائق نه دی [2] اوهغه دی قاضی هم جوړنه سی.

په افیونی پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟ **سوال**: (۹۱۸) کم سړی چی غیر متشرع دلمونځ روژی پابند نه وی اوافیونی وی په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: په داسی امام پسی لمونځ مکروه دی، ولی چی هغه فاسق دی، اودفاسق امامت مکروه تحریمی [3] دی.

دقاتل او دځمارګر امامت څنګه دی؟ **سوال**: (۹۱۹) یوسړی بل سړی په خپل لاس سره قتل کی یادبل چاپه ذریعه یی وژلی وو اودځُمار عادی هم وو. خودځو ورځو څخه اوریدل کیږی چی ځُمار وغیره یی پریښوول. داسی سړی دیوجومات امام جوړول اوپه هغه پسی لمونځ کول جائزدی اوکه مکروه؟

جواب: دامسلمه ده. التائب من الذنب کمن لا ذنب له. (مشکوٰۃ، باب الاستغفار والتوبة، فصل ثالث ص ۲۰۹. ظفیر) نوکله چی مرتکب دکبیری دګناه څخه توبه وکاږی او فسق دهغه مرتفع (یعنی لیری) سو نو امامت دهغه بغیر دکراهته درست دی.

دسودی قرض اخیستونکی اووعده نه پوره کونکی امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۹۲۰) زیدقرض داری دی، اوقرض سره دسوده اوبغیر دسوده دواړه قسمه دی وعدی دهرقسم کوی، خوپوره والی دهیڅ یوه نه کیږی. په داسی صورة کی په زیدپسی لمونځ درست دی

[1]. ولاطاهر بمعذور هٰذا ان قارن الوضوء الحدث اوطرأ علیه بعده وصح لوتوضا علی الانقطاع. ایضًا ص ۵۴۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۸). ظفیر

[2]. ویکره امامة عبد (الی قوله) ومبتدع ای صاحب بدعة (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة مطلب البدعة خمسة اقسام ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰). ظفیر

[3]. ویکره امامة عبد الخ وفاسق (در مختار) اما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه الخ بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰). ظفیر

اوکه نه؟

جواب: لمونځ په هغه پسی صحیح دی. لیکن که چیری سود قرض اخلی نوګنهګار دی په دی حالت کی لمونځ په هغه پسی مکروه [۱] دی.

چی پرچا باندی دزنا تهمت ولګول سی خو شاهد هیڅوک نه وی، دهغه امامت څنګه دی،

سوال: (۹۲۱) زید په یوجومات کی امام دی، عاموخلګو دامشهوره کړیده چی زید هندی سره زنا کړیده عین شاهدی هیڅوك نه ورکوی دیو بل څخه اوریدلی وایی. په دی صورة کی په زید پسی لمونځ کول درست دی اوکه نه؟ اوکمو خلګو چی تهمت لګولی دی دهغوی په باره کی څه ارشاد دی؟

جواب: بغیر دڅه ثبوت څخه پرزید باندی داسی تهمت لګول حرام اوناجائز دی تهمت لګونکی ګنهګاران اوعاصیان دی، هغوی دی توبه وکاږی [۲]. اودزید امامت درست دی، بی تامله په هغه پسی لمونځ کوی.

په مشرک تعزیه پرست پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ سوال: (۹۲۲) مشرك تعزیه پرست، جنډه پرست وغیره پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ اوذبیحه دهغه حلاله ده اوکه نه، کله چی په بسم الله الله اکبر ویلو سره ذبحه کوی؟

جواب: په حدیث شریف کی دی صَلُّوا خَلْفَ کُلِّ بَرٍ وَفَاجِرٍ (الحدیث) لهٰذا تعزیه پرست چونکی کُلِّیَةً حقیقةً مشرکان نه دی، ددی وجه که چیری لمونځ په هغوی پسی وسو، نو وسو که څه هم احتیاط دادی چی ددغه لمونځ اعاده وسی او حتیٰ الوسع دی په هغوی پسی لمونځ ونه [۳] سی. همدا حکم دهغوی دذبیحی دی چی حلاله ده، خواحتیاط په دی کی دی چی په هغوی باندی حلالی ونه سی.

دزانی اولوطی امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۹۲۳) یوسړی امام دی اوهغه زنا هم کوی اودهلکانو سره بدکارهم کوی، دهغه په باره کی څه حکم دی، آیادهغه امامت جائز دی اوکه نه؟

جواب: داسړی کم چی زانی اولوطی وی دامامت قابل نه دی فاسق او عاصی دی، که چیری هغه توبه وکاږی فَبِهَا ، کنی هغه دی امام جوړ نه سی ځکه چی لمونځ په هغه پسی

---

(۱). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) المراد به من یرتکب الکبائر کشارب الخمر واکل الربا ونحو ذالك (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰). ظفیر

(۲). القذف هولغة الرمی وشرما الرمی بالزنا وهو من الکبائر بالاجماع (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب حد القذف ص ۲۳۰ ج۳ ، ط.س. ج ۴ ص ۴۳). ظفیر

(۳). ویکره امامة عبد الخ (الی قوله) ومبتدع ای صاحب بدعة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰). ظفیر

مکروه ([1]) دی.

په عنین پسی لمونځ درست دی او که نه؟ او په مورزاده نامرد او عارضی کی فرق سته او که نه؟

سوال: (۹۲۴) په عنین پسی لمونځ درست دی او که نه؟ او په مورزاده نامرد او عارضی نامرد کی څه فرق سته او که نه؟

جواب: په عنین یعنی نامرده سړی پسی بی کراهته لمونځ درست دی برابره خبره ده که هغه پیدائشی نامرد وی یا په وجه دعارض (نامرد) سوی وی.

امام چی څه غواړی ویل به یې کوی او که دمقتدی دهدایت مطابق؟ او دغزلو اوریدلو والا امامت مکروه دی او که نه؟ **سوال**: (۹۲۵) تابعداری مقتدی ته پکارده او که امام ته. او امام چی کم قرآئت غواړی وایی به یې او که دمقتدیانو دوینا مطابق به یې وایی. که چیری امام غزلی اوری یا ددروغو شاهدی ورکوی نو په هغه پسی لمونځ مکروه دی او که نه؟

جواب: په حدیث شریف کی دی: الامام ضامن، نو لمونځ دامام متبوع دی او مقتدیان دامام تابع دی او په قرآئت کی دی امام دمقتدیانو رعایت ساتی ([2]). که چیری امام غزلی اوری اوددروغو شاهدی ورکوی، نو هغه فاسق دی، په هغه پسی لمونځ مکروه کیږی، خو لمونځ صحیح کیږی څنګه چی په حدیث شریف کی دی. صَلُّوا خلف کل بر وفاجر. او فقهاوو دالیکلی دی چی فاسق امام معزوله کول پکاردی. ([3]) ولی چی په صالح امام پسی په لمونځ کولو کی زیات ثواب وی.

دخلاف مسلک امام اقتداء: ([4]) **سوال**: (۹۲۶) زید په جماعت کی شریك سو اودا معلومه نه وه چی دامام مذهب څه دی، په لمانځه کی معلومه سوه چی دامام مذهب دزید څخه خلاف دی، نو اوس زید لمونځ وکړی او که لمونځ مات کړی؟

جواب: که چیری دزید مذهب مثلاً حنفی دی او دامام مذهب معلوم سو، چی شافعی دی یا مالکی دی، نو دزید لمونځ په هغه پسی صحیح دی، دماتولو ضرورت نسته، بلکی دلمانځه ماتول په داسی حالت کی ([5]) ممنوع دی.

([1]). واما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه (الی قوله) بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۰). ظفیر

([2]). قال رسول الله ﷺ : اذا صلی احدکم للناس فیلخفف فان فیهم الضعیف والسقیم والکبیر واذا صلی لنفسه فلیطول ماشاء (رد المحتار عن الصحیحین باب الامامة ص ۵۲۷ ج۱). ظفیر

([3]). واما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه (الی قوله) بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۰). ظفیر

([4]). ددې مسئلې زیات تفصیل دفتاوی دار العلوم ددې دریمی ۳ حصې په پای کی درج سوی رساله کی وګورئ.

([5]). ان تیقن المراعاة لم یکره (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۶۳).

دمحتاط حافظ قرآن نابینا امامت درست دی: **سوال**: (۹۲۷) زید نابینا دی، خومحتاط او دلمانځه اوروژې دمسائلو ښخه په نسبت دنور قوم په ښه ډول خبر دی، اودقرآن حافظ دی، اوقوم ددین په مسائلو پیژندلو اودقرآن شریف په ویلو کی دده ښخه کمتردی، په داسی صورة کی ددغه نابینا امام جوړول افضل دی اوکه نه؟

جواب: په داسی حالت کی دنابینا امام جوړول ښه دی کما فی الشامی عن البحر قید کراهة امام الاعمٰی فی المحیط وغیره بان لایکون افضل القوم فان کان افضلهم فهو اولی ([1]).

دهغه سړی دامامت څه حکم دی څوک چی ښځو ته دبی حیایی تلقین کوی: **سوال**: (۹۲۸) زید امام جوړول څنګه دی دچاچی دالاندینی احوال دی. زید ښځی لمسوی اودبی حیایی طرف ته یی رابولی، اومسلمانانو ته ښکنځل کوی اودشریعت سپکاوی کوی، څه حکم یی دی؟

جواب: دداسی مبتدعینو سره دصحبت اوورسره دکښېنستو ښخه احتراز واجب او لازم دی اوهغه امام جوړول ممنوع او ناجائزدی هیڅکله هغه امام مه جوړوی ځکه چی فاسق امام جوړول حرام دی. ([2])

دمفسد صلوٰة غوندی غلطی کونکی امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۹۲۹) کم سړی چی په لمانځه کی داسی غلطی وکړی په کمی سره چی لمونځ فاسد سی په هغه پسی لمونځ صحیح دی اوکه نه؟ اوهغه امام جوړول څنګه دی؟

جواب: که چیری په لمانځه کی داسی غلطی وکړی په کمی سره چی لمونځ فاسد سی نو په هغه پسی لمونځ صحیح نه دی. ښه په هرحال کی همدادی چی امام داسی سړی جوړ سی څوک چی قرآن کریم صحیح وایی اودلمانځه دمسائلو ښخه خبر وی اوصالح اود شریعت پابینده وی ولی چی په فاسق پسی لمونځ مکروه دی. اودقرآن کریم په غلط ویلو کی داتفصیل دی چی که چیری داسی غلطی وکړی کمه چی مفسد دصلوٰة وی نوهغه امام مه جوړوی په هغه پسی لمونځ صحیح نه دی، اوکه چیری داسی غلطی نه کوی کمه چی مفسد دصلوٰة وی نولمونځ صحیح کیږی خو ښه نه دی. ([3])

په بینک کی دروپی ایښوونکی امامت: **سوال**: (۹۳۰) کم سړی چی په بینك کی روپی داخلوی دهغه امامت درست دی اوکه نه؟

([1]). رد المحتار باب الامامة ص **۵۳۲** ج۱ . ظفیر

([2]). بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم لما ذکرنا (رد المحتار ص **۵۲۳** ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۲۰**). ظفیر

[باقی]

جواب: دهغه امامت هم مکروه دی ([۱]). (خو په دی زمانه کی چی غلا، ډاکه عامه ده اود روپو دحفاظت ذریعه ماسوا دبینك څخه بله نسته. په بینك کی دحفاظت په غرض اینښوول درست دی اودهغه امامت هم درست دی. والله اعلم ظفیر)

بغیر پټکی امامت: **سوال**: (۹۳۱) مشهوره ده چی امام بی پټکی لمونځ ورکړی نومکروه کیږی. داصحیح ده اوکه غلطه ده؟

جواب: بغیر پټکی لمونځ نه مکروه کیږی لیکن په پټکی سره ښه اوافضل دی، ثواب ورسره زیاتیږی ([۲]).

دقادیانی امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۹۳۲) کم خلګ چی دمرزا قادیانی مریدان وی یا هغه ښه ګڼی دهغوی امامت جائزدی اوکه نه؟ په هغوی پسی داداء سوی لمونځ اعاده واجبه ده اوکه څنګه؟

جواب: جائز نه دی ([۳]).

کم سړی چی خلفاء ثلثه وو ته جاهل وایی هغه امام جوړول څنګه دی؟ سوال: (۸۳۳) بکر داوایی چی خلفاء ثلثه جاهلان وه هغوی به څه فیصله کوله، وغیره الفاظ وایی، دداسی سړی امامت څنګه دی؟

جواب: داسی عقیده لرونکی اونازیبا الفاظ ویونکی سخت عاصی اوفاسق دی اوظالم اوجاهل دی، دامامت قابل نه ([۴]) دی. والتفصیل فی الکتب.

(کم رافضی چی خلفاءِ ثلثه وو ته ښکنځل کوی هغه دبعضو فقهاوو په نزد کافردی او فاسق بالاتفاق دی، نقل فی البزازیة عن الخلاصة ان الرافضی اذا کان یسب الشیخین ویلعنهما فهو کافر. ردالمحتار باب المرتد ص ۴۰۵ ج۳. ظفیر).

په میلو کی دشریکیدونکی امامت درست دی او که نه ؟ سوال : (۹۳۴) یو سړی په میلو او

([۳]). ولا غیر الالثغ به ای بالالثغ علی الاصح (در مختار) ولکن الاحوط عدم الصحة (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۴ ج۱ ط.س. ج۱ ص ۵۸۱ ، مطلب فی الالثغ) ظفیر.

([۱]). وکذا تکره خلف امرد، در المختار (الی قوله) واکل الربا وتمامه فی (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱ ، ۵۲۲). ظفیر

([۲]). والمستحب ان یصلی الرجل فی ثلثة اثواب ازار وقمیص وعمامة ولوصلی فی ثوب واحد متوشحًا به جمیع بدنه الخ جاز من غیر کراهة (غنیة المستملی ص ۳۳۷) . ظفیر

([۳]). وان انکر بعض ماعلم من الدین ضرورة کفر بها فلا یصح الاقتداء به اصلا (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۱). ظفیر

([۴]). اما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه (ای قوله) بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۰). ظفیر

عرسونو کی شریکیږی، قوالی اوډولونه اوری اوپه جومات کی امامت هم کوی. آیاپه هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

په ږیره خریلی پسی تراویح درست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۹۳۵) یوسړی ږیره خروی اود لمانځه اوروژی پایبندی نه کوی اوتراویح ورکوی آیاپه هغه پسی تراویح درست دی او که نه؟

جواب: (۱) په دغه سړی پسی لمونځ مکروه دی، اودشامی دتصریح څخه معلومیږی چی مکروه دی. داهم شامی تصریح فرمایله دی چی دداسی امام معزوله کول واجب دی. ([1])

(۲) دغه سړی فاسق دی اودفاسق امامت چی څنګه په فرائضو کی مکروه تحریمی دی په تراویحو کی هم مکروه دی.

دجومات بی حرمتی کونکی او ددروغو شاهدی ورکونکی امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۹۳۶) یوسړی قاضی دی اوهغه خپل آس دجومات په احاطه کی څروی، دهغه آس وقتًا فوقتًا دجومات په تالابو کی اوبه چښی اودجومات په صحن کی متیازی اوخاشنه کوی. دمنع کولو باوجود هغه قاضی دمسلمانانو سره ضد کوی اونه منع کیږی دحرام او حلال مال په استعمالولوکی سره دخبرتیا دریغ نه کوی. په مقدماتو کی ددروغو شاهدی ورکوی. داسی سړی دقاضی توب قابل دی اوکه نه؟ په ده پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: دغه سړی فاسق دی، په ده پسی لمونځ مکروه تحریمی دی اومعزول کول ددی امام لازم دی، اودی دقاضی جوړولو لائق نه دی.

کم سړی چی دخپلی لور واده کولو ته تیار نه وی، دهغه امامت څنګه دی؟ **سوال**: (۹۳۷) یو سړی دجومات امام دی، اودهغه لور بالغه ځوانه ده، هغه دهغې واده نه کوی، وایی چی زه به هیڅکله دانه واده کوم که څه هم دا دچا سره وتښتی هم. په ده پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: په مشکوٰة شریف کی دابوسعید ﷺ اوابن عباسﷺ څخه منقول دی چی رسول الله ﷺ فرمایلی دی : من ولد له من ولد فلیحسن اسمه وادبه واذا بلغ فلیزوجه فان بلغ

([1]). دجومات دبی حرمتی څخه حضور ﷺ سختی سره منع فرمایلی ده، یوامام یو وار قبلی طرف ته توکلی وه نوحضور ﷺ هغه ته دامامت څخه دلیری کولو حکم ورکی. عن السائب بن خلاد - وهو رجل من أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم أن رجلا أم قوما فبصق في القبلة ورسول الله صلى الله عليه وسلم ينظر فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم حين فرغ : "لا يصلي لكم" . فأراد بعد ذلك أن يصلي لهم فمنعوه وأخبروه بقول رسول الله صلى الله عليه وسلم فذكر ذلك لرسول الله صلى الله عليه وسلم فقال : نعم وحسبت أنه قال : "إنك آذيت الله ورسوله" . رواه أبو داود (مشکوٰة باب المساجد فصل ثالث ص ۷۱) هم دغه رکم ددروغو پرشاهدی باندی لوی وعیدونه راغلی دی. ظفیر الدین غفرله

ولم يزوجه فاصاب اثما فانما اثمه على ابيه. (۱)

اوپه بل روایت کی عمرؓ بن الخطاب اوانس بن مالكؓ درسول الله ﷺ څخه روایت کوی چی هغوی فرمایلی دی: په تورات کی لیکل سوی دی چی دچالور ددولسو کالو سوه اوهغه دهغې نکاح ونه کړه، اوهغه گناه ته ورسیده، نودغه گناه دهغې پرپلار باندی ده. (۲) ددی احادیثو څخه معلومه سوه چی انجلۍ کله بالغه سی اودنکاح مناسب موقع پیداسی نوضروری دی چی دهغه په واده کولو کی تاخیر ونه کړی. اوداسی اراده کول چی هیڅکله به ددی نکاح نه کوم، بددی اودخدای ﷻ اورسول الله ﷺ دحکم څخه خلاف دی، پکارده چی ددی ارادی څخه منع سی اودهغې نکاح وکړی خاصکر دجومات امام ته دشریعت داتباع زیات خیال ساتل پکاردی اودبدخیال څخه توبه کول پکاردی، لمونځ په هغه پسی صحیح دی.

که خائن، بې لمانځه داخترونو امامت کوی نوڅه حکم دی؟ سوال: (۹۳۸) زید دپنځه وخته لمونځونو پابنده اوعادی نه دی شاید چی کله به یی کوی خودجدی حق دموروثیت په وجه داخترونو لمونځ ورکوی اوغلط یې هم وایی اودیندار نه دی، په امانت کی خیانت کوی، نوپه داسی امام پسی لمونځ کول څنگه دی، اوداسی امام موقوف کول په لمانځه گذارو باندی واجب دی اوکه نه؟

جواب: په حدیث شریك کی دی صلوا خلف کل بر وفاجر، یعنی لمونځ کوی په هريو نیك اوبدپسی. داهل سنت والجماعت عقیده ده اودامام ابوحنیفه رحمه الله مسلك دی چی لمونځ په فاجر اوفاسق پسی کیږی. البته په فاسق پسی لمونځ مکروه دی. لیکن که چیری په هغه پسی په لمونځ نه کولو کی فتنه وی نوپه هغه پسی یی کوی، فتنه مه پورته کوی. قال الله تعالى. والفتنة اشد من القتل. (۳)

څوك چی دناجائز زور څخه دخلاصیدلو کوشش کوی دهغه امامت څنگه دی؟ سوال:

(۹۳۹) دجومات پرامام باندی ددروغو یوه مقدمه دگری سویده، مولوی صاحب دجومات امام دخپل عزت دخلاصولو دپاره په عدالت کی داعرض وکی چی زه ددگری سوو روپو داداء کولو څخه قاصریم. په دی صورة کی مولوی صاحب پسی لمونځ درست

(۱). مشکوٰۃ کتاب النکاح باب الولی فی النکاح ص ۲۷۱ . ظفیر

(۲). عن عمر بن الخطاب وأنس بن مالك ، عن رسول الله ﷺ يقول : في التوراة مكتوب: من بلغت ابنته اثنتي عشرة سنة فلم يزوجها فأصابت إثما فإثم ذلك عليه، رواهما البهقی فی شعب الايمان (مشکوٰۃ باب الولی فی النکاح ص ۲۷۱). ظفیر

(۳). سورة البقرة رکوع ۲۴. ظفیر

دی اوکه نه؟

جواب: په حدیث شریف کی دی صلوا خلف کل بر وفاجر. لمونځ کوی په هرنیك اوبد پسی. نولمونځ په دغه امام پسی صحیح دی. دومره ده چی ددروغو شاهدی ورکوونکی وغیره پسی لمونځ مکروه دی، اودظلم څخه دخلاصیدلو دپاره دروغ ویل درست دی نو دغه سړی چی ترڅو پوری مظلوم دی، فاسق به نه وی اوپه هغه پسی به لمونځ مکروه نه وی. (فقهاء لیکی الکذب مباح لاحیاءِ حقه ودفع الظلم عن نفسه. الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحظر والاباحة فصل فی البیع ص ۳۷۷ ج ۵ ظفیر).

دغیر مطلقه ښځی سره دنکاح تړونکی امامت جائزدی اوکه نه؟ سوال: (۹۴۰) یوسړی چی دقاضی توب دوعده لرلو څخه علاوه دجومات امام هم دی، دیوداسی منکوحی چاته چی نه خپل خاوند طلاق ورکړی وو اونه بل څه ثبوت وو صرف دهغه دمور اوپلار په یوی پرچی لیکلو باندی چی: دضرورت په وخت به موږ کومك درکړو، دبل سړی سره یی نکاح وروتړله. آیا داسی سړی څوك چی په مذهبی معاملاتو کی دومره خبرتیا نه لری یا دقصده داسی جرأت کوی اوبغیر دڅه تحریك یاشاهدی دثبوت څخه دشریعت داحکامو څخه داسی خلاف کوی نو آیا داسی سړی دامامت لائق دی؟

جواب: که چیری فی الواقع ذکرسوی امام دبل چا دمنکوحی نکاح دخاوند دطلاق څخه بغیر په قصد سره دبل سړی سره تړلی وی نودی فاسق دی، دکبیری مرتکب (١) سو. لهٰذا په ده پسی لمونځ مکروه تحریمی دی اوداسړی دامامت لائق نه دی ترڅو پوری چی توبه ونه کاږی. (٢)

درشوت خور اودرواغجن دامامت څه حکم دی؟ سوال: (۹۴۱) زید دخپل وس تربریده پوری رشوت خور اوکذاب دی. دپنځه وختنه لمونځ ډیر محافظ نه دی، بی وجهی یی پریږدی اوددین دبزرګانو په شان کی دبی ادبی کلمات وایی دهغه دامامت متعلق څه حکم دی؟

جواب: قال فی رد المحتار: وَأَمَّا الْفَاسِقُ فَقَدْ عَلَّلُوا كَرَاهَةَ تَقْدِيمِهِ بِأَنَّهُ لَا يُهْتَمُّ لِأَمْرِ دِينِهِ ، وَبِأَنَّ فِي تَقْدِيمِهِ لِلْإِمَامَةِ تَعْظِيمَهُ ، وَقَدْ وَجَبَ عَلَيْهِمْ إهَانَتُهُ شَرْعًا ، وَلَا يَخْفَى أَنَّهُ إذَا كَانَ أَعْلَمَ مِنْ غَيْرِهِ لَا تَزُولُ الْعِلَّةُ ، فَإِنَّهُ لَا يُؤْمَنُ أَنْ يُصَلِّيَ بِهِمْ بِغَيْرِ طَهَارَةٍ فَهُوَ كَالْـمُبْتَدِعِ تُكْرَهُ إمَامَتُهُ بِكُلِّ حَالٍ بل مشى فى شرح المنية على ان كراهة تقديمه كراهة تحريم لماذكرنا وقال لذا لم يجز الصلٰوة خلفه اصلاً عند مالك ورواية عن (٣) احمد ؒ. **جلد اول**

---

(١). وامانکاح منکوحة الغیر ومعتدته الخ لم یقل احد بجوازه (ردالمحتار باب المهر ص ۴۸۲ ج۲) . ظفیر

(٢). اما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه الخ. واجب علیهم اهانته شرعًا (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج١ ، ط.س. ج١ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

شامی ص ۳۷۲. باب الامامة (معلومه سوه چی دده امامت مکروه تحریمی دی، ظفیر).

داستاذ په موجودګی کی دشا ګرد امامت درست دی: **سوال**: (۹۴۲) چی دامام زوی نابالغ او دمحلی خلګ دهغه دپلار دوفات څخه وروسته بل ځوك امام جوړ کړی اودغه هلك ددین علم دزده کولو دپاره ولاړسی، بیا علم حاصل کړی بیرته راسی اوهغه امام ثانی ډیر کبیره ګناهونه کړی وی اوخلګو هغه معزوله کی خو ولانه ړی لمونځ به یی ورکوی. اوس خلګ غواړی چی په وجه داستحقاق داول اوفسق دثانی امام معزوله سوی، هغه معزول کړی او (دغه صاحب علم) هلك خپل امام جوړکی. که چیری معزول ووایی چی داهلك زما شاګرد دی، چی زماپر ځای ودریږی اولمونځ ورکوی نودده لمونځ به جائزنه وی. داځنګه ده که چیری معزول ددی عالم هلك څخه څه شرعی مسائل زده کړل نودده شاګرد جوړیدی سی اوکه نه؟

جواب: قوم ته اختیاردی چی دوهم امام معزول کړی اودمخکی امام زوی کم چی اوس بالغ سوی دی اواوس عالم دی، امام جوړ کړی، په دی کی په قوم باندی هیڅ مؤاخذه نسته بلکی داکار ددوی شرعًا مستحسن دی، ددغه هلك استحقاق که څه هم دپلار دامام کیدو په وجهی سره نه دی لیکن دعلم په وجه قوم دی امام جوړولی سی (۱). اود معزول هغه قول غلط دی. اودچا څخه چی شرعی مسائل زده سی هغه استاذ دی.

دزانی اوبدعتی امامت جائزنه دی: **سوال**: (۹۴۳) دجومات امام عرس ته تلل اوپه قبر باندی طواف کول اوشرکیه کلمات حلال ګڼی په دی وجه لمونځ ګذار ځینی ناراضه دی. آیا دداسی سړی امام جوړول جائزدی اوکه نه؟ اوددغه امام یوه مشرکه ښځه غیرمنکوحه هم ساتلی ده.

جواب: دبی تحقیقه خبری خو اعتبار نسته لیکن په عرس وغیره کی شریکیدل اوپه قبر باندی طواف کول اومچول حرام اوبدعتی کارونه دی خصوصًا دقبر طواف کول کفر دی ځکه چی داعبادت خاص دبیت الله سره مخصوص دی، لهٰذا دلمانځه ګذارو ناراضی په ځای اوپه موقعه ده، په دی حالت کی هغه امام جوړول جائز نه دی اوپه هغه پسی به لمونځ نه صحیح کیږی (۲).

---

(۳). ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

(۱). والاحق بالامامة تقدیما بل نصبا الاعلم باحکام الصلوٰة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷) ظفیر

(۲). ولا یمسح القبر ولایقبله فان ذالك من عادة النصارٰی الخ (عالمگیری کتاب الکراهیة الباب السادس ص ۳۲۲ ج۵ ، ط. م. ج۵ ص ۳۵۱) اما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه الخ بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه =

چې څوک بزه حلالوي دهغه امامت: **سوال**: (۹۴۴) یوسړی دجومات امام دی اودلمونځ دمسائلو څخه خبر دی لیکن بزه وغیره حلالوي. بعضی خلګ دهغه په امامت پسی دذابح کیدلو په وجه اعتراض کوي، دداسی امام امامت جائز دی اوکه نه؟

جواب: ذابح کیدل دیوسړی مانع دهغه دامام کیدلو نه دی (۱) دامامت دپاره زیات حقدار اعلم باحکام الصلوة دی کمافی کتب الفقه. نوکله چې ذکر سوی سړی دلمونځ اوروژی دمسائلو څخه خبر دی نوامامت دهغه جائز دی بلکی دهغه څخه زیات اعلم که نه وي نو افضل اوبه دی، اوذابح کیدل دهغه موجب دکراهت دامامت نه دی. دامامت په کراهت کی چې فقهاوو کم اسباب شمار کړي دي په هغه کی ذابح کیدل چانه دی لیکلی.

دتاجر عالم اوحافظ امامت جائزدی اوکه نه؟ **سوال**: (۹۴۵) چې څوك عالم یاحافظ دتجارت کسب کوي، نوآیا په هغه پسی به لمونځ صحیح کیږي؟

جواب: دغه عالم یاحافظ دتجارت کاسب لمونځ ورکولی سی اولمونځ په هغه پسی صحیح دی. په فرض لمونځ اوجمعه ټولو کی هغه امام کیدی سی (۲).

په فقیر پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۹۴۶) یو لوستی سړی دی. لمونځ هم کوي، دفقیر قوم څخه دی اوحیوان حلالوي اودسرسایی اوزکوٰة مال خوري اودجومات خدمت هم کوي اوددی ځای خلګ دنامه مسلمانان دی. اکثره دهندوانو رواجونه کوي. که چیری په دغه سړي پسی هغه خلګ لمونځ کوي نوجائزدی اوکه نه؟

جواب: په دغه سړي پسی لمونځ درست دی لمونځ دی ورکوي اودغه جاهلان دی پوهوي چې کرار کرار دکفارو رواجونه (۳) پریږدی.

چاچې په شیعه ګانو کی واده کړی وي دهغه امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۹۴۷) کم سړی چې په شیعه ګانو کی واده کړی وي په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: که چیری هغه سني وي اومبتدع اوفاسق نه وي نولمونځ په هغه پسی کیږي.

دمرثیه خوان تعزیی والا امامت څنګه دی؟ **سوال**: (۹۴۸) څوك چې په محرم کی دتعزیی مخ ته کښیني اومرثیه خواني کوي په هغه پسی دسنیانو لمونځ درست دی اوکه نه؟

= کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامت ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰). ظفیر

(۱). ځکه چې ذبح جائزده، برابره خبره که په اجرت وي اوکه بغیر اجرته، لهٰذا داپیشه درسته سوه. ویجوز الاستیجار علی الذکاة لانه المقصود منها قطع الاوداج دون افاتة الروح الخ (عالمګیری مصری کتاب الاجارة باب سادس متفرقات ص ۴۳۸ ج۴، ط. م. ج ۴ ص ۴۵۴) ظفیر.

(۲). تجارت جائز کسب دی. ارشاد رباني دی احل الله البیع وحرم الربوا (بقره. ۳۸). ظفیر

(۳). والاحق بالامامة الاعلم باحکام الصلوة فقط صحة وفساداً بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۰ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفیر

جواب: په هغه پسی لمونځ مکروه دی. داسی فاسق اومبتدع دی امام جوړنه سی (1).

صرف دښځی په وینا باندی چی څوک نکاح وتړی دهغه امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۹۴۹) که چیری یوسړی دښځی په قسمی بیان سره چی زه کونډه یم، دتحقیق کولو څخه بغیر نکاح وتړی نوپه هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: درست دی. (ځکه چی په دی سلسله کی دښځی په بیان باندی اعتماد کول جائز دی. ظفیر) (2)

دسود قرض اخستونکی امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۹۵۰) کم سړی چی امام وی، هغه دخپل نور کار یعنی تجارت وغیره دپاره پیسی په سود باندی اخلی اوکار کوی په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: په سود باندی قرض اخستونکی دحدیث موافق دلعنت مستحق او فاسق دی، او دفاسق امامت مکروه تحریمی دی، کما حققه فی الشامی (3). باب الامامة جلد اول. فقط

دفاضل لمونځ په مضفول پسی درست دی: سوال: (۹۵۱) که چیری په دوو کسانو کی ذاتی نقیض وی نو دمفضول لمونځ په فاضل پسی کیږی اوکه نه ؟

جواب: لمونځ صحیح دی او داِعادې (راګرځولو) ضرورت یی نسته.

دامامت حق چاته حاصل دی؟ سوال: (۹۵۳) که چیری یو سړی په یوجومات باندی خپل حق ثابتوی اووایی چی داوو کالو څخه داجومات زما په قبضه کی دی، زماپلار او ورور به په دی جومات کی لمونځ ورکوی، دهغوی څخه وروسته زه لمونځ ورکوم. لهٰذا زما څخه ماسوا هیچاته په دی جومات کی حق نسته. نوپه دی جومات کی واقعی ددی امام حق دی، اوپه دی امام پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: دامام مقررول دجومات دبانی په اختیار کی دی یا دمَحلې دخلګو په اختیار کی دی. دیوامام دوراثت هیڅ حق نسته اوکه چیری هغه بانی نه وی نو دادعوٰی دهغه غلطه ده چی زما پلار یاورور په دی جومات کی امام پاته سوی دی. البته که چیری دمحلی خلګ دهغه په امامت باندی راضی وی او هغه د امامت لائق وی نو دهغه امامت صحیح

(1). ویکره امامة عبد الخ ومبتدع ای صاحب بدعة وهی اعتقاد خلاف المعروف عن الرسول لا یکفر بها (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰) ظفیر.

(2). وحل نکاح من قالت طلقنی زوجنی وانقضت عدتی اوکنت امة لفلان واعتقنی ان وقع فی قلبه صدقها (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحظر والاباحة فصل فی البیع ص۳۷۱ ج۵ ، ط.س. ج۶ ص ۴۲۰). ظفیر

(3). وکذا تکره خلف امرد الخ واکل الربوا ونمام ومراءٍ متصنع (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲). ظفیر

دی اولمونځ ورپسی (۱) درست دی. فقط

دفتنی اچونکی امامت جائزدی اوکه نه؟ سوال: (۹۵۳) داسی مفسد سړی څوك چی په مسلمانانو کی جګړی جوړوی اوغلطی مسئله ښیی، امام جوړول یی جائزدی اوکه نه؟

جواب: داسی مفسد دی امام جوړ نه سی (۲).

څوک چی نه مقلدوی اونه غیر مقلد دهغه امامت څنګه دی؟ سوال: (۹۵۴) زید ځانته حنفی وایی، اوبعضی وخت دغیر مقلدو سره سی اودفاتحه خلف الامام اودغیر مقلدو دېرو مسائلو معتقددی. غرض داچی نه پوره حنفی دی اونه پوره غیر مقلد دی اودلسو ۱۰ اتو ۸ کالو راهیسی دهغه په کورکی یوځوان هلك اوسیږی دهغه ښځه ددغه هلك څخه پرده نه کوی اوخلګ یی دهغه سره متهم کوی، داسی سړی امام جوړول جائزدی اوکه نه؟

جواب: دغه سړی دامام جوړولو لائق نه دی، دی دي امام مقررنه سی (۳). فقط

ددرواغجن امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۹۵۵) یو سړی ځانته مولوی وایی، او وایی چی زه حاجی یم. په تحقیق سره معلومه سوه چی ده هیڅکله هم حج نه دی کړی، کله چی دی دجومات په نوم سره چنده وصولوی، اوخوری یی. ددی کارونو څخه توبه کښل هم وغوښتل سوه ورڅخه ، لیکن بیا هم منع نه سو ، اوخلګوته وایی چی په ما پسی لمونځ په جمعه کوئ، آیا په داسی سړی پسی لمونځ صحیح دی ؟

جواب: داسی سړی کم چی په دینی کارونو کی صریح دروغ وایی یاپه دهوکی ورکولو سره دجومات په نوم باندی چنده وصولوی اوپخپله یی خوری فاسق او کذاب دی، په هغه پسی دجمع اوپنځه وخته لمونځ مکروه دی یعنی لمونځ کیږی خوداسی سړی عمداً امام جوړول نه دی پکار (۴). فقط

دمسائلو څخه دناخبره غیر دیندار امامت څنګه دی: سوال: (۹۵۶) یوسړی زموږ په جومات

---

(۱). ولایة الاذان والاقامة لبانی المسجد مطلقا وکذا الامامة لو عدلا (درمختار) وفی الاشباه اولاد البانی وعشیرته اولی من غیرهم اه وسیجیئ فی الوقف ان القوم اذا عینوا مؤذنا واماما وکان اصلح مما نصبه البانی فهو اولی (رد المحتار ص ۳۷۲ ج۱ باب الاذان ، ط.س. ج۱ ص ۴۰۰). ظفیر

(۲). ځکه چی دی فاسق سو اودفاسق امامت مکروه دی ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰) ظفیر.

(۳). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) لعل المراد به من یرتکب الکبائر کشارب الخمر والزانی واکل الربوا اونحو ذالك (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

(۴). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل المراد به من یرتکب الکبائر کشارب الخمر والزانی واکل الربوا ونحو ذالك (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

کی امام مقرردی لیکن څه دیندار سړی نه دی اونه داودس اولمونځ اوامامت دمسائلو څخه پوره خبر دی اونه قرآن کریم صحیح وایی اوپه لمونځ کی په امیر اوغریب کی فرق کوی یعنی دامیرانو په انتظار کی ناوخته کوی اوغریبان سپك ګڼي اودتمباکو دوکان هم کوی په دی وجه جامي یي هم خرابي وی. نوداسی سړی امام جوړول درست دی اوکه نه؟

جواب: په حدیث شریف کی دی صلوا خلف کل بر وفاجر، الحدیث. ([1]) یعنی په هرنیك او بد پسی لمونځ کوی اودفقهاوو دتصریحاتو څخه معلومیږی چی په هر نیك اوبد پسی لمونځ کیږی لیکن دامامت دپاره ښه هغه سړی دی، څوك چی دلمانځه دمسائلوڅخه خبر وی اوقرآن شریف صحیح وایی، دشرعی منهیاتو څخه منع اوسی، اومتقی او پرهیزګار وی ([2]). نو حتی الوسع داسی امام مقررکی، اوترڅو پوری چی داسی څوك وه نه وینی په همدی موجوده امام پسی لمونځ کوی ځکه چی لمونځ په ده پسی هم صحیح کیږی، اوکم افعال اواقوال چی دشریعت څخه خلاف دده څخه صادر سوی وی دهغه څخه توبه باندی وکاږئ. فقط

کم امام چی جاهلانه جواب ورکوی دهغه امامت څنګه دی؟ سوال: (۹۵۷) کله چی موزید ته سهار داخبره وکړه چی ماښام تا دروازه ولی خلاصه نه کړه، نوزید په درد کی جواب راکی چی لمونځ کول په جومات کی منحصر نه دی کورکی به دی کړی وای. اوچی کله موزید ته هغه حدیث ووایه په کم کی چی دا ارشاد دی چی رسول الله ﷺ فرمایلی دی چی که چیری ماته دخپل امت خیال نه وای نومابه حکم کړی وای چی کم خلګ سره دتندرست والی په جومات کی لمونځ نه کوی اوپه کورونو کی لمونځ کوی دهغوی کورونو ته اور ولګوی، زید وویل چی داسی حدیثونه ډیر دی زه یی نه اورم ! په داسی سړی پسی لمونځ کول درست دی اوکه نه؟

جواب: دزید جواب جاهلانه دی، داسی سړی دامام جوړولو لائق نه دی، که چیری هغه توبه ونه کاږی نولمونځ ورپسی مه کوی. ([3])

دخود غرضه امام امامت څنګه دی؟ سوال: (۹۵۸) دزید کار چی په چا کیږی، دهغه خاطر ساتی اوچی په چا یی کار نه کیږی (یعنی فائده یی نه وی ورته) دهغه سره حسد کوی. په داسی سړی پسی لمونځ کول څنګه دی؟

([1]). غنیة المستملی ص ۳۵۱ . ظفیر

([2]). والاحق بالامامة تقدیما بل نصبا الاعلم باحکام الصلوة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة وحفظه قدر فرض (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفیر

([3]). التائب من الذنب کمن لاذنب له (مشکوٰة باب التوبة ص ۲۰۲) . ظفیر

جواب: داسی سړی هم دامام جوړولو لائق نه دی (١).

دزانی امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال:** (٩٥٩) دجومات یوامام دیوسړی منکوحه ښځه وتښتوله اودهغې سره یی زنا وکړه او ولد الزنا هم ځینی پیداسو. په همدی بنا باندی خلګ هغه ډیر بد اومکروه ګڼی. داسی سړی ته امامت کول جائزدی اوکه نه؟

جواب: په درمختار کی دی ولوأم قومًا وهم له کارهون ان الکراهة لفساد فیه اولانهم احق منه بالامامة کره له ذلك تحریمًا لحدیث ابی داود لایقبل الله صلوٰة من تقدم قومًا وهم له کارهون. الخ. (٢) ددی عبارت څخه واضحه ده چی په صورة مسئوله کی دی بدکارزانی سړی ته امام کیدل مکروه تحریمی دی اودده هیڅ حق په امامت کی نسته.

چاچی شیعه ته خپله لور ورواده کړه دهغه دامامت څه حکم دی؟ **سوال:** (٩٦٠) زید حنفی خپله لور په قصد سره شیعه ته واده کړیده اودشیعه ګانو په مجلسونو کی شریکیږی دهغه دامامت څه حکم دی؟

جواب: داکار دهغه بددی. اودروافضو په مجلسونوکی شاملیدل درفض علامه ده، داسی سړی امام جوړول نه دی (٣) پکار.

دفاتحه خلف الامام په قائل پسی لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟ **سوال:** (٩٦١) کم سړی چی په امام پسی دفاتحی ویلو قائل وی په هغه پسی حنفیانو ته شرعًا لمونځ کول ممنوع دی نو اکثره داحنافو علماء اوصوفیاءِ کرام څوك چی دقرآئت خلف الامام قائل وه، دهغوی اقتداء هم جائز وه اوکه نه ؟

جواب: په امام پسی فاتحه شوافع هم وایی اوضروری یی ګڼی، دهغوی اقتداء هیڅ حنفی نه منع کوی، جګړه ټوله پرتقلیدنه کولو باندی ده، چونکی تقلید نه کونکی ډله، یاداسی وایه چی دامامانو تقلید کونکو ته دمشرك خطاب ورکونکی ډلی، په اعتبار دعقائدو

---

(١). امام ته متقی، دیندار کیدل پکاردی. والاحق بالامامة تقدیما بل نصبًا الاعلم باحکام الصلوٰة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة (درمختار) کذافی الدرایة وعبارة الکافی وغیره الاعلم بالسنة اولی الا ان یطعن علیه فی دینه لان الناس لا یرغبون فی الاقتداء به (ردالمحتار باب الامامة ص ٥١٨ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٥٧). ظفیر

(٢). الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ج ١ ص ٥٢٢ ، ط.س. ج١ ص ٥٥٩ . ظفیر

(٣). ویکره امامة عبد ... وفاسق (درمختار) فاسق من الفسق وهو الخروج عن الاستقامة ولعل المراد به من یرتکب الکبائر کشارب الخمر والزانی واکل الربا ونحو ذلك الخ وفی المعراج قال اصحابنا لا ینبغی ان یقتدی بالفاسق ... اما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لایهتم لامر دینه وبان فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقد وجب علیهم اهانة شرعًا الخ بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم لما ذکرنا (رد المحتار باب الامامة ص ٥٢٥ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٥٩ - ٥٦٠). ظفیر

سره داهل سنت والجماعت دطریقی څخه لیری په نظر راځی اوپه ټولو سلفو صالحینو خصوصاً پرامام همام ابوحنیفه ﷺ باندی ځوك چی په بشارت د: والسابقون الاولون من المهاجرین والانصار والذین اتبعوهم باحسان، الآیة کی یقیناً داخل دی په هغوی باندی طعن کول یی خپل دین جوړ کړی دی. په دی وجه علماء احناف احوط ګڼی چی غیر مقلد دی امام جوړنه سی. کاشکی که دغه سړی شافعی سوی وای اوقرآئة خلف الامام یی کولی اوپه خپل ځان مجتهد ګڼلو سره په خطاء کی نه پریوتلی نوهیڅ اعتراض اواحتراز به نه وای. (١) فقط

دتعزیه لرونکی بدعتی امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۹۲۲) یوسړی بدعتی دی اوتعزیه لرونکی دی اودا سړی دهغه بزی غوښه کمه چی پرقبر باندی (دمننی په طور) حلالیږی بی تکلفه خوری، داسی سړی دجومات امام جوړ کړو اوکه نه؟ اوپه هغه پسی به لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟

جواب: داسی بدعتی تعزیه پرست امام جوړول درست نه دی. ولی چی په هغه پسی لمونځ کول مکروه تحریمی دی اوپه شامی کی دی چی دفاسق په امام جوړولو کی دهغه تعظیم کیږی اوتعظیم دفاسق حرام دی اوظاهره ده، چی بدعتی فاسق دی (٢). فقط

صرف په اوبو سره داستنجاءٔ کونکی امامت څنګه دی؟ **سوال**: (۹۲۳) که چیری یوسړی په لوټه سره اودس نه وچوی بلکی صرف په اوبو سره استنجاء وهی دهغه دامامت څه حکم دی؟

جواب: امامت دهغه صحیح دی. دفقهی په کتابونو کی دی چی صرف په اوبو یا صرف په لوټی سره په استنجاء کولو سره هم داستنجاء سنت حاصلیږی لیکن افضل اوښه دادی چی په لوټی اواوبو دواړو سره استنجاء ووهی، په شامی کی دی: ثم اعلم ان الجمع بین الماء والحجر افضل ویلیه فی الفضل الاقتصار علی الماء ویلیه الاقتصار علی الحجر وتحصیل السنة بالکل الخ (٣). فقط

دتاش (یوقسم دپاڼو لوبه) **کونکی امامت جائزدی اوکه نه؟** **سوال**: (۹۲۴) که چیری دجومات امام دتاش کونکو سره ناست اوسی یا دلوبی طریقه ورته ښیی نوڅه حکم دی،

---

(١). زاد ابن ملك ومخالف کشافعی لکن فی وتر البحر ان تیقن المراعاة لم یکره (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲) ظفیر.

(٢). ویکره امامة عبد الخ وفاسق الخ ومبتدع ای صاحب بدعة (درمختار) واما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لایهتم لامر دینه الخ وقد وجب اهانته شرعا الخ بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵٦۰). ظفیر

(٣). ردالمحتار فصل فی الاستنجاء ص ۳۱۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۳۳۸ . ظفیر

او امامت دهغه څنګه دی؟

جواب: په درمختار کی دی وکره تحریمًا اللعب بالنرد وکذا الشطرنج، (۱) الخ. نوکله چی دشطرنج لوبه حرامه سوه نودهغه تعلیم ورکول اوښوول ښکاره ده چی حرام دی او ددغه لوبیدونکو سره کښېنستل اوورته کتل هم حرام دی. پس امامت دهغه مکروه دی (۲).

دفحش ګو او نقال امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۹۲۵) زید همیشه فحش عبثیات وایی بلکی کله په جومات کی دننه هم فحش الفاظ استعمالوی، اوښکنځل هم کوی او غیبت کوی او دنورو لمونځ ګذارو دلمانځه دنیت نقلونه کوی چی په هغه سره لمونځ ګذارو ته په لمانځه کی خندا ورځی، اوبعضی وخت په لمانځه کی خاندی. آیا داسړی دامامت قابل دی اوکه نه؟

جواب: لمونځ په هغه پسی اداء کیږی لقوله ﷺ صلوا خلف کا بر وفاجر. لیکن په امامت سره اولی اوالیق هغه سړی دی چی داعلم اواقرأ کیدلو سره صالح اومتقی وی. ولی چی په فاسق پسی لمونځ که څه هم صحیح دی خومکروه تحریمی دی. اوپه شامی کی دی چی فاسق امام مقررول ممنوع دی ولی چی په امام جوړولو کی دهغه تعظیم دی اوتعظیم دفاسق ممنوع (۳) دی. فقط

دبدعتی دامامت څه حکم دی؟ سوال: (۹۲۶) کم سړی چی بالکل جاهل وی اوقرآن مجید ماسوا دیوڅو سورتونو څخه پوره نسی ویلی، اوقبر پرستی ښه ګڼی. رسول الله ﷺ ته عالم الغیب اوحافظ اوناظر وایی، بلکی علی الاعلان وایی چی په الله ﷻ اورسول ﷺ کی هیڅ تمیز (یعنی فرق) نسته. په نڅا، رقص وغیره کی شاملیږی، دی امام جوړول جائز دی اوکه څه حکم دی ؟

جواب: داسی سړی دامام جوړولو لائق نه دی، امام جوړول دده حرام دی او دامامت څخه معزله کول دده لازم دی. ټولو مسلمانانو ته پکاردی چی اتفاق دی وکړی اودی دي دامامت (۴) څخه لیری کړی. اویو بل عالم اوصالح اومتقی دی امام جوړ کړی. فقط

---

(۱). الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحظر والاباحة فصل فی البیع ص ۳۴۷ ج۵ ، ط.س. ج۱ ص ۳۹۴. ظفیر

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰) ظفیر.

(۳). واما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لایهتم لامر دینه وبان فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقد وجب علیهم اهانة شرعًا ولا یخفی انه اذا کان اعلم من غیره لا تزول العلة فانه لایؤمن ان یصلی بهم بغیر طهارة فهو کالمبتدع تکره امامته بکل حال، بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم لما ذکرنا قال ولذا لم تجز الصلاة خلفه اصلا عند مالك وروایة عن احمد (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰). ظفیر

دږیرۍ خریلی امامت جائزدي اوکه نه؟ سوال: (۹۶۷) کم مسلمانان چې ږیره خروی یا دیو موټی څخه کم یې لنډوی په هغوی پسی لمونځ جائزدی، اوکه نه؟

جواب: کم مسلمانان چې ږیره خروی یا دیوموټ څخه کم یې لنډوی هغوی فاسقان دی، په هغوی پسی لمونځ مکروه دی (۱).

دهندو تهذیب اختیارونکی امامت: **سوال**: (۹۶۸) که چیری یو مسلمان دهندوانو داسی نوکری کوی چې هندوان دعبادت دپاره دبت ځای ته رسوی اوخپل شکل دهندوانو په شان ساتی، دپاره ددی چې هندوان یې دنوکری څخه لیری نه کړی په داسی سړی پسی لمونځ جائز دی اوکه نه؟

جواب: کم مسلمان چې داسی کار کوی هغه فاسق دی اوسخت ګنهګاردی، اودا کار ښه ګڼونکی هم فاسق دی، لائق دامام جوړولو نه دی. (۲) فقط

دتعزیه لرونکی اوتورو نکریزو لګونکی امامت: **سوال**: (۹۶۹) په تعزیه لرونکی او تور خضاب لګوونکی پسی دلمانځه څه حکم دی؟

جواب: تعزیه لرونکی فاسق دی په هغه پسی لمونځ مکروه کیږی اوتور خضاب ته بعضو فقهاوو جائز فرمایلی دی اوبعضو مکروه. اوهمدا (قول) صحیح (۳) دی. لهٰذا دتور خضاب لګونکی امام جوړول ښه نه دی که څه هم لمونځ پسی صحیح کیږی.

دچاپه کورکی چې غلط رسمونه کیږی اوهغوی یې نه منع کوی دهغوی امامت: **سوال**: (۹۷۰) دډیرو خلکو کره په واده اوښادی کی دکور ښځی ډولکی ږغوی، سندری وایی، اودنورو کورونو ښځی ورکره راسی اوپه یوځای سندری وایی، دهغوی نارینه هغوی ددی کارڅخه نه منع کوی په هغوی پسی لمونځ کول ښنګه دی ډیرخلګ دصفر دمیاشتی اولنۍ دیارلس ورځی، دوولسم، او دریم، او دیارلسم، او اتم، او اتلسم، او اته ویشتم

---

(۴). ویکره امامة عبد الخ ومبتدع ای صاحب بدعة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۶۰). ظفیر

(۱). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) وکراهة تقدیمه کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰) ولاباس بنتف الشیب واخذ اطراف اللحیة والسنة فیها القبضه الخ ولذا قال یحرم علی الرجل قطع لحیته (الدر المختار علی هامش ردالمحتار. کتاب الحظر والاباحة ص ۳۵۹ ج ۵ ، ط.س. ج ۶ ص ۴۰۷). ظفیر

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) وکراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار ص ۵۲۳ ج۱ باب الامامة ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

(۳). ویستحب للرجل خضاب شعره ولحیته ولو فی غیر حرب فی الاصح والاصح انه ﷺ والصلوة لم یفعله ویکره بالسواد وقیل لا (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحظر والاباحة باب فی البیع ص ۳۷۲ ج ۵ ، ط. س. ج ۶ ص ۴۲۲). ظفیر

تاریخ سپیره (بد) گنی، په دی تاریخونو کی واده ښادی نه کوی. په داسی خلګو پسی دلمانځه څه حکم دی؟

جواب: کم خلګ چی خپلی ښځی دذکر سوو کارونو څخه نه منع کوی هغوی ګنهګاردی دهغو امام جوړول ښه نه دی که څه هم لمونځ پسی صحیح کیږی. اوکم خلګ چی ذکر سوی تاریخونه سپیره ګنی اوپه دغه تاریخونو کی نکاح وغیره نه کوی دابی اصله خبره ده ټولی ورځی اوتاریخونه مبارك دی اوداسی بده عقیده لرونکی دامام جوړولو لائق نه دی (۱). فقط

دبدکار اوفاسق امامت مکروه تحریمی دی: **سوال**: (۹۷۱) څوك چی ولد الزنا وی، فاسق وی، اودهلکانو سره په ناجائزکار کی نیول سوی وی. بدعتی جاهل وی، دجومات آمدن یی پخپله خوړلی وی وغیره. دداسی سړی دامامت څه حکم دی؟

جواب: دغه سړی دکم چی دغه افعال دی کم چی په سوال کی ذکرسوی دی، فاسق دی، لائق دامام جوړولو نه دی، په فاسق پسی لمونځ مکروه تحریمی اوتعظیم دفاسق حرام دی بلکی هغه واجب الاهانة دی، لهٰذا فاسق دی امام جوړ نه سی خصوصاً دائمی امام دی هیڅکله داسی سړی مقرر نه سی (۲). فقط

دپلار په قرض کی مجبوراً دسود اداء کونکی امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۹۷۲) زما والد څه مزکه دګرو (هندو) سره ګرو کړی وه، والد می وفات سو، اوزما سره روپی دهغه (مزکی) دخلاصولو دپاره نسته اومجبوره یم، اومجبوراً سود ورکوم، پرما باندی څه مؤاخذه سته اوکه نه؟ اوپه ما پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: چونکی ته مجبوره یی په دی وجه باندی مؤاخذه نسته اولمونځ په تا پسی بغیر دکراهته صحیح (۳) دی. فقط

ددوه ویشت ۲۲ کلن کوسه امامت مکروه دی اوکه نه؟ **سوال**: (۹۷۳) یوسړی عاقل بالغ دشلو ۲۰ دوه ویشتو ۲۲ کالو عمر والا، دمسائلو وغیره څخه هم ښه خبرداردی، لیکن لا تر اوسه یی ږیره اوبریتونه راوتلی نه دی، دهغه دامامت درست دی اوکه نه؟

یو سړی وایی چی دده اذان او اقامت هم درست نه دی، دده شمار په ښځو کی دی، دصحاح سته په احادیثو کی مذکور دی چی که تر ډیر عمر پوری د چا ږیره بریت را ونه

---

(۱). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) وکراهة تقدیمه ای الفاسق کراهة تحریم (ردالمحتار ص **۵۲۳** ج۱ باب الامامة، ط.س. ج۱ ص **۵۵۹ - ۵۶۰**) ظفیر.

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) وکراهة تقدیمه (ردالمحتار ص **۵۲۳** ج۱ باب الامامة). ظفیر

(۳). الضرورات تبیح المحذورات (الاشباه والنظائر ص ....). ظفیر.

وزی نو دامامت قابل کیدی نه سی. یایی څه حد مقرر دی. بینوا تؤجروا

جواب: ددغه سړی قول غلط دی. په بی ږیری، بی بریتو سړی پسی کله چی دهغه عمرشل ۲۰ دوه ویشت ۲۲ کاله وی اوهغه دلمانځه دمسائلو څخه هم خبر وی، لمونځ بغیر کراهته درست دی. په شامي اول جلد ص ۳۷۸ باب الامامة کی دی: سُئِلَ الْعَلَّامَةُ الشَّيْخُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عِيسَى الْمُرْشِدِيِّ عَنْ شَخْصٍ بَلَغَ مِنْ السِّنِّ عِشْرِينَ سَنَةً وَتَجَاوَزَ حَدَّ الْإِنْبَاتِ وَلَمْ يَنْبُتْ عِذَارُهُ الی ان قال : فَهَلْ حُكْمُهُ فِي الْإِمَامَةِ كَالرِّجَالِ الْكَامِلِينَ أَمْ لَا أَجَابَ : سُئِلَ الْعَلَّامَةُ الشَّيْخُ أَحْمَدُ بن يونس ؒ عَنْ مثل هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ فَأَجَابَ بِالْجَوَازِ مِنْ غَيْرِ كَرَاهَةٍ وناهيك به قدوة. [1] فقط

څوک چی دمسائلو څخه ناخبره وی دهغه امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۹۷۴) که چیری امام داسی سړی وی څوک چی دلمانځه داحکامو څخه پوره خبر نه وی بلکی دلمانځه مفسدات هم نه پیژنی، که چیری دهغه په موجودگی کی بل سړی لمونځ ورکی نودامام موصوف لمونځ گذاروته داویل چی زما داجازی څخه بغیر لمونځ نه سو صحیح څه حکم لری، اوپه داسی سړی پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: داقول چی زما اجازه نه وه، لهٰذا لمونځ نه سو صحیح، [2] غلط دی. اودلمونځ دامامت دپاره اعلم بمسائل الصلوة زیات ښه اوحقدار دی لیکن لمونځ په غیرِعالم پسی هم صحیح دی په دی شرط چی دهغه څخه څه کار دلمونځ ماتونکی صادر سوی نه وی. [3] فقط

دچاسره چی ملوّث وی دهغه اقتداء درسته ده اوکه نه؟ سوال: (۹۷۵) کریم اوگُلو دوه هلکان وه کریم دگلو سره اغلام وکی نودکریم لمونځ په گلو پسی څوک چی دمسجد امام دی جائزدی اوکه نه؟

جواب: دکریم لمونځ په گلو پسی صحیح دی.

دپټکی والاوو لمونځ په بی پټکی امام پسی صحیح دی اوکه نه؟ سوال: (۹۷۶) اگر مقتدیان همه یا بعض بعمامه و امام بی عمامه یا بالعکس نماز گذارند ، در وی چی نقص افتد؟

---

(۱). ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲ . ظفیر

(۲). واعلم أن صاحب البيت ومثله إمام المسجد الراتب أولى بالامامة من غيره مطلقا إلا أن يكون معه سلطان أو قاض فيقدم عليه لعموم ولايتهما، وصرح الحدادي بتقديم الوالي على الراتب (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفير

(۳). والاحق بالامامة تقديما بل نصباً الاعلم باحكام الصلوة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة الخ (ايضاً ص ۵۲۰) ظفير.

بینوا بالاحادیث الصحیحة تؤجروا بالنعماء العظیمه.

جواب: درآن نماز، هیچ نقص نیست درهر دوصورة. لحدیث: اوکلکم یجد ثوبین (۱)، وفی شرح المنیة والمستحب ان یصلی الرجل فی ثلثة اثواب ازار، وقمیص وعمامة، ولو صلی فی ثوب واحد متوشحا به جمیع بدنه کما یفعله القصار فی المقصرة جاز من غیر کراهة مع تیسیر وجود الطاهر الزاید ولکن فیه ترك الاستحباب الخ ص ۳۳۷. فقط والله اعلم.

دخائن اوفاسق امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۹۷۷) دداسی سړی امامت دچا دولدالزنا کیدلو یقین چی کامل وی، فاسق فاجر جاهل بدعتی هم وی اوپه عدالت کی خائن هم ثابت سوی وی امامت یی جائزدی اوکه نه؟

جواب: دداسی ولد الزنا امامت دچاچی حال هغه دی کم چی په سوال کی درج دی مکروه دی اوچونکی علاوه دولد الزنا کیدلو څخه هغه فاسق هم دی، نودده امامت مکروهِ تحریمی دی اوداسی امام لائق دی دمعزول کولو، لکه چی علامه شامی تحریر فرمایلی دی: واما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لایهتم لامر دینه وبان فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقد وجب علیهم اهانته شرعًا الخ (۲) ص ۴۱۴ مصری، جلد اول شامی، وفی الدر المختار وولد الزنا الخ قوله وولد الزنا اذ لیس له اب یربیه ویود به ویعلمه فیغلب علیه الجهل بحر او لنفرة الناس عنه. شامی (۳) ص ۴۱۵ جلد ۱. فقط

دبدعتی په امامت کی یی چی کم لمونځ وکی آیا دهغه اعاده ضروری ده؟ سوال: (۹۷۸) حضرت اقدس مولانا اشرف علی صاحبؒ لیکلی دی چی په بدعتی پسی لمونځ کیږی. داعادی ضرورت یی نسته، خوحضرت مولانا رشید احمد صاحب نور الله مرقده مکروه تحریمی واجب الاعاده تحریر فرمایلی دی. لهٰذا داختلاف راتلو په صورة کی دی څه طرز عمل اختیار سی؟

جواب: په درمختار کی دی: وفی النهر عن المحیط صلی خلف فاسق اومبتدع نال فضل الجماعة الخ اوپه شامی کی دی: قوله نال فضل الجماعة افاد ان الصلوة خلفهما اولی من الانفراد لکن لا ینال کما ینال خلف تقی ورع (۴) الخ. ددی عبارت څخه واضحه کیږی چی

---

(۱). داحدیث په دار قطنی کی دی حواله یی مخکی تیره سویده. ددی سلسلی نور هم ډیر حدیثونه دی، وګوری مشکوٰة باب الستر ص ۷۲. ظفیر.

(۲). ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹. ظفیر

(۳). ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲. ظفیر

(۴). ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲. ظفیر

په بدعتی پسی لمونځ صحیح کیږی بلکی دیوازی لمونځ کولو ښه دی. باقی چونکی په بدعتی بدعتی کی فرق وی. بعضی بدعات دکفر اوشرك حد ته رسیدلی وی، که چیری په داسی بدعتی پسی لمونځ وکړی نودهغه راګرځول ضروری دی، همدا صورة دتطبیق کیدی سی، یا چاچی داعادی حکم ورکړی دی، هغه به احتیاط وی، یا اختلاف روایات. اوپه بدعت فی العقیده کی هم ددرجاتو تفاوت دی ترڅو پوری چی دامعلومه نه وی چی دهغه عقیده دکفر حدته رسیدلی ده ترهغه وخته پوری به په هغه پسی دلمانځه دفساد حکم نسی کو کیدلی. کذا فی الدر المختار (۱). فقط

څوک چی په هندوستان کی جمعه جائز نه ګنی دهغه دجمعی امامت درست دی اوکه نه؟

سوال: (۹۷۹) یوسړی دی دجومات امام دی. داعقیده یی ده چی په هندوستان کی جمعه نه صحیح کیږی په دی وجه چی دبادشاه اودهغه دنائب شرط مفقود دی. اودټولو لمونځ ګذارو داعقیده ده، چی جمعه کیږی. نودلمونځ ګذارو دجمعی لمونځ په داسی امام پسی کیږی اوکه نه؟

جواب: صحیح داده چی دهندوستان په ښارو کی جمع صحیح ده. دمسلمان بادشاه شرط فقهاوو لیکلی دی چی (۲) ساقط دی. نو دذکر سوی امام عقیده غلطه ده اودهغه په داسی عقیده لرلو سره په جمعه کی څه فرق نه راځی ولی چی داعقیده دهغه غلطه ده. لهٰذا ددغه مقتدیانو کم چی دجمعی دلمانځه دفرضیت قائل دی په امام مذکور پسی لمونځ صحیح دی. فقط

ددروغو څخه دتوبه کولو څخه وروسته امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال:** (۹۸۰) زید به خلګو ته دروغ ویل اودهوکه بازی به یی کوله، خواوس هغه توبه وکښله، اوخلګو هغه امام کړی دی. آیاپه هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: په حدیث شریف کی دی. التائب من الذنب کم لاذنب له (۳). نودتوبی څخه وروسته په هغه پسی لمونځ بی کراهته درست دی.

دکسب ګر سندر غاړی امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال:** (۹۸۱) په مطرب یعنی ډم پسی اقتداء جائزده اوکه نه؟ یعنی مراثی خوانده (مدحه خوان) که چیری امامت کوی نو شرعًا جائزدی اوکه نه؟

---

(۱). وان انکر بعض ماعلم من الدین ضرورة کفر بها الخ فلا یصح الاقتداء به اصلا (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۱). ظفیر

(۲). فلو الولاة کفار ایجوز للمسلمین اقامة الجمعة (رد المحتار باب الجمعه ص ۷۵۴ ج۱). ظفیر

(۳). مشکوٰة باب التوبه والاستغفار ص ۲۰۲ فصل ثالث . ظفیر

جواب: كه چيرى هغه دخپلى حرامى پيشى غناء اومزاميرو څخه توبه كښلى وى، نوپه هغه پسى لمونځ بى كراهته درست دى كنى مكروه (۱) دى.

درقص اوسرود څخه دتوبه كونكى امامت درست دى: **سوال**: (۹۸۲) دجومات يوامام دى اكثر رقص اوسرود ته ځى، كه چيرى داسى سړى توبه وكاږى نوپه هغه پسى لمونځ كول به دكراهت څخه خالى وى اوكه نه؟

جواب: امام مذكور فاسق دى اوپه فاسق پسى لمونځ مكروه دى. كه چيرى هغه توبه وكاږى نوكراهت به ليرى سى. لان التائب من الذنب كمن لاذنب له (۲). فقط

دغلط ويونكى امامت درست دى اوكه نه؟ **سوال**: (۹۸۳) زيد ديوجومات امام دى، هغه حافظ نه دى، حركتونه دومره اوږدوى، چى الف او واو هم په ښه شان ښكاره كيږى او دانَّ پرځاى چى انَّا راسى نومعنى به يې بدله سى، ديضربون پرځاى صفا يدربون وايى، تَطَّلِعُ يى يووار تَطَّلِيُ ووايه. په ث او ص او س كى ډير كم فرق كوى او ددوى ددرست كولو كوشش نه كوى. په داسى سړى پسى په لمانځه كى څه كراهت سته اوكه نه؟

جواب: په دغه ركم قرآن كريم ويونكى پسى په لمونځ كولو كى دلمانځه دفساد انديښنه ده، لهٰذا دى امام جوړول نه دى پكار، بل يوڅوك صحيح ويونكى دى امام مقرر سى (۳). فقط

داجرت اخستونكى امامت جائزدى اوكه نه؟ **سوال**: (۹۸۴) كم سړى چى محض داجرت په كموالى زياتوالى باندى لمونځ وركوى دهغه امامت څنگه دى؟

جواب: دامامت داجرت اخستلو پرجواز باندى فتوٰى ده، ددى دپاره په هغه باندى هيڅ اعتراض نسته (۴). فقط

دغير مقلد امامت جائز دى اوكه نه؟ **سوال**: (۹۸۵) اگر غير مقلد امام شود درين حالت مذهب حنفيه اقتداء نماز كند روا باشد يانه ؟

جواب: فقهاء تصريح فرموده اند كه اگر مخالف مذهب امام شود پس اگر مراعات خلاف كند نمازخلف اوصحيح است واگرمراعات خلاف نه كندپس اگرمرتكب مفسدصلوة شود

(۱). ويكره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) ولعل المراد به اى بالفاسق من يرتكب الكبائر كشارب الخمر والزانى واكل الربا ونحو ذالك (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفير

(۲). مشكوٰة باب التوبه والاستغفار فصل ثالث ص ۲۰۶ . ظفير

(۳). ولاغير الالثغ به اى بالالثغ على الاصح الخ فلايؤم الامثله ولاتصح صلاته اذا امكنه الاقتداء بمن يحسنه (درمختار باب الامامة ط.س. ج۱ ص ۵۸۱ – ۵۸۲). ظفير

(۴). ويفتى بصحتها (اى الاجارة) لتعليم القرآن والفقه والامامة (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الاجارة الفاسدة ص ۴۲ ج۵ ، ط.س. ج۲ ص ۵۵). ظفير

نماز خلف اودرست نیست (۱) واگر مرتکب مفسد نه شود مکروه است، قال فی الدر المختار وکذا تکره خلف امرأ سفیه الی ان قال ومخالف کشافعی لکن فی وتر البحر ان تیقن المراعات لم یکره اوعدمها لم یصح وان شك کره (۲). وتفصیله فی الشامی. بهر حال احتیاط درترك اقتداء است خصوصـاً وقتیکه امام غیر مقلد باشد که از ارتکاب مفسدات ومکروهات امن نیست. فقط

دانګریزانو داشپزانو لمونځ اوامامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۹۸۶) دانګریزانو داشپزانو_څوك چی ډوډی پخوی، دخنزیر غوښه پخول اوخوړل پکښی وی، اوشراب تقسیموی، کله چی داخلګ داسی کار کوی نوددوی لمونځ وغیره قبلیږی اوکه نه؟

(۲) که چیری په دوی کی یو سړی دلمانځه ورکولو قابل وی نودهغه لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: (۱) چونکی دغه خلګ په اسلام کی داخل دی، ددی وجه لمونځ او روژه ددوی قبول دی، دګناه ځخه دی توبه کاږی.

(۲) امام جوړول داسی سړی مکروه دی لیکن لمونځ ورپسی دکراهت سره درست (۳) دی. فقط

ددین بزرګانو ته دکافر ویونکی امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۹۸۷) کم سړی چی ددین حضراتو بزرګانوته کافر وایی اوڅوك چی ورته کافر نه وایی هغه ته هم کافر وایی نو په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: په حدیث شریف کی دی من عادٰی لِی ولیًّا فقد اٰذنته بالحرب (۴) اوکما قال ﷺ. یعنی چاچی زما ددوست اوولی سره دښمنی وکړه، هغه ته زه دخپل جنګ خبرداری ورکوم. یعنی دهغه مقابله زما سره ده. نو ښکاره ده چی دکم مردود مقابله دالله ﷻ سره وی دهغه ټیکانه چیری ده ماسوا دجهنم ځخه. وقال ﷺ سباب المسلم فسوق وقتاله کفرٌ الحدیث (۵). نوپه داسی مردود پسی څوك چی دربانی عالمانو اواولیاء الله توهین کوی

---

(۱). وزاد ابن ملك ومخالف کشافعی لکن فی وتر البحر ان تیقن المراعاة لم یکره اوعدمها لم یصح وان شك کره (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲). ظفیر

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

(۳). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۰). ظفیر

(۴). مشکوٰة باب ذکر الله عز وجل ص ۱۹۷ . ظفیر

(۵). مشکوٰة باب حفظ اللسان والغیبة والشتم ص ۴۱۱ . ظفیر

اوهغوی ته کافر وایی لمونځ درست نه دی. (۱) فقط

دحقیر اورسوا امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال:** (۹۸۸) زید درپه در ډوډی غواړی اوپه اجرت باندی سړی هم لمبوی اوښځه یی بی پردی ګرځی، داسی سړی امامت کولی سی اوکه نه؟

جواب: لمونځ خوپه هغه پسی کیږی لیکن دداسی سړی امامت دنورو لائق امامت صالحانو سړیو په موجودوالی کی ښه نه دی (۲). فقط

دمتهم امامت: **سوال:** (۹۸۹) یوسړی حافظ قرآن دی خوپه هغه باندی یوڅو الزامات لګول کیږی چی دهغه په کورکی دغیر مذهب بی نکاح ښځه ده لیکن حافظ صاحب ورسره نکاح کول ښکاره کوی اومسلمانول یی هم ظاهروی خوکامل ثبوت یی نسته. دهغه امامت صحیح دی اوکه نه؟

جواب: چونکی پرمسلمان باندی ښه ګمان کول پکاردی اوبدګمانی پکار نه ده قال الله تعالیٰ: ان بعض الظن اثمٌ (۳). لهٰذا کله چی دغه امام صاحب ددې ښځی مسلمان کیدل، اوپه نکاح کول بیانوی، نوپه دې باندی اعتبار کول پکار دی، اودګناه الزام دی پر دغه امام صاحب باندی نه لګول کیږی، اوامامت دهغه صحیح دی. فقط

په حیلی او بهانی سره دسود اخستونکی امامت: **سوال:** (۹۹۰) نامداره په احسان علی سره دځای مرشد آباد قاضی اوپیش امام دی. پنځه شپږ کاله وسوه چی مسمٰی احسان علی دتحریری تمسك داسنادو په ذریعی سره په دی طریقی سوداخستل شروع کړل چی اسناد یی دخپل لمسی اوزوی په نوم لیکل شروع کړل اودبعضو بعضو څخه یی سودهم وصول کی. چی پوښتنه ځینی وسوه نوجواب یی ورکی چی زه دانه کوم بلکی زما هلکان داسی کوی. داحیله تش په نامه ده. احسان علی دامام کیدلو قابل دی اوکه نه؟

جواب: مسمّی احسان علی په دی صورة کی لائق دامام جوړولو نه دی، که چیری هغه تائب نه سی نومعزول دی سی اوبل صالح امام دی مقرر سی (۴). فقط

دقانونی کاروایی کونکی امامت: **سوال:** (۹۹۱) حکیم محمد فخر عالم متبع دشریعت اود لمانځه روژی پایبند دی، مولوی اوحافظ هم دی، چونکه حکیم محمد فخرعالم څه موده

---

(۱). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل قال فی شرح المنیة کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

(۲). ولو أم قوما وهم له کارهون ان الکراهة لفساد فیه اولانهم احق بالامامة منه کره له ذالك تحریما لحدیث ابی داود الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹) ظفیر.

(۳). سورة الحجرات: ۲ . ظفیر

(۴). وکذا تکره خلف امرد الخ واکل الربا (درمختار باب الامامة ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲) ظفیر.

دزراعت اوتبیکه داری کارهم وکی چی دهغه په وجهی سره مقروض سو. اول یی څه جائیداد خرڅ کی اوقرض یی اداء کی لیکن کله چی په دی باندی هم اداء کیدل ناممکن وګنل سوه نودخپلو مخالفینو دبیری څخه یی خپل جائیداد په عدالت کی پیش کړی او انساMونټ سو. نو دحکیم محمد فخر عالم دامامت په باره کی څه حکم دی؟

جواب: دحکیم محمد فخر عالم امامت درست دی او دانساMونټ حقیقت بنده ته (یعنی ماته) معلوم نه دی، که چیری دا دڅه معصیت ته متضمن نه وی اودحقدارو حقونه تلف سوی نه وی نوپه دی وجهی سره څه کراهت دهغه په امامت کی نسته. فقط

دچاچی ږیره نه وی راغلی دهغه امامت: **سوال**: (۹۹۲) دچاچی عمر درویشت کاله وی او او ږیره او بریت یی اوس راوتل شروع سوی وی، دهغه امامت جائزدی اوکه نه؟

جواب: لمونځ په هغه پسی صحیح دی. کذافی الشامی وغیره. (۱) فقط

دیو سړی په بی وجهی ناراضګی سره په امامت باندی څه اثر نه کیږی: **سوال**: (۹۹۳) دیو مولوی سره دیوسړی جګړه سوی وه دامعلومه نه ده چی ملامتیا دچاوه اوس هغه مولوی دمحلی په جومات کی امام سوی دی دهغه په امامت باندی دمحلی ټول خلګ خوشحاله دی صرف هغه سړی دکم سره چی جګړه سوی وه ناراضه دی. اوریدلی مودی چی په دغه امام پسی لمونځ نه صحیح کیږی؟

جواب: که چیری سبب ددغه سړی دناراضګی دامام څه قصور نه وی اوپه امام کی څه شرعی نقص نه وی نوددغه سړی دناراضګی اعتبار نسته، لمونځ په دغه امام پسی بی کراهته صحیح (۲) دی. فقط

دناجائزی جرمانی کونکی امامت: **سوال**: (۹۹۴) یو مسلمان یوه (غیر مسلمه) موچی ښځه مسلمانه کړه او دهغې سره یی نکاح وکړه، په دی خبره یوسړی چی نوم یی قاضی وزیر شاه دی هغه دکورنی څخه جلا کی اواوبه یی ورباندی بند کړی اونکاح ته یی ناجائز وایی او وزیر شاه دتیکس اوجرمانې پنځه روپی هم ورڅخه واخستی. دداسی سړی دامامت شرعًا څه حکم دی په هغه پسی لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟

---

(۱). سُئِلَ الْعَلَّامَةُ الخ عَنْ شَخْصٍ بَلَغَ مِنْ السِّنِّ عِشْرِينَ سَنَةً وَتَجَاوَزَ حَدَّ الْإِنْبَاتِ وَلَمْ يَنْبُتْ عِذَارُهُ، فَهَلْ يَخْرُجُ بِذَلِكَ عَنْ حَدِّ الْأَمْرَدِيَّةِ، وخصوصاً قد نبت له شعرات في ذقنه تؤذن بانه ليس من مستديري اللحى فهل حكمه في الامامة كالرجال الكاملين ام لا ؟ فاجاب بالجواز (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۷۲). ظفير

(۲). فان اختلفوا اعتبروا اكثرهم (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۸ – ۵۵۹). ظفير

جواب: دوزیر شاه دامعامله کمه چی هغه ددغه مسلمان اونوی مسلمانی (ښځی) سره وکړه اوهغه یی دکورنی څخه جلا کی دشریعت څخه خلاف ده، اوحرامه اوناجائزه ده او مسلمانیدل ددغه نومسلمی اونکاح ورسره کول شرعًا درست دی اوصحیح دی. دقاضی مذکور دی ته ناجائز ویل غلط دی اوسخت جهالت دی او ټیکس اوجرمانه اخستل یی حرام اوباطل (۱) دی. داسی سړی دامامت قابل نه دی په هغه پسی لمونځ مکروه کیږی او دهغه دامامت څخه معزوله کول ضروری دی. (۲) فقط

دزانی امامت: **سوال**: (۹۹۵) یوسړی دمسجدامام دیوزمیندار لور وتښتوله. اودهغې سره یی نکاح وکړه اوخپله مخکنی ښځه یی قتل کړه. څه موده وروسته ذکرسوی امام یوه انجلۍ ناواده سوی وتښتوله اوبل ځای ته یی بوتله. وروسته دهغې وارثانو انجلۍ دهغه څخه جلا کړه اوپه بل ځای کی یی په نکاح ورکړه. اوس بیا دکلی یوڅو مسلمانانو دغه سړی خپل امام جوړکړی دی، په داسی صورة کی هغه امام جوړول پکاردی اوکه نه؟

جواب: که چیری ذکرسوی امام دخپلو افعالو اومعاصی وو څخه توبه نه وی کښلی امام جوړول یی مکروه تحریمی دی اولمونځ په هغه پسی مکروه (۳) دی. اوکه چیری هغه توبه کښلی وی نوګناه دهغه معاف ده اوامامت دهغه درست دی. بحکم التائب من الذنب کمن لاذنب له (۴). فقط

دډمو ښځو ددعوت خوړونکی امام جوړول درست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۹۹۶) کم سړی چی دبې حیایی دکسب کارو ښځو دعوت خوری نوهغه امام مقررول څنګه دی؟

جواب: مکروه دی (۵). فقط

دباغبان امامت درست دی: **سوال**: (۹۹۷) یوسړی پرهیزګار اوصاحب علم دجومات امام دی، خوپوڅو ورځی باغوانی یی هم کړیده نوهغه دامامت څخه معزول کیدی سی اوکه نه؟ **جواب**: دباغوانی په وجهی سره معزول کیدی نه سی. فقط

---

(۱). لا باخذ المال فی المذهب بحر وفیه عن البزازیة وقیل یجوز معناه ان یمسکه مدة لینزجر ثم یعیده له الخ وفی المجتبی انه کان فی ابتداء الاسلام ثم نسخ (در مختار) والحاصل ان المذهب عدم التعزیر باخذ المال (رد المحتار باب التعزیر مطلب فی التعزیر باخذ المال ص ۲۴۲ ج۳ ، ط.س. ج ۴ ص ۲۱). ظفیر

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

(۳). ویکره امامة عبد الخ من الفسق وهو الخروج عن الاستقامة ولعل المراد به من یرتکب الکبائر کشارب الخمر والزانی الخ (ردالمحتار باب الجماعة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

(۴). مشکوة باب الاستغفار والتوبه ص ۲۰۲ . ظفیر

(۵). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار باب الامامة ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

دبواسیرو عارضي والا امامت: **سوال**: (۹۹۸) بنده ته دبواسیرو ناجوړی ده چی په مخرج باندی هروخت لوندوالی وی چونکی مخرج دنظر څخه غائب دی. ددی دپاره معلومه نه ده چی یو وخت دموادو بهیدل کیږی اوکه نه؟ نوپه دی صورة کی به معذور ګڼل کیږی اوکه نه؟ اوامامت به یی درست وی اوکه نه؟

جواب: په درمختار کی دی ثم المراد بالخروج من السبیلین مجرد الظهور (¹). ددی څخه معلومه سوه چی پرمخرج باندی هروخت دلوندوالی موجودوالی دمعذور جوړیدلو دپاره کافی دی ولی چی په مخرج باندی دلوندوالی ظهور ناقض (داودس ماتوونکی) دی، دسیلان ضرورت په دی کی نسته. دسیلان شرط په غیر سبیلین کی دی اوعند الحنفیه معذور دطاهر امام نسی جوړیدی. ولا طاهر بمعذور (²). فقط

دحیواناتو څرونکی فقیر امامت: **سوال**: (۹۹۹) دفقیر قوم یوسړی دی، په جومات کی اوسیږی اوامامت کوی اوحیوان هم څروی اودهغه ښځه دایی توب کوی اودا سړی سرسایه هم اخلی، په داسی حالت کی دهغه امامت جائزدی اوکه نه؟

جواب: لمونځ په دغه سړی پسی کیږی. دحیوانانو څرولو په وجهی سره یاپه دی وجهی سره چی دهغه ښځه دایی توب کوی دهغه په امامت کی هیڅ کراهت نسته لیکن امام ته دامام په معاوضه کی سرسایه اوقربانی څرمن ورکول اوهغه ته یی اخستل درست نه دی. اوکه چیری دهغه دغربت اومحتاج کیدلو په وجه بعضی (حصه) دالله دپاره دهغه دامامت دخیال څخه بغیر ورکول سی نوګنجائش سته. فقط

دکم امام څخه چی زړه صفاء نه وی په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟ **سوال**: (۱۰۰۰) زید دمسلمانانو دجماعت په مخکی دا اقرار وکی چی زما زړه دجومات امام ته صفانه دی په داسی حالت کی به دزید لمونځ په دغه امام پسی کیږی اوکه نه؟

جواب: دزید لمونځ په دغه امام پسی صحیح دی. فقط

دغیر مقلد اقتداء درسته ده اوکه نه؟ **سوال**: (۱۰۰۱) زموږ په علاقه کی یو مولوی زمیندار دی اوهم هغه لمونځ ورکوی لیکن ددی عقیدی والادی چی دی مولود شریف کولو او ددین دبزرګانو زیارت کولو اویولسمه اونذر او نیاز کولو ته بدعت وایی. او دآمین (بالجهر) اورفع الیدین کولو خلګو ته ترغیب ورکوی اوداخترونو لمونځ په دوولسو تکبیرونو سره ورکوی په داسی سړی پسی داهل سنت والجماعت لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟

(¹). الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب نواقض الوضوء ص ۱۲۴ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۱۳۵. ظفیر

(²). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۸ . ظفیر

جواب: دميلاد شريف محفل منعقدکول اويولسمه وغيره مروجه رسمونه کول بدعت دی، ددی څخه پرهيز کول پکاردی. اورفع اليدين اودوولس تکبيرونه په اخترونو کی ويل دامام شافعی مذهب دی، حنفيه رفع يدينو ته سنت نه وايی، بلکی دهغوی په مذهب کی ماسوا دتکبير تحريمه څخه بل په هيڅ وخت کی رفع يدين نسته اوتکبيرات زوائد په هر يوه رکعات کی دری دری دی. په درمختار کی دی: وهی ثلث تکبيرات فی کل رکعة ولو زاد تابعه الی ستتة عشر لانه مأثور ([1]) الخ.

نو حنفيه وو ته رفع يدين کول نه دی پکار اوزيات تکبيرونه په اخترونو کی دری دری کيدل پکاردی اوباقی رسمونه دمحفل ميلاد وغيره ترك کول پکاردی، اصلی حقيقت دادی. دغه زميندار مولوی صاحب غالبًا غير مقلد دی چی درفع يدين ترغيب ورکوی. دهغه خبره منل نه دی پکار، اوهغه امام جوړول هم نه دی پکار. ([2])

مشتبه اوبدنام امام جوړول څنګه دی؟ سوال: (۱۰۰۲) کم امام چی يوازی اوسيږی اواکثره بی ږيری هلکان دهغه سره په يوازی والی کی پيداسوی وی اودهغه په باره کی په محلې کی دبدچلنی شهرت هم وی نولمونځ ورپسی بی کراهته درست دی اوکه نه؟ دبل نيك سړی په موجودګی کی کم چی عفيف (يعنی پاك لمنی) دی، دغه سړی لمونځ ورکولو ته پريښوول پکاردی اوکه نه؟

جواب: په داسی حالت کی دغه امام ته لمونځ ورکول مکروه دی ولی چی دمقتديانو کراهت دهغه دامامت څخه دامام دخرابی په وجهی سره دی. لهٰذا داسی امام ته لمونځ ورکول نه دی پکار. قال فی الدر المختار ولوام قومًا وهم له کارهون ان الکراهة لفساد فيه اولانهم احق بالامامة کره له ذٰلك تحريمًا لحديث ابی داود لايقبل الله صلوٰة من تقدم قومًا وهم له کارهون ([3]). الخ

دبرص والا امامت جائزدی اوکه نه؟ سوال: (۱۰۰۳) زيد يولوستی، ددينيات څخه خبر محتاط حنفی دجومات امام دی. بعضو احبابو په هغه پسی په دی وجه لمونځ کول پريښی دی چی دهغه پربدن باندی دبرص يوڅو دانی دی دکمو چی هغه علاج کوی او دمحلی موجوده حاضرينو ته په هغه پسی په لمونځ کولو کی هيڅ نفرت اوکراهت نسته. په داسی سړی پسی لمونځ جائز دی او که مکروه. که چيری مکروه وی نو کراهت تنزيهی

([1]). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العيدين ص ۷۷۹ ج۱ ، ط.س. ج۲ ص ۱۷۲ – ۱۷۳ . ظفير

([2]). تکره خلف امرد الخ ومخالف کشافعی لکن فی وتر البحر ان تيقن المراعاة لم يکره اوعدمها لم يصح وان شك کره (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲ – ۵۲۳). ظفير

([3]). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ . ظفير

دی اوکه تحریمی. اووجه دکراهت څه ده؟

جواب: په دغه امام پسی لمونځ بی کراهته درست دی ولی چی په ابرص پسی په هغه حالت کی فقهاوو لمونځ مکروه په کراهت تنزیهی سره لیکلی دی چی برص دهغه ظاهر اوباهر وی یعنی دبرص زیاتی نخښی وی دکمو په وجهی سره چی مقتدیانو ته تنفروی اوکله چی نه برص داسی ظاهروی اونه مقتدیانو ته تنفروی نوبیا هیڅ کراهت دهغه په امامت کی نسته. په درمختار کی دی: وکذا تکره خلفا امرد وسفیه ومفلوج وابرص شاع برصه الخ. قال فی الشامی قوله وکذا تکره خلف امرد الخ الظاهر انها تنزیهیة (۱) . الخ

دمعذور اودهغه دامامت څه حکم دی؟ سوال: (۱۰۰۴) که چیری یو سړی په مختلفو مرضونو کی اخته وی، دحکیم اوډاکټر څخه یی علاج وکی لیکن څه فائده ونه سوه، دهغه څخه وروسته دغه سړی دبدن دفاسدی مادې ایستلو دپاره دحکیم په مشوری سره په لاس اوپښو کی داغ ولګوی اوپه هغه کی دنیم ددرختی یومرهم جوړ کړی اوپکښی کښې یې ښووله په هغه سره زخم پیداسو همیشه دهغه څخه لوندوالې جاری اوسی چی دهغه په وجهی سره په اکثرو امراضو کی تخفیف کیږی، داسړی شرعًا معذور دی اوکه نه؟ اوپه ده پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: معذور شرعًا هغه دی چاته چی دلمانځه په ټول وخت کی دومره موقع ورنه کول سی چی بغیر ددغه عذر څخه هغه اودس وکړی اولمونځ اداسی، نوپر چاچی داحالت راغلی وی هغه معذوردی. بیاترڅو پوری چی هغه په دی عذر کی مبتلاوی چی هیڅ وخت دلمانځه ددغه عذر څخه خالی نه اوسی نودی به معذور اوسی. په درمختار کی دی ان استوعب عذره تمام وقت صلوٰة مفروضة بان لا یجد فی جمیع وقتها زمناً یتوضأ ویصلی فیه خالیاً عن الحدث الخ وهذا شرط العذر فی حق الإبتداء وفی حق البقاء کفی وجوده فی جزء من الوقت ولو مرةً الخ (۲) نوکه چیری ذکرسوی سړی ته دانوبت راغلی وی چی هروخت دهغه زخم جاری وی اودلمانځه په ټول وخت کی هغه ته دومره موقع ورنه کول سوه چی اودس اوکړی اوددغه عذر څخه بغیر لمونځ وکړی نودی معذوره سو، اوس ترکمه پوری چی دده دغه زخم بهیږی یعنی دلمانځه په وخت کی په څه نه څه وخت کی دهغه څخه مواد جاری کیږی نودی به معذور اوسی. اومعذور دغیر معذورینو امام کیدی نه سی. (۳).

(۱). ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲. ظفیر
(۲). الدر المختار علی هامش ردالمحتار احکام المعذور ص ۲۸۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۳۰۵. ظفیر
(۳). ولا طاهر بمعذور (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۱ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۷۸). ظ

کم غیرمقلد چی دائمه اربعه وو تقلید ته کفر اوشرک وایی دهغه امامت څنګه دی؟ سوال: (۱۰۰۵) زید غیر مقلد دائمه اربعه وو تقلیدته کفر اوشرك وایی. دزید وینا صحیح ده اوکه غلطه، اوپه هغه پسی لمونځ صحیح دی اوکه نه؟

جواب: ددغه غیر مقلد قول غلط دی، اوګمراهی اوخطا یی ښکاره ده، په داسی غیر مقلد پسی لمونځ صحیح نه [1] دی. فقط

دوهمی امام جوړول څنګه دی؟ سوال: (۱۰۰۶) یوسړی دومره وهمی دی چی دچاسره مصافحه نه کوی، که چیری یو مسلمان ورته څه شی ورکړی نوپه خپل لاس کی یی نه اخلی، هغه ته وایی چی په مزکه یی کیده، بیایی دمزکی څخه لوړوی. دداسی سړی څخه بیعت کول اوامام یی جوړول څنګه دی؟

دقومیت بدلونکی امامت؟ (۱۰۰۷) یو دمسجد امام خپل ذات بدل کړی دی، دداسی سړی امامت اوبیعت درست دی اوکه نه؟

دسهری (ګلانو اودګلانو دګیډیو) **ترونکی امامت**؟ (۱۰۰۸) دیوسړی زوی پیداسو، هغه په خپلو دیوالونو باندی ګلان وتړل، دهغه دامامت اوبیعت څه حکم دی؟

جواب: ([2]) (۱) داسی وهمی سړی چاته چی داتباع شریعت هیڅ خیال نسته دبیعت کولو اوپیر او مقتداء جوړولو لائق نه دی اوامام جوړول یی هم نه دی پکار، لیکن که چیری هغه لمونځ ورکی نوکه یوکارلمونځ ماتونکی ځینی سوی نه وی نولمونځ یی صحیح سو.

(۲) داسی سړی دامام جوړولو اوپیر جوړولو لائق نه دی. ([3])

(۳) داسی سړی هم لائق دامامت اوبیعت نه دی ([4]). فقط

رافضی امام جوړول څنګه دی: سوال: (۱۰۰۹) یوسړی دمسجد امام دی او ړوند دی دهغه مور او پلار شیعه ګان دی، محضی دخپل نس دوجی نه خپل ځان اهل سنت ښکاره

([1]). داسی سړی فاسق دی اودَفاسق امامت مکروه تحریمی دی. ارشاد نبوی دی سباب المسلم فسوق وقتاله کفر (مشکوٰة) اما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه لانه لایهتم لامردینه وبان فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقد وجب علیهم اهانة شرعًا الخ بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۰). ظفیر

([2]). والاحق بالامامة تقدیما ؒ الاعلم باحکام الصلوة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفیر

([3]). یکره امامة عبد الخ وفاسق ومبتدع ای صاحب بدعة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ج۱ ص ۵۲۳ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰) ظفیر.

([4]). ویکره امامة عبد الخ ومبتدع ؒ ولا یکفر بها حتی الخوارج ؒ وان انکر بعض ما علم من الدین بالضرورة کفر بها ؒ فلا یصح الاقتداء به اصلا (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ج۱ ص ۵۲۳ – ۵۲۴ ، ط. س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰) ظفیر.

کوی او لمونځ ورکوی، دداسی شخص امامت یا جنازه، نکاح او نور جائز دی اوکه نه ؟
جواب: که چیری هغه په حقیقت کی پرمذهب داهل سنت والجماعت وی، رافضی نه وی، نوپه ده پسی لمونځ صحیح دی اودده نکاح تړل هم صحیح دی، مګر ددې خبری تحقیق دی ضرور وسی چی آیا هغه خوبه رافضی نه وی. که چیری رافضی وی نوبیا په ده پسی لمونځ صحیح نه دی. (۱) فقط

دقرآن هیرونکی اوجماعت ترک کونکی امامت څنګه دی؟ سوال: (۱۰۱۰) یوسړی قرآن کریم) حفظ کی یودوه کاله یی په جومات کی ووایه هم، اوس چی راغی هیر کړی یی دی اودجماعت پابینده هم نه دی، هغه امام جوړول څنګه دی. بل سړی کم چی عالم دی او دجومات پابینده دی او قرآن کریم څنګه چی ناظره خوان یې ویل کوی هغه رکم یې وایی، دهغه دامامت څه حکم دی؟
جواب: قرآن کریم دیادولو څخه وروسته هیرول ګناه کبیره ده اوپر جماعت پرینبوولو باندی اصرار کول هم معصیت کبیره ده، په داسی سړی پسی لمونځ مکروه دی (حضرت عبدالله بن مسعود ﷺ فرمایلی دی: ولو انکم صلیتم فی بیوتکم کما یصلی هٰذا المتخلف فی بیته لترکتم سنة نبیکم ولوترکتم سنة نبیکم لضللتم. فتح القدیر ص ۳۰۱ ظفیر) اوبل سړی کم چی عالم اودشریعت پابینده دی او قرآن کریم صحیح وایی دهغه امامت ښه (۲) دی. فقط

ددرواغجن سړي دامامت څه حکم دی؟ سوال: (۱۰۱۱) کم سړی چی پنځوس روپی واخلی اودحاملی ښځی نکاح وتړی اوپه عدالت کی په دروغو قسم واخلی. په هغه پسی دلمانځه څه حکم دی؟
جواب: داسی سړی فاسق دی، په هغه پسی لمونځ مکروه دی، لمونځ یې صحیح کیږی خو (۳) کراهت پکښی دی. فقط

دغوث پاک جنډه ساتونکی امامت جائزدی اوکه نه؟ سوال: (۱۰۱۳) په ګجرات اوبمبئ کی بعضو خلګو دپیسو ګټلو داذریعه جوړه کړیده چی دلس پنځو اوړدو بانسونو په سرکی یی داوسپنی پنجی لګولی دی اومختلفی رنګینی کپړی یی ورپوری تړلی دی

(۱). والاحق بالامامة تقدیما بل نصبا الاعلم باحکام الصلوة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفیر
(۲). ویکره امامة عبد ؒ وفاسق (درمختار باب الامامة ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر
(۳). ویکره امامة عبد وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ج ۱ ص ۵۲۳ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

اوپه کور کی یی ایښی دی، اووایی چی دادحضرت غوث پاك نښانونه (جنډی) دی. نو کله چی دوبایی مرض په زمانه کی خلګ په فقیرانو اومسکینانو باندی ډوډی خوی نو دغه نښانونه راغواړی اوتر هغه لاندی بزی حلالوی، غرض داچی ددغه نښانونو ډیر تعظیم اوتکریم کیږی اوځوك چی دغه نښانونه ساتی هغه ته خلیفه وایی. دداسی سړی په باره کی څه حکم دی، هغه داسلام ددائری څخه خارج دی اوکه نه؟ اوپه هغه پسی لمونځ کول اولاس وروړل اوتعلق ورسره ساتل څنګه دی؟

جواب: په دی کی شك نسته چی دا دجاهلیت رواجونه دی اودشرك اوبدعت افعال دی ددی افعالو ارتکاب کونکو ته به مبتدع اوفاسق ویل کیږی. په کافر ویلوکی دی احتیاط وسی، اولمونځ په هغوی پسی مه کوی. اوسلام اومصافحه په داسی بدعتیانو پسی ترك کړی اوتعلقات دهغوی سره منقطع کړی اوتر دغه نښانونو لاندی بزی حلالونکی که چیری دجنډی خاوند ته دنژدیکت په خیال سره یې حلالوی نودکفر بیره ده اودغه ذبیحه حرامه ده. فقط

دجومات پرملکیت باندی دناجائز مالکانه حیثیت اختیارونکی امام جوړول څنګه دی؟ سوال: (۱۰۱۳) دیو جومات سره متعلق دوه دوکانونه دی پرکموباندی چی امام صاحب مالکانه تصرف کول غواړی، مسلمانان (یعنی مقتدیان) غواړی چی ددوکانونو کرایه دجومات په مرمت اوضروری کارونو فرش وغیره کی خرڅ سی، په دی باندی امام صاحب په هیڅ شان نه راضی کیږی، که چیری امام صاحب په خپل اصرار باندی قائم اوسی نوهغه په امامت باندی قائم ولرو اوکه بل امام منتخب کړو؟

جواب: دجومات ددوکانونو کرایه بیشکه دجومات په مرمت اوضروریاتو کی لګول پکار دی. دامام مذکور درضا اواجازی ضرورت په دی کی نسته، اوکه چیری امام مذکور په خپل قول اوفعل باندی اصرار کوی نوهغه دی دامامت څخه معزوله سی اوبل امام صالح دی مقرر سی ([1]). فقط

دلور په واده باندی دروپو وصولونکی امامت جائزدی اوکه نه؟ سوال: (۱۰۱۴) یوسړی دخپلی لور په واده کی دهلك دمور او پلار څخه دوه سوه روپی واخستی که داسی سړی امامت کوی نوجائزدی اوکه نه؟ اوس هغه توبه کاږی لیکن روپی بیرته نه ورکوی، دروپو واپس کولو څخه بغیر په توبی کولو سره هغه دامامت لائق کیدی سی اوکه نه؟

جواب: دانجلۍ مور او پلار ته دخاوند یا دخاوند دمور اوپلار څخه څه روپی اخستل یی

([1]). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰)، ظفیر

په درمختار کی رشوت اوحرام لیکلی (۱) دی. نو دغه روپی بیرته ورکول ضروری دی. اوتوبه دهغه همداده چی روپی بیرته ورکړی. که چیری روپی یی واپس نه کړی نوفاسق به پاته وی اودفاسق امامت مکروه دی فاسق دامام جوړولو لائق نه دی په هغه پسی اودهغه په معاونینو پسی که څه هم چی لمونځ صحیح کیږی. لقوله ﷺ صلوا خلف کل بر وفاجر. الحدیث. لیکن مکروه کیږی. کذا فی الدر المختار (۲) والشامی. فقط

سوال: څوک چی درواجونو داداء کونکی سړی دعوت خوری دهغه دامامت څه حکم دی؟

(۱۰۱۵) زید چی سند یافته عالم دی اوزموږ په ځای کی دجامع مسجد امام هم دی په یوداسی دعوت کی شریك سو په کم کی چی آتشبازی، انګریزی باجه وغیره شرعی ممنوعات وه اوډوډی وغیره یی وخوړل، شریعت مبارك په داسی سړی پسی په لمونځ کولو کی څه حکم ورکوی هغه ته توبه کښل پکاردی اوکه نه؟

جواب: په دی باره کی یی په درمختار کی داتفصیل کړی دی، چی که چیری په داسی دعوت اوولیمه کی دتللو اوشریکیدلو څخه مخکی علم نه وو چی هلته داسی ناروا کارونه دی نوکه چیری دی مقتدا سړی وی نوده ته هلته تم کیدل اوشریکیدل نه دی پکار. اوکه چیری مقتداء نه وی نوپه زړه سره دی یی بدګڼی اوډوډی وغیره دی وخوری. اوکه چیری دتللو څخه مخکی ورته پته ولګیږی نوهیڅکله (۳) دی نه شریکیږی نو په صورة مسئوله کی امام مذکور ته توبه کښل پکاردی، او وروسته دتوبی څخه په هغه پسی لمونځ بی کراهته صحیح دی. جاء فی الحدیث التائب من الذنب کمن لاذنب (۴) له. فقط

په طور ددارو دأفیونو دخوړونکی امامت: **سوال**: (۱۰۱۶) عمر په وجه دساه لنډی افیون خوری، په دی وجه کله په لمانځه کی نشه سی، هغه دامامت قابل دی اوکه نه؟ په هغه پسی لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟

جواب: لمونځ خوپه هغه پسی صحیح کیږی په دی شرط چی یوکار لمونځ ماتونکی دهغه

---

(۱). ومن السحت ما یاخذ الصهر من الختن بسبب بنته بطیب نفسه حتی لوکان بطلبه یرجع الختن به مجتبی (ردالمحتار حظر واباحت ص ۴۷۴ ج۵ ، ط.س. ج۶ ص ۴۲۴)، ظفیر

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

(۳). ولودعی الی دعوة فالواجب ان یجیبه الخ اذا لم یکن هناك معصیة ولا بدعة الخ والامتناع اسلم فی زماننا، الا اذا علم یقینا بانه لیس فیها بدعة ولا معصیة الخ لا یجب دعوة الفاسق المعلن (عالمگیری کتاب الکراهیة الباب الثانی عشر ص ۳۰۵ ج۵ ، ط. م. ج۱ ص ۳۴۳). ظفیر

(۴). مشکوة باب التوبة والاستغفار فصل ثالث . ظفیر

ځخه ونسی. لیکن که چیری بل سړی اولی بالامامت موجودوی، نودغه بل سړی امام جوړول پکاردی. فقط

دشهوت دشدت په وخت کی امام جوړیدل څنګه دی؟ سوال: (۱۰۱۷) زه جره یم، په بعضو ورځو کی دشهوت زوروی اوپه لمانځه کی هم خیالات راځی، اودمذی ځاځکی را ځخه وزی، په داسی حالت کی لمونځ کول اوامام جوړیدل جائزدی اوکه نه؟ اوچونکی زما دنکاح کیدلو توقع نسته. ددی دپاره زما اراده ده چی داسی دارو وخورم چی په هغه سره می دشهوت ماده ختمه سی. داجائزدی اوکه نه؟

جواب: په حدیث شریف کی دامضمون راغلی دی چی کم سړی دنکاح اسباب اوطاقت لری هغه دی نکاح وکړی اودچا سره چی دنکاح اسباب نه وی اودهغه نکاح یوځای کیدی نه سی هغه دی روژی نیسی ځکه چی روژه نیول دهغه دپاره رجاء ده یعنی شهوت بندوی. ([1]) اوحضور ﷺ دنامرد جوړیدلو ځخه منع فرمایلی ده اودایی حرام فرمایلی دی داسی اراده هیڅکله کول نه دی پکار. ([2]) که چیری تاسی په دی حدیث باندی عمل وکی نوامیددی چی الله ﷻ به دغیبو ځخه دنکاح اسباب هم تیار وفرمایی. ع:

میدهد یزدان مراد متقی

قال الله تعالی ومن یتق الله یجعل له مخرجًا الآیة. ([3]) ترجمه: اوځوك چی دالله ﷻ ځخه بیریږی نوالله ﷻ دهغه دپاره خلاصون فرمایی. اودمذی دقطری ځځیدلو په حالت کی لمونځ نه صحیح کیږی، داسی سړی ته امام جوړیدل نه دی پکار ([4]). البته کله چی په روژی نیولو سره شهوت کم سی اومذی نه راځی نوهغه وخت دی امام جوړسی. فقط

([1]). عن عبدالله بن مسعود قال : قال رسول الله ﷺ: یا معشر الشباب من استطاع منکم الباءة فلیتزوج فإنه أغض للبصر وأحصن للفرج ومن لم یستطع فعلیه بالصوم فإنه له وجاء . متفق علیه (مشکوٰۃ کتاب النکاح فصل اول ص ۲۲۷). ظفیر

([2]). عن أبي هریرة ﷺ قال قلت یا رسول الله إني رجل شاب وأنا أخاف علی نفسي العنت ولا أجد ما أتزوج به النساء کأنه یستأذنه في الاختصاء قال: فسکت عني ثم قلت مثل ذلك فسکت عني ثم قلت مثل ذلك فسکت عني ثم قلت مثل ذلك فقال النبي ﷺ : یا أبا هریرة جف القلم بما أنت لاق فاختص علی ذلك أو ذر. رواه البخاری (مشکوٰۃ باب الایمان بالقدر ص۲۰). ظفیر

([3]). سورة الطلاق. رکوع۱. ظفیر

([4]). دمذی وتلو سره اودس ماتیږی اوبیا دوباره اودس دلمانځه دپاره فرض دی اوکله چی اودس باقی پاته نه سی نولمونځ به ځنګه جائزوی لاعند مذی (ای لا یفرض الغسل عند خروج مذی) او ودی بل الوضوء منه ای بل یجب الوضوء منه (وګوری ردالمحتار مبحث الغسل ص ۱۵۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۱۶۵) داودس دنواقضو په سلسله کی صراحت دی: المعانی الناقضة للوضوء کل مایخرج من السبیلین الخ (هدایه فصل نواقض وضوء ص ۳۳ ج۱). ظفیر

چي تربجلکو لاندي پرتوګ ساتي دهغه امامت: **سوال**: (۱۰۱۸) که دامام پرتوګ تر بجلکو کښته وی ، نو دهغه لمونځ څنګه دی؟

جواب: که قصداً یی کښته ساتی نوپه هغه پسی لمونځ مکروه دی. (۱) فقط

دجهینګا (۲) **خوروونکی امامت څنګه دی؟** **سوال**: (۱۰۱۹) دلته یوسړی امام دی اوزما استاذ هم دی هغه جهینګا خوری که چیری په دی باره کی دهغه سره بحث کوو نوداستاذ والی په وجه شرم راځی، دهغه ناراضګی نه غواړم، په دغه سړی پسی لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟

جواب: واضحه دی وی چی ددین په مسئله کی دچا څخه شرم نه دی پکار اودهغه دناراضوالی اوخفه والی خیال نه دی پکار اوکم سړی چی دحرام کارمرتکب دی هغه فاسق دی په هغه پسی لمونځ مکروه تحریمی دی. باقی تاسی داتشریح په سوال کی ونه کړه چی دجهینګا څخه ستاسی مراد ماهی دی اوکه داجهینګا کم چی په کورونوکی وی. هغه خوپه حشرات الارض اوخبائثو کی دی دهغه خوړل خوحرام دی. (۳) اوکم جهینګاچی دریابی دی کم ته چی جهینګا ماهی وایی که چیری هغه دماهی دقسم څخه وی خودرست (۴) دی اوکه چیری دماهی دقسم څخه نه وی، نوحرام دی. ددی خبری تحقیق کول پکار دی. فقط

دنوی مسلمان سوی ځوان شخص امامت چی سنتیا یی نه وی سوی څنګه دی؟ **سوال**: (۱۰۲۰) کم سړی چی دځوانی په عمر کی اسلام راوړی وی اومسلمان سوی وی هغه ته ختنه (یعنی سنت) کول پکاردی، اوکه نه؟ اودختنی کولو څخه مخکی په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: دنومسلم ختنه موافق دسنت نبویه علی صاحبها الصلوٰة والتحیه کول پکاردی ولی چی ختنه کول داسلام دشعائرو څخه دی اودضرورت په وجه کله چی هغه پخپله ختنه نسی کولی دختان (ختنه کوونکی) په ذریعه ختنه کول درست دی او دضرورت په

---

(۱). قال رسول الله ﷺ ما اسفل من الکعبین من الازار فی النار رواه البخاری (مشکوٰة کتاب اللباس ص ۳۷۳) کله چی داناجائز سو نوچی څوك ددی مرتکب سی هغه فاسق سو او دفاسق امامت مکروه دی. ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار باب الامامة ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

(۲). **جهینګا**: یوقسم دریابی چینجی دی چی خلګ یې ماهی ګڼی ، په پښتوکښی ورته (مکړی) وایی، او هندوان یې خوری. نسیم اللغات ص ۳۲۳ ، فیروز اللغات ص ۵۰۱ . حقانی"

(۳). ولا یحل ذوناب الخ ولا الحشرات هی صغار دواب الارض (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الذبائح ص ۲۲۵ ج۵ ، ط.س. ج ۲ ص ۳۰۴). ظفیر

(۴). وهل الجراد الخ وانواع السمك بلا ذکاة (ایضًا ص ۲۲۸ ج ۵ ، ط.س. ج۲ ص ۳۰۷) ظفیر.

وجه دختّان نظر دختنی پرځای باندی درست دی کما فی الدر المختار کتاب الحظر والاباحة: ینظر الطبیب الی موضوع مرضها بقدر الضرورة اذا الضرورات تتقدر بقدرها وکذا نظرقابلة وختان الخ قوله وختان کذا جزم فی الهدایة والخانیة وغیرهما. (١) الخ شامی اوترڅو پوری چی هغه ختنه ونه کړی بیاهم په هغه پسی لمونځ صحیح دی. فقط

ځوک چی دلمونځ او روژی پابند نه وی اوظلم کوی دهغه امامت درست دی اوکه نه؟ سوال:

(١٠٢١) کم سړی چی دلمانځه او روژی قطعی پابند نه وی، دروغ ډیر وایی، دظلم او زیاتی عادی وی، زانی وی، ددین بزرګانو ته بدوایی، سره ددی ټولو بدو کارونو خپل ځان ولی ښکاره کوی په هغه پسی لمونځ کول جائزدی اوکه نه؟

جواب: دحق تعالی ارشاد دی: ان اولیاءه الا المتقون (٢). اوفرمایلی یی دی: الا ان اولیاء الله لاخوف علیهم ولاهم یحزنون الذین اٰمنوا وکانوا یتقون. (٣) ددی آیتونو څخه معلومه سوه چی دالله ﷻ ولی هغه دی ځوک چی متقی وی بدعمله سړی ولی نه دی، اودا دعوٰی دهغه دروغ ده کم سړی چی دحق تعالی نافرمان وی هغه دالله دښمن دی، دهغه څخه مرید کیدل درست نه دی اوهغه امام جوړول مکروه دی. (٤)

دمحرم جوړوونکی اوشدت پرست امامت: سوال: (١٠٢٢) دشدت پرست اوپه محرم کی درواجونو اداء کونکی امامت څنګه دی. ددی څخه علاوه هغه په قرآئت کی اکثره غلطی هم کوی.

جواب: قال فی الدر المختار : ویکره تنزیهًا امامة عبد الخ واعرابی وفاسق الخ ومبتدع ای صاحب بدعة لا یکفر بها الخ وان کفر بها فلا یصح الاقتداء به اصلاً الخ وفی الشامی : واما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لایهتم لامر دینه وبان فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقد وجب علیهم اهانته شرعًا ، ولا یخفی انه اذا کان اعلم من غیره لا تزول الْعِلةُ ، فَإِنَّهُ لَا یُؤْمَنُ أَنْ یُصَلِّیَ بِهِمْ بِغَیْرِ طَهَارَةٍ فَهُوَ کَالْـمُبْتَدِعِ تُکْرَهُ إِمَامَتُهُ بِکُلِّ حَالٍ بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (٥) لماذکرنا الخ ص ٣٧٦ ، شامی جلد اول . ددی عبارت څخه واضحه سوه چی په فاسق اومبتدع پسی لمونځ مکروه تحریمی دی اوهغه دامام جوړولو

(١). ردالمحتار کتاب الحظر والاباحة فصل فی النظر والمس ص ٣٢٥ - ٣٢٦ ج٥ ، ط.س. ج٦ ص ٣٧٠ . ظفیر
(٢). سورة الانفال رکوع ۴. ظفیر
(٣). سورة یونس رکوع ٧. ظفیر
(٤). یکره امامة عبد الخ وفاسق (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ٥٢٣ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٥٩ – ٥٦٠). ظفیر
(٥). رد المحتار باب الامامة ص ٥٢٣ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٥٩ – ٥٦٠ . ظفیر

لائق نه دی. نوذکر سوی سړی مبتدع هم دی اوفاسق هم دی، اوددی څخه علاوه قرآن کریم هم غلط وایی، لهٰذا هغه په هیڅ شان دامام جوړولو لائق نه دی. فقط

دامام رکوع اوسجده اوږدول څنګه دی؟ سوال: (۱۰۲۳) زموږ پیش امام صاحب چې موږ ته دسهار لمونځ راکوی نوپه رکوع اوسجده کی دومره وخت تیروی چې مقتدیان پنځوس شپیته واره تسبیح ووایی اوکله چې هغه ته دوخت تیرولو شکایت وسی نوهغه وایی چې په لمانځه کی دومره وخت تیرول دزیات ثواب اواجر باعث دی. په موږ کی اکثره دنیا دار کار وبار والادی اوبعضی مریضان اوکمزوری دی نوپه دی صورة کی څه حکم دی؟

جواب: په درمختار کی دی: ویکره تحریمًا تطویل الصلوة علی القوم زائدا علی قدر السنة فی قرآئة واذکار رضی القوم اولا، لاطلاق الامر بلتخفیف) وهوما فی الصحیحین اذا صلّی احدکم للناس فلیخفف فان فیهم الضعیف والسقیم والکبیر واذا صلی لنفسه فلیطول ماشاء [۱] ﷺ شامی، ددی څخه معلومه سوه چې دامام رکوع اوسجده دومره (زیات) اوږدول مکروه تحریمی دی اوداکار دهغه ناجائز دی اودا دهغه دجهالت دلیل دی. داسی سړی دی امام جوړنه سی ولی چې په یوحدیث کی یی داسی سړی ته فتان فرمایلی دی یعنی فتنه کی اچونکی. نوامام ته رعایت دمقتدیانوضروری دی اوپه قرآئت اورکوع اوسجده کی تخفیف لازم دی. فقط

دګوډ په امامت کی څه خرابی خونسته: **سوال**: (۱۰۲۴) یوعالم باعمل (په پښه) ګوډ دی خوتګ راتګ کولی سی، څکه نودیو جومات امام دی. خلګ وایی چې په ده پسی لمونځ درست نه دی. په دی صورة کی څه حکم دی؟

جواب: په ګوډ پسی لمونځ صحیح کیږی لکین که چیری بل امام مقرر سی نوداښه ده کما فی الشامی. وکذا اعرج یقوم ببعض قدمه فالاقتداء بغیره اولی الخ [۲]. فقط

صرف دیوامام پیروی کونکی امامت جائزدی اوکه نه؟ سوال: (۱۰۲۵) کم خلګ چې صرف دیوامام پیروی کوی اودباقی دری امامانو دپیروی څخه انکار کوی په هغوی پسی لمونځ جائز دی اوکه نه ؟

جواب: مقلدین صرف دیوامام پیروی کوی اوهغوی ته صرف دیوامام تقلید کول پکار دی. مثلاً کم خلګ چې دامام ابوحنیفه رحمه الله سابق الائمه مقلد دی هغوی به صرف دامام ابوحنیفه پیروی کوی. دامام شافعی وغیره رحمهم الله پیروی به نه کوی. [۳] فقط

---

(۱). رد المحتار باب الامامة جلد اول ص ۵۲۷ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۴ . ظفیر

(۲). ردالمحتار باب الامامة جلد اول ص ۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲ . ظفیر

دغیر مطلقي نکاح تړونکي امامت: **سوال**: (۱۰۲۶) یوه ښځه دخپل خاوند دکور څخه ووته اوترډیری مودی یې دیوغیر سړی سره ناجائز تعلق ودرلودی. بیازید مړسو نوښځی دعمر سره ناجائز تعلق جوړکی اوحامله سوه. عمر دښځی سره نکاح کول وغوښتل نومولوی صاحب دښځی دخاوند څخه طلاق طلب کی. کله چی هغه طلاق ورنه کی نوبغیر طلاقه یی دښځی نکاح وتړله. په مولوی نکاح خوان اوشریکانو باندی څه حکم دی. دداسی مولوی اقتداء درسته ده اوکه نه؟

جواب: دمخکنی خاوند دطلاق ورکولو څخه بغیر دعمر سره نکاح ددغه ښځی ناجائز اوباطله ده اوکم خلګ چی دجواز فتوٰی ورکونکی دی اوپه دی نکاح کی مُعِین دی هغوی فاسقان اوعاصیان دی، توبه دی وکاږی اواعلان دی وکړی چی دانکاح نه ده سوی اوجدایی دی راولی. بغیر دتوبی څخه داسی مولوی داقتداء لائق نه دی. ([1]) فقط (په قرآن کریم کی چی کم ځای دمحرماتو ذکردی حرمت علیکم امهاتکم الآیة. هلته یی په محرماتو کی واده سوی ښځی هم شمارکړی دی. والمحصنٰت من النساء، ظفیر)

دمختلفي درجي قرآن کریم ویونکو امامت دیو بل دپاره: **سوال**: (۱۰۲۷) دصوبه بهار نا لوستونکی خلګ دذال، زاء، ضاد پرځای جیم وایی یعنی ذاکر ته جاکر اوزور ته جور اوضماد ته جماد اوظاهر ته جاهر وایی. همدغه رکم دثاء، شین، صاد پرځای سین اود خاء پرځای کاء، اودعین پرځای الف، دغین پرځای ګاف، اوپه لمانځه کی دقرآن کریم الفاظ هم همدغه رکم اداء کوی، اولوستونکی عوام ذال، ضاد، ظاء په زاء سره ادا کوی، اوثاء اوصاد، په سین سره ، اوعین په الف سره ادا کوی، لکه څنګه چی اردو ویل کیږی اوپه لمانځه کی قرآن کریم هم په همدغه رکم وایی اوفتحه اوضمه اوکسره دومره راکشوی چی الف، یاء، واو ته نژدی سی نودلوستونکو خلګو لمونځ به په نالوستو پسی درست وی اوکه نه؟ علی هٰذا کم خلګ چی دتجوید څخه خبر دی، حروف دمخارجو څخه اواعراب په صحیح طور سره اداء کوی دهغوی لمونځ به په پورتنیو دوو قسمونو پسی درست وی اوکه نه؟ چیری چی دوهم قسم امام وی اودلمانځه اوروژی دمسائلو څخه خبر وی اوپه دریم قسم پسی په سبب داختلاف مذهب څه رکم چی داهل حدیثو اوغیر مقلدینو اختلاف دی یادبدعت اودعدم بدعت. لمونځ کول جائزنه ګنی نوددی دریم سړی

([3]). وان الحکم المفلق باطل بالاجماع (درمختار) والتلفیق باطل فصحته منتفیة اهـ (ردالمحتار مقدمه مطلب فی حکم التقلید الخ ص... ج۱، ط.س. ج۱ ص ۷۴). ظفیر

([1]). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) اما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه الخ بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ج ۱ ص ۵۲۳، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

جمعه اوجماعت په دغه امام پسی جائزدی اوکه نه؟ اوکم سړی چی حروف دمخارجو څخه نه اداء کوی هغه ته دهغه چاپه مقابله کی چی اداء کوی داویل کیږی اوکه نه؟ چی قرآن کریم نه وایی؟

جواب: په درمختار کی دی: ولا غير الالثغ بالالثغ على الاصح كما فی البحر عن المجتبی وحرر الحلبی وابن الشحنة انه بعد بذل جهده دائما حتما كالأمی فلا يؤم الا مثله ولا تصح صلاته اذا امكنه الاقتداء بمن يحسنه او ترك جهده اووجد قدر الفرض مما لا لثغ فيه هذا هو الصحيح المختار فی حكم الالثغ وكذا من لا يقدر على التلفظ بحرف من الحروف او لا يقدر على اخراج الفاء الا بتكرار الخ قال فی الشامی فی شرح قوله وكذا من لا يقدر الخ وذلك كالرحمٰن الرحيم والشيتان الرجيم ، والآلمين ، واياك نأبد واياك نستئين ، السراط ، انأمت ، فكل ذلك حكمه ما مرّ من بذل الجهد دائمًا والا فلا تصح الصلوٰة به الخ شامی (۱) وفيه قوله فلا يؤم الا مثله يحتمل ان يراد المثلية فی مطلق اللثغ فيصح اقتداء من يبدل الراء المهلة غينا معجمة بمن يبدلها لامًا وان يراد مثلية فی خصوص اللثغ فلا يقتدى من يبدلها غينًا وهذا هو الظاهر كاختلاف العذر فليراجع (۲) وفی الدر المختار ايضاً ولا حافظ أية من القرآن بغير حافظ لها وهو الامی ولا امی باخرس الخ (۳) قوله بغير حافظ شمل من يحفظها او اكثر منها لكن بلحن مفسد للمعنى لما فی البحر عندنا من لا يحسن القراءة المفروضة الخ قوله ولا امی باخرس اما اقتداء اخرس باخرس او امی بامی (۴) فصحيح .

نو ددی تحقیقاتو څخه واضحه سوه چی دمخکنی اودوهم قسم غلط ویونکی امیان دی اودامی لمونځ په امی پسی صحیح دی لیکن شامی چی کم فلا یؤم الا مثله کی تحقیق نقل کړی دی په هغه کی یی دابنکاره کړیده چی دیوقسم لمونځ دی په بل قسم پسی صحیح نه وی، خو دامی لمونځ دصحت اطلاق په امی پسی دصحت مقتضی دی اوکم خلګ چی قرآن کریم صحیح سره دتجوید دقاعدو وایی ښکاره ده چی دهغوی لمونځ به په مخکنیو دوو قسمونو پسی صحیح نه وی. اودمخارجو څخه دحرفونو اداء کولو په مراتبو کی داعلٰی درجی مجود چی څه رکم هریو حرف دخپل مخرج څخه باسی نور خلګ که څه هم قرآن کریم صحیح وایی لیکن ددی درجی څخه قاصردی، نوددی کمی درجی

---

(۱). الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ج۱ ص ۵۴۴ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۱ – ۵۸۲ . ظفير

(۲). رد المحتار باب الامامة ج ۱ ص ۵۴۵ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۲ . ظفير

(۳). رد المحتار باب الامامة مطلب فی الالثغ ج ۱ ص ۵۴۴ - ۵۴۵ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۲ . ظفير

(۴). الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ج ۱ ص ۵۴۲ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۹ . ظفير

صحيح ويونكو ته دا خو نسو ويلى چى دوى قرآن كريم غلط وايى البته تجويد والا به ورته جيد نه وايى. اونه ويلى سو چى داصحيح ويونكى خلگ ددى حرفونو بدلونكو په شان دى څوك چى ظا اوضاد زا ياذال وايى اوطا په تاء وايى. كمالِ تجويد كم چى دحرفونو په پوره شان سره دمخارجو څخه اداء كول وغيره دى دا دمحسناتو (يعنى ښه څخه دى. فقط

دآمين بالجهر كونكى امامت: **سوال**: (۱۰۲۸) دآمين په لوړ آواز سره ويونكو پسى دحنفيانو لمونځ درست دى اوكه نه؟

جواب: په دى كى څه تفصيل دى عمومًا نه سو ويلى چى صحيح نه دى اونه داچى صحيح دى. خلاصه داچى حتى الوسع دى غير مقلدين اماماں جوړنه سى ځكه چى په وجه دفساد دبعضو عقائدو دغير مقلدينو احتمال دلمانځه دفساددى. اوكه چيرى اتفاقًا يى په هغوى پسى لمونځ وكى نوپه حكم دصَلُّوا خلف كلّ برّ وفاجر الحديث. هغه لمونځ صحيح سو. فقط

درفع يدين والا امامت: **سوال**: (۱۰۲۹) كه چيرى حنفى په هغه امام پسى لمونځ وكړى څوك چى په لوړ آواز سره آمين وايى اورفع يدين كوى نولمونځ يې صحيح سو اوكه نه؟

جواب: لمونځ صحيح سو، په دى شرط چى څه خبره دلمونځ ماتونكى په امام كى ښكاره نه سى ([1]).

آمين بالجهر درست دى اوكه نه؟ **سوال**: (۱۰۳۰) حنفى مسلمانانو دپيش امام څخه پوښتنه وكړه چى آياموږ حنفيان هم آمين په لوړ آواز سره ويلى سو اوكه نه؟ نوامام صاحب وفرمايل چى هو! ويلى سى. آيا موږ يې ويلى سو؟

جواب: داجواب ددغه امام درست نه دى بلكى آمين كرار ويل پكاردى. څنگه چى دآيت: ادعوا ربكم تضرعًا وخفية ([2]) اودحديث اخفاءِ آمين څخه ثابت ([3]) دى، اودآمين بالجهر تاويل سوى دى چى ياپه غرض دتعليم دى كماثبت عنه ﷺ الجهر بالقرآءة فى بعض الصلوة التى يقرأ فيها سرًا. يامحمول دى پرابتداء باندى. فقط

([1]). وكره امامة عبد الخ ومخالف كشافعى لكن فى وتر البحر ان تيقن المراعاة لم يكره اوعدمها لم يصح وان شك كره (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الامامة مطلب فى الاقتداء بشافعى ونحوه ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۳). ظفير

([2]). سورة الاعراف ركوع ۷. ظفير

([3]). عن وائل بن حجرؓ قال صلى بنا رسول الله ﷺ فلما قرأ غير المغضوب عليهم ولا الضالين قال امين واخفى بها صوته رواه احمد. (آثار السنن، باب ترك الجهر بالتامين جلد اول ص ۹۲). ظفير

کم امام چي دحق تبليغ څخه بندول کوي، هغه امام جوړول څنګه دي؟ سوال: (۱۰۳۱) يو واعظ دقرآن اوحديث مطابق وعظ بيانوي. بل سړی امام دمسجد ورته وايي چي داسي وعظ مه وايه، ولی چي ته ټول مسائل واضح بيانوي، په دی سره موږ ته هيڅ نه راکول کيږي، څه دملايانو خلګو حق هم ساتي. وعظ کونکي دنورو خلګو څخه منع کوي. دبهشتي زيور مسائل نه مني. په داسي سړي پسي لمونځ کول جائزدي اوکه نه؟

جواب: وعظ کونکي ته دشريعت مسائل دفقهي کتابونو موافق بيانول پکاردي. دچا دويلو اوريدلو اوبدو ردو ويلو په وجهي سره دحقو مسائلو مفتٰی بها ضروريه وو څخه بنديدل نه دي پکار. اوکم سړي چي په دنياوي غرض سره حقاني واعظ دمسائل حقه مفتٰی بها ضروريه دبيانولو څخه بندوی، هغه په خطا باندی دی اوعاصي دی، امام جوړول دهغه مکروه دی اوپه هغه پسي لمونځ مکروه کيږي. داسي امام دشريعت مخالف دمعزولولو قابل (۱) دی. اوبهشتي زيو ديومعتبر عالم تصنيف کړی (کتاب) دی، دهغه مسائل کم چي مفتٰی بهادی دهغه په معتبروالی کی هيڅ شبه نسته. اوهيڅ حقاني عالم عموماً دهغه په مسائلو باندی اعتراض نسی کولی. باقي که چيری څه مسئله په هغه کی سهواً خلاف راجح ياغير مفتٰی بها ليکل سويده. دهغه تحصيح پخپله مؤلف علام اخته دی کوی. فقط

دظالم امامت: **سوال**: (۱۰۳۲) زيد اوعمر ديوخاندان دی. په دواړو کی دنياوي دښمني زياته سويده. عمر کمزوری دی اوزيد ډله اوپارټي لری. ددی وجه چي څه غواړی کوی يی، يوه ورځ عمر په جومات کی لمونځ کوی، زيد دخپلو ملګرو په ملګرتياکی ددروازی پرشا اوخوا ګيره (محاصره) واچوله. کله چي عمرفارغه سو اودمسجد فرش ته راغی نو عمر ته زيد ښکنځل کول شروع کړل. عمر پرديوال باندی وځغاستل او وتښتيدی، زيد ورپسي ملګری وځغلول اوراوی نيوی، وهل ټکول شروع سوه زيد دعمر ږيره وشکوله، دهمدغه ورځی څخه عمر دبيری په وجه دغه جومات ته دلمانځه دپاره نه ځی اوپه کور کی لمونځ کوی ياکله بل جومات ته ولاړسی اولمونځ وکی. دعمر لمونځ په زيد پسي درست دی اوکه نه؟ دزيد امامت څنګه دی؟

جواب: دزيد ظلم اوزياتي ظاهردی، په دی وجهي سره هغه فاسق دی. لائق دامامت جوړولو نه دی. ددی ټولو خبرو سره دعمر لمونځ په زيد پسي صحيح دی، ليکن په فاسق امام پسي لمونځ دټولو مقتديانو مکروه دی، دعمر لمونځ به هم مکروه (۲) وی. اوعمر ته

---

(۱). ويکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشى فى شرح المنية ان كراهة تقديمه اى الفاسق كراهة تحريم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفير [باقي]

دذکر سوی بیری په وجهی سره دغه جومات ته نه راتلل اوددغه جومات جماعت ترک کول درست دی لیکن حتی الوسع په بل جومات کی په جمعه کی شریکیدل پکاردی، دا عذر مطلقًا دجماعت پریښوولو نسی کیدی، البته که چیری دکور څخه دباندی په وتلو کی هم بیره دوهلو اوښکنځلو وغیره وی او دفساد اندیښنه وی نوعمر ته په کور کی لمونځ کول درست دی. (۱) فقط

دصحیح ویونکی په موجود ګی کی دغلط ویونکی امامت: **سوال**: (۱۰۳۳) دیوجومات امام قرآن شریف غلط وایی په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ بل حافظ موجود دی، دامام غلط ویونکی امامت صحیح یادرست دی اوکه دحافظ. امام غلط ویونکی په : اَلَمْ تَرَ کَیْفَ، سره تراویح ورکوی اوحافظ په دغه جومات کی بل ځای قرآن کریم ویل شروع کړل. په یووخت کی په دواړو جماعتونو کی کم یوجماعت صحیح سو. اوکم سړی چی په تراویحو کی دقرآن اوریدلو څخه انکارکوی هغه څنګه دی؟

جواب: دامامت دپاره ښه دفقهاوو دتفصیل مطابق اعلم او اقرأ وغیره دی. (۲) اوکم سړی چی په لمانځه کی په قرآئت کی داسی غلطی وکړی کمه چی لمونځ ماتونکی وی نو لمونځ به صحیح نه وی اوکه چیری هغه غلطی لمونځ ماتونکی نه وی نولمونځ صحیح دی، لیکن داضروری ده چی غلط ویونکی دی امام جوړنه سی. ولی چی ممکنه ده چی دهغه څخه څه غلطی دلمونځ ماتونکی واقع سی (۳). اوپه: اَلَمْ تَرَکَیْفَ سره تراویح ورکول درست دی. په دغه جومات کی دتراویحو بل جماعت دمخکی جماعت په موجودوالی کی درست نه دی. (۴) اوتخفیف دقرآئت دمقتدیانو درعایت په وجه ماموربه دی. بناءً علی هذا که چیری دمقتدیانو دپوره قرآن کریم اوریدلو همت نه وی نوپه : اَلَمْ تَرَ کَیْفَ سره تراویح وکی. اوپه اَلَمْ تَرَکَیْفَ سره پرتراویح کونکو باندی دی طعن ونه سی(۵). فقط

---

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) اما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه الخ بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰) ظفیر.

(۱). فلا تجب علی مریض ... خوف علی مالها ومن غریم او ظالم (درمختار) اوظالم یخافه علی نفسه اوماله (رد المحتار باب الامامة ج ۱ ص ۵۱۹). ظفیر

(۲). والاحق بالامامة تقدیما بل نصب الاعلم باحکام الصلوة فقط صحة وفساد الخ ثم الاحسن تلاوة وتجویدا للقرآءة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفیر

(۳). ولاغیر الالثغ به ای بالالثغ علی الاصح الخ فلایوم الا مثله ولا تصح صلاته اذا امکنه الاقتداء بمن یحسنه (در مختار) وفی الظهیریة وامامة الالثغ لغیره تجوز وقیل لا الخ وظاهره اعتماد هم الصحة الخ ینبغی له ان لایؤم غیره (رد المحتار باب الامامت ص ..... ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۱ – ۵۸۲). ظفیر

(۴). ولوصلی التراویح مرتین فی مسجد واحد یکره کذا فی فتاوٰی قاضیخان (عالمگیری مصری باب التراویح ص ۱۰۹ ج۱، ط. م. ج۱ ص ۱۱۲). ظفیر

دهغه زنا کار امامت چاچي توبه کښلي وي؟ سوال: (۱۰۳۴) يوسړي يوه نکاح سوی ښځه دچاچي خاوند ژوندی وو وتښتوله اوتردوو کالو پوري يې بې نکاح وساتله. بيا دهغې خاوند مړسو اودعدې څخه وروسته هغه سړي ددغه ښځې سره نکاح وکړه اوتوبه يې وکښله. نوامامت اواذان دهغه جائزدی اوکه نه؟ اوپه چا باندی چي داشبه وی چي دی زانی دی اوشاهدان باندی نه وی نو دهغه امامت جائزدی اوکه نه؟

جواب: که چيری دغه ښځی دخاوند دمرګ څخه وروسته دمرګ عده يعنی څلور مياشتی اولس ورځ پوره کړی اودهغه څخه وروسته ورسره دغه سړی نکاح وکړه نونکاح صحيح سوه، اودغه سړی دبل دښځی تښتولو په وجهی سره فاسق سو، زنا ثابته وی اوکه نه وی فاسق کيدل دهغه مسلم سوه. اوس که چيری هغه دزړه په صدق سره توبه وکاږی اوآئنده دداسی خرابو کارونو څخه منع سی اوپښيمانه سی نوامامت دهغه صحيح دی اولمونځ په هغه پسی بی کراهته درست دی. اواذان کول دهغه جائز (۱) دی. فقط

دشبهي په وجهي سره دجماعت اعاده اوپه هغه کی شرکت: **سوال**: (۱۰۳۵) امام ته په لمانځه کی شبه پيدا سوه چي څه فرض ياواجب ترك سوه. امام دوباره لمونځ ورکی نوکم مقتديان چي وروسته شامل سوی دی دهغوی لمونځ صحيح سو اوکه نه؟ ياداچي امام ته محض شبه وسی فرض ياواجب ترك نه وی دشبهي په وجهي سره يې لمونځ راوګرزوی نوکم مقتديان چي وروسته شامل سوه دهغوی لمونځ صحيح سو اوکه نه؟

جواب: که چيری دشبهي په وجهي سره لمونځ راوګرځول سو نوپه لمانځه کی دشامليدونکو نورو سړيانو لمونځ ونه سو هغوی ته بيا لمونځ کول پکار (۲) دی.

ددوهم رکعات په قومه کی تاخير: **سوال**: (۱۰۳۶) حنفی امام دسهار په لمانځه کی ددوهم رکعات په قومه کی دومره تاخير کوی چي شافعی مقتديان تقريبًا دعاءِ قنوت ختم کړی، آيا داعمل جائز دی اودحنفی مقتدی په لمانځه کی خوبه دڅه خرابی باعث نه وی. که چيری وی نو آيا په داسی امام پسی لمونځ کول پريږدو؟

جواب: امام ته رعايت د مقتدی شافعی مثلاً مستحب دی، ليکن تر هغه وخته پوری چي

---

(۵). واختار بعضهم فی کل رکعة وبعضهم سورة الفيل ای البداءة منها ثم يعيدها وهٰذا احسن (رد المحتار مبحث التراويح ، ط.س. ج۲ ص ۴۷). ظفير

(۱). قال رسول الله ﷺ التائب من الذنب کمن لاذنب له ، (مشکوٰة باب الاستغفار والتوبه ص ۲۰۲). ظفير

(۲). ولها واجبات لاتفسد بترکها وتعاد وجوبا الخ والمختار انه جابر للاول لان الفرض لايتکرر (درمختار) قوله المختار انه ای الفعل الثانی جابر للاول بمنزلة الجبر بسجود السهو وبالاول يخرج عن العهدة وان کان علی وجه الکراهة علی الاصح کذا فی شرح الاکمل علی اصول البزدوی (رد المحتار باب صفة الصلوة ص ۴۲۴ – ۴۲۶ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۵۶ – ۴۵۸ ، مطلب واجبات الصلوة) . ظفير

دخپل مذهب موافق دځه مکروه کار ارتکاب ونسی اوپه مذکوره صورة کی امام ته په قومه کی دومره طول کول چی تاخیرسجده من القومه دومره لازم سی چی موجب دسجده سهوی سی درست نه دی. لهٰذا امام ته داسی کول دمقتدیانو درعایت په وجه درست نه دی لیکن دحنفیانو مقتدیانو لمونځ صحیح دی البته په بعضو صورتونو کی دلمانځه دنقصان احتمال دی، لهٰذا ښه داده چی که چیری امام دافعل ترك نه کړی نوحنفیان دی دهغه اقتداء نه کوی. په درمختار کی دی لکن یندب للخروج من الخلاف لاسیمًا للامام لکن بشرط عدم لزوم ارتکاب مکروه مذهبه (۱) الخ . فقط

دمتکبر اوبدعتی امامت: **سوال**: (۱۰۳۷) زید دخپل ذاتی رعونت اوتکبر په وجه سره خپل ځان ډیر پاك لمنی اوداولی درجی صوفی اوعابد اوزاهد ګڼی، مېلو ته ځی سماع ته حلال وایی، دسودخور دکور ډوډی خوری اوداهم وایی چی ماته دخوب یامراقبی په ذریعه معلومیږی چی فلانی سړی منافق دی، دریمی، لسمی وغیره ته درست وایی. دقربانی څرمنی دخپل امامت په حق کی اخیستنل روا بولی، اوزکوٰة، سرسایه وغیره اخلی حالانکه په خپله صاحب دنصاب دی. دداسی سړی امامت څنګه دی. که چیری په ده پسی څوك لمونځ نه کوی نوګنهګار خوبه نه وی؟

جواب: دداسی سړی امامت مکروه دی ولی چی دی مبتدع اوجاهل دی لمونځ سره دکراهته پسی کیږی اوکه چیری په ده پسی لمونځ نه کوی نوهیڅ ګناه نسته. بلکی ښه دا ده چی په ده پسی دی لمونځ نه کوی. (۲) فقط

امام ته دشریعت پابینده کیدل پکاردی: **سوال**: (۱۰۳۸) کم صاحبان چی دجومات امامتی کوی هغوی دی دشریعت پابینده وی اوکه درواج؟

جواب: هغوی ته دشریعت پابینده کیدل پکاردی. کم رسم او رواج چی دشریعت څخه خلاف وی دهغه پابیندی حرامه ده که چیری امام دخلاف شریعت رواج پابیندی کوی او شریعت پریږدی نوهغه دامامت لائق نه دی، هغه معزولول پکار (۳) دی. فقط

دمستور الحال امامت: **سوال**: (۱۰۳۹) زید چی دیومشتبه حالت سړی دی چی دهغه په باره کی هیڅاته پته نسته چی دی په اصل کی دکم ځای اوسیدونکی دی، څه ذات یی

---

(۱). الدر المختار علی هامش ردالمحتار نواقض الوضوء ص ۱۳۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۱۴۷ . ظفیر

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق الخ ومبتدع (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

(۳). ویکره امامة عبد الخ وفاسق الخ ومبتدع (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

دی ځومره علم یې دی، اودکم چال سړی دی، اوورسره داچې کله دهغه ځخه پخپله پوښتنه وسی مثلاً داچې تاکم ځای تعلیم حاصل کړی دی نودهغه په جواب کی هغه مدرسه اسلامیه دیوبند ښیي. لیکن په تحقیقاتو سره داخبره غلطه اودروغ ثابته سویده. نوکه چیری داسی سړی دجمعی دلمونځ اواخترونو وغیره دپاره امام مقرر سی نوآیا دا جائز دی؟

جواب: که چیری دغه سړی په ظاهر حال صالح اولمونځ گذار، دمسائلو ځخه خبر وی نو که ځه هم په هرځای کی یې زده کړه کړی وی لمونځ په هغه پسی درست دی. اوپه حدیث شریف کی دی: صلوا خلف کل بر وفاجر الحدیث. یعنی په هریو نیك اوبدپسی لمونځ کوی. مطلب دادی چې لمونځ سره دکراهته په فاسق پسی هم کیږی که ځه هم اولی بالامامت عالم اوپرهیزگار وغیره دی. غرض داچې په هغه پسی په لمونځ کولو کی هیڅ حرج نسته. (۱) فقط

دمسبوق اقتداء درسته نه ده: **سوال**: (۱۰۴۰) په جماعت کی یوسړی په دوهم یادریم رکعات کی شریك سو. دجمعی ختمیدلو ځخه وروسته هم دغه مسبوق باقی پاته لمونځ پوره کوی، چې دوروسته ځخه نور کسان راغلل اوپه لا علمی سره یې په مسبوق پسی نیت وتړی. اودا وینایی وکړه چې تکبیر په آواز سره وایه موږ هم ورسره شریك سو. په همدی طریقی سره یې لمونځ پوره کی نودهغوی لمونځ صحیح سو اوکه نه؟

جواب: په هغه پسی دنورو اقتداء صحیح نه ده، دمقتدیانو لمونځ صحیح نه سو. کما فی الدر المختار لایجوز الاقتداء به الخ المسبوق ص ۴۰۱ جلد اول. (۲) فقط

کم گوډ چې دریدی نه سی دهغه اقتداء ځنګه ده؟ سوال: (۱۰۴۱) یوسړی گوډ دی دریدی نه سی په ناسته لمونځ کوی. که چیری هغه امام سی نو دمقتدیانو لمونځ (کم چې دهغه ځخه ښه دی اوپه ولاړه لمونځ کوی) وبه سی اوکه نه؟

جواب: په ناست پسی دولاړ لمونځ (۳) درست دی. لیکن دداسی گوډ ځخه بل امام ښه دی ځوك چې گوډ نه (۴) وی. فقط

---

(۱). الاحق بالامامة تقدیمًا بل نصبًا الاعلم باحکام الصلوٰة فقط صحةً وفساداً بشرط اجتنابه للفواحش الظاهره وحفظه قدر فرض الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۰ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفیر

(۲). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة مطلب فی احکام المسبوق ص ۵۵۸ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۹. ظفیر

(۳). وصح اقتداء متوضی لا ماء معه بمتیمم الخ وقائم بقاعدیرکع ویسجد لانه ﷺ اخر صلاته قاعدا وهم قیام (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۵۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۸). ظفیر

(۴). وکذالك اعرج یقوم ببعض قدمه فالاقتداء بغیر اولی (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱ ، ط. س. ج۱ =

دغلط ویونکي په خوا کې چې صحیح ویونکی راسي او لمونځ شروع کړي نوڅه حکم دی؟
سوال: (۱۰۴۲) یوسړی ناویونکی ځوك چې دقرآن کریم الفاظ په صحیح طور سره اداء کولی نه سی فرض لمونځ اداء کوی. که چیری یوبل صحیح ویونکی په همدغه ځای باندی دهغه څخه بیل لمونځ شروع کړی نوپه دواړو پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ ځوك چې قرآن کریم صحیح نسی ویلی په هغه پسی دصحیح ویونکی لمونځ صحیح کیږی اوکه نه ؟
جواب: دداسی سړی حکم دامی غوندی دی چې هغه دصحیح ویونکی امام کیدی نه سی اودصحیح ویونکی په موجودگی کې دهغه لمونځ نه صحیح کیږی. وحرر الحلبی وابن الشحنة انه بعد بذل جهده دائمًا حتمًا کالامی فلا یؤم الا مثله ولاتصح صلاته اذا امکنه الاقتداء بمن یحسنه الخ هذا هوالصحیح المختار فی حکم الالثغ وکذامن لایقدر علی التلفظ بحرف من الحروف اولایقدر علی اخراج الفاء الابتکرار الخ. درمختار ([1]). فقط
دجومات حق تلفی کونکی امامت: سوال: (۱۰۴۳) کم سړی چې امامت کوی اونور خدمت، خو دجومات حق تلفی کوی اوپخپله یې خوری، هغه دامامت قابل دی اوکه نه؟
جواب: کم سړی چې دجومات آمدن بغیر داستحقاق څخه په خپل صرف کی راولی هغه فاسق دی، امامت دهغه مکروه ([2]) دی. فقط
دبدشکله، چیچک مخی اوزکوٰة خور امامت: سوال: (۱۰۴۴) یوسړی کوڅه گرد دی. ددوکاندارانو هم کهاته لیکی. زکوٰة اخلی، په لمانځه کی یوه پښه لوړوی، چیچك مخی او بدشکله دی، مقتدیان ورپسی لمونځ نه کوی. په دی صورة کی په دغه سړی پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟
جواب: په دی ذکرسوو خبرو کی هیڅ خبره داسی ذکرسوی نه ده کمه چې مطلقًا موجب دعدم جواز دامامت اودکراهت دامامت وی. البته که چیری باوجود دصاحب نصاب کیدلو زکوٰة اخلی نودا بددی اوکه چیری هغه گوډ وی چې په بعضی قدم باندی دریږی نودهغه امامت یې هم مکروه لیکلی دی اوکه چیری څه بله خبره په دغه امام کی موجب دفسق وی یاهغه مبتدع وی نوامامت دهغه مکروه دی. باقی لمونځ دهغه بهر حال کیږی

= ص ۵۲۲). ظفیر
([1]). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة مطلب فی الالثغ ص ۵۴۴ – ۵۴۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۲ . ظفیر
([2]). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۲۰). ظفیر

(۱) لقوله ﷺ صلوا خلف كل بر وفاجر. الحديث الخ . فقط

په قيدي پسې لمونځ جائزدي اوكه نه؟ **سوال**: (۱۰۴۵) كه چيرې يو مسلمان حنفي په قيد كې وي نوپه قيدي پسې لمونځ جائزدي اوكه نه؟

جواب: په قيدي حنفي پسې لمونځ درست دي. قيدي كيدل دامامت دپاره مانع نه دي. فقط

ددروغو شاهدي وركونكي نابينا پسې لمونځ صحيح كيږي اوكه نه؟ **سوال**: (۱۰۴۶) يوړوند دلالچ (چل اوفريب) په وجهې سره ددروغو شاهدي وركوي اوپه طهارت اونجاست كې فرق نه كوي. په داسې ړوند پسې لمونځ كول جائزدي اوكه نه؟

جواب: كله چې دغه ړوند محتاط نه اوسي اودكبائرو دمرتكب كيدلوپه وجهې سره فاسق سو نودهغه امامت مكروه (۲) دي. فقط

دولد الزنا په اولاد پسې لمونځ درست وي اوكه نه؟ **سوال**: (۱۰۴۷) يوسړي حرامي وو دهغه نكاح دقرآن اوحديث دفرمان مطابق وسوه. دهغه دنطفې ښځه چې كم اولاد وسو په هغوي پسې به لمونځ درست وي اوكه نه؟

جواب: كه چيرې دهغه اولاد صالح اوعالم وي نوپه هغوي پسې لمونځ صحيح دي بلا كراهته، بلكې افضل اوښه دي اوپخپله هغه سړي ولد الحرام پسې هم درست دي بلا كراهته كله چې هغه پخپله صالح وي. قال الله تعالىٰ: وَلَاتَزِرُ وَازِرَةٌ وِّزرَ اُخْرٰى. (۳) الآية. فقط

دعنين اقتداء جائزده اوكه نه؟ **سوال**: (۱۰۴۸) په عنين (يعنې نامرده) پسې دغير عنين لمونځ درست دي اوكه نه؟

جواب: په عنين پسې دغير عنين لمونځ درست دي، ولې چې فقهاوو دعنين امامت ناجائز يامكروه هيڅ ځاى نه دي ليكلى اودكمو خلكو امامت يې چې ناجائز اومكروه ليكلى دي په هغوي كې يې عنين نه دي شماركړى. وګورى درمختار (۴) وهدايه وغيره. فقط

كم شاګرد چې دخپل استاذ مخالفت كوي دهغه امامت درست دي اوكه نه؟ **سوال**: (۱۰۴۹)

---

(۱). ويكره امامة عبد الخ وفاسق الخ ومبتدع (درمختار) وكذالك اعرج يقوم ببعض قومه فالاقتداء بغيره اولى (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱ ، ط. س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۲۰). ظفير

(۲). ويكره امامة عبد الخ وفاسق (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ص ص۵۲۳ ج۱). ظفير

(۳). سورة بنى اسرائيل ركوع ۲. ظفير

(۴). وګورى الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ج ۱ ص ۵۲۳ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۲۰. ظفير

زيد ديوجومات امام دی اودزيد يو اخنبی (دخور خاوند) دی، دهغه ځخه زيد دوه څلور سبقونه دعربی ويلی دی. دزيد اودهغه داخنبی په کورنيو خبرو کی جګړه وسوه اخنبی وايی چی زه ستا استاذ يم تازما مقابله وکړه په تاپسی لمونځ جائزنه دی ولی چی کله په شاګرد اواستاذ کی مخالفت وی نوپه شاګرد پسی لمونځ نه صحيح کيږی داصحيح ده اوکه نه؟

جواب: داخبره خوغلطه ده چی که چيری په استاذ اوشاګرد کی خلاف وی نوپه شاګرد پسی دی لمونځ جائز نه دی. البته بی وجهی ددينی علم داستاذ مخالفت اوعداوت کول اوتوهين کول معصيت دی. اوپه شامی کی دی: وقال الزندويستی : حق العالم علی الجاهل وحق الاستاذ علی التلميذ واحد علی السواء الخ وحق الزوج علی الزوجة اكثر من (١) هذا الخ ددی حاصل دادی چی دعالم حق په جاهل باندی اوداستاذ حق په شاګرد باندی برابردی اودخاوند حق دهغه په ښځی باندی ددی ځخه زيات دی. فقط

دعلم غيب قائل اواحمد رضا په معتقد پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ سوال: (١٠٥٠) کم سړی چی (دغير الله دپاره) دعلم غيب قائل وی او احمد رضا ته عقيده لری يايی مريدوی په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: دغه سړی مبتدع دی، په هغه پسی لمونځ مکروه تحريمی دی كما فی الشامی: واماالفاسق فقد عللوا كراهة تقديمه بانه لايهتم لامردينه وبان فی تقديمه للامامة تعظيمه وقد وجب عليهم اهانته شرعًا ولا يخفی انه اذا كان اعلم من غيره لا تزول العلة الخ فهو كالمبتدع تكره امامته بكل حال بل مشی فی شرح المنية علی ان كراهة تقديمه كراهة تحريم لماذكرنا (٢) الخ ص ٣٧٢ جلد اول شامی ، ليکن که چيری په هغه پسی په لمونځ نه کولو کی دفتنی انديښنه وی ياجماعت فوت کيږی، نوپه هغه پسی دی لمونځ وکړی ځنګه چی په درمختار کی دی: هذا ان وجد غيرهم والا فلا كراهة ، بحر، وفی النهر عن المحيط صلی خلف فاسق او مبتدع نال فضل الجماعة الخ اوپه شامی کی دی: قوله نال فضل الجماعة : افاد ان الصلوٰة خلفهما اولی من الانفراد (٣) الخ. فقط

دروح نبوی متعلق عقيده اودهغه امامت: سوال: (١٠٥١) يوامام دمسجد وايی چی روح پُرِ فتوح دفخر عالم ﷺ په روضه انور کی ياپه مقام قرب دخداوند عالم کی دی ليکن هغه ديو مسلمان کورته يادميلاد دمبارك ذکرپه وخت کی نه حاضريږی. اودعامو مسلمانانو

---

(١). رد المحتار مسائل شتی ص ٢٢٠ ج٥ تحت قوله وهم اولو الامر علی الاصح ، ط.س. ج٢ ص ٧٥٢ . ظفير
(٢). رد المحتار باب الامامة جلد اول ص ٥٢٣ ، ط.س. ج١ ص ٥٢٠ . ظفير
(٣). رد المحتار باب الامامة جلد اول ص ٥٢٥ ، ط.س. ج١ ص ٥٢٢ . ظفير

متعلق هم هغه داوايي چې روح يې په مقام عليين کې درج اومقام دهغوی عالم برزخ دی، دهغوی کورونو ته په راتللو سره څه کاردی، اوپه دليل کې دا آيت پيش کوی: اَللّٰهُ يَتَوَفَّى الْاَنْفُسَ الخ. او داولياوو دقبرونو څخه استمداد طلب کولوته ناجائز وايي اووايي چې الله ﷻ فرمايي چې اهلِ قبور داوريدلو طاقت نه لري: وما انت بمسمع من فی القبور. اوکله چې هغه ته څوك داجواب ورکړي چې يوسړی دحضرت عائشې رضي الله عنها په خدمت کې عرض وکی چې حضور ﷺ سماع موتٰی فرمايلې ده. نوامام صاحب داجواب ورکوی چې حضرت عائشې رضي الله عنها هغه سړی ته فرمايلې وه چې ته په رسول الله ﷺ باندې دروغ وايې. اوداحديث دبخاری ښيي. دکم امام چې داسې عقيده وی په هغه پسې لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: دامام مذکور عقيده په باره دروح مبارك دحضور ﷺ اوارواح دمؤمنينو کې صحيح ده، اواستمداد دقبرونو څخه هم درست نه دی. اوپه سماعِ موتٰی کې بيشکه حضرت عائشې رضي الله عنها صديقې انکار کړی دی اود: مَا اَنْتُمْ بِاَسْمَعَ مِنْهُمْ تاويل يې په ما اَنْتُمْ بِاَعْلَمَ مِنْهُمْ سره فرمايلی دی، اودهمدې آيتونو: اِنَّكَ لَاتُسْمِعُ الْمَوْتٰى او وَمَا اَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُوْرِ څخه يې استدلال فرمايلی دی اوهمدا مذهب مشهور دامام ابو حنيفه رحمه الله دی. [1] غرض داچې په امام مذکور پسې لمونځ صحيح دی، څه کراهت وغيره پکښې نسته. فقط

<u>په غلطه عقيده باندې درد کوونکی امامت</u>: **سوال**: (۱۰۵۲) امام صاحب وايي چې کم سړی داعقيده لري چې زه به تش په محفل ميلاد کولو سره وبخښل سم اولمونځ زکوٰة وغيره به نه اداء کوم، نو داعقيده باطله ده بلکې الله ﷻ به دفرائضو ترك کونکی په دوږخ کې اچوی. داخبره درسته ده اوکه نه؟ اوپه داسې عقيدې والا پسې لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: داقول دامام مذکور صحيح دی. دلمانځه، روژې اوزکوٰة فرائض پريښوول اود ميلاد شريف په مجلس کولو سره دمغفرت اوبخښنې اميد لرل باطل خيال اوفاسده عقيده ده. باقی په قطعی طور سره داويل چې دهغه مغفرت به نه کيږی صحيح نه دی، څنګه چې الله ﷻ فرمايلی دی: اِنَّ اللهَ لاَ يَغْفِرُ اَنْ يُّشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَادُوْنَ ذَالِكَ لِمَنْ يَّشَاءُ [2]. ماسوا

---

[1]. قال ابن همام فی شرح الهداية اعلم ان اکثر مشائخ الحنفية علی ان الميت لا يسمع علی ما صرحوا به فی کتاب الايمان ؒ مردود من عائشة رضي الله عنها قالت کيف يقول رسول الله ﷺ ذلك والله تعالی يقول وما انت بمسمع من فی القبور انك لا تسمع الموتٰی ؒ (مرقاة شرح مشکوٰة باب فی حکم الاساریٰ ص ۲۴۲ ج۲) . ظفير

[2]. سورة النساء، رکوع ۷. ظفير

دکفر اوشرك څخه دټولو ګناهونو مغفرت کیدی سی که چیری الله ﷻ وغواړی، ها! قاعده داده چی دفرائضو تارك او دکبائرو مرتکب به په قدر دګناهونو په دوږخ کی اچول کیږی اوپه آخره کی به یی نجات کیږی. لیکن که چیری حق تعالٰی څوك همداسی بخښل وغواړی نووبه یی بخښی دوعید څخه خلاف کیدی سی. هکذا فی الکتب المعتبره. فقط

دلا مذهبه امامت: **سوال**: (۱۰۵۳) دیو سړی سره دمذهب ذکر کیدی، هغه ته مو مجموعه مولود تصنیف دمولانا اشرف علی صاحب وښووی په کم کی چی آیتونه اواحادیث موجود دی. ذکرسوی سړی دذکرسوی کتاب په باره کی څو واره دا الفاظ وویل چی زه په دی کتاب باندی متیازی کوم. په ډاګه یی دا الفاظ وویل. په داسی سړی پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ اودغه سړی ګنهګار دی که کافر. اوڅوك چی هندوان اومسلمانان برابر ګڼی دهغه په باره کی څه حکم دی؟

جواب: دغه سړی فاسق اوعاصی دی. ولو لا احتمال التاویل لحکم بکفره. اوپه داسی لا مذهبه پسی لمونځ درست نه دی. اوکم سړی چی هندوان اومسلمانان یوشان ګڼی هغه هم ګنهګاردی. اوکه چیری کفر اواسلام یوشان ګڼی نوکافر دی. غرض داچی دداسی سړی دصحبت څخه ځان ساتل لازم (۱) دی. فقط

دفاتحی خلف الامام قائل پسی لمونځ جائزکیږی اوکه نه؟ **سوال**: (۱۰۵۴) محمود دفاتحی خلف الامام عامل دی، اودرفع الیدین اوآمین بالجهر داهل جماعت په لمانځه کی څه حرج کیږی اوکه نه؟

(**۱۰۵۴**\ ۲) دفاتحی خلف الامام اورفع الیدین اوآمین بالجهر عامل که چیری پخپله جمعه ورکوی نوآیا داهلِ جماعت په لمانځه کی دقرآن اوحدیث په روسره څه حرج کیږی اوکه نه؟

جواب: (۱) صرف په دی عمل سره خوداهل جماعت په لمانځه کی هیڅ حرج اوضرر نه کیږی لیکن په دی زمانه کی چونکی ددی عمل کونکی اکثره هغه خلګ دی څوك چی ددین دامامانو مقلد نه دی اومحض دخپلو خواهشاتو موافق داحادیثو په معنٰی ځان پوهوی اوپه هغه باندی عمل کوی. ددی وجه په اکثرو احکاموکی دمخالفت نوبت راځی په دی وجهی سره حرج اوضرر کیږی (۲).

---

(۱). وان انکر بعض ماعلم من الدین ضرورة کفر بها الخ فلایصح الاقتداء به اصلا (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص **۵۲۵** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۶۱ - ۵۶۲**). ظفیر

(۲). وکذاتکره خلف امرد ؒ ومخالف کشافعی لکن فی وتر البحر ان یتقن المراعاة لم یکره اوعدمها لم یصح =

(۲) دداسی سړی امامت فی نفسه جائزدی، لیکن دبعضو خارجی وجوهو په وجهی سره ورته ناجائز ویل کیږی. (۱) فقط

دغیر مقلد امام جوړول څنګه دی؟ سوال: (۱۰۵۵) محمود دحدیث نبوی په مخکی په اجتهادی مسائلو باندی عامل نه دی، لیکن دحدیث نبوی په عدم موجودګی کی داجتهادی مسائلو قائل دی. نو دداسی سړی امامت جائزدی اوکه نه؟

جواب: دداسی سړی امامت فی نفسه جائزدی خوچونکی په دی زمانه کی چی کم خلګ دائمه اربعه وو تقلید نه کوی اوپه خپل ګمان کی پخپله په حدیث باندی دعمل کولو دعویدار دی دهغوی بعضی افعال داسی دی کم چی دلمانځه مفسد ګرځی. مثلاً هغوی په لوټی سره اودس نه وچوی اوپه دی زمانه کی دقطری راتلل عمومًا یقینی سوی دی، ددی دپاره دداسی خلګو پرتوګونه اکثره ناپاك وی. په دی وجه دی ددوی دامامت څخه احتراز وسی.

دامام فاسق کیدلو په صورة کی جمعه بیله وسی اوکه نه؟ سوال: (۱۰۵۶) په کم ښار کی چی صرف یو جومات وی اودهغه امام فاسق وی نوحنفیان خلګ خپل جماعت بیل قائم کړی اوکه په هم هغه پسی لمونځ وکړی، شرعًا څه حکم دی؟

جواب: دجماعت دتفریق څخه دابنه ده چی هم په هغه پسی لمونځ وسی، څنګه چی یی په درمختار کی دنهر څخه نقل کړی دی: وفی النهر عن المحیط صلی خلف فاسق اومبتدع نال فضل الجماعة. (۲) اوبله جمعه کول بد دی. فقط

په غیر محرمو ښځو کی دکښېنستونکی سړی امامت: سوال: (۱۰۵۷) کم سړی چی امام وی اوپه غیر محرمو ښځو کی کښېنی، په هغه پسی لمونځ کول څنګه دی؟

جواب: داسی امام کم چی په غیر محرمو ښځوکی کښېنی یعنی فاسق وی په هغه پسی لمونځ مکروه (۳) دی (دغیر محرموپه سلسله کی یی لیکلی دی: فان خاف الشهوة اوشك

وان شك كره (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة مطلب فی الاقتداء بشافعی ونحوه ص ۵۲۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲). ظفیر

(۱). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

(۲). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱. علامه شامی لیکلی دی: افاد ان الصلاة خلفهما اولی من الانفراد. لکن لاینال کماینال خلف تقی ورع لحدیث من صلّی خلف عالم تقی کانما صلّی خلف نبی (ردالمحتار ایضًا، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲). ظفیر

(۳). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

امتنع نظره الی وجهها فحل النظر مقید بعدم الشهوة وهٰذا فی زمانهم واما فی زماننا فمنع من الشبابة، (الدر المختار علی هامش رد المحتار، کتاب الحظر والاباحة. فصل فی النظر والمس ص ۳۵۲ ج۵ ظفیر)

دباغوان اونانبای وغیره امامت: **سوال**: (۱۰۵۸) کم امام چی تنخواه داروی، دجولا قوم ثخه وی، یاباغوان، یانانبای یاحجام وی نوپه داسی خلګو پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: په امام تنخواه دار پسی لمونځ بغیر کراهته درست دی اوجولا اوحجام اونانبای اوباغوان وغیره که دهریو قوم ثخه وی چی صالح اومتقی وی اودلمونځ دمسائلو ثخه خبروی نوپه هغه پسی لمونځ بی کراهته جائزدی بلکی شیخ، سید وغیره که چیری فاسق وی نودهغوی ثخه ښه دی کماقال الله تعالیٰ: اِنَّ اکرَمَکُمْ عندالله اتقکم، الاٰیة. (۱) فقط

ددرواغجن سړی امامت: **سوال**: (۱۰۹۵) زید دښار قاضی وو اودجمعی اواخترونو لمونځ به یی هم ورکوی. په ښارکی دننه دزید دکورسره نژدی یوقبرستان وو اودهغه سره متصل دیوهندو کنبت دی، هندو دهغه احاطه کول وغوښتل. زید چونکی دحکومتی اداري غړی (ممبر) دی هغه دتعمیر اجازه ورکړه. دغه هندو وروسته دحاصلیدلو داجازی ثخه هغه قبرستان وکیندی اوپه کنبتوکی یی شاملول وغوښتل اوزیدسره ددی چی دقبرستان ثخه خبر وو دتعمیر اجازه یی ورکړه. خبره عدالت ته ورسیده، هلته زید ددی خبری په دروغو شهادی ورکړه چی دلته قبرستان نسته. غرض داچی بالکل یی دقبرستان ثخه انکار وکی اوپه همدی وجهی سره هغه قبرستان هندو ته ورکول سو. په دی صورة کی زید امام جوړول اوپه هغه باندی نکاح تړل درست دی اوکه نه؟

جواب: په دی صورة کی زید فاسق دی، هغه امام جوړول اوپه هغه باندی نکاح خوانی کول اوهغه مقتداء ګڼل درست نه دی اوپه هغه پسی لمونځ مکروه تحریمی (۲) دی. فقط

دچاچی راسته لاس وچ وی اوټول کار په چپه لاس سره کوی دهغه امامت: **سوال**: (۱۰۲۰) اگر کسی شخص را یدِ یمنٰی خشك شده محض بیکار شده باشد وکلوخ واستنجاء ومضمضه واستنشاق ووضو واکل وشرب وغیره افعال حمیده وقبیحه بید یسرٰی می نماید وطبائع ناظرین ازو متنفر می شوند این چنین شخص قابل امامت هست یانه ؟

جواب: امامت این چنین شخص مکروه تنزیهی یعنی اولی است اگر مقتدیان ازو تنفر کنند: فی الشامی وکذا اعرج یقوم ببعض قدمه فالاقتداء بغیره اولی وکذا اجزم ومجبوب وحاقنٌ ومن

---

(۱). الحجرات . ظفیر

(۲). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (درمختار) بل مشی فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ - ۵۶۰). ظفیر

له يد واحدة الخ والظاهر ان العلة النفرة الخ (۱). فقط

دبدو کلماتو ویونکی امام کیدل ښنګه دی؟ سوال: (۱۰۲۱) که چیری یو مسلمان حافظ دقرآن دلمانځه اوروژی پایبند دیوښو مسلمانانو په مخکی په لوړ آواز سره نوم واخلی اووایی چی که چیری خدای ﷻ دفلانی مولوی مردود په وجهی سره جنت راکوی نوزه به یی هیڅکله قبول نه کړم بلکی ددی خبیث په عوض کی ددوزخ خواهشمند یم. اومولوی موصوف پرکم باندی چی لفظ دمردود وویل سو داسی په ټولو صفتونوموصوف وی چی دنیمی دنیا خلګ یی ښه ګڼی اواعتقاد ورسره هم لری. داسړی دکمی ګناه مرتکب سو او په ده پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: معصیت کیدل ددی ښکاره دی اوپه داسی کلماتو کی بیره دکفر ده، دتوبی کولو څخه بغیر په ده پسی دلمانځه کولو څخه احتراز وکی اوکه چیری دی ملا وی نوددی حدیث مصداق دی: ان من شر الشر شرار العلماء (۲). چی دټولو څخه بدتر شریر علماء دی. نوچاته چی حضور ﷺ بدتر وفرمایی. نوهغه ته بدتر ویل بی ځایه نه دی. فقط

په معذور پسی دغیر معذورینو لمونځ درست نه دی: سوال: (۱۰۲۲) زید ته دبادو عارضه ده اوهغه خپل لمونځ پوره نسی کولی که چیری سنت په اوداسه کی وکړی نوفرض وغیره نسی کولی. که چیری څوك بل سړی ددی قابل نه وی چی امامت وکړی نوزید امام کیدی سی اوکه نه؟

جواب: که چیری هغه دمعذور درجی ته رسیدلی وی نو دهغه امامت دغیر معذورینو دپاره صحیح نه دی. او دمعذور تعریف ابتداءًا دادی چی دلمانځه په ټول وخت کی ورته دومره وخت پیدا سی چی اودس وکړی اوفرض لمونځ بغیر ددغه حدث څخه اداء سی. نو که چیری هغه داسی سوی وی نوپه هغه پسی به دغیرمعذورینو لمونځ نه صحیح کیږی. (۳) فقط

داصطلاحي وکیل امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۱۰۲۳) یوسړی مولوی دلمانځه روژی پایبنده دی خودهغه کسب وکالت دی. ددروغ اورشتیا هرقسم مقدمو پیروی کوی، ددی څخه علاوه حرفونه په قرآئت کی اداء کولی نسی بلکی په بعضی ځای کی دولاړ اوپروت حرف هم لحاظ نه صحیح کیږی. دصاد په ځای سین اودضاد په ځای دال اداء کوی. داسی سړی دامامت لائق دی اوکه نه؟

---

(۱). مشکوٰة کتاب العلم ص ۳۷ فصل ثالث. ظفیر

(۲). ولاطاهر بمعذور (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۸). ظ

(۳). ولاطاهر بمعذور (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۸). ظ

جواب: داسی سړی دامامت لائق نه دی، ولی چی دامامت دپاره اولاً دلمانځه دمسائلو څخه خبر کیدل اودقرآن کریم صحیح ویل ضروری دی. ثانیًا دامام صالح اومتقی کیدل ښه دی. نودغه سړی کم چی دخلاف شرع احکامو مرتکب دی اودباطل تائیدکوی اوقرآن شریف صحیح نه وایی دی دامام جوړولو لائق نه دی. (۱) فقط

دفاسق پیر امامت جائز دی اوکه نه؟ **سوال**: (۱۰۲۴) یك پیر امام مسجد است روزی یك مقتدی ازو پرسید که امروز بکدام کار رفته بودید؟ جواب دادکه امروز یك خوگ راختم قرآن بود درانخانه ختم قرآن خوانده ام وآن خوگ دیگر خوگان جمع نمود آن نیز ختم قرآن خواندند آن صاحب ختم عین خوگ است وصاحبان ختم بغیر من خوگان اند. این چنین پیر چه حکم دارد ونماز خلف او جائز است یا چه ؟

جواب: این چنین پیر یا وه گو لائق مقتدا بودن وامام شدن نیست نماز خلف چنین کس مکروه است وحسب تصریح فقهاء آن کراهت تحریمی است: لان فی جعله امامًا تعظیمه وتعظیم الفاسق حرام، پس باید که آن امام رامعزول کنند وکسی دیگر صالح خبر مسائل نماز را امام مقرر کنند (۲). فقط

څوک چی په میلاد کی نه شریکیږی دهغه امامت: **سوال**: (۱۰۲۵) یوسړی دوهابی فرقی دحنفیة اهل سنت والجماعت دجومات دیوڅو ورځو څخه امام دی، په حُسنِ اتفاق سره دغه جومات ته دوو عالمانو واعظانو تشریف راوړی اوپه وعظ کی یی درسول الله ﷺ حمد اوثنا بیان کړه. دجومات امام په هغوی پسی لمونځ کول پرینښوول. هم دغه شپی ته یو سړی پرخپل کور باندی په راتلونکی مولوی صاحبانو باندی دمولود شریف مجلس وکی. دجومات امام پکښی شامل نه سو. او دذکر سوی امام پلار به په ډوډئ باندی فاتحه ورکول بد ګڼل. نوپه دی صورة کی په داسی سړی پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: داصحیح ده چی دنن صبا په مجلس دمیلاد شریف کی چونکی ډیری ناجائزی خبری شاملی دی، ددی وجه په دی کی شرکت جائزنه دی. مثلاً ضعیف اوموضوع روایات بیانیدل، اودحضور ﷺ دولادت دذکر کیدلو وخت کی دقیام خاص والی کم چی ثابت نه

---

(۱). والا حق بالامامة تقدیما بل نصبا الاعلم باحکام الصلوة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة وحفظه قدر فرض وقیل واجب وقیل سنة ثم الاحسن تلاوةً وتجویدا للقرآة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۷). ظفیر

(۲). واما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لایهتم لامر دینه وبان فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقد وجب اهانته شرعًا الخ بل مشٰی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تریحم لما ذکرنا (رد المحتار باب الامامة ص۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۰). ظفیر

دی، همدغه رکم ډیر کارونه په دی کی ناجائز دی کم چی دحضرت مولانا گنگوهی قدس سره اوحضرت مولانا احمد علی سهارنپوری دفتوٰی څخه ښکاره دی، کمه چی چاپ سوی اوشائع سویده، هغه ضرور وگوری. اوپه ډوډی باندی فاتحه هم بی دلیله ده ددی هیچیری ثبوت نسته. په دی وجهوسره به دجومات امام یادهغه پلار دفاتحه خوانی څخه اودمیلاد شریف په مجلس کی دشرکت کولو څخه احتراز کړی وی نودا خبره موجب دطعن نه ده. فقط

دعرس کونکی اوسینما کتونکی امامت: **سوال**: (۱۰۲۲) کم عالم چی سینما یاعرس وغیره ته ځی په هغه پسی لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟

جواب: په هغه پسی لمونځ مکروه (۱) دی؟ فقط

په سود قرض اخستونکی او دشیعه گانو سره دتعلق ساتونکی امامت: **سوال**: (۱۰۲۷) یو سړی په سود قرض اخلی اوکمه معامله چی دشیعه گانو، سنیانو وی په هغه کی په هر شان دشیعه گانو امداد کوی اودسنیانو مخالفت کوی داسی سړی امام مقررول اوپه هغه پسی لمونځ کول څنگه دی؟

جواب: داسی سړی لائق دامام جوړولو نه دی اولمونځ په هغه پسی مکروه دی. (۲)

دږیری خلاف قولاً او عملاً دمظاهره کونکی امامت: **سوال**: (۱۰۲۸) یو مولوی صاحب دیو جومات امام اوخطیب دی. محدث اوطبیب دی. ږیره کونډی ساتی اوپه اثبات دمدعا کی وایی چی ږیره ساتل دیو صحیح واجب العمل حدیث څخه ثابت نه دی. خریل یا دموټ څخه زیات پرې کول حرام خوځه کړی چی مکروه تحریمی هم نه دی اوکله کله دجوش اوجذبی په وخت کی داهم وایي چی دږیری خریونکو دوستانو سردار او پیشوا یم. ږیره خریل یاپرې کول حرام دی یامکروه. قبضه دیو حدیث څخه ثابته ده اوکه نه؟ او داسی سړی امامت درست دی اوکه نه؟

جواب: په صحیح حدیث کی دږیری اوږدولو اوساتلو حکم دی لکه څنگه چی دمسلم په حدیث کی دی: عشر من الفطرة قص الشارب واعفاء اللحية (۳). الحديث ددی څخه دږیری لنډول حرام ثابت سو. او فقهاوو ږیره خریل او دموټی څخه کمه لنډول حرامه لیکلی ده: كما فى الدر المختار ولذا يحرم على الرجل قطع اللحية الخ. والسنة فيها

---

(۱). وكره امامة العبد والاعرابي والفاسق والمتبدع (كنز) والفاسق لامر دينه (البحر الرائق باب الامامة ص ۳۲۹ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۳۴۸). ظفير

(۲). ويكره تقديم العدة ؒ والفاسق لانه لايهتم لامردينه (هدايه باب الامامة ص ..... ج۱). ظفير

(۳). قال رسول الله ﷺ اوفروا اللحى (مشكوٰة باب الترجل ص ۳۸۰). ظفير

القبضة (۱) الخ. نومعلومه سوه چې ږیره دموټ څخه کمه لنډول یاخریل حرام دی. او د دغه سړي داوینا چې ږیره ساتل دهیڅ صحیح حدیث څخه ثابت نه دی اوخریل اودموټ څخه کم لنډول حرام اومکروه نه دی بالکل غلطه ده، اوامامت ددغه سړي مکروه تحریمي دی ولې چې دی فاسق دی اوامامت دفاسق مکروه تحریمي دی کذا في الشامي (۲) فقط

چې په مقرر وخت باندې امام راونه رسيږي نوڅه دې وسي؟ سوال: (۱۰۶۹) په کم ځای کې چې امام مقرر دی اودلمانځه وخت هم مقرر دی که چیری امام په څه وجه سره په وخت باندی رانه سي نوڅه دې وسي؟

جواب: په داسې حالت کې چې ترڅومره پوری مناسب وی او دمقتدیانو حاضرینو سره وخت وی دامام انتظاردې وسي اوکله چې حاضرینو ته حرج وی نو انتظار نه کول هم درست دی اودانتظار ګنجائش ترهغه وخته پوری دی چې وخت مکروه نسي (۳). فقط

غیر مقلد څنګه دي او دهغوی امامت جائزدی اوکه نه؟ سوال: (۱۰۷۰) کم خلګ چې آمین بالجهر وايي اورفع یدین کوی اوپه سینه باندی لاسونه تړی اوپه امامانو کی دچا تقلید نه کوی دوی څنګه دي؟

جواب: دعامي دپاره تقلید دیو امام ضروري دی، کنی دخپلې رایې چلولو او دخواهشِ اتباع په وجهې سره اکثره ګمراه کیږي څنګه چې دموجوده زمانې دغیر مقلدینو احوال لیدل کیږي. لوی لوی عالمان هم دمجتهدینو دتقلید څخه مستثنٰی سوی نه دی، ائمه حدیث، ائمه فقه ته وګوری چې ټول په ټوله مقلدین تیر سوی دي. موږ ګورو چې غیر مقلدین په ژبې سره خودعوٰی دعمل بالحدیث والقرآن کوی لیکن داسې متبع وی چې داجماع (۴) دمخالفت هم پروا نه کوی، محرمات شرعیه په خود رایې سره حلالوي. په (۵) عقائدو کې دسلفو څخه خلاف خبرې راباسي. بعضې متعې (۶) ته جائز وايي.

---

(۱). الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الحظر والاباحة فصل في البيع ج۵ ص۳۵۹، ط.س. ج۱ ص۴۰۷.

(۲). واما الفاسق فقد عللوا كراهة تقديمه الخ بل مشٰى في شرح المنية على ان كراهة تقديمه كراهة تحريم (رد المحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۰). ظفير

(۳). ويجلس بينهما بقدر مايحضر الملازمون مراعيا الوقت الندب الا في المغرب الخ (الدر المختار على هامش رد المحتار باب الاذان ص .... ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۳۸۹). ظفير

(۴). وګورئ عرف الجادی ص ۳ اجماع چيزی نيست ، وهدية المهدی ص ۸۲ ج۱ وص۸۳ ، وبدور الاهلة اودليل الطالب وروضه نديه وغيرها من كتب اهل الحديث.

(۵). ددی دپاره دهدية المهدی جزء اول مطالعه کول پکاردی .

(۶). وګورئ مقاصد الامامه اورساله عقائد فاسده مصنفه اهل حديث واخبار اشاعة السنة وغيرها وهدية =

بعضی دځلورو ښځه دزیاتو ښځو (۱) سره په یو وخت کی نکاح ته جائز وایی. بعضی مطلقه ثلاثه (۲) په کلمه واحده بې له حلالوالی نکاح اورجعت جائز ګنی، سلفو صالحینو ته بدرد ویل ددوی شعاردی. (۳) داسی خلګ په اهل سنت والجماعت کی داخل نه دی اولمونځ په دوی پسی مکروه تحریمی دی. البته دکمو غیر مقلدینو اختلاف چی صرف په فرعی مسائلو کی دی هغوی په اهل سنت والجماعت کی داخل دی اولمونځ په هغوی پسی بشرط مراعاة فی مواقع الاختلاف درست اوصحیح دی. والله تعالی اعلم

په ناجائز طور باندی دحق خوړونکی امامت درست دی او که نه؟ سوال: (۱۰۷۱) زید دیو جومات امام دی، اوجبراً دخپل ګاونډی حق خوړل غواړی، اودکور دروازه مخ ته وړاندی کوی اوخپل صحن زیاتول غواړی او ددروغو دقبضې ثابتولو دپاره قسم اخلی. آیا دا قسم درست دی اوکه نه؟ اوپه هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

جواب: دسوال دصورة څخه معلومه سوه چی زید په دروغ قسم اخستی دی او دبکر حق یی خوړلی دی، اومبتدع هم دی. دداسی سړی امامت مکروه تحریمی دی. کما فی الشامی: فهو کالمبتدع فتکره امامته بکل حال، بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم لما ذکرنا (۴). فقط والله تعالی اعلم

څوک چی نوی مسلمان داختر په لمانځه کی شریکیدلو ته نه پریږدی هغه څنګه دی، دهغه امامت جائزدی اوکه نه؟ سوال: (۱۰۷۲) ددین علماء څه فرمایی دداسی سړی اقتداء او دکفر اواسلام په نسبت څوک چی یو غریب نوی مسلمان سند یافته کمینه اورذیل ګنی او داختر په ورځ یی دمسلمانانو دجماعت څخه باسی اوپه دغه مجمع کی یی لمونځ ته نه پریږدی بلکی په ټولو جوماتونو کی یی لمونځ ته نه پریږدی؟

(۲) کم خلګ چی تعصباً دشاهی عیدګاه درونق دخرابولو دپاره دګورستان په جومات کی لمونځ کوی دداسی حضراتو داقتداء متعلق څه حکم دی؟ اوکه چیری په یو ښار کی داختر لمونځ دوه ځایه کی کیږی یو دقبرستان په جومات کی دکم پیش امام چی مخکی ذکرسوی صاحب وی اوبل ځای په عیدګاه کی کیږی، کم امام صاحب چی دائم السکر او

= المهدی ص ۱۱۲ ج۱). ظفیر

(۱). وګوری ظفر اللاضی بما یجب فی القضاء علی القاضی ص ۱۴۱ مؤلفه نواب صدیق حسن خانصاحب نقلا عن وبل الغمام للشوکانی.

(۲). وګوری عرف الجادی ص ۱۲۳ وغیرها. کتب اهل حدیث.

(۳). وګوری افادة الشیوخ والبنیان المرصوص وغیرها کتب اهل حدیث. مهدی

(۴). رد المحتار باب الامامة ج ۱ ص ۵۲۳، ط. س. ج۱ ص ۵۲۰. ظفیر

دطلاق اوعدی څخه بغیر په حالت دحمل کی داجرت په طمع دښځی نکاح دبل سړی سره دتړلو عادی اومجوز وی په داسی موقعه باندی دمذکوره بالا وجوهاتو په وجه اوبل درفع فساد په غرض اوبل په دی خیال چی: هیچ آفت نرسد گوشه تنهایی را، په خپل جماعت سره په ښارکی په دریم ځای کی لمونځ کوی نودا لمونځ جائزدی اوکه نه؟ اودا لمونځ دهغه ددریم لمونځ خطبه دریاست درئیس په حق کی سپیره اوضروری ده اوکه بختوره اومحموده؟ او ددی لمونځ دمنحوس اومضر ښوونکی دپاره په شریعت کی څه حکم دی؟

جواب: (۱) دهیڅ یومسلمان خواه که هغه قدیم الاسلام وی یانوی مسلمان، بی وجهی تحقیر اوتذلیل کول او دجومات څخه ایستل حرام اوناجائز دی. مرتکب دداسی کارونو فاسق دی، لمونځ په هغه پسی مکروه دی.

(۲) عیدگاه پریښوول اودقبرستان په جومات کی داختر لمونځ اداء کول مکروه دی. په خپلو کی داختلاف اوشقاق اونفاق څخه پرهیز کول لازم دی. په حدیث شریف کی دی: صلوا خلف کل بر وفاجر. په فاسق پسی لمونځ که څه هم مکروه دی لیکن دتفرقی اچولو څخه داښه دی چی په فاسق پسی لمونځ وکړی ځکه چی فتنه اوفساد په سخت والی کی زیات دی [1]. قال الله تعالیٰ: والفتنه اشد من القتل [2]. فقط

<u>دنورو دحق خوړونکی امامت جائزدی اوکه نه؟</u> سوال: (۱۰۷۳) علماء ددین په دی باره کی څه فرمایی چی یوسړی جاهل مطلق دی. دخپل نژدی سړی مزکه یی دروپو، سوټی اوسړو په زور سره لاندی کړیده، هروخت مرگ ته اوجنگ ته تیاردی، بد معاشیانی کړی دی، دانگریزی سرکار سزا یافته دی په جیل خانو کی یی ژوند تیر کړی دی. دبل په مزکه یی کور جوړکړی دی. اوس هغه خلگ خووفات سوه، دهغوی اولاد په همدغه طریقه باندی دی. یعنی په زور ښوولو سره دخلگو سره گذاره کوی، په دې خلگو کی زنا هم کیږی. سردار یې دحافظ په نوم سره مشهوره دی. خوپه حقیقت کی حافظ نه دی، اووایی چی زه دشرعی پایبنده یم، خوپه کمه مزکه باندی چی دهغه والد وغیره کور جوړکړی وو په هغه باندی هم هغه رکم قابض دی اوپه ظلم باندی ملاتړلی دی. دشرعی له لحاظه په هغه پسی لمونځ جائزدی اوکه نه؟ اودهغه شرعی حکم څه دی؟

---

[1]. وفی النهر عن المحیط صلی خلف فاسق او مبتدع نال فضل الجماعة اھ (در مختار) افاد ان الصلاة خلفهما اولی من الانفراد لکن لا ینال کما ینال خلف تقی ورع اھ ص **۵۲۵** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۵۹ – ۵۶۰** ردالمحتار.

[2]. بقره. ۲۴ ، ظفیر ، وفی العالمگیریة ص ۱۴۰ ج۱ الی الجبانة فی صلوة العید سنة وان کان یسعهم المسجد الجامع علی هٰذا عامة المشائخ. جمیل الرحمٰن

جواب: کم سړی چې په ناحقه دبل مسلمان مزکه لاندی کړی اوپه هغه باندی یی کور جوړ کړی دی اوقابض دی شرعًا گنهگار اوفاسق دی، دهغه امامت مکروه دی. یو نیك مسلمان چې دلمانځه دمسائلو څخه خبر وی امام جوړول پکار دی. فقط والله تعالی اعلم.

(ویکره الی قوله) وفاسق الخ (درمختار) المراد به من یرتکب الکبائر کشارب الخمر والزانی واکل الربا ونحو ذالك کذا فی البرجندی اسمٰعیل وفی المعراج قال اصحابنا لا ینبغی ان یقتدی بالفاسق الا فی الجمعة لانه فی غیرها یجد امام غیره آه (رد المحتار ص ٥٢٣ ج١) ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم لما ذکرنا آه (شرح المنیة)

څوك چې دلمانځه ارکان نه پیژنی هغه دامامت لائق دی اوکه نه؟ سوال: (١٠٧۴) یوسړی حافظ دقرآن دی اودسوداگری کسب کوی. لیکن دلمانځه ارکان نه پیژنی. داسی سړی دامامت لائق کیدی سی اوکه نه؟

دامام جوړیدو څه شرائط دی: (٧۵ ١٠ ٢\١) دامام دپاره دکمو کمو خبرو سته والی ضروری دی، په کمو سره چې هغه دامامت لائق کیدی سی؟

جواب: (١و٢) ښه داده چې امام دلمانځه مسائل پیژنی، قرآن کریم صحیح اوعمده وایی، صالح اوپرهیزگاره وی، که چیری ددی خبرو سره حافظ دقرآن هم وی نوډیره ښه ده، خودا خبره مخکی ده چې دلمانځه مسائل پیژنی دپاره ددی چې په لمانځه کی څه داسی غلطی ونه کړی په کمی سره چې لمونځ فاسد یامکروه سی. فقط (والاحق بالامامة الاعلم باحکام الصلاة ثم الاحسن تلاوة للقرآئة ثم الاورع ثم الاسن ثم الاحسن خلقا ثم الاحسن وجها ثم الاشرف نسبا الخ (تنویر الابصار ص ٥٢٠)

دطلاقی سوی ښځی ساتونکی سړی امامت جائزدی اوکه نه؟ سوال: (١٠٧٦) یو سړی دجومات امام دی هغه خپلی ښځی ته طلاق ورکی خوتراوسه پوری یی په کورکی ساتلی ده اودطلاق څخه وروسته یی دهغه څخه بچی هم پیدا سوی دی. مقتدیان وایی چې په ده پسی زموږ لمونځ صحیح کیږی، دطلاق ورکولو گناه امام ته وسوه. خویوه ورځ یوسړی دجماعت څخه بیل سو اووی ویل چې زما لمونځ په ده پسی نه صحیح کیږی. نوامام صاحب وویل چې دی کافردی. پوښتنه ددی خبری کوو چې په دی امام پسی لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟ اوهغه چې ورته کافر وویل، ددی څه حکم دی؟

جواب: که چیری دغه امام خپلی بی بی ته رجعی طلاق ورکړی وو نورجوع کول بغیر دنکاح څخه جائزدی. اوکه چیری بائن (یا مغلظ طلاق) یی ورکړی وو نوددغه ښځی بغیر دنکاح دتجدید (یاحلالی) څخه ساتل درست نه دی. اوکه چیری هغه داسی کړی وی نو په هغه پسی به لمونځ مکروه وی ولی چې هغه فاسق دی اودمعزولولو قابل دی. اودامام

یومقتدی ته کافر ویل گناه کبیره ده هغه ته توبه کښل پکار دی. فقط والله تعالیٰ اعلم.
کتبه عزیز الرحمٰن

(ویکره الی قوله) وخلف فاسق الخ فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم لما ذکرنا الخ ردالمحتار ص ۵۲۴ ج۱. مهدی (عن ابی ذر قال قال رسول الله ﷺ لایرمی رجلاً بالفسوق ولا بالکفر الا ارتدت علیه ان لم یکن وصاحبه کذالك. رواه البخاری (مشکوٰة باب حفظ اللسان. جمیل)

دیو اجتماعی مصلحت په وجهی سره خارجی امام جوړول درست دی: سوال: (۱۰۷۷) څه فرمایی ددین عالمان په دی مسئله کی چی ددی ځای په مسلمانانو کی دټولو کفارو او نصارٰی وو دحملی په وجهی سره دټولو اسلامی فرقو لکه خوارج اوشیعه اوشوافع او احنافو په دی خبره باندی اتفاق سوی دی چی موږ ټول به په شریکه په یوسړی پسی چی سلطان دی اودخوارجوڅخه دی،داخترونولمونځ به اداء کوو، په داشان دشوافعو اوشیعه ګانو عالمانو فتوٰی ورکړیده او دستخطونه یی کړی دی او په دغه سلطان پسی یی داخترونو لمونځ کول منظور کړی دی. چونکی دلته څوك دحنفی مذهب عالم نسته په دی وجه سره داحنافو عالمانو څخه پوښتنه کوو چی احناف په دی کی شریك اوسی اوکه نه؟

جواب: خوارج داهلِ بدعت څخه دی اوپه مبتدع پسی په لمانځه کی اقتداء کول مکروه تحریمی دی. په رد المحتار کی دی فهو (الفاسق) کالمبتدع تکره امامته بکل حال بل مشی فی شرح المنیة علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم شامی (ص ۵۲۳ ج۱) لیکن په دوو حالتونو کی جائزدی یو داچی بل امام دچا امامت چی مشروع (اوغیر مکروه) وی پیدانه سی، اودا هم دنه پیدا کیدلو په حکم کی دی چی دبل امام په مقررولو کی فتنه وی، قال فی الدر المختار: هٰذا ان وجد غیرهم والا فلا کراهة. درمختار ص ۵۲۵ ج ۱، بل حالت دادی چی هغه امام شرعًا واجب الاطاعت وی. مثلاً سلطان المسلمین نافذ الامر وی اوهغه حتمًا خلګو ته په خپل ځان پسی دلمانځه کولو حکم ورکړی، فوجوب طاعة اولی الامر مسلم، اودکراهت په حالت کی هم دمنفرداً (یوازی) لمونځ کولو څخه په هغه پسی لمونځ کول ښه دی. قال فی الدر المختار: فان امکن الصلوٰة خلف غیرهم فهو افضل والا فالاقتداء اولی من الانفراد، شامی ص ۵۲۳ ج۱ (اشرف علی) بیشکه چی دسلطان دحکم کولو په صورة کی یاکه دبل چا په امام جوړولو کی فتنه وی نوپه دی صورة کی په همدغه سلطان پسی لمونځ کول پکاردی څنګه چی دذکر سوو آیتونو مفاد دی. فقط والله تعالیٰ اعلم

دتوبې څخه وروسته د ګنهګار امامت څنګه دي؟ سوال: (۱۰۷۸) يوسړى ډير ګنهګار دى ليكن هغه توبه كاړى نوامامت دهغه درست دى اوكه نه؟

جواب: په داسې حالت كې كله چې هغه توبه كاړى امامت دهغه درست دى اودهغه دكور خوراك درست دى فقط (لقوله ﷺ الصائب من الذنب كمن لاذنب له. رواه ابن ماجه. مشكوٰة ص ۲۰۲ جميل الرحمٰن) ، واخرجه لفسق وخيانة فبعد مدة تاب الى الله واقام بينة انه صار اهلا كذالك فانه يعيده. عالمګيرى مصرى جلد ۲ ص ۲۳۹.

دجَذامى اوسودخور امامت: سوال: (۱۰۷۹) دجذامى اوسود خور امامت جائزدى اوكه نه؟

جواب: دجذامى اوسود خور امامت مكروه دى. كه چيرى لمونځ وركى نوفرض به اداء سى. كذا فى كتب الفقه (۱). فقط كتبه اصغر حسين. الجواب صحيح، عزيز الرحمٰن عفى عنه.

دغلا دحيوان ذبح كوونكى امامت: سوال: (۱۰۸۰) ديو سړى ښځه بې پردى په هر ځاى كې ګرځى اوهغه پخپله هم دغلا حيوانان حلالوى، اوددى څخه علاوه امامت هم كوى. دداسې سړى امامت شرعًا څه حكم لرى؟

جواب: دداسې سړى امامت مكروه تحريمى دى. (۲) فقط كتبه رشيد احمد عفى عنه، الجواب صحيح، عزيز الرحمٰن عفى عنه.

چې دچا پاكى او ناپاكى مشتبه وى دهغه امامت: سوال: (۱۰۸۱) يو جومات لاوارث په كم كې چې دهيڅ قسم آمدن نسته په هغه كې يوسړى چې دهغه عمر دوه ويشت كاله دى لمونځ وركوى، هغه ته دسخت جريان عارضه ده اوقطره هم ورته راځى په لمانځه كې او دلمونځ څخه دباندې. اوحافظ هم نه دى، قرآن ورته لږ څه ياد دى، دهغه پاكى اوناپاكى ټيك نه ده. مسائل هم ورته په ښه شان يادنه دى. كله چې هغه په سفرځى نولمونځ ګذار كم سى اوخلګ دهغه امامت نه ترك كوى. بعضى خلګ دهغه په امامتې باندې خوشحاله نه دى. خو خيال دادى چې لمونځ ګذار به بيادى جومات ته نه راځى ولې چې هغوى دا وايي چې كه چيرى دده په ځاى بل امام مقرر سو نوموړ به دلته لمونځ بالكل نه كوو. فقط والسلام خير ختام.

جواب: داسې سړى دچا پاكى اوناپاكى چې مشتبه ده اودمسائلو څخه هم ناخبره دى امام

---

(۱). وكذا تكره خلف امرد وسفيه ومفلوج وابرص شاع برصه وشارب الخمر واكل الربوا. شامى ص ۵۲۵ ج ۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲ . جميل الرحمٰن غفرله

(۲). قال فى الدر المختار وتكره امامة عبد وفاسق. وقال فى شرح المنية على ان كراهة تقديمه كراهة تحريم لما ذكرنا ص ۵۲۳ ج۱. احمد على سعيد ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ .

مقررول نه دی پکار. اوپخپله هغه ته هم امام جوړیدل مناسب نه دی. بلکی کله چی په لمانځه کی دقطری وغیره راتللو گمان غالب وی نوبالکل گرسره جائزنه دی اوکم خلگ چی عذاب په خپله ذمه اخلی او دهغه په امام جوړولو باندی تینگوالی کوی دهغوی دخبری هیڅ اعتبار نسته ځکه چی دهغوی قول دشریعت دحکم څخه خلاف دی اوکه دداسی سړی په امام جوړیدلو سره دلمانځه گذارو ډیروالی اولمونځ نه ورکولو سره دلمانځه گذارو کموالی راځی نوپه دی باندی څه شرعی حکم نه لگیږی اوپه دی وجهی سره دامامت مستحق کیدی نه سی ولی چی دادخلگو ناخبرتیا ده. هٰکذا یفهم من کتب الشریعة (۱) المحمدیة صلی الله علی صاحبها، والله تعالی اعلم. کتبه الفقیر اصغر حسین عفی عنه. الجواب صحیح بنده عزیز الرحمٰن عفی عنه.

دولد الزنا امامت: **سوال**: (۱۰۸۲) یوسړی چی موریی بی نکاحه وی اوپلار دهغه داگنی چی مینځه بی نکاحه مباح ده اوبیا وروسته دهغې سره نکاح وکړی اوهلته دهغه څخه ماسوا بل څوك دعلم خاوند نه وی چی امامت وکړی سی نو دداسی سړی کم چی سعادت مند اوپه هرشان سره لائق وی امامت درست دی اوکه نه؟

جواب: ذکرسوی سړی امام مقررول ښه دی کله چی هغه په قوم کی اعلم اوافضله وی، هیڅ خرابوالی دهغه په امامت کی نسته قال فی الدر المختار، باب الامامة: والاحق بالامامة الاعلم باحکام الصلوة فقط صحة وفسادا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة الخ قال الشامی قوله بشرط اجتنابه الخ کذا فی الدرایة عن المجتبٰی وعبارة الکافی وغیره الاعلم بالسنة اولا الا ان یطعن علیه فی دینه (۲) الخ. فقط رشید احمد عفی عنه

الجواب صحیح قال فی الشامی عن البحر وغیره ولوعدمت ای علة الکراهة بان کان الاعرابی افضل من الحضری والعبد من الحر ولد الزنا من ولد الرشدة والاعمٰی من البصیر فالحکم بالضد (۳). الخ

دفاسق اوفاجر تعریف اودهغه امامت: **سوال**: (۱۰۸۳/۱۱) فاسق اوفاجر چاته وایی؟ په داسی سړی پسی لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟

---

(۱). والاحق بالامامة تقدیمًا بل نصبًا الاعلم باحکام الصلوة فقط صحةً وفسادًا بشرط اجتنابه الفواحش الظاهرة الخ درمختار علی هامش الشامی ص ۵۲۰ ج۱ ویؤیده تعلیل کراهة امامة الفاسق قال فی الجوهرة ص ۵۸۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰، لانه لایهتم بامر دینه والاعمٰی لانه لایجتنب النجاسة وما فی الدر المختار فی بیان کراهة امامة المخالف ان تیقن المراعاة لم یکره اوعدمها لم یصح وان شك کره ص ۵۲۲ علی الشامی ، جمیل الرحمٰن ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰ .

(۲). ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۲۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰ . ظفیر

(۳). ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰ . ظفیر

چې دمقرر امام څخه علاوه بل څوک امام جوړسي لمونځ شروع کړي او امام راسي نوهغه دی څه وکړي؟ (۲\۱۰۸۴) که دمحلی امام دڅه عذرپه وجه دلمانځه په وخت کی جومات کی نه وی اولمونځ گذار بل څوك امام کړی اولمونځ شروع کړی، بیا امام راسی نوهغه په جماعت کی شریك سی اوکه نه؟ او ددغه خلګو لمونځ به صحیح سی اوکه نه؟

په هرمسلمان پسی لمونځ جائزدي؟ (۳\۱۰۸۴) آیاپه هرمسلمان پسی لمونځ صحیح کیږی؟

په امامت کی دعلم اعتبار دی اوکه دذات؟ سوال: (۴\ ۱۰۸۵) دامامت دپاره دذات لحاظ دی اوکه دعلم؟

جواب: (۱) فاسق هغه چاته وایی چی دشریعت داوامرو پریښوونکی وی اودمنهیاتو ارتکاب کونکی وی، برابره خبره ده که دبعضو یاداکثرو یادټولو. اودفاجر څخه هم دغه مراد دی. امامت دداسی سړی مکروه تحریمی دی، لمونځ په هغه پسی صحیح کیږی خو مکروه کیږی. ([1]) فقط

(۲) په صورت مسئوله کی دټولو مقتدیانو لمونځ په بل امام پسی درست سو اوذکر سوی امام ته هم په جماعت کی ضرور شریکیدل پکاردی.

(۳) لمونځ په هرسړی پسی درست کیږی. که څه هم دامام اعلم اومتقی کیدل هم ضروری اوښه دی.

(۴) په امامت کی مقدم لحاظ دعلم دی. دعلم سته والی دضروریاتو څخه دی.

فقط رشید احمد. الاجوبة صحیحة. دستخط ، مهر (ټاپه)

دفیشنی اوپه یوه سترګه ړوند سړی امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۱\ ۱۰۸۲) امام په یوه سترګه ړوند کیدل. په ورځ کی دری واره جوړی بدلوی، دهغه داکار څنګه دی او په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟

دلیونی امامت: سوال: (۱۰۸۷) کم سړی چی کله کله لیونی کیږی دهغه امامت درست دی اوکه نه؟

جواب: (۱) پیش امام عالم په مسائلو پوه اوصالح پرهیزګار کیدل پکار دی. په امام موجوده کی څه خبره دسوال په رو سره داسی معلومه نه سوه چی په هغه پسی لمونځ

([1]). کره امامة الفاسق والفسق لغة خروج عن الاستقامة وهو معنٰی قولهم خروج الشیئ عن الشیئ علی وجه الفساد وشرعًا خروج عن طاعة الله تعالی بارتکاب کبیرة قال القهستانی ای او اصرار علی صغیرة (فتجب اهانته شرعًا فلایعظم بتقدیمه للامامة تبع فیه الزیلعی ومفاده کون الکراهة فی الفاسق تحریمیة. طحطاوی علی مراقی الفلاح، قال فی الدرالمختار والاحق بالامامة تقدیما بل نصبًا الاعلم باحکام الصلوة فقط حجة وفسادًا بشرط اجتنابه للفواحش الظاهرة ص ۵۲۰ ، ط. س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۲۰ . ظفیر

ناجائزوی. په یوه سترګه ړوند کیدل دامام سبب دکراهت دامامت نه دی. علی هذا دهغه جامې بدلول هم مطلقًا موجب دعدم جواز دامامت نه دی.

(٢) جنون اولیونتوب که چیری داسی وی چی هیڅ وخت هغه په هوښ نه راځی اوپه همدی حالت کی لمونځ ورکوی نوپه هغه پسی لمونځ درست نه دی، اوکه چیری دلمانځه ورکولو په وخت کی په خپل هوښ کی وی نولمونځ په هغه پسی صحیح دی. کما فی الدر المختار وکذا لایصح الاقتداء بمجنون مطبق اومنقطع فی غیر حالة وفاقته الخ قال الشامی امافی حالة الافاقة فیصح کمافی البحر عن الخلاصة. شامی جلد اول ص ۴۰۲.

دګنجی امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال:** (١٠٨٨) په ګنجی پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ اوپه ګنجی پسی دلمانځه دکراهت څه حدیث ستـه اوکه نه؟

جواب: په ګنجی پسی لمونځ جائزدی، کله چی هغه ښه سوی وی اوزخم یی پر سر باندی پاته نه وی نولمونځ په هغه پسی بی کراهته درست دی، په ګنجی پسی دلمانځه دمکروه والی هیڅ حدیث نستـه. فقط

ښځه امامه کیدی سی اوکه نه؟ **سوال:** (١٠٨٩ \١١) په پنځه وخته لمونځونو او تراویحو کی دښځو امام ښځه کیدی سی اوکه نه؟

یوامام په دوه ځایونو کی امام کیدی نسی: **سوال:** (١٠٩٠) یوامام په دوو ځایونو کی خطبه اودجمعی لمونځ ورکولی سی اوکه نه؟

جواب: (١) که چیری دښځو امام ښځه وی نوهر لمونځ مکروه دی (فی عالمګیریه ص ٨٠ ج١ ویکره امامة المرأة للنساء فی الصلوة کلها من الفرائض والنوافل الخ

(٢) په بل ځای کی په دوهم واری لمونځ نه سی ورکولی. فقط دستخط

(فی الدر المختار باب الامامة لایصح الاقتداء الی قوله ولامفترض بمتنفل الخ وفی الشامی ص ٢٠٨ فی باب الجمعة: الخطبة والصلوة کشیئ واحد لکونهما شرطًا ومشروطًا الخ.

دغیر صالح ولد الزنا امامت: **سوال:** (١٠٩١) دولد الزنا غیر صالح اوغیر عالم امامت جائز دی اوکه نه؟

جواب: امامت دداسی ولد الزنا به که څه هم جائز وی خو دکراهت څخه به خالی نه وی، هذا ان وجد غیرهم والا فلا کراهة الخ درمختار علی الشامی ص **۵۲۵**، همدا مفتی به (قول) دی.

په شیعه پسی لمونځ کیری اوکه نه؟ **سوال:** (١٠٩٢) په شیعه پسی داهل سنت لمونځ کیږی اوکه نه؟

داهل سنت والجماعت نوم کله ایښوول سوی دی؟ (۲\۱۰۹۳) نوم داهل سنت والجماعت ددی فرقی دپاره دکله څخه ایښوول سوی دی، او وجهِ تسمیه یی څه ده؟

څوک چي نه شیعه وي اونه اهل سنت دهغه امامت څنګه دی؟ سوال: (۳\۱۰۹۴) کم سړی چي نه شیعه وی اونه اهل سنت په هغه پسی داهلِ سنت لمونځ جائز دی اوکه نه؟

څوک چي تعزیه او مرثیه کوي آیا هغه اهلِ سنت دي؟ سوال: (۴\۱۰۹۵) څوك چي مرثیه اوری یادچا دکور څخه چي تعزیه وزی یا دچاپه کور کی چي تعزیه وی یا دچاپه کورکی چي ماتم کیږی هغه په اهل سنت کی داخل دی اوکه نه؟ یا اهل شیعه دی؟

دشیعه سره تعلق درست دی اوکه نه؟ سوال: (۵\۱۰۹۲) اهل سنت جماعت ته دشیعه څخه پرهیز کول پکاردی اوکه تعلق دی ورسره ساتی؟

جواب: (۱) په شیعه پسی دسنی لمونځ نه صحیح کیږی چونکی دهغوی بعضی عقائد داسی وی کم چي موجب دکفر دی لهٰذا په دی صورة کی دلمانځه نه صحیح کیدل یقینی خبره ده اوکه چیری شیعه غالی نه وی بیاهم احتیاط لازم دی ځکه چي عقیده پټ شی دی. اوشیخینو ته بدرد ویل کم چي عند البعض کفردی اوقذف عائشه رضی الله عنها کم چي بالاتفاق کفردی، ددی څخه هیڅ یو شیعه خالی نه وی. قال الشامی ینبغی تقیید الکفر بالانکار لخلافه بما اذا لم یکن عن شبهة. الخ باب الامامة

(۲) دی ډلی ته اهل سنت والجماعت په دی وجهی سره وایی چي دافرقه اهل حق اومتبع دسنتو دحضور ﷺ ده اوداصحابو رضی الله عنهم طریقه یی مضبوطه نیولی ده وقال النبی ﷺ ان الله تعالی یغرس فی هذا الدین غرسا یستعملهم فی طاعة لایبالون من خذلهم ولا من یضرهم حتی یاتی امر الله عزّ وجل اوکما قال رواه ابن ماجه عن ابی هریرة رضی الله عنه .

(۳) دداسی سړی داقتداء څخه ځان ساتل لازم دی چاته چي دخپل دین دحفاظت خیال بالکل نسته، داسړی فاسق دی. قال النبی ﷺ الامام ضامن والمؤذن مؤتمن، رواه الترمذی.

(۴) داټول کارونه چي کم سړی کوی دروافضو شعاردی. قال النبی ﷺ من تشبه بقوم فهو منهم.

کم سړی چي مرثیه ویل یا اوریدل جائز ګڼی اوتعزیه ایستل ښه ګڼی اوپه هغه کی شریکیږی هغه سنی نه دی بدعتی دی اودروافضو شریك اوهم خیاله دی. فقط، والله تعالی اعلم

(۵) دروافضو سره تعلق ساتل نه دی پکار. قال الله تعالیٰ: فلا تقعد بعد الذکریٰ مع القوم الظالمین.

دستمال پیچلو ته به عمامه ویل کیږي اوکه نه؟ سوال: (۱۰۹۷) عمامه (یعني پټکی) خواوه یا یوولس گزه وي. نن صبا امامان چي کم دستمال وغیره دامامت په وخت کی پیچی، دې ته به عمامه څنگه وایو؟

دکم امام ښځه چي ساړی (یوقسم خاص جامه) **تړي دهغه امامت جائزدي اوکه نه؟ سوال:** (۱۰۹۸ \۲) دامام ښځه ساړی تړی کم چی دهندوانو ښځی اچوی. په دغه امام پسی لمونځ څنگه کیږی؟

جواب: داوو یا یوولسو گزو تحدید شارع ﷺ نه دی لگولی. په عرف کی چي څه ته عمامه وایي په هغه باندی به دعمامی اطلاق کول کیږی.

(۲) دپیش امام په امامت کی په دی سره هیڅ کراهت نسته. فقط والله تعالیٰ اعلم، کتبه عزیز الرحمٰن.

دغوث الاعظم څخه دامدادطلب کونکی امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۱۰۹۹) کم سړی چی داقسم اشعار وایي:

امداد کن امــداد کن	از درد وغــم آزاد کــن
در دین ودنیا شاد کـن	یا غوث اعظم دستگیر

؎ ، داسی سړی امام جوړول څنگه دی؟

جواب: داسی سړی امام جوړول مناسب نه دی بلکی متقی اومتبع سنت امام جوړول پکار دی. فقط (قال عز وجل: ان الذین تدعون من دون الله عبادًا امثالکم، وقال تعالیٰ: ایاك نعبد وایاك نستعین. دا دغیر الله څخه په اشعارو کی استمداد دی کم چی حرام دی او د حرامو مرتکب فاسق، متبدع دی اوامامت دهغه مکروه تحریمی دی).

دچا دفسق په وجهی سره چی خلک ناراضه وي دهغه دامامت څه حکم دی؟ سوال: (۱۱۰۰) دکم پیش امام څخه چی اکثر قوم په سبب دفساد اوچغل خوری اوحاسد اومغروری او غیبتی کیدلو ناراضه وی، دهغه په وجهی سره بعضی دجمعی پریښوونکی اوبعضی دجومات پریښوونکی سوه، هغه دهمیشه امام جوړول جائزدی اوکه نه؟

جواب: داسی سړی دچا دفسق اومعصیت په وجهی سره چی دهغه څخه خلگ ناراضه وی هغه دی دائمی امام نه سی اولمونځ په هغه پسی مکروه دی، داسی سړی واجب العزول دی هغه دی معزول سی. فقط والله تعالیٰ اعلم. کتبه عزیز الرحمٰن مفتی مدرسه دارالعلوم دیوبند.

(رجل أم قومًا وهم له کارهون ان کانت الکراهة لفساد فیه او لانهم احق بالامامة یکره له ذلك فتاویٰ عالمگیریة ص ۸۲ ج۱ بیان الامامة، جمیل الرحمٰن)

دتارک جماعت امامت جائزدي اوکه نه؟ سوال: (۱۱۰۱) خضاب مهندی جائز است یانه ، وامامت تارك جماعت جائز است یانه ؟

جواب: خضاب مهندی جائز است وترك جماعت بلاعذر معصیت است، امامت تارك جماعت مکروه است. (وفصل فی المحیط بین الخضاب بالسواد الی قوله ومذهبنا ان الصبغ بالحناء والوسمة حسن کما فی الخانیة ، شامی ج ۵ ص ۳۳۹، الجماعة سنة الی قوله: وقیل واجبة وعلیه العامة (درمختار) فی الاجناس لا تقبل شهادته اذا ترکها استخفافا او مجانة، شامی ج۱ ص۵۷۹ ، باب الامامة: ویکره امامة الفاسق الخ (کبیری).

دپردی سړی دمنکوحې سره دواده کوونکی امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۱۱۰۲) یو چا دخاوند لرونکی غیرِ مطلقی ښځی سره نکاح کړیده، نودا نکاح وسوه اوکه نه؟ اودهغه ښځه چی کم اولاد سویدی دهغه څه حکم دی؟ اودهغه امامت جائز دی اوکه نه؟

جواب: دغیر مطلقی ښځی سره نکاح حرامه اوباطله ده، اولاد ئی ولد الزناء دی، امامت دهغه مکروه دی، (لقوله تعالی: حرمت علیکم امهاتکم ، الی قوله عزَّ وجلَّ: والمحصنٰت من النساء، الآیة ، وفی الکبیری للحلبی رحمه الله ص ۴۷۹ : قدموا فاسقا یأثمون بناء علی ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم. جمیل الرحمٰن)

په چا کښی چی دا اوصاف وی دهغه دامامت څه حکم دی؟ سوال: (۱۱۰۳) کم څوك چی غیرِ مقلدوی، کم چی نن سباځان ته اهلِ حدیث وایی، اوچی خپل جایداډپه سودی ګروی باندی ورکوی، اودکلام الله حافظ نه وی، بلکه کلام پاك غلط وایی، او دکاروبار او د دنیوی مشاغلوپه وجه دلمانځه دوختونو پابندی اکثره نه سی کولی، نوپه داسی چاپسی لمونځ کیږی اوکه نه ؟ اوداسی څوك امام جوړول درست دی اوکه نه؟ خصوصاً کله چی یوبل څوك هم موجود وی کم چی دقرآن پاك حافظ اوپه ظاهره ددغه ټولو ذکر سوو خبرو څخه پاك صاف په نظر راځی، کم یوباید امام مقرر کړل سی؟ اوبل که چیری هغه مخکنی کس دمقتدیانو دناخبری په وجه سره امّ القوم (په قوم کی ډیر ښه سړی) وی، ځکه چی همیشه به یې خپل ځان حنفی المذهب ظاهروی اوددغه ټولو امورو څخه به یې پرهیز کوی، خواوس دیوڅو ورځو څخه یې دامامت داستحکام په خیال خپل ځان غیرِ مقلد ظاهر کړی، اوپه نورو امامانو باندی یې سب اوشتم شروع کړل اوپورته ذکر سوی افعال ورڅخه صادر سول چی دهغه په وجه سره په اسلامی جمیعت کی فساد اوتفرقه راغلل، اوسره ددې چی اکثره مقتدیان دهغه دامامت څخه کراهت کوی، دی بیا هم په خپل امامت باندی مصروف دی، تردې پوری چی دحکومت په ستره محکمه (عدالتِ عالیه) کی ددعوې نوبت راغی او ورسره داهم وایی چی زما داجازې څخه پرته نه بل څوك

مقرريدلی سی، اونه يوسړی بلکه ټوله يا اکثره لمونځ گذاره هم مانه سی ليری کولئ، آيا په راتلونکی کی دامام دمقررولو اختيار دامام قبضې ته ولاړی ؟

جواب: ددې غيرِ مقلد په امامت کی يوڅو خرابيانی دی کمی چی دامامت دکراهت موجب دی، لهذا دده معزولول اوبل امام مقررول لازم دی، اوددغه سړی مخکنی امام غيرِ مقلد هيڅ حق په امامت کی نسته، عزل دده لازم دی، (قال فی الدر المختار: ولو أم قومًا وهم له كارهون ان الكراهة لفساد فيه او لانهم احق بالامامة منه كره له ذلك تحريمًا لحديث ابی داود: ولا يقبل الله صلوة من تقدم قومًا وهم له كارهون (۱) ، وفی الشامی باب الامامة ايضا) غرض داچی ذکرسوی امام په سبب دمحرماتو اوعدمِ تقليد، اوددين امامانوته په بدرد ويلو کوم چی دغيرِ مقلدينو شعار دی فاسق اومبتدع دی (۲)، اوددې دواړو مامت مکروه دی، اودمخکنی حديث دابوداؤد څخه معلومه سوه چی کم څوك با وجود دکراهت دمقتديانو اودهغوی دبدگڼلو، امام وی اوپردې باندی تاکيد او تابيد کوی، اوجبراً امام کيدل غواړی، اودمقتديانو دهغه دامامت څخه کراهت کول په سبب دخرابئ اوفساد دامام وی، نوداسی کس امام جوړول مکروهِ تحريمی دی، اودشامی دعبارت څخه معلومه سوه چی معزوله کول دفاسق ضروری دی (قال فی الشامی: وبان فی تقديمه للامامة تعظيمه وقد وجب عليهم اهانته شرعا ﴿ (شامی (۳) ص ۵۸۵ باب الامامة). کتبه عزيز الرحمن عفی عنه

دحنفی لمونځ په شافعی پسی جائزدی اوکه نه؟ (۴) **سوال**: (۱۱۰۴) ددې ځای اکثره امامان په لمانځه کی بسم الله هم دقرآئت سره په لوړ آواز سره وائی اورفع اليدين کوی بعض لمونځ گذار په جهرسره آمين وائی، په داسی کسانو پسی لمونځ کيږی يعنی دحنفی، او دوی په امام پسی (الحمد لله) هم وايی.

جواب: دامام شافعی رحمه الله په مذهب کی دفاتحې او دسورت سره دبسم الله جهر سته، ځکه به هغوی داسی کوی اوداحنافو په نزد دانسته اوهمدارنگه رفع اليدين اوقرائتِ فاتحة خلف الامام دامام شافعی رحمه الله مذهب دی، دغه خلگ کم چی داسی کوی شافعی المذهب به وی خوهغوی لره پکار دی چی په زوره دی نه وايی ولی چی په دې سره دلمونځ گذارو په لمانځه کی خلل راځی، دناخبرتيا په وجه سره هغوی داسی کوی. فقط

(۱). الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ج ۱ ص ۵۲۲ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ . ظفير
(۲). قال رسول الله ﷺ سباب المسلم فسوق وقتاله كفر. رواه مسلم، (مشكوٰة باب حفظ اللسان). ظفير
(۳). رد المحتار باب الامامة ج ۱ ص ۵۲۳ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰ . ظفير
(۴). وگوره دتفصيل دپاره (غاية التحقيق ونهاية التدقيق) دهمدې حصې په پای کښی . حقانی عفا الله عنه

(که چیری دضروری خبروخیال وساتی نوبغیر دکراهت څخه یی اقتداء جائزده. (۱) ظفیر)

دمور اوپلار دنافرمانه امامت؟ **سوال**: (۱۱۰۵) کم ځوك چی دخپل مور اوپلار نافرمانه دی په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ اودخپل لاس په ګټه کی مور اوپلارته څه رسیدی سی اوکه نه؟ که چیری مور اوپلار فقیران وی نواولاد مقدم دی اوکه موروپلار؟

جواب: امامت دهغه مکروه (۲) دی په سبب دفاسق کیدلو، اونکاح تړل اوذبیحه (یعنی حلاله) دهغه درسته ده ځکه چی هغه مسلمان دی. اوکه چیری دهغه مور اوپلار محتاج وی نودهغوی خرڅ اونفقه پرزوی باندی واجب ده خپل عیال اوبچیانو ته دی هم ورکوی اومور اوپلار ته دی هم ورکوی. دټولو نفقه پرده باندی لازمه ده. وتجب علی موسر (الی قوله) النفقة لاصوله الفقراء ولو قادرین علی الکسب (۳) الخ، درمختار. فقط والله تعالی اعلم.

په غیرمقلد پسی دمقلد لمونځ: **سوال**: (۱۱۰۶) په غیر مقلد پسی دمقلد مقتدی لمونځ کیږی اوکه نه؟

جواب: که چیری غیر مقلد امام ددی خبری رعایت کوی چی هغه کار په لمونځ کی نه کوی په کم سره چی دحنفی لمونځ فاسد یامکروه کیږی اوهغه متعصب نه وی نواقتداء دهغه درسته ده. دحنفی فقهی په کتابونو کی ددی تفصیل درج دی. په درمختار کی دی: ان یتقن المراعاة لم یکره الخ (درمختار ص ۵۲۲ ج۱)

ددروغو دشاهدی ورکونکی امامت: **سوال**: (۱۱۰۷) ددروغو په شاهدی ورکونکی پسی لمونځ درست دی. اوکه مکروه ؟ اولمونځ کیږی اوکه نه؟

جواب: په هغه پسی لمونځ مکروه دی چی کله توبه وکاږی نوبیا درست دی بغیر کراهته. اولمونځ په هغه پسی په هرحال کی کیږی لیکن دتوبی څخه بغیر مکروه (۴) دی.

دولد الزنا اونا بالغه امامت: **سوال**: (۱۱۰۸) امامة ولد الزنا هل هی جائزةٌ ام لا ؟ (۲) وامامة صبی لم یبلغ الحلم فی الفرائض والنوافل یجوز ام لا ؟

جواب: (۱) ان کان صالحاعالما ورعاتجوز امامته بل هواولی من غیره واذالم یکن موصوفًا بالاوصاف

---

(۱). ومن أم باجرة ومخالف کشافعی لکن فی وتر البحر ان تیقن المراعات لم یکره اوعدمها لم یصح وان شك کره (درمختار) اما الاقتداء بالمخالف فی الفروع کالشافعی فیجوز ما لم یعلم منه ما یفسد الصلوة علی اعتقاد المقتدی علیه الاجماع ؒ (رد المحتار باب الامامة ج ۱ ص ۵۲۲ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲ – ۵۲۳). ظفیر

(۲). ویکره تقدیم الفاسق ایضًا لتساهله فی الامور الدینیة (غنیة المستملی ص ۳۵۱) . ظفیر

(۳). الدر المختار علی هامش رد المحتار. باب النفقة ص ۹۳۱ – ۹۳۳ ج۲ ، ط.س. ج ۳ ص ۶۲۱ . ظفیر

(۴). ویکره امامة عبد واعرابی وفاسق مختصراً (درمختار ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹). ظفیر

المذکورة. لاتجوز کذا حققه فی الشامی وغیره. ([1])

(۲) لاتجوز امامة الصبی الذی لم یبلغ الحلم مطلقا لا فی الفرائض ولا فی النوافل التراویح وغیره. علی الصحیح من المذهب ([2]). فقط

دګوډ امامت: **سوال**: (۱۱۰۹) دګوډ اولنډی دامامت څه حکم دی. مکروه دی که څنګه؟

جواب: که چیری داسی ګوډ وی چی پوره دریدی نسی نودهغه امامت یی مکروه تنزیهی یعنی خلاف اولی لیکلی دی اودقصیر (یعنی لنډی) په امامت کی څه کراهت نسته. وکذا اعرج یقوم ببعض قدمه فالاقتداء بغیره اولی الخ شامی ([3]).

دسوزک والا سړی امامت: **سوال**: (۱۱۱۰) یوامام ته دسوزك ناجوړی ده. قطره هروخت ورته راځی. په داسی امام پسی لمونځ کیږی اوکه نه؟

جواب: که چیری دغه سړی دعذر حدته رسیدلی وی اومعذورسوی وی چی هروخت قطره ورته راځی اوهیڅ وخت دلمانځه خالی نه وی ځینی نوپه هغه پسی دغیر معذورینو لمونځ نه کیږی هغه دی امام جوړ نه سی. ([4]) فقط

چی په شکی ورځ څوک روژه نه نیسی دهغه امامت: **سوال**: (۱۱۱۱) په یوځای کی میاشت په یوکم دیرشم تاریخ ښکاره نه سوه ([5]) احتیاطًا (خلګو) روژه ونیوله. دغرمی په وخت کی پیش امام پخپله هم روژه ماته کړه اودخلګو روژی یی هم ماتی کړی. ماښام ته میاشت غتېه وه، ټولو یقین وکی چی میاشت په یوکم دیرشم راختلی ده. په دې ډول په نورو اطرافوکی په یوکم دیرشم میاشت ولیدل سوه. ددغه روژی قضا سته اوکه نه؟ او روژه ماتونکی ګنهګار سو اوکه نه؟ او دامام دپاره څه حکم دی. امامت دهغه درست دی اوکه نه؟

جواب: په دی صورة کی په دغه امام اوپه نورو روژی ماتونکو باندی هیڅ ګناه ونه سوه. امامت دهغه درست دی. ددغه روژی قضاء به لازمیږی.

([1]). وګوری شامی ص ۵۲۵ ج۱ وفی غنیة المستملی ویکره تقدیم ولد الزنا بناء علی ان الغالب فیه الجهل (الی قوله) حتی لوتحقق فیه عدم الجهل لایکره تقدیمه (ص ۳۵۱) . ظفیر

([2]). ولایصح اقتداء رجل بامرأة الخ وصبی مطلقًا ولو فی جنازة ونفل علی الاصح (درمختار) انه لایجوز فی الصلوة کلها (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۹ - ۵۴۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۲). ظفیر

([3]). ردالمحتار باب الامامت ص ۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲ . ظفیر

([4]). وکذا لا یصح الاقتداء بمجنون مطبق (الی قوله) ولاطاهر بمعذور (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۴۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۷). ظفیر

([5]). ولایصام یوم الشك (الی قوله) وینظر غیرهم بعد الزوال به یفتی (درمختار کتاب الصوم، ط.س. ج۱ ص ۳۸۱). ظفیر

دتوبي شخه وروسته داغلام باز امامت: **سوال**: (۱۱۲) مسمی عبد الغني په بچه بازی کې مشهور وو. اوس هغه دزړه په صدق سره توبه کښلې ده په هغه پسې لمونځ جائزدی اوکه نه؟

جواب: وروسته دتوبي شخه بې تردده اوبې کراهته په عبد الغني پسې لمونځ درست دی. څه شبهه کول نه دی (۱) پکار.

دغير مقلد امامت: **سوال**: (۱۱۱۳) په غير مقلدينو پسې لمونځ درست دی اوکه نه؟

دقادياني امامت: **سوال**: (۲\۱۱۱۴) په قاديانيانو پسې لمونځ کول څنګه دی؟

جواب: (۱) په غير مقلدينو متعصبينو پسې لمونځ کول نه دی پکار. (۲) (۲) په قادنيانو پسې لمونځ کول نه دی پکار. (۳)

په تراويحو کې دنابالغه امامت: **سوال**: (۱۱۱۴) په تراويحو کې نابالغه هلك امام کيدی سی اوکه نه؟ په نابالغه پسې تراويح درست دی اوکه نه؟

جواب: صحيح اومفتیٰ به مذهب دحنفيه وو دادی چې په نابالغه پسې تراويح درست نه دی (۴).

چې پرچا باندی غلط تهمت ولګول سی دهغه امامت درست دی: **سوال**: (۱۱۱۵) يوسړی ښکلی قرآن کريم وايي اوشريف سړی دی. غرض داچې دټول ښار خلګ يې دامامت قابل ګڼي صرف يوسړیورباندی دا الزام لګوی چې دی سفلی عمل (جادو) وايي. هغه دوه هندوان شاهدکړی دی چې بيشکه دی سفلی عمل وايي، دغه امام بالکل انکار کوی. اوس دا وفرمايا ست چې کم سړی پرداسی نيك امام باندی کم چې دټول ښار يې خلګ ښه ګڼي داسی الزام لګوی نو دهغه څه سزا ده ؟

دچاپه ښنو کې چې کوږوالي وي دهغه امامت څنګه دی: **سوال**: (۲\۱۱۱۲) ديوسړی په ښنو کې ګوډوالی دی اودجومات امام دی ليکن قرآن کريم ښه وايي. په داسی امام پسې

---

(۱). التائب من الذنب کمن لاذنب له (مشکوٰة ص ۲۰۲) ظفير.

(۲). په درمختار کې دی: وكذا تكره خلف امرد (الى قوله) وزاد ابن الملك ومخالف. په شامي کې دمخالف داقتداء په اړوند ذکر دی: وخالفهم العلامة الشيخ ابراهيم البيري بناء على كراهة الاقتداء بهم لعدم مراعاتهم فى الواجبات والسنن (شامي ص ۵۲۷ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۴) ظفير، وان انكر بعض ما علم من الدين الضرورة كفر بها (الى قوله) فلا يصح الاقتداء به اصلا (شامي ص ۵۲۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۱). ظفير

(۳). فلا يصح اقتداء رجل بامرأة وصبي مطقا ولوفى جنازة ونفل على الاصح (درمختار) وفى رد المحتار قال فى الهداية وفى التراويح والسنن المطلقة جوزه مشائخ بلخ ولم يجوز مشائخنا (الى قوله) والمختار انه لا يجوز فى الصلوة كلها ص۵۴۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۷) ظفير.

(۴). ردالمحتار باب الامامة بعد مطلب فى امامة الامرد ص ۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲). ظفير

لمونځ کول درست دی اوکه نه؟

ترنامه لاندې دسپین داغ والا امامت درست اوکه نه؟ سوال: (۱۱۱۷ \ ۳) که دیوسړی دنامه لاندې سپین داغونه وی نوپه هغه پسې لمونځ کول څنګه دی؟

جواب: (۱) کله چې ددی الزام اوتهمت څه ثبوت نه وی کم چې یې په امام لګولی دی نو امامت دهغه بې کراهته صحیح دی. ددروغو الزام لګونکی فاسق دی اوعاصی دی توبه دی وکاږی.

(۲) په شامی کې دی: وکذا اعرج یقوم ببعض قدمه فالاقتداء بغیره اولی، تاتارخانیه (۱). ددې روایت څخه معلومه سوه چې په ګوډ پسې دلمونځ کولو څه حرج نسته.

(۳) په هغه پسې لمونځ بې کراهته درست دی ولی چې فقهاوو کم دابرص امامت مکروه لیکلی دی نوپه هغه کې داقید دی چې برص دهغه ظاهر وی اودا داغونه ظاهرنه دی. وکذا یکره خلف امرد وسفیه ومفلوج وابرص شاع برصه. (۲) الخ

دترک واجب په وجهې سره دلمونځونو اعاده کیږی نوڅوک چې په مخکې جَمع کې شریک نه وو هغه لمونځ کولی سی اوکه نه؟ سوال: (۱۱۱۸) دواجب پریښوولو سره لمونځ کیږی اوکه نه؟ که چیرې دهغه اعاده کوی نوکم سړی چې په مخکی لمونځ کې شریك نه وو، اقتداء وکړی اوکه نه ؟ که چیرې وکړی نولمونځ یې درست دی اوکه نه؟

جواب: دغه لمونځ ناقص وسو، اعاده دهغه واجب ده اواقتداء دهغه مفترض (فرض کونکی) ته درسته نه ده اولمونځ دهغه مقتدیانو چاچې مخکې لمونځ نه ووکړی، صحیح به نه وی. (۳)

چې مریض امام ته دقطری شبهه وی، نوهغه څه وکړی؟ سوال: (۱۱۱۹) یوسړی دمجبوری څخه امامت کوی ولی چې بل دهغه برابر هلته څوك سړی نسته چې امامت وکړی. که چیرې دی امام ته په لمانځه کې قطره راسی نوامامت پوره کړی اوکه دی لمونځ درسره راوګرزوی، اوامام دقطری راتللو مرض لری.

جواب: ترڅو پوری چې یقین دقطری راوتلو نه وی نولمونځ دی پوره کړی اوسنت اونفل تیول دی وکړی. (۴)

---

(۱). الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة مطلب فی امامة الامرد ص ۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲ . ظفیر

(۲). ولها واجبات لاتفسد بترکها وتعاد وجوبا الخ والمختار انه جابر للاول لان الفرض لایتکرر (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب صفة الصلوٰة ص ۴۲۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۷۰). ظفیر

(۳). الیقین لایزول بالشك (الاشباه والنظائر القاعدة الثالثه ص ۷۵) . ظفیر

(۴). ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۲۳ ج ۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۰ . ظفیر

دظالم اوخائن امامت درست دی اوکه نه؟ سوال: (۱۱۲۰) زید دعمر څخه یوکور په یوولس سوه واخستی اودمصلحت په وجه یی دخرڅونکی څخه دالوظ واخستی چی ددی قیمت به دولس سوه اچول کیږی، نوهمدغسی وسوه، خو درجسټری څخه وروسته چی کله روپی دهغه په قبضه کی راغلی اومشتری زائد رقم واپس اخیستل وغوښتل نو معاهده یی فسخ کړه، دزیاتی رقم ورکولو څخه یی انکار وکی چی دهغه په وجهی سره بائع مذکور په ټول ښار کی بدنام سو اوبد دیانته اوغدار مشهور سو. ددی څخه علاوه شپه او ورځ په تعدیاتوکی اونورو دشرع دڅخه په مخالفو معاهداتو کی منهمك (اخته) اوسی. نوآیا داسی سړی عند الشرع دجومات دامامت یا داسلامی مدرسو داهتمام دلوړ منصب مستحق دی اوکه نه؟ سره ددی که چیری دی په یوداسی منصب باندی برقرار ولرل سی نودخلګو بدګمانی پیدا کیږی اوددغه مدرسی په اعانت کی کمی واقع کیږی.

جواب: خرڅونکی ته دمقرر قیمت څخه زیاتی روپی راګرځول صریح ظلم اوخیانت دی او ظالم اوخائن دامام جوړولو اومهتمم جوړولو قابل نه دی. هٰکذا فی کتب الفقه: واما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بانه لایهتم لامر دینه وبان فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقد وجب علیهم اهانته شرعًا الخ (رد المحتار المعروف بالشامی [1]) وایضًا فی کتاب الوقف منه ج ۳: عن الاسکاف: ولا یولی الا امین قادراً بنفسه اوبنائبه لان الولایة مقیدة بشرط النظر ولیس من النظر تولیة الخائن لانه یخل بالمقصود.

په یوسترګی پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ سوال: (۱۱۲۱) زید دقرآن حافظ دی اویوه سترګی دی په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ اوکه چیری یو سړی په علم کی دهغه څخه زیات وی نوآیا هغه ته هم یوسترګی امام جمع ورکولی سی؟

جواب: یوسترګی حافظ په شان ددوه سترګی بینادی، دهغه څخه دزیات علم والا یا دهغه غوندی علم لرونکی لمونځ په هغه پسی بی کراهته کیږی. دنابینا دامامت دمکروه والی وجه فقهاوو دالیکلی ده چی دسترګو دنیستوالی په وجهی سره دپلیتۍ څخه ځان ساتل دهغه دپاره مشکل سی. (والاعمیٰ لانه لا یتوقی النجاسة. هدایه باب الامامة ص ۱۱۰ ج۱. دیو سترګی سړی کار په یوی سترګی سره دغه رکم چلیږی لکه څنګه چی دبینا کار چلیږی. ظفیر)

دسود کاغذات په اجرت باندی دلیکونکی امامت څنګه دی؟ سوال: (۱۱۲۲) یوسړی دسود اخستونکی سره اوسیږی اودسودکاغذات په اجرت باندی لیکی، آیاپه داسی سړی پسی لمونځ درست دی؟

جواب: سود اخستونکی اولیکونکی فاسق دی. لهٰذا په فاسق پسی لمونځ مکروه دی.

---

[1]. ردالمحتار کتاب الوقف. مطلب فی شروط المتولی. ص ۵۳۲ ج۳ ، ط.س. ج۴ ص ۳۸۰ . ظفیر

(۱) (آنحضرت ﷺ دسود پرکاغذات لیکونکی باندی هم لعنت کړی دی هغه یی هم په هم دغه ډله کی شمار کړیدی. عن جابر قال لعن رسول الله ﷺ اکل الربوا ومؤکله وکاتبه وشاهدیه....وقال هم سواء رواه مسلم. مشکوٰة باب الربوا ص ۲۴۴).

په نفل کونکی پسی دفرض کونکی لمونځ نه صحیح کیږي: **سوال:** (۱۱۲۳) که چیری یوامام دوه ځایه یعنی په دوو ښارونو کی لمونځ ورکوی نودرست دی اوکه نه؟

جواب: چی په دوهم ځای کی دغه امام لمونځ ورکړی نوهغه ونسو ولی چی که چیری اول لمونځ دشرعی قاعدی مطابق سوی وی نودوباره چی کم لمونځ ده وکی هغه نفل دی اوپه نفل کونکی پسی فرض او واجب درست نه دی. نوکمو خلګو چی دوهم وار په هغه پسی لمونځ وکی دهغه خلګو لمونځ صحیح نه سو. (۲)

که امام دهیچا داقتداء نیت هم ونه کړی نوهم دمقتدی لمونځ کیږی: **سوال:** (۱۱۲۴) زید په یوځای کی امام دی اوبکر دهمدغه ځای درباری دی. په زید اوبکر کی نا اتفاقی ده، بکر په زید پسی لمونځ کوی لیکن دعداوت په وجه زید یی داقتداء نیت نه کوی نوپه دی صورة کی دبکر لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟

جواب: دبکر لمونځ صحیح دی ولی چی که امام دمقتدیانو دامامت نیت وکړی اوکه یې ونه کړی په هرحال کی دمقتدیانو لمونځ کیږی (۳).

چی دتجوید دفن ماهر نه وی نو دهغه امامت درست دی اوکه نه؟ **سوال:** (۱۱۲۵) که چیری امام قرآن کریم خو صحیح وایی لیکن دتجوید په فن کی پوره ماهرنه وی نوپه هغه پسی لمونځ صحیح کیږی اوکه نه؟

جواب: په لمانځه کی څه نقصان نه راځی.

په غیر مقلد پسی دحنفی لمونځ کیږی اوکه نه؟ **سوال:** (۱۱۲۶) په غیر مقلد پسی دحنفیانو لمونځ جائزدی، اوکه نه؟

جواب: په دی کی څه تفصیل دی چی دهغه دلیکلو په دی ځای کی ګنجائش نسته اونه یی ضرورت دی، ولی چی کتابونه اورسالی په دی باره کی موجودی دی. مختصره داچی په غیر مقلدو پسی په لمونځ کولو کی احتیاط کول پکار (۴) دی.

---

(۱). اما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه الخ (رد المحتار باب الامامة ج۱ ص ۵۲۳ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲). ظفیر

(۲). ولا مفترض بمتنفل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۹). ظفیر

(۳). ولایشترط لصحة الاقتداء نیة امامة المقتدی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب شروط الصلوٰة ص ۳۹۴ ج۱). ظفیر

(۴). وکذا تکره خلف امرد الخ وزاد ابن الملك کشافعی لکن فی وتر البحر ان تیقن المراعات لم یکره اوعدمها =

د دیندار ولد الزنا امامت درست دی او که نه؟ سوال: (۱۱۲۷) د ولد الزنا سړی (څوك چی دارکان اسلام څخه پوره خبر وی اوباعمله پرهیزګار وی) اقتداء اوامامت شرعًا جائزدی اوکه نه؟

جواب: امامت دهغه بغیر کراهته درست (۱) دی.

کم امام چی په اخترونو کی دباجی سره ځی او راځی اوسود خور هم دی دهغه امامت څنګه دی؟ سوال: (۱۱۲۸) قاضی صاحب داخترونو دلمونځ ورکولو دپاره چی کله دخپل کور څخه ووزی نوشیخ نقارچی دډول ږغولو سره دقاضی صاحب څخه مخکی مخکی ترعید ګاه پوری ځی اوهمدغه رکم دلمانځه څخه وروسته ترکوره پوری ځی. داعمل ثواب دی اوکه ګناه. اوقاضی ښکاره واضح سود اخلی او قرآن کریم هم غلط وایی.

جواب: دقاضی دافعل چی ډول ږغوی، درست نه دی اوپه سود خور پسی لمونځ مکروه تحریمی دی (۲). فقط

څوک چی پلار ته ښکنځل کوی دهغه امامت درست دی، اوکه نه؟ سوال: (۱۱۲۹) شخصی پدر خودرا نیك وبد دهد وهمیشه دشنام دهد. غرض بسیار سیاست میکنند ودروغ میګوید موافق کتب چی حکم دارد. وبران شخص اقتداء جائز است یانه؟

جواب: پدر را ایذاء دادن ګناه کبیره ومعصیت سخت است اگر توبه نه کند ومعافی از پدر نخواهد نماز اومکروه است که اوفاسق است. قال الله تعالی: ولا تقل لهما اف ولا تنهرهما وقل لهما قولاً کریمًا (۳).

کم مسافر امام چی دری رکعاته کړی وی دهغه اقتداء درسته ده اوکه نه؟ سوال: (۱۱۳۰) مسافر امام چی دری رکعاته وکړل، په څلورم رکعات کی مقتدی شامل سو. هغه به دری رکعاته باقی په کمی طریقی سره کوی؟

جواب: کله چی امام مسافردی نوهغه ته دوه رکعاته کول پکاروه، که چیری هغه سهوًا څلور رکعاته وکړی نو آخری دوه رکعاته د هغه نفل سوه. لهٰذا اقتداء د هغه مفترض په

= لم یصح وان شك کره (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۵ – ۵۲۲ ج۱، ط. س. ج۱ ص ۵۲۲). ظفیر

(۱). ویکره تنزیها امامة عبد الخ واعرابی الخ وولد الزنا (در مختار) لکن ما فی البحر صرح به فی الاختیار حیث قال ولو عدمت علة الکراهة بان کان الاعرابی افضل من الحضری والعبد من الحر ولد الزنا من الرشدة والاعمٰی من البصیر فالحکم بالضد (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰). ظفیر

(۲). وکذا تکره خلف امرد الخ وشارب الخمر واکل الربا ونمام ومراء ومتصنع (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲). ظفیر

(۳). سورة بنی اسرائیل: رکوع ۳. ظفیر

ځلورم رکعات کی درسته نه ده اولمونځ دهغه نه سو صحیح. (۱) فقط

دسرود اوسرنا اوریدونکی امامت: **سوال**: (۱۱۳۱) امام اذا ذهب فی مجلس الفجرة وسمع المزامیر والدف والرقص وغیرها من انواع الهو واللعب هل یجوز الصلوٰة خلفه ام لا ؟

جواب: تجوز مع الکراهة، اما الجواز فلقوله ﷺ صلوا خلف کل بر وفاجر الحدیث واما الکراهة فلان فی تقدیم الفاسق تعظیم وقد وجب علیهم تحقیره کذا فی الشامی (۲). فقط

دکسب په طور باندی دخیر غوښتونکو امامت: **سوال**: (۱۱۳۲) دکمو فقیرانو کسب چی دخیر غوښتلو دی په هغوی پسی لمونځ کول جائزدی اوکه نه؟

جواب: دسوال کسب لرونکی فقیر اکثره دحرام کار مرتکب کیږی ولی چی هغوی ته سوال کول درست نه وی. په دوی کی ډیر غنیان اومالداران وی اوډیر پکښی تکړه او تندرست وی چی محنت اومزدوری کولی سی اوخوراکه ورسره موجوده وی په دی صورة کی چونکی هغه فقیر دکم چی داحال وی کم چی ذکرسو شرعًا فاسق کیږی اوپه فاسق پسی لمونځ مکروه کیږی. (۳) فقط

قصدًا دغلطی مسئلی ښوونکی امامت: **سوال**: (۱۱۳۳ \۱) که چیری امام دقربانی دڅرمنی دقیمت په معامله کی مسئله غلطه ښیی نوڅه حکم یی دی؟

دتنخواه دار امام امامت: **سوال**: (۱۱۳۴ \۲) کم امامان چی په تنخواه اخستلو سره لمونځ ورکوی که چیری تنخواه ورنه کول سی، نو امامتی نه کوی. په هغوی پسی لمونځ جائز دی اوکه نه؟

جواب: (۱) دامامت په معاوضه کی دقربانی دڅرمنی قیمت ورکول درست نه دی، امام که چیری غلطه مسئله وښیی نودا گناه پرده باندی ده، اوپه ده پسی لمونځ مکروه دی. (ویکره امامة عبد واعرابی وفاسق (درمختار مختصرًا ص **۵۲۳** ج۱ ظفیر).

(۲) دهغوی لمونځ کیږی خو هغوی ته دا اخستل دامامت په عوض کی درست نه دی.

ددیوث امامت: **سوال**: (۱۱۳۵) دزید ښځی ته دزناکاری په وجهی سره حمل وسو اویو هلك یی پیداسوی دی. داسی ښځی ته طلاق ورکول پکار دی اوکه نه؟ زید وایی چی که الله ﷻ ماپه دوږخ کی اچوی هم نوزه به طلاق ورنه کړم. داسی سړی ته دیوث ویل جائز

(۱). وکذا لایصح علی تداء بمجنون الخ ولامفترض بمتنفل وبمفترض اٰخر لان اتحاد الصلاتین شرط عندنا (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص **۵۴۲** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۷۸**). ظفیر

(۲). وګوری ردالمحتار باب الامامة ص **۵۲۳** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۶۲**). ظفیر

(۳). ویکره امامة عبد واعرابی وفاسق الخ مختصرًا (درمختار) ط.س. ج۱ ص **۵۵۹** – **۵۶۰** . ظفیر

دی اوکه نه؟ اوورته پردیوث ویونکی باندی څه جرم سته، اوښځه هم هغه شان په حرام کاری کی مبتلا ده. په دغه سړی پسی لمونځ کیږی اوکه نه؟
که چیری امام پر لوړ ځای باندی وی او مقتدیان پر لاندی ځای باندی وی نو لمونځ به صحیح وی اوکه نه؟
جواب: طلاق ورکول ضروری اوواجب نه دی کذا فی الدر المختار. داسی ویل ورته نه دی پکار. داویل حرام دی. نه. گنهگاردی. اولمونځ په هغه پسی صحیح دی لیکن که چیری هغه دخپلی ښځی په فعل باندی راضی وی، نوپه هغه پسی لمونځ مکروه دی. ([1])
که زیات لوړ وی نومکروه دی، کنی درست دی. ([2]) فقط

دزانی امامت: **سوال**: (۱۱۳۶) یوسړی دخپلی نابالغی لور نکاح ددوو شاهدانو په مخکی یوسړی ته وکړه لیکن ددغه انجلی داکا زوی هغه خپل خاوند ته ورتللوته نه پریږدی او دخپل ځان سره یی ساتلی ده. ددی سړی دپاره څه حکم دی؟ اویو ملا وایی چی ددغه سړی امامت جائزدی چاچی دوهمه ښځه خپل په کور کی ساتلی ده اووایی چی فرعون ملعون به جنت ته ځی. اویوکم دوه لکه آدمه ددی آدم څخه مخکی تیرسوی دی اوجمعه دعیسایانو په ښارونو کی جائزنه ده. اوتور خضاب مباح دی. ددی سړی په باره کی څه حکم دی؟
جواب: دغه سړی چاچی داښځه ساتلی ده اوخاوند ته ورتللو ته یی نه پریږدی فاسق او ظالم دی دده امامت مکروه دی. کذا فی الشامی ([3]) وغیره من الکتب الفقهیه. اودغه ملا څوك چی داهلِ سنت والجماعت دعقائدو څخه خلاف عقائد ظاهروی. دی ضال او مضل دی، دده داقوالو اعتبار نسته. ده ته اعتقاد لرل حرام دی. قال ﷺ یکون فی اٰخر الزمان دجالون کذابون یاتونکم من الاحادیث بمالم تسمعوا انتم ولا اٰبائکم فایاکم وایاهم لا یضلونکم ولا یفتنونکم. رواه ([4]) مسلم، وفی حدیث البخاری ومسلم حتّٰی اذا لم یبق عالمًا اتخذ الناس رؤسًا جُهّالاً فَسُئِلوا فافتوا بغیر علم فَضَلُّوا واَضَلُّوْا. فقط والله تعالٰی اعلم.

دفاسق امام په وجهی سره دوهمه جمعه: **سوال**: (۱۱۳۷) په کم جومات کی چی فاسق امام لمونځ ورکوی په هغه جومات کی دوهمه جمعه کول جائز دی اوکه نه؟

([1]). ویکره امامة عبد واعرابی وفاسق الخ متخصرا (الدر المختار باب الامامة، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۶۰).
([2]). وانفراد الامام علی انه کان للنهی وقدر الارتفاع بذارع ولاباس بما دونه (درمختار) قوله للنهی وهوما اخرجه الحاکم انه ﷺ نهٰی ان یقوم الامام فوق ویبقی الناس خلفه (ردالمحتار ص ۲۰۴ ج۱، ط.س. ج۱ ص۶۴۲). ظفیر
([3]). ویکره امامة عبد الخ وفاسق (هدایه باب الامامة ص ۱۱۰ ج۱). ظفیر
([4]). مشکوٰة باب الاعتصام بالسنة فصل اول ص ۲۸. ظفیر

جواب: قال فی الدر المختار صلی خلف فاسق اومبتدع نال فضل الجماعة، قال فی الشامی قوله نال فضل الجماعة افاد ان الصلوٰة خلفهما اولی من الانفراد الخ ([1]). نو دوهمه جمعه کول په دغه جومات کی درست نه دی په هم دغه امام پسی لمونځ کول پکاردی، ولی چی دیوازی لمونځ کولو څخه په هغه پسی لمونځ کول اولی دی اودوهمه جمعه کول دمحلی په جومات کی روا نه دی. فقط

په تنخواه دار امام پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۱۱۳۸ \۱) په امامت باندی تنخواه اخستل جائزدی اوکه نه؟ اوکم امام چی تنخواه اخلی په هغه پسی لمونځ درست دی اوکه مکروه ([2]) دی؟

په مقرر امام اوعالم متقدی کی څوک دامامت مستحق دی؟ **سوال**: (۱۱۳۹\۲) په یوجومات کی امام مقرردی اویو عالم هم موجوددی. نولمونځ په چاپسی کول پکاردی؟ اودعالم لمونځ په دغه مقرر سوی امام پسی صحیح دی اوکه نه؟ کم امام چی تردوو میاشتو پوری سره دمعلوم والی په پلیت جای نماز باندی لمونځ وکی اوخلګوته یی لمونځ ورکی دهغه اقتداء درسته ده اوکه نه؟

جواب: (۱) په امامت باندی تنخواه اخستل درست دی څنګه چی دفقهی په کتابونو کی مصرح ([3]) دی. نوپه تنخواه دار امام پسی په لمونځ کولو کی هیڅ کراهت نسته. اوهیڅ تردد کول نه دی پکار.

(۲) په مقرر امام پسی لمونځ کول پکاردی همدا ښه ده. اودعالم لمونځ په مقرر امام پسی صحیح دی. په درمختار کی دی: ومثله امام المسجد الراتب اولی بالامامة من غیره مطلقا ای وان کان غیره من الحاضرین من هو اعلم واقرأ منه. (شامی ص۵۲۲)

جای نماز که چیری پلیت وی نوپر هغه باندی په لمونځ کولو کی داتفصیل دی چی که چیری دسجدی اوقدمونو ځای پاك وی نولمونځ صحیح دی کنی نه دی، او دلاسونو او زنګنونو په ځای کی خلاف دی چی لمونځ فاسدیږی (اوکه نه) نوکه چیری ماسوا ددی ځای څخه په یوځای کی جای نماز پلیت وی نولمونځ کیږی په دی صورة کی اعتراض هیڅ نسته. په درمختار باب شروط الصلوٰة کی دی: و (طهارة) مکانه ای موضع قدمیه اواحدٰهما ان رفع الاخرٰی وموضوع سجوده اتفاقًا فی الاصح لاموضع یدیه ورکبتیه علی

([1]). مشکوٰة کتاب العلم فصل اول ص ۳۳ . ظفیر

([2]). وګوری ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۲ . ظفیر

([3]). ولا لاجل الطاعات (الی قوله) ویفتی الیوم بصحتها تعلیم القرآن والفقه والامامة والاذان (الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی الاستیجاب علی الطاعات، ط.س. ج۲ ص ۵۵). ظفیر

الظاهر الخ. په شامی کی دی: وفی البحر واختیار ابوالیث ان صلاته تفسد وصحیحه فی العیون ([1]). فقط

يوسړى يوازى فرض لمونځ كوى بل ورسره مقتدى جوړسو ودريدى: **سوال**: (۱۱۴۰) یوسړی یوازی په جومات کی لمونځ کوی بل سړی وروسته راغی نیت یی وتړی اومقتدی سو اومخکی سړی په امامت سره فرض لمونځ اداء کی. په دی صورة کی دهغه امامت او د هغه بله اقتداء درسته سوه اوکه نه؟

جواب: په دی صورة کی لمونځ صحیح سو امامت اواقتداء جائز سوه ([2]).

په نفل كونكى پسى دفرض كونكى لمونځ: **سوال**: (۱۱۴۱) که چیری امام نفل کوی او مقتدی فرض، نوکه په هغه پسی یی وکړی نو دمقتدی فرض به وسی اوکه نه؟

جواب: په دی صورة کی به دمقتدی فرض نه کیږی. په درمختار کی دی، واتحاد مکانهما وصلاتهما ([3]). فقط

چى په لمانځه كى ښورى دهغه امامت: **سوال**: (۱۱۴۲) کم امام چی په لمانځه کی حرکت کوی، په هغه پسی لمونځ جائزدی؟ اوکه چیری دهغه په عادت کی داخل وی نوپه دی حالت کی څه حکم دی؟

دغسال اوخير غوښتونكى امامت: **سوال**: (۱۱۴۳\ ۲) داسی سړی امام یاقاضی مقررول ښنګه دی، څوك چی مړی لمبوی اویو سترګی اوګوډ وی اوخیر غواړی. اوهغه سړی سره دشادی شده کیدلو خپله لور خپل خاوند ته تللو ته نه پریږدی اوهغه انجلۍ فحاشه وی اودهغې فحاشه والی دهغه په اشاری سره وی نوهغه امام جوړول درست دی اوکه نه؟

جواب: (۱) کم سړی چی په لمانځه کی حرکت کوی په هغه پسی لمونځ مه کوی.

(۲) دمړو لمبول ګناه نه ده. په هغه پسی لمونځ صحیح دی. دیوسترګی امامت درست دی اودګوډ امامت خلافِ اولی دی اوپه خیر غوښتونکی پسی لمونځ مکروه دی. اوکم سړی چی خپله لور خپل خاوند ته نه لیږی او بی وجهی یی بنده کړی او دهغې په فحاشه ګرځیدلوباندی راضی اوخوشحاله وی نوهغه فاسق اوبدکاره دی امامت دهغه مکروه دی. فقط والله تعالی اعلم. ۱۱\۳ رجب سنه ۱۳۳۲ ه ق.

---

[1]. رد المحتار باب شروط الصلوة ص ۳۷۴ ج۱). ظفیر

[2]. ای من صلی مع واحدة اقامة عن یمینه (غنیة المستملی ص ۴۸۵) ویقف الواحد ولوصبیًا محاذیا ای مساویا لیمین امامه علی المذهب الخ (الدر المختار علی هامش رد المحتار ص ۵۳۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۲). ظ

[3]. الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۱۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۴. ولا مفترض بمتنفل وبمفترض فرضا آخر لان اتحاد الصلاتین شرط عندنا (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۴۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۹). ظفیر

دولد الزنا امامت: **سوال**: (۱۱۴۴) دحرامی دامامت څه حکم دی؟ خصوصاً په داسی حالت کی چی په جومات کی لس لمونځ گذاره دی په هغوی کی یوحرامی دی اوهم هغه دمسائلو څخه خبر اوعالم دی نور نهه ۹ سړی جاهلان دی. نوپه دی صورة کی دشریعت څخه جاهل دی لمونځ ورکړی اوکه حرامی؟ مشهوره ده چی په حرامی پسی لمونځ درست نه دی.

جواب: په حرامی پسی لمونځ درست دی اوکمه چی په خلگو کی مشهوره ده، داغلطه ده اوپه صورةِ مسئوله کی دهغه امام جوړول بغیر کراهته درست اوجائز دی ولی چی دلمانځه په احکامو دټولو څخه زیات خبر دی. اوفقهاوو دکراهت وجه دا تحریر فرمایلی ده چی دحرامی څوك شفقت کونکی پلار نه وی لهٰذا هغه جاهل اوسی. نومعلومه سوه چی که چیری جاهل نه وی نوبغیر کراهته جائزدی بلکی په دی صورة کی دټولو څخه زیات حقدار هم دی، ده ته امام جوړول پکاردی. کما فی الدر المختار: الاحق بالامامة اعلمهم باحکام الصلٰوة نصباً واماماً وقال فی الهدایة یکره تقدیم الفاسق وولد الزنا لانه لیس له اب لیشفقه فیغلب علیه الجهل وفی الشامی ولو عدمت ای علة الکراهة بان کان الاعرابی افضل من الحضری والعبد من الحر وولد الزنا من ولد الرشدة والاعمی من البصیر فالحکم بالضد (۱). فقط

زه تاسی ته ستاسی لمونځ درکوم داسی ویل څنګه دی؟ **سوال**: (۱۱۴۵) دجومات امام یوه ورځ دمابنام لمونځ ونه کی، خلگو ځینی پوښتنه وکړه نوجواب یی ورکی چی زه خپل لمونځ نه کوم. تاسی ته ستاسی لمونځ درکوم دالفظ په کفر کی داخل دی او که نه؟ اوپه هغه پسی لمونځ درست دی اوکه نه؟ اودچا په نظرکی چی نقصان وی دهغه امامت څنگه دی؟

جواب: (۱) دا دکفر په حکم کی نه دی. په داسی امام پسی لمونځ که څه هم درست دی لیکن مکروه تحریمی دی. واجب دی چی دی معزوله کړی اویو بل څوك امام جوړ کړی ولی چی ددی کلمی په وجهی سره به ورباندی دفاسق حکم کول کیږی.

دچاپه نظرکی چی نقصان وی خو دنجاساتو څخه ځان ساتلی سی. په هغه پسی لمونځ بی کراهته درست دی. اوکه چیری دپلیتیۍ څخه نسی ساتل کیدی نومکروه دی. په در مختار کی دی: ویکره امامة العبد ونحوه الاعمی. درمختار (۲). فقط

دریږی خریلی امامت: **سوال**: (۱۱۴٦) په یو ښار کی انګریزی مدرسه ده چی په هغه کی د

(۱). ردالمحتار. باب الامامة ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۲۰ . ظفیر

(۲). الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الامامت ص ۵۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ – ۵۲۰ . ظفیر

درسی تعلیم څخه علاوه دینیات هم ورښیی لیکن په سرکاری قانون باندی عمل کول کیږی. مثلاً نن صبا دمدرسی وخت دسهار لسو بجو څخه ترماپښین درو بجو پوری دی. په منځ کی پریوه بجه دلسو منټو چهټی کیږی اوهغه وخت هغوی راجمع سی اوپه جمع سره لمونځ اداء کوی. که چیری پرطلباوو باندی په څه وجهی سره ناوخته سی نوقطع نظر دنقصان څخه دسکول دطرفه دهغه څخه جواب طلب کیږی په دی وجهه که چیری ناوخته کیږی اوامام موجودنه وی نویو طالب علم کم چی ډیره خریی لیکن حافظ دقرآن او د لمانځه اوروژی پابینده دی اوپه نورو طلباوو کی لوړوالی لری هغه امام جوړول جائزدی اوکه نه؟ که چیری جائزنه وی نوهلکانو ته یوازی لمونځ کول اومدرسی ته تلل پکاردی اوکه نه؟

دمقرر امام داجازت څخه بغیر دهغه په موجودګی کی دبل سړی امامت: سوال: (۱۱۴۷) که چیری دمسلمانانو یوه ډله یوجومات ته ولاړه سی اوپرمقرر وخت باندی یاوروسته دامام په موجودګی یاغیر موجودګی کی دڅه ضرورت په وجهی سره په خپله ډله کی دټولو څخه مشر سړی امام جوړکړی اوپه جمع سره لمونځ اداء کړی نودجومات امام یابل چاته داحق سته، چی هغوی منع کړی اوکه داحق ورته نسته؟

جواب: (۱) که چیری ددغه جومات امام او لمونځ ګذار نه وی راغلی نو هلکانو ته په جومات کی جمعه کول نه دی پکار. البته که دجومات څخه خارج یو ځای وی نوپه هغه کی دی ځان ته جمع وکړی اوپه خپله ډله کی چی څوك دامامت لائق وی نوهغه دی امام جوړسی. لمونځ په هریو مسلمان پسی کیږی. دافرق ضرور دی چی نیك سړی پسی زیات ثواب دی. اوپه ډیره خریلی پسی لمونځ مکروه کیږی اوثواب یی کم دی. قال فی الجوهرة ص **۵۸** : فان تقدموا جاز لقوله ﷺ صلوا خلف کل بر وفاجر.

(۲) دجومات دمعین امام څخه ماسوا بل سړی ته ددغه جومات دامام په موجودګی کی یاغیر موجودګی کی دمعین امام داجازی څخه بغیر امام جوړیدل اوجمعه کول نه دی پکار. که چیری دمعین امام او دمحلی دلمانځه ګذارو په جمعه کی دوخت له لحاظه فرق وی نودا خلګ دی خپله جمعه دجومات څخه خارج په یو ځای دالان یاصحن یاځنګل کی وکړی. اوکه په جومات کی یی هم وکړی نولمونځ به یی صحیح سی لیکن هغوی ته په دغه رکم جمعه کول ښه نه دی. دجومات دلمانځه ګذارو اوجمعی انتظار دی وکړی، کنی جلا جلا دی وکړی. غرض داچی دمحلی دخلګو اودمقرر امام څخه ماسوا دبلی محلی سړیو ته دامناسب نه دی چی دمحلی دخلګو دجمعی څخه مخکی په دغه جومات کی جمعه وکړی اوکه وی هم کړی نو دمحلی خلګ بیا جمعه کولی سی اودمخکی جمعی

ثواب به همدوی ته ورکول کیږی. هغه جمعه کمه چی مخکی وسوه اودمخکی جمعی ثواب به هم دوی ته ورکول کیږی. هغه جمعه کمه چی مخکی وسوه دهغې به هیڅ اعتبار نه وی. هٰکذا فی کتب الفقه. فقط، دلیله قول الدر المختار: ویکره تکرار الجماعة باذان واقامة فی مسجد محلة الخ قال الشامی تحت قوله باذان واقامة الخ یکره تکرار الجماعة فی مسجد محلة باذان واقامة الا اذا صلی بهما فیه غیر اهله او اهله لکن بمخالفة الاذان (الی ان قال) والمراد بمسجد المحلة ماله امام وجماعة معلومون الخ شامی ص ٥١٦ ج١.

داذان څخه وروسته په جمعه کی تاخیر وسی اوکه فوراً وسی؟ سوال: (۱۱۴۸) داذان څخه وروسته دی جمعه فوراً ودریږی اوکه انتظار وسی؟

جواب: داذان څخه وروسته په جمعه کولو کی دوخت دوسعت اوقلت لحاظ دی وسی، او دلمانځه ګذارو رعایت دی وسی. چی څنګه موقعه اومصلحت وی، هغه شان دی وسی. په شریعت کی ددی دپاره څه مینتونه مقرر نه دی چی داذان څخه وروسته په دومره مینتونو باندی جمعه کیدل پکاردی، بعضی وختونه وسیع وی په هغه کی دی دهغه موافق عمل وسی. بعضی (وختونه) تنګ دی په هغه کی دی دهغه موافق عمل وسی (١). فقط

چی دبل چا ښځی سره څوک نکاح وکړی دهغه امامت څنګه دی؟ سوال: (۱۱۴۹) دیو جومات امام دیوی ښځی نکاح کړیده کمه چی پردی منکوحه ده، او هغه طلاق نه دی ورکړی. دهغه امامت درست دی اوکه نه؟ بینوا تؤجروا.

جواب: امامت دداسی سړی په وجه دفاسق کیدلو مکروه تحریمی دی. فقط کتبه رشید احمد. الجواب صحیح عزیز الرحمٰن عفی عنه. ودلیله ماقال فی الدر المختار: وکره امامة عبد وفاسق وقال فی الدر المختار قال فی شرح المنیة ان کراهة تقدیمه کراهة تحریم. در مختار ص ٥٢٣ ج١ اوپه عالمګیری کی دی: لا یجوز للرجل ان یتزوج زوجة غیره وکذالك المعتدة ص ٣٨٠ ج١.

دولد الزنا عالم دامامت متعلق فیصله وفرمایاست: سوال: (۱۱۵۰) دزید وینا ده چی دولد الزنا صالح اوعالم امامت جائز اواولی اوصحیح دی. بکر وایی چی مکروه دی. دلائل ددواړو سره موجود دی. صحیح قول کم یو دی ؟

(١). وَيَفْصِلُ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ كمِقْدَارِ رَكْعَتَيْنِ أَوْ أَرْبَعٍ يَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ نَحْوًا مِنْ عَشْرِ آيَاتٍ . كَذَا فِي الزَّاهِدِيِّ وَالْوَصْلُ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ مَكْرُوهٌ بِالِاتِّفَاقِ ، ثم قال: وَأَمَّا إذَا كَانَ فِي الْمَغْرِبِ فَالْمُسْتَحَبُّ ان يَفْصِلُ بَيْنَهُمَا بِسَكْتَةٍ يَسْكُتُ قَائِمًا مِقْدَارَ مَا يَتَمَكَّنُ مِنْ قِرَاءَةِ ثَلَاثِ آيَاتٍ قِصَارٍ . فتاوٰی عالمګیریه ص ٥٣ ج١ مطبوعه مصر ، ط. م. ج١ ص ٥٧. جمیل الرحمٰن

جواب: دزيدخبره حق ده يعنى كه چيرى ولدالزنا صالح اوعالم وى، نوپه هغه پسى لمونځ بغير كراهته جائزدى. كما فى الشامى: ولوعدمت اى علة كراهته بان الاعرابى افضل من الحضرى والعبد من الحر وولد الزنا من ولد الرشدة والاعمٰى من البصير فالحكم بالضد . شامى جلد اول ص ۵۲۳. كتبه عزيز الرحمٰن عفى عنه مفتى مدرسه عربيه ديوبند، مهر

دلاندينيو اوصافو لرونكى دتوليت قابل دى اوكه نه؟ سوال: (۱۱۵۱ \ ۱) زيد مؤمن كامل دى. نهايتى متبع دشريعت محمديه على صاحبها الصلوٰة والسلام دى. دمدرسه عاليه عربيه ديوبند فارغ التحصيل دى. دمشهورو عالمانو مثلاً حضرت تهانوى، مولانا عبد الرحيم صاحب رأى پورى وغيره په نزد دهغه علميت او صلاحيت دافتاء قابل داعتماد دى. دحضرت الحاج امدادالله صاحب رحمه الله څخه يې غائبانه بيعت دى. دحضرت ممدوح دوفات څخه وروسته دحضرت مولانا گنگوهى" څخه يې دبيعت تجديد وكى، دهغوى دوفات څخه وروسته يې دحضرت شاه عبدالرحيم صاحب رأى پورى څخه دبيعت تجديد وكى. داسلام دتبليغ اودخلق الله دهدايت اودعوامو مومنانو داحوالو داصلاح كامله جذبه په زيد مذكور كى سته، اودهمدى مطابق عمل كوونكى دى، زيد مذكور طبيب هم دى، اومذهبًا اومعاشًا په جامع مسجد كلان كيرانه كى امامت كوى. داخترونو امامت هغه ته حواله دى. دضرورت مطابق په ښار اوكليو كى داسلام دمخالفينو دحملو او اعتراضونو جواب وركوى، په كال كى څلور پنځه واره درخصتى وركولو څخه وروسته دشپږو ورځو دپاره دخپلو ضرورياتو يادنورو كسانو دحاجاتو دپاره دهېواد دباندى هم ځى او دمفوضه خدماتو څخه غير حاضرى دزبانى يا تحريرى اجازى څخه وروسته كوى. دداسى سړى په باره كى لاندى درج سوى خبرى دجواب غوښتونكى دى: (۱) چى دزبانى ياتحريرى اجازى څخه وروسته زيد مذكور غير حاضرى وكړى نو په دى وجهى سره زيد مذكور ته ځوك چى دمسجد كيرانه امام دى فحش اوخلاف شان تنبيه كونكى اوفحش خلكو ته په بدگويى باندى آماده كونكى اوتر معتد به زمانى پورى دامامت څخه معطل كونكى چى دهغه په وجهى سره تفريق بين المومنين پيدا نه سى شرعًا دوقف دتوليت قابل دى اوكه نه دى؟ اومسلمان كامل دى اوكه نه دى؟

په چاكى چى دا لاندينى خبرى وى هغه امام كيدى سى اوكه نه؟ سوال: (۱۱۵۲\۲) كه چيرى يو مذهبى خبردار ياناخبره سړى دزيد مذكور سره دذاتى غرض اوعداوت وغيره په زبانى ياتحريرى ډول په ډيرو يالږو خلكوكى دا اعتراض وكړى چى زيد دغير حاضرى دورځو دتنخواه حق نه لرى، حالانكى هغه درخصتى دورځو څخه وروسته غير حاضر

سوی دی. دمعترض غرض په دی اعتراض سره دادی چی عوام دزید څخه بد عقیده سی اوداخیال وکړی چی زید دامام کیدلو باوجود خپله روزی حراموی.

نوکه چیری زید خپل نه بلکی دټول اهل اسلام اوداسلام توهین ګڼلو سره داجواب ورکړی چی ستا ددی سره څه تعلق دی چی حلاله روزی حاصلوم، یا ناجائزه اوحرامه. زه پخپله داخبره ښه پیژنم. بیاپه ادب سه دا ووایی چی ته دخپلی روزی حلالی اوحرامی ته وګوره. کما قال الله تعالیٰ: لنا اعمالنا ولکم اعمالکم ونحن له مخلصون، ددی جواب په لحاظ سره زید دامامت قابل پاته سو اوکه نه؟ اودهغه په ایمان اواسلام کی څه نقص راغی اوکه نه؟

ددی جګړی تصفیه څه ده: سوال: (۱۱٥۳) په کم ځای کی چی زید مذکور امام اوواعظ اومفتی دی. هلته په سنه ۱۹۱۱ ع کی یوباقاعده ګؤرکشه (دغوښی بندولو تنظیم) قائم سوی دی چی دهغه دکوشش اثر دهندوانو څخه متجاوز سوی دی. بعضی مسلمانانو ته هم رسیدلی دی چی هغوی په حیثیت دمنصب دار کیدلو دهغه دبقاء اودوام اومقاصدو ترسره کولو کوشش کوی. دغوښی خوړلو قباحت اودصحت دپاره دهغه مضر کیدل وغیره بیانوی اوچونکه هندو قوم غوښه خوړل مذهبًا اوګؤرکشه (غوښه نه خوړل) مذهبی عقیده ګڼی، ددی دپاره ددوو درو مسلمانانو په شرکت سره دهغه دممتاز اوباحیثیت کیدلو په وجه سخت مضرت محسوس کیږی، اوپه دی حرکت سره په مسلمانانوکی په خپلو کی دمناظرو اومباحثو نوبت راغلی دی. ددی تفریق لیری کولوپه خیال سره دبعضو دردمندو اواهل دانش دارایه سوه چی حضرت تهانوی مدظله ته دی استفتاء ولیکل سی اوجواب دی راوغوښتل سی، دپاره ددی چی هغه شرعی ناطقه فیصله وګڼی اودګؤر کشی دښه والی یابدوالی څخه خبرسی. نو فتوٰی ددی حرکت څخه خلاف صادره وفرمایل سوه. چونکی حقانی عالمانو په دی فتوٰی کی داتصریح فرمایلی وه چی په ګؤرکشا کی شرکت کونکی کفر ته نژدی دی، اوهغوی ته ددی عمل څخه په تلوار سره توبه کښل فرض دی، ددی دپاره زید مذکور درمضان شریف په جمعة الوداع کی دوعظ په دوران کی دبعضو باوقعتو اودردمندو حضراتو په خواهش باندی دناخبره مسلمانانو آګاه کولو په غرض سره دحضرت تهانوی فتوٰی واوروله اودا اعلان یی وکی چی دا زما ذاتی رایه نه ده بلکی دمعتمد عالم حضرت مولانا اشرف علی صاحب تهانوی فتوٰی ده. بعضو کم فهمو خلګو ددی تذکره دګؤرکشا معاونو اوممبرانو حضراتو ته وکړه چی په دی باندی هغوی ډیر برهم سول او دمولوی عبدالله ټونکی څخه یی دمخکنی فتوٰی په جواب کی داستفتاء دعبارت په رد اوبدل کولو سره وروسته یوه فتوٰی راوغوښته اودزید مذکور

اوحضرت تهانوی په شان کی یی نازیبا الفاظ وویل اوخپل ځان یی په حقه ثابت کی او په دی خلګو باندی یی دکفر الزام ولګوی. دمولانا عبد الله صاحب ټونکی څخه په دغه اندازکی په سوال کولو سره دجواب حاصلولو باندی دمستفتی اودهغه دهم خیاله خلګو متعلق پوښتنه کول دی چی داخلګ څنګه دی؟ اوزید مذکور اوحضرت تهانوی څنګه دی؟ او دزید دامامت متعلق ددی شور جوړیدو څخه وروسته شرعًا څه حکم دی؟ او د مخالفینو دپاره داهلِ فتنه کیدلو څخه علاوه شرعی حکم څه دی؟

جواب: زید کم چی په مذکوره صفاتو سره متصف دی. بی شکه اوشبهی شرعًا په خصوصیت سره دامامت مستحق دی اودهغه امامت باعث دفضیلت او دحضور ﷺ دارشاد مطابق دی. دداسی سړی دامامت څخه انحراف اوناخوښی ظاهرول اودهغوی په ضرر رسولو پسی کیدل حالانکی هغه په ذکرسوو خبرو سره متصف دی ددیندارو کارنه دی. کما ورد فی الهدایه: من صلّی خلف عالم تقی فکانما صلّی خلف نبی. په عالم امام پسی لمونځ قبولیت ته زیات نژدی دی. لقوله ﷺ ان سرکم ان تقبل صلاتکم فلیؤمکم علمائکم، فانهم وفدکم فی مابینکم وبین ربکم، رواه الطبرانی واخرج الحاکم والبیهقی نحوه) اودده امامت خیرِ کثیر دی. قال فی شرح المنیة ومن کراهة تقدیم الفاسق علی ما یأتی ان العالم اولی بالتقدیم اذا کان یجتنب الفواحش وان کان غیره أورع منه ذکره فی المحیط. وقال فی شرعة الاسلام (فی فصل فی فضیلة الصلٰوة مع الجماعة) ویؤم الناس اعلمهم بالسنة.

(۱) امام مذکور (زید) کله چی داطلاع څخه وروسته ځی نودا په غیر حاضری سره تعبیر کول سخت جهالت دی اوپردی سربیره هغه ته علی الاعلان فحش اوخلاف شان وینا کول دکاملو دیندارو کارنه دی. کم خلګ چی داسی حرکت کوی هغوی واقعی په خلاف باندی دی او عالم ته بلا سببه بدویل اودهغه په شان کی ګستاخی کول واقعی فسق دی او د متولی فسق موجب دعزل دی: وان الناظر اذا فسق استحق العزل شامی ص۲۳۲ ج۳.

کم سړی چی عالم ته بدرد وایی او ښکنځل کوی دهغه په حق کی دفقهی په کتابونو کی سخت وعیدونه راغلی دی. قال فی شرح الفقه الاکبر لملا علی قاری: من ابغض عالما من غیر سبب ظاهر خیف علیه الکفر قلت الظاهر انه یکفر لانه اذا ابغض العالم من غیر سبب دنیوی او اخروی فیکون بغضه لعلم الشریعة الخ (شرح فقه اکبر، فصلٌ فی العلم والعلماء ص ۲۱۳) او دضرورت په وجه دامام دباندی ته تلل اودڅو ورځو دپاره دامامت دوظیفی ورکولو څخه غیر حاضر اوسیدل دتنخواه نه ورکولو موجب نه دی: قال فی الشامی عن القنیة امام یترك الامامة لزیارة اقربائه فی الرساتیق اسبوعًا اونحوه اولمصیبة او لاستراحة لاباس به ومثله عفو فی العادة

والشرع، شامی ص٥٦٤ ج۳.
غرض داچی ددی عبارت څخه په ښه شان واضحه ده چی که چیری داجازی څخه بغیر هم امام دیوڅو ورځو دپاره یوځای ولاړسی نودرست دی او دغیر حاضری دمودی تنخواه حلاله ده په دی شرط چی دا دشرعی عذر څخه بغیر حاضری په ټوله کال کی دیوی هفتی دپاره وی. کما قال فی الشامی. وهٰذا مبنی علی القول بان خروجه اقل من خمسة عشر یوماً بلا عذر شرعی لا یسقط معلومه وقد ذکر فی الاشباه فی قاعدة العادة محکمة عبارة القنیة هذه وحملها علی انه یسامح اسبوعاً فی کل شهر الی ان قال ان الظاهر ان المراد فی کل سنة. شامی ص ٥٦٤ ج۳.
غرض داچی ددی عبارتونو څخه کم چی دفقهی دمستندو کتابونوڅخه را اخیستل سوی دی، داخبره په ښه شان سره ښکاره سوه چی په دی معامله کی شریعت وسعت فرمایلی دی. نو په امر موسع شرعی باندی څوك متهم کول او بدنامول درست نه دی.
لهٰذا که چیری امام په ټول کال کی یوه هفته بغیر دشرعی عذر څخه او بغیر داجازی دمتولی وغیره څخه هم غیرحاضرسی نودا معاف ده. اودغیر حاضری ددی مودی تنخواه اخستل هم درست دی. اوکه چیری دڅه شرعی عذر په وجهی سره غیر حاضر سی او رخصت واخلی څنګه چی په سوال کی مذکور دی نودیوی هفتی تعیین هم نسته. (زیاته هم اخستی سی. عارف)
(۲) زید ته داسی جواب ورکول نه وو پکار دکم څخه چی دحلالی روزی حاصلولو څخه بی پروایی اوپه ظاهره بی رغبتی معلومیږی ولی چی حلاله روزی حاصلول، حلال خوراك اودحرام څخه بچ کیدل په نص قطعی سره مامور به دی. قال الله تعالی: یآ ایها الرسل کلوا من الطیبات واعملوا صالحا الاٰیة. سورة مومنون پ ۱۸ رکوع ۱۴ قال المفسرون اراد بالطیبات الحلال. (خازن جلد ۵)
نوذکر سوی اعتراض جواب داورکول پکارنه وو چی ستاددی سره څه تعلق دی. ځکه دامر بالمعروف سره دهرمسلمان تعلق ضرور سته اودنیت حال حق تعالی شانه ته معلوم دی نو جواب ددی اعتراض داورکول پکار وو چی زه حلاله روزی خورم اوحلاله تنخواه اخلم، داډول تنخواه اخستل شرعًا حرام نه دی. دحلالی روزی په حاصلولو کی ماته اوتاسی ته، ټولوته اهتمام کول پکاردی. لیکن زید ددی جواب په وجه سره کافر یا فاسق نه سو چی دامامت څخه دمعزوله کولو مستحق سی اوامامت دهغه جائز پاته نه سی.
(۳) دګوُرکشا شرکت کم چی دبعضو مسلمانانو څخه صادرسوی دی هغه دسزاقابل دی، اوڅه چی حضرت مولانا اشرف علی صاحب سلمه په دی باره کی تحریر فرمایلی دی هغه

حق اوعین ایمان دی. اودحضرت مولانا سلمه داتحریر فرمایل چی دهغه حالت کفرته نژدی دی پرمزید احتیاط باندی مبنی دی کم چی دعلماء ربانیین عادت راروان دی.
کما قال فی شرح الفقه الاکبر وقدذکروا ان المسئلة المتعلقة بالکفر اذاکان لها تسع وتسعون احتمالاً للکفر واحتمال واحدة فالاولٰی للمفتی والقاضی ان یعمل بالاحتمال الثانی لان الخطاء فی ابقاء الف کافر اهون من الخطاء فی افناء مسلم واحد. شرح فقه اکبر لملاعلی القاری مجتبایی ص ۱۹۹.
اودتوبی متعلق چی کم حضرت مولانا سلمه تحریر فرمایلی دی چی په تلوار سره توبه کول باندی فرض دی. دفقهی کتابونو اودشریعت محمدیه علی صاحبها الف الف سلام وتحیه مطابق دی. کما قال فی الدر المختار (عن شرح الوهبانیة ما یکون کفرا اتفاقا یبطل العمل والنکاح واولاده اولاد زنا وما فیه خلاف) یؤمر بالاستغفار والتوبة وتجدید النکاح. درمختار علی الشامی ص ٤١٤ ج۳. لیکن افسوس دی پرهغه حضراتو باندی چی ددی ناطق بالحق فیصلی څخه منحرف سول اوپه همدی حضراتو پسی یی بدرد ویل شروع کړل. خو دچا نقصان یی وکی؟ خپل عافیت یی خراب کی کما ورد فی الحدیث الشریف من قال لاخیه یاکافر فقد باء بها احدهما (رواه البخاری ومسلم) اوعالمانو ته دبد رد ویلو متعلق چی کم عبارت دشرح فقه اکبر څخه تحریر سو هغه دغور قابل دی. خاصکر دداسی حقانی عالمانو په تکفیر پسی کیدل خپل دین اوایمان بربادول دی چی دهغه څخه ددی خلګو پرحال باندی افسوس دی اودخرابی خاتمی بیره ده. ددی خیال څخه دی رجوع وکړی کنی دخسر الدنیا والاٰخرة مصداق به جوړسی. کما ورد فی الحدیث القدسی من عادٰی لی ولیًا فقد اذنته بالحرب. والله لایحب الفساد وفی البحر الرائق ویکفر بقوله المسلم یا کافر عند البعض والمختار للفتوٰی انه یکفر ان اعتقده کافرا الا ان اراد شتمه انتهی ص ۱۳۳ ج ۵.
اوکم خلګ چی داهل حق تکفیر کوی هغه تکفیر پر هم دوی باندی راګرځی. قال فی شرح الفقه الاکبر ومن قال یاکافر فسکت المخاطب کان الفقیه ابوبکر البلخی یقول یکفر هٰذا القاذف ای الشاتم. شرح فقه اکبر مجتبایی ص ۲۲۳.
اودګؤرکشا شرکت په حقیقت کی دکفر اعانت دی اوداسلام دسپکاوی اوبربادی فکر دی. قال الله تبارك وتعالٰی: وتعاونوا علی البر والتقوٰی ولاتعاونوا علی الاثم والعدوان الاٰیة. سورة مائده پ۲ رکوع ۵. اوپه دی کی شریکیدل او دغوښو خوړلو مذمت او مضرت ثابتول سخته بی باکی اوخطرناك دی. قال فی شرح الفقه الاکبر ولوشبه نفسه بالیهود والنصارٰی ای صورة اوسیرة علی طریق المزاح والهزل ای ولو علی هٰذا المنوال

كفر (شرح فقه اكبر مجتبايى ص ٢٢٨) وفيه ايضًا (عن الخلاصة) من قال احسنت لما هو قبيح شرعًا اوجودت كفر (شرح فقه اكبر ص ٢٣٣) قال الله تبارك وتعالى: وَلَايَرْضٰى لِعِبَادِهِ الكفر الاية (وقال الله تعالى) وَمَنْ يُضْلِلِ اللهُ فَمَالَهُ مِنْ هَادٍ. اوحضرت مولانا اَشرف على صاحب سلمه بيشكه په ربانى عالمانو كى دى، دسلفو نمونه دى، الله والا دى، حق گويه دى، چى هرڅومره دهغوى تعريف وسى كم دى اوپه آيت كريمه: ولتكن منكم امةٌ يدعون الى الخير ويأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر واولئك هم المفلحون (الآية) كى داخل دى اوددى مصداق دى. دهغوى سره محبت كوونكى انشاء الله كاميابى ته رسيدونكى دى اودبغض لرونكو حالت خطرناكه دى. قال (الشيخ ولى الله الدهلوى رحمه الله) فى القول الجميل (فى علامات العالم الربّانى) ومنها مواساة الفقراء وطالب العلم بقدر الامكان فان لم يقدر وكان له اخوان موافقون حرضهم وحثهم على المواسات فاذا وجدت هذه الصفات مجتمعة فى شخص واحد فلا تشكن انه وارث الانبياء والمرسلين وانه الذى يدعى فى الملكوت عظيماً وانه الذى يدعو له خلق الله حتى الحيتان فى جوف الماء ورد فى الحديث فلازمه لا ينو تنك فانه الكبريت كبريت الاحمر (شفاء العليل ترجمه قول الجميل ص ١٠٤).

اوپاته سوه داخبره چى بل عالم ددى حضراتو تكفير كړى دى نودا (خبره) دتوجه قابله نه ده: واعلم من انتصب منصب الهداية والدعوة الى الله ما اخل فى شيئ من هذه الامور فانه فيه ثلمة حتى يسدها الخ بهرحال امام مذكور يقينًا دامامت لائق دى اودهغه عقائد، اوحالات اوصفات كم چى په سوال كى ذكرسوى دى هغه دعقائدو داهل سنت والجماعة موافق دى اودشريعت پيروى ده. كه چيرى فى الواقع په دى سړى كى دغه صفات سته نو دهغه په عالم ربانى كيدلو كى څه شبهه ده اودهغه متابعت اواقتداء ضرورى ده. فقط والله تعالى اعلم وعلمه اتم

په تاش (**يوقسم لوبه**) **كونكى پسى لمونځ جائزدى اوكه نه؟ سوال**: (١١٥۴) يوسړى بغير دګټلو او بايللو څخه تاش كوى په هغه پسى لمونځ جائزدى اوكه نه؟

جواب: په هغه پسى لمونځ مكروه دى ولى چى دګټلو او بايللو څخه بغير هم تاش كول ممنوع اومكروه دى. دداسى لهو اولعب څخه مسلمانانو ته احتراز لازم دى. فقط والله تعالى اعلم مفتى مدرسه

وكره تحريم اللعب بالنرد وكذا الشطرنج واباحه الشافعى وابويوسف وفى رواية وهذا اذا لم يقامر ولم يداوم ولم يخل الواجب والا فحرام بالاجماع آه (درمختار) دتاش حالت دشطرنج په شان دى. دليله قاله فى الدر المختار ويكره كل لهو لقوله ﷺ كل لهو المسلم حرام الا

ثلاثة ملاعبته اهل وتأديبه لفرسه ومناصلته بقوسه وقال فی ردالمحتار كل لعب عبث فالثلاثة بمعنٰی واحد كما فی شرح التأويلات والاطلاق شامل لنفس الفعل ص ۳۴۷ ج ۵ .

دهوا خارجيدلو مريض امام چی كم لمونځ وركی دهغه څه حكم دی؟ سوال: (۱۱۵۵) يو سړی دهوا خارجيدلو مريض دی. ډير واره په بی خبری كی هم هوا ځينی خارجيږی، په داسی حالت كی هغه تردری مياشتو پوری امامت وكی. ددی څخه مخكی به يی هم كله كله لمونځ وركوی. وروسته چی پوره معلومه سوه چی معذوره دی نولمونځ وركول يی پريښوول. په داسی صورة كی امام اومقتديانو دپاره څه حكم دی؟ كه چيری دامام په وينا سره هغوی خپل لمونځونه راونه ګرزوی نوپه هغوی باندی څه حكم دی؟ اوكم لمونځونه چی هغه كله كله په يو موقع باندی وركړی وو دهغه څه حكم دی؟

جواب: كه چيری دامعلومه اويقين نه وی چی كم لمونځونه هغه وركړی دی په هغه كی هوا خارجه سويده يعنی دهوا خارجيدلو په هغه كی يقين نسته اوياد ورته نه دی نو لمونځونه دټولو وسول. كما فی الدر المختار. وصح لو توضأ علی الانقطاع وصلی كذلك. فقط والله تعالی اعلم.

واذا ظهر حدث امامه وكذا كل مفسد فی رأی مقتد بطلت فيلزم اعادتها كما يلزم الامام اخبار القوم اذا أمهم وهو محدث او جنب او فاقد شرط او ركن وهل عليهم اعادتها ان عدلا نعم والا ندبت وقيل لا لفسقه باعترافه. آهـ درمختار.

په غير مقلد پسی لمونځ درست دی اوكه نه؟ سوال: (۱۱۵۶) ما قولكم رحمكم الله تعالٰی فی هذه المسئلة (اقتداء الحنفی خلف غير المقلدين جائز ام لا ؟) بينوا تؤجروا.

جواب: حامدا ومصليا اقول التفصيل عندی ان غير المقلدين هم اصناف شتّٰی فمنهم من يختلف مع المقلدين فی الفروع الاجتهادية فقط ، فحكمهم فی جواز الاقتداء بهم للحنفية كالشافعية حيث يجوز بشرط المراعاة فی الخلافيات الصلٰوتية وفاقا وعند عدم المراعاة خلافا وبالاولی افتی الجمهور فان امر الصلٰوة مما ينبغی ان يحتاط فيه ومنهم من يختلف فی الاجتماعيات عند أهل السنة كتجويز نكاح ما فوق الاربع وتجويز المتعة وتجويز سب السلف وامثال ذلك وحكمهم كاهل البدعة حيث يكره الاقتداء بهم تحريمًا عند الاختيار وتنزيهاً عند الاضطرار وحيث يشتبه الحال فالاولٰی ان يقتدی بهم دفعاً للفتنة ثم يعيد اخذاً بالاحوط، ولو كانت الفتنة فی الاقتداء فلا يقتدی صونا للمسلمين عن التخليط فی الدين. والله تعالٰی اعلم وعنده علم اليقين والحق المبين .

الكاتب: حضرت مولانامولوی اشرف علی صاحب، ثانی يوم من ذی الحجة سنة ۱۳۲۹هـ من الهجرة المقدسة.

باب الإقتداء والصف

فصل رابع

(څلورم فصل)

صف، اقتداء، او دامام او مقتدی مقام

<u>چې په مخکې صف کې ځای نه وي نو يوازې سړی دې څه وکړي</u>: سوال: (۱۱۵۷) د مقتديانو يوصف په امام پسې دی په هغه کې دبل مقتدي ځای بالکل نسته. اوس چې کم سړی راسي نوهغه کم ځای ودريږي. په دوهم صف کې يوازې، اوکه دمخکنی صف څخه څوك مقتدي راواخلي اودهغه سره ودريږي.که چيرې دمخکني صف څخه دی واخلي نودکم ځای څخه دصف دشروع څخه اوکه داخير څخه، که چيرې يې داخير څخه راوباسي نوپه لمانځه کې به څه نقصان راسي اوکه نه ؟

جواب: که چيرې په صف کې ځای ورپيدانه سي نو انتظار دې وکړي چې بل څوك راسي. که چيرې رانه سي نودصف څخه دې داسې سړی راکش کړي څوك چې په مسئله پوهيږي. که چيرې داسې سړی په نظر رانه سي نويوازې دې په امام پسې اودصف څخه وروسته (۱) ودريږي. انتظر حتى يجيئ اخر فيقفان خلفه وان لم يجيئ حتى ركع الامام يختار اعلم الناس بهذه المسئلة فجذبه ويقفان خلفه ولو لم يجد عالما يقف خلف الصف بحذاء الامام لضرورة ، كذا (۲) في الشامي.

<u>که دبالغ سره په صف کې نابالغه يو ځای سي نوڅه حرج خونسته</u>: سوال: (۱۱۵۸) که چيرې يونابالغه هلك دجمعې راسته طرفته يا چپه طرف ته راسي اوپه لمانځه کې شريك سي يا دصف په مينځ کې دبالغو خلکو سره راغی او ودريدی نوپه لمانځه کې به څه نقصان راځي اوکه نه؟

جواب: که چيرې يو نابالغ وي نوپه صف کې دې ودريږي، ثم الصبيان ظاهره تعددهم فلو واحدا دخل الصف (۳).

<u>په رکوع او سجده کې الصاق کعبين</u> : سوال : (۱۱۵۹) الصاق كعبين ركوع وسجود سنت

---

(۱). وكذا القيام منفردا، وإن لم يجد فرجة، بل يجذب أحدا من الصف. ذكره ابن الكمال، لكن قالوا: في زماننا: تركه أولى، (درمختار) والاصح ما روى هشام عن محمد انه ينتظر الى الركوع فان جاء رجل والا جذب اليه رجلا اودخل فى الصف ثم قال فى القنية والقيام وحده اولى فى زماننا لغلبة الجهل على العوام (رد المحتار باب ما يفسد الصلوة، ومايكره فيها ص ۲۰۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۲۴۲). ظفير

(۲). ردالمحتار باب الامامة مطلب كراهة قيام الامام فى غير المحراب ص ۵۳۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص۵۶۸. ظفير

(۳). الدر المختار على هامش رد المحتار باب الامامة ص۵۳۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۱. ظفير

است یا چی؟ آیا الصاق قدمین خود مراد است یا الصاق کعب بکعب غیر مراد است.
جواب: فی الدر المختار: ویسن ان یلصق کعبیه قال فی الشامی قال السید ابو السعود وکذا فی السجود (۱) ایضًا الخ. پس ظاهر این است که کعبین خود را باهم ملصق کند وممکن است که مراد محاذات کعبین باشد واز ارجاع ضمیر درکعبه بسوی مصلی احتمال ثالث ساقط شد یعنی ضم کعب خود بکعب غیر مراد نخواهد شد. فقط

چی دمخکی ځخه دامام په اړخ کی صرف یو سړی وی بیا نور خلک راسی نوځه به کوی؟

سوال: (۱۱۲۰) دامام راسته طرف ته یو مقتدی دی، وروسته څو کسان نور راغلل او په امام پسی یی دسجدی په فاصله صف جوړکی. لمونځ صحیح سو اوکه نه؟
جواب: کله چی دامام سره یوسړی راسته طرف ته وو، بیا نور راغلل، نومقتدی ته یا امام ته به خپل ځای پرینبوول وی اوکه چیری داسی ونه سوه اوبعضی مقتدیان دصف په فاصله ودریدل نولمونځ سره دکراهته جائزدی. شامی جلد اول: ولوقام واحد بجنب الامام وخلفه صف کره (۲) اجماعًا. فقط

مقتدیان به څنګه دریږی: **سوال**: (۱۱۲۱) په لمانځه کی مقتدیان اوږی داوږو سره او بجلکی دبجلکو سره یوځای کړی ودریږی اوکه څنګه؟
جواب: یوځای دریدل اوپه مینځ کی ځای خالی نه پرینبوول سنت دی. قدم دقدم سره دیو ځای کولو مطلب دادی چی سیده اوبرابر دی وی مخ ته شاته دی نه وی. (۳) فقط

په صف کی هوار والی به څنګه وی: **سوال**: (۱۱۲۲) دجمعی په لمانځه کی به بجلکی برابری وی اوکه څنګه؟
جواب: بجلکی دبجلکو سره برابر سیده کیدل پکاردی اواوږه داوږی په برابری کی کیدل پکاردی. په دی سره به صف سیده سی په درمختار کی دی، ویسوا مناکبهم (۴). فقط

دمینځ صفونه خالی پریښوول او وروسته دریدل څنګه دی؟ **سوال**: (۱۱۲۳) که چیری په جماعت سره لمونځ کیدی او یوڅو کسانو یو یادوه صفونه په مینځ کی پرینبوول او وروسته ودریدل نو دهغوی لمونځ کیږی اوکه نه ؟
جواب: لمونځ یی صحیح سو خودا خلاف دسنت دی. صفونه متصل ساتل پکار دی او په

---

(۱). ردالمحتار. باب صفة الصلوة بعد الفصل ص ۴۲۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۹۳ . ظفیر
(۲). الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۳۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۸ . ظفیر
(۳). ویصف ای یصفهم الامام بان یامرهم بذالك ، قال الشمنی وینبغی ان یامرهم بان یتراصوا ویسدوا الخلل ویسووا مناکبهم (الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۳۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۸ . ظفیر
(۴). الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامة ص ۵۳۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۸ . ظفیر

مینځ کی خالی ځای پریښوول نه دی پکار. (۱) فقط
دپردې شاته اقتداء درسته ده اوکه نه؟ سوال: (۱۱۲۴) په جومات کی دننه جمعه کیږی، کوچنی پردی راځړیږی، دهغه څخه دباندی چی کم سړی پرلمانځه ولاړدی دهغوی لمونځ کیږی اوکه نه؟
جواب: دهغوی لمونځ هم (۲) صحیح دی. فقط
یوازی نابالغ کم ځای ودریږی: سوال: (۱۱۲۵) که چیری نابالغه هلك یوازی وی نودسړو دصفونو څخه وروسته یوازی ودریږی اوکه دسړیو په صف کی شریك سی؟
جواب: یوازی هلك دی دسړیو په صف کی شریك سی. کذا فی الشامی (۳).
چی دبالغو صف پوره نه وی اووروسته دنابالغو صف پوره سی نو وروسته راتلونکی په کم ځای کی شامل سی: سوال: (۱۱۲۶) په امام پسی دسړیو جماعت لږدی او وروپسی دنابالغو هلکانو جماعت ډیردی. که چیری مسبوق بالغ سړی په مخکنی صف کی دریدل غواړی نو دهلکانو جماعت ته څه رکم ووایی؟
جواب: که چیری دهلکانو مخته ولاړسی یاصف وڅیری او دبالغانو په صف کی یوځای کیدی سی نوولاړ دی سی اودبالغو په صف کی دی شریك سی اوکه چیری ممکن نه وی او دهلکانو په صف کی ودریږی نوبیا هم لمونځ صحیح (۴) دی.
په دستمال ایښولو سره په صف کی دځای حقدار ګرځی اوکه نه؟ سوال: (۱۱۲۷) دلته یو جومات دی چی په هغه کی یوڅو صاحبانو زید، عمر، بکر وغیره داطریقه جاری کړیده چی دجمع څخه مخکی خپل خپل دستمال وغیره په مخکی صف کی کښیږدی او داودس وغیره دپاره ولاړسی اوپه دی کار سره خپل ځان ددغه ځای حقدار ګڼی. مثلاً خالد داذان څخه وروسته اودجمعی څخه مخکی دخپل کور یاحجری څخه په اوداسه کی تیار راسی

---

(۱). وصلی علی رفوف المسجد ان وجد فی صفه مکانا کره کقیامه فی صف خلف صف فیه فرجة (در مختار) هل الکراهة فیه تنزیهیة اوتحریمة ویرشد الی الثانی قوله ﷺ ومن قطعه قطعه الله (رد المحتار باب الامامة مطلب فی الصف ص ۵۳۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۰). ظفیر
(۲). والحائل لا یمنع الاقتداء ان لم یشتبه حال امامه بسماع اورؤیة ولو من باب مشبك یمنع الاصول (الدر المختار) قوله بسماع ای من الامام اوالمکبر قوله اورؤیة ینبغی ان تکون الرؤیة کالسماع لافرق فیها بین ان یری انتقالات الامام اواحد المتقدیین (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۸ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۶). ظفیر
(۳). ثم لصبیان ظاهره تعددهم فلو واحد دخل الصف (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۱). ظفیر الدین غفرله
(۴). فلوشرعوا وفی الصف الاول فرجة له خرق الصفوف (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۹). ظفیر

اودمخکی صف په شوق کی حاضرسی نوداصاحبان ورته یوقسم مانع جوړیږی. که چیری هغه دچاکپړه وغیره راسته یاچپه طرف ته کشوی اوسنت کوی نوهغه ته غیر مستحق اوزیاتی کونکی وایی. نوآیا زید اوعمر وغیره په دغه ذکرسوی فعل سره دمخکی صف مستحق دی اوکه خالد کم چی تیار راغلی دی اودمخکی صف دپاره حاضر سوی دی؟

جواب: په ردالمحتار باب الوتر والنوافل کی دی: قال فی القنیة له فی المسجد موضع معین یواظب علیه وقد شغله غیره قال الاوزاعی له ان یرعجه ولیس له ذلك عندنا آهـ لان المسجد لیس ملکاً لاحد بحر عن النهایة، قلت وینبغی تقییده بما اذا لم یقم عنه علی نیة العود بلا مهلة کما لو قام للوضوء مثلاً ولا سیما اذا وضع فیه ثوبه لتحقق سبق یدیه (١) الخ. ددی عبارت څخه معلومه سوه چی مخکی راتلونکی چاچی دستمال ایښی دی او داودس دپاره تللی دی دواپس راتلو په نیت سره چونکی دهغه قبضه مخکی وسوه نوبل سړی وروسته راتلونکی دی دهغه ځای نه اخلی. فقط

<u>په صف کی تنګی پیداکول څنګه دی؟</u> سوال: (١١٢٨) په همدی جومات کی چی جمعه ودریږی نوبعضی خلګ سره ددی چی په مخکی صف کی ځای نه وی خامخا په مخکنی صف کی راننوزی. اودا ظاهره ده چی کله په صف کی دپنځه ویشتو سړیو ځای وی اوپه هغه کی اوه ویشت سړی په زور زور راسی نوددغه زیاتو په وجهی سره صف بالکل کوږ سی اولمونځ ګذار مخ ته وروسته سی، علاوه ددی څخه لمونځ ګذارو ته سخته تنګی او تکلیف وی. نوآیا دغه بعضو زیاتو صاحبانو ته به په مخکی صف کی په راننوتلو سره دمخکی صف ثواب ورکول کیږی اوکه نه؟

جواب: قال فی الدرالمختار وینبغی ان یأمرهم بان یتراصوا ویسدو الخلل ویسووا مناکبهم (٢) الخ ددی حاصل دادی چی امام دی متقدیانو ته حکم وکړی چی ښه نژدی نژدی ودریږی او ددوو لمونځ ګذارو ترمینځ خالی والی مه پریږدی اوخپلی اوږی برابری کړی. نوکه چیری په مخکی صف ګنجائش وی نوبیا دذکرسوی حکم په موجب په مخکی صف کی دریدل اوپه مینځ کی فراخوالی بندول مستحب اومسنون دی اوکه چیری ځای نه وی نودمخکی صف لمونځ ګذارو ته تکلیف ورکول مناسب نه دی. (٣) فقط

(١). ردالمحتار باب مایفسد الصلوة ومایکره فیها مطلب فیمن سبقت یده الی مباح ص ٢٢٠ ج١، ط.س. ج١ ص ٦٦٢. ظفیر

(٢). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ٥٣١ ج١، ط.س. ج١ ص ٥٦٨. ظفیر

(٣). قال فی المعراج الافضل ان یقف فی الصف الاخر اذا خاف ایذاء احد، قال ﷺ من ترك الصف الاول مخافة ان یؤذی مسلما اضعف له اجر الصف الاول وبه اخذ ابوحنیفة ومحمد (ردالمحتار باب الامامة ص٥٣٢ ج١، ط. =

چی هلکان ډیوه ښځه زیات وی نو وروسته دی ودرېږی: **سوال**: (۱۱۲۹) دوه کسان ځوانان دی او شلور پنځه هلکان دی هلکان په صف کی ودرېږی اوکه وروسته؟

جواب: په دی صورة کی دی هلکان وروسته ودرېږی. (۱) فقط

بی ږیری هلک په صف کی درول څنګه دی؟ **سوال**: (۱۱۷۰) دزید دیو نابالغه بی ږیری هلك سره محبت دی اودی هغه سره ددی چی نور نابالغه هلکان سته، دبالغانو په جمعه کی یی دخپل ځان سره دروی. ددی څه حکم دی؟

جواب: بی ږیری مخ والا هلك په جمعه کی په یوځای درولو سره بعضو فقهاوو دلمانځه دفساد حکم فرمایلی دی که څه هم اصح عدم فساد دصلوة دی، اونظر بالشهوة یی دهغه طرف ته حرام لیکلی دی. نوپه لمانځه کی داسی هلك (دځان سره) یوځای درول نه دی پکار. (۲) اواصل مسئله داده چی که چیری هلکان ډیر وی، نودهغوی صف دسړیو څخه وروسته پکاردی. اوکه صرف یوهلك په جمعه کی وی نوهغه ته دسړیو په جمعه کی دریدل درست دی. (۳) لیکن کم صورة چی په سوال کی درج دی په دی صورة کی په هیڅ شان اوپه هیڅ حالت کی دغه هلك ځان سره درول درست نه دی. فقط

دنابالغه په مخکی صف کی کیدل اوبالغ وروسته. دادرست دی اوکه نه؟ **سوال**: (۱۱۷۱) که چیری یو سړی دخپل ځان سره نابالغه هلك په مخکی صف کی ودروی اونور بالغ سړی په دغه هلك پسی په دوهم صف کی ودرېږی نوددغه خلکو په لمانځه کی به کراهت وی اوکه نه؟ اوتحریمی به وی اوکه تنزیهی. او دټول صف لمونځ به صحیح کیږی، اوکه دیو خاص؟

جواب: سنت طریقه داده چی دهلکانو صف دی په بالغانو پسی وی، لیکن په درمختار کی دی چی که چیری دجمعی په ابتداء کی صرف یوهلك نابالغه وی، نو هغه دی دسړیو په صف کی شامل سی. ددرمختار عبارت دادی: ثم الصبیان ظاهره تعددهم فلو واحداً

= س. ج۱ ص ۵۲۹). ظفیر

(۱). یصف الخ الرجل الخ ثم الصبیان ظاهره تعددهم (درمختار) وکذا لوکان المقتدی رجلا وصبیا یصفهما خلفه (رد المحتار باب الامامة جلد اول ص ۵۳۴ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۱). ظفیر

(۲). ومحاذات الامرد الصبیح المشتهی لایفسدها علی المذهب، تضعیف لما فی جامع المحبوبی ودرر البحار من الفساد لانه فی المرأة غیر معلول بالشهوة بل بترك فرض المقام (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۹ ج۱) ولایجوز النظر الیه بشهوة کوجه امرد فانه یحرم النظر الی وجهها ووجه الامرد اذا شك فی الشهوة (ایضاً باب شروط الصلوة مطلب فی النظر الی وجه الامرد ص ۳۷۷ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۰۷). ظفیر

(۳). یصف الخ الرجال ثم الصبیان ظاهره تعدد هم فلو واحد دخل الصف (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۱). ظفیر

دخل الصف (۱). اوپه شامی کی یې ویلی دی چی صاحب بحر په دی باره کی دحضرت انس ﷺ حدیث فصففتُ انا والیتیم وراءه الحدیث (۲) څخه استدلال کړی دی. نو ددی حدیث اودر مختار دروایت څخه معلومه سوه چی که چیری یوبالغ هلك په جمعه کی وی نوهغه دی دبالغانو په صف کی شامل سی، اوکه چیری نابالغه هلکان ډیر وی نوهغوی دی دبالغانو دصف څخه وروسته ودرول سی.

بهر حال دامعلومه سوه چی که چیری نابالغه هلك دسړیو په صف کی ودریدی اودهغه څخه دواړو طرفوته بالغان دریدل نوددغه بالغانو په لمانځه کی څه فساد اوکراهت رانه غی. فقط

دښځی اوخاوند جمعه درسته ده اوکه نه؟ سوال: (۱۱۷۲) دښځی اوخاوند جمعه درسته ده اوکه نه؟

جواب: دښځی اوخاوند جمعه په داشان چی دواړه برابر ولاړوی څنګه چی دیومقتدی کیدلو په صورة کی حکم دی درست نه دی. په دی صورة کی به دیوه لمونځ هم ونسی (۳). فقط

(لیکن که دښځی قدمونه وروسته وی نو (لمونځ) درست دی. ظفیر)

چی امام په مصلی باندی وی اومقتدیان په فرش وی نودادرسته ده اوکه نه؟ سوال: (۱۱۷۳) چی امام په مصلی باندی ودریږی لمونځ ورکوی اومقتدیان په فرش باندی همداسی وی. جائز دی اوکه نه؟ **جواب**: جائزدی. فقط

چی امام په تخت وی اومقتدیان په فرش وی، نوڅه حکم دی؟ سوال: (۱۱۷۴) په ګرمی اوبارانی هوا کی دمار، لړم دبیری څخه که چیری دماخستن اودسهار لمونځ ته امام دجومات په فرش باندی تخت واچوی اولمونځ ورکوی اومقتدیان همداسی په فرش باندی وی نودا جائز دی اوکه نه؟

جواب: که چیری دغه تخت دیوذراع هومره لوړ وی نو مکروه دی، کنی جائزدی. کما فی الدر المختار: وانفراد الامام علی الدکان للنهی وقدر الارتفاع بذارع ولابأس بمادونه وقیل ما یقع به الامتیاز وهو الاوجه (۱) الخ بهر حال داسی نه کول ښه دی. فقط

---

(۱). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۱. ظفیر

(۲). ردالمحتار باب الامامت ص ۵۳۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۱ . ظفیر

(۳). وقال المرأة اذا صلت مع زوجها فی البیت ان کان قدمها بخداء قدم الزوج لا تجوز صلاتهما بالجماعة وان قدماها خلف قدم الزوج الا انها طویلة تقع راس المرأة فی السجود قبل رأس الزوج جازت صلاتهما لان العبرة للقدم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۲) ظفیر.

په دَرْ کی ددریدونکی مقتدی څه حکم دی؟ سوال: (۱۱۷۵) په یو جامع مسجد کی څو درونه (یعنی دستنو مینځونه) دی. دجمعی په وخت کی په هر درکی مقتدیان ودریږی. غرض دادی چی کم مقتدیان په دَرْکی ودریږی اودجُمعی لمونځ اودجماعت لمونځ ادا کوی دهغوی هم هغومره ثواب دی کم چی په مخکی صف کی دی اولمونځ ادا کوی اوکه دجماعت دثواب څخه محرومه سول، دجماعت لمونځ خوبیی په کراهت سره اداء نسو؟ آیا دلمانځه په کیدلو کی احتمال سته؟
که چیری دلمر دتاؤ په وجهی سره ددر څخه دباندی په صحن کی لمونځ دزړه په اطمینان سره نسی اداء کیدی اوپه دی وجهی سره دجومات په درونو کی په دریدلو سره دجمعی لمونځ اداء سی نوپه دی صورة کی څه حکم دی؟
جواب: قال الشامی والاصح ماروی عن ابی حنیفة رحمه الله انه قال اکره ان یقوم بین الساریتین. ددی روایت څخه صفا معلومه سوه چی امام ته ددوو ستنو په مینځ کی ددریدلو څخه ځان ساتل لازم دی. نومعلومه سوه چی بی ضرورته په ستنو یعنی درونو کی دریدل مکروه دی، خولمونځ کیږی اودجمعی ثواب هم ورته حاصلیږی. اوکه چیری په یودرکی ډیر سړی دریدی سی چی کوچنی غوندی صف دهغوی څخه جوړسی اوددی ضرورت وی نوپه دی کی به کراهت هم په ظاهره نه وی. فقط والله تعالیٰ اعلم. کتبه عزیز الرحمٰن. (والاصطفاف بین الاسطوانتین غیر مکروه لانه صف فی حق کل فریق الخ مبسوط ص ۳۵ ج۲).
دمنبر په وجهی سره که چیری په صف کی فاصله پاته سی نوڅه وکړی؟ سوال: (۱۱۷۶) د جومات په مخکنی صف کی منبر حائل اوسی په دی وجهی سره په مخکنی صف کی تقریبًا دوه لاسه دمنبر په اندازه ځای خالی اوسی. نودا فصل باعث دکراهت دی اوکه نه؟ او که چیری ټول صف مخ ته سی نودبعضو سجده به پردغه منبر باندی کیږی. آیا دا صحیح ده؟
جواب: دافصل ضروری باعث دکراهت نه دی اودسجدی ځای که چیری دنیم ذراع په مقدار لوړ وی نوداهم درست دی اودضرورت په وجه ددی څخه په زیات لوړوالی کی هم حرج نسته. ولوکان موضع سجوده ارفع من موضع القدمین بمقدار لبنتین منصوبتین جاز وان اکثر لا الا لزحمة ؒ درمختار. ([2]) فقط
که چیری مقتدی خپله خاص مصلی وغوړوی نوڅه حکم دی؟ سوال: (۱۱۷۷) دسهار دلمانځه

([1]). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب مایفسد الصلوة ومایکره فیها ص ۲۰۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۲۴۲ . ظفیر
([2]). الدر المختار علی هامش ردالمحتار. باب صفة الصلاة فصل تالیف الصلاة ، ج۱ ص۴۷۰ ، ط.س. ج۱ ص ۵۰۸ . ظ

تکبير وسو، يوسړى په صف کى ځان ته خپله مصلّي وغوړوله، کمه چى ددرى وه حالانکى امام اوټول لمونځ گذارو پر چټائى باندى لمونځ کوى. په همدى وجه يوسړى هغه منع کى، دهغه په جواب کى هغه وويل چى داجائز دى اومصلّي يى لوره کړه اوجلا يى وغوړوله او (يوازى يى) لمونځ وکى. چى مصلى يى بيله وغوړوله اولمونځ يى وکى نو دامام توهين خو ونسو؟

جواب: په دى کى هيڅ حرج نسته اوڅه ضرورت هم نسته، بعضو فقهاوو احتياط داسى ليکلى دى چى خپله مصلى په يوازى ساتلو کى څه حرج نسته. اودامام په دى کى هيڅ توهين نه دى. دادمنع کونکى غلطى ده اونا خبريت دى چى اعتراض يى باندى وکى او هغه يى دجمع څخه محرومه کى. په درمختار کى دى: حمل السجادة في زماننا اولى احتياطًا ؒ. نو په داسى کار باندى کم چى بعضو عالمانو جائز ليکلى دى انکار او اعتراض کول مناسب نه دى. که څه هم هغه ته ددى څه ضرورت هم نسته ولى چى دجومات ځينى پاکى دى هغه پاکى گڼل پکاردى، او دعامو لمونځ گذارو برابر خپل ځان لرل پکاردى. (۱) فقط

دصف څخه وروسته يوازى دريدل اولمونځ کول څنګه دى؟ سوال: (۱۱۷۸) دصف څخه بيل دريدل اولمونځ کول درست دى اوکه نه؟ اولمونځ صحيح سو اوکه نه؟

جواب: لمونځ صحيح سو خوبى عذره يوازى دريدل مکروه دى. (۲)

دمخکنى صف دخالى ځاى ډکولو دپاره پرچا لوړ اوښتل څنګه دى؟ سوال: (۱۱۷۹) يوسړى په صف کى خالى ځاى پريښووى او وروسته کښېنستى اوبل سړى ترهغه لوړ واوښتى اوپه خالى ځاى باندى کښېنستى نوڅه حرج خو پکښى نسته؟

جواب: کم سړى چى مخ ته خالى ځاى وليدى اوپربل لوړ واوښتى اوهلته کښېنستى په هغه باندى هيڅ گناه نسته. اوچاچى سره ددى چى مخکى خالى ځاى وو او وروسته کښېنستل يى اختيار کړل نوهغه خلافِ اولى کار وکى (۳).

---

(۱). ايضاً الدر المختار على هامش ردالمحتار.

(۲). وکذا يکره للمقتدى ان يقوم خلف الصفوف وحده اذا وجد فرجة فى الصفوف (عالمگيرى کشورى ص ۱۰۷ ج۱، ط. م. ج۱ ص ۱۰۷). ظفير

(۳). ولو وجد فرجة في الاول لا الثاني له خرق الثاني لتقصيرهم، وفي الحديث من سد فرجة غفرله (درمختار) وَفِي الْقُنْيَةِ قَامَ فِي آخِرِ صَفٍّ وَبَيْنَهُ وَبَيْنَ الصُّفُوفِ مَوَاضِعُ خَالِيَةٌ فَلِلدَّاخِلِ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ لِيَصِلَ الصُّفُوفَ لِأَنَّهُ أَسْقَطَ حُرْمَةَ نَفْسِهِ فَلَا يَأْثَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيْهِ ، دَلَّ عَلَيْهِ مَا فِي الْفِرْدَوْسِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " [مَنْ نَظَرَ إلَى فُرْجَةٍ فِي صَفٍّ فَلْيَسُدَّهَا بِنَفْسِهِ ؛ فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَمَرَّ مَارٌّ فَلْيَتَخَطَّ عَلَى رَقَبَتِهِ فَإِنَّهُ لَا حُرْمَةَ لَهُ] " أَيْ فَلْيَتَخَطَّ الْمَارُّ عَلَى رَقَبَةِ مَنْ لَمْ يَسُدَّ الْفُرْجَةَ. اهـ (رد =

<u>مقتدی ته دامام په صف کی لږ وروسته دریدل څنګه دی؟</u> سوال: (۱۱۸۰) زید داختر امام دی، کم وخت چی زید داختر لمونځ ورکوی نودزید راسته اړخ ته بکر یوه لویشت وروسته اوعمر دزید چپه طرف ته یوه لویشت وروسته، اوباقی لمونځ ګذار په سمه طریقه دریږی، نولمونځ کیږی اوکه نه؟

جواب: په دی صورة کی لمونځ کیږی خو داهیئت دسنت څخه خلاف دی اومکروه دی. په درمختار کی دی فلو توسط اثنین کره تنزیهًا، بیامخ ته لیکی: ولوقام واحد بجنب الامام وخلفه صف کره اجماعًا. (۱)

<u>په صف کی دامام راسته اوچپه طرف ته ناهمواری او دانتقالاتو په تکبیرونو په جهر اوسر کی توازن</u>: سوال: (۱۱۸۱) یوامام چپه طرف ته زیات مقتدیان ساتی اوراسته طرف ته کم. اوپه لمانځه ورکولو کی یی داحالت دی چی کله خو دانتقالاتو تکبیرونه په داشان اداء کوی چی ټول جومات خوپریږده ټوله محله وګرنګیږی اوکله داسی په کراره اونزاکت سره آخری سلام وګرزوی چی مقتدیان باندی خبر هم نسی. په داسی حالت کی شرعًا څه حکم دی؟

جواب: امام ته په مینځ کی دریدل پکاردی اودواړه طرف ته برابر مقتدی درول پکاردی، چپه طرف ته زیات مقتدیان درول دسنتو خلاف دی، سنت طریقه داده چی کم وخت جمع دریږی نودواړه طرف ته دی برابر مقتدیان (۲) وی. بیا چی څوك وروسته راسی اوشریك سی نوهغوی ته هم دالحاظ ساتل پکاردی چی حتٰی الوسع دی دواړو طرفونو ته یوډول په جمعه کی شریك سی. اوامام ته دحد څخه زیات جهر یا دحد څخه زیاته اخفاء دواړی خبری خلاف دسنتو (۳) دی. فقط

<u>دمقتدی او امام تر مینځه فاصله</u> : سوال : (۱۱۸۲) د مقتدی د سجدی د ځای څخه د امام

= المحتار باب الامامة ص ۵۳۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۰) ظفیر.

(۱). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۲ . ظفیر

(۲). وینبغی للامام ان یقف بازاء الوسط فان وقف فی میمنة الوسط او فی میسرته فقد اساء لمخالفة السنة هٰکذا فی التبیین الخ فان تساوت المواضع ففی یمین الامام وهو الاحسن (عالمګیری الباب الخامس فی الامامة فصل خامس ص ۸۳ ج۱ ، ط. م. ج۱ ص ۸۹) ظفیر.

(۳). ویجهر الامام بتکبیرة رکوع وغیره وهو ظاهر الروایة (عالمګیری مصری، الباب الرابع فی صفة الصلوة ص ۷۹ ج۱، ط. م. ج۱ ص ۷۲. وجهر الامام بالتکبیر بقدر حاجته للاعلام بالدخول والانتقال وکذا بالتسمیع والسلام (درمختار) قوله بقدر حاجته للاعلام الخ اوکره اهـ قلت هٰذا اذا لم یفحش الخ واشار بقوله والانتقال الی ان المراد بالتکبیر هنا مایشمل تکبیر الاحرام وغیره وبه صرح فی الضیاء (ردالمحتار باب صفة الصلاة مطلب سنن الصلاة ص ۴۴۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۷۵). ظفیر

ددريدلو دځای ترمينځ څومره فاصله ساتل پکاردی؟

جواب: په مينځ کی دصف فاصله پريږدی، اوڅه تحديد يی نسته. ([1]) فقط

په اخترونو کی دامام سره برابر لږ وروسته دريدل څنګه دی: **سوال**: (۱۱۸۳) يوسړی داختر په لمونځونوکی قصداً دامام سره برابر لږ قدر وروسته دريږی اولمونځ کوی دهغه په لمانځه کی او دمقتديانو په لمانځه کی به څه خرابی وی اوکه نه؟

جواب: ددغه برابر دريدونکی سړی په لمانځه کی کله چی هغه دامام څخه څه وروسته وی اودنورو مقتديانو په لمانځه کی څه فساد اوخلل نه راځی. لمونځ دټولو صحيح دی ليکن بغير دخاص ضرورته لکه دځای وغيره تنګوالی څخه يوسړی ته دجمعی څخه جلا کيدل اويوازی دامام سره برابر دريدل مکروه دی، ښه نه دی. ([2])

دنابالغو صف دی کم ځای وی؟ **سوال**: (۱۱۸۴) که چيری دوه دری بالغان وی اودری څلور نابالغه هلکان وی نوپه يوصف کی دی علی الترتيب ودريږی اوکه بالغان په يوصف کی اوهلکان په بل صف کی وروسته ودريږی؟

جواب: نابالغه هلکان چی ډيری وی نودبالغانو څخه وروسته دی ودريږی په يو صف کی دی نه دريږی ([3]). فقط

ديومقتدی دبل مقتدی سره پښی يوځای کول څنګه دی؟ **سوال**: (۱۱۸۵) پښی يوځای کول چی دراسته طرف دمقتدی چپه پښه دچپه طرف مقتدی دراسته پښی سره ولګيږی په دی سره لمونځ فاسديږی اوکه نه؟

جواب: لمونځ خوپه دی سره نه فاسديږی ليکن داکار دهغوی خلافِ سنت دی ([4]). فقط

صف پوره وو يوسړی راغی او وروسته يوازی ودريدی نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۱۱۸۶) دجمعی په لمونځ کی پوره صف ډك وو، يولمونځ ګذار ته په صف کی ځای پيدانه سو، هغه يوازی ودريدی، لمونځ وسو اوکه نه؟ ياهغه په جمعه کی شامل سو اوکه نه؟ که

([1]). والزائد يقف خلفه (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۷) دومره فاصله دی وی چی رکوع اوسجدی ته دتللو په وخت کی دی دمقتدی سر دامام سره نه تکريږی والله اعلم. ظ

([2]). ويقف الواحد محاذيا أي مساويا ليمين إمامه، ولا عبرة بالرأس بل بالقدم، فلو صغيرا فالاصح ما لم يتقدم أكثر قدم المؤتم لا تفسد ﴿ والزائد يقف خلفه ولو قام واحد بجنب الامام وخلفه صف كره اجماعا (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۹ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۶). ظفير

([3]). ولو اجتمع الرجال والصبيان الخ يقوم الرجال مايلى الامام ثم الصبيان (عالمگيرى مصرى باب خامس فصل خامس ص ۸۳ ج۱ ، ط. ماجديه. ج۱ ص ۸۸ – ۸۹). ظفير

([4]). وما روى انهم الصقوا الكعاب بالكعاب اريد به الجماعة اى قام كل واحد بجانب الاخر (رد المحتار باب صفة الصلوة بحث القيام ص ۴۱۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۴۴) ظفير.

چیری دصف څخه بل سړی دخپلی ملګرتیا دپاره اخیستل وغواړی نودکم اړخ څخه دی واخلی؟

جواب: که چیری هغه یوازی وروسته ودریدی په دی وجه چی په مخکنی صف کی ځای نه وو نودهغه لمونځ بی کراهته وسو لیکن ښه داده چی دمخکنی صف څخه څوك راکش کړی اودځان سره یوځای یی ودروی په دی شرط چی دچا دلمونځ فاسدکیدلو بیره نه وی مثلاً داچی کم سړی راکش کړی هغه ددی مسئلی څخه خبر وی او دهغه په راکشولو سره پوه سی چی ماته وروسته کیدل مناسب دی اواختیار یی دی چی دصف دکم ځای څخه غواړی راکش دی کړی لیکن دنژدی څخه ښه دی اوپه دی زمانه کی په دی وجه چی عموماً خلګ دمسائلو څخه ناخبره دی که چیری راکشول مناسب ونه ګڼی نونه دی راکشوی ولی چی لمونځ دیوازی (سړی) هم کیږی (١). فقط

__نابالغ چی یوازی وی دبالغو په صف کی به ودریږی__: **سوال**: (١١٨٧) که چیری دزید عمر دیارلس کاله سوی وی نوهغه ته په مخکی صف کی دریدلو سره کله چی په دوهم صف کی بل څوك موجودنه وی دچاپه لمانځه کی خوبه څه نقصان نه راځی؟

جواب: په دی صورة کی کله چی دغه هلك یوازی دی هغه ته دمخ په صف کی شاملیدل پکاردی. په دی سره به دچاپه لمانځه کی څه نقصان نه راځی. کذافی الشامی (٢). فقط

__په صف کی کم ځای ثواب زیات دی؟__ **سوال**: (١١١١٨٨) په صف کی داړخونو په اعتبار سره په ثواب کی کمی زیاتی سته اوکه برابر ثواب ورکول کیږی؟ اوڅوك چی امام ته مخامخ ولاړوی هغه ته زیات ثواب ورکول کیږی اوکه څنګه؟ اوامام سره نژدی عالمانو ته دریدل پکار دی اوکه جاهل هم دریدی سی؟ جاهل به امام ته دنژدی ځای څخه ولاړول کیږی اوکه نه؟

---

(١). وقدمنا كراهة القيام في صف خلف صف فيه فرجة للنهي، وكذا القيام منفردا، وإن لم يجد فرجة، بل يجذب أحدا من الصف. ذكره ابن الكمال، لكن قالوا: في زماننا: تركه أولى، فلذا قال في البحر: يكره وحده إلا إذا لم يجد فرجة (درمختار) وَالْأَصَحُّ مَا رَوَى هِشَامٌ عَنْ مُحَمَّدٍ أَنَّهُ يَنْتَظِرُ إلَى الرُّكُوعِ، فَإِنْ جَاءَ رَجُلٌ وَإِلَّا جَذَبَ إلَيْهِ رَجُلًا أَوْ دَخَلَ فِي الصَّفِّ، ثُمَّ قَالَ فِي الْقُنْيَةِ: وَالْقِيَامُ وَحْدَهُ أَوْلَى فِي زَمَانِنَا لِغَلَبَةِ الْجَهْلِ عَلَى الْعَوَامّ فَإِذَا جَرَّهُ تَفْسُدُ صَلَاتُهُ اهـ قَالَ فِي الْخَزَائِنِ قُلْت: وَيَنْبَغِي التَّفْوِيضُ إلَى رَأْيِ الْمُبْتَلَى، فَإِنْ رَأَى مَنْ لَا يَتَأَذَّى لِدِينٍ أَوْ صَدَاقَةٍ زَاحَمَهُ أَوْ عَالِمًا جَذَبَهُ وَإِلَّا انْفَرَدَ. اهـ قُلْت: وَهُوَ تَوْفِيقٌ حَسَنٌ اخْتَارَهُ ابْنُ وَهْبَانَ فِي شَرْحِ مَنْظُومَتِهِ (ردالمحتار باب مايفسد الصلوة ومايكره فيها ص ٢٠٥ ج١، ط.س. ج١ ص ٦٤٥ - ٦٤٧). ظفير

(٢). ثم الصبيان ظاهره تعددهم فلو واحد دخل الصف الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ص ٥٣٤ ج١، ط.س. ج١ ص ٥٧١) ظفير.

په جومات کی دځای حاصلولو حکم: **سوال**: (۲\۱۱۸۹) په جومات کی دمخکی څخه په جامه دستمال وغیره اینبوولو سره قبضه کول درست دی اوکه نه؟ که چیری یو سړی دجومات څخه ولاړسی اودضروری حوائجو دپاره دجومات څخه دباندی ووزی اوپه خپل ځای باندی دستمال پریږدی نودی به ددغه ځای مستحق وی اوکه نه؟ اوکه په دغه ځای باندی څوك کښېنستی نوهغه سړی دی ولاړ کړل سی اوکه نه؟

جومات ته دمخکی راتللو زیات ثواب به وی اوکه نه؟ **سوال**: (۳\۱۱۹۰) څوك چی جومات ته مخکی راسی هغه ته به ثواب ورکول کیږی اوکه چاته؟

معتکف چی ضرورت دپاره دباندی ولاړ سی نو کم ځای دی کښینی؟ **سوال**: (۴\۱۱۹۱) که چیری یومعتکف دحوائج ضروریه ؤ دپاره دمسجد څخه دباندی ولاړسی، دبیرته راتللو څخه وروسته دی پرمقرر ځای باندی کښېنی یاپرکم ځای چی غواړی هلته کښېنستلی سی؟

راسته طرفته داذان اوچپه طرفته داقامت کولو هیڅ ثبوت نسته: **سوال**: (۵\۱۱۹۲) راسته طرفته داذان اوچپه طرفته داقامت کولو شرعی ثبوت سته اوکه نه؟

جواب: (۱) په شامی کی دی: قوله وخیر صفوف الرجل اولها الخ لانه روی فی الاخبار ان الله تعالیٰ اذا انزل الرحمة علی الجماعة ینزلها اولا علی الامام یتجاوز عنه الی من بحذائه فی الصف الاول ثم الی المیامن ثم الی المیاسر ثم الی الصف الثانی الخ. بیا ددی څخه وروسته یی وفرمایل: قال فی المعراج ان الافضل ان یقف فی الصف الآخر اذا خاف ایذاء احد الخ. ([1])

ددی عباراتو څخه معلومه سوه چی په مخکی صف کی هم په اعتبار دجوانبو په ثواب کی کمی او زیاتی سته. کم سړی چی امام ته مخامخ دی په هغه باندی درحمت نزول زیات دی. خوکه نورو لمونځ گذارو ته تکلیف وی نوبیا ښه داده چی دغه ځای پریږدی اوښه داده چی نژدی عالمان، صالحان ولاړوی لیکن جاهل هم ولاړول نه دی پکار. اوهغه ته تکلیف ورکول نه دی پکار ([2]).

(۲) په شامی کی دی وینبغی تقییده بما اذا لم یقم عنه علی نیة العود بلا مهلة کما لو قام للوضوء مثلاً ولاسیما اذا وضع فیه ثوبه لتحقق سبق یده ([3]).

([1]). وګوری رد المحتار مطلب فی جواز الایثار بالقرب ص ۵۳۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۹ . ظفیر

([2]). نبوی ارشاددی: لیلنی منکم اولو الاحلام والنهی ثم الذین یلونهم ثم الذین یلونهم (مشکوٰة ص ۹۸) . ظفیر

([3]). ردالمحتار باب مایفسده الصلوة ومایکره فیها مطلب فیمن سبقت یده الی مباح ص ۲۲۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۶۶۲ . ظفیر

ددی څخه معلومه سوه چی که چیری یو سړی دمخکی څخه راغی اوپه جومات کی پریو ځای باندی کښېښنستی او بیا داودس وغیره په ضرورت سره دهغه ځای څخه ولاړیدی او په هغه ځای کی یی خپله کپړه کښېښوولـه نوهغه ددغه ځای زیات مستحق دی. نوکه چیری بل څوك په دغه ځای باندی کښېښنستی نوهغه یی پاڅولی سی. او ددی ذکر سوی حالت څخه بغیر په یوځای کی دستمال ایښوول اوقبضه کول ښه نه دی.

(٣) څوك چی مخکی راسی هغه ته به ثواب زیات ورکول کیږی.

(۴) په جومات کی چی کم ځای غواړی کښېښنستی سی.

(۵) ددی هیڅ ثبوت نسته. فقط

دباران په وجه صرف څلور گوتی وروسته صف درست دی اوکه نه؟ سوال: (١١٩٣) دامام په برابری کی څلور گوتی وروسته څنگه چی یو مقتدی ولاړ وی، صف جوړول دباران یا د گرمی دعذر په وجهی سره، حالانکی صحن فراخه دی، داکار څنگه دی؟

جواب: درست دی. (١) فقط

که چیری دننه ځای باقی پاته نسی نو مقتدیان دی په درونو کی ودریږی اوکه نه؟ سوال: (١١٩۴) که چیری دننه جومات ډك سی نو باقی لمونځ گذار دی دجومات په درونو (دستنو مینځ) کی ودریږی، اوکه دباندی پرفرش باندی، غوره څنگه دی؟

جواب: په درونو کی دریدل ښه نه دی کله چی دباندی دجومات په فرش کی ځای موجود وی. (٢) فقط

چی صفونه کم پلن وی نوسجده په فرش باندی کولی سی؟ سوال: (١١٩۵) که چیری دمصلی اوصف پلنوالی کم وی چی سجدهورباندی نه سی کیدی نوبیا دی پرصف او مصلی باندی وی اوکه لاندی؟

جواب: چی څه رکم غواړی ودی کړی برابره خبره ده که پښی یی په صف اومصلی باندی وی اوسجده یی په فرش باندی وی یاپښی یی لاندی وی اوسجده یی په صف باندی وی. فقط (دځای پاکوالی شرط دی. دمصلی موجودوالی ضروری نه دی. ظفیر)

په در یامحراب کی دامام دریدل څنگه دی کله چی هغه مقتدی ته ښکاری؟ سوال: (١١٩٦)

(١). فلوقاموا علی الرخوف والامام علی الارض اوفی المحراب لضیق المکان لم یکره کما لوکان معه بعض القوم فی الاصح وبه جرت العادة فی جوامع المسلمین (درمختار) وظاهره انه لایکره ولو بلاعذر (ردالمحتار باب مایفسد الصلوة ویکره فیها ص ٢٠۵ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٦۴٢). ظفیر

(٢). ولهٰذا قال فی الولوالجیة وغیرها اذا لم یضق المسجد من خلف الامام لاینبغی لـه ذالك. (رد المحتار باب مایفسد الصلوة ویکره فیها ص ٢٠۴ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٦۴٢) ظفیر.

دیو جومات در اوستنه داسی ده چی که چیری امام په دغه دواړو ځایونو کی ودریږی اولمونځ ورکوی نومقتدیان په ښه ډول خپل امام ته کتلی سی نوپه داسی دواړو ځایونو کی لمونځ کول څنګه دی. آیا مکروه تنزیهی دی اوکه تحریمی؟

جواب: قال الشامی والاصح ماروی عن ابی حنیفة انه قال اکره ان یقوم بین الساریتین (۱) الخ ددی څخه معلومه سوه چی امام ته په در یا په محراب کی په دې ډول دریدل چی قدمونه یی هم دباندی نه وی، مکروه دی اومراد دمکروه څخه کراهت تنزیهی دی. ددی حاصل خلاف اولی دی. فقط

دوو کسانو لمونځ کوی چی دریم راغی نو امام مخ ته ولاړ سی اوکه مقتدیان وروسته سی؟

سوال: (۱۱۹۷) امام اومقتدی صرف دوه سړیان وی ددی وجه برابر دریږی. اوس دریم سړی بل راغی نواوس امام مخ ته سی اوکه مقتدیان را وروسته سی؟

جواب: په دی حالت کی که امام مخ ته ځی اوکه مقتدیان را وروسته کیږی دواړی خبری جائزدی. لیکن دمقتدی راوروسته کیدل ښه دی په نسبت دامام دمخکی کیدلو څخه. کما فی الشامی: وهو اولی من تقدمه لانه متبوع. (۲) الخ

آیا په جمعه کی دیو مقتدی دبل سره په دریدلو کی پښی یوځای کول ضروری دی؟ **سوال**: (۱۱۹۸) غیرمقلدین په جمعه کی دیوبل سره پښی یوځای کوی اودحدیث څخه استنباط کوی، دحنفیه وو په نزد څه حکم دی؟

جواب: غیر مقلدین غلط وایی. صرف دقدمونو اواوږو وغیره دمحاذاتو حکم دی. همدا حنفیان هم وایی. (۳) فقط

مخنث دسړیو په جماعت کی شاملیدی سی اوکه نه؟ **سوال**: (۱۱۹۹) مخنث (یعنی نرښځی) دسړیو په جماعت کی په شاملیدلو سره لمونځ کولی سی اوکه نه؟ اوچی هغوی په جمعه کی شامل سی نودنورو مسلمانانو لمونځ کیدی سی اوکه نه؟ او هغوی چی دثواب په نیت کمی روپی وغیره په جومات کی ورکړی، نوهغه دجومات په ضروریاتو کی لګیدلی

---

(۱). ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۸ . ظفیر

(۲). وَفِيهِ إِشَارَةٌ إِلَى أَنَّ الزَّائِدَ لَوْ جَاءَ بَعْدَ الشُّرُوعِ يَقُومُ خَلْفَ الْإِمَامِ وَيَتَأَخَّرُ الْمُقْتَدِي الْأَوَّلُ ﴿ وَالَّذِي يَظْهَرُ أَنَّهُ يَنْبَغِي لِلْمُقْتَدِي التَّأَخُّرُ إِذَا جَاءَ ثَالِثٌ ﴿ فَإِنْ اقْتَدَى عَنْ يَسَارِ الْإِمَامِ يُشِيرُ إِلَيْهِمَا بِالتَّأَخُّرِ ، وَهُوَ أَوْلَى مِنْ تَقَدُّمِهِ لِأَنَّهُ مَتْبُوعٌ وَلِأَنَّ الِاصْطِفَافَ خَلْفَ الْإِمَامِ مِنْ فِعْلِ الْمُقْتَدِينَ لَا الْإِمَامِ ، فَالْأَوْلَى ثَبَاتُهُ فِي مَكَانِهِ وَتَأَخُّرُ الْمُقْتَدِي ﴿ (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۲). ظفیر

(۳). وماروی انهم الصقوا الکعاب بالکعاب ارید به الجماعة ای قام کل واحد بجانب الاخر (ردالمحتار باب صفة الصلوة ص ۴۱۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۴۴) ظفیر.

سی اوکه نه؟

جواب: مخنثان دسړیو په جمعه کی شاملیدی سی خو هغوی دی دسړیو دصف څخه وروسته ودریږی (۱). اوپه جمعه کی دهغوی په شاملیدلو سره دنورو مسلمانانو لمونځ صحیح دی. او دهغوی روپی په جومات کی لګول درست (۲) دی. فقط

چی په مخکی صف کی ځای وی نو په وروسته صفونو څیرلو سره هلته تلی سی اوکه نه؟

سوال: (۱۲۰۰) چی جمعه ولاړه وی اوټولو خلګ نیت تړلی وی یوسړی اودس وکی، او راغی اوپه مخکنی صف کی ځای سته نوداسی سړی دغاړی په صفونه څیری کولو سره په مخکنی یامینځ والا صف کی دریدی سی اوکه نه؟ اوګنهګار خوبه نه وی؟

جواب: دریدی سی اوهیڅ ګناه به نه وی. (۳) فقط

دماشومانو دصف څخه په ورتیریدلو سره مخ ته تلی سی اوکه نه؟ **سوال**: (۱۲۰۱) په مخکنی صف کی پنځه یاشپږ سړی دی اودوهم صف دماشومانو دی په کم کی چی پنځلس یا شپاړس هلکان دی یعنی دهلکانو صف دسړیو صف دراسته اوچپه طرف څخه ګیر کړی دی. اوس چی کم سړی راځی هغه دهلکانو دصف مخ ته دتیریدلو څخه ماسوا په مخکنی صف کی شاملیدی نه سی. نوهغه ته څه کول پکار دی؟

جواب: راتلونکی سړی دی په دی صورة کی دهلکانو دصف مخ ته تیرسی، او دسړیو په صف کی دی شامل سی (۴). فقط

په جمعه کی مقتدیان داوړی په یو ځای کولو سره ودریږی اوکه په پښو یو ځای کولو سره؟

سوال: (۱۲۰۲) په لمانځه کی مقتدیان داوړی سره په اوږه یو ځای کولو سره خو دریږی. لیکن یوصاحب فرمایی چی دپښو سره پښې هم یوځای کول پکاردی. آیاپه حنفی مذهب

---

(۱). یصف الرجال الخ الصبیان الخ ثم الخناثی، ثم النساء (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۱). ظفیر

(۲). که څه هم چی ګټه یې جائزه وی ځکه چی هغوی هم مسلمانان دی. ظفیر

(۳). ولووجد فرجة فی الاول لاالثانی له فرق الثانی لتقصیرهم وفی الحدیث من سد فرجة غفرله (درمختار) مَنْ قَامَ فِي آخِرِ صَفٍّ وَبَيْنَهُ وَبَيْنَ الصُّفُوفِ مَوَاضِعُ خَالِيَةٌ فَلِلدَّاخِلِ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ لِيَصِلَ الصُّفُوفَ لِأَنَّهُ أَسْقَطَ حُرْمَةَ نَفْسِهِ فَلَا يَأْثَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيْهِ ، دَلَّ عَلَيْهِ مَا فِي الْفِرْدَوْسِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " [مَنْ نَظَرَ إلَى فُرْجَةٍ فِي صَفٍّ فَلْيَسُدَّهَا بِنَفْسِهِ ؛ فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَمَرَّ مَارٌّ فَلْيَتَخَطَّ عَلَى رَقَبَتِهِ فَإِنَّهُ لَا حُرْمَةَ لَهُ] " أَيْ فَلْيَتَخَطَّ الْمَارُّ عَلَى رَقَبَةِ مَنْ لَمْ يَسُدَّ الْفُرْجَةَ. (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۰). ظفیر

(۴). لووجد فرجة فی الاولی لاالثانی وله فرق الثانی (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۰) ظفیر.

کی ددی حکم سته اوکه نه؟

جواب: په حدیث شریف کی حضور ﷺ داوړو یو ځای کولو او دصفونو برابرولو حکم فرمایلی دی او په بجلکوکی دسیده کولو حکم دی، ددی څخه غیر مقلدینو دبجلکو سره دبجلکو یوځای کولو حکم مستنبط ګڼلی دی، داپه ظاهره دهغوی څخه غلط فهمی سوی ده اواصل دادی چی داوړو یوځای کولو حکم په صحیح حدیث کی وارد سوی دی لهٰذا دا سنت دی اوکله چی ټول سړی اوږی یوځای کړی نو دټولو بجلکی یوځای کیدی نسی څنګه چی تجربه پردی شاهده ده. ددی وجه دبعضو صحابه ؤ ﷺ څخه خوالصاقِ کعاب منقول دی. ددی معنٰی برابرول اوسیده کول دی یعنی دټول صف سړی دی یو رکم سیده وی، نه داچی قدمونه او بجلکی دی مخکی او وروسته (١) وی.

داقتداء شرعی حدود څه دي؟ سوال: (۱۲۰۳ \۱) داقتداء دپاره شرعی څه حدود مقرردی. په لاندینو قلمی صورتونو کی کم یوصورة جائزدی اوکم یونه دی؟

سوال: (۱۲۰۷ \۲) امام پرلوړ ځای دی اومقتدیان کښته دی برابره خبره ده که راسته طرف ته وی اوکه چپه طرف ته اوکه وروسته. ددی بیادوه صورتونه دی یوداچی امام ته نژدی وی برابره خبره ده که په مینځ کی دیوال وغیره حائل وی یا نه وی. دوهم دا چی دامام څخه لیری وی برابره خبره ده که دیوال وغیره حائل وی یانه وی.

سوال: (۱۲۰۸ \۳) امام په لاندی ځای کی دی اومقتدیان لوړدی. ددی برابر لوړ څلور شکلونه.

سوال: (۱۲۰۹ \۴) دافریقی په دی علاقو کی داکثرو کورونو لاندینی حصه فرش او دلرګی وی او دهغه تر لاندی مزکی پوری دانسانی قد هومره کم اوبیش مجوف (یعنی خالی) وی په داسی صورتونو کی دجماعت خانی په لاندینی حصه کی هم مقتدیان دریدی سی اوکه نه؟

سوال: (۱۲۱۰ \۵) دجومات سره متصل اوسیدونکی یا لیری اوسیدونکی خوداسی چی دانتقالاتو تکبیرونه وغیره اوریدی سی. داسی سړی په خپل کور کی اقتداء کولی سی اوکه نه؟ مریض، ناجوړی، معذور یا مقیم په دی کی کم یو صورة دجواز دی؟

(١). عن النعمان بن بشير قال : كان رسول الله ﷺ يسوي صفوفنا حتى كأنما يسوي بها القداح حتى رأى أنا قد عقلنا عنه ثم خرج يوما فقام حتى كاد أن يكبر فرأى رجلا باديا صدره من الصف فقال: عباد الله لتسون صفوفكم أو ليخالفن الله بين وجوهكم. رواه مسلم (مشكوٰة باب تسوية الصف ص ۹۷) وعن ابی مسعود الانصاری قال كان رسول الله ﷺ يسمح مناكبنا فی الصلاة ويقول استووا (ایضاً) وما روی الصقوا الكعاب اريد به الجماعة ای قام كل واحد بجانب الاخر (ردالمحتار باب صفة الصلوة ص ۴۱۴ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۴۴) ظفير.

جواب: (۱،۳،۲) که چیری امام یوازی په لوړ یا لاندی مقام باندی وی، نومکروه دی اوکه چیری دامام سره څه مقتدیان وی نوبیا په هیڅ حال کی کراهت نسته، لیری اونژدی کله چی صفونه متصل وی دواړه درست دی. (۱) په درمختار کی دی: کما لوکان معه بعض القوم فی الاصح (۲).

(۴) په دی کی هم همدا جواب دی چی که چیری دامام سره بعضی مقتدیان وی نو په لاندی حصه کی دریدل اواقتداء کول درست دی. (وګورئ حواله ماقبل. ظفیر)

(۵) دکور څخه دامام اقتداء کم چی په جومات کی دی نسی کولی، خوپه صورة داتصال دصفونو چی دجومات څخه ترکوره پوری برابر صفونه دمقتدیانو وی نوپه دی صورة کی اقتداء درسته ده. (۳) فقط

<u>په امام پسی دی څنګه خلک ودریږي؟</u> سوال: (۱۲۰۴) په امام پسی څنګه مقتدیانو ته دریدل پکار دی، څوك چی مخکی راغی؟ برابره خبره ده که ددین علم څخه خبر وی یا نا خبره وی؟

جواب: امام ته نژدی داهلِ علمو اواهل عقلو دریدل ښه دی لیکن که چیری امام ته نژدی نور خلګ لمونځ ګذاره راغلی وی نو دهغوی دلیری کولو ضرورت نسته ولی چی لمونځ په هر رکم کیږي. (۴) فقط

<u>دالصاق کعبین مطلب څه دی؟</u> سوال: (۱۲۰۵) الصاقِ کعبین یعنی دیوی پښی بجلکی د

---

(۱). الا اذا اتصلت الصفوف فیصح مطلقا (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۸ ج۱ ، ط. س. ج۱ ص ۵۸۵). ظفیر

(۲). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب مایفسد الصلوة ومایکره فیها ص۲۰۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۲۴۵) ددی څخه مخکی داعبارت دی: وکره تربع ٭ وانفراد الامام علی الدکان لنهی وقدر الارتفاع بذراع ولا باس بما دونه ٭ وکره عکسه فی الاصح وهذا کله عند عدم العذر ٭ فلو قاموا علی الرفوف والامام علی الارض او فی المحراب لضیق المکان لم یکره کما لوکان معه بعض القوم ایضاً. ط.س. ج۱ ص ۲۴۲.

(۳). ویمنع من الاقتداء صف النساء ٭ وطریق تجری فیه عجلة ٭ اونهر تجری فیه السفن او خلاء فی الصحراء لیسع صفین فاکثر الا اذا اتصلت الصفوف فیصح مطلقا (ایضًا ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۴). ظفیر

(۴). په امام پسی ددریدلو حق خو قانونًا دهغه چادی څوك چی مخکی راسی ځکه چی دامام په وسط کی دلرلو حکم دی قال ﷺ توسطوا الامام وسدوا الخلل ومتی استوی جانباه یقوم عن یمین الامام ان امکنه، اوبیا چی صف کله پوره سی نوبل صف به هم دامام دمخامخ څخه شروع کیږي، ولولم یجد عالما یقف خلف الصف بحذاء الامام للضرورة ، لیکن که چیری اهل علمو ته نور خلګ ترجیح ورکړي اوپرخپل ځای یې په امام پسی ودروی نو دافعل هم درست بلکی مطلوب دی، وان سبق احد الی الصف الاول فدخل رجل اکبر سنا اواهل علم ینبغی ان یتاخر ویقدمه تعظیما له اهـ. داعبارت اودنور تفصیل دپاره وګوری (ردالمحتار باب الامامة مطلب فی جواز الایثار بالقرب ص ۵۳۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۹). ظفیر

بلی پښی دبجلکی سره یوځای کول مراد دی اوکه په محاذاتو کی لرل، غرض داچی دالصاق کعبین څه مطلب دی اوڅه مراد دی؟

جواب: په شامی باب صفة الصلٰوة کی داعبارت هم موجود دی دکم څخه چی مطلب دالصاق کعبین حاصلیږی: وینبغی ان یکون بینهما مقدار اربع اصابع الید لانه اقرب الی الخشوع هکذا روی عن ابی نصر الدبوسی انه کان یفعله کذا فی الکبرٰی وماروی انهم الصقوا الکعاب بالکعاب ارید به الجماعة ای قال کل واحد بجانب الاخر کذا فی فتاوٰی سمرقند. (١) الخ، نوکیدی سی چی مراد دالصاق کعبین څخه په محاذات کی لرل دیوی بجلکی دبلی سره وی څنګه چی الصاق کعب بالکعب دمقتدیانو په باره کی په آثارِ صحابهؤ کی وارد دی. فقط

که دامام سره یوسړی وی اوبیا بل راسی، نوڅه وکړی؟ سوال: (١٢٠٢) که چیری دامام سره صرف یومقتدی لمونځ کوی اویوبل راسی، یا دجمعی پوره صف ډك سی اویو لمونځ ګذار وروسته راسی نو هغه ته دمخکنی صف څخه یو مقتدی راکشول ضروری دی اوکه صرف جائزدی؟

جواب: که چیری دامام سره یومقتدی وی بیا بل راسی نوښهٔ دادی چی مخکی مقتدی را وروسته سی اودواړه په امام پسی ودریږی. اوپه دی کی یی داشرط لیکلی دی، چی که چیری ددغه مقتدی دلمونځ فاسد کیدلو اندیښنه نه وی نوهغه دی راوروسته کړی کنی نه دی راوروسته کوی. ددی څخه معلومه سوه چی درا وروسته کولو ضرورت هغه وخت دی چی دامعلومه وی چی هغه به راوروسته سی. اوهغه ته دامسئله معلومه وی. همدغه رکم دصف څخه وروسته دیوازی دریدلو حکم دی، که چیری دصف څخه یو سړی دده په راوروسته کولو سره بی تکلیفه راوروسته سی نوداسی دی وکړی کنې یوازی دی ودریږی څنګه چی په شامی کی ددی تفصیل مذکوردی فلیراجع. والذی یظهر انه ینبغی للمقتدی التاخر اذا جاء ثالث فان تاخر والا جذبه الثالث ان لم یخش افساد صلوته فان اقتدی عن یسار الامام یشیر الیهما بالتأخیر وهو اولی من تقدمه لانه متبوع (الی) وهٰذا کله عند الامکان والا تعین الممکن (٢) الخ. وفی الدر المختار. ولو صلی علی رفوف المسجدان وجد فی صحنه مکانًا کره کقیامه فی صف خلف صفٍ فیه فرجَةٌ. الخ. ددر

(١). ردالمحتار باب صفة الصلوة بحث قیام ص ٤١٤ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٤٤٤. ظفیر

(٢). ردالمحتار باب الامامة ص ٥٣١ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٧٨، داچی وی ویل هٰذا کله عند الامکان والا تعین الممکن، ددی دامطلب دی چی که چیری دمقتدی وروسته تراتللو ځای وی بیا خودی مقتدی را وروسته سی اوکه چیری دوروسته کیدو ځای نه وی نوبیا امام مخکی بیول پکاردی. اوکه چیری ددی هم ګنجائش نه وی نو بل مقتدی دی دامام چپه طرف ته ودریږی، لږڅه راوروسته، لکه څنګه چی مخکی مقتدی ولاړدی. والله اعلم. ظ

مختار (۱) دعبارت څخه داواضحه ده چي ديومقتدي دصف څخه وروسته يوازي دريدل هغه وخت مکروه دي چي په مخکني صف کي ځاي وي. ددي مفهوم دادي چي که چيري مخکني صف ډك وي نو وروسته يوازي دريدي سي. ها! او ښه دادي چي دصف څخه يو سړي وروسته ولاړ سي. اوکه چيري داراتلونکي سړي يوسړي دمخکي څخه راکش کړي نوداهم جائزدي، ددي سره لمونځ نه فاسديږي. في الشامي: لوجذبه آخر فتأخر الاصح لا تفسد صلوته (۲). الخ

دمجبورئ په وجه په لاندي مدرسه کي اقتداء درسته ده اوکه نه؟ سوال: (۱۲۰۷) په جامع مسجد کي امام دلمونځ ورکولو دپاره ودريدي اوټول جومات دلمانځه ګذارو څخه ډك سو اويو صف دباندي پرفرش باندي هم جوړسو. باران شروع سو. وروسته چي کم کسان پاته سوه هغوي دباران په وجه جومات پريښوو اوپه مدرسه کي ودريدل کمه چي دجومات ترفرش لاندي واقع ده، ګويادنورو مقتديانوڅخه دهغوي فاصله راغله، دهغوي لمونځ صحيح سو اوکه نه؟ دداسي مجبوري په حالت کي به داعذر قابل دسماعت وي اوکه نه؟

جواب: په درمختار کي دارواېت دي چي ډير لوي جومات کم چي دصحرا حکم لري که چيري په هغه کي ديوصف يازياته فاصله راسي نو دوروستنيو لمونځ ګذارو لمونځ به نه کيږي. ليکن شامي نقل کړي دي چي داحکم دلوي جومات دي. دمعمولي جامع مسجد داحکم نه دي په هغه کي به په ذکرسوي حالت کي دهغه خلګو لمونځ صحيح سي چاچي په ذکرسوي مدرسه کي لمونځ کړي دي اوډير رواېتونه يي داسي نقل فرمايلي دي دکمو څخه چي جواز معلوميږي. لهٰذا دداسي مجبوري په حالت کي به په همدغه رواېتونو باندي عمل کول کيږي اودلمانځه دصحت حکم به کول کيږي البته بي ضرورته دي داسي ونه سي اوپه دي کي دي احتياط وسي. فقط

آيا دمحراب دمخ څخه ليري جمع کول مکروه ده: سوال: (۱۲۰۸) دجومات پربهرني فرش باندي چي کم ځاي غواړي فرض جمع دي اداء کړي. مثلاً دلوي جومات پرفرش لوړ دګرمي په موسم کي دسايي طرفته اوپه ژمي کي په لمر کي. يوصاحب داوايي چي دجومات پر صحن اوفرش باندي محراب ته مخامخ فرض جمعه اداء کول پکاردي. دمحراب دمحاذ څخه خلاف دفرضو جماعت اداء کول صحيح نه دي.

جواب: په شامي کي دي: السنة ان يقوم في المحراب ليعتدل الطرفان ولو قام في احد جانب الصف

(۱). الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۰. ظفير
(۲). ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۰ . ظفير

یکره ولو کان المسجد الصیفی بجنب الشتوی واملاء المسجد یقوم الامام فی جانب الحائط لیستوی القوم من جانبیه والاصح ما روی عن ابی حنیفة رحمه الله انه قال اکره ان یقوم بین الساریتین اوفی زاویة اوفی ناحیة المسجد او الی ساریة لانه خلاف عمل الامة. (١) الخ ددی ټولو عبارتونو څخه معلومیږی چی دامام دپاره سنت په محراب کی اودقوم په مینځ کی دریدل دی. لهٰذا که چیری دبهر صحن په فرش باندی ودریږی نو هم دی محراب ته مخامخ ودریږی. نور نولمونځ خوپه هرډول کیږی لیکن سنت (طریقه) همدغه ده، کمه چی ذکر سوه.

په جمعه کی دی صفونه دامام دواړو طرفونو ته برابروی: **سوال**: (١٢٠٩) مشهوره ده چی په جمعه کی دی مقتدیان زیات تره راسته طرفته ودریږی. ددی څه ثبوت سته اوکه دواړه طرف ته دی برابر ودریږی.

چی صحن یوطرف ته زیات وی نودصحن دمینځ لحاظ ساتل پکاردی: **سوال**: (١٢١٠\٢) که چرته دجومات صحن لس دولس لاسه یوطرف ته زیات سوی وی، نواوس امام ته دصحن په اعتبار سره په منځ کی دریدل پکاردی اوکه دجومات دمحراب لحاظ ساتل پکاردی.

که دباندی جمعه کیږی نو آیا دننه بندول ضروری دی: **سوال**: (١٢١١\٣) په پنجاب کی په ډیرو ځایونو کی لیدل سوی دی چی که چیری جمعه په صحن کی کیږی، نودننه دجومات دروازی په لازمی طور سره بندوی. شرعًا ددی هم څه ثبوت سته اوکه نه؟

جواب: (١) دواړه طرفته مقتدیان برابر اوسیدل پکاردی. (٢)

(٢) چی دباندی ولاړوی نودصحن دمینځ خیال دی وسی (٣).

(٣) ددننه دروازو بندول په دغه وخت کی ضروری نه دی.

دجومات څخه اخواته ددرختی په سایه کی اقتداء درسته ده اوکه نه؟ **سوال**: (١٢١٢) په یو کلی کی په جومات کی په سایه کی لمونځ کیږی، اوچونکی پرفرش باندی لمروی لهٰذا

---

(١). اوخلاء ای فضاء فی الصحراء اوفی مسجد کبیر جدا کمسجد القدس یسع صفین فاکثر (در مختار) والمسجد وان کبر لایمنع الفاصل الا فی الجامع القدیم بخوارزم فانه ربعه کان علی اربعة الاف اسطوانة وجامع القدس الشریف (ردالمحتار باب الامامة ص ٥٣٧ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٨٥). ظفیر

(٢). ردالمحتار مطلب فی کراهة قیام الامام فی غیر المحراب ص ٥٣١ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٦٨ . ظفیر

(٣).٣. ویقف وسطا (درمختار) وفی مبسوط بکر: السنة ان یقوم فی المحراب لیعتدل الطرفان ولو قام فی احد جانبی الصف یکره ولو کان المسجد الصیفی بجنب الشتوی وامتلأ المسجد یقوم الإمام فی جانب الحائط لیستوی القوم من جانبیه رض قال ﷺ توسطوا الامام رض فی موضع اخر السنة ان یقوم الامام ازاء وسط الصف (رد المحتار باب الامامة ص ٥٣١ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٦٨) وکیفیته ان یقف احدهما بحذائه والاخر بیمینه اذاکان الزائد اثنین ولوجاء ثالث وقف عن یسار الاول والرابع عن یمین الثانی والخامس عن یسار الثالث وهکذا اهـ (ایضًا ص ٥٣٠ ج١ ، ط.س. ج١ ص ٥٦٨). ظفیر

څه خلګ ټول فرش پریږدي اودخوارلس پنځلس ګزه پرفاصله باندي ددرختو په سایو کي په لمونځ کي شریکیږي اونیت تړي. په دي صورة کي دهغوي لمونځ کیږي اوکه نه؟

جواب: دهغوي لمونځ صحیح [۱] دي. فقط (خوداسي کول نه دي پکار صفونه دي متصل وي. خودلمر څخه دځان ساتلو انتظام پکاردي دپاره ددي چي لمونځ ګذاروته تکلیف نه وي. ظفیر)

چي دکم امام حال نه وي دهغه اقتداء درسته ده اوکه نه؟ **سوال**: (۱۲۱۳) په خلاصة الفتاوٰی اول جلد ص **۱۵۳** کي دي: ولو اقتدٰی بالامام ولا یدری انه مقیم اومسافر لا یصح اقتداءه. دامسئله معمول بها ده اوکه څنګه؟

جواب: په درمختار کي یې دخانیه وغیره څخه چي څه نقل کړي دي هغه هم ددي روایت دخلاصي موافق دي لیکن دهغه جواب یې داورکړي دي چي دامام حال په ټول لمونځ کي یو وخت معلومیدل پکاردي، په ابتداء کي معلومیدل شرط نه دي. په همدي وجه دامام داخبرداري کول چي زه مسافریم مستحب یې لیکلي دي. ددرمختار عبارت دادي: وندب للامام ان یقول بعد التسلیمتین فی الاصح اتموا صلوتکم فانی مسافر، هذا یخالف الخانیة وغیره ، ان العلم باحوال الامام شرط لکن فی حاشیة الهدایة للهندی الشرط العلم بحاله فی الجملة لا فی حال الابتداء [۲] الخ

په مخکني صف کي دبي ږیري هلکانو شرکت: **سوال**: (۱۲۱۴) په مخکني صف کي دبي ږیري هلکانو دریدل څنګه دي؟

جواب: نابالغه هلکانو ته دسړیو څخه وروسته دریدل پکاردي. لیکن که چیري یوهلك وي نوهغه ته دسړیو په صف کي دریدل درست دي. په درمختار کي دي: ثم الصبیان ظاهره تعددهم لو واحدا دخل الصف وهٰکذا فی الشامی [۳].

ښځه یامحرمه ښځه په برابر کي دریدي سي اوکه نه؟ **سوال**: (۱۲۱۵) کمي ښځي چي دمحرماتو څخه دي، هغوي یاخپله بي بي چي په برابر کي اقتداء وکړي نولمونځ مکروه کیږي اوکه نه؟

---

[۱]. مراد دادي چي دا درختي دکمو په سایو کي چي لمونځ اقتداءاً دپنځلس ګزه فاصله په پریښوولو سره کوي. که چیري په جومات کي یا دجومات په فناء (یعني حدودو) کي وي نولمونځ درست دي. فناء المسجد کالمسجد فیصح الاقتداء وان لم یتصل الصفوف (الاشباه والنظائر فن ثاني، کتاب الصلاة ص ۱۹۷). ظفیر

[۲]. الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب صلاة المسافر ص ۷۴۰ ، ط.س. ج۲ ص ۲۹، په عبارت نقل کولو کي تقدیم اوتاخیردي او دایې دمطلب واضح کولو دپاره کړي دي. ظفیر.

[۳]. الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص **۵۳۴** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۷۱** . ظفیر

جواب: ښځی که څه هم دمحرماتو څخه وی، په جمعه کی دی هغوی هم برابری نه دریږی ددی سره دسړی لمونځ فاسدیږی (۱).

چی امام په دالان کی وی اومقتدیان په صحن کی وی نوآیا دامکروه دی؟ سوال: (۲ ۱ ۲ ۱)
زید وایی چی که چیری امام دمخکنی چت په درونو کی دمحراب په محاذاتو کی ولاړ وی اومقتدیان په صحن کی ولاړ وی نولمونځ به مکروه وی ولی چی امام اوماموم ته په مقام واحد کی کیدل پکاردی اودلته دشتوی اوصیفی فرق دی (چی یوځای دژمی اوبل ځای ددوبی دپاره دی)، بکر وایی چی بې له کراهته درست دی ولی چی صحن دمسجد عین مسجد دی. شتوی اوصیفی کَبُقْعةٍ واحده دی، اوددرمختار دعبارت مفهوم هم همدا دی. ولم یختلف المکان حقیقة کمسجد. اودعالمگیری څخه هم همدا مفهوم کیږی، وانما قام علی الجدار الذی بین داره وبین المسجد ولایشتبه حال الامام صح الاقتداء ایضً جاز الاقتداء لمن فی بیته بامام المسجد ، نوشرعًا څه حکم دی؟

جواب: په شامی جلد اول باب الامامة کی دی والاصح ماروی عن ابی حنیفة رحمه الله انه قال اکره ان یقوم بین الساریتین (۲) الخ. نوکه چیری امام په در کی په داشان ولاړوی چی قدمونه یی هم دننه وی اومقتدیان په فرش باندی وی نودا مکروه دی ځنګه چی امام ته په محراب کی دننه دریدل مکروه دی، اوکه چیری قدمونه یی بهر په فرش باندی وی نو کراهت مرتفع دی. اودا صحیح ده چی مسجد سقف اوغیر سقف یعنی فرش دمسجد دا ټول مسجد دی. اوامام که چیری محراب ته محاذی په فرش غیر مسقف کی ولاړوی او مقتدیان هم په فرش باندی ولاړوی نوپه دی کی څه کراهت نسته کما هو معمول الائمة فی الصیف. نوامام ته په بیرونی درکی په دریدلو کی کراهت هغه وخت دی چی امام بالکل په درکی دننه وی نوپه دی حالت کی به هغه در په حکم دمحراب کی وی اوپه محراب کی دننه امام ته دریدل مکروه دی، که څه هم اشتباه نه وی، ولی چی په دی کی تشبیه داهل کتابو سره ده اودا دکراهت دوهم علت دی اوددی علت په بنا باندی دامام داشتباه اوعدم اشتباه حال مساوی دی (۳).

---

(۱). واذا حاذته ولو بعضو واحد امرأة ولو أمة مشتهاة الخ ولا حائل بینهما الخ فی صلاة مطلقة مشترکة الخ تحریمة واداء فسدت صلاته لو مکلفا والا لا، (درمختار) قوله ولو أمة الخ ولعلها ولو أمه وعبارته فی الخزائن ولو محرمة اوزوجته (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۲ - ۵۷۳). ظفیر
(۲). ردالمحتار باب الامامة مطلب فی کراهة الامام فی غیر المحراب ص ۵۳۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۴۵ . ظفیر
(۳). وکره الخ قیام الامام فی المحراب لاسجوده فیه وقدماه خارجه لان العبرة للقدم مطلقًا وان لم یشتبه حال الامام ان علل بالتشبه وان بالاشتباه فلا اشتباه فی نفی الکراهة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب مایفسد الصلوة ومایکره فیها ص .... ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۲۴۵) ظفیر.

دلمانځه په آخره کی یوسړی راغی اوپه صف کی ځای نسته نو هغه څه وکړی؟ سوال:
(۱۲۱۷) څه فرمایی ددین عالمان په دی مسئله کی چی زید اودس وکی اوپه جمعه کی دشریکیدلو دپاره ولاړی. په صف کی ځای باقی نسته اونژدی ده چی امام دواړه طرفته سلام وگرزوی. زید په دی حالت کی څه وکړی؟
جواب: وروسته دی ودریږی اوپه جمعه کی دی شریك سی (۱).
چی مقتدیان دامام صرف یوطرفته ودریږی، اوبل طرف ته ونه دریږی، نوڅه حکم دی؟ سوال:
(۱۲۱۸) که چیری مقتدیان دامام راسته طرفته ودریږی اوچپه طرف ته هیڅوك نه وی. علی هٰذا القیاس هم دغه چپه طرف ته (اوسی) نوپه لمانځه کی خوبه قصور نه راځی؟
جواب: امام دی دصف په منځ کی ودریږی، داسنت دی. که چیری مقتدیان ټول یوطرف ته دریدل نولمونځ صحیح سو، خوسره دکراهته. السنة ان یقوم فی المحراب لیعدل الطرفان ولو قام فی احد جانبی الصف یکره کذا فی الشامی (۲).
دجومات دامام اقتداء په داسی ځای کی چی دهغه ترمینځه لاره حائله وی درسته نه ده:
سوال: (۱۲۱۹) دجومات اودهغه کور کم چی دجومات دپاره وقف دی دهغه ترمینځه دمحلی دسړیو دتگ راتگ دپاره کوڅه واقع ده، نوپه مذکوره کورکی لمونځ کیدی سی؟ یعنی چی په جمعی سره لمونځ کیږی نوکم لمونځ گذار چی په دغه کور کی دی دهغوی اقتداء دجومات دامام سره درسته ده اوکه نه؟
جواب: ددغه کور اوجومات ترمینځ که چیری لاره حائله وی اوپه لاره کی صف قائم نه وی نواقتداء درسته نه ده. لاختلاف المکان کذا فی الشامی (۳). فقط
دستنو ترمینځه امام ته دریدل څنگه دی: **سوال**: (۱۲۲۰) که چیری امام دجومات دستنو تر مینځ ودریږی اولمونځ ورکوی نوآیا په وجه دمشابهت دقیام فی المحراب په لمونځ کی به کراهت وی اوکه نه؟
جواب: په شامی کی دی. فی معراج الدرایة من باب الامام الاصح ما روی عن ابی حنیفة انه قال اکره للامام ان یقوم بین الساریتین . الخ ، ددی څخه معلومه سوه چی ددوو ستنو

---

(۱). وان لم یجیئ حتی رکع الامام یختار اعلم الناس بهذه المسئلة فیجذبه ویقفان خلفه ولولم یجد عالماً یقف خلف الصف بحذاء الامام للضرورة، ولو وقف منفردا بغیر عذر تصح صلوته عندنا . شامی ص ۵۳۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۸. ظفیر
(۲). ردالمحتار المحتار باب الامامة ص ۵۳۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۲۸. ظفیر
(۳). ولواقتدی من سطح داره المتصلة بالمسجد لم یجز لاختلاف المکان. ددی څخه مخکی دی : ویمنع من الاقتداء الخ فی طریق تجری فیه عجلة الخ اونهر تجری فیه السفن الخ اوخلاء فی الصحراء الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۲) ظفیر .

تر مینځه دریدل مکروه دی. ([1]) فقط

پردی ښځه دبورقی سره اقتداء کولی سی اوکه نه؟ سوال: (۱۲۲۱\۱) دخپلی بی بی سره په جمعی سره لمونځ کول درست دی اوکه نه؟

(۱۲۲۲\۲) پردی ښځه دبورقی سره اقتداء کولی سی، اوکه نه؟

جواب: (۱) درست دی. فی الدر المختار اما اذا کان معهن واحد ممن ذکر اوامهن فی المسجد لایکره ([2]). لیکن هغه دی وروسته ودروی دځان سره برابره دی نه دروی ([3]).

(۲) که چیری یوځوك محرمه ښځه هم وی لکه خپله ښځه یاخور وغیره. نوغیر (یعنی پردی) ښځه هم دبورقی سره اقتداء کولی سی ([4]). فقط

صفونه سیده کول څنګه دی؟ سوال: (۱۲۲۳)صفونه سیده کول څنګه دی؟

جواب: صفونه سیده کول سنت دی، ددی ډیر تاکید راغلی دی. ([5]) فقط

مقتدی به رکوع اوسجده دامام سره سمه کوی اوکه په توقف سره؟ سوال: (۱۲۲۴) مقتدی به دامام سره (سم) خپل هیئت په رکوع اوسجدی وغیره کی بدلوی اوکه دامام څخه وروسته. یعنی کله چی امام دقومی څخه سجدی ته ولاړی نومقتدی به هم دامام سره سجده کوی اوکه وروسته. یعنی مقتدی ته انتظار کول پکاردی اوکه نه؟

جواب: مقتدی ته توقف کول پکاردی، دپاره ددی چی دمقتدی تکبیر وغیره دامام دتکبیر وغیره څخه مخکی ونسی ([6]). کما هو مشاهد. فقط

دامام سره په یوځای دریدلو سره لمونځ کیږی اوکه نه؟ سوال: (۱۲۲۵) یوسړی دصف څخه اخواته سو اودامام سره برابر ودریدی، په دی صورة کی لمونځ کیږی اوکه نه؟

جواب: لمونځ دهغه سړی هم کیږی ځوك چی دامام سره برابر ولاړوی، په دی شرط چی دامام څخه مخکی نسی قدمونه یې لږ وروسته وی . لیکن بی ضرورته داسی کول ښه نه

([1]). ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۸ . ظفیر

([2]). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۹ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۶ . ظفیر

([3]). المرأة اذا صلت مع زوجها فی البیت ان کان قدمها بحذاء قدم الزوج لا تجوز صلاتهما بالجماعة وان کان قدماها خلف قدم الزوج الا انها طویلة تقع رأس المرأة فی السجود قبل رأس الزوج جازت صلاتهما لان العبرة للقدم (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۵ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۷۳) ظفیر.

([4]). کما تکره امامة الرجل لهن فی بیت لیس معهم رجل غیره ولامحرم منه کاخته اوزوجته اوامته، اما اذا کان معهن واحد ممن ذکر اوامهن فی المسجد لایکره (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۲۹ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۶۶). ظفیر

([5]). قال رسول الله ﷺ سووا صفوفکم فان تسویة الصفوف من اقامة الصلوة وفی روایته عباد الله لتسون صفوفکم اولیخالفن الله بین وجوهکم (مشکوٰة باب تسویة الصفوف فصل اول ص ۹۸). ظفیر

([6]). قال النبی ﷺ، انما جعل الامام لیؤتم به (مسلم). ظفیر.

دی چې دصف څخه ووزی اویوازی دامام سره برابر ودریږی. (۱) فقط

اقتداء په بل کور کی درسته ده اوکه نه؟ سوال: (۱۲۲۶) دجامع مسجد په احاطه کی دوکانونه دی اوترهغه لوړ مدرسه ده. مدرسه دجومات دغولی سره متصل ده اویوه کړکۍ یې دجومات په محاذاتو کی ده. په دی صورة کی دباران اوګرمی په وجه چی دمسجد غولی پرېږدی، په مدرسه کی دلمونځ کوونکو اقتداء صحیح ده اوکه نه؟

جواب: په شامی کی یی ددی مسئلی په تحقیق کی دطویل کلام اواختلافاتو نقل کولو څخه وروسته لیکلی دی: ویؤیده ما فی البدائع حیث قال لو کان علی سطح بجنب المسجد متصل به لیس بینهما طریق فاقتدی به صح اقتداءه عندنا لانه اذا کان متصلاً به صار تبعًا لسطح المسجد (۲). الخ ددی روایت څخه واضحه سوه چی په صورة مسئوله کی په مدرسه مذکوره کی دلمانځه کونکو اقتداء صحیح ده. فقط

دلمانځه ورکولو څخه وروسته امام ته معلومه سوه چی دغسل ضرورت وو، اوس څه وکړی؟

سوال: (۱۲۲۷) یوامام ته دسهار لمونځ ورکولو څخه وروسته معلومه سوه چی هغه ته دغسل ضرورت وو. اوس وخت وتلی وو نواوس څه کول پکاردی؟

جواب: دغسل کولو څخه وروسته دی پخپله هم لمونځ وکړی اوپه خپلو مقتدیانوکی چی څوك خبر کولی سی خبر دی کړی چی هغوی هم دلمانځه اعاده وکړی. (۳)

فصل خامس

د امام پیروی او نور مسائل

مقتدیان ددرود اودعاء پوره کولو څخه وروسته سلام وګرزوی اوکه دامام سره فوراً: سوال: (۱۲۲۸) په آخری قعده کی دامام دسلام سره سمدستی مقتدیان سلام وګرزوی اوکه مقتدیان دخپل باقی مانده درود اودعاء پوره کولو څخه وروسته سلام وګرزوی؟

جواب: یوځای دی ورسره وګرزوی، البته که دیو مقتدی تشهد یعنی التحیات څه باقی پاته سی نودهغه پوره کولوڅخه وروسته دی سلام وګرزوی. په شامی کی دی: والحاصل

---

(۱). ولوقام واحد بجنب الامام وخلفه صف کره اجماعا (درمختار) ای للمؤتم لیس علی الامام منها شیئ ویتخلص من الکراهة بالقهقری الی خلف لم یکن ضیقا علی ظاهر الخ ردالمحتار باب الامامة ص ۵۳۱ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۵۲۷ . ظفیر

(۲). ردالمحتار باب الامامة ص ۵۴۹ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۸۲ . ظفیر

(۳). اذا اظهر حدث امامه وکذا کل مفسد فی رأی مقتد بطلت فیلزم اعادتها لتضمنها صلاة المؤتم صحة وفسادا کما یلزم الامام اخبار القوم اذا امهم وهد محدث اوجنب الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامت قبیل المواضع التی تفسد صلاة الامام دون المؤتم ص ۵۵۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۱). ظفیر

ان متابعة الامام فی الفرائض والواجبات من غیر تاخیر واجبة فان عارضها واجب لا ینبغی ان یفوت. بل یاتی به ثم یتابعه کما لوقام الامام قبل ان یتم المقتدی التشهد فانه یتمه ثم یقوم الخ بخلاف ما اذا عارضها (۱) سنة الخ.

دامام دخپل مخالف دپاره بددعاء کول څنګه دي؟ **سوال**: (۱۲۲۹) دیوجومات امام دفرض لمونځ څخه وروسته په دعاء کې دخپلو ذاتي مقدماتو مختلف فیه پربناء باندي فریق ثاني ته بده دعاء (یعنی ښرا) کوي اوپه مقتدیانو باندي آمین وایي. دافعل دهغه څنګه دي اوداسړي اولی بالامامت دي اوکه نه؟

جواب: که چیري ماثوره دعاګانې داقسم وایي چې په هغه کې بالاجمال ددښمنانو دپاره بددعاء وي نوپه دي کې څه حرج نسته اوپه خاص نوم اخستلوسره علی الاعلان اوبالجهر دعاء کول ښه نه دي. مقتدیانوته پکاردي چې پرهغه باندي آمین نه وایي. اوداسې سړي دچا څخه چې خلګ نفرت کوي. احق بالامامت نه دي. بلکې دفقهې په کتابونو کې دي چې که چیري دیوامام دبدو افعالو په وجهې سره لمونځ ګذار دهغه دامامت څخه کراهت کوي نوهغه ته امام کیدل مکروه دي اوپه هغه پسې لمونځ مکروه دي. لحدیث ابي داود: لا یقبل الله صلٰوة من تقدم قوماً وهم له کارهون الحدیث. کذا فی الدر المختار. (۲) فقط

په یوجومات کې دوه امامان: **سوال**: (۱۲۳۰) دجګړي په حالت کې په یوجومات کې ددوو امامانو کیدل جائزدي اوکه نه؟

جواب: که چیري دوه امامان ددي دپاره وي چې یوامام څه خلګوته لمونځ ورکړي اوبیابل امام همدغه لمونځ نورو خلګوته ورکړي نودا مکروه دي (۳). فقط

(اوکه چیري دامنشاء وي چې دواړه امامان به وساتل سی کله به یولمونځ ورکوي اوکله دضرورت په وجه بل، نو ددي ګنجائش سته. ظفیر)

په ناپاکو جاموکې لمونځ: **سوال**: (۱۲۳۱) زید خپله ناپاکه جامه یوسړي ته دپاکولو دپاره ورکړه، کله چې هغه پاکه کړه اورایې وړه نوزید هغه واغوسته او دماخستن لمونځ یې ورکي دفارغ کیدلو څخه وروسته یې وکتل نوجامه هم هغه شان ناپاکه وه لیکن زید دشرم په وجه هیڅ ونه ویل. یوخوکاله وروسته زیدته فکر ورغی چې دفلاني وخت لمونځ باطل سوی وو اوپه هغه کې مقتدیان هم ډیر وه، نواوس زید ته څه کول پکار دي؟

(۱). ردالمحتار باب صفة الصلاة مطلب مهم فی تحقیق المتابعة للامام ص ۴۳۹ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۷۹. ظ
(۲). الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الامامت ص ۵۲۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۵۹ . ظفیر
(۳). ولوصلی بعض اهل المسجد باقامة وجماعة ثم دخل المؤذن والامام وبقیة الجماعة فالجماعة المستحبة لهم والکراهة للاولی (عالمګیري الباب الثاني في الاذان ص ۵۱ ج۱ ، ط. ماجدیه. ج۱ ص ۵۴). ظفیر

جواب: که چیری هغه پلیتی دپری مینځلو څخه پاته سوی وه اوپه مقدار کی مانع عن الصلوٰة وه نودهغه لمونځ اعاده ضروری (۱) ده. اوکم مقتدیان چی ورته یادیږی هغوی ته اطلاع ورکول پکاردی. فقط

دناپاکی په حالت کی امامت او دهغه متعلق احکام: **سوال**: (۱۲۳۲) په یوسړی باندی غسل واجب وو هغه امام جوړسو اولمونځ یی ورکی، دڅه وخت تیریدلو څخه وروسته ورته یاد سو. امام دلمانځه قضاء راوګرځوله، اومقتدیانو ته یی اطلاع ورنه کړه. نودمقتدیانو لمونځ صحیح سو اوکه نه؟

جواب: قال فی الدر المختار: کما یلزم الامام اخبار القوم اذا امهم وهو محدث اوجنبٌ اوفاقدُ شرطٍ اورکنٍ وهل علیهم اعادتها ان عدلا نعم (۲) الخ. نومعلومه سوه چی امام ته په داسی حالت کی لازم دی چی مقتدیانو ته اطلاع وکړی اوداطلاع څخه وروسته هغوی ته ددغه لمونځ راګرځول پکاردی. که چیری اطلاع ونسوه نومقتدیان معذوره دی په هغوی باندی هیڅ مؤاخذه نسته. فقط

دتشهدپه باره کی دامام متابعت: **سوال**: (۱۲۳۳) که چیری امام په مخکنی قعده کی دمقتدی فارغ کیدلو څخه مخکی دتشهد څخه ولاړسی نومقتدی ته دتشهد پوره کولو څخه وروسته دریدل پکاردی. او دوترو په قنوت کی که چیری امام دقنوت پوره کیدلو څخه مخکی رکوع ته ولاړسی نودهغه متابعت کول وی. په دی دواړو صورتونو کی وجه دفرق څه ده؟

جواب: وجه دفرق داده چی دعاءِ قنوت چی هرڅومره هم وسوه نوواجب اداء سو اوتشهد ټول واجب دی. اودا فرق علامه شامیؒ دمتابعت په تحقیق اوباب الوتر کی بیان کړی هم دی. رکع الامام قبل فراغ المقتدی من القنوت قطعه وتابعه. درمختار. قوله قطعه وتابعه لان المراد بالقنوت هٰهنا الدعاء الصادق علی القلیل والکثیر واتٰی به کافٍ فی سقوط الواجب وتکمیله مندوب (۳) الخ. وفی بحث المتابعة فان عارضها واجب لا ینبغی ان یفوته بل یاتی به ثم یتابع کما لو قام الامام قبل ان یتم المقتدی التشهد فانه یتمه ثم

---

(۱). النجاسة انکانت غلیظة وهی اکثر من قدر الدرهم فغسلها فریضه والصلوة فیها باطلة (عالمگیری کشوری ص ۵۲ ج۱ ، ط. س. ج۱ ص ۴۲) کما یلزم الامام اخبار القوم اذا امهم وهو محدث اوجنب اوفاقد شرط اورکن وهل علیهم اعادتها ان عدلا نعم والا ندبت (الدر المختار مجتبایی. باب الامامة ص ۸۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۱). ظفیر

(۲). الدر المختار باب الامامة ص ۸۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۱. ظفیر

(۳). ردالمحتار باب الوتر ص ۲۲۷ ج۱ ، ط.س. ج۲ ص ۱۰ . ظفیر

يقوم (الى ان قال) فكان تاخير احد الواجبين مع الاتيان بهما اولى من ترك احدهما بالكلية (۱) الخ. فقط

کم امام چې د آخري قعدې پرېښوولو په وجهې سره دلمانځه اعاده وکړه، نوپه هغه کې تول شریکیدی سی: **سوال:** (۱۲۳۴) امام آخری قاعده ونه کړه اودپنځه رکعاته کولو څخه وروسته يې سلام وګرزوی. ددی وجه لمونځ راګرځوی نواوس چې په مخکی لمونځ کی څوك شريك نه وو هغه په دی کی شريکيدی سی اوکه نه؟

آخري قعده يې هم وکړه خو دواجب ترک کولو په وجهې سره اعاده کوی نوپه دی کې شرکت دعامو خلکو دپاره درست دی اوکه نه؟ **سوال:** (۱۲۳۵ \ ۲۱) که چیری امام دآخری قعدی څخه وروسته پنځم رکعات وکی اودسجده سهوی څخه بغير يې سلام وګرزوی. او لمونځ بيا راګرزوی نواوس داسی سړی شريکيدی سی کم چې مخکی شريك نه وو؟

جواب: (۱) په دی صورة کی دهغه لمونځ کيږی ولی چې داخوظاهره ده چې دآخری قعدی په ترك كولو سره دهغه دجمعی فرض نه وو اداء سوی اوپر هغوی باندی دلمانځه اعاده ضروری ده. اوس په دغه اعاده کی که چیری بل څوك شريك سی نو دهغوی دفرضو په شان دده فرض به هم ادا سی. (۲)

(۲) په دی صورة کی به دهغه لمونځ صحيح نه وی، ولی چې په دی صورة کی ددغه جماعت فرض که څه هم ناقص دی. خوپه مخکی وار اداء سول. لهٰذا اوس به دا دوهم لمونځ نفل وی، دمفترض اقتداء په نفل کونکی پسی صحيح نه ده. (۳) فقط

دوفات سوی امام دیتیمانو بچیانو امداد: **سوال:** (۱۲۳۶) يو امام دمحلې په جومات کی دمحلې والاوو په اتفاق سره مقرر سو تړديری مودی پوری يې دمحلی امامت کوی. په خدايی تقدير سره دامامت په حالت کی وفات سو. اويوڅو يتيمان بچی ځينی پاته سوه. اوس چې کمه وظيفه به دهغوی پلار ته دبيت المال څخه يادمحلی دخلګو دطرف څخه ورکول کيدله شرعًا دهغه وظيفی حقدار دغه يتيمان بچی دی اوکه نه ؟

جواب: اقول وبالله التوفيق. دبيت المال همداحکم دی کم چې مذکورسوچی ددغه ماشومانو

(۱). ردالمحتار باب صفة الصلوة ص ۴۳۹ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۴۷۰. ظفير

(۲). ولو سها عن القعود الاول الخ مالم يقيد ها بسجدة الخ وان قيدها بسجدة عامدًا اوناسيًا اوساهيًا اومخطأً تحول فرضه نفلاً برفعه الجبهة عند محمد وبه يفتٰى (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب سجود السهو ص ۲۹۸ ج۱، ط.س. ج۲ ص ۸۳). ظفير

(۳). ولها واجبات لاتفسد بتركها وتعاد وجوبًا الخ وكذا كل صلاة اديت مع كراهةِ التحريم تجب اعادتها والمختار انه جابر للاول لان الفرض لايتكرر (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب صفة الصلاة مطلب فی واجبات الصلاة ص ۴۲۴ ج۱، ط.س. ج۲ ص ۴۵۶). ظفير

امداد دی دهغوی دپلار دوظیفی څخه وسی اودمحلی خلګو به چی دخپلی چندی څخه کم څه امداد مرحوم ته ورکوی پرهغوی باندی هم دیتیمانو امداد لازم دی چی دوس مطابق دهغوی امداد وکړی. که څه هم دوی ته به دنوی امام ضرورت هم وی او غالبًا دهغه دتنخواه انتظام به هم کول وی. که چیری یوڅوك امام بی تنخواه پیدا نسی نوبیا هم دذکر سوو یتیمانو امداد دی هم پرخپل ځان باندی لازم وګڼی اودثواب کار دی وګڼی او اُخروی ثواب دی حاصل کړی. (۱)

چی په لمانځه کی دامام اودس مات سو اوهغه چاته ونه ویل نوددغه لمونځ اعاده په هریوه باندی ضروری ده: **سوال:** (۱۲۳۷) که دامام اودس مات سواوپه دغه وخت کی هغه خلګو ته ونه ویل بلکی دلمونځ ګذارو دتللو څخه وروسته یی پخپله اعاده وکړه نو آیا دمقتدیانو دطرف څخه هم اعاده وسوه؟

جواب: ټول مقتدیان اوامام دی دهغه اعاده وکړی یوازی دامام په اعادی سره دمقتدیانو لمونځ نه صحیح کیږی. (۲)

که چیری دجماعت لمونځ په څه وجهی سره باطل سی نوصرف دامام اعاده به دټولو دطرف څخه کافی نه وی: **سوال:** (۱۲۳۸) امام دجمعی لمونځ ورکی، سهوًایی قرآئت غلط ووایه یابی اودسه وو یابی غسله وو په دی ټولو صورتونو کی دغلطی څخه دخبر کیدلو څخه وروسته ددغه لمونځ اعاده صرف دامام په ذمه ده اوکه دمقتدیانو په ذمه هم ده؟

جواب: په درمختار کی دی: واذا ظهر حدث امامه وکذا کل مفسد فی رأی مقتد بطلت فیلزم اعادتها الخ کما یلزم الامام اخبار القوم اذا امهم وهو محدث اوجنب. (۳) درمختار ددی عبارت څخه واضحه ده چی که چیری دامام لمونځ صحیح نه سو نو دمقتدیانو لمونځ هم نه کیږی. په ټولو باندی اعاده لازمه ده.

که مقتدی دامام څخه مخکی سلام وګرزوی نوڅه حکم دی؟ **سوال:** (۱۲۳۹) په تذکرة الرشید کی دی، چی که چیری مقتدی دامام څخه مخکی سلام وګرزوی اوفارغه سو نو دمقتدی لمونځ به فاسد سی. اودشامی، عالمګیری، بحر الرائق وغیره نه معلومیږی چی دمقتدی لمونځ به په دی صورة کی وسی خو سره د کراهته . دا مسئله دی مصرحه تحریر

---

(۱). قال رسول الله ﷺ من مسح رأس یتیم لم یمسحه الا للّٰه کان له بکل شعرة یمر علیها یده حسنات ومن احسن الی یتیمة اویتیم عنده کنت انا وهو فی الجنة کهاتین وقرن بین اصبعیه رواه احمد (مشکوٰة باب الشفقة ص ۴۲۳). ظفیر

(۲). واذا ظهر حدیث امام وکل مفسد فی رأی مقتد بطلت فیلزم اعادتها لتضمنها صلاة المؤتم صحة وفسادا (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۳۵۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۱). ظفیر

(۳). وګوری الدر المختار مجتبایی باب الامامة ص ۸۲ ج ۱، ط. س. ج۱ ص ۵۹۱. ظفیر

وفرمایل سی.

جواب: دامسئله کمه چې مو دتذکرة الرشید څخه نقل کړیده دافرع ده. دامام دمتابعت دوجوب. ولې چې دمتابعت معنٰی داده چې دامام سره دی ارکان او واجبات اداء کوی یا دی دهغه څخه وروسته اداء کوی. مخکې دی نه کوی یعنی تقدیم ممنوع دی څنګه چې په شامی کې یې دمتابعت په تحقیق کې نقل فرمایلی دی. نعم تکون المتابعة فرضاً بمعنی ان یاتی بالفرض معه امامه اوبعده کما لو رکع امامه فرکع معه مقارناً او معاقباً (الی ان قال) والحاصل ان المتابعة فی ثلثة انواع مقارنة لفعل الامام مثل ان یقارن احرامه لاحرامه ورکوعه لرکوعه وسلامه لسلامه ﷺ اوچونکې په دی کې دوه قوله دی چې مقتدی دامام داقتداء څخه کوم وخت خارجیږی. په درمختار کې یې مشهوره مذهب دا لیکلی دی چې امام کم وخت السلام ووایه نو اقتداء ختمه سی نو ددی قول موافق خوپه لفظ السلام کې تقدیم کول نه دی پکار، کنې لمونځ به فاسد سی. اودوهم قول دا دی چې په دوهم سلام سره اقتداء ختمه سی. نوددی قول موافق پوره السلام علیکم ورحمة الله، دامام سره یا وروسته کیدل پکاردی. که چیری مخکې یې ختم کړی نو د مقتدی لمونځ به ددی قول موافق فاسد سی. نوپه تذکرة الرشید کې به یې احتیاطًا دا قول اختیار فرمایلی وی. وتنقضی قدوة بالاول قبل علیکم علی المشهور عندنا وعلیه الشافعیة خلافًا للتکملة (درمختار) حیث صحح ان التحریمة انما تنقطع بالسلام الثانی (۱). شامی. اوکه چیری څه بل عبارت موپه مخکې وی نودهغه څخه موخبر کړی. فقط

دامام پر غیر حاضری باندی تنخواه پرې کول: **سوال**: (۱۲۴۰) دبمبئ دجامع مسجد امام صاحب په باره کې دجومات متولیانو داطریقه رائج لرلی ده چې دکم وخت په لمانځه کې هغه رانسی نوحساب ولګوی اودهغه وخت تنخواه ورڅخه کاټ کړی. آیا عند الشرع دا جائزدی؟

جواب: داسی کول جائزنه دی. اوداکار دعرف اوشرعی (دواړو) څخه خلاف (۲) دی.

❊ ❊ ❊

(۱). ردالمحتار باب صفة الصلوة مطلب مهم فی تحقیق متابعة الامام ص ۴۳۹ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۷۰. ظفیر

(۲). وهل یاخذ ایام البطالة کعید ورمضان لم اره وینبغی الحاقه بباطلة القاضی واختلفوا فیها والاصح انه یاخذ لانها للاستراحة . اشباه من قاعدة العادة محکمة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الوقف ص ۵۲۵ ج۳ ، ط.س. ج۴ ص ۳۷۲) وفی القنیة من باب الامامة امام یترك الامامة لزیارة اقربائه فی الرساتیق اسبوعا او نحوه اولمصیبة اولاستراحة لاباس به ومثله عفو فی العادة والشرع (رد المحتار. کتاب الوقف مطلب فی الغیبة التی مستحق بها العزل عن الوظیفة وما لایستحق ص ۵۲۴ ج۳ ، ط.س. ج۴ ص ۴۲۰). ظفیر

شپږم فصل

دمدرک ، لاحق او مسبوق احکام

<u>**مقتديان په غلطی سره په دريم رکعات کښېنستل اوامام ولاړ وو لمونځ يی کوی**</u>: **سوال**:
(۱۲۴۱) زيد نابينا دی اوخالد بينادی اودواړه په جماعت کی شامل سوه چی کله امام دريم رکعات وکی او ودريدی نو دادواړه پوه سوه چی څلورم رکعات دی اوپه قعده کی کښېنستل. کله چی امام دڅلورم رکعات رکوع وکړه نوهلته دوی پوه سوه چی زموږ څخه غلطی وسوه، هغه وخت ولاړيدل قيام يی وکی اورکوع يی وکړه او دامام سره په سجده کی شامل سوه، دامام سره په قيام او رکوع کی شامل نه سول، ددوی دپاره څه حکم دی؟
جواب: که چيری زيد اوخالد (ځان ته) رکوع وکړه اوبيا په سجده کی دامام سره شامل سوه او بيايی دامام دلمونځ ختمولو څخه وروسته خپل باقيمانده رکعتونه يې پوره کړل نو لمونځ ددوی صحيح سو. ([1]) فقط

<u>**دمسبوق امامت**</u>: **سوال**: (۱۲۴۲) دمسبوق امامت درست دی اوکه نه؟ مثلاً زيد لمونځ ورکوی، بکر په دوهم يادريم رکعات کی شريك سو. کله چی زيد دلمانځه څخه فارغ سو نوبکر دباقی لمونځ پوره کولو دپاره ودريدی نوخالد راغی، اودهغه شاته يی لمونځ شروع کی نو دخالد لمونځ درست دی اوکه نه؟
جواب: دمسبوق اقتداء درسته نه ده هغه دانفراد په حالت کی دامام فارغه کيدلو څخه وروسته دنورو امام نسی جوړيدی کما فی الدر المختار: لايجوز الاقتداء به ([2]). فقط

<u>**لاحق څه رکم لمونځ پوره کړی**</u>: **سوال**: (۱۲۴۳) ددين علماء څه فرمايی په دی مسئله کی چی کله يوسړی دمازيگردوه رکعاته دامام سره وکړل نواودس يی مات سو، فوراً داودس دپاره ولاړی او داودس څخه وروسته دامام سره په آخری قعده کی يوځای سو اوس به هغه آخری دوه رکعاته څه رکم پوره کوی؟ اوکه چيری هغه په دريم رکعات کی يوځای سو نوڅه رکم به يې پوره کوی؟
جواب: حکم ددی داوو چی کله هغه داودس څخه دفارغه کيدلو څخه وروسته راغلی وو اول يی هغه دواړه رکعاته دقرآئت څخه بغير کړی وای کم چی دبی اودسه کيدلو په وجهی سره فوت سوی وه. بيا که چيری امام په لمانځه کی وی نو دهغه سره به شامل

([1]). اذا كبر مع الامام ثم نام حتى صلى الامام ركعة ثم انتبه فانه يصلى الركعة الاولى وان كان الامام يصلى الركعة الثانية ولو لم يشتغل بقضاء ما سبقه الامام ولكن يتابع الامام اولا ثم قضى ما سبقه الامام بعد تسليم الامام جازت صلوته عندنا (عالمگيرى مصرى فى المسبوق اللاحق ص ۸۷ ج۱ ، ط. م. ج۱ ص ۹۲) ظفير.
([2]). الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الامامة ص ص۵۵۸ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۷. ظفير

سوی وای، اوباقی ارکان به یی پوره کړی وای. لیکن داسی یی وکړل چی داودس کولو څخه وروسته دامام سره یوځای سو نواوس دی دامام دسلام ګرځولو څخه وروسته دغه دواړه رکعاتونه دقرآئت څخه بغیر پوره کړی اودا صورة فقهاوو مکروه لیکلی دی اوپه دی کی ګنهګاریږی.

په درمختار ص ۵۵۲ کی دی: والاحق من فاتته الرکعات کلها اوبعضها لکن بعد اقتداء بعذر کغفلة وزحمة وسبق حدث الخ وحکمه کموتم فلاياتی بقرآءة ويبدء الخ بقضاء ما فاته عکس المسبوق ثم يتابع امامه (الی قوله) ولوعکس صح واثم الخ. اوهمدا حکم په دریم رکعات کی دشریکیدلو دی. (۱) فقط کتبه عزیز الرحمٰن.

که چیری امام لاحق خلیفه جوړ کړی نوهغه به لمونځ څه رکم پوره کوی: سوال: (۱۲۴۴) اګر امام را درنماز حدث لاحق شود ومقتدی لاحق راخلیفه سازد پس این خلیفه نماز را چګونه تمام کند؟

جواب: امام را اګر حدث لاحق شود ولاحق راخلیفه سازد او بعد تمام صلٰوة قوم مدرك را خلیفه سازد که سلام دهد ولاحق نماز خود راتمام کند (استخلف لاحقًا الی قوله مضی علی صلٰوة الامام واخر ما عليه حتی انتهٰی الی موضع السلام واستخلف من سلم بهم جاز عندنا، فتاوٰی عالمګیری ص ۹۵ ج۱ نولکشوری، محمد جمیل الرحمٰن)

کله چی امام سورة ناس ووایه نو مسبوق مقتدی به کم سورة وایی: سوال: (۱۲۴۵) یوسړی دماښام په لمانځه کی په دوهم رکعات کی راغی شامل سو، اوامام په دوهم رکعات کی قل اعوذ برب الناس ووایه نواوس دی مقتدی ته دجمعی پوره کیدلو څخه وروسته کم سورة ویل پکاردی؟

جواب: په دی صورة کی دی مقتدی ته اختیار دی چی کم سورة غواړی ودی وایی، دټول قرآن کریم څخه یی اختیار (۲) دی. (ځکه چی دقرآئت په باب کی فوت سوی رکعتونه دابتداء په حکم کی دی. ظفیر)

مسبوق خپل باقی لمونځ څنګه پوره کړی؟ سوال: (۱۲۴۶) که چیری امام مقیم وی او مقتدی په څلور رکعاته لمونځ کی په آخری رکعات کی شریك سو. نومقتدی به دامام دسلام ګرځولو څخه وروسته په دری واړو رکعاتونو کی څه وایی. آیادری واړه رکعاتونه

(۱). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص فی احکام المسبوق المدرك واللاحق ص ۵۵۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۴. ظفیر

(۲). والمسبوق من سبقه الامام بها اوببعضها وهو منفرد فيما يقضيه ؒ ويقضی اول صلاته فی حق قرآءة واخرها فی حق تشهد (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۵۷ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۲) ظفیر.

به دقرآت څخه بغير په خاموش اوسيدلو سره ختموی يادوه رکعاته په الحمد اوسورة سره اويو رکعات به صرف په الحمد سره وايي؟

جواب: کم سړی چې يورکعات دامام سره کړی دی هغه مسبوق دی. که چيری لمونځ څلور رکعاته وی نوباقی به په داشان سره وايي چې په دوو رکعاتونو کی دی فاتحه ووايي او سورة دی هم ورسره يوځای کړی اوپه يورکعات کی دی صرف فاتحه ووايي. والمسبوق من سبقه الامام بها او ببعضها وهو منفرد حتی يثنی ويتعوذ الخ (درمختار) ، ويقرأ لانه يقضی اول صلاته فی حق القراءة كما يأتی حتی لوترك القراءة لفسدت ([1]) كذا فی الشامی (وفی الفيض عن المستصفی لو ادركه فی ركعة الرباعی يقضی ركعتين بفاتحة وسورة ثم يتشهد ثم باقی بالثالثة بفاتحة خاصة عند ابی حنيفة رحمه الله وقالا ركعة بفاتحة وسورة وتشهد ثم ركعتين اولاهما بفاتحة وسورة وثانيهما بفاتحة خاصة ([2]) اهـ. ظفير)

<u>**چې امام مسافر وی نومسبوق به خپل لمونځ څه رکم پوره کوی**</u>: **سوال**: (۱۲۴۷) مقيم دماپښين په وخت کی دمسافر اقتداء وکړه اوهغه يورکعات ونيوی. مسافر چې دوه رکعاته وکړل نوسلام يې وګرزوی. اوس هغه مقيم کم چې مسبوق دی دری رکعاته څنګه اداء کړی. يعنی په دی رکعاتونو کی الحمد اوسورة ووايي اوکه څنګه؟

جواب: ددرمختار اوشامی دروايت څخه معلوميږی چې داسړی لاحق اومسبوق دی. مخکی دوه رکعاته دی دقرآئت څخه بغير اداء کړی اوآخری رکعات دی دقرآئت سره اداء کړی. ([3]) فقط

([1]). وګوری الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص **۵۵۷** - **۵۵۸** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۹۷**. ظفير

([2]). رد المحتار باب الامامة ص **۵۵۸** ج۱ ، ط. س. ج۱ ص **۵۹۷**. ظفير

([3]). واللاحق من فاتته الركعات كلها أو بعضها لكن بعد اقتدائه بعذر كغفلة وزحمة وسبق حدث ومقيم ائتم بمسافر ؒ وحكمه كمؤتم ؒ يبدأ بقضاء ما فاته عكس المسبوق، ثم يتابع إمامه إن أمكنه إدراكه، وإلا تابعه ، ثم صلى ما نام فيه بلا قراءة ثم ما سبق به بها إن كان مسبوقا أيضا ، ولو عكس صح وأثم، لترك الترتيب (درمختار) قَوْلُهُ ثُمَّ مَا سُبِقَ بِهِ بِهَا إلَخْ أَيْ ثُمَّ صَلَّى اللَّاحِقُ مَا سُبِقَ بِهِ بِقِرَاءَةٍ إنْ كَانَ مَسْبُوقًا أَيْضًا ، بِأَنْ اقْتَدَى فِي أَثْنَاءِ صَلَاةِ الْإِمَامِ ثُمَّ نَامَ مَثَلًا . وَهَذَا بَيَانٌ لِلْقِسْمِ الرَّابِعِ وَهُوَ الْمَسْبُوقُ اللَّاحِقُ. وَحُكْمُهُ أَنَّهُ يُصَلِّي إذَا اسْتَيْقَظَ مَثَلًا مَا نَامَ فِيهِ ثُمَّ يُتَابِعُ الْإِمَامَ فِيمَا أَدْرَكَ ثُمَّ يَقْضِي مَا فَاتَهُ . ا هـ . بَيَانُهُ انه لو سبق بركعة من ذوات الاربع ونام فِي رَكْعَتَيْنِ يُصَلِّي أَوَّلًا مَا نَامَ فِيهِ ثُمَّ مَا أَدْرَكَهُ مَعَ الْإِمَامِ ثُمَّ مَا سُبِقَ بِهِ فَيُصَلِّي رَكْعَةً مِمَّا نَامَ فِيهِ مَعَ الْإِمَامِ وَيَقْعُدُ مُتَابَعَةً لَهُ لِأَنَّهَا ثَانِيَةُ إمَامِهِ ثُمَّ يُصَلِّي الْأُخْرَى مِمَّا نَامَ فِيهِ ، وَيَقْعُدُ لِأَنَّهَا ثَانِيَتُهُ ثُمَّ يُصَلِّي الَّتِي انْتَبَهَ فِيهَا ، وَيَقْعُدُ مُتَابَعَةً لِإِمَامِهِ لِأَنَّهَا رَابِعَةٌ ، وَكُلُّ ذَلِكَ بِغَيْرِ قِرَاءَةٍ لِأَنَّهُ مُقْتَدٍ ثُمَّ يُصَلِّي الرَّكْعَةَ الَّتِي سُبِقَ بِهَا بِقِرَاءَةِ الْفَاتِحَةِ وَسُورَةٍ وَالْأَصْلُ أَنَّ اللَّاحِقَ يُصَلِّي عَلَى تَرْتِيبِ صَلَاةِ الْإِمَامِ ، وَالْمَسْبُوقُ يَقْضِي مَا سُبِقَ بِهِ بَعْدَ فَرَاغِ الْإِمَامِ . **ردالمحتار باب الامامة** =

دامام دقرآءت کولو په حالت کې چې کم مقتدي شريک سي هغه ته ثناء ويل نه دي پکار:

سوال: (۱۲۴۸) په جمعه کې دامام دقرآئت دشروع کولو څخه وروسته که چيرې څوك شريك سو، نوهغه ته ثنا ويل پکاردي اوکه نه؟

جواب: هغه ته ثناويل نه دي (۱) پکار.

څوک چې په رکوع کې شريک سي دهغه دپاره ثنا نسته: **سوال**: (۱۲۴۹) کم سړی چې په رکوع کې شريك سو، دهغه څخه ثنا ساقطه سوه اوکه نه؟

جواب: ثناء دهغه څخه ساقطه سوه. (۲) فقط

مسبوق دي دسجدې سهوي په سلام کې دامام اقتداء نه کوي خوسجده دي وکړي: **سوال**: (۱۲۵۰) چې امام دسجده سهوي دپاره سلام ګرزوي نومسبوق دي دامام سره سلام وګرزوي اوکه بغير دسلام ګرځولو څخه په سجده سهوه کې شريك سي؟

جواب: مسبوق دي امام سره سلام نه ګرزوي ليکن په سجده سهوه کې دي شريك اوسي. په درمختار کې دي: والمسبوق يسجد مع امامه. قال فی الشامی قيد بالسجود لانه لا يتابعه فی السلام بل يسجد معه ويتشهد فاذا سلم الامام قام الی القضاء (۳). فقط

دسلام څخه لړ مخکې په جمعه کې شريکيدونکې تشهد پوره کړي اوکه دسلام څخه وروسته فوراً ودريږي: **سوال**: (۱۲۵۱) امام راسته طرف ته سلام ګرځوونکې وو چې مسبوق راغی، اوشامل سو. اوس به مسبوق خپل تشهد پوره کوي او ولاړيږي به. اوکه دسلام څخه وروسته فوراً ودريږي. په امداد الفتاوٰی کې حضرت مولانا اشرف علی صاحب تحرير فرمايلي دي چې مسبوق دي دتشهد پوره کولو څخه وروسته ولاړيږي.

جواب: دغه سړی دي دتشهد پوره کولو څخه وروسته ولاړيږي. څنګه چې حضرت مولانا اشرف علی صاحب په امداد الفتاوٰی کې ليکلی (۴) دي. فقط

= مطلب فی احکام المسبوق والمدرك واللاحق ص ۵۵۲ – ۵۵۷ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۴) ظفير.

(۱). وقرأ سبحانك اللهم الا اذا شرع الامام فی القراءة سواء کان مسبوقا اومدرکاً وسواء کان امامه يجهر بالقراءة اولا، فانه لا ياتی به لما فی النهر عن الصغری ادرك الامام فی القيام يثنی ما لم يبدأ القراءة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب صفة الصلاة ص ۴۵۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۸۸). ظفير

(۲). وقرأ سبحانك اللهم الا اذا شرع الامام فی القراءة فلا يأتی به ولو ادرکه راکعا اوساجدا ان کبر رأيه انه يدرکه اتی به (ايضاً ، ط.س. ج۱ ص ۴۸۸). ظفير

(۳). ردالمحتار باب سجود السهو ص ۲۹۲ ج۱ ، ط.س. ج۲ ص ۸۲. ظفير

(۴). بخلاف سلامه اوقيامه لثالثة قبل إتمام المؤتم التشهد فانه لايتابعه بل يتمه لوجوبه ولم يتم جاز (درمختار) وشمل باطلاقه ما لواقتدی به اثناء التشهد الاول او الاخير فحين قعد قام امامه اوسلم ومقتضاه انه يتم التشهد ثم يقوم ولم اره صريحاً ثم رأيته فی الذخيرة ناقلا عن ابی الليث المختار عندی انه يتم التشهد وان لم يفعل اجزأه اهـ (ردالمحتار باب صفة الصلاة ص۴۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۹۲). ظفير

چې مسبوق دامام سره په هیره سلام وګرزوي بیا دیادیدلو څخه وروسته ودریږي نو پر هغه باندې سجده سهوه سته: **سوال**: (۱۲۵۲) دامام سره مسبوق سلام وګرځوی بیا ورته رایاد سو چې ستا په ذمه خو یورکعات دی، او ولاړ سو. نوپه دی صورة کی دمسبوق په ذمه سجده سهوه لازمه ده اوکه نه؟

جواب: په دی صورة کی سجده سهوه دمسبوق په ذمه لازمه ده فی الدر المختار: ولوسلم ساهیًا بعد امامه لزمه السهو والا لا ؒ (درمختار) قوله والا لا ای وان سلم معه اوقبله لا یلزمه لانه مقتد فی هاتین الحالتین الی ان قال قلت یشیر الی ان الغالب لزوم السجود لان الاغلب عدم (۱) المعیة. ؒ شامی جلد اول ص ۴۰۲ فقط.

دامام دلمانځه په باطلیدلوسره دمسبوق لمونځ هم باطل دی: **سوال**: (۱۲۵۳) امام دماپښین په لمانځه کی آخری قعده بالکل ونه کړه اوپه هیره یی پنځم رکعات هم وکی. اوس دکم مسبوق چې یورکعات تللی وو هغه په دی خیال چې زما آخری قعده خو دامام په پنځم رکعات کی ده، دامام اقتداء یی ماته کړه. امام خو دشپږم رکعات دپاره ودریدی اوهغه خپل څلور رکعاته وکړل اوسلام یی وګرزوی. اوس مسبوق وایی چې زما څلور رکعاته اداء سول ولی چې ما آخری قعده پرې اینبی نه ده اوامام آخره قعده پرې ښوولە دهغه لمونځ نفل سو. آیا عندالله دمسبوق فرض په دی حالت کی اداء سوه اوکه دامام په شان دهغه لمونځ هم نفل سو. او داقتداء ماتولو په وجهی سره نفل صحیح سول اوکه نه؟ په داسی حالت کی مسبوق ته اقتداء ماتول جائز وو اوکه نه؟

جواب: کله چې دامام لمونځ دآخری قعدی نه کیدلو په وجه ونسو، اوفرضیت دهغه باطل سو نودمسبوق لمونځ هم باطل سو یعنی فرضیت دهغه اداء نسو هغه ته لمونځ کول پکار دی. (۲) فقط

که مسبوق په زیات رکعات کی اقتداء وکړه، نو دهغه لمونځ باطل دی: **سوال**: (۱۲۵۴) دماښام په لمانځه کی یو سړی په آخری قعده کی شامل سو اوهغه ته داعلم وسو چې دا آخری قعده ده، خوامام ته سهوه وسوه چې شاید دامخکنی قعده ده. امام په دی خیال سره دخپل لمونځ دپوره کولو دپاره ولاړسو، امام سجده سهوه هم وکړه، چونکه آخری

---

(۱). ردالمحتار باب الامامة مطلب احکام المسبوق ص ۵۲۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۹۲. ظفیر

(۲). من فرائضها التی لاتصح بدونها التحریمة الخ منها القعود الاخیر (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب شروط الصلوة ص ۴۱۷ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۴۲) واذا ظهر حدث امامه وکذا کل مفسد فی رأی مقتد بطلت فیلزم اعادتها لتضمنها صلاة المؤتم صحة وفسادا کما یلزم الامام اخبار القوم اذا أمهم وهو محدث او جنب او فاقد شرط او رکن (ایضًا باب الامامة ص ۳۵۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۱). ظفیر

رکعت دامام زائد رکعت یانفل رکعت وو. اوس کم سړی چې په آخری قعده کې په جمعه کې شامل سوی ووهغه یورکعت دجمعې سره وکی اوس به داسړی دری رکعاته اداء کوی اوکه دوه رکعاته. که چیری ددری رکعاتو داداء کولو حکم وی نوددی وضاحت دی وسی چې په کم رکعت کې قعده وسی. اوپه کم رکعت کې نه. اوکه چیری یوسړی په دی زائد رکعت کې شامل سو چاته چې داعلم نه وو چې کم یورکعت دی نودهغه دپاره څه حکم دی؟

جواب: که چیری دغه مسبوق په هغه زائد رکعات کې کم چې نفل وه دخپل امام تابع پاته وو نودهغه لمونځ فاسد سو هغه دی مات کړی اودنوی سره دی لمونځ وکړی. ولوقام امامه فی الخامسة فتابعه ان بعد القعود تفسد (۱) الخ درمختار. اوپه دغه زائد نفل رکعات کې چې کم سړی شامل سی دهغه به هم فرض نه کیږی هغه دی بیا لمونځ وکړی. فقط

چې مسبوق په هیره دسلام ګرځولو څخه وروسته دعاء وکړی بیا ورته یادسی، نوڅه وکړی؟

سوال: (۱۲۵۵) یوسړی په لمانځه کې په داسی وخت کې شامل سو چې یو رکعات سوی وو. هغه دامام سره سلام وګرزوی بیایی لاسونه پورته کړل اوپه عربی ژبه کې یی دعا هم وغوښته بیا ورپه یادسو چې ستاخو یویا دوه رکعاته باقی دی. دهغه دپاره څه حکم دی؟

جواب: بغیر دڅه کلام اوخبری کولو څخه که چیری ولاړ سو که څه هم سلام یی وګرزوی اولاسونه یی پورته کړل دعایی هم وغوښته. دهغه لمونځ صحیح سو په آخره کې دی سجده سهوه وکړی. (۲) فقط

مسبوق دی دامام په آخره قعده کې صرف التحیات ووایي: **سوال**: (۱۲۵۶) که چیری مسبوق دامام سره دمازیګر یاماښام په دوهم رکعات کې شریك سی نوپه امام پسی په اوله قعده کې صرف التحیات، اوپه دوهمه قعده کې به التحیات اودرود اودعاءِ ماثوره وایی اوکه نه؟

جواب: ویل نه دی پکار بلکی التحیات دی داسی په کرار کرار ووایی چې دامام ترسلام ګرځولو پوری ختمه سی اوکه مخکی ختمه سی نوده ته اختیار دی که خوښه یی وی چپ دی ناست اوسی اوکه خوښه یی وی دتشهد کلمه دی ووایی اوکه خوښه یی وی التحیات

(۱). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة مطلب فی احکام المسبوق اهـ ص ۵۲۰ ج۱ قبیل باب الاستخلاف. ظفیر

(۲). لوسلم ساهیًا ان بعد امامه لزمه السهو والا لا (الدر المختار علی هامش ردالمحتار، قبل باب الاستخلاف ص ۵۲۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۹). ظفیر

دی دوباره (¹) ووایی.

مسبوق دی دامام سره التحیات وایی: **سوال**: (۱۲۵۷) که چیری مسبوق دمابنام په دریم رکعات کی دامام سره شریك سی نوپه آخری قعده کی به دامام سره التحیات اودرود اودعا وایی اوکه نه؟

جواب: التحیات ویل پکاردی. نه درود اودعا (²). فقط

دامام دالسلام ویلو څخه وروسته اقتداء درسته نه ده: **سوال**: (۱۲۵۸) دامام دمخکنی سلام ګرځولو په وخت کی یوسړی دأَلسَّلاَمُ په ختمیدلو باندی اودوهم دالسلام (علیکم) په ختمیدلو باندی اودریم په اَلسلام علیکم ورحمة الله باندی شامل سو. نوهغوی ته دجمع ثواب حاصل سو اوکه نه؟ اوداسړی په جمعه کی شریك سو اوکه نه؟

جواب: په درمختار کی دی وتنقضی قدوة بالاول قبل علیکم (³). الخ ددی څخه معلومه سوه چی امام کله لفظ دأَلسَّلاَمُ ووایه، نودهغه څخه وروسته اقتداء درسته نه ده اودغه سړی دامام سره شامل نسو، خپل لمونځ دی یوازی وکړی او تحریمه دی یوازی ووایی او لمونځ دی شروع کړی خپل ځان دی دامام مقتدی نه ګڼی (⁴). فقط

په جهری لمانځه کی به مسبوق جهری قرآئت وایی اوکه سړی: **سوال**: (۱۲۵۹) په کم لمانځه کی چی قرآئت جهراً دی په هغه کی که چیری څوك دیو یادوه رکعاتونو دکیدلو څخه وروسته شریك سو نودامام دسلام ګرځولو څخه وروسته به په فوت سوی رکعات کی قرآئت جهراً کوی اوکه نه؟

جواب: هغه ته په جهریه (لمونځ) کی قرآئت بالجهر ویل ښه دی اوکرار ویل هم درست دی. اوکه جهراً کوی نوپه ادنٰی جهر دی اکتفاء وکړی ځکه چی هغه په قضاء دماسبق کی منفرد دی. اومنفرد ته په جهر اوسرکی اختیار وی. ویخیر المنفرد فی الجهر وهو افضل ویکتفی بادناه ان ادی الخ. درمختار. (⁵) فقط

(¹). ومن جملتها انه قیل انه اذافرغ (المسبوق) من التشهد قبل سلام الامام یکرره من اوله وقیل یکرر کلمة الشهادة وقیل یسکت وقیل یاتی بالصلاة والدعاء والصحیح ان یترسل لیفرغ من التشهد عند سلام الامام (غنیة المستملی ص ۴۴۱) ظفیر.

(²). حواله سابق. ظفیر

(³). الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب واجبات الصلاة ص ۴۳۲ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۴۲۸. ظفیر

(⁴). قوله وتنقضی قدوة بالاول ای بالسلام الاول قال فی التجنیس الامام اذافرغ من صلاته فلما قال السلام جاء رجل واقتدی به قبل ان یقول علیکم لایصیر داخلا فی صلاته لان هٰذا سلام (ردالمحتار باب صفة الصلاة مطلب واجبات الصلاة ص ۴۳۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۲۸) ظفیر.

(⁵). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب صفة الصلاة فصل فی القرآئت ص ۴۹۸ ج۱ ، ط. س. ج۱ ص =

په څلور رکعاته لمانځه کې يو رکعات نيوونکي په باقي رکعاتونو کې قرآئت کم ځاي وکړي،

سوال: (۱۲۲۰) مقتدی په څلور رکعاته لمانځه کی په جمعی سره يورکعات لاندی کی. دامام دسلام څخه وروسته چی دی کم دری رکعاته کوی نو په هغه کی قرآئت په کم يو رکعات کی کوی؟

جواب: په در المختار احکام المسبوق کی دی: ويقضی اول صلوته فی حق قرآءة واٰخرها فی حق تشهد (۱) الخ. ددی روايت څخه معلومه سوه چی مسبوق به په صورة مسئوله کی دامام دسلام څخه وروسته په مخکنيو دوو رکعاتوکی قرآئت وايی اوپه آخری يورکعات کی دی صرف الحمد ووايی. فقط

(وفی رد المحتار عن المستصفی لو ادرکه فی رکعة الرباعی يقضی رکعتين بفاتحة وسورة ثم يتشهد ثم ياتی بالثالثة بفاتحة خاصة عند ابی حنيفة رحمه الله وقالا رکعة بفاتحة وسورة وتشهد ثم رکعتين اولاهما بفاتحة وسورة وثانيهما بفاتحة خاصة (۲) اهـ. ظفير)

مقيم مقتديان په مسافر امام پسی باقي لمونځ څنګه پوره کړي؟ **سوال**: (۱۲۲۱) امام مسافر دی اومقتدی مقيم دی، که چيری مقتدی مذکور دامام مذکور سره په څلور رکعاته لمانځه کی په اول رکعات کی شريك سوی وی، نوڅه رکم لمونځ پوره کړی؟

سوال: (۱۲۲۲ \۲) اوڅوك چی په دوهم رکعت کی شريك سوی وی نولمونځ به څه رنګه پوره کوی ؟

سوال: (۱۲۲۳ \۳) اوڅوك چی په التحيات کی شريك سوی وی نو خپل لمونځ څه رکم وکړی؟

جواب: (۱) نوټ: ددی اولنی جواب مفتی عنايت الهی ليکلی وو. دمفتی عنايت الهی جواب: په مخکنی صورة کی مقتدی لاحق دی. دامام سره دلمونځ دپوره کولو څخه وروسته دی باقی مانده دوه رکعاته دقرآئت څخه بغير وکړی.

(۳،۲) په آخری دواړو صورتونو کی مقتدی مسبوق دی. په دوهم صورة کی دامام دسلام څخه وروسته دی ودريږی په مخکی رکعات کی دی فاتحة الکتاب ووايی. اوپه دريم صورة کی مقتدی په څلورو واړو رکعاتونوکی مسبوق دی لهٰذادامام سلام څخه وروسته دی په مخکنيو دوو رکعاتونوکی الحمد اوسورة ووايی اوددوهم رکعات په آخره کی دی

= ۵۳۳. ظفير.

(۱). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة مطلب فی المسبوق واللاحق ص ۵۵۸ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۷. ظفير.

(۲). وګوری الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۵۷ – ۵۵۸ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۷. ظفير

صرف الحمد ووايي. فقط حرره عنايت الهى، وأملاه خليل احمد.

جواب: (دحضرت مفتى صاحب دار العلوم څخه)

دفقهى دكتابونو دتفصيل مطابق اولنى جواب صحيح دى او ددوهم اودريم سوال جواب دادى چى په دواړو صورتونو كى مقتدى لاحق اومسبوق دى. اوحكم دداسى مقتدى دا دى چى مخكنى دوه ركعاته دى بغير دقرآئته اداء كړى په كم كى چى لاحق دى. او وروسته دى هغه ركعت اداء كړى په كم كى چى مسبوق دى. نو په دوهم صورة كى دى مخكنى دوه ركعاته بغير قرائته اداء كړى اوبيادى دوه ركعاته دقرآئت سره اداء كړى.

ومقيم ائتم بمسافر قوله ومقيم اى فهو لاحق بالنظر للاخيرتين وقد يكون مسبوقًا ايضًا كما اذا فاته اول صلاة امامه المسافر. شامى (۱). وحكمه كمؤتم فلا ياتى بقراءة ويبدء بقضاء ما فات عكس المسبوق قوله ثم ماسبق به بها اى ثم صلى اللاحق ماسبق به بقرآئة وان كان مسبوق ايضًا. الخ شامى (۲)

په دوهم او دريم ركعات كى مقتدى مقيم محض مسبوق ګرځول دفقهاوو دتصريحاتو څخه خلاف دى اوټول ركعاتونه دقرآئت سره اداء كول هم دفقهاوو دمقررى قاعدى څخه خلاف دى.

دكم لاحق چى اودس مات سى نو هغه په اودس كى مسواک كولى سى اوكه نه؟ سوال:

(۱۲۲۴) كله چى په لمانځه كى اودس مات سى اولاحق داودس اراده وكړى نوپه دغه اودس كى مسواك كولى سى اوكه نه؟

جواب: كولى يې سى (۳). فقط (واذا ساغ له البناء توضا فورًا بكل سببه (در مختار) اى من سنن الوضوء لان ذلك من باب اكماله فكان من توابعه فيحتمل كما يحتمل الاصل بدائع (رد المحتار. باب الاستخلاف ص ۵۲۲ -۵۲۷ ج۱. ظفير)

مسبوق په هيره سلام وګرزوى چى ورياد سو نو باقى ركعات يى پوره كى، نولمونځ صحيح سو: سوال: (۱۲۲۵) يومسبوق سهوًا دامام سره سلام وګرزوى. مقتدى مسبوق ته وويل چى ته يوركعات بل وكړه په دى سره مسبوق ته هغه ركعات ورياد سو اومسبوق غلى ولاړ سو اوركعات يى وكى. نودهغه لمونځ جائزدى اوكه نه؟

جواب: لمونځ دهغه صحيح سو. هٰذا هو الاصح (۱). فقط (خوهغه ته سجده سهوه كول پكار دى. احتياط په همدى كى دى. (۲) ظفير)

---

(۱). ردالمحتار. باب الامامة مطلب فى احكام المسبوق الخ ص ۵۵۲ ج۱ ، ط. س. ج۱ ص ۵۹۴. ظفير

(۲). ايضًا ص ۵۵۷ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۲. ظفير

(۳). ومنها السواك اى من سنن الوضوء (عالمگيرى مصرى سنن وضو ص۷) ظفير.

که لاحق خپل تللی رکعات دمسبوق په شان پوره کړی نوڅه حکم دی؟ سوال: (۱۲۲۶) دماخستن په لمانځه کی مقتدی په دریم رکعات کی په ولاړه ولاړه بیده سو، کله چی امام یورکعات پوره کی نوهلته دخوب څخه ولاړسو. نوهغه دامام دسلام څخه وروسته دمسبوق په شان باقی لمونځ اداء کی. نودا لمونځ درست سو اوکه نه؟

جواب: لمونځ صحیح سو اوهغه ته دلاحق په شان دقرآئت څخه بغیر دغه رکعات کول پکار دی (۳). فقط

کم امام چی بی اودسه سو اوخلیفه یی جوړکی نواوس چی هغه راسی نواقتداء وکړی اوکه امام جوړسی؟ سوال: (۱۲۲۷) امام بی اودسه سو اوبل ثوك یی امام جوړکی، ولاړی اودس یی وکی، اوس چی راغی نومقتدی جوړسی اولمونځ وکړی اوکه امام سی. که چیری امام اودس کوی اوخلیفه سلام وګرزوی نوامام څه رکم لمونځ پوره کړی؟

جواب: مقتدی دی جوړسی اولمونځ دی پوره کړی. اوکه چیری خلیفه سلام وګرزوی، نو هم دی باقی مانده لمونځ پوره کړی، دنوی سره دکولو ضرورت نسته. (۴) فقط

دمسافر امام اقتداء کونکی مسبوق به خپل لمونځ څنګه پوره کوی؟ سوال: (۱۲۲۸) امام مسافردی، ددوهم رکعات په التحیات کی یوسړی مقیم په لمانځه کی شریك سو. امام خپل دوه رکعاته پوره کړل اوسلام یی وګرزوی. نومقتدی ته په ټولو څلورو رکعاتونو کی دالحمد په اندازه دریدلوسره لمونځ پوره کول پکاردی اوکه په دواړو آخری رکعاتونو

---

(۱). حتی لوامتثل امر غیره فقیل له تقدم فتقدم اودخل فرجة الصف فوسع له فسدت بل یمکث ساعة ثم یتقدم برائه (درمختار قوله اودخل فرجة الخ المعتمد فیه عدم الفساد (ردالمحتار باب مایفسد الصلوة ومایکره فیها ص ۵۸۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۶۲۲) ددی څخه معلومه سوه چی دمقتدی دوینا څخه وروسته دی یوه لمحه تم سی بیادی ولاړسی اوپوره دی کړی اوکه چیری دوینا سره سمدستی ولاړسو نوهم به دمعتمد قول په بنیاد باندی لمونځ نه فاسدیږی. بلکی اداء سو. والله اعلم ظفیر مفتاحی

(۲). ولوسلم ساهیا ان بعد امامه لزمه السهو والا، لا (درمختار) أَيْ وَإِنْ سَلَّمَ مَعَهُ أَوْ قَبْلَهُ لَا يَلْزَمُهُ لِأَنَّهُ مُقْتَدٍ فِي هَاتَيْنِ الْحَالَتَيْنِ. وَفِي شَرْحِ الْمُنْيَةِ عَنْ الْمُحِيطِ إنْ سَلَّمَ فِي الْأُولَى مُقَارَنًا لِسَلَامِهِ فَلَا سَهْوَ عَلَيْهِ لِأَنَّهُ مُقْتَدٍ بِهِ ، وَبَعْدَهُ يَلْزَمُهُ لِأَنَّهُ مُنْفَرِدٌ ا هـ ثُمَّ قَالَ : فَعَلَى هَذَا يُرَادُ بِالْمَعِيَّةِ حَقِيقَتُهَا وَهُوَ نَادِرُ الْوُقُوعِ . ا هـ قُلْت : يُشِيرُ إلَى أَنَّ الْغَالِبَ لُزُومُ السُّجُودِ لِأَنَّ الْأَغْلَبَ عَدَمُ الْمَعِيَّةِ ، وَهَذَا مِمَّا يَغْفُلُ عَنْهُ كَثِيرٌ مِنْ النَّاسِ فَلْيُتَنَبَّهْ لَهُ (ردالمحتار باب الامامة مطلب فی المسبوق والمدرك واللاحق ص ۵۲۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۸). ظ

(۳). واللاحق من فاتته الرکعات کلها اوبعضها لکن بعد اقتدائه بعذر کعقله الخ وحکمه کمؤتم فلایاتی بقرائت ولاسهو (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة مطلب فی احکام المسبوق واللاحق المدرك ص ۵۵۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۴). ظفیر

(۴). ومن سبقه الحدث فی الصلوة انصرف فان کان اماما استخلف وتوضا وبنی (هدایه باب الحدث فی الصلوة ص ۱۱۵ ج۱). ظفیر

کی هغه ته الحمد ویل پکار دی.

چی دامام سره دچا څخه دوه رکعاته تللی وی، نو هغه دی په هغه کی الحمد اوسورة دواړه
وواییِ: **سوال**: (۱۲۲۹ \۲) امام مقیم دی، مقیم مقتدی ددوو رکعاتونو وروسته په التحیات کی شریك سو، نومقتدی ته په خپلو باقی مانده رکعاتونو کی کم چی به دامام دلمونځ ختمولو څخه وروسته پوره کوی الحمد ویل پکاردی اوکه دالحمد په اندازه ده ته چوپ دریدل پکاردی؟

جواب: (۱) ددرمختار اوشامی دعبارت څخه معلومیږی چی دغه مقتدی مقیم مسبوق هم دی اولاحق هم دی. نومخکنی دوه رکعاته دی دقرآئت څخه بغیر وواییِ او وروسته دوه رکعاته دی دقرآئت سره وواییِ یعنی په هغه کی دی الحمد اوسورة دواړه وواییِ. ([1])
(۲) الحمد اوسورة دواړه ویل پکاردی. ([2]) فقط

دسهار په لمانځه کی مسبوق باقی رکعت په جهری قرائت سره پوره کړی، نو دا درست دی؟

سوال: (۱۲۷۰) دسهار په وخت کی زه جومات ته په داسی وخت کی ورسیدم چی دفرضو یورکعات دجمعی سره ما ونیولای سوای. کله چی امام سلام وګرزوی نوما خپل باقی مانده رکعات په ولاړه جهری قرآئت سره پوره کی نوپه دی کی څه حرج خونسته.

جواب: په دی کی هیڅ ([3]) حرج نسته. فقط

که درکوع څخه مخکی شریک سو نودی مسبوق نه دی: **سوال**: (۱۲۷۱) که چیری مسبوق دقیام په رکعاتونو کی شامل سو لیکن فاتحه یی ونه ویل نودهغه رکعاتونه پوره سوه، اوکه نه؟

جواب: دهغه لمونځ صحیح سو، اوهغه رکعات هم صحیح سو. ([1]) فقط

([1]). واللاحق من فاتته رکعات ﷺ بعد اقتدائه بعذر ﷺ مقیم ائتم بمسافر ﷺ حکمه کمؤتم فلایاتی بقراءة ویبدأ بقضاء ما فاته عکس المسبوق، ثم یتابع إمامه إن أمکنه إدراکه، وإلا تابعه، ثم صلی ما نام فیه بلا قراءة ثم ما سبق به بها إن کان مسبوقا أیضا (درمختار) هٰذا بیان للقسم الرابع وهو المسبوق اللاحق الخ ثم یصلی الرکعة التی سبق بها بقرائت الفاتحة وسورة (ردالمحتار باب الامامة مطلب فی احکام المسبوق واللاحق والمدرك ص ۵۵۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۹۴**). ظفیر

([2]). والمسبوق من سبقه الامام بها اوببعضها وهو منفرد حتی یثنی ویتعوذ ویقرأ ﷺ فیما یقضیه ﷺ اول صلاته فی حق قراءة واخرها فی حق تشهد ﷺ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة مطلب فی المسبوق. الخ ص **۵۵۷** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۲۹**). ظفیر

([3]). ویخیر المنفرد فی الجهر الخ کمن سبق برکعة من الجمعة فقام یقضیها یخیر (درمختار) وبهذا التقریر ظهر وجه اقتصاره علی الجمعة وان کان الحکم کذلك لو سبق برکعة من العشاء ونحوه لان المقصود اثبات الجهر فی القضاء فی وقت المخافتة لا مطلقا فافهم. (ردالمحتار فصل فی القرآئت ص ۴۹۸ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص**۵۳۳**) ظ

په مخکنی قعده کی مقتدی تشهد نه وو پوره کړی چی امام ولاړیدی، نو مقتدی څه وکړی؟

سوال: (۱۲۷۲) که چیری مسبوق دامام سره په مخکنی قعده کی شریك سی نو دامام دفوراً ولاړیدلو سره دی دهغه پیروی وکړی اوکه تشهد پوره کړی بیا ولاړیږی. که تشهد پوره نه کړی نوپه لمانځه کی فساد راځی اوکه نه؟

جواب: درد المحتار شامی دعبارت مذکوره څخه وروسته داهم مذکور دی: ثم رأیته فی الذخیرة ناقلا عن ابی اللیث المختار عندی انه یتم التشهد وان لم یفعل [۲] اجزاه الخ. ددی آخری عبارت وان لم یفعل اجزاه څخه معلومه سوه چی که چیری مقتدی تشهد پوره نه کړی اودامام سره ولاړسی نولمونځ صحیح دی. اوپه دی کی اختلاف دی چی په دی کی کراهت سته اوکه نه؟ حاصل داچی دتشهد نه پوره کولو په صورة کی لمونځ کیږی دلمانځه دفساد هیڅوك قائل نه دی. فقط

دامام سره صرف یورکعات نیونکی به قاعده کله کوی؟ سوال: (۱۲۷۳) که څوك مقتدی دماپښین یامازیگر په لمانځه کی هغه وخت شریك سو چی یورکعات باقی وو نودامام دسلام گرځولو څخه وروسته به دغه مقتدی دیورکعات څخه وروسته قعده کوی اوکه ددوو رکعاتونو وروسته؟

جواب: دیورکعات څخه وروسته قعده کول پکاردی. [۳] فقط

که دمسبوق په سابقه رکعات کی یوفرض پاته سی نوهغه به څه کوی؟ سوال: (۱۲۷۴) که چیری دمسبوق څخه په سابقه رکعات کی فرض پاته سی نوټول لمونځ دنوی سره وکړی اوکه سجده سهوه وکړی؟

([۱]). وحاصله ان الاقتداء لا یثبت فی الابتداء علی وجه یدرك به الرکعة مع الامام الا بادراك جزء من القیام او مما فی حکمه وهو الرکوع لوجود المشارکة فی اکثرها فاذا تحقق منه ذلك لا یضره التخلف بعده (ردالمحتار باب ادراك الفریضة تحت قوله لان المشارکة ص ۲۷۵ ج۱ ، ط.س. ج۲ ص ۴۱). ظفیر

([۲]). ټول عبارت داسی دی. وشمل باطلاقه مالو اقتدی به فی اثناء التشهد الاول او الاخیر فحین فقد قام امامه اوسلم ومقتضاه انه یتم التشهد ثم یقول ولم اره صریحا ثم رایته فی الذخیرة ناقلا الخ (ردالمحتار باب صفة الصلاة فصل تالیف الصلوة تحت قوله بخلاف سلامه الخ قبل اتمام المؤتم التشهد فانه لا یتابعه ص ۴۲۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۴۹۶) ظفیر.

([۳]). والمسبوق من سبقه الامام بها اوببعضها وهو منفرد ..... ویقضی اول صلاته فی حق قراءة واخرها فی حق تشهد فمدرك رکعة من غیر فجر یاتی برکعتین بفاتحة وسودة وتشهد بینهما وبرابعة الرباعی بفاتحة فقط ولا یقعد قبلها (درمختار) وفی الفیض عن المستصفی لوادرکه فی رکعة الرباعی یقضی رکعتین بفاتحة وسورة ثم یتشهد ثم یاتی بالثالثة بفاتحة خاصة عند ابی حنیفة رحمه الله وقالا رکعة بفاتحة وسورة وتشهد ثم رکعتین اولاهما بفاتحة وسورة وثانیتها بفاتحة خاصة آهـ وظاهر کلامهم اعتماد قول محمد (رد المحتار باب الامامة مطلب فی المسبوق واللاحق ص ۵۵۷ – ۵۵۸ ج۱ ، ط. س. ج۱ ص ۵۹۲) ظفیر .

جواب: که چیری هغه دفرض اعاده ونه کړه نولمونځ دی بیا دسره وکړی. ([1]) فقط

په سجده کی شاملیدونکی مسبوق به ثناء کله وایی؟ **سوال**: (۱۲۷۵) یوسړی دماښام په لمانځه کی ددوهم رکعات په سجده کی شریك سو، آیاهغه ته په دریم رکعات کی ثناویل پکاردی؟

جواب: هغه ته هم هغه وخت یعنی دتکبیر تحریمه څخه وروسته ثناء ویل پکاردی. ولو ادرکه راکعا اوساجداً ان اکبر رایه ان یدرکه اتی به . درمختار ([2]). فقط

کم مسبوق چی په آخری رکعات کی لاحق جوړسو، هغه به لمونځ څنګه پوره کوی؟ **سوال**: (۱۲۷۶) شخصی مسبوق درنماز چهار گانه خلف امام در رکعت اخیر لاحق شد بعد از سلام امام بچه طور باقی نماز اداء خواهد ساخت؟

جواب: مذکور مسبوق بقیه نماز رابعد فراغ امام بدین طریق اداء کند که در رکعات اولی ازسه رکعات باقیه فاتحه وسورة بخواند واین رکعات راتمام کرده قعده اولی بکند بعده قیام کرده رکعات ثانیه بفاتحه وسورة تمام کرده رکعات اخیره سویمی را از قرآئت سورة خالی داشته صرف بفاتحه اکتفاء کرده آن رکعات راتمام کرده قعده بکند وسلام کند. قال فی الدر المختار فی حکم المسبوق ویقضی اول صلاته فی حق قرآئت واٰخرها فی حق تشهد فمدرك رکعة من غیر فجر یاتی برکعتین بفاتحة وسورة وتشهد بینهما وبرابعة الرباعی ([3]) بفاتحه الخ . فقط

دمسبوق لمونځ دامام دلمانځه پرصحت باندی موقوف دی؟ **سوال**: (۱۲۷۷) یوسړی دسهار په لمانځه کی په التحیات کی شامل سو، دامام سلام ګرځولو څخه وروسته هغه لمونځ پوره کی اوفارغه سو. اوپه یو سبب سره دامام لمونځ نه وو شوی نو دمسبوق لمونځ صحیح سو اوکه نه؟

جواب: په دغه صورة کی ددی مسبوق لمونځ هم ونسو ([4]). فقط

([1]). ومن فرائضها التی لا تصح بدونها (درمختار) اذ لا شيء من الفروض ما تصح الصلاة بدونه بلا عذر (رد المحتار باب صفة الصلاة ج۱ ص ۴۱۱ ، ط. س. ج۱ ص ۴۴۲). ظفیر

([2]). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب صفة الصلوة بعد الفصل ص ۴۵۲ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص۴۸۸. ظفیر

([3]). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة ص ۵۵۸ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۲. ظفیر

([4]). اذاظهر حدث امامه وکذا کل مفسد فی رای مقتد بطلت فیلزم اعادتها لتضمنها صلاة المؤتم صحة وفسادا (در مختار) واشار به الی حدیث الامام ضامن اذلیس المراد به الکفالة بل التضمن بمعنی ان صلاة الامام متضمنة لصلاة المقتدی ولذا اشترط عدم مغیرتهما فاذا صحت صلاة الامام صحت صلاة المقتدی الا لمانع اخر واذا فسدت صلاته فسدت صلاة المقتدی لانه اذا فسد الشیئ فسد ما ضمنه (ردالمحتار باب الامامة ص ۵۵۳ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۱). ظفیر

مسبوق به ثناکله وایي؟ سوال: (۱۲۷۸) مسبوق به ثنا اوتعوذ ځنګه وایي؟

جواب: مسبوق ته داحکم دی چی کم وخت دخپل باقی مانده رکعات دکولودپاره ولاړیږی نوپه هغه وخت کی دی ثنا اوتعوذ ووایی اوکم وخت چی دامام سره شریك سو که چیری هغه وخت امام جهری قرآئت کوی نونه دی وایی اوکه سِری قرآئت وی نوهغه دی هم ووایی (۱) بیا کله چی دخپل رکعات پوره کولو دپاره ولاړیږی، نوهغه وخت دی دوباره ووایی. کذا فی الدر المختار والشامی فقط. والله تعالیٰ اعلم.

څوک چي په دوهم رکعات کی شریک سی نوثنابه وایي اوکه نه؟ سوال: (۱۲۷۹) امام یو رکعات کړی وو. کله چی مقتدی ورسره په جمعه کی شریك سی نوسبحانك اللهم ﷺ ویل کیږی اوکه نه؟

جواب: مسبوق چی دامام فارغ کیدلوڅخه وروسته دخپل فوت سوی رکعات دکولودپاره ولاړیږی نوهغه وخت دی سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ ﷺ ووایی. (۲) فقط

څوک چي دماښام دوه رکعاته امام سره ونیسي نوهغه به په قعده کي دامام سره صرف التحیات وایي اوکه درود وغیره هم: سوال: (۱۲۸۰) که چیری موږ په ماښام کی دامام سره دوه رکعاته لاندی کړل نوپه وروسته تشهد کی به هرڅه ویل وی اوکه ځنګه؟ حالانکی موږ یو رکعات یوازی ویلی دی او په هغه کی مو درود وغیره هرڅه ویلی دی.

جواب: چی دامام سره څوك تشهد وایی نوصرف دالتحیات ویلو څخه وروسته دی خاموش ناست اوسی. بیاچی کله باقی مانده یورکعات اداء کوی نوهغه وخت دی هرڅه (۳) ووایی. فقط

چي مسبوق په هیره سره سلام وګرزوي بیا دچا په وریادولو سره ولاړسي اولمونځ پوره کړي نولمونځ یي صحیح سو اوکه نه؟ سوال: (۱۲۸۱) که چیری مسبوق دامام سره بغیر دارادی دواړه طرفته سلام وګرزوی، اوپه لمانځه کی شامل خلګ هغه ته ووایی، چی تاته لمونځ

---

(۱). انه اذا ادرك الامام فی القراءة فی الرکعة التی یجهر فیها لا یاتی بالثناء (الی قوله) فاذا قام الی قضاء ما سبق یاتی بالثناء یتعوذ للقراءة ﷺ وفی صلاة المخافتة یاتی به هکذا فی الخلاصة (عالمگیری کشوری ص ۹۰ ج۱). ظفیر

(۲). والمسبوق من سبقه الامام بها اوببعضها وهومنفرد حتی یثنی ویتعوذ (الی قوله) فیمایقضیه ﷺ حتی یثنی ﷺ تفریع علی قوله منفرد فیما یقضیه بعد فراغ امامه فیاتی بالثناء والتعوذ لانه للقراءة ویقرأ لانه یقضی فی حق القراءة کما یاتی (ردالمحتار ص ۵۵۷ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۲). ظفیر

(۳). ومن جملتها انه قیل اذا فرغ من التشهد قبل سلام الامام یکرره من اوله وقیل یکرر من کلمة الشهادة وقیل یسکت وقیل یاتی بالصلوة والدعاء والصحیح انه یترسل لیفرغ من التشهد عند سلام الامام (غنیة المستملی ص ۴۴۱). ظفیر

پاته دی، هغه اداء کړه. نوددی سړی لمونځ به صحیح سی اوکه نه؟

جواب: که چیری دغه مسبوق دچا په وریادولو اوویلو سره ولاړ سو اودهغه په وریادولو سره ورته پخپله هم یادسو اوپه همدی بناء باندی هغه ولاړ سو، نوسجده سهوی کولو سره دهغه لمونځ صحیح سو. (۱) اوپه داسی حالت کی همدغه شان کول پکاردی چی که چیری بل سړی یې وریادکړی نوپخپله دی رایاد کړی اوپه خپل یاد سره دی هغه کار وکړی. دپاره ددی چی په لمانځه کی یی څه خلل رانسی. (۲) فقط

مسبوق دامام دمخکنی سلام څخه وروسته ودریږی اوکه ددوهم څخه وروسته؟ سوال:

(۱۲۸۲) مسبوق به دباقی رکعاتونو اداء کولو دپاره دامام دمخکنی سلام ګرځولو څخه وروسته دریږی، اوکه ددواړو سلامونه ګرځولو څخه وروسته؟

جواب: دواړه طرفته دسلام ګرځولوڅخه وروسته دریدل ښه دی. دپاره ددی چی که چیری پر امام باندی سجده سهوه وی نوده ته به بیا راګرځیدل نه (۳) وی. فقط

چی مسبوق دمسافر امام اقتداء وکړی نوهغه به خپل باقی لمونځ څنګه پوره کوی؟ سوال:

(۱۲۸۳) چی په مسافر امام پسی مقتدی یورکعات ونیوی، یاقعده یې ونیوله، یعنی باقی لمونځ به څنګه پوره کوی؟

جواب: دغه مقتدی دی مخکی دوه رکعاته تش وکړی اوبیادی یورکعات په قرآئت سره وکړی. یعنی چاته چی یورکعات حاصل سوی دی هغه دی دامام دسلام څخه وروسته

---

(۱). ان تابع والالا، ولوسلم ساهیًا ان بعد امامه لزمه السهو والا، لا (درمختار) وَفِي شَرْحِ الْمُنْيَةِ عَنْ الْمُحِيطِ إنْ سَلَّمَ فِي الْأُولَى مُقَارِنًا لِسَلَامِهِ فَلَا سَهْوَ عَلَيْهِ لِأَنَّهُ مُقْتَدٍ بِهِ ، وَبَعْدَهُ يَلْزَمُ لِأَنَّهُ مُنْفَرِدٌ ا هـ ثُمَّ قَالَ : فَعَلَى هَذَا يُرَادُ بِالْمَعِيَّةِ حَقِيقَتُهَا وَهُوَ نَادِرُ الْوُقُوعِ . ا هـ قُلْت : يُشِيرُ إلَى أَنَّ الْغَالِبَ لُزُومُ السُّجُودِ لِأَنَّ الْأَغْلَبَ عَدَمُ الْمَعِيَّةِ (ردالمحتار. باب الامامة ص **۵۲۰** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۹۸**). ظفیر

(۲). حتٰی لوامتثل امره فقیل له تقدم فتقدم اودخل فرجة الصف احد فوسع له فسدت بل یمکث ساعة ثم یتقدم برائة قهستانی (درمختار) المعتمد فیه عدم الفساد (ردالمحتار باب مایفسد الصلوة ویکره فیها ص **۵۸۱** ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۲۲۲). ظفیر

(۳). وینبغی ان یصیر المسبوق حتی یفهم انه لا سهو علی الامام (درمختار) ای لا یقوم بعد التسلیمة او التسلیمتین بل ینتظر فراغ الامام بعدها ؒ قال فی الحلیة ولیس هذا بملازم بل المقصود ما یفهم ان لا سهو علی الامام اویوجد له ما یقطع حرمة الصلاة (رد المحتار باب الامامة مطلب فی احکام المسبوق واللاحق. ص **۵۵۹** ج۱ ، ط. س. ج۱ ص **۵۹۷**) وتنقطع التحریمة بتسلیمة واحدة برهان وقدمر (درمختار) ای فی الواجبات حیث قال تنقضی قدوة بالاول قبل علیکم علی المشهور عندنا خلاف للتکملة اه (ردالمحتار فصل تالیف الصلاة ص ۴۹۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص **۵۲۵**) ددی څخه معلومه سوه چی دمخکی سلام څخه وروسته هم ولاړیدی سی. خو ښه داده چی ددوهم سلام څخه وروسته ولاړ سی. ظفیر غفرله

یورکعات تش وکړی اوقعده دی وکړی بیادی ولاړسی اویو رکعات دی تش وکړی. او آخری رکعات دی په قرآئت سره پوره کړی ولی چی دی په حکم کی دلاحق مسبوق دی. وتفصیله فی الشامی (۱). فقط

دمسبوق اقتداء درسته نه ده: سوال: (۱۲۸۴) یوسړی دجمعی په لمانځه کی په دریم، یا څلورم رکعات کی شامل سو، دلمانځه ختمیدلو څخه وروسته دی سړی مثلاً زید خپل لمونځ پوره کوی چی عمر راغی زیدیی خپل امام کی، اوهغه دخپل لمانځه پوره کولو څخه وروسته سلام وګرزوی. نودا جماعت به درست وی، اوکه نه؟

جواب: کم سړی چی په دریم یاڅلورم رکعات کی دامام سره شامل سو اودامام اقتداء یی وکړه، هغه ته مسبوق وایی. کم وخت چی هغه دخپل باقی مانده لمونځ دپوره کولو دپاره ودریدی نوپه هغه پسی دهیچا اقتداء کول درست نه دی. لایجوز الاقتداء (۲) به. فقط

چی امام داودس ماتیدلو په وجهی سره مسبوق خلیفه جوړکی نوهغه به لمونځ څنګه پوره کوی؟ سوال: (۱۲۸۵) امام دماپښین لمونځ ورکوی، په هغه پسی چی کم سړی وو دهغه اودس مات سو. چی هغه اودس وکی اوراغی نوامام یورکعات کړی وو. کله چی دغه سړی راغی اوشامل سو، نودامام اودس مات سو، هغه دغه سړی خپل خلیفه ودروی او ولاړی داودس کولو دپاره. که چیری هغه دمقتدیانو لمونځ پوره کوی نوخپل یی دری کیږی. که خپل لمونځ پوره کوی نودمقتدیانو پنځه کیږی، نوڅه کول پکاردی؟

جواب: دکم مقتدی چی اودس مات سو اوهغه داودس کولو دپاره ولاړی. اودهغه څخه یو رکعات فوت سو، نوهغه لاحق دی. هغه ته حکم دادی چی کم وخت دی خپل مخکی فوت سوی رکعات وکی نوبیا دی دامام سره شریك سی. نوکه چیری هغه داسی وکړل نو دهغه لمونځ دامام سره برابرسو. اوکه چیری هغه خپل فوت سوی رکعات مخکی اداء نه

---

(۱). ومقیم ائتم بمسافر وکذا بلا عذر بان سبق امامه فی رکوع وسجود فانه یقضی رکعة وحکمه کمؤتم فلایاتی بقراءة ولا سهو ؕ ویبدء بقضاء ما فاته عکس المسبوق (الدر المختار) وهذا بیان للقسم الرابع وهو المسبوق اللاحق وَحُکْمُهُ أَنَّهُ یُصَلِّي إذَا اسْتَیْقَظَ مَثَلًا مَا نَامَ فِیهِ ثُمَّ یُتَابِعُ الْإِمَامَ فِیمَا أَدْرَكَ ثُمَّ یَقْضِي مَا فَاتَهُ . اهـ. بَیَانُهُ کما فی شرح المنیة وشرح المجمع انه لو سبق برکعة من ذوات الاربع ونام فِي رَکْعَتَیْنِ یُصَلِّي أَوَّلًا مَا نَامَ فِیهِ ثُمَّ مَا أَدْرَکَهُ مَعَ الْإِمَامِ ثُمَّ مَا سُبِقَ بِهِ فَیُصَلِّي رَکْعَةً مِمَّا نَامَ فِیهِ مَعَ الْإِمَامِ وَیَقْعُدُ مُتَابَعَةً لَهُ لِأَنَّهَا ثَانِیَةُ إمَامِهِ ثُمَّ یُصَلِّي الْأُخْرَى مِمَّا نَامَ فِیهِ ، وَیَقْعُدُ لِأَنَّهَا ثَانِیَتُهُ ثُمَّ یُصَلِّي الَّتِي انْتَبَهَ فِیهَا ، وَیَقْعُدُ مُتَابَعَةً لِإِمَامِهِ لِأَنَّهَا رَابِعَةٌ ، وَکُلُّ ذَلِكَ بِغَیْرِ قِرَاءَةٍ لِأَنَّهُ مُقْتَدٍ ثُمَّ یُصَلِّي الرَّکْعَةَ الَّتِي سُبِقَ بِهَا بِقِرَاءَةِ الْفَاتِحَةِ وَسُورَةٍ. (ردالمحتار باب الامامة مطلب فی المسبوق واللاحق ص ۵۵۲ – ۵۵۷ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۴). ظفیر

(۲). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الامامة مطلب فی احکام المسبوق واللاحق ص ۵۵۸ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۷ . ظفیر

کی، اودامام سره شریك سو اوبیا دامام اودس مات سو اوهغه دالاحق (سړی) امام جوړ کی نوهغه ته پکاردی چی کم وخت دامام ځلور رکعاته پوره سی نودا سړی دی یو مدرك (یعنی تول لمونځ نیوونکی) خلیفه جوړ کړی ځوك چی داول ځخه دامام سره شریك وو. هغه به سلام وګرزوی اودا سړی به ولاړیږی خپل فوت سوی رکعات به پوره کوی. (۱)

که ځوک دمازیګر یاماښام په آخری رکعات کی شریک سو نوباقی لمونځ به ځنګه پوره کوی؟ **سوال**: (۱۲۸۲) که چیری یوسړی دمازیګر یاماښام په لمانځه کی دامام سره په آخری رکعات کی شامل سو نوکم باقی رکعاتونه چی یوازی کوی په هررکعات کی به التحیات وایی اوکه ځنګه؟

جواب: دماښام په لمانځه کی به همداسی کیږی چی کله ورته دامام سره یورکعات آخری حاصل سو نوپه باقی دواړو رکعاتونو کی به کښېنستل اوالتحیات ویل وی. اودمازیګر په لمانځه کی به دامام دسلام ځخه وروسته یورکعات وکړی اودرمیانه قعده به وکړی. او بیابه دوه رکعاته وکړی اوپه آخری کی به کښېنستل (۲) وی.

که یورکعات یې ونیوی نوباقی رکعاتونه څه رکم پوره کړی، تعوذ اوالتحیات به چیری وایی؟

سوال: (۱۲۸۷) جمعه ولاړه ده. اومقتدی وروسته راغی شامل سو. امام صاحب دری رکعاته کړی دی، مقتدی په یورکعات کی شامل سو، نوهغه به باقی لمونځ ځنګه کوی. مثلاً دمازیګر په لمانځه کی یورکعات یې ونیوی اوس به دری رکعاته ځنګه اداء کوی. اَعُوذُ به څه رکم اوپه کم رکعات کی وایی. آیاپه دوهم رکعات به التحیات وایی، اوکه په یوه کی اعوذ بالله ووایی اوپه دوهم کی التحیات ووایی اوکه څه رکم یې ووایی؟

جواب: کم سړی چی په ځلور رکعاته لمانځه کی مثلاً ماپښین یامازیګر کی یورکعات دامام سره ونیوی نودغه سړی به دامام دسلام ګرځولو ځخه وروسته خپل باقی رکعاتونه په داشان اداءکوی چی ولاړبه سی اوداعوذ اوسبحانك اللهم ویلوځخه وروسته به الحمد اوسورة په دغه رکعات کی ووایی اورکوع اوسجده به وکړی اوکښېنې به نی او التحیات دی ووایی، نو ولاړدی سی الحمد اوسورة دی ووایی، رکوع اوسجده دی وکړی. دا دده

(۱). ولواستخلف الامام مسبوقًا اولاحقًا اومقیما وهو مسافر صح والمدرك اولی الخ فلو اتم المسبوق صلاة الامام قدما مدركا للسلام الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الاستخلاف ص ۵۷۱ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۷). ظفیر

(۲). والمسبوق من سبقه الامام بها اوببعضها وهو منفرد حتی یثنی ویتعوذ ویقرا الخ فیما یقضیه الخ ویقضی اول صلاته فی حق قرآئت واٰخرها فی حق تشهد فمدرك ركعة من غیر فجر یاتی بركعتین بفاتحة وسورة وتشهد بینهما وبرابعة الرباعی بفاتحة فقط ﷺ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احكام المسبوق ص ۵۵۷ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۵۹۲). ظفیر

دریم رکعات سو۔ دسجدی څخه وروسته دی فوراً ولاړسی څلورم رکعات دی صرف په الحمد سره وکړی، داڅلورم رکعات سو۔ چی رکوع اوسجده وکړی دالتحیات اودرود شریف اودعا ویلو څخه وروسته دی سلام وګرزوی۔ (۱)

چی په دوهم رکعات کی شامل سو نومخکی رکعات څه رکم اداء کړی، قرآئت به کوی اوکه نه؟

سوال: (۱\۱۲۸۸) په دوهم رکعات کی دامام سره مقتدی په جماعت کی شامل سو، کم یورکعات چی به مقتدی دامام دسلام دګرځولو څخه وروسته کوی په هغه کی به څه وایی اوکه نه؟

چی په دریم رکعات کی شریک سو نوپه باقی رکعاتوکی به هغه قرآئت وایی اوکه نه؟ سوال: (۲\۱۲۸۹) مقتدی په دریم رکعات کی شامل سو، دامام سره یی یورکعات وکی امام سلام وګرزوی، مقتدی چی ولاړیږی، نوڅه به وایی اوکه نه؟ اوپه دریم اوڅلورم کی به هم څه وایی اوکه نه؟

جواب: (۱) په هغه کی به الحمد اوسورة وایی۔

(۲) که په دریم رکعات کی مقتدی دامام سره شامل سو نودهغه دوه رکعاته فوت سول۔ دامام دسلام ګرځولو څخه وروسته به ولاړیږی اودواړه رکعاتونه دی دالحمد اوسورة سره وکړی (۲)۔

که څوک په دوهم رکعات کی شریک سو خودامام سره یی سلام وګرزوی، نواوس څه وکړی؟

سوال: (۱۲۹۰) یوسړی په دوهم رکعات کی دامام سره شریك سو چی امام سلام وګرزوی نوده هم وګرزوی۔ وروسته ورته یادسو نواوس باقی رکعات کولی سی اوکه نه؟

جواب: که چیری مسبوق سهواً دامام سره سلام وګرځوی برابره خبره ده که یوه طرفته وی یا دواړو طرفوته، په داشان چی دمسبوق سلام دامام دسلام څخه لږ وروسته واقع سو، څنګه چی عادت دی، نومسبوق ولاړیدی سی اوخپل باقی رکعاتونه پوره کولی سی، لمونځ دهغه فاسدنه سو۔ (وان سلم (ای المسبوق) بعده (ای بعد الامام) لزمه (سجود السهو) لکونه منفرداً (۳) حینئذ۔ بحر شامی۔

(۱)۔ والمسبوق من سبقه الامام بها اوببعضها وهو منفرد حتٰی یثنی ویتعوذ ویقرا الخ فیما یقضیه الخ ویقضی اول صلاته فی حق قرآئت واٰخرها فی حق تشهد فمدرك رکعة من غیر فجر یاتی برکعتین بفاتحة وسورة وتشهد بینهما وبرابعة الرباعی بفاتحة فقط الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام المسبوق ص ۵۵۷ ج۱ ، ط۔س۔ ج۱ ص ۵۹۶)۔ ظفیر

(۲)۔ والمسبوق من سبقه الامام بها اوببعضها وهو منفرد حتٰی یثنی ویتعوذ ویقرا الخ فیما یقضیه الخ ویقضی اول صلاته فی حق قرآئت واٰخرها فی حق تشهد (الدر المختار علی هامش ردالمحتار مطلب فی احکام المسبوق الخ ص ۵۵۷ ج۱ ، ط۔س۔ ج۱ ص ۵۹۶)۔ ظفیر

امام په رکوع کی وو چی یوسړی راغی نوهغه په تکبیر تحریمه سره رکوع ته ولاړ سی اوکه درکوع تکبیر هم ووایی؟ سوال: (۱۲۹۱) امام په رکوع کی دی چی یوسړی راغی، نو آیا هغه په تکبیر تحریمه ویلو سره رکوع ته ولاړسی اوکه دتکبیر تحریمه څخه وروسته بیا درکوع تکبیر ووایی؟

جواب: دتکبیر تحریمه ویلو څخه وروسته بیاپه دوهم تکبیر ویلو سره رکوع ته تلل پکار دی. داطریقه مسنونه ده. لیکن که چیری صرف په تکبیر تحریمه ویلو سره ددوهم تکبیر څخه بغیر رکوع ته ولاړی اودامام سره شریك سو نوهغه رکعات ده ونیوی اولمونځ یی هم صحیح سو. ([1])

چی په رکوع کی شریک سی نودتحریمی څخه وروسته لاسونه وتړی بیا رکوع وکړی او که دلاسونو تړلو څخه بغیر رکوع ته ولاړسی: سوال: (۱۲۹۲) امام په رکوع یاسجده کی دی، یوسړی راغی نودی به دتکبیر تحریمه ویلو څخه وروسته لاسونه تړی بیابه رکوع یا سجدی ته ځی اوکه دلاسونو تړلو څخه بغیر به ځی؟

جواب: دتکبیر تحریمه ویلو څخه وروسته لاسونه تړل مسنون دی. که چیری لاسونه یی ونه تړل او همداسی رکوع یاسجدی ته ولاړی نولمونځ صحیح دی. ([2])

مسبوق سلام وګرزوی او دعایی وکړه بیا چا وریاد کړل، نوڅه وکړی؟ سوال: (۱۲۹۳) یوه ورځ دماخستن په جمعه کی زه په دوهم رکعات کی شریك سوم، خو دامام سره می دواړه طرف ته سلام وګرزوی، لمونځ می ختم کی اودعامی وغوښته. خوهمدغه وخت یوبل مقتدی چاچی خپل لمونځ دامام سره پوره کړی وو ماته یی وویل چی ته ولاړسه لمونځ پوره کړه. نوکه چیری په دی حالت کی زه دریدلی وای اولمونځ می پوره کړی وای نو لمونځ به می سوی وای اوکه نه؟ اوپه کم صورة کی چی ما دهغه خبره ونه منله بلکی دنوی سره می څلور رکعاته فرض اداء کړل، نودا لمونځ صحیح سو اوکه نه؟ زما دنه منلو وجه داسوه چی په زړه کی می داخیال اوشبهه پیداسوه چی دلمانځه څخه په خارج فتحی ورکولو سره لمونځ فاسدیږی.

([3]). ردالمحتار باب سجود السهو ص ۲۹۲ ج۱ ، ط.س. ج۲ ص ۸۳. ظفیر

([1]). وسننها رفع اليدين للتحريمه فی الخلاصه ان اعتاد تركه اثم الخ ووضع يمينه على يساره الخ وتكبيره الركوع (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الامامة صفة الصلوٰة مطلب سنن الصلوة ص ۴۴۳ ج۱ ، ط. س. ج۱ ص ۴۷۲). ظفیر

([2]). وسننها رفع اليدين للتحريمة الخ ووضع يمينه على يساره تحت سرته وتكبيرة الركوع (كنز) لماروى انه ﷺ كان يكبرعند كل رفع وخفض (البحر الرائق. باب صفة الصلوة ص ۳۲۰ ج۱ ، ط.س. ج۱ ص ۳۰۲) ظفیر.

جواب: که چیری ددغه سړی دوینا څخه وروسته په سوچ سره پخپله وریاد سوی وی چی زما یورکعات بیشکه پاته دی اوپردی بنا باندی ولاړ سوی وی اودیو رکعات پوره کولو څخه وروسته سجده سهوه سوی وی نولمونځ به سوی وای ولی چی دا امتثال دغیر شخص نه دی بلکی کله چی پخپله ورته یاد سو نوهمدی طرف ته به دریدل منسوب کیږی. په درمختار کی دی حتی لوامتثل امر غیره فقیل له تقدم فتقدم اودخل فرجة الصف احد فوسع له فسدت بل یمکث ساعة ثم یتقدم برایه. اوپه شامی کی یی دعدم فساد تصحیح کړیده وقدمنا عن الشرنبلالی عدم الفساد وتقدم تمام الکلام علیه (۱) الخ. (شامی جلد اول)

سوال: مسبوق به په قعده کی دامام سره څه وایی اودامام سره به سجده سهوه کوی اوکه نه؟

(۱۲۹۴) مسبوق ته دامام سره په قعده کی څه ویل پکاردی. اوکه چیری امام سجده سهوه وکړی نو آیا مسبوق به یی هم کوی؟

جواب: امام چی کله په مخکنی قعده کښینی نودی دی هم کښینی اوالتحیات دی ووایی. امام که چیری سجده سهوه وکړه نودی دی هم ورسره سجده وکړی. خوسلام دی نه ګرزوی. (۲).

الباب السادس فی الحدث فی الصلاة

که دلمانځه دوران کی اودس مات سی، نو څه کول پکار دی

سوال: که په لمانځه کی امام بی اودسه سی نوخلیفه جوړول درست دی، ضروری نه دی:

(۱۲۹۵) که په لمانځه کی امام بی اودسه سی نودفقهی په کتابونو کی لیکلی دی چی خلیفه جوړول جائزدی. چونکی دامسئله نادر الوقوع (یعنی ډیره کمه پیښیدونکی) ده. اکثره خلګ ددی څخه ناخبره دی نوامام ته خلیفه جوړول ګران وی. په داسی حالت کی څه کول پکاردی؟

جواب: دفقهی په کتابونو کی یی دحدث لاحق کیدلو په صورة کی خلیفه جوړول جائز لیکلی دی ضروری نه دی. اودایی هم لیکلی دی چی استیناف (یعنی لمونځ بیا دسره کول) مناسب دی دپاره ددی چی خلګ په غلطی کی ونه لویږی. نومخکی دی لمونځ قطع کړی او (دلمانځه) منافی څه عمل دی وکړی. بیا دی اودس وکړی او دنوی سره دی شروع

(۱). ردالمحتار باب مایفسد ومایکره فیها ص ۳۸۱ ج۱، ط.س. ج۱ ص ۴۲۲. ظفیر.

(۲). والمسبوق یسجد مع امامه مطلقا سواء کان السهو قبل الاقتداء اوبعده ثم یقضی مافاته (درمختار) قید بالسجود لانه لایتابعه فی السلام بل یسجد معه ویتشهد (ردالمحتار باب سجود السهو ص ۲۹۵ – ۵۹۲ ج۱، ط.س. ج۲ ص ۸۲ – ۸۳). ظفیر

وکړی. (۱)

مسبوق خلیفه جوړیدلی سی: **سوال:** (۱۲۹۶) ځلور مقتدیان دی اوپنځم امام لمونځ ورکوی، اومقتدیان جاهلان دی. یوتعلیم یافته مقتدی هم راغی په جمعه کی شامل سو. دامام اودس مات سو نواوس په دی پنځو واړو مقتدیانو کی کم یوامام جوړسی. اوکم چی تعلیم یافته دی هغه ته یویادوه رکعاته نه دی حاصل سوی.

جواب: کم ویونکی سړی چی وروسته په جمع کی شامل سوی دی، هغه دی امام جوړسی. اودسلام په وخت کی دی هغه یو داسی سړی په خپل ځای امام جوړکړی دچاچی لمونځ پوره سوی دی، هغه دی سلام وګرزوی اودی دی ولاړسی، خپل باقی مانده رکعاتونه دی پوره کړی. کذا فی الدر المختار. (۲) فقط

که دمخکنی صف دمقتدی اودس مات سی نوهغه به څنګه وزی؟ **سوال:** (۱۲۹۷) که په جمعه کی دوه دری سوه سړی وی اودټولو څخه په مخکی صف کی دچا اودس مات سی دلمانځه په دوران کی نوهغه څنګه راوتلی سی اوامام څنګه بدلیدلی سی؟

جواب: صفونه دی څیری کړی ودی وزی. اوامام دی په مقتدیانو کی بل سړی دلاس څخه ونیسی اوپه خپل ځای دی یی ودروی (۳). فقط

که دسجدی په حالت کی دامام اودس مات سی، نوخلیفه څه وکړی؟ **سوال:** (۱۲۹۸) که چیری دسجدی په حالت کی دامام اودس مات سی، نوخلیفه څه رکم مصلی ته راسی؟

جواب: په دی صورة کی دی خلیفه مصلی ته راسی اودهمدغه سجدی څخه دی شروع وکړی اوکم امام چی په سجده کی بی اودسه سوی وی هغه دی په خپل تندی باندی لاس کښېږدی دپاره ددی چی خلیفه پوه سی چی امام ته بی اودسی په سجده کی سویده. دغه سجده بیاکول پکاردی. کمافی الدر المختار. ولیضع یده علی رکبتیه لترك رکوع وعلی جبهته للسجود (۴) الخ. فقط

که چیری دسورة ویلو په وخت کی دامام اودس مات سی او خلیفه ته هغه سورة یاد نه وی نو څه دی وکړی؟ **سوال:** (۱۲۹۹) امام مثلاً یوسورة وایه چی دهغه اودس مات سو. اوس

---

(۱). استخلف ای جاز له ذالك ولو فی جنازة باشارةٍ اوجرٌ لمحراب (درمختار) وظاهر المتون ان الاستخلاف افضل فی حق الکل (رد المحتار. باب الاستخلاف ص ۵۲۲ ج۱) ظفیر.

(۲). ولواستخلف الامام مسبوقا الخ صح الخ فلواتم المسبوق صلاة الامام قدم مدرکا لسلام (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الاستخلاف ص ۵۷۱ ج۱) ظفیر.

(۳). سبق الامام حدث الخ غیر مانع الخ استخلف ای جازله ذالك ولوفی جنازة باشارة اوجر لمحراب الخ (در مختار) قوله استخلف اشار ان الاستخلاف حق الامام (ردالمحتار باب الاستخلاف ص ۵۲۱ - ۵۲۲ ج۱).

(۴). الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الاستخلاف فی الصلوة ص ۵۲۲ ج۱ . ظفیر

کم مقتدی چی دهغه خلیفه جوړسوی دی هغه ته دغه سورة یاد نه دی کم چی امام وایه، نو اوس هغه څه وکړی؟

جواب: هغه دی بل یوسورة ووایی اورکوع دی وکړی. داضروری نه دی، چی همدغه سورة دی ووایی بلکی که چیری هغه امام په قدر دواجب قرآئت ویلی وی نودا خلیفه دهغه ځای ته دورتللو څخه وروسته فوراً رکوع ته تللی سی (۱). فقط

تم النصف الأول من كتاب الصلٰوة بعون الله تعالٰى، وحسن توفيقه ويليه النصف الثانى من باب ما يفسد الصلٰوة وما يكره فيها.

رب اوزعنى ان اشكر نعمتك التى انعمت علىّ وعلٰى والدى وان اعمل صالحًا ترضاه واصلح لى فى ذريتى انى تبت اليك وانى من المسلمين. وتقبل منى هٰذا العمل وجنبنى فيه عن الخطاء والنسيان واجعله ذريعة للفلاح والنجاح فى الدنيا ووسيلة للنجاة فى الاٰخرة.

فالحمد لله الذى تم بتوفيقه هٰذالجزء على يد افقر العباد الى رحمته محمد ظفير الدين المفتاحى تحت اشراف حفيد المؤسس حكيم الاسلام مولانا القارى الحافظ محمد طيب النانوتوى ثم الديوبندى مدير دارالعلوم الواقعة فى ديوبند (الهند) لتسعة خلت من ربيع الثانى سنة ۱۳۸۳ ثلث وثمانين وثلثمائة والف من هجرة النبى الكريم ﷺ .

دریم جلد تمام سو ، والحمد لله رب العالمین

تاريخ : الخميس، ۲٦ شعبان ، ۱٤۲۹ هـ

(۱). من سبقه الحدث توضا وبنٰى او استخلف لو اماما (كنز) فانه يستخلف رجلا مكانه ياخذ يثرب الرجل الى المحراب او يشير اليه ؒ ولو ترك ركوعا يشير بوضع يديه على ركبتيه او سجودا يشير بوضعها على جبهته او قراءة يشير بوضعها على فمه ؒ هذا اذا لم يعلم الخليفة ذلك اما اذا علم فلا حاجة الى ذلك (البحر الرائق باب الحدث فى الصلٰوة ص ۳۸۹ – ۳۹۱ ج۱). ظفير

غاية التحقيق ونهاية التدقيق

﴿ في تحقيق مسئلة اقتداء الحنفي بالشافعي ﴾

غاية التحقيق ونهاية التدقيق

﴿ في تحقيق مسئلة اقتداء الحنفى بالشافعى ﴾

المؤلف:
العالِم العلامة والحبر البحر الفهّامة الشيخ
رحمة الله بن القاضى عبد الله الحنفى السِّندى ثم المكّى رحمه الله المتوفى سنة ٩٧٨ هـ (٩٩٣)
من تلامذة العلامة المحقق شيخ الإسلام الإمام إبن الهمام صاحب فتح القدير شرح الهداية

قَدَّم له وحقَّقه وعلَّق عليه
الأستاذ محمّد أحمد الحقّانى الأفغانى

﴿ يُطبع للمرّة الأولى من النسخة المخطوطة ﴾

المكتبة الحبيبية
بشارع كاسى، كوئته، باكستان

mha_haqqani@yahoo.com

الطبعة الأولى
١٤٢٩ هـ - ٢٠٠٨ م

Maktabah Habibiyah | المكتبة الحبيبية
Publishing Organization | للطباعة والنشر

Kasi Road, Quetta, Pakistan . Ph : 0812662448 : الهاتف . بشارع كاسى، كوئته، باكستان.
AL-ILM Computers, Quetta. Mob: 03218016371 : الهاتف. إخراج وتحسين: ادارة العلم للكمبيوترز.

الحمد لله رب العالمين ، والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين ، وعلى آله الطيبين وأصحابه الطاهرين ، وعلى كل من اتبعهم بإحسان إلى يوم الدين . أما بعد :

إخوانى فى الله رحمكم الله تعالى ، إليكم هذا الأثر الصغير الحجم ، كبير المنفعة من تراثنا الإسلامى الضخم ، لا زال مخطوطا ومحفوظا فى المكتبات الخاصة بالمخطوطات ، فوَّزنى الله تعالى بالحصول عليه ، فبادرت إلى نشره (١) فى الحلية القشيبة الفخيمة ، خدمة للعلم وأهله ، وإبتغاء لرضاء الله تعالى ووجهه العظيم. والله الموفق وهو المستعان .

والمذكور عبارة عن الرسالة العلمية فى المسئلة الدقيقة أعنى فى بيان إقتداء الحنفية بالشافعية والخلاف فى ذلك ، وهو مشتمل على الأوراق المعدودة ، تصنيف العالِم العلامة والحبر البحر الفهامة الشيخ رحمة الله بن عبد الله السندى ثم المكى الحنفى رحمه الله تعالى المتوفى على القول الراجح فى سنة ٩٧٨ هـ وهو من تلامذة الشيخ الإمام العمدة شيخ الإسلام الإمام إبن الهمام رحمه الله تعالى ونفعنا به. آمين

وأردت ان أكتب قبل البداية فى الكتاب مقدمة وجيزة حول المصنِّف والمصنَّف ، تبصرة للقارئين :

المبحث الأول : الترجمة الوجيزة للمؤلف رحمه الله .

المبحث الثانى : البحث المختصر من النسخة المخطوطة .

وكتبه : محمَّد أحمد الحقَّانى الأفغانى ، بكوئتا ، باكستان

* * *

---

(١) لما كان الكتاب عبارة عن الورقات المعدودة فلذا أخترت أن ينشر ضمن الكتاب الآخر من علم الفقه .

الترجمة الوجيزة للمؤلِّف رحمه الله (١)

هو رحمة الله بن عبد الله بن إبراهيم السندى ، فقيه حنفىّ ، من أهل السند. ولد بها فى حدود سنة ثلاثين وتسعمائة (٢) وهاجر إلى الحرمين الشريفين ، فأقام بالمدينة المنوّرة وتوفى بمكة عن ٦٠ عامًا ونيف سنة ٩٧٨ (٣)

---

(١) ترجمته في :

شذرات الذهب لإبن العماد الحنبلى ج ١٠ ص ٥٦٥ (وفيات سنة ٩٧٨)

الأعلام للزركلى ج ٣ ص ١٩

الإعلام بتصحيح الأعلام للأخ المحترم محمّد الرشيد ص ٦١ (تصحيح الجزء الثالث)

معجم المؤلفين لكحالة ج ١ ص ٧١٢

الكواكب السائرة للغزّى ج ٣ ص ١٣٦ (حرف الرآء من الطبقة الثالثة)

النور السافر لعيدروس ص ٤٣٩ - ٤٤٠

كشف الظنون لحاجى خليفة ص ١٥٤٥ ، ١٨٣١ (فى المجلّد الثانى)

إيضاح المكنون لإسماعيل باشا ج ١ ص ١٧ ، ج ٢ ص ٤٠٠

هدية العارفين ج ١ ص ٣٦٦

معجم المطبوعات العربية ليوسف سركيس ص ٩٣٠

(٢) أطلع على سنة ولادته الأخ المحترم محمد بن عبد الله الرّشيد حفظه الله (التلميذ الخاص للشيخ العلامة عبد الفتاح أبى غدّة رحمه الله المتوفى سنة ١٤١٩ هـ) حيث كشف عن نقابها فى كتابه النافع (الإعلام بتصحيح الأعلام) ص ٦١.

(٣) كما ذكره الغزّى فى الكواكب ج ٣ ص ١٣٦ وتابعه إبن العماد فى الشذرات ج ١٠ ص ٥٦٥ فى وفيات سنة ٩٧٨ ولكن اختلط عليه الأمر فعدّه شخصان مختلفان حيث ذكره ثانيا فى ص ٦٣١ من هذا المجلّد وفيات سنة ٩٩٣ وذكر الأول بحوالة الكواكب السائرة وقال معه نزيل مكّة ، ثم جاء ونسى ما قدّمت يداه فذكره ثانيا بحوالة النور السافر وقال معه نزيل المدينة المشرّفة ، بدون تغيير فى كلا الموضعين لا فى إسم العلامة السندى نفسه ولا فى إسم أبيه ولا فى النسبة الى السند فقد قال فى كلا الموضعين: رحمة الله بن قاضى عبد الله السندى الحنفى (أولاً) و: رحمة الله بن عبد الله السندى الحنفى (ثانيًا، بدون لفظ القاضى مع إسم أبيه) .

ولم ينبّه على هذه اللطيفة لا الذى أشرف على تحقيق الكتاب وتخريج أحاديثه أعنى الأخ عبد القادر الأرناؤوط (حفظه الله) ولا الذى حقّقه وعلّق عليه أعنى الأخ محمود الأرناؤوط (حفظه الله) ، ورأيت هذا فى طبعة دار إبن كثير ، الطبعة الأولى سنة ١٩٩٣ ع ، وأنّما رأيت التنبيه على هذه الخطيئة فى تعليقات الأخ خليل المنصور (حفظه الله) على كتاب (الكواكب السائرة بأعيان المائة العاشرة) للشيخ نجم الدّين محمّد بن محمّد الغزّى رحمه الله ، المجلّد الثانى من الكتاب ، الجزء الثالث، =

أو سنة ٩٩٣. (١)

وذكروا فى تصنيفاته :

جمع المناسك تسهيلاً للناسك . غاية التحقيق ونهاية التدقيق في الإقتداء بالشافعية ﴿ وهى رسالتنا هـذه التى نقوم بنشره ﴾ (٢) . لباب المناسك وعباب المسالك. مجمع المناسك ونفع الناسك .

وهناك يقولون الفقهاء الحنفية (٣) وغيرهم فى النقل عـن تـصنيفات الـسندى رَحِمَهُ اللَّهُ أنّه تلميذ الإمام الحنفى العلامة محمد بن عبد الواحد بن عبد الحميد إبن مسعود السيواسى الإسكندرى ، كمال الدّين ، المعروف بإبن الهمام ، صاحب الكتب الـشهيرة كفتح القـدير للعـاجز الفقـير شرح الهداية ، والتحريـر فى أصـول الفقـه ، والمسايرة فى العقائد المنجية فى الآخرة ، وغيرها من الكتب المعتمدة المتداولة بين العلماء والطلباء .

ولكن لم يذكر له أحد من المؤرخين والمترجمين شرف التلمّذ هـذا فى كتبهم ، مع العلـم بـأن الإمـام إبـن الهمّام رَحِمَهُ اللَّهُ أقدم وفاةً منه ولادةً ، فكيف يمكن التلمّذ مباشرة بـدون الواسطة ، فـان الإمـام المـذكور تـوفى سـنة ٨٦١ هجرية اتفاقا بين المؤرخين ، والمؤلـف رَحِمَهُ اللَّهُ ولـد تقريبًـا فى حـدود ثلاثـين وتـسعمائة ٩٣٠ ، كـما ذكـره فى (الإعلام بتصحيح كتاب الأعلام) ص ٦١ ، فالتوجيـه (والله أعلـم بحقيقـة الحـال) أن مـراد هـذه الفقهـاء كونـه تلميذا للإمام إبن الهمام رَحِمَهُ اللَّهُ بالواسطة . ويؤيد هذا تقرّبه الى عصر إبن الهمام رَحِمَهُ اللَّهُ . والله أعلم

= (الخاص بالطبقـة الثالثـة) ، حـرف الـراء ، صـفحة ١٣٦ ، تعليـق رقـم = ٢ ، الطّبعـة الأولى ، سنة ١٩٩٧ع ، دار الكتـب العلمية.

(١) كما ذكره عبد القادر العيدروس فى النور السافر ص ٤٣٩ - ٤٤٠ ، وتابعه الزركلى فى الأعلام ج ٣ ص ١٩.

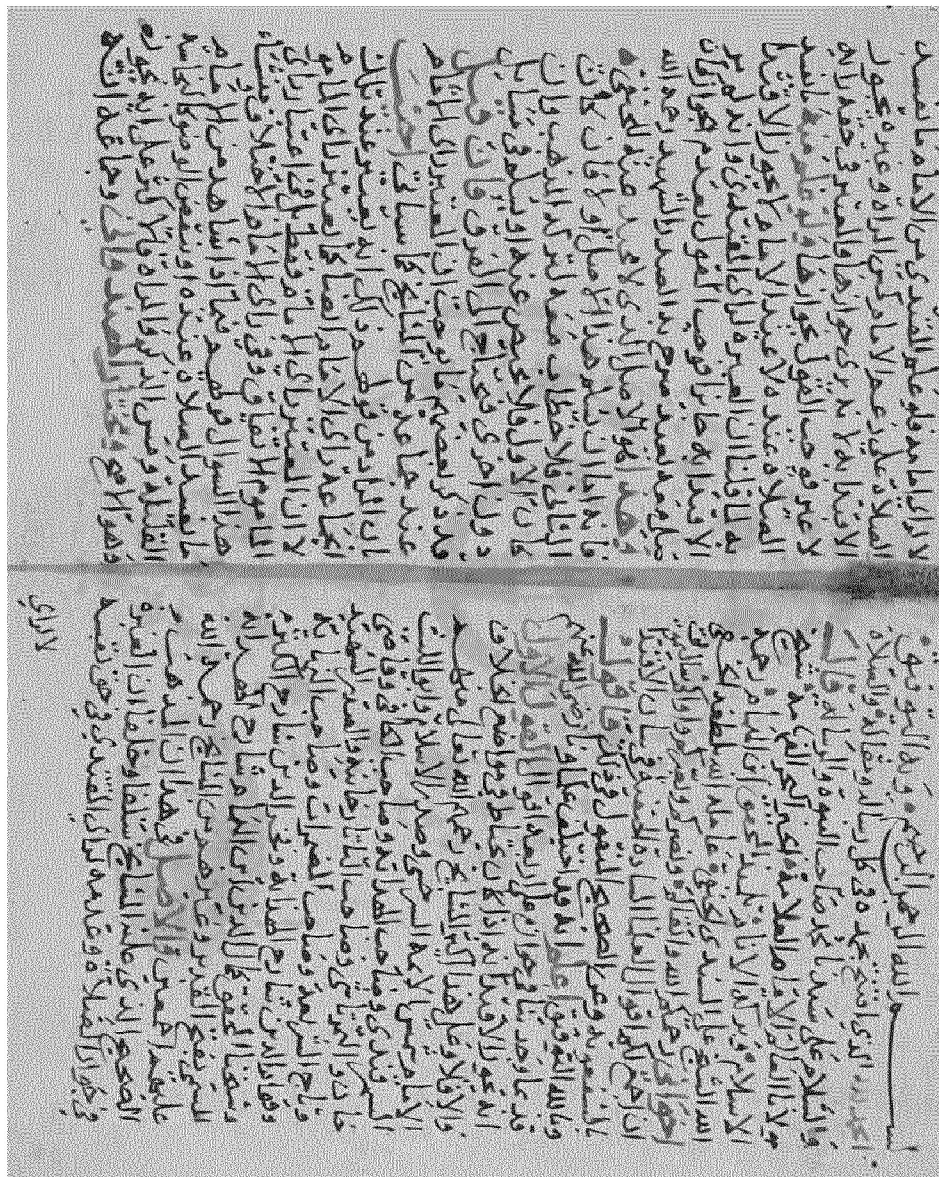
(٢) وقد ذكره الزركلى فى تصنيفاته ووصّفه بالرسالة ، وقال فيه الغزّى وكحالة : غاية التحقيق ونهاية التدقيق في مسائل ابـتلى بهـا أهل الحرمين الشريفين . انتهٰى ، ويوضح من هذا أن المصنِّف رَحِمَهُ اللَّهُ كان يزور كلا البلدين المكرّمين قد يكون زائـرا فى المكـة المكرمة وقد يشرّف بزيارة المدينة المنوّرة ، فقد يكون نزيل المكة وقد يكون نزيل المدينة .

(٣) انظر على سبيل المثال : حاشية إبن عابدين على الدر المختار ج ١ ص ٤٠٧ حيث قال هناك فى بحث تكرار الجماعة والاقتـداء بالمخالف :

« وقد ألف جماعة من العلماء رسائل في كراهة ما يفعـل في الحـرمين الـشريفين وغيرهمـا مـن تعـداد الائمـة والجماعـات ، وصرحوا بأن الصلاة مع أول إمام أفضل ، ومنهم صاحب المنسك المشهور العلامة الشيخ رحمـة الله الـسندي تلميـذ المحقـق ابن الهمام » . انتهٰى ، قلت : فوضح من هذه العبارة وعبارة الغزّى وكحالة إسم الرسالة ونسبته إلى المؤلف رَحِمَهُ اللَّهُ .

حول النسخة المخطوطة من الرسالة

النسخة الميسّرة لنا مصوّرة من النسخة الموجودة فى المكتبة الأزهرية برقم = (٢٢٨٨) ورقم = (٢٢١٦٩) ، مشتملة على عشر ورقات ، فى كل ورقة ٢٣ سطرًا . مكتوبة بخط النسخ الواضح ، تمّ نسخه وقت عصر يوم الاربعاء رابع عشر ١٤ محرم الحرام سنة تسع وتسعين والف (١٠٩٩) غفر الله لكاتبها. وإليكم صورة ورقة منها :

الورقة الأولى من رسالة غاية التحقيق ونهاية التدقيق للعلامة السندى رحمه الله

بسم الله الرحمٰن الرحيم

مقدمّة المؤلف رحمه الله

وبه التوفيق ، الحمد لله الذى افتتح بحمده فى كل رساله ومقالة ، والصلاة والسلام على سيدنا محمد صاحب النبوة والرسالة.

قال مولانا العالـم الإمام العلامة الحبر البحر الفهامة شيخ الإسلام وبركة الأنام تلميذ المحقق إبن الهمام رحمه الله الشيخ على السندى الحنفى عامله الله بلطفه الخفى :

إخوانى رحمكم الله وأبقاكم ونصركم وبصّركم وأواكم سألتمونى (١) أن أجمع لكم أقوال العلماء السادة الحنفية فى بيان الإقتداء بالشفعوية وعن الصحيح المنقول فى ذلك ، فاقول وبالله التوفيق :

إعلم انه قد اختلف علماؤنا رضى الله عنهم قديما وحديثا فى جوازه على أربعة أقوال:

القول الأول : أنه يجوز الاقتداء به إذا كان يحتاط فى مواضع الخلاف وإلا فلا وعلى هذا أكثر المشايخ رحمهم الله تعالى منهم الامام شمس الائمة السرخسى رحمه الله (٢) وصدر الاسلام (٣) وأبو الليث السمرقندى

(١) من هذا يتضح أن المؤلّف رحمه الله قد ألّف هذه الرسالة بعد ما سئل منه بعض العلماء ، ولذا يقول المترجمون فى البحث عن هذه الرسالة : « غاية التحقيق ونهاية التدقيق في مسائل ابتلي بها أهل الحرمين الشريفين » . معجم المؤلفين ج ١ ص ٧١٢.

(٢) هو شيخ الإسلام إمام الحنفية شمس الائمة محمد بن أحمد بن أبى بكر السرخسى ، من طبقة المجتهدين فى المسائل ، ولم يذكر المترجمون سنة ولادته وتوفى سنة ٤٨٣ أو سنة ٤٧٣ أو سنة ٤٩٠ أو سنة ٥٠٠ . أشهر كتبه المبسوط فى الفقه الحنفى ، ثلاثون جزءًا ، أملاه وهو سجين بالجب فى أوزجند (بفرغانة) وله كثير من الكتب النافعة القيمة .

أنظر : الأعلام ج ٥ ص ٣١٥ ، معجم المؤلفين ج ٣ ص ٥٢ ، الفوائد البهية ص ١٥٨ ، الجواهر المضية ج ٢ ص ٢٨ .

(٣) قال الذهبى فى سير أعلام النبلاء ج ٩ ص ٤٩ فى ترجمته :

« البزدوى : ويلقب بالقاضي الصدر ، هو العلامة شيخ الحنفية بعد أخيه الكبير ، أبو اليسر محمد بن محمد بن الحسين بن المحدث عبد الكريم بن موسى بن مجاهد النسفي، وبزدة : قلعة حصينة [على ستة فراسخ من نسف ، كما في " معجم ياقوت: ١ / ٤٠٩] ، قال عمر بن محمد [النسفي السمرقندي المتوفى سنة ٥٣٧ هـ] في " القند [في تاريخ سمرقند] " : كان أبو اليسر إمام الأئمة على الإطلاق ، والموفود إليه من الآفاق ، ملأ الكون بتصانيفه في الأصول والفروع ، وولى قضاء سمرقند ، وأملى الحديث مدة. توفي ببخارى في تاسع رجب سنة ثلاث وتسعين [وأربعمائة] ٤٩٣، وقال إبن السمعانى : =

(١) وصاحب الهداية (٢) وصاحب الكافي (٣) وقاضي خان (٤) والتمرتاشي (٥) وصاحب

= مولده سنة إحدى وعشرين [وأربعمائة] ٤٢١. » انتهى

وأنظر ترجمته في : معجم المؤلفين : ج ٣ ص ٦٣٨ ، ٦٣٩ ، الأنساب : ج ٢ ص ١٨٩ ، الجواهر المضية : ج ٤ ص ٩٨ ، تاج التراجم : ٤٨ ، ٤٩ ، هدية العارفين : ج ٢ ص ٧٧.

(١) هو نصر بن محمد بن أحمد بن إبراهيم السمرقندي (أبو الليث ، إمام الهدى) فقيه ، مفسر ، محدث ، حافظ ، صوفي توفي، في ١١ جمادى الآخرة سنة ٣٩٣ ، من تصانيفه الكثيرة : النوازل ، في فروع الفقه الحنفي ، تفسير القرآن ، تنبيه الغافلين ، خزانة الفقه على مذهب ابي حنيفة ، وبستان العارفين في الآداب الشرعية ، وهذه كلها مطبوعة .

أنظر ترجمته في : سير أعلام النبلاء ج ١٦ ص ٣٢٢ – ٣٢٣ ، معجم المؤلفين ج ٤ ص ٢٤ ، ت = ١٧٦١٧. وذكر هناك كثير من مراجع الترجمة .

(٢) صاحب الهداية هو الإمام علي بن أبي بكر بن عبد الجليل الفرغاني المرغيناني ، الحنفي (برهان الدين ، أبو الحسن) فقيه ، فرضي ، محدث ، حافظ ، مفسر ، مشارك في أنواع من العلوم. توفي سنة ٥٩٣ هـ .

ومن تصانيفه : شرح الجامع الكبير للشيباني ، بداية المبتدي ، الهداية وكفاية المنتهي ، التجنيس والمزيد ، ومختار الفتاوى وكلها في فروع الفقه الحنفي .

أنظر ترجمته في : سير أعلام النبلاء ج ٢١ ص ٢٣٢ ، معجم المؤلفين ج ٢ ص ٤١١ .

(٣) صاحب الكافي هو الإمام العلامة محمد بن محمد بن أحمد بن عبد الله بن عبد المجيد بن إسماعيل بن الحاكم المروزي البلخي ، السلمي ، الشهير بالحاكم (أبو الفضل) فقيه ، محدث ، حافظ. سمع الحديث بخراسان ونيسابور والري وبغداد والكوفة وولي القضاء ببخارا ، ثم ولاه أمير خراسان وزارته ، وقتل في ربيع الاخر سنة ٣٤٤ .

من آثاره : الكافي ، وهو متن كتاب المبسوط لشيخ الإسلام شمس الأئمة أبى بكر محمّد بن أحمد بن أبى سهل السرَّخسى المتوفى سنة ٤٩٠ هـ ، المستخلص، والمنتقى وكلها في فروع الفقه الحنفي.

أنظر ترجمته في : معجم المؤلفين ج ٣ ص ٦٢٣ ، ت = ١٥٤٥٢ .

(٤) الإمام قاضي خان هو حسن بن منصور بن محمود بن عبد العزيز الاوزجندي، الفرغاني، الحنفي، المعروف بقاضي خان (فخر الدين، أبو المفاخر، أبو المحاسن) فقيه مجتهد في المسائل. توفي في منتصف رمضان سنة ٥٩٢ هـ .

من تصانيفه: الفتاوى في اربع مجلدات، المحاضر، شرح ادب القاضي للخصاف، شرح الزيادات للشيباني، وشرح الجامع الصغير للشيباني في فروع الفقه الحنفي.

أنظر ترجمته في : شذرات الذهب ج ٦ ص ٥٠٤ – ٥٠٥ ، معجم المؤلفين ج ١ ص ٥٩٤ .

(٥) التمرتاشي أراد به أحمد بن إسماعيل بن محمد إيدغمش التمرتاشي الخوارزمي ، الحنفي (ظهير الدين ، أبو محمد) مفتي =

التاتارخانية (١) والصدر الشهيد (٢) وتاج الشريعة (٣) وصاحب

= خوارزم. من مؤلفاته: شرح الجامع الصغير، وكتاب التراويح.
أنظر ترجمته ومراجعها فى : معجم المؤلفين ج ١ ص ١٠٦ .

(١) صاحب الفتاوى التاتارخانية هو الإمام عالم بن العلاء الأندريتي ، فقيه ، كان بارعًا فى اللغة العربية ومبرزًا فى الفقه والأصول ، وهو الذى صنّف الفتاوى التاتارخانية ، جميع فيه مسائل المحيط البرهانى والذخيرة والخانية والظهيرية ، صنفه سنة ٧٧٧ هـ ، وذلك بأمر الخان الأعظم تاتارخان فسماه بإسمه ، ويسمى أيضا بإسم زاد المسافر كما ذكره صاحب كشف الظنون . توفى سنة ٧٨٦ هـ . وما وقع فى معجم المؤلفين ج ٢ ص ٢٦ سنة وفاته هكذا (٢٨٦ هـ) فهو من أخطاء الناسخ. والله أعلم

أنظر ترجمته فى : مقدمة الفتاوى التاتارخانية ج ١ ص ٢٣ – ٢٨ ، ومعجم المؤلفين ج ٢ ص ٢٦ ت = ٦٣٨١ .

(٢) الصدر الشهيد هو الإمام عمر بن عبد العزيز بن مازه الحنفي المعروف بالصدر الشهيد (أبو محمد ، حسام الدين) فقيه ، اصولى، مفسر، محدث، من أهل بخارا. ولد في صفر سنة ٤٨٣، وكان الملوك يصدرون عن رأيه . وتوفي شهيدا سنة ٥٣٦ هـ من تصانيفه الكثيرة : الفتاوى الكبرى ، شرح الجامع الصغير للشيباني في فروع الفقه الحنفى، مصنَّف في الوقف والابتداء، عمدة المفتي والمستفتي ، شرح كتاب ادب القضاء للخصاف المتوفى سنة ٢٦١ هـ، وغيرها .

قلت وقد طبع ولله الحمد والمنة شرحه على كتاب أدب القضاء للإمام الخصاف فى أربع مجلدات ، فى مطبعة الإرشاد ببغداد ، سنة ١٣٩٧ هـ ق – ١٩٧٧ م ، بسعى الجمهوريّة الإسلامية العراقيَّة ، وزارة الأوقاف ، شعبة إحياء التراث الإسلامى ، بتحقيق الأستاذ محيى هلال السرحان .

أنظر ترجمته فى : مقدمة السرحان المذكور، لشرح الصدر الشهيد على كتاب أدب القاضى للخصاف ج ١ ص ٢٥-٥٦، وهناك يجد الباحث المراجع الشاملة لترجمته . ومعجم المؤلفين ج ٢ ص ٥٦٢ ، وذكر هناك إسم جده هكذا (بن مازن) بالنون ، وهو خطاء واضح من الناسخ ، فإن الصحيح هو بالتاء المدوّرة المقلوبة حين الوقف بالهاء (مازة) . والله أعلم

(٣) تاج الشريعة : إشتهر بهذا اللقب إثنان من علماء السادات الحنفية ، أقدمهما عصرًا هو الإمام غالي (عالى) بن إبراهيم بن إسماعيل ، أبو عالي ، ناصر الدين ، تاج الشريعة ، نظام الإسلام ، الغزنوى . قال فيه العلامة إبن قطلوبغا فى التاج :
« له تفسير القرآن وكان صاحب فنون ، قلت [القائل هو إبن قطلوبغا] رأيت في خط الفاضل إبراهيم بن دقماق في هذه الترجمة : الغزنوي البلقي إمام في التفسير والفقه واللغة والعربية والأصول والجدل له تفسير القرآن الكريم في مجلدين ضخمين سماه تقشير التفسير أبدع فيه ، تفقه عليه عبد الوهاب بن يوسف وتوفي سنة تسع وتسعين وخمسمائة (٥٩٩) ، ورأيت في خطه أيضا في باب العين المهملة عالي بن إبراهيم بن إسماعيل الغزنوي ، أبو علي ، كان ممن لقي فخر خوارزم أبا القاسم الزمخشري وقرأ عليه وكتب عنه وقدم حلب وأقام بها يدرِّس فقه المذهب ، وله من الكتب المصنفة كتاب المشارع =

المضمرات (١) وصاحب النهاية (٢) وقوام الدين شارح الهداية (٣) وفخر الدين شارح

= في الفقه وكتاب المنافع في شرح المشارع وتفسير القرآن وكانت وفاته سنة اثنتين وثمانين وخمسمائة (٥٨٢)، قلت : [القائل هو إبن قطلوبغا] هما واحد بالعين المهملة، وقد تبع شيخنا وأبن دقماق عبد القادر في ذكره بالمعجمة ثم وقف إبن دقماق على الترجمة الثانية عند الصفدي فظنهما إثنين في العين المهملة، والوفاة الأولى وفاة تلميذه عبد الوهاب وهذه وفاته، ومن هنا [إختلاف سنتى الوفاتين] تأكد عند إبن دقماق إنهما اثنان . والله أعلم » انتهى ما فى تاج التراجم ص ٣٦ .

وأنظر ترجمة تاج الشريعة هذا فى : معجم المؤلفين ج ٢ ص ٦٠١ ، ت = ١٠٦٦٣ .

وأقدمهما شهرة هو الإمام عمر بن أحمد بن عبيد الله المجوبى، البخاري، الحنفي (تاج الشريعة) . توفى سنة ٦٧٢ هـ .

من تصانيفه: نهاية الكفاية في دراية الهداية في فروع الفقه الحنفي.

أنظر ترجمته فى : معجم المؤلفين ج ٢ ص ٥٥٢ ، ت = ١٠٣٢١ .

ويغلب الظن على هذا الثانى انه هو مراد المؤلف رحمه الله . والله أعلم

(١) صاحب المضمرات هو العلامة يوسف بن عمر بن يوسف الصوفي، الكادوري، البزار، المعروف عند الترك بنبيرة عمر بزار (شمس الدين) . توفى سنة ٨٣٢ هـ .

من آثاره: جامع المضمرات والمشكلات في شرح مختصر القدوري في فروع الفقه الحنفي.

أنظر ترجمته فى : معجم المؤلفين ج ٤ ص ١٧٤ ، ت = ١٨٤٨٢ .

(٢) صاحب النهاية هو من تلامذة الإمام المتقدم ذكره المرغينانى صاحب الهداية، وهو حسين بن علي بن الحجاج بن علي الصغناقي الحنفي (حسام الدين) فقيه، أصولي، متكلم، نحوي، صرفي . توفى سنة ٧١١ ، أو ٧١٠ ، أو ٧١٤ هـ .

من تصانيفه : شرح الهداية لأستاذه المرغيناني وسماه النهاية في فروع الفقه الحنفي، الكافي شرح البزدوي في أصول الفقه، شرح التمهيد لقواعد التوحيد لأبي المعين النسفي في مجلد ضخم، شرح المنتخب في أصول المذهب للأخسيكتي وسماه الوافي، وشرح المفصل للزمخشري في النحو .

أنظر ترجمته فى : معجم المؤلفين ج ١ ص ٦٢٣ .

(٣) قوام الدين شارح الهداية هو الإمام أمير كاتب بن أمير عمر بن أمير غاري الفارابى، من ولاية فارياب فى أفغانستان، الإتقانى، الحنفي، فقيه، لغوي، محدث، مفسر، إمام، وذكر إبن عماد فى الشذرات بحوالة السيوطى فى البغية الوعاة، إسمه : لطف الله، ولد باتقان في ١٩ شوال سنة ٦٨٥، وولي تدريس مشهد الإمام بظاهر بغداد، وقدم دمشق، ومصر، وتوفى بالقاهرة في ١١ شوال سنة ٧٥٨ .

من تصانيفه : شرح الهداية في عشرين مجلدا سماه (غاية البيان ونادرة الأقران في آخر الزمان) وشرح الاخسكيتى سماه التبيين في اصول المذهب، ورسالة في علوم صحة الجمعة في موضعين من البلد، وشرح البزدوي ولم يكمله. =

الكنز (١) وشخينا المحقق كمال الدين بن الهمام (٢) شارح الهداية المسمى بفتح القدير وغيرهم من المشايخ رحمة الله عليهم اجمعين.

= أنظر ترجمته فى : شذرات الذهب ج ٨ ص ٣١٦ – ٣١٧ ، معجم المؤلفين ج ١ ص ٣٩٨ .

(١) فخر الدين هذا هو الإمام أحمد بن علي بن أحمد الهمدانى ، ثم الكوفي الحنفي ، الشهير بإبن الفصيح (فخر الدين ، أبو طالب) فقيه ، شاعر ، مشارك في بعض العلوم. ولد بالكوفة سنة ٦٨٠ ، وقدم دمشق ، وتصدى للإفتاء والتدريس والإقراء إلى أن مات بها في شعبان سنة ٧٥٥ وقد قارب الثمانين .

من تصانيفه : نظم كنز الدقائق للنسفي في فروع الحنفية ، وسماه بمستحسن الطرائق، وهذا هو الذى سماه المؤلف رحمه الله بشرح الكنز ، ونظم السراجية في الفرائض ، نظم منار الأنوار في أصول الفقه للنسفي ، نظم النافع ، ونظم قصيدا في القراءات السبع سماه حل الرموز .

وقال إبن قطلوبغا : ونظم شاطبية أظهر رمزها وجاءت أصغر من الشاطبية ، وسمع على الصاغاني ، وروى عنه كتب إليه الشيخ أثير الدين أبو حيان لما قدم دمشق قصيدا منها :

شرف الشام واستنارت رباه   بإمام الأئمة أبن الفصيح
كل يوم له دروس علـــوم   بلسان عذب وفكر صحيح

أنظر ترجمته فى : معجم المؤلفين ج ١ ص ١٩٧ . وهناك يوجد كثير من مراجع ترجمته ، فلينظر ثمّه .

(٢) هو إمام الحنفية المشتهر فى الآفاق ، المشار إليه فى المحققين بالبنان ، شيخ مؤلف هذه الرسالة ، محمد بن عبد الواحد بن عبد الحميد إبن مسعود السيواسي الأصل ، الإسكندري ، ثم القاهري ، الحنفي ، المعروف بإبن الهمام (كمال الدين) عالم مشارك في الفقه والأصول والتفسير وعلم الطبيعة والفرائض والحساب والتصوف والنحو والصرف والمعاني وغير ذلك.
ولد بالإسكندرية سنة ٧٩٠ ظنا ، وفي رواية ٧٨٨ ، أو ٧٨٩ هـ ، وقدم القاهرة ، ورحل إلى حلب وأقام بها مدة ، وجاور بالحرمين ، ثم كان شيخ الشيوخ بالخانقاه الشيخونية بمصر ، وكان معظما عند الملوك وأرباب الدولة ، وتوفي بالقاهرة في رمضان سنة ٨٦١ هـ .

من تصانيفه: شرح الهداية في فروع الفقه الحنفي وسماه فتح القدير للعاجز الفقير ، وصل فيه إلى أثناء الوكالة ، مختصر الرسالة القدسية بأدلتها البرهانية للغزالي ، المسايرة في العقائد المنجية في الآخرة ، التحرير في أصول الفقه ، وشرح بديع النظام الجامع بين كتابي البزدوي والأحكام لابن الساعاتى . وذكر إبن العماد فى تصانيفه : له كُرّاسة فى إعراب سبحان الله وبحمده سبحان الله العظيم ، وله مختصر فى الفقه سمَّاه زاد الفقير .

وقد قام بخدمة شرحه على الهداية تكميلاً وتشريحا وتوضيحا كثير من العلماء ، فمنهم : أحمد بن محمود الادرنوي ، الرومي المعروف بقاضي زاده (شمس الدين) ، قال فى ترجمته فى معجم المؤلفين ج ١ ص ٣٠٤ فى تصانيفه : تكملة فتح القدير =

والاصل في هذا أن المذهب الصحيح الذى عليه المشايخ سلفا وخلفا أن العبرة فى جواز الصلاة وعدمه لرأى المقتدى فى حق نفسه لا لرأى إمامه ، فلو علم المقتدى من الإمام ما يفسد الصلاة على زعم الإمام كمسّ المرأة وغيره يجوز الإقتداء به ، لأنه يرى جوازها ، والمعتبر فى حقه رأيه لا غير فوجب القول بجوازها.

ولو علم منه ما يفسد الصلاة عنده لا عند الإمام لا يجوز الإقتداء به ، لما قلنا ان العبرة لرأى المقتدى ، وإنه لم ير الإقتداء به جائزا فوجب القول بعدم الجواز ، فان صلى معه يعيد صرح به الصدر الشهيد رحمه الله .

وهذا هو الأصل الذى لا محيد عنه للحنفى ، فإنه إما أن يسلم هذا الأصل أو لا ، فإن كان الثانى فلا خطاب معه لتركه المذهب ، وإن كان الأول فلا محيص عنه أو يُسلم فى مسائل دون اخرى فيحتاج إلى الفرق.

فان قيل: قد ذكر بعضهم ما يوجب أن المعتبر رأى الإمام عند جماعة من المشائخ كما سياتى.

اجيب: بأن المراد من قولهم ذلك أنه يعتبر عند تلك الجماعة رأى الإمام أيضا كما يعتبر رأى المأموم لا أن المعتبر رأى الإمام فقط بل فى إعتبار رأى المأموم الإتفاق وفى رأى الإمام الإختلاف.

ومنشاء هذا السوال قولهم فيما إذا شاهد من الإمام ما يفسد الصلاة عنده أو ينقض الوضوء كالنجاسة القليلة ومس الذكر والمرأة فالأكثر على أنه يجوز وهو الأصح .

ومختار الهندوانى [١] وجماعة أنّه لا يجوز لأن إعتقادَ الإمام أنه ليس فى الصلاة ولا بناء على المعدوم .

= لإبن الهمام في فروع الفقه الحنفي ، انتهٰى ، محمد بن عبد الهادي السندي ، ثم المدني ، الحنفي (أبو الحسن الكبير) ، قال فى ترجمته فى معجم المؤلفين ج ٣ ص ٤٦٨ فى تصانيفه : له حاشية على فتح القدير لابن الهمام في فروع الفقه الحنفي .

أنظر ترجمته ومراجعها الحافلة فى : شذرات الذهب ج ٩ ص ٤٣٧ – ٤٣٩ ، معجم المؤلفين ج ٣ ص ٤٦٩ – ٤٧٠ .

(١) الهندوانى هو الإمام العلامة محمد بن عبد الله بن محمد بن عمر الهندواني ، المعروف بأبي حنيفة الصغير .

قال إبن العماد فى الشذرات :

كان من براعته فى الفقه يقال له : أبو حنيفة الصغير ، توفى ببخارى سنة ٣٦٢ هـ ، وكان شيخ تلك الديار فى زمانه ، وقد روى الحديث عن محمد بن عُقيل البلخى وغيره . انتهٰى

أقول : ذكره الذّهبى فى سير أعلام النبلاء ج ١٤ ص ٤١٥ فى ترجمة محمد بن عُقيل البلخى شيخه .

وقال إبن الأثير علي بن محمد الجزرى فى كتابه المفيد: اللُّباب فى تهذيب الأنساب للسمعانى ج ٢ ص ٤٥٢ :

الهِنْدُواني: بكسر الهاء وسكون النون وضم الدال المهملة وفتح الواو وبعدها ألف وفى آخرها نون ، هذه النسبة إلى محلة ببلخ يقال لها باب هندوان ، لأنها ينزل فيها الغلمان والجوارى الذين يجلبون من الهند . انتهٰى =

ولا يخفى أنه لا دلالة فى هذا على أن الهندوانى رحمه الله ومن معه يقولون بعدم إعتبار رأى المقتدى فطاح السوال من أصله.

ويرده أيضا مسئلة الجامع الصغير المتفق عليها فى الذين تحروا فى الليلة المظلمة ، وصلى كل إلى جهة ، مقتدين بأحدهم ، لا تجوز صلاة من علم بحال الإمام ، لأن عنده إمامه يصل إلى غير القبلة ، ومن إعتقد فساد صلاة الإمام لا تجوز صلاته. انتهٰى

فهذه المسئلة تعين قول الجمهور وتردّ ما عداه .

وأمّا مواضع الخلاف التى تمنع جواز الإقتداء به :

فمنها عدم الوضوء من الفصد ، والحجامة ، وخروج الخارج من غير السبيلين ، كالقيئ ، والرعاف ، والقهقهة فى الصَّلاة ، والوضوء من القلَّتين ، ورفع اليدين عند الركوع والرفع منه ، وغَسل المنى أو فركه ، وقطع الوتر على ركعتين ، ومسح الرأس على أقل من الربع ، وترك المضمضة والإستنشاق فى غسل الجنابة ، وتكرار الفرض فى الفرض ، وعدم رعاية الترتيب بين الفوائت ، والصّلاة عند الطلوع ، والصلاة مع نجاسة هى ظاهرة عندهم ، كلحم ما لم يذكر اسم الله عليه عمدًا ، وسؤر السباع ونحو ذلك ، والإكتفاء بالرش على النجاسة ، والصّلاة مع محاذاة المرأة ، وبالإيماء ، وكشف الركبة فيها ، وبسط اليدين فى القنوت ، والإنحراف عن القبلة انحرافا فاحشا ، والشك فى الإيمان ، والقول بزيادته ونقصانه ، وأن العمل من الايمان ، والتعصب.

= قلت : وذكر كحالة فى نسبته (الهنداوى) ، وقال فى الحاشية : أنه نسبة إلى محلة ببخارا .

لكن الصحيح هو الأوّل ، وذلك لأن لفظ (هندوان) جمع لفظ (هندو) فى لغة أهل بلخ ، وهندو بمعنى الهنود ، فكانت الياء فى (الهندوانى) للنسبة وصار المعنى واضحًا وهو من يسكن فى محلة (هندوان) ، وأما الهنداوى فليس معناه بينًا لأن لفظي (هنداو) و (هندا) لا معنى له إلا بالتأويل البعيد . والله أعلم

وقال الياقوت فى المعجم ج ٥ ص ٤١٨ :

هِندُوان بضم الدال وآخره نون ، نهر بين خوزستان وأرّجان ، عليه ولاية ينسب إليه كثيرون. انتهٰى

ومن آثار الهندوانى رحمه الله : شرح ادب القاضي لأبي يوسف ، الفوائد الفقهية ، وكشف الغوامض في فروع الفقه .

أنظر ترجمته فى : سير أعلام النبلاء ج ١٦ ص ١٣١ ، شذرات الذهب ج ٤ ص ٣٢٨ – ٣٢٩ ، معجم المؤلفين ج ٣ ص ٤٥٨ .

فهذه الشرائط التى صرح بها غير واحد من أكابر المشائخ رحمة الله عليهم .

واشترط الفقيه أبو الليث السمرقندى رحمه الله تعالى أن لا تعمل بخلاف مذهب الحنفى .

ثم بعض هذه الشرائط توجب فساد الصلاة وهى التى قبل بسط اليدين ، وبعضها يوجب الكراهة وهى التى بعده.

وأمّا الشك على وجهٍ يوجب الفساد فينكرونه .

وأمّا القول بالزيادة والنقصان ، وأن العمل من الإيمان ، فإنهم يقولون ذلك مؤوّلين فانعدم الفساد وبقيت الكراهة لما فيها من الإيهام .

وأمّا التعصّب فإنه يوجب الفسق وهو ليس بمانع من الجواز إلا أنه يوجب الكراهة .

ثم لنورد شيئا من نصوص المشائخ رحمهم الله على ذلك :

قال قاضى خان رحمه الله فى فتاواه :

والإقتداء بشافعى المذهب ، قالوا لا بأس به ، إذا لم يكن متعصبا ، ولا شاكا فى إيمانه ، ولا منحرفا انحرافا فاحشا عن القبلة ، ولا شك أنه لو جاوز المغارب كان فاحشا ، وأن يتوضأ من الخارج من غير السبيلين ، ولا يتوضأ بالماء القليل الذى وقعت فيه نجاسة . انتهٰى

وقال صاحب الهداية :

إذا علم المقتدي من الإمام ، ما يزعم به فساد صلاته ، كالفصد والحجامة وغيرهما ، لا يجوز الإقتداء به .

وقال صاحب النهاية :

إقتداء الحنفى بالشافعى غير جائز لوجود المفسد فيها عنده فكأنه يقتدى بمن هو خارج الصلاة .

وقال صاحب الخانية أيضا :

إذا قال شافعى المذهب : إلٰهى ما عرفناك حق معرفتك ، أو يقول : أنا مؤمن إنشاء الله ، أو يقول : العمل من الإيمان ، أو يزيد وينقص ، أو يتوضأ من القلتين ، أو جرح دم من عضيده ، أو ترك المضمضة والإستنشاق فى غسل الجنابة ، أو مسح رأسه أقل من الربع فى الوضوء ، فلا تجوز الصلاة خلفه .

وقال صاحب التاتارخانية :

لو علم المقتدى من الإمام ما يمنع جواز الصلاة لا يجوز الإقتداء به لأن العبرة فى حق جواز الصلاة وعدم الجواز لرأى المقتدى وهو قول الأكثر وهو الأصح على ما صرح به المحقق شيخنا كمال الدين بن الهمام وغيره .

وقال تاج الشريعة :

إذا كان الشفعوى يصلى عند الطلوع ، ويصلى الوتر أكثر من ثلاث ركعات ، أو بسط يديه فى دعاء القنوت ، أو يرفع يديه فى تكبيرات الركوع ، لا يجوز الإقتداء به .

وقال الصدر الشهيد :

المقتدى إذا رأى بثوب الإمام نجاسة ، وهو يرى أنه لا يجوز الصلاة معها ، والإمام يرى الجواز ، فالمقتدى يعيد الصلاة ، لأنه لم ير الإقتداء به جائزا ، فان رأى الإمام الصلاة فاسدة ، والمقتدى يراها جائزة ، لا يفسد . انتهٰى

وهذا أيضا قول الأكثر وهو الأصح .

وأما ما اختاره الهندوانى ومن معه ، من أنه يعيد ، لأن إعتقاد الإمام أنه ليس فى الصلاة ، ولا بناء على المعدوم ، فالجواب عنه ما مرّ ، من أن المعتبر فى حق المقتدى رأى نفسه لا رأى الإمام على الاصح .

وقال شمس الائمة السرخسى رحمه الله :

إذا قال شفعوى المذهب : أنا مؤمن إنشاء الله ، لا يجوز للحنفى الذى يقول : أنا مؤمن حقا ، أن يقتدى به .

وقال فى المبسوط :

الصلاة خلف الشافعى جائزة ، إذا كان يحتاط جميع مواضع الخلاف ، بأن لا يميل عن القبلة ميلا فاحشا ، ويجوّز الوضوء عند الفصد ، والحجامة ، ويغسل ثوبه من المنى ، ولا يقطع وتره ، ونحو ذلك ، ولم يكن متعصبا ، ولا شاكا فى إيمانه .

وذكر التمرتاشی عن شيخ الإسلام المعروف بخُوَاهَر زاده (١) رحمه الله تعالى : إذا لم تعلم منه هذه الأشياء بيقين ، يجوز الإقتداء ويكره .

وقال فی النهاية شرح الهداية ، فی باب الإمامة :

وتكره الصلاة خلف الشافعی ، إن إحتاط مواضع الخلاف ، وإلا ففاسدة ، ومثله فی شرح المجمع لإبن فرشته (٢) ، وهذا النقل كاف فی بابه .

---

(١) الإمام خواهر زاده هو محمد بن الحسين بن محمد بن الحسن البخاري ، الحنفي ، المعروف بخواهر زاده (أبو بكر) . فقيه ، نحوي . توفي في جمادي الأولى سنة ٤٨٣ هـ .

وقال إبن الأثير علي بن محمد الجزری ، فی نسبته فی اللُّباب ج ١ ص ٣١٦ :

(خُواهر زادة) بضم الخاء المعجمة وفتح الواو والهاء بينهما ألف ساكنة وبعد الهاء راء ساكنة وزای مفتوحة وبعدها ألف وذال معجمة ، يقال لجماعة من العلماء كانوا [كلواحد منهم] أولاد أخت عالم ، فنسبوا إليه بالعجمية ، منهم الإمام أبوبكر محمد بن الحسين بن محمد الحسين البخاری يعرف بخواهر زادة ، وهو إبن أخت القاضی أبی ثابت محمد بن أحمد البخاری .

قلت : لأن معنى (خُواهر زادة) بالعربية : إبن الأخت .

ويذكرون أيضا فی نسبه لفظ (القُديدیّ) ، بضم القاف ، والياء الساكنة آخر الحروف ، بين الدّالين المهملتين ، وهو نسبة إلى قُديد ، وهو موضع بين المكة والمدينة .

وذكر السمعانی فی الأنساب ج ١٠ ص ٧٧ حول نسبة خواهر زادة بـ (القديدیّ) :

لا أدری نُسب إلى أیّ شيء ، وهو من أهل بخاری . انتهٰی مع زيادة يسيرة

وأقرّ إبن الأثير فی اللباب ج ٢ ص ٢٠١ أيضا بعدم العلم بهذه النسبة . والله أعلم

من آثاره: المبسوط في خمسة عشر مجلدا ، وقيل : له مبسوطان ، وشرح الجامع الكبير للشيباني ، وشرح مختصر القدوري .

أنظر ترجمته فی : معجم المؤلفين ج ٣ ص ٢٥٨ ، الأنساب للسمعانی ج ٥ ص ٢٠١ ، اللُّباب فی تهذيب الأنساب ج ١ ص ٣١٦ ، شذرات الذهب ج ٥ ص ٣٥٣ .

(٢) إبن فرشته هو الإمام عبد اللطيف بن عبد العزيز بن أمين الدين إبن الملك الحنفي . توفی سنة ٨٨٣ هـ وقال الكحالة فی معجمه : توفی سنة ٨٠١ هـ . والله أعلم

قال إبن العماد فی الشذرات نقلاً من (الشقائق) :

كان عالمًا فاضلاً ماهرًا فی جميع العلوم الشرعية ، شرح (مجمع البحرين) شرحًا حسنًا جامعًا للفوائد، وهو مقبول فی بلادنا =

وقال صاحب مجمع الفتاوى (١) :

الإقتداء بالشافعى يجوز ، إذا لم يكن متعصبًا ، ولا شاكا فى إيمانه ، ولا يميل عن القبلة ميلا فاحشا ، بأن جاوز المغارب ، ولا يتوضأ من الماء الذى وقع فيه نجاسة وهو قدر القلتين .

وقولنا : ولا شاكا فى إيمانه ، بأن قال أنا مؤمن إن شاء الله ، أما لو قال : أموت مؤمنا إن شاء الله ، فإنه يصل خلفه .

وقال صاحب المضمرات :

إقتداء الحنفى بالشافعى جائز ، إذا لم يكن [يكن] متعصبًا ، ولا شاكا فى إيمانه ، ويحتاط مواضع الخلاف ، بأن لا يصلى الوتر ركعة ، ولا يصل بعد الإفتصاد قبل الوضوء ، ولا يتوضأ بماء مستعمل ، ونحو ذلك.

وقال الإمام صدر الاسلام أبو اليسر :

إقتداء الحنفى بالشافعى غير جائز ، من غير أن يطعن فى دينهم .

* * *

= وشرح أيضا (مشارق الأنوار) للإمام الصاغانى شرحًا لطيفًا ، وشرح (كتاب المنار فى الأصول) ، وله رسالة فى علم التصوف تدل على أن له حظًّا عظيمًا من معارف الصوفية . انتهٰى

وقال الكحالة فى حاشية المعجم : ويقال له : إبن فرشته ، ومعناه إبن الملك .

من مؤلفاته: شرح مشارق الأنوار في صحاح الأخبار للصغاني في الحديث ، شرح المنار للنسفي في أصول الفقه ، شرح مجمع البحرين لإبن الساعاتي في فروع الفقه الحنفي ، بدر الواعظين وذخر العابدين، ورسالة في التصوف وأهله وتحقيق مذهبهم.

أنظر ترجمته فى : شذرات الذهب ج ٩ ص ٥١٢ ، معجم المؤلفين ج ٢ ص ٢١٥ .

(١) صاحب مجموع الفتاوى هو العلامة أحمد بن محمد بن أبي بكر الحنفي ، توفى سنة ٥٢٢ هـ .

من تصانيفه : مجمع الفتاوى ، خزانة الفتاوى ، وغرائب المسائل.

ذكره حاجي خليفة فى كشف الظنون مع كتبه المذكورة : صفحات : ٧٠٣ ، ١١٩٧ ، وذكر مجمع الفتاوى فى ص : ١٦٠٣.

أنظر ترجمته فى : معجم المؤلفين ج ١ ص ٢٥٤ ، ت = ١٨٢٧ .

لما روى مكحول النسفى ([1]) فى كتاب له سماه « الشعاع عن أبى حنيفة رضى الله عنه » أن رفع اليدين عند الركوع والرفع منه مفسد ، بناءاً على أنه عمل كثير ، حيث أقيم باليدين وجعل ذلك عملاً كثيراً فصلاته فاسدة عندنا ، فلا يصح الإقتداء به لهذا .

وقال الإمام حسام الدين الشهيد شارح الجامع الصغير فى مسئلة جواز الإقتداء بمن يقنت فى الفجر:

قال بعض مشائخنا : دلت المسئلة على أن الإقتداء بشفعوى المذهب جائز ، إذا كان يحتاط فى مواضع الخلاف .

وأنكر آخرون ذلك :

لما روى مكحول النسفى صاحب الكتاب المسمى بـ « اللؤلؤيات » عن أبى حنيفة رضى الله عنه :

أن من رفع يديه عند الركوع ، وعند الرفع منه ، تفسد صلاته ، لأنه عمل كثير ، فصلاتهم فاسدة عندنا ، فلا يصح هذا الإقتداء .

([1]) هو الإمام ميمون بن محمد بن محمد بن سعيد بن محمد بن مكحول بن أبي الفضل أبو المعين النسفي المكحولي الإمام الزاهد العالم البارع له كتاب التمهيد لقواعد التوحيد وكتاب التبصرة في الكلام .

قال بن الأثير الجزرى فى اللُّباب ج ٢ ص ٣٥٧ :

المكحولى بفتح الميم وسكون الكاف وضم الحاء المهملة وسكون الواو وفى آخرها لام ، هذه النسبة الى مكحول ، وهو جد جماعة . وإليهم تنسب اللؤلؤيات . انتهٰى

قال إبن قطلوبغا نقلا عن عمر بن محمد في كتابه (القند فى تاريخ علماء سمرقند) :

كان عالم الشرق والغرب يغترف من بحاره ويستضيء بأنواره توفي في الخامس والعشرين من ذي الحجة سنة ثمان وخمسمائة ٥٠٨ وله سبعون سنة قال الذهبي روى عنه شيخ الإسلام محمود بن أحمد الشاغرجي وعبد الرشيد بن أبي حنيفة الولوالجي . انتهٰى

أنظر ترجمته فى : الجواهر المضية ج ٣ ص ٥٢٧ ، معجم المؤلفين ج ٣ ص ٩٤٩ – ٩٥٠ .

وليوضح أن صدر الإسلام أبو اليسر توفى سنة ثلاث وتسعين وأربعمائة ٤٩٣ ، كما مرّ فى ترجمته ، ومكحول توفى سنة ثمان وخمسمائة ٥٠٨ ، فإن كان القول المنقول من كتاب مكحول جزءاً من قول صدر الإسلام ، كما هو الظاهر ، فهو من باب النقل من كتب الأقران ، ومثل هذا النقل يوجد كثيراً فى كتب المتقدمين والمتأخّرين ، وإن كان من قول المؤلف رحمه الله ، فلا خفاء فيه أصلاً ، لأنّه متأخّر من مكحول بمئات من السنين . هذا

وقال القاضى الصدر الشهيد (١) :

وظنّ بعض العلماء : أن المسئلة تدل على أن إقتداء الحنفى بالشفعوى جائز ، ولكن هذا ظنّ فاسدٌ ، فانَّ الشافعى لـم يكن يومئذ من جملة المجتهدين ، ولا كان يقول بقنوت الفجر ، فإنه إشتغل بتعلم الفقه بعد ما صنف أبو يوسف رحمه الله تعالى الجامع الصغير ، ولم يكن مجتهدًا فى زمن أبى يوسف . وأمّا إقتداء الحنفى بالشافعى فغير جائز ، لما روى مكحول النسفى. انتهٰى

فعلى هذا تحمل مسئلة جواز الإقتداء بمن يقنت على غير مذهب الشافعى ، ممن لا يرى رفع اليدين عند الركوع ، ويحتاط مواضع الخلاف ، كمالك رحمه الله لا يرى رفع اليدين فى الأصح عنه ، بل كرهه ، ولانه كان مجتهدا فى زمن أصحابنا رحمهم الله ، فظهر أن الحمل على هذا أولى من خلافه ، ولكن هذا أيضا مقيد بشروط الإختلاف ، كما صرح به الإمام حسام الدين الشهيد فى القانت. فتأمّل

ثمّ بهذا الحمل اندفع ما قيل : إن رواية مكحول ، عارضها رواية صحة الإقتداء بمن يقنت ، لأنّها سلمت عن التعارض بما ذكرنا .

وقال المحقق شيخنا كمال الدين بن الهمام :

يجوز الإقتداء بالشافعى بشروط نذكرها ، فذكرها كغيره .

وفى بعض الكتب كالإرشاد (٢) :

(١) المراد به صدر الإسلام أبو اليسر البزدوى ، وقد يلقب بالقاضي الصدر . مرّ ترجمته فى الأوائل قريبا .

(٢) الإرشاد كتاب فى علم الخلاف ، ومؤلفه هو الإمام أبو حامد محمد بن محمد بن محمد (وقيل أحمد) العميدى ، الفقيه الحنفى، السمرقندى ، الملقب ركن الدين . كان إماما فى فن الخلاف ، خصوصا فى البحث والمناظرة ، وهو أول من أفرده بالتصنيف، ومن تقدمه كان يمزجه بخلاف المتقدمين ، وصنف العميدى فى هذا الفن طريقة ، وهى مشهورة بأيدى الفقهاء بالطريقة العميدية ، وصنف الإرشاد واعتنى بشرحه جماعة من أرباب هذا الشان ، منهم القاضى شمس الدين أبو العباس أحمد بن الخليل بن سعادة إبن جعفر بن عيسى الفقيه الشافعى قاضى دمشق ، والقاضى أوحد الدين الدونى قاضى منبج ، ونجم الدين المرندى وغيرهم . وصنف أيضا « كتاب النفائس » ، واختصره القاضى شمس الدين الشافعى المذكور ، وسماه « عرائس النفائس » . وصنّف أشياء مستملحة على هذا الأسلوب ، واشتغل عليه خلق كثير وانتفعوا به .

وكان العميدى كريم الأخلاق ، كثير التواضع طيب المعاشرة ، وتوفى ليلة الأربعاء تاسع جمادى الآخرة سنة خمس عشرة وستمائة ببخارا . =

الصلاة منفردا أفضل من الصلاة خلف الشفعوى ، والصلاة مع الجمّ الكثير أفضل من الصلاة منفردا ، (١) ما لم يكن الإمام شافعيا أو مبتدعا .

ثم هٰؤلاء العلماء كل واحد منهم قطب من الأقطاب ، ينبوع العلم ، والزهد ، والتقى ، والفتوى ، بل بحر محيط بالشريعة ، مشهور فى أقطار البلدان بالإجتهاد ، فلم يرو عن واحد منهم جواز الإقتداء به بلا شرط ، فكيف يصح مخالفة هذا الجمّ الغفير ، والجمع الكثير ، مع أن معهم ما يساعدهم ، من الرواية والدراية والاحتياط .

فإن قيل : الرفع ليس بمفسد عندنا ، على ما صححه بعضهم كصاحب الذخيرة (٢) والكافى لشذوذ رواية مكحول ، وصرح بشذوذها صاحب النهاية .

= أنظر ترجمته : فى وفيات الأعيان ج ٤ ص ٢٥٧ – ٢٥٨ ، شذرات الذهب ج ٧ ص ١١٦ ، معجم المؤلفين ج ٣ ص ٦٨٤ .

قلت : وذكر إبن قطلوبغا كتاباً آخراً يسمى بـ « الإرشاد » ، وهو أيضا فى الفقه الحنفى ، ومؤلفه نوح بن منصور . ولم أجد أى معلومات حوله . لكن الظاهر أن مراد المؤلف رحمه الله هو الكتاب الأول ، كما لا يخفى .

(١) **كتب فى هامش المخطوطة :**

أقول: وهذا ظاهر كل الظهور ، لما تقرر أن الأمر والنهى إذا اجتمعا قدم النهى ، والصلاة بالجماعة مأمور بها ، وكونها مع الكراهة منهى عنها ، فلذا كان الأفضل الصلٰوة منفردا . إنتهٰى

(٢) قال حاجى خليفة رحمه الله فى كشف الظنون ج ١ ص ٨٢٣ :

ذخيرة الفتاوى المشهورة : بـ (الذخيرة البرهانية) ، للإمام برهان الدين ، محمود بن أحمد بن عبد العزيز بن عمر بن مازه البخاري ، المتوفى سنة ٦١٦ هـ .

اختصرها من كتابه المشهور بـ (المحيط البرهاني) وكلاهما مقبولان عند العلماء ، أوله : (الحمد لمستحق الحمد والثناء ... الخ) ، قال الإمام برهان الدين : أن سيدنا الإمام الصدر والشهيد حسام الدين وهو عم المصنف جمع مسائلاً قد استفتى عنها وأحال جواب كل مسألة إلى كتاب موثوق به أو إلى الإمام يعتمد عليه وهي وإن صغر حجمها فقد حوت كثيرا من الأحكام وقد جمعت أنا في حداثة سني وعنفوان عمري في إفتاء ما رفع إليّ من مسائل الواقعات أيضا وضممت إليها أجناسها من الحادثات وجمعت أيضا جمعا آخر استفتي مني مدة مقامي بسمرقند وذكرت فيها جواب (ظاهر الرواية) وأضفت إليها من واقعات النوادر وما فيها من أقاويل المشايخ ، وكان يقع في قلبي أن أجمع بين هذه الأصول الثلاثة وأمهد لها أساساً وأجعلها أصنافاً وأجناساً ، وقد انضم إلى ما وقع في قلبي إلتماس بعض الأحباب فشرعت في هذا الجمع =

اجيب : بأنه كما قال البعض بعدم الفساد ، فقد قال بالفساد طائفة من الفقهاء ، منهم الإمام ابو اليسر ، وصاحب المبسوط ، وقاضى خان ، وشمس الائمة الكردرى ([١]) ، والإمام حميد [الدين] الضرير ([٢]) ، وصاحب البدائع ([٣]) ، وتاج الشريعة ، والقاضى الصدر الشهيد ، وقوام الدين الإتقانى ، وغيرهم حتى قال قوام الدين :

على ذلك أدركت مشائخى بماوراء النهر وغيرهم ، وعدّ منهم عشرة وأكثر ، ولم أر أحدا منهم يرى رفع الأيدى ، بل كلهم كانوا ينكرون ذلك أشد الإنكار ، ويفتون بفساد صلاة من يرفع يديه عند الركوع وعند الرفع منه ، قال : وأنا شاهد على فتاويهم . انتهٰى ، وقد صنف رسالة مستقلة فى ذلك .

ثم اعلم : أنه إذا احتاط جميع مواضع الخلاف ، ولم يعلم منه مفسد ، هل يجوز الإقتداء به بلا كراهة أو بها وهل عليه إساءة أم لا ؟

= وأوضحت أكثر المسائل بالدلائل وسميت المجموع بـ (الذخيرة) وشحنته بالفوائد الكثيرة . انتهٰى

وانظر ترجمة صاحب الذخيرة ومرجعها التامة فى : معجم المؤلفين ج ٣ ص ٧٩٦ .

(١) شمس الائمة الكردرى هو الإمام العلامة محمد بن محمد بن عبد الستار العمادي الكردري ، الحنفي (حافظ الدين ، شمس الائمة ، أبو الوجد) . ولد في ١٨ ذي القعدة سنة ٥٩٩ هـ ، وتوفي ببخارا في ٩ المحرم سنة ٦٤٢ هـ .

من آثاره القيمة : الرد والإنتصار لأبي حنيفة إمام فقهاء الأمصار ، الفوائد المنيفة في الذب عن أبي حنيفة ، وكتاب في حل مشكلات القدوري .

أنظر ترجمته مع مراجعها فى : معجم المؤلفين ج ٣ ص ٦٥٢ .

(٢) هو الإمام علي بن محمد بن إبراهيم البخاري ، الضرير (حميد الدين ، أبو الحسن) عالم جامع للعلوم النقلية والعقلية . توفى سنة ٦٦٦ هـ .

من آثاره : مختصر النحو ، كتاب العروض ، شرح الغاية ، وتعليقات على أصول البزدوي .

أنظر ترجمته وكتبه فى : معجم المؤلفين ج ٢ ص ٤٩١ ، كشف الظنون ١١٣ ، ٥١٩ – ٥٢٠ .

(٣) صاحب البدائع هو الإمام المشتهر فى الآفاق أبو بكر بن مسعود بن أحمد ، علاء الدين ، الكاساني ، نسبة إلى كاسان مدينة في أول بلاد تركستان ، وراء نهر سيحون ، وراء الشاش . توفي بحلب سنة ٥٨٧ هـ .

من آثاره : السلطان المبين في أصول الدين ، وكتابه النافع الذى لا نظير له المسمى بـ « بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع » .

أنظر ترجمته ومراجعها الشاملة فى : الجواهر المضية ج ٤ ص ٢٥ – ٢٨ ، معجم المؤلفين ج ١ ص ٤٤٦ .

ففى الكفاية شرح الهداية (١) وشرح المجمع (٢) ومفتاح السعادة (٣) أنه مع الكراهة .

وفى فتاوى قاضى خان : ومع هذا لو صلى الحنفى خلف الشفعوى كان مسيئا .

وفى بعض كتب أُخر : وتكره خلف الشافعى المحترز عما يبطلها عندنا وهو المختار .

وفى الفتاوى الغياثية (٤) :

من مشائخنا من قال : الأولى أن لا يصلى خلفه ، وقال فى الغياثية ايضا : الأولى أن لا يصلى الفجر خلف من يقنت فى الفجر .

القول الثانى : أنه يجوز الإقتداء بالشافعى إذا تعلم منه المخالفة فيما نقدم من الشروط .

وهذا القول مختار ركن الاسلام على السعدى وذكره التمرتاشى وصححه شيخ الاسلام خواهر زاده.

القول الثالث : أنه لا يجوز الإقتداء به مطلقاً ، على ما ذكر فى التجنيس لصاحب الهداية ، من أن الفرض لا يتأدى بنية النفل ، فهذا يقتضى أنه لا يجوز الإقتداء بمن كان فى إعتقاده نفلية الفرض ، فإنه وإن راعى مواضع

---

(١) الكفاية شرح الهداية لمولانا جلال الدين بن شمس الدين الخوازمى الكرلاني ، كان عالماً فاضلاً تضرب به الأمثال وتشد إليه الرحال ، أخذ عن حسام الدين الحسن الصغناقى صاحب النهاية شرح الهداية ، عن حافظ الدين الكبير محمد بن محمد البخارى، عن شمس الأئمة محمد بن عبد الستار الكردرى ، عن صاحب الهداية .

أنظر ترجمته فى : الفوائد البهية لمولانا عبد الحىّ اللّكنوى ص ٥٨ – ٥٩ .

(٢) أى شرح مجمع البحرين لإبن فرشته ، وقد مرّ ذكره قريباً .

(٣) لم أطلعت على هذا الكتاب ولا مؤلفّه ، مع العلم بأن (مفتاح السعادة) هذا غير من الكتاب المشهور (مفتاح السعادة ومصباح السيادة) فى موضوعات العلوم ، لطاش كبرى زاده المتوفى سنة ٩٦٢ هـ ، الذى ذكره حاجى خليفة فى كشف الظنون ج ٢ ص ١٧٦٢ ، وهناك أيضا كتاب بهذا الإسم للشيخ الأكبر محيى الدين محمد بن على مصنّف الإستمساك ، لكن لا أظن النقل منه ، والكتب بهذا الإسم (مفتاح السعادة) كثيرة من بعد عصر المؤلّف رحمه الله كما ذكرها إسماعيل باشا البغدادى فى إيضاح المكنون ج ٢ ص ٥٢٤ . والله سبحانه وتعالى أعلم وعلمه أتمّ وأكمل

(٤) قال إسماعيل باشا فى ذيله على كشف الظنون المسمى بإيضاح المكنون ج ٢ ص ١٥٧ :

الفتاوى الغياثية – تأليف داود بن يوسف الخطيب الحنفي ، أولها الحمدلله الأول بلا مطلع البداية الخ أهداه للسلطان أبى المظفر غياث الدين اليمين. انتهى

الخلاف ، لكن لا تؤدى ذلك بنية الفرض ، بل بنية النفل والاستحباب ، فإنه إذا لم يقطع الوتر فأداه ثلاثا بتسليمة واحدة ، فإنه إنما يؤديه بنية النفل ، فلم يصح اقتداء الحنفى به .

وبناءاً على ما نص عليه الإمام الإسبيجابى ([1]) وصاحب البدائع : أن الصلاة إذا دارت بين الجواز والفساد ، فالحكم بالفساد أولى ، وإن كان للجواز وجوهاً ، وللفساد وجهاً واحداً ، لأن الوجوب كان ثابتا حينئذ بيقين ، فلا يسقط بالشك ، ولأن الإحتياط فيما قلنا ، لأن إعادة ما ليس عليه أولى من ترك ما عليه .

القول الرابع : أنه يجوز الإقتداء به مطلقاً ، قياساً على قول أبى بكر الرازى ([2]) فانه قال :

إن إقتداء الحنفى بمن يسلم على رأس الركعتين فى الوتر يجوز . أى الإقتداء به ويصلى معه بقيته ، لأن إمامَه لم يخرجه بسلامه عنده ، لأنه مجتهد فيه ، كما لو أقتدى بمن رعف ، فهذا يقتضى صحة الإقتداء به ، وإن علم منه ما يزعم به فساد صلاته ، بعد كون الفصل مجتهدا فيه . قاله المحقق شيخنا كمال الدين إبن الهمام رحمه الله فى فتح القدير .

([1]) إشتهر بـ (الإسبيجابى) إثنان من علماء الأحناف ، الأول :

الإمام أحمد الإسبيجابي ، وهو أحمد بن منصور الإسبيجابي ، الحنفي ، أبو نصر ، توفى سنة ٤٨٠ هـ .

من تصانيفه: شرح مختصر الطحاوي ، شرح على كتاب الصدر إبن مازه على ترتيب الدباس للجامع الصغير للشيباني ، شرح الكافي ، وفتاوى ، وكلها في فروع الفقه الحنفي.

أنظر ترجمته ومراجعها فى معجم المؤلفين ج ١ ص ٣١١ – ٣١٢ .

والثانى: الإمام علي الإسبيجابي وهو علي بن محمد بن إسماعيل بن علي بن أحمد إبن محمد بن إسحاق الإسبيجابي ، السمرقندي ، بهاء الدين . ولد في جمادى الأولى سنة ٤٥٤ ، وتوفي بسمرقند في ٢٣ ذي القعدة سنة ٥٣٥ .

من تصانيفه: شرح مختصر الطحاوي في فروع الفقه الحنفي ، وفتاوى.

وانظر ترجمته ومراجعها فى معجم المؤلفين ج ٢ ص ٤٩٥ .

([2]) هو الإمام المشتهر ، المجتهد فى المذهب ، أحمد بن علي الرازي ، الحنفي، المعروف بالجصاص ، أبو بكر .

فقيه مجتهد ، ورد بغداد في شبيبته ، ودرس ، وجمع ، وتخرج به المتفقهة ، وتوفي ببغداد في ذي الحجة سنة ٣٧٠ وله ٦٥ سنة .

من تصانيفه : شرح الجامع الكبير لمحمد بن الحسن الشيباني ، شرح مختصر الطحاوي في فروع الفقه الحنفي ، أحكام القرآن ، الفصول في أصول الفقه ، وشرح كتاب الخصاف في أدب القاضي على مذهب أبي حنيفة رحمه الله .

أنظر ترجمته مع مراجعها الوافية فى : سير إعلام النبلاء ج ١٦ ص ٣٤٠ – ٣٤١ ، معجم المؤلفين ج ١ ص ٢٠٢ .

ثم اعلم أن هذا القول إنفرد به الراوى ، وخالف فيه جمهور العلماء لما مرّ ، فلهذا قال صاحبُ الإرشاد: لا يجوز الإقتداء به فى الوتر بإجماع أصحابنا رحمهم الله ، لأن إقتداء المفترض بالمتنفل غير صحيح .

قال الزيلعى (١) فى شرح الكنز : وهو الصحيح ، ولم يعتبر قول الرازى ، لمخالفته الأكثر ، حتى قال صاحب الدرر (٢) : وخلاف الواحد فى مسئلة واحدة لا يكون معتبرا ويكون ردا عليه .

قال المحقق شيخنا كمال الدين ابن الهمام رحمه الله وكان شيخنا سراج الدين قارئ الهداية رحمه الله (٣) يعتقد قول الرازى ، وأنكر مرة بأن يكون فساد الصلاة بذلك مرويا عن المتقدمين ، حتى ذكرته بمسئلة الجامع الصغير المتفق عليها ، فى الذين تحروا في الليلة المظلمة وصلى كل إلى جهة مقتدين بأحدهم ، فإن جواب المسئلة

---

(١) هو الإمام عثمان بن علي الزيلعي ، فخر الدين ، فقيه ، نحوي ، فرضي . قدم القاهرة ، وتوفي بها في رمضان سنة ٧٤٣ هـ .
من تصانيفه : شرح كنز الدقائق وسماه بتبيين الحقائق في عدة مجلدات ، شرح الجامع الكبير للشيباني ، شرح المختار للموصلي، وكلها في فروع الفقه الحنفي ، وبركة الكلام على أحاديث الأحكام الواقعة في الهداية وسائر الكتب .
أنظر ترجمته ومراجعها فى : الفوائد البهية ص ١١٥ — ١١٦ ، معجم المؤلفين ج ٢ ص ٣٦٥ ، ٥٨٦ .

(٢) صاحب الدرر هو الإمام عبد القادر بن محمد بن محمد بن نصر الله بن سالم ، محيي الدين ، أبو محمد ، بن أبي الوفاء ، القرشي، مولده سنة ست وتسعين وستمائة ٦٩٦ هـ ، سمع وحدَّث وأفتى ودرَّس ، وصنف كتاب العناية في تخريج أحاديث الهداية ، وكتاب الوسائل في تخريج أحاديث الدلائل ، ويسميه أيضا المجموع ، وشرح معاني الآثار للطحاوي ، وكتاب الدرر المنيفة في الرد على إبن أبي شيبة عن الإمام أبي حنيفة ، وكتاب ترتيب تهذيب الأسماء واللغات ، وكتاب البستان في فضائل النعمان ، وكتاب الجواهر المضيئة في طبقات الحنفية ، ومختصر في علوم الحديث ، ومسائل مجموعة في الفقه ، وقطعة من شرح الخلاصة في مجلدين ، وتفسير آيات وفوائد ، توفى سابع ربيع الأول سنة خمس وسبعين وسبعمائة ٧٧٥ هـ .
أنظر ترجمته ومراجعها فى : معجم المؤلفين ج ٢ ص ١٩٧ .

(٣) هو الإمام عمر بن إسحاق بن أحمد الغزنوي ، قاضي القضاة ، سراج الدين ، أبو حفص ، الهندي ، تفقه على الإمام وجيه الدين الرازي ، وعلى ركن الدين البداوي ، وسراج الدين الثقفي ، وسمع بمكة على خضر شيخ رباط السدرة ، وأفتى وأشتغل ، وصنف شرح الهداية المسمى بالتوشيح ، والشامل في الفقه فروع مجرد ، وكتاب زبدة الأحكام في اختلاف الأئمة الأعلام ، وشرح الهداية على طريقة الجدل في ستة أجزاء كبار ، وشرح البديع في أربع مجلدات ، وشرح المغني للخبازي في مجلدين ، وله كتاب الغرة المنيفة في ترجيح مذهب أبي حنيفة ، وكتاب في فقه الخلافات ، وشرح الزيادات والجامعين ، ولم يكمل ، وشرح تائية إبن الفارض ، وله كتاب في التصوف ، وغير ذلك ، توفي سنة ثلاث وسبعين وسبعمائة ٧٧٣ هـ .
أنظر ترجمته مع المراجع الكثيرة فى : الفوائد البهية ص ١٤٨ — ١٤٩ ، معجم المؤلفين ج ٢ ص ٥٥٤ .

أن من علم منهم بحاله فسدت صلاته ، لإعتقاده أن إمامه على الخطاء . انتهٰى

والحاصل : أن الإحتجاج بقول الرازى لا يكاد يصحّ لمرجوحيّته ، وقد قالوا المرجوح بمقابلة الرّاجح بمنزلة المعدوم ، فاعلم هذا .

ثم اعلم أن القول الثالث لا يبلغ مبلغ ما قبله فى القوة ، غير أنه أحوط الأقوال ، فمن تمسك به وعمل فيه فقد خرج عن الإشكال بالإجماع بلا نزاع .

فاما القولان الأولان فقويان ، والأول أولى ، لأنه أحوط من الثانى .

وإذا عرفتَ هذا فاعلم : أن جواز الإقتداء على القول الأول متعذر أو متعسّر لعدمه ، أو لقلة رعايته مواضع الخلاف لفساد الزمان وتغيير الأحوال .

وأما على القول الثانى فأيضا كذلك ، لأنه إن لم يشاهد بعضا فقد شاهد بعضا ألبتة ، لأن بعض ما يوجب الفساد عندنا هو سنة عندهم ، كقطع الوتر ، ورفع اليدين عند الركوع ، فأنّٰى يتركه ، فإن ترك فلا كلام ، وإن لم يترك فقد إنعدم الشرط فينعدم المشروط .

فبقى أن يقال أن الفساد بالرفع قول البعض دون البعض .

وأجيب بأنه صار فيه الإختلاف ، وقد قالوا أن درجات الإختلاف أمران : الشبهة والكراهة ، بل الكراهة ثابتة ، وإن لم يشاهد شيئا على الصحيح ، فكيف لم يشاهد مع وجود قولهم : أن الصلاة إذا فسدت من وجه واحد ، يحكم بفسادها وإن كان للجواز وجوه .

فظهر أن الإحتياط فى عدم الإقتداء به مطلقاً بلا خلاف ، إذ ما من صورة إلا وفيها الإختلاف فى الصحة ، أو الفساد ، أو الكراهة ، فالإجتناب عن الكراهة وإحتمال الفساد أولى وأوجب ، والأخذ بالأحوط أجرى وأحق ، والله سبحانه وتعالى ولى الحق .

ولا ريب فيما قلنا إلا لمن لم يهتد إلى ما ذكرنا ، والمنكر مكابر فعله ، لقلة إنصافه وفرط جوره وإعسافه ، يطعن فى علماء المذهب بالتعصب ، لإشتراطهم الشروط بجواز الإقتداء ، وكفى للبطلان مكابدةً وإفساداً ، زعم طعنه فى مثلهم ، أفلا ينظرون إلى ما رفع إليه قدرهم ، ونشره لهم علمهم فى الآفاق ، وبلغهم مبلغ الإجتهاد ، وأقام الدين بهم فى سائر البلاد ، فكيف يصح الطعن فيهم ، وأنّٰى يسوغ له مخالفتهم ، مع أنّه لم يؤت معشار ما أوتوا من العلم والتقوى ، ولو كان للطعن فيهم مجال ، أو وجه ، لنبّه عليهم أحد من المتأخرين

المحققين ، بل كلهم اذعنوا لأقوالهم ، ولم يسغهم إلا إتباعهم ، لعلمهم براءون عمّا لا يليق بهم ، فلا جرم إنّما ينكر هذه المسئلة عنهم ، مع ما فيها من الإحتياط والخروج من الخلاف ، إلا المائل إلى الهوى ، قليل الورع ، عديم المبالاة بالشرع ، وأمّا من يكون من أهل العلم ، والتقوى ، والورع ، تابعا للشرع ، فيحسن هذه الإحتياط غاية التحسين ، بل يرى إتباعه واجبا ، بل فرض عين .

ومن ذلك ما قاله بعض فضلاء المالكية ، فى رسالته عند نقل الشروط التى ذكرها الأصحاب فى جواز الإقتداء بالمخالف فى المذهب :

﴿ هذا الكلام فى غاية الحسن ، مؤسسا على قواعد مذهب إمامهم ، متحافظين فيه عما يدخل الفساد عليهم فى عبادتهم ، وهذا الواجب الذى لا محيد عنه ، ومن لم يعتقد ذلك ويفعله ، فليس بتابع لإمامه ﴾ . انتهٰى

فهذا طريق علماء الحق والصدق ، ثم إن لم يرجع عن اعتقاده الفاسد ، ولم يقبل قول علماء مذهبه ، فلينظر رغما لأنفه ، مقالة علماء الشافعية وساداتهم ، فقد قال حجة الإسلام الغزالى رحمه الله (١) :

من إعتقد حقية إمام ، ولم يبلغ درجة الاجتهاد ، لا يجوز له العمل بمذهب غيره ، لاسيما فى العبادات ، لأن التقليد فى حقه كالإجتهاد فى حق المجتهد ، حيث لا يجوز له العملَ بخلاف إجتهاده ، فكذلك الملقد فى المذهب .

(١) هو الإمام محمد بن محمد بن محمد بن أحمد الطوسي الشافعي ، المعروف بالغزالي (زين الدين ، حجة الاسلام ، أبو حامد) حكيم ، متكلم فقيه ، أصولي ، صوفي ، مشارك في أنواع من العلوم .

ولد بالطابران إحدى قصبتي طوس بخراسان ، سنة ٤٥٠ ، وقيل ٤٥١ هـ ، وطلب الفقه لتحصيل القوت ، ثم ارتحل إلى أبي نصر الإسماعيلي بجرجان ، ثم إلى إمام الحرمين أبي المعالي الجويني بنيسابور ، فاشتغل عليه ولازمه ثم جلس للإقراء ، وحضر مجلس نظام الملك ، فأقبل عليه نظام الملك ، فعظمت منزلة الغزالي ، وندب للتدريس بنظامية بغداد ، ثم أقبل على العبادة والسياحة ، فخرج إلى الحجاز فحج ، ورجع إلى دمشق فاستوطنها عشر سنين ، ثم سار إلى القدس والإسكندرية ، ثم عاد إلى وطنه بطوس ، ثم إن الوزير فخر الدين ابن نظام الملك طلبه إلى نظامية نيسابور فأجاب إلى ذلك ، ثم عاد إلى وطنه ، وابتنى إلى جواره خانقاه للصوفية ومدرسة للمشتغلين ولزم الإنقطاع ، وتوفي بالطابران سنة ٥٠٥ هـ .

من تصانيفه الكثيرة: إحياء علوم الدين ، الحصن الحصين في التجريد والتوحيد ، تهافت الفلاسفة ، الوجيز في فروع الفقه الشافعي ، والمستصفى في أصول الفقه .

أنظر ترجمته مع المراجع الكافية الشافية فى : معجم المؤلفين ج ٣ ص ٦٧١ – ٦٧٣ .

وقال الرافعى (١) : المذهب أن لا يصح إقتداء أحد بمن يعتقد بطلان صلاته .

وقال الشيخ عزّ الدين بن عبد السلام (٢) : إذا تشوّش قلب المقتدى ، فانتفى خشوعه بواسطة إقتدائه بمن لا يوافقه فى المذهب ، فالإنفراد له أولى من ذلك الإجتماع .

وقال أبو إسحاق الشافعى الإسفرائينى (٣) : الصلاة منفردا افضل من الصلاة خلف الحنفى.

وقال النووى (٤) : وهذا تفريع على صحّة الصلاة خلف الحنفى .

---

(١) هو الإمام عبد الكريم بن محمد بن عبد الكريم بن الفضل بن الحسين بن الحسن الرافعي ، القزويني الشافعي ، أبو القاسم ، فقيه ، أصولي ، محدث ، مفسر ، مؤرخ . توفي بقزوين في ذي القعدة سنة ٦٢٣ هـ ودفن بها .

من تصانيفه : فتح العزيز على كتاب الوجيز للغزالي في ١٦ مجلدا ، شرح المحرر وسماه الوضوح وكلاهما في فروع الفقه الشافعي ، شرح مسند الشافعي في مجلدين ، الترتيب ، والأمالي الشارحة على مفردات الفاتحة ، التدوين في اخبار قزوين، وله شعر .

أنظر ترجمته المفصلة مع المراجع فى : معجم المؤلفين ج ٢ ص ٢١٠ .

(٢) هو الإمام عبد العزيز بن عبد السلام بن أبي القاسم إبن الحسن بن محمد بن المهذب السلمي ، الدمشقي ، الشافعي ، المعروف بإبن عبد السلام ، عزّ الدين ، أبو محمد ، فقيه ، مشارك في الأصول والعربية والتفسير .

ولد بدمشق سنة ٥٧٧ أو ٥٧٨ هـ ، وتفقه على فخر الدين عساكر ، وقرأ الأصول والعربية ، وسمع كثيرا ، ودرس وافتى ، وبرع في المذهب الشافعي ، وبلغ رتبة الإجتهاد ، وولي الخطابة بجامع دمشق والحكم بمصر ، وتوفي بالقاهرة في جمادى الأولى سنة ٦٦٠ هـ .

من مصنفاته : القواعد الكبرى في أصول الفقه ، الغاية في إختصار النهاية في فروع الفقه الشافعي ، شرح السول والأمل في علمي الأصول والجدل ، تفسير القرآن ، الإشارة إلى الإيجاز في بعض أنواع المجاز ، العماد في مواريث العباد ، والنخبة العربية في الفاظ الآجرونية .

أنظر ترجمته مع المراجع الكثيرة فى : شذرات الذهب ج ٧ ص ٥٢٢ – ٥٢٣ ، معجم المؤلفين ج ٢ ص ١٦٢ .

(٣) هو الإمام إبراهيم بن محمد بن إبراهيم بن مهران الإسفراييني ، أبو إسحاق ، ركن الدين ، الفقيه ، الشافعي ، المتكلم ، الأصولي . توفي بنيسابور سنة ٤١٨ هـ .

من مؤلفاته : جامع الحلي في أصول الدين والرد على الملحدين في خمس مجلدات ، وتعليقة في أصول الفقه .

أنظر ترجمته فى : سير إعلام النبلاء ج ١٧ ص ٣٥٣ ، ت = ٢٢٠ ، معجم المؤلفين ج ١ ص ٥٦ .

(٤) هو الإمام الجليل ، يحيى بن شرف بن مري بن حسن بن حسين إبن حسين بن محمد بن جمعة بن حزام النووي ، الدمشقي ، الشافعي =

وقال صاحب الأنوار : ([1]) ولو علم الشافعي ، أن الحنفى حافظ على جميع ما يعتقد الشافعى وجوبه ، ولم يعلم منه الوقوع فى الخلاف والإختلاف ، وحسن الظن فيما بينه وبين الله تعالى ، صح إقتداءه به وإلا فلا .

فهذه أقوال علماء المذهبين ، ومشائخ الفريقين ، والله الموفق وهو يهدى السبيل ، ولا هادى لمن أضلّ ، ولو تليت عليه التوراة والإنجيل!

ثم إذا ثبت هذا ، يعنى الفساد أو الكراهة على كل حال ، إذ لا يخلف الحال عن أحدهما بلا مقال ، فلو صلى خلفه فعليه إعادتها بلا كراهة ، لما قالوا : كل صلاة أديت على وجه الكراهة ، تعاد على غير وجه الكراهة ، فإن كانت كراهة تحريم فحتما ، وأما على القول بالتنزيه فندبا ، وأما على القول بالإفساد فلا إشكال .

وممّا يتّصل بهذا ما تفعله العوام من الإقتداء بالمخالف أولاً وبالموافق ثانيا ، وهو على وجوه :

الأول : أن يقتدى بالأول مفترضا ، وبالثانى كذلك ، فهذا غير مشروع قصدا ، لأنه تكرار الفرض وهو منهى عنه ، ومكروه بلا عذر .

= محيي الدين ، أبو زكرياء ، فقيه ، محدث ، حافظ ، لغوي ، مشارك في بعض العلوم .

ولد بنوى من أعمال حوران في العشر الأول من المحرم سنة ٦٣١ هـ ، وقرأ القرآن بها ، وقدم دمشق ، فسكن المدرسة الرواحية ، ولازم كمال الدين إسحاق المغربي ، وقرأ الفقه وأصوله ، والحديث وأصوله ، والمنطق ، والنحو ، وأصول الدين ، وسمع الكثير من الرضي بن البرهان ، و عبد العزيز الحموي وغيرهما ، وولي مشيخة دار الحديث بعد شهاب الدين أبي شامة ، وتوفي بنوى في ١٤ رجب سنة ٦٧٧ هـ ، ودفن بها .

من تصانيفه الكثيرة : الاربعون النووية في الحديث ، روضة الطالبين وعمدة المفتين في فروع الفقه الشافعي ، تهذيب الأسماء واللغات ، التبيان في آداب حملة القرآن ، ورياض الصالحين . وغيرها

أنظر ترجمته مع مراجعها الحافلة فى : معجم المؤلفين ج ٤ ص ٩٨ .

قلت : وقد أفرد ترجمة هذا الشيخ الجليل ، الذى هو علم من أعلام الإسلام ، كثير من العلماء بالتصنيف قديماً وحديثاً ، منها: المنهل العذب الروي في ترجمة قطب الأولياء النووي للسخاوي ، ومنها : تحفة الطالبين في ترجمة الإمام النووي لإبن العطار ، ومنها : المنهج السوي في ترجمة النووي للإمام السيوطى رحمه الله .

وأنظر أيضا : العلماء العزّاب الذين آثروا العلمَ على الزوّاج، للشيخ العلامة عبد الفتاح أبو غدّة ، رحمهم الله تعالى .

([1]) لم أجد التعريف بالكتاب وبمؤلفه ، ولعل الله يحدث بعد ذلك أمراً .

فإن قيل : هذا عذر ، وهو الشك فى الأول .

أجيب عنه : بأن الشروع فى الصلاة مع الإحتمال للفساد أو الكراهة قبيح ومكروه ، لما فيه من تعرض العمل على البطلان أو النقصان ، فتعين الإحتراز عنه .

الثانى : أن يقتدى بالأول بنية السنة ، وبالثانى بنية الفرض ، وهو أيضا لا تخلو عن الفساد أو الكراهة ، لعدم سقوط النية ، لما قال فى منهاج المصّليين ([1]) :

إذا صلّى التراويح مقتدياً بمن يصلى المكتوبة ، أو بمن يصلّى نافلة غير التراويح ، إختلفوا فيه ، والصحيح أنه لا يجوز ، قال فعلى هذا ينبغى أن لا يجوز أداء السنة خلف من يصلى المكتوبة .

الثالث : أن يقتدى بالأول متنفلا ، وبالثانى مفترضًا ، وهو أيضا لا يخلو عن الكراهة ، فكان الإحتراز عن جميع ذلك أولى وأفضل ، كما لا يخفى إلا على من غلب عليه الهوٰى ، خصوصًا إذا فعل ذلك فى أوقات الكراهة ، وتحريم التنفل بثلاث فى المغرب ، على ما صرح به قاضى خان فى شرح الجامع الصغير ، وكذا تحرم مخالفةَ الإمام إن ضم رابعة .

([1]) قال العبد الضعيف محمد أحمد الحقّانى الأفغانى القندهارى ، عافاه الله تعالى :

لم أجد كتاباً مسمى بـ (منهاج المصلين) بالبحث فى الكتب الخاصة بأسماء الكتب . وهناك كثير من الكتب فى الفقه الحنفى بإسم المنهاج ، وليس فيها إسم (منهاج المصلين) .

فمنها : منهاج الشريعة في شرح منار الأنوار للنسفى ، صنّفه العلامة رسولا بن أحمد بن يوسف التباني ، جلال الدين ، الحلبي ، ثم القاهري ، الحنفي ، توفي بمصر سنة ٧٩٣ ثلاث وتسعين وسبعمائة . (أنظر : هدية العارفين ج ١ ص ١٩٣) .

ومنها : منهاج الدراية في فروع الفقه الحنفى للإمام عمر بن محمد بن أحمد بن إسماعيل بن محمد إبن لقمان النسفي ، نجم الدين ، أبو حفص ، السمرقندي ، الفقيه ، الحنفي ، ولد سنة ٤٦١ ، وتوفي بسمرقند سنة ٥٣٧ سبع وثلاثين وخمسمائة ، وهو مصنف التاريخ الكبير (القند في تاريخ علماء سمرقند) في عشرين مجلداً . (أنظر : هدية العارفين ج ١ ص ٤١٥) .

ومنها : منهاج الفتاوى للعلامة عمر بن محمد بن عمر بن محمد بن محمد بن أحمد الأنصاري ، شرف الدين ، أبو حفص ، العقيلي ، البخاري ، الحنفي ، المتوفى سنة ٥٧٦ ست وسبعين وخمسمائة . (أنظر : هدية العارفين ج ١ ص ٤١٦) .

ومنها : المنهاج في الأصول والفروع على مذهب أبي حنيفة ﷺ ، للإمام عمر بن القاضي مجد الدين أحمد بن هبة الله ، إبن جرادة، العقيلي ، كمال الدين ، أبو حفص ، الحلبي ، الحنفي ، المعروف بإبن العديم ، ولد سنة ٥٨٦ وتوفي سنة ٦٦٠ ستين وستمائة . (أنظر : هدية العارفين ج ١ ص ٤١٧) . والله أعلم

فإن قلت : كان الحسن يشارك الإمام ، ويصلى بعد فراغه الرابعة ، كما روى عن أبى يوسف رحمه الله .

قلنا : لا يحسن ذلك لأن فيه مخالفة الإمام .

فإن قلت : هذه مخالفة بعد الفراغ ، فلا بأس بها ، كمقيم اذا اقتدى بمسافر ثم يصلى الركعتين بعد فراغ الإمام .

قلنا : صلاة المسافر والمقيم كانت واحدة ، بالنظر إلى الأصل ، وههنا ليس كذلك ، كذا فى العناية شرح الهداية (١) .

فإن قيل: إذا كانت الصلاة مع الجماعة الأولى مكروهة أو فاسدة ، ومخالفة الجماعة أيضا مكروهة ، والتأخر عنها كذلك ، فما المخلص ؟

---

(١) صاحب العناية هو الإمام الهمّام ، البحر القمقام ، العلاَّمة محمد بن محمد بن محمود بن أحمد البابرتي ، الرومي ، الحنفي ، أكمل الدين، فقيه ، أصولي ، فرضي ، متكلم ، مفسر ، محدث ، نحوي ، بياني .

قال اللكنوى فى الفوائد : إمام ، محقق ، مدقق ، متبحر ، حافظ ، ضابط ، لم تر الأعين فى وقته مثله ، كان بارعا فى الحديث وعلومه ، ذا عناية باللغة ، والنحو ، والصرف ، والمعانى ، والبيان .

وقال أيضاً : البابرتى بفتح الموحدتين بينهما ألف ، وسكون الراء المهملة ، بعدها مثناة فوقية ، نسبة إلى بابرتا بالقصر ، قرية بنواحى بغداد ، كذا ضبطه الشيخ ولى الله الدهلوى فى رسالته الإنتباه ، والسيوطى فى لب اللباب . انتهٰى

وقال فيه الحافظ ابن حجر : كان قويّ النفس ، عظيم الهمّة ، مهابا عفيفا فى المباشرة ، عُرض عليه القضاء مراراً فامتنع . آهـ

ولد سنة بضع عشرة وسبعمائة ، ورحل إلى حلب فأقام بها مدة ، ثم قدم القاهرة ، فأخذ عن شمس الدين الأصبهاني وغيره ، وسمع من ابن عبد الهادي والدلاصي وغيرهما ، وكان أرباب المناصب يعظمونه ، وتوفي بمصر في ١٩ رمضان سنة ٧٨٦ هـ وحضر السلطان فما دونه جنازته .

من تصانيفه الكثيرة : العناية في شرح الهداية في فروع الفقه الحنفي ، السراجية في الفرائض ، حاشية على الكشاف للزمخشري في التفسير ، شرح مشارق الأنوار النبوية من صحاح الأخبار المصطفوية للصغاني وسماه تحفة الأبرار في شرح مشارق الأنوار ، وشرح الفقه الأكبر المنسوب للإمام أبي حنيفة رضي الله عنه ، النكت الظريفة فى ترجيح مذهب الإمام أبى حنيفة .

قلت : سنقوم إنشاء الله تعالى بإخراج رسالته هذه الأخيرة (النكت الظريفة) . والله المستعان

أنظر ترجمته مع المراجع الكثيرة فى : الفوائد البهية ص ١٩٥ – ١٩٩ ، معجم المؤلفين ٣ ص ٦٩١ ، شذرات الذهب ج ٨ ص ٥٠٤ – ٥٠٥ ، إنباء الغمر بأنباء العمر ج ١ ص ٢٩٨ .

أجيب : بأن مخالفة المخالف فى المذهب ليس بمكروه ، فلا يصل لإحتمال الفساد أو الكراهة ، بل الصلاة خلف الموافق الثانى أولى وأفضل من الأول ، لأنه لا خلاف في صحة الإقتداء به ، بخلاف الأول ، وإنّما تكره المخالفة ، إذا اقيمت الصلاة الأولى على وجه السنة فى حقه ، أما إذا لم يقم كذلك لا تكره ، لأن جماعة المخالف لـم تقم على وجه السنة والفريضة فى حق الحنفى لأنها فرادى .

وأمّا تأخير المغرب إنما يكره إلى إشتباك النجوم ، والذى ذكرناه ههنا أولى بذلك من ذلك ، لأن عذره فى الثانى أعظم من الأول ، لعدم صلاحية الإقتداء بالمخالف من جهة الفساد أو الكراهة ، وكل ذلك مانع ، وههنا عذر ظاهر ، لا ينكره عالم ماهر بل جاهل فاجر ، والضرورات تبيح المحظورات ، ولا عيب على المعذور والله عليم بذات الصدور ، والحمد لله وحده ، وصلى الله وسلم على من لا نبى بعده .

ووافق الفراغ من نسخ هذه الرسالة وقت عصر يوم الأربعاء المبارك ، رابع عشر محرم الحرام ، إفتتاح سنة تسع وتسعين وألف (١٠٩٩) ، [١] أحسن الله ختامها ، وغفر الله لكاتبها ومالكها وقارئها ، وللمسلمين والمسلمات ، والمؤمنين والمؤمنات ، الأحياء منهم والأموات ، إنك سميع قريب مجيب الدعوات . آمين

وصلى الله على سيدنا محمد النبى الأمى ، وعلى آله ، وأصحابه ، وأزواجه ، وذريته ، وعترته ، وأهل بيته الطيبين الطاهرين ، وعلى من والاهم إلى يوم الدين . والحمد لله رب العالمين . آمين

---

(١) وقد فرغت ، ولله الحمد والمنة ، من كتابة هذه الرسالة النافعة وتهذيبه بتاريخ الأربعاء ، ١٨ شعبان ، ١٤٢٩ هـ .

محمّد أحمد الحقّانى الأفغانى ، عافاه الله تعالى وغفر له ذنوبه ، آمين

ثبت المصادر والمراجع فى التحقيق

❊ **الأعلام** : لخير الدين الزركلي ، الطبعة الخامسة عشرة ، دار العلم للملايين ، بيروت ، أيّار ٢٠٠٢ .

❊ **الإعلام بتصحيح كتاب الأعلام** : لمحمد بن عبد الله الرشيد ، مكتبة الإمام الشافعى ، الرياض ، دار ابن حزم ، بيروت ، ١٤٢٢ هـ = ٢٠٠١ م .

❊ **إنباء الغمر بأنباء العمر** : لشيخ الإسلام الحافظ ابن حجر العسقلانى ، تحقيق : الدكتور حسن الحبشى ، لجنة إحياء التراث الإسلامى ، القاهرة ، ١٣٨٩ هـ = ١٩٦٩ م .

❊ **الأنساب** : للإمام أبى سعد عبد الكريم بن محمَّد بن منصور التميمى السَّمعانى ، تحقيق : الشيخ عبد الرحمٰن بن يحيى المعلمى اليمانى رحمه الله ، مكتبة ابن تيمية ، القاهرة ، الطبعة الثانية ، ١٤٠٠ هـ = ١٩٨٠ م .

❊ **إيضاح المكنون فى الذيل على كشف الظنون عن أسامى الكتب والفنون** : للفاضل إسماعيل باشا بن محمد أمين بن مير سليم البابانى البغدادى ، دار إحياء التراث العربي ، بيروت ، بدون تاريخ ، بدون رقم الطبعة .

❊ **تاج التراجم فى طبقات الحنفية** : لابن قطلوبغا، أبو طاهر محمد بن يعقوب ، مطبعة العانى بغداد ، ١٩٦٢م .

❊ **الجواهر المضية فى طبقات الحنفية** : لمحيى الدين أبى محمد عبد القادر بن محمد بن محمد بن نصر الله ابن سالم بن أبى الوفاء القرشى الحنفى ، تحقيق : الدكتور عبد الفتّاح محمد الحلو ، الطبعة الثانية ، هجر للطباعة والنشر والتوزيع والإعلان ، ١٤١٣ هـ = ١٩٩٣ م .

❊ **رد المحتار على الدر المختار** : لخاتمة المحققين ، محمد أمين الشهير بإبن عابدين الحنفى ، بدون تحقيق ، دار الفكر ، بيروت ، بدون رقم الطبعة ، ١٤١٥ هـ = ١٩٩٥ م .

❊ **سير أعلام النبلاء** : للإمام شمس الدّين محمد بن أحمد بن عثمان الذّهبيّ . ٢٨ مجلداً ، تحقيق : تحت إشراف الشيخ شعيب الأرنؤوط ، وتفصيل الأجزاء كما يلى :

الجزء الأوّل والسادس : حسين الأسد ، الجزء الثانى ، والخامس ، والتاسع عشر : شعيب الأرنؤوط ، الجزء الثالث ، والرّابع ، والثامن ، والعاشر ، والسَّابع عشر ، والثَّامن عشر ، والعشرون : محمد نعيم العرقسوسى ، ومأمون صاغرجى ، الجزء السابع ، والثالث عشر : على أبو زيد ، الجزء التاسع : كامل الخرّاط ، الجزء الحادى عشر ، والثانى عشر : صالح السَّمر ، الجزء الرابع عشر ، والسَّادس عشر : أكرم البوشي ، الجزء الخامس عشر : إبراهيم الزيبَق ، الجزء الحادى والعشرون ، والثانى والعشرون ، والثالث والعشرون ، والسادس والعشرون ، والسابع والعشرون (الخاصان بالسيرة النبوية) ، والثامن والعشرون (الخاصّ بسير الخلفاء الرّاشدون) : الدكتور بشّار عَوّاد معروف ، والدكتور مُحيى هلال السرحان ، الجزء الرابع والعشرون ، والخامس والعشرون : الفهارس الفنية للكتاب ، بدون ذكر صاحب الإعداد .

الطبعة الثالثة ، مؤسسة الرسالة ، بيروت ، ١٤٠٥ هـ = ١٩٨٥ م .

* **شذرات الذهب فى أخبار من ذهب** : للإمام شهاب الدين ، أبى الفلاح ، عبد الحىّ بن أحمد بن محمَّد ، العكرىّ ، الحنبلى ، الدّمشقى . تحقيق : عبد القادر الأرناؤوط ، ومحمود الأرناؤوط ، الطبعة الأولى ، دار إبن كثير ، دمشق ، بيروت ، ١٤٠٦ هـ = ١٩٨٦ م .

* **شرح أدب القاضى للخصاف** : برهان الأئمة ، حسام الدين ، عمر بن عبد العزيز بن مازة ، البخارى ، المعروف بالصدر الشهيد ، تحقيق : مُحيى هلال السرحان ، إحياء التراث الإسلامى ، العراق ، الطبعة الأولى ، مطبعة الإرشاد ، بغداد ، ١٣٩٧ هـ = ١٩٧٧ م .

* **العلماء العزَّاب الذين آثروا العلمَ على الزوّاج** : للشيخ العلامة عبد الفتاح أبو غدّة ، الطبعة الرّابعة ، صوّره من طبعة بيروت المكتبة الغفوريّة العاصميّة بكراتشى ، باكستان ، بدون تاريخ .

* **الفتاوى التاتارخانية** : العلاّمة عالم بن العلاء ، الأنصارى ، الإندريتى ، الدّهلوى ، تحقيق : القاضى سجَّاد حُسين ، تصحيح : فؤاد ناصر ، الطبعة الأولى ، صوّرها من طبعة دار إحياء التراث العربى ببيروت قديمى كتب خانه ، كراتشى ، باكستان ، بدون تاريخ .

* **الفوائد البهية فى تراجم أئمة الحنفية** : للإمام أبى الحسنات ، محمد عبد الحىّ ، اللكنوى الهندى ، بدون رقم الطبع ، نور محمد كارخانه تجارتِ كُتب ، آرام باغ ، كراتشى ، باكستان ، ١٣٩٣ هـ .

* **كشف الظنون عن أسامى الكتب والفنون** : لملا كاتب چلپى ، الشهير بحاجى خليفة ، النسخة المصوّرة عن طبعة إستانبول ، بدون التاريخ ورقم الطبع .

* **الكواكب السائرة بأعيان المائة العاشرة** : للشيخ نجم الدّين ، محمد بن محمد الغزّى ، تحقيق : خليل المنصور ، الطبعة الأولى ، دار الكتب العلمية ، بيروت ، ١٤١٨ هـ = ١٩٩٧ م .

* **اللُّباب فى تهذيب الأنساب** : لعزّ الدين أبى الحسن ، علىّ بن محمد بن محمد بن عبد الكريم ، ابن الأثير ، الجزرىّ ، تحقيق : عبد اللطيف حسن عبد الرحمن ، الطبعة الأولى ، دار الكتب العلمية ، بيروت ، ١٤٢٠ هـ = ٢٠٠٠ م .

* **معجم البلدان** : للشيخ الإمام شهاب الدّين ، أبى عبد الله ، ياقوت بن عبد الله ، الحموى ، الرّومى ، البغدادى ، بدون تحقيق ، الطبعة الأولى ، دار صادر ، بيروت ، ١٣٩٧ هـ = ١٩٧٧ م .

* **معجم المطبوعات العربية** : ليوسف أليان سركيس ، تحقيق : أحمد باشا تيمور ، طبعة : مكتبة آية الله العظمى المرعشي النجفي ، بدون تاريخ ، بدون رقم الطبعة .

* **معجم المؤلفين تراجم مُصنِّفى الكتب العربيّة** : لعمر رضا لكحالة ، الطبعة الأولى ، مؤسَّسة الرسالة ، بيروت ، ١٤١٤ هـ = ١٩٩٣ م .

* **النور السافر عن أخبار القرن العاشر** : لعبد القادر العيدروس ، الطبعة القديمة .

* **هدية العارفين ، أسماء المؤلفين والمصنفين** : لإسماعيل باشا البغدادى ، طبعة مصورة عن طبعة إستانبول ، ١٩٥٥ م .

* **وفيات الأعيان وأنباء أبناء الزّمان** : لأبى العبَّاس ، شمس الدين ، أحمد بن محمد بن أبى بكر بن خلكان ، تحقيق : الدكتور إحسان عباس ، دار صادر ، بيروت ، بدون التاريخ ، بدون رقم الطبعة .

* * *

الفهرس [1]

[1] علامة (ت) تشير إلى أن المبحث فى التعليق .